SOCIALA MEDDELANDEN

År 1957

Nr 1-Nr 6

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska, och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1957: 1-6.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19571

SOCIALA MEDDELANDEN

År 1957

Nr 1-Nr 6

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

STOCKHOLM 1957
KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER
570090

Sociala Meddelanden År 1957

Utg. av Kungl. Socialstyrelsen

ANSV. UTGIVARE: ERLAND V. HOFSTEN. REDAKTÖR: MIRRE STEG

År 1903: 2 häften. — År 1904—07: årligen 4 häften. — Fr. o. m. år 1908: årligen 12 häften. Pris per årgång (12 häften) 12 kr, per häfte 1,25 kr. Prenumeration kan ske på postanstalt eller i bokhandeln.

INNEHÅLL

Nr 1

Den halvöppna barnavården. Av *Gunvor Paulsen* 1

Om tattarnas härstamning. Av *Allan Etzler* 11

Dr Etzlers tattarhärstamningsteori. Av *C.-H. Tillhagen* 18

Förvärvsarbete bland kvinnor med studentexamen. Av *Sven Moberg* 20

Meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande angående kommunalförbund och indelningsändringar 25

Platsantalet på vårdanstalter för alkoholmissbrukare 27

Indexnämnden 27

Periodiska översikter

Register 28

Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1956 28

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1956 30

Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1956 34

Konsumentprisindex för november 1956 41

Sysselsättning och arbetslöshet 43

Litteraturöversikt 46

Recensioner 52

Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen 56

Nr 2

Förslaget till ny barnavårdslag. Av *Rutger Nyman* 69

I vilken omfattning kan kvinna som föder barn utom äktenskap hålla samman med sitt barn? Av *Karl J. Höjer* 89

Personalutbildningen i åldringsvården. Av *Filip Dahlström* 97

Meddelanden

Socialstyrelsens yttrande över förslag till sjukhuslag 104

Socialstyrelsens yttrande över förslag om nya kommunala ortsavdrag 107

Socialstyrelsens yttrande över förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten 108

Socialhjälpsstatistiken 111

Periodiska översikter

Register 112

Utbetalade allmänna barnbidrag under år 1956 112

Omsättningen i detaljhandeln under tredje kvartalet 1956 113

Statens utgifter för sociala ändamål 1957/58 118
Nykterhetsnämndernas verksamhet under 1955 121
Konsumentprisindex för december 1956 129
Sysselsättning och arbetslöshet 131
Litteraturöversikt 134

Nr 3

Socialmedicin, ett nytt ämne i läkarutbildningen. Av *Hjalmar Sjövall* 143
Fransk familjepolitik. Av *Alfred Sauvy* 152
Förbättrad pensionering. Av *Per Holmberg* 159
Socialstyrelsens bostadsundersökningar 1955. Av *Linnéa Jonsson* 170

Meddelanden

Konsumentprisindex och 1957 års ramavtal 178
Översyn av ortsgrupperingssystemet... 178
Beslut om barnbidrag i Finland till svenska, norska, danska och isländska medborgare 178
Landsorganisationens lönestatistiknämnd 179

Periodiska översikter

Register 180
Fattigvården under år 1955 181
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1956 185
Sysselsättning och löner inom industrin i november 1956 190
Konsumentprisindex för januari 1957 197
Sysselsättning och arbetslöshet 201
Litteraturöversikt 204
Recensioner 210

Nr 4

Flyktingfrågan ett internationellt socialproblem. Av *James Rössel* 219
Flyktingarna i Sverige. Av *Bertil Olsson* 231
Rädda barnens Ungernverksamhet. Av *Margit Levinson* 237
Rödakorshjälpen till Ungern. Av *Tolle Ramstedt* 241
Ungerska flyktingar i Sverige. Av *László Hámori* 247
Detaljprisutvecklingen under år 1956. Av *Ejnar Olsson* 253
Folkpensioner och allmän tjänstepensionering. Socialstyrelsens remissutlåtande över allmänna pensionsberedningens betänkande »Förbättrad pensionering» (SOU 1957:7) 262

Meddelanden

De ungerska flyktingarnas antal och geografiska fördelning på olika länder... 278
Bidrag motsvarande allmänna barnbidrag till vissa ungerska barn i Sverige 278
Svensk och norsk sommarkurs i internationella frågor 278

Periodiska översikter

Register 279
Nykterhetsvårdsklientelet under år 1955 279
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i november 1956 288
Konsumentprisindex för februari 1957 291
Sysselsättning och arbetslöshet 293
Litteraturöversikt 296
Recensioner 302

Nr 5

Folkpensionärerna i Eslöv år 1955. Av *Åke Elmér* 307
Förskoleseminarierna och behovet av förskollärare. Av *Stina Sandels* ... 319
Den nya spritlagstiftningen och nykterhetsnämndernas verksamhet. Av *Thore Grönqvist* 329
Nyanordnade ålderdomshem 1947—1956. Av *Marja Lundqvist* 331

Meddelanden

LO, TCO och SAF upprättar stipendiefond för arbetsrättsforskning 334
Konstitutionsutskottet om utlänningar i svensk statstjänst 334
Vetenskapsakademien utdelar resestipendium för studier av alkoholistvård i USA och Canada 334
Expertutnämningar i nykterhetsvårdsutredningen 334
Arbetsmarknadsparterna tillsätter kommitté för studium av alkoholfrågan i arbetslivet 334
Socialstyrelsens utlåtande över förslag till konvention mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande social trygghet 335
Ny ungdomsvårdsskoleutredning 336
Stipendieanslag till rehabiliteringsforskning 338
FN-seminarier och studiegrupper år 1957 338

Periodiska översikter

Register 339
Ungdomsvårdsskolornas elever år 1956 339
Omsättningen inom detaljhandel m. m. under fjärde kvartalet 1956 342
Konsumentprisindex för mars 1957 . 348
Sysselsättning och arbetslöshet 350
Litteraturöversikt 353
Recension. 360

Nr 6

Socialpolitiken och den europeiska integrationen. Av *Thor Brunius* . 367
Invaliden och samhället. Av *Ingemund Bengtsson* 373
De självständiga kvinnorna. Av *Brita Åkerman* 380

Meddelanden

Löner, priser, alkoholkonsumtion och fylleriförseelser åren 1920—1956 386
Verksamheten i samarbetsnämnden i alkoholfrågan 387
Utredning om hyresgästs besittningsskydd 388
Social Tidskrift 50 år 388

Periodiska översikter

Register 390
Socialvårdens kostnader och finansiering år 1955 390
Utlänningar i Sverige. En översikt för år 1956 och läget den 1 januari 1957 396
Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1957 403
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under första kvartalet 1957 410
Konsumentprisindex för april 1957 . 414
Sysselsättning och arbetslöshet 416
Litteraturöversikt 419
Recensioner 428

Nr 7

Äldre arbetskraft. Av *Bertil Olsson* . 435
Några synpunkter på förslaget till ny barnavårdslag. Av *Åke Bylander* . 439
Nionde internationella socialstatistikerkonferensen. Av *Erland v. Hofsten* 448

Meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande angående balanserad expansion 454
Socialstyrelsens utlåtande angående statens järnvägars taxor 455
Socialstyrelsens utlåtande angående förenklad statsbidragsgivning till primärkommunernas kapitalutgifter 456

IUFO-kongress i Paris 1958 458
Avtal om social trygghet mellan Sverige och Belgien 458
Utredning om rehabiliteringsverksamhet 458
Internationell konferens för försäkringsmatematiker och socialstatistiker 459
Höjd folkpension i Norge 459
Norska arbetstidsutredningen 459
Ny sjukhuslagstiftning i Finland 459

Periodiska översikter

Register 460

Utlänningar i Sverige första kvartalet 1957 460
Om statsbidrag till ålderdomshem .. 462
Social hemhjälp år 1956 464
Mödrahjälpen under år 1956 467
Sysselsättning och arbetslöshet 474
Konsumentprisindex för maj 1957 .. 477
Litteraturöversikt 479
Recensioner 487

Nr 8

Rådgivning åt familjer. Av *Kerstin Widén* 495

Meddelanden

Fördrag om ömsesidig socialvård 502
Nytt konvalescenthem för vanföra 502

Periodiska översikter

Register 502
Bostadsbyggandet år 1956 503
Sysselsättning och arbetslöshet 518
Konsumentprisindex för juni 1957 . 521
Litteraturöversikt 523
Recensioner 529

Nr 9

Ett pojkgängs utveckling och upplösning. Av *John Takman* och *Gertie Sandqvist* 535
De blinda och arbetsmarknaden. Av *Seved Eriksson* 554

Meddelanden

Nordiska socialpolitiska ministermötet i Stockholm 565
Utredningen för rättssäkerheten inom sinnessjukvården utvidgad 567

Periodiska översikter

Register 568

Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1957 568
Sysselsättning och arbetslöshet 570
Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1957 573
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1957 581
Omsättningen inom detaljhandel m. m. under första kvartalet 1957 ... 585
Konsumentprisindex för juli 1957 .. 591
Litteraturöversikt 593
Recensioner 598

Nr 10

Arbetsmarknad och lönestatistik i Holland. Av *Per Holmberg* 607
Socialpolitik och sociala problem i Japan. Av *Carl-Axel Valén* 613
Socialarbetarens egna konflikter. Av *Gerhard Bungerfeldt* 623
Hyreshöjningen och fastighetsomkostnaderna. Av *Carl Öberg* 630
Sociala frågor vid 1957 års vårriksdag 639

Meddelanden

Dansk Socialpolitisk Forenings 31:a nordiska möte 647

Socialstyrelsens utlåtande över SAF:s och LO:s förslag om inrättande av arbetsmarknadsattachébefattningar ... 648
Befolkningstillväxten i Kina 649

Periodiska översikter

Register 650
Konsumentprisernas utveckling i Sverige och utlandet 650
Sysselsättning och arbetslöshet 653
Konsumentprisindex för augusti 1957 656
Litteraturöversikt 658
Recension 662

Nr 11

Ett nytt forskningsråd. Av *Brita Åkerman* 667
Internationella Statistiska Institutets kongress i Stockholm 1957. Av *Marianne Gustavsson* 674
Internationella arbetskonferensens 40:e sammanträde. Av *Sten-Eric Heinrici* 679
Underhållsbidrag och bidragsförskott 684
Undersökning beträffande retroaktiva lönetillägg 692

Meddelanden

Socialstyrelsens yttrande över barnavårdskommitténs betänkande 695
Socialstyrelsens yttrande angående ersättning av allmänna medel för vissa skador 699
Arbetstidsförkortningens verkningar undersöks 700
Storbritannien ratificerar konventicn om gift kvinnas medborgarskap 701
Levnadsnivån i Asien..... 701
Institutet för Judisk Kulturupplysning 702
Resultat av folkomröstningen i pensionsfrågan..... 702

Periodiska översikter

Register 703
Allmänna arvsfonden budgetåret 1956/57 703
Sysselsättning och arbetslöshet 705
Omsättningen inom detaljhandel m. m. under andra kvartalet 1957 ... 708
Konsumentprisindex för september 1957 714
Socialhjälp och barnavård till utlänningar under år 1955..... 716
Ålderdomshemmen år 1956 717
Litteraturöversikt 721
Recensioner..... 726

Nr 12

Sverige och FN:s tekniska bistånd. Av *Sixten Heppling* 735
Problem på arbetsmarknaden. Av *Bertil Olsson* 743
Brandskyddet på våra ålderdomshem. Av *Thore Grönqvist* 746
Den raabska pensionsaktionen — en utomparlamentarisk opinionsrörelse. Av *Åke Elmér* 749

Meddelanden

Andra internationella arbetsrättskongressen i Genève 753
Socialstyrelsens utlåtande över kompetensutredningens betänkande 753
Socialstyrelsens yttrande över trafiksäkerhetsutredningens betänkande .. 754
Alkohol — arbete — arbetarskydd .. 756

Periodiska översikter

Register 757
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1957 757
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1957 759
På alkoholistanstalt intagna år 1956 763
Sysselsättning av arbetslöshet 767
Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1957..... 770
Konsumentprisindex för oktober 1957 777
Litteraturöversikt 779
Recensioner 784

Sakregister till årgång 1957 790
Recensioner år 1957..... 792
Författarregister till årgång 1957.. 793

SOCIALA MEDDELANDEN

1957 · Nr 1

Den halvöppna barnavården

Av konsulent *Gunvor Paulsen,* socialstyrelsen

Mot bakgrunden av att olika slag av institutioner för vård och fostran av småbarn förekommit i vårt land i över hundra år, är det snarast ägnat att förvåna att den halvöppna barnavården inte bedrivs i större omfattning i vårt samhälle än som för närvarande är fallet. Procentuellt omfattar denna verksamhet en mycket liten del av barn i förskoleåldern. Omkring 7 % av barnen beräknas gå i lekskolor och omkring 2 % i daghem. Åtskilliga omständigheter gör emellertid att intresset för småbarnsinstitutionerna växer, och det förefaller sannolikt att verksamheten inom en snar framtid kan komma att starkt utvidgas.

Den ökade trafiken utgör ett ständigt hot mot friska, levnadsglada småbarn och skapar otrygghet bland både barn och föräldrar. Utformningen av den moderna bostadsbebyggelsen gör det ofta svårt att tillgodose barnens behov av lek och aktivitet i en för dem naturlig miljö. I stället bildas svårkontrollerade kamratgäng, i vilka småbarnen alltför tidigt blir indragna. Efterfrågan på den kvinnliga arbetskraften gör det naturligt, att samhället söker hjälpa de förvärvsarbetande mödrarna med omvårdnad av barnen. Ett särskilt problem utgör situationen för de ensamstående mödrarna. Numera är också insikten större om hur viktigt det är för hela personlighetsutvecklingen, att man icke försummar de utvecklingsstadier barnen befinner sig på, innan de uppnått skolpliktig ålder, utan att även dessa motiverar lämpliga pedagogiska åtgärder.

Den lämpligaste formen för halvöppen barnavård samt behovet av ökat statligt stöd till och fortsatt utbyggnad av verksamheten är därför frågor som av och till är föremål för diskussion. De har åter aktualiserats genom 1954 års familjeutredning, som i sitt betänkande *Samhället och barnfamiljerna* (SOU 1955: 29), ägnar småbarnsinstitutionerna stort utrymme. Även *1956 års familjeberedning* har behandlat dessa frågor som ett led i sina förslag om olika familjepolitiska åtgärder. Det har framstått som motiverat att i detta läge lämna en kortfattad redogörelse för den hittillsvarande utvecklingen av den halvöppna barnavården i Sverige.

Olika verksamhetsformer. Halvöppen barnavård är den gemensamma beteckningen för olika institutioner, som arbetar med barn i förskoleåldern

och yngre skolbarn. Termen infördes år 1938 av befolkningskommissionen och återfinns från år 1946 som officiell benämning i den reviderade barnavårdslagen (39 §). Liksom i andra länder ville man med denna term betona skillnaden mellan ett helt omhändertagande av barn från samhällets sida i slutna anstalter, barnhem etc. och den form av barnavård det här gäller, inom vilken man i dagligt samarbete med hem och föräldrar vårdar och fostrar barn under en begränsad del av dagen.

De huvudsakliga formerna för det nuvarande arbetet är daghem och lekskolor för småbarn samt eftermiddagshem för skolbarn.

Daghemmen mottar barn i olika åldersgrupper, från spädbarnsålder (6 mån., i undantagsfall 3 mån.) och upp till skolpliktig ålder, under 5—12 timmar i sådana fall, där modern huvudsakligen på grund av förvärvsarbete är förhindrad att ägna barnen vård och fostran under en större del av dagen. Barnen bjuds här en hemlik och utvecklingsfrämjande miljö. I dagsprogrammet, som får sin indelning genom tre måltider och middagsvila, ingår lek — även utomhus — och sysselsättning avpassad efter barnens olika åldersstadier.

Halvdaghemmen fungerar som daghemmen, men barnens vistelse på institutionen med anledning av moderns deltidsarbete kan inskränkas till omkring 5 timmar.

Familjedaghemmen utgör ett komplement till daghemmen och drivs sedan 1946 som regel i kommunal regi. Förvärvsarbetande mödrar kan mot en viss vårdavgift per dag lämna sina barn för heldagsvård i privata hem.

Jordbruksdaghemmens uppgift är att under vissa perioder av sommarhalvåret, då mödrarna är sysselsatta i jordbruksarbete eller annat säsongarbete på landsbygden, motta småbarn i åldern 1—7 år. Arbetet i dessa säsongbetonade institutioner bedrivs som en form av experimentverksamhet på landsbygden.

Lekskolorna samlar barn i åldern 4—7 år under pedagogisk ledning till lek och sysselsättning med jämnåriga i grupp i en för deras utveckling stimulerande miljö (förskolor, barnträdgårdar). Mödrarna till dessa barn är som regel hemarbetande. Verksamheten pågår för barnen 3 timmar dagligen 5 gånger i veckan, som regel i anslutning till skolans arbetsår. Varje lekskola omfattar vanligtvis en förmiddags- och en eftermiddagsavdelning.

Eftermiddagshemmen (fritidshemmen) vill, särskilt i sådana fall där mödrarna har förvärvsarbete, vara en tillflyktsort för skolbarnen under den skolfria delen av dagen. Barnen erhåller minst en måltid och får tillfälle till läxläsning samt avkopplande lek och sysselsättning i hemlik miljö.

Den halvöppna barnavårdens utveckling. Förskoleinstitutionernas historia har i vårt land i stort sett varit densamma som i de flesta andra länder. Småbarnsskolorna, som med sin skolbetonade miljö inrättades efter engelskt mönster på 1830-talet, har alltifrån början fyllt såväl en pedagogisk som en social uppgift i fråga om barnen i åldrarna 2—7 år. Den första öppnades 1836 i Stockholm. Numera överensstämmer deras sätt att arbeta helt med lekskolornas och daghemmens. Det är inte ovanligt att de båda sistnämnda

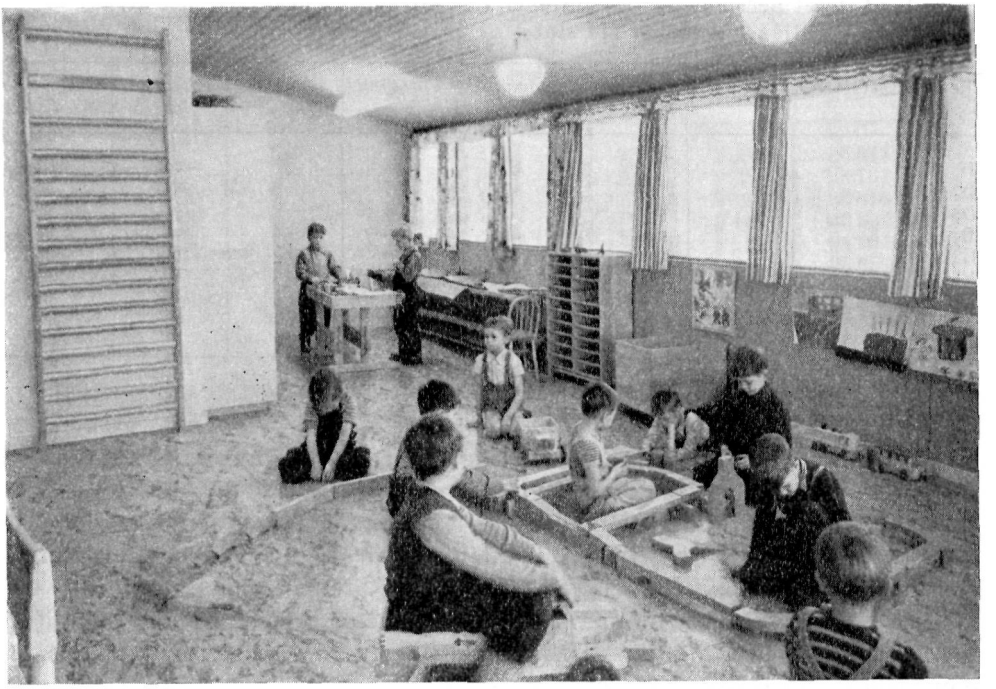

Foto: Harry Lindvall

Hagaförskolan i Umeå

formerna ryms inom en och samma småbarnsskola, vilken såsom på de flesta håll behållit sin ursprungliga benämning. Daghemmens föregångare var barnkrubborna, som utan anspråk på att göra en pedagogisk insats inrättades under senare hälften av 1800-talet för att tillgodose ett socialt behov framför allt i samband med industrialiseringen. Den första tillkom i Stockholm redan 1854. Lekskolan har sitt ursprung i den pedagogiskt inriktade kindergarten (barnträdgård), som enligt den banbrytande förskolepedagogen Friedrich Fröbels idéer tar sikte på förskoleårens viktiga utvecklingsperiod. Den första kindergarten öppnades på privat initiativ 1896 i Stockholm och följdes 1904 av folkbarnträdgården i Norrköping. Eftermiddagshemmen hade tidigare på många håll sin motsvarighet i de s. k. arbetsstugorna för skolbarn, av vilka de första inrättades i Stockholm 1887. I likhet med barnkrubborna hade dessa till en början framför allt en social uppgift. Jordbruksdaghemmen tillkom under krigsåren på initiativ av Kvinnornas beredskapskommitté. Det första inrättades år 1943 i Skåne. Under de första åren arbetade man med mycket provisoriska anordningar. Sedan dess har deras standard avsevärt höjts, särskilt beträffande lokaler och utrustning. Verksamheten, ehuru säsongbetonad, bedrivs numera i stort sett efter samma pedagogiska principer som daghemmen.

Alla de olika slagen av institutioner har tillkommit på initiativ av enskilda personer och organisationer. Det har i vårt land dröjt betydligt längre än i

Tab. 1. Antalet permanenta institutioner för halvöppen barnavård och deras fördelning på olika huvudmän vid slutet av år 1955

Verksamhetsform[1]	Landsting	Kommun	Förening	Industri	Privat	Summa institutioner
D	2	82	97	21	2	204
D + L	—	25	37	2	1	65
D + E	—	7	4	1	—	12
D + L + E	—	23	10	—	—	33
L	—	263	188	11	66	528
L + E	—	16	29	—	—	45
E	—	7	21	—	—	28
Summa	2	423	386	35	69	915

[1] D = daghem, L = lekskola, E = eftermiddagshem.

våra nordiska grannländer, innan de erhållit stöd från samhället. Först i början av 1930-talet lyckades de i större utsträckning dra kommunernas intresse till sig. Samtidigt började HSB i samband med en ökad bostadsproduktion att efter uppslag från Wien lansera en ny form av småbarnsinstitutioner, lekstugorna. Tanken var från början att dessa på ett smidigt sätt skulle ge hyresgästerna inom vissa bostadskvarter service i fråga om tillsynen av barn i olika åldrar. Verksamheten övergick emellertid snart till redan vedertagna former med avgränsade åldersgrupper och fastare dagsprogram i likhet med daghemmens och lekskolornas. En värdefull insats gjorde HSB med sina institutioner genom att väcka intresset för ändamålsenliga lokaler och lämpliga barnmöbler.

Antalet institutioner ökade endast långsamt, innan statsmakterna av befolkningspolitiska skäl började ägna verksamheten för barnen i förskoleåldern sin uppmärksamhet. Under krigsåren ökade behovet av arbetsinsatser från kvinnornas sida, vilket bl. a. gav anledning till att utöka daghemsverksamheten. Efter krigets slut ökade intresset åter för en utbyggnad av lekskolorna, som i fortsättningen utgjort den största delen av antalet nyinrättade institutioner.

Tab. 2. Antalet permanenta institutioner för halvöppen barnavård åren 1947—55

Verksamhetsform[1]	Slutet av år								
	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
D	188	193	196	207	208	201	203	205	204
D + L	41	42	60	63	60	62	62	64	65
D + E	11	12	13	13	13	12	12	12	12
D + L + E	29	29	30	30	32	32	33	33	33
L	263	284	313	348	409	439	456	499	528
L + E	33	33	36	36	37	41	42	44	45
E	25	26	26	28	29	29	28	28	28
Summa	590	625	674	725	788	816	836	885	915

[1] D = daghem, L = lekskola, E = eftermiddagshem.

Tab. 3. Antalet godkända platser i permanenta institutioner åren 1948—55

Slutet av år	Daghem	Lekskolor	Eftermiddagshem	Summa
1948	8 903	15 407	2 334	**26 644**
1949	9 307	17 126	2 334	**28 767**
1950	9 708	18 743	2 364	**30 815**
1951	9 713	21 167	2 442	**33 322**
1952	9 731	22 460	2 513	**34 704**
1953	9 869	23 256	2 528	**35 653**
1954	9 974	26 415	2 337	**38 726**
1955	10 015	27 769	2 340	**40 124**

I fråga om småbarnsinstitutionernas pedagogiska utveckling kan sägas, att Sverige i mycket stor utsträckning har hämtat de grundläggande idéerna från andra länder i Europa ävensom från Amerika. Det har dock lyckats oss att praktiskt omsätta dessa idéer på ett självständigt och fruktbringande sätt, som passat våra förhållanden och som inte lägger hinder i vägen för en fortsatt utveckling efter den moderna småbarnspsykologins principer. Numera åtnjuter den svenska förskolepedagogiken stöd även från den inhemska forskningen på området. En rik fond av praktisk pedagogisk erfarenhet kommer också utbildningen av personal till godo vid förskoleseminarierna.

Den första motionen om statsunderstöd till förskoleinstitutionerna väcktes 1918 av dåvarande statens inspektör för fattigvård och barnavård G. H. von Koch. Det gick sedan många år, innan den första statliga utredningen följde. På begäran av Svenska Fröbelförbundet fick dess ordförande Ellen Moberg, en av landets pionjärer på området, år 1936 i uppdrag att inventera verksamheten i landet. Härefter följde utan längre tidsintervaller ett flertal statliga utredningar, dels som resultat av enmansuppdrag, dels genom för ändamålet tillkallade kommittéer. Under rubriken »barnkrubbor och barnträdgårdar, deras nuvarande utbredning, beskaffenhet och föreliggande behov» står Ellen Mobergs redogörelse för drygt tjugo år sedan att läsa i Soc. Medd. 1936: 12, sid. 977, den första översiktliga redogörelsen för förskoleverksamheten i vårt land.

Statistiskt belyses verksamheten dock först i samband med de fortsatta offentliga utredningarna. Befolkningskommissionen gjorde en enkät 1937, vilken följdes av befolkningsutredningens 1941. En undersökning gjordes även av sistnämnda utrednings delegation för halvöppen barnavård 1944—45. De statistiska uppgifterna kompletterades sedermera av 1946 års kommitté för den halvöppna barnavården och av 1954 års familjeutredning. Först från år 1948 föreligger fortlöpande statistik över de till socialstyrelsen anmälda institutionerna.

Antalet permanenta institutioner inom den halvöppna barnavården uppgick i juli 1956 till 918 med sammanlagt 42 388 godkända platser. Antalet faktiskt inskrivna barn är icke oväsentligt större än antalet av socialstyrelsen godkända platser. En föreställning om verksamhetens expansion får

Tab. 4. Statsanslag till driften av anstalter för halvöppen barnavård 1944/45—1956/57
(1 000 kronor)

Budgetår	Anslag	Budgetår	Anslag
1944/45	200	1951/52	2 225
1945/46	350	1952 53	2 450
1946/47	750	1953/54	2 750
1947/48	1 250	1954/55	2 950
1948/49	1 500	1955/56	3 050
1949/50	1 870	1956/57	3 650
1950/51	2 000		

man vid jämförelse med följande uppgifter för år 1937 enligt befolkningskommissionen: 276 institutioner och sammanlagt 9 331 platser. Frånsett den tidigare omnämnda försöksverksamheten på landsbygden har antalet platser vid institutionerna nära femdubblats under de senaste cirka tjugo åren (men täcker på intet sätt efterfrågan på dylika platser). Tab. 3 visar hur antalet platser vid de olika slagen av institutioner förändrats sedan 1948. Som framgår har framför allt lekskolorna undergått en kraftig utveckling. Platsantalet vid dessa steg under sjuårsperioden 1948—1955 med 80 %. Ökningen av antalet daghemsplatser stannar vid 12 % under samma tidsperiod, medan platsantalet vid eftermiddagshem hållit sig oförändrat. För närvarande förekommer någon form av permanent institution för halvöppen barnavård — daghem, lekskolor eller eftermiddagshem — på 163 orter. Av dessa utgör 99 städer, 23 köpingar och 41 egentliga landskommuner.

Försöksverksamheten på landsbygden startade år 1943 med 5 jordbruksdaghem. Det hittills högsta antalet utgjorde 110 år 1951. Behovet av jordbruksdaghem och efterfrågan på platser vid dessa är emellertid mycket varierande från år till år. Hittills har verksamheten prövats i 6 län. Under de senaste åren har den huvudsakligen begränsats till Malmöhus och Norrbottens län, där rådande förhållanden påkallar särskilda åtgärder. Antalet platser i varje jordbruksdaghem har i södra Sverige vanligtvis rört sig om 15—20. Med hänsyn till betodlingen hålls jordbruksdaghemmen öppna två perioder, vår och höst, på 6—8 veckor vardera. I Norrland är jordbruksdaghemmen som regel i verksamhet 6—8 veckor under sommaren för höbärgning och bärplockning, då varje hem mottar 20—50 barn per dag.

Gällande bestämmelser, som reglerar verksamheten inom den halvöppna barnavården, återfinns i barnavårdslagen (SFS nr 503: 1945) och kompletteras av Kungl. Maj:ts stadga om barnavårdsanstalter (SFS nr 506: 1945) samt genom socialstyrelsens kungörelse med föreskrifter och anvisningar rörande statsbidrag till institutioner för halvöppen barnavård.

Formerna för statens stöd. Det statliga stödet till den halvöppna barnavården utgår i tre former: 1) engångsbidrag från allmänna arvsfonden till inrättande av daghem, lekstugor och eftermiddagshem ävensom till sanering eller ombyggnad av redan befintliga sådana institutioner, 2) driftbidrag till

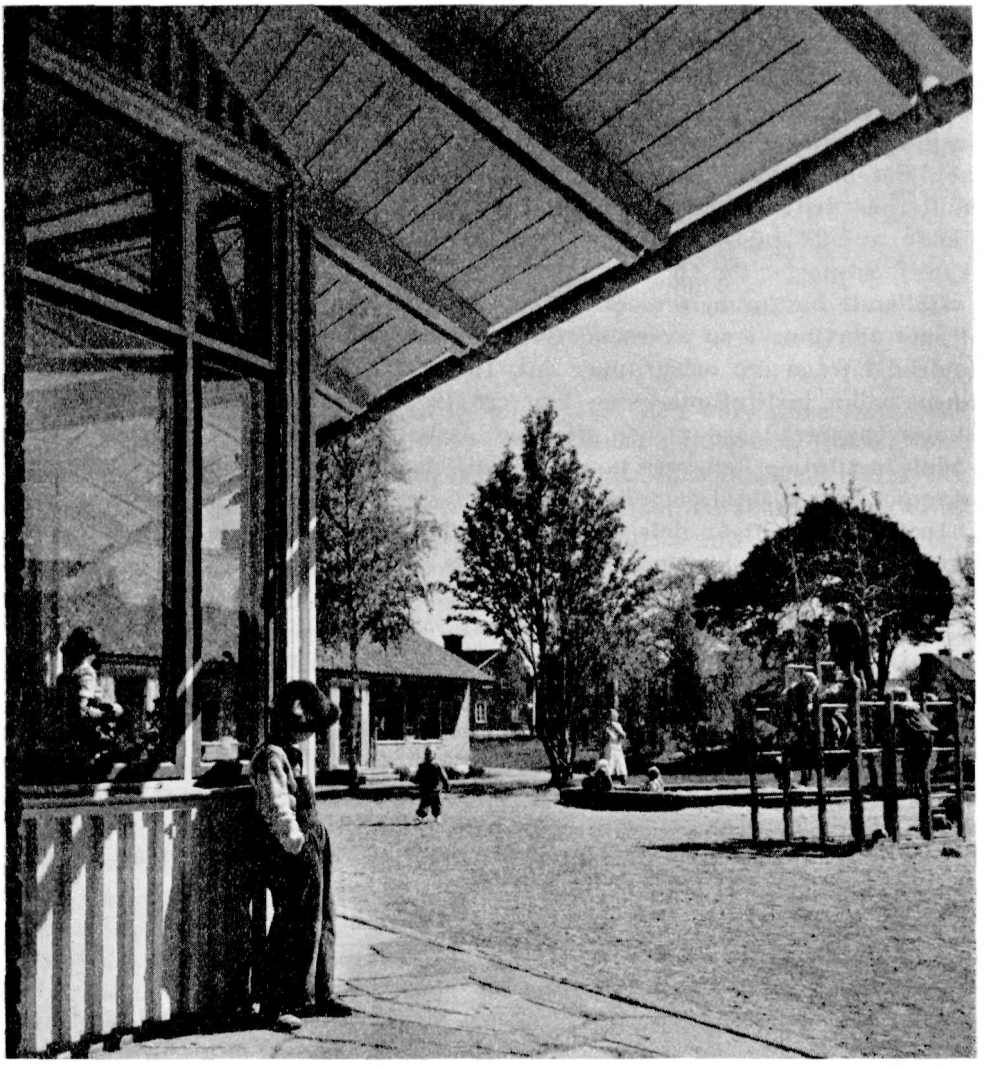

Foto: Carl Larsson

Vallbacksgården, daghem i Gävle

institutionerna och 3) driftbidrag till förskoleseminarier för utbildning av personal.

Bidrag från allmänna arvsfonden har sedan 1930-talet kunnat sökas hos Kungl. Maj:t. Allmän förutsättning är att institutionen är avsedd att bedriva eller redan bedriver permanent verksamhet. Bidrag utgår dels till inrättande av lokaler, dels till utrustning av dessa. Hittills har bidrag från arvsfonden beviljats med sammanlagt drygt 5 milj. kronor, därav till inrättande av lokaler drygt 4 milj. kronor och till utrustning cirka 1 milj. kronor.

Det var först i början av 1940-talet som staten började lämna stöd till driften av institutioner för den halvöppna barnavården. Sålunda beslöt 1943 års höstriksdag i enlighet med förslag grundade på befolkningsutredningens betänkande (SOU 1943: 9) att understödja verksamheten för barn i förskoleåldern. Samtidigt beslöts att socialstyrelsen skulle vara tillsynsmyndighet. För budgetåret 1944/45 anslogs 200 000 kronor såsom bidrag till anstalternas drift. Anslaget har därefter successivt höjts i proportion till det ökade antalet institutioner och uppgår för budgetåret 1956/57 till nära 4 milj. kronor.

Gällande bestämmelser och villkor för erhållande av det statliga driftbidraget återfinns i en av socialstyrelsen utfärdad kungörelse (SFS 1944: 1, ändrad i fråga om ortsgrupper enl. 1946: 50 och 1949: 98). I kungörelsen anges vilka institutioner som kan erhålla bidrag, nämligen daghem, lekskolor (barnträdgårdar) och eftermiddagshem (fritidshem). Huvudman för sådan institution kan vara kommun, stiftelse, förening eller industriföretag, däremot icke enskild person.

Driftbidraget utgår dels såsom lönebidrag till föreståndarinna och övrig personal med föreskriven utbildning, dels såsom kostbidrag till bestridande av kostnaderna för barnens måltider.

Lönebidraget har till och med budgetåret 1955/56 utgått med en tredjedel av de belopp som fastställdes år 1943, nämligen 3 450 kronor i ortsgrupperna II och III samt 3 900 kronor i ortsgrupperna IV och V. Därjämte har bidrag utgått till ålderstillägg efter tre, sex, nio och tolv års väl vitsordad tjänst med 180—210 kronor. Lönebidrag utgår även till deltidsanställd personal. Till särskilt skattetyngda kommuner kan bidraget utgå med högst 50 % av ovan angivna högsta belopp. Kostbidrag utgår endast till institution som erhåller lönebidrag. Kostbidraget har hittills utgått med 30 öre per barn och dag eller 15 öre vid endast en måltid per dag.

Enligt beslut av 1956 års riksdag kommer från och med budgetåret 1956/57 driftbidraget till daghem och eftermiddagshem att höjas med 40 %, medan det för lekskolorna förblir oförändrat.

Från anslaget lämnas även bidrag till försöksverksamheten på landsbygden (jordbruksdaghemmen). Sedan 1945 gäller vissa minimikrav. Dessa har givetvis icke kunnat ställas lika högt som i fråga om de permanenta daghemmen. Till experimentverksamheten kan driftbidraget utgå med belopp upp till 60 % av de sammanlagda driftkostnaderna.

Vad slutligen beträffar personalens storlek och sammansättning vid daghem, lekskolor och eftermiddagshem, var enligt senaste tillgängliga beräkningar antalet anställda av olika kategorier under 1952/53 vid de institutioner för vilka statsbidrag sökts, följande:

Föreståndarinnor	508
Förskollärarinnor	870
Barnsköterskor	769
Ekonomipersonal	597
Övrig personal	799
Hela antalet anställda	**3 543**

Tab. 5. Statsanslag till förskoleseminarierna samt till fortbildnings- och kompletteringskurser 1945/46–1956/57

Budgetår	Anslag	Budgetår	Anslag
1945/46	170 000	1951/52	308 000
1946/47	195 000	1952/53	321 500
1947/48	195 000	1953/54 [1]	288 600
1948/49	210 000	1954/55	288 600
1949/50	300 000	1955/56	288 600
1950/51	303 000	1956/57	381 000

[1] Fr. o. m. budgetåret 1953/54 utgår icke längre såsom tidigare bidrag till stipendier från här ifrågavarande anslag.

Utbildning av personal till institutionerna för den halvöppna barnavården sker för närvarande vid sju förskoleseminarier i Göteborg, Luleå, Norrköping, Stockholm (två), Uppsala och Örebro. Antalet utbildade förskollärarinnor uppgår per år till omkring 230. Det äldsta förskoleseminariet är Fröbelinstitutet i Norrköping, som grundades 1904. Seminariet i Luleå har inrättats av staden. De övriga har tillkommit på enskilt initiativ, ehuru tre sedermera kommunaliserats. Alla förskoleseminarierna har haft att kämpa med stora finansiella svårigheter. Frågan om deras förstatligande har därför länge varit aktuell. För närvarande står de under tillsyn av socialstyrelsen.

Sedan 1945 utgår under förutsättning av visst minimiantal elever statsbidrag till förskoleseminariernas driftkostnader. Statsbidraget skall enligt vissa bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t fördelas på bidrag till lärarlöner, föreläsnings- och lektionsarvoden, lokalhyra och inköp av undervisningsmaterial. Villkor för statsbidrag till förskoleseminarieelever är bl. a. att de står under tillsyn av socialstyrelsen och att vissa inträdesvillkor iakttas. Terminsavgifter och antal friplatser fastställs av Kungl. Maj:t.

För budgetåret 1956/57 utgör anslaget till samtliga seminarier 381 000 kronor motsvarande cirka 60 procent av deras sammanlagda driftkostnader.

Ibland har från samma anslag lämnats bidrag till särskilda, av socialstyrelsen anordnade kurser för utbildning av personal för den halvöppna barnavården. Kurserna har dels avsett fortbildning av tidigare vid seminarierna utbildad personal, dels utbildning av personal med mångårig praktisk erfarenhet från den halvöppna barnavården (kompletteringskurser).

Några grundläggande villkor för statsbidrag. Såsom villkor för att statsbidrag skall kunna erhållas till daghem, lekskolor eller eftermiddagshem gäller bl. a., att lokalerna skall kunna godkännas av socialstyrelsen, att föreståndarinnorna uppfyller vissa kompetenskrav och att institutionerna är underkastade läkarkontroll.

Beträffande fordringarna på lokalerna har socialstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen utfärdat särskilda föreskrifter. Dessa tar i första hand sikte på läget i förhållande till markytan — här gäller samma krav som på

bostäder — dagerbelysningen, den sanitära utrustningen och ändamålsenligheten i fråga om rumsytor och planering med hänsyn till de uppgifter institutionerna har att fylla.

Föreståndarinnorna skall ha genomgått tvåårig utbildning vid förskoleseminarium eller, beträffande daghem för spädbarn, ha avlagt barnavårdslärarinneexamen.

Hälsokontrollen utövas av läkare, vilkens skyldigheter jämlikt Kungl. Maj:ts stadga 9 § är avtalsenligt reglerade. För läkaren gäller en särskild av socialstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen utfärdad instruktion.

Om samtliga dessa villkor gäller, att det efter prövning av omständigheterna i varje enskilt fall kan bli nödvändigt att tillfälligt lämna dispens från deras upprätthållande i praktiken.

Om tattarnas härstamning

Av lektor *Allan Etzler*, Lidingö

I min avhandling »Zigenarna och deras avkomlingar i Sverige. Historia och språk» (1944) hävdar jag, att den befolkningsgrupp vi i Sverige kallar tattare huvudsakligen består av de mer eller mindre blandade avkomlingarna av landets gamla zigenare och betonar att för mig under arbetet med avhandlingen tattare betytt »en person som tillhör en släkt av tattarkaraktär och som vuxit upp med tattarspråket som naturligt tungomål». Synpunkten är ingalunda originell. Tattare är ju den ursprungliga benämningen på zigenarna i vårt land, och sedan även ordet zigenare kommit i bruk användes de båda namnen länge som synonymer. »Först i samband med den invandring av nya zigenarföljen i landet, som synes ha ägt rum under senare delen (troligen slutet) av 1800-talet,[1] torde en bestämd betydelseskillnad mellan orden tattare och zigenare ha kommit till stånd», framhåller jag i avhandlingen. Professor Olof Gjerdman biträder i sin studie »Tattarna och deras språk» (Svenska landsmål och svenskt folkliv 1945, H. 3—4, sid. 12) denna uppfattning. Det mer internationella zigenarnamnet övergick helt naturligt till dessa senare invandrare, medan tattarnamnet fortfor att beteckna ättlingarna av tidigare zigenarinvandrare. Uppfattningen om tattarna som zigenaravkomlingar har långt upp i vårt århundrade varit den vanliga. Jag hänvisar endast till den »Undersökning rörande tattare och zigenare, deras förekomst inom Sverige, levnadssätt m. m.», som utgör bilaga 2 till fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande rörande lösdrivarlagstiftningen, SOU 1923: 2. Det är den största offentliga undersökning av denna fråga som gjorts i vårt land. Den omfattar bland annat en översikt över en del tidigare reformförslag och framställningar angående tattare och zigenare och några specialundersökningar rörande dessa. Ur en utredning av landsfiskalen i Ljusdals landsfiskalsdistrikt, tillkommen med anledning av den bristande överensstämmelsen mellan landsfiskalens och pastorsämbetets i Ljusdals församling uppgifter om antalet tattare i distriktet, skall jag återge följande uttalande, som behandlar frågan om tattarnas bördsförhållanden:

»De inom distriktet boende tattarna härstamma troligen utan undantag från zigenare, men hava under tidernas lopp beblandat sig med ortsbefolkningen. Emellertid gifta sig tattarna (eller rättare fästa de sig, ty lagliga giftermål förekomma högst sällan) inom sin egen stam, enär förhållandet mellan ortsbefolkningen och

[1] Museiassistent Tillhagen, som är vår främste kännare av dessa seninkomna zigenare, meddelar följande om dem i sin uppsats Gypsy clans in Sweden (Journal of the Gypsy Lore Society, 1949): »It appears that all our Swedish Gypsies, so far as I now can determine, are distributed among seven clans, of which, however, some are interrelated with each other. — — — All these clans have, so far as it is possible to judge with the guidance of the material I collected, entered Sweden as late as about 1900 and the years shortly after the turn of the century.»

tattarna ej alltid är det bästa. Att tattare och ortsbefolkning dock ibland beblanda sig med varandra beror oftast på, att till ordentligt arbete ovilliga dagdrivare slå sig tillsammans med ett tattarfölje och finna sin bärgning på samma sätt som detta. Träffa de då på någon tattarskönhet, som behagar dem, blir hon dagdrivarens 'hushållerska' och i sinom tid gifta sig deras barn antingen inom tattarsläkten eller bland ortsbefolkningen, vadan gränsen ibland är rätt otydlig emellan tattare och dem närbesläktade av den svenska ortsbefolkningen. I pastorsämbetets uppgift över tattare äro av just nyssnämnda förhållanden somliga familjer betecknade som 'ej tattare men jämställda', och har av samma orsak olikheten mellan uppgifterna uppkommit.»

På senare tid har det framträtt en rad författare, som förnekar tattarnas zigenarpåbrå eller förklarar det vara betydelselöst i förhållande till andra bördsfaktorer. I uppsatsen »Varifrån härstammar tattarna?» (Soc. Medd. 1956: 5) ger museiassistent C.-H. Tillhagen en översikt över diskussionen om tattarnas härstamning och ser i anslutning till »forskare sådana som språkmannen Olof Gjerdman, rasbiologen Gunnar Dahlberg, sociologen Bertil Pfannenstill och folkloristen Carl-Martin Bergstrand i tattarna i huvudsak svenskättlingar, i främsta rummet då avkomlingar till utövare av pariayrken». Genom sociologen Adam de Heymowskis hösten 1955 framlagda licentiatavhandling, »Om 'tattare' och 'resande'», som stöder denna synpunkt, har, enligt Tillhagen, hypotesen om tattarnas zigenarhärstamning definitivt avlivats. Denna hypotes är kanske ändå inte så helt utan liv som Tillhagen tror. Så lätt lär det väl inte gå att komma förbi de faktorer, på vilka den vilar: de historiska och språkliga vittnesbörden.

I min avhandling (sid. 155 ff.) tog jag ställning till Bergstrands och Dahlbergs synpunkter och även (sid. 186 ff.) till den av Tillhagen nämnde och citerade danske etnologen H. P. Hansen, som i sitt verk »Natmændsfolk og Kjæltringer» (Köpenhamn 1921—22) förnekar varje inslag av främmande blod i de danska nattmans- och kältringsläkterna. Till den av Statens rasbiologiska institut utförda antropologiska undersökningen av tattare skulle jag vilja foga ännu några anmärkningar. »Materialet till föreliggande arbete», heter det där, »utgöres av personer, som vistats på straffanstalter, alkoholistanstalter och fattigvårdsinrättningar etc. och vilka på dessa anstalter betecknats som tattare.» Rörande dessa personer ger socialstyrelsen en mycket intressant upplysning i sin redogörelse för tattarinventeringen 1945 (Soc. Medd. 1945: 5, sid. 377): »Bland de personer, som rasundersökningen avsåg, kunde enligt socialstyrelsens sedermera inhämtade inventeringsuppgifter endast en med säkerhet anses motsvara dr Etzlers definition av begreppet tattare, varjämte ett par andra tillhörde släkter med en dylik 'typisk' tattarprägel.»

Som allmän definition av begreppet tattare är min karakteristik trång, som jag själv framhåller i min avhandling (sid. 157), men den avser, som jag också framhåller, endast »själva kärnan av vår tattarbefolkning, denna egendomliga, i släktenheter indelade, blandras, som sedan gammalt utgjort ett vilt och äventyrligt inslag i olika svenska bygder och flerstädes visat en förvånansvärt varaktig karaktär». Att ordet tattare redan när detta skrevs

för 12—13 år sedan starkt vidgat sitt betydelseområde var jag väl medveten om. Det framgick ju med all tydlighet vid en jämförelse mellan den statliga tattarutredning som slutförts 1922—23 och den som påbörjats 1942.[1] I min framställning sökte jag också med utgångspunkt från tattarnas eget förändrade levnadssätt ge en förklaring till detta (se sid. 157, 168 f., 175). Jag ansåg det emellertid vara av vikt att ge mitt undersökningsmaterial så fasta gränser som möjligt. Denna strävan har rasbiologiska institutet icke ålagt sig. Man har antropologiskt undersökt 66 av olika sociala myndigheter på oredovisade grunder som tattare utpekade personer och icke funnit någon större skillnad mellan dem och andra svenska medborgare och därför ansett sig kunna konstatera:

»Ur praktisk synpunkt må slutligen framhållas, att undersökningen definitivt visat omöjligheten av att på ett objektivt sätt särskilja tattare från andra svenska medborgare. Man kan inte genom antropologisk undersökning bevisa, att en person är tattare, och undersökningen har inte gett någon hållpunkt för antagandet, att tattare ur rassynpunkt skulle skilja sig ifrån svenska folket i övrigt. Tattarnas sociala problem kan ej särskiljas från de allmänna problem, som personer med vagabonderande och asocial livsföring utgör för vårt samhälle.» (G. Dahlberg, Antropologisk undersökning av tattare i Sverige, ingiven till socialstyrelsen 22. 2. 1944.)

Det är ett raskt sätt att komma till rätta med tattarnas härstamningsproblem och sociala problem. Man har inte ens sökt ge stadga åt undersökningen genom att göra en jämförande antropologisk undersökning av de zigenare och av de rätt talrika blandade avkomlingar av dessa och andra befolkningselement, som finns i landet.

Den av Statens rasbiologiska institut utförda antropologiska undersökningen av tattare saknar, såvitt jag förstår, bevisvärde. Den har emellertid under senare år ofta använts som argument mot teorin om tattarnas zigenarhärstamning. I sin mycket utförliga granskning av min avhandling i studien »Tattarna och deras språk» återkommer professor Olof Gjerdman gång efter annan till rasbiologiska institutets undersökning i polemik mot mig:

»Jag anser troligt att en del av den gamla zigenarstammens blod har gått i arv till en del av våra tattare. Jag finner det också troligt att det tattarspråk en del av dessa begagnar har övergått mer och mer svenskpåverkat i 'rätt nedstigande led'. Men jag kan inte förstå att alla våra tattare eller flertalet av dem behöver ha fått sitt blandspråk på det sättet, och jag inser inte meningen i att som Etzler gör helt allmänt kalla våra tattare för zigenaravkomlingar, när rasbiologiska institutets undersökning tycks klart visa, att åtminstone det stora flertalet av dem har mycket lite av zigenare i sig.» (Sid. 14 f.; jfr även sid. 10 ff., sid. 26.)[2] Professor Gjerdman vill acceptera

[1] Publicerad i Sociala Meddelanden 1945: 5, sid. 377.

[2] I de biografiska anteckningar jag i min avhandling gav om mina sagesmän och hjälpare vid uppgörandet av ordförteckningen ur nutida svenskt tattarspråk, lämnade jag tyvärr endast uppgifter om utseendet i ett par fall, där zigenarlikheten var särskilt påfallande. Detta har gett anledning till ett flera gånger återkommande missförstånd i

både mina tattare och rasbiologiska institutets. Det går, såvitt jag förstår, inte.

Som det bindande beviset för att den gamla uppfattningen om tattarna som zigenaravkomlingar är riktig, framhåller jag deras språk, vilket jag — stödd på den översikt över zigenarspråket på nordiskt område och den förteckning på omkring 1 500 ord ur nutida svenskt tattarspråk, som jag ger i min avhandling — karakteriserar som »en ännu levande fast till sitt ordförråd uttunnad och grammatiskt förfallen dialekt av zigenarspråket». Det är inte heller någon originell synpunkt. De stora klassiska zigenarforskarna Sophus Bugge och Franz Miklosich, som hade tillgång till mycket mindre material om den skandinaviska zigenardialekten än jag, har betraktat den som en särskild gren av zigenarspråket.[1] Gjerdman ställer sig emellertid tvivlande till min karakteristik. »Hade Etzler», säger han, »kunnat visa, att våra tattares språk är zigenarspråk med egen grammatik, då skulle det enligt min mening ha varit ett för hans åsikt gynnsamt argument, men nu har han inte gjort detta och efter vad det tycks inte heller kunnat göra det. Tattarspråket är nu i allt väsentligt grammatiskt sett svenska, och det är det också i de upptecknings från äldre tid som Etzler meddelar» (sid. 13 f.). Gjerdman säger sig dock, som vi sett, finna troligt att »det tattarspråk en del av dessa (= våra tattare) begagnar har övergått mer och mer svenskpåverkat i 'rätt nedstigande led' (dvs. från den gamla zigenarstammen)». Jag förstår inte, att han vid sidan av ett sådant uttalande kan deklarera: »I frågan 'Tattarna — zigenaravkomlingar eller icke?' kan tattarspråket sägas varken tala för eller mot.» (Sid. 26.) Om det kommer i rätt nedstigande led bör det väl dock tala för sina talares zigenarhärstamning. Då professor Gjerdman ställer sig tvivlande till det nutida svenska tattarspråkets karaktär av »en ännu levande fast till sitt ordförråd uttunnad och grammatiskt förfallen dialekt av zigenarspråket» och talar om det som »svenska med romanifärgat ordförråd» vill jag be honom betrakta Europas övriga zigenardialekter. Jag har framför mig George Borrows »Romano Lavo-Lil. Wordbook of the romany or English gipsy language». Finns det något som gör Borrows ord och texter

Gjerdmans studie. Gjerdman fattar det som om endast 2 av mina 9 sagesmän varit mörka. Han säger bl. a.: »Några egna antropologiska undersökningar har Etzler inte heller att sätta emot det rasbiologiska institutets. Av de 9 tattare som han ger en allmän karakteristik av, sid. 236 ff., hade en 'ett utpräglat zigenarutseende: svart hår, olivbrun hy, svarta blixtrande ögon, snabba, livliga gester', en annan 'ett typiskt zigenarutseende med svart hår, brun hy och brunsvarta ögon'. Om de övriga, med undantag av den som hade den typiska tattarblicken — för övrigt en bror till den med det typiska zigenarutseendet — har Etzler ingenting att säga beträffande utseendet, vilket väl måste tolkas så att de gjort ett ganska svenskt intryck på honom.» (Sid. 11.) Ingen av dem gjorde »ett ganska svenskt» intryck på mig, och jag tror inte de skulle ha gjort det på Gjerdman heller. Två av dem — dem jag kallar C och G — hade ganska mörkt hår och gulbrun hy. De övriga tillhörde den ljusare tattartypen, men de hade den gråaktiga hy, som synes vara karakteristisk för de »vita» medlemmarna av »djupa» tattarfamiljer. Med påpekande av de starka skiftningar i utseendet, som kan förekomma inom samma familjekretsar, framhöll jag i min avhandling det önskvärda i en rasbiologisk undersökning av några representativa tattarsläkter från olika delar av landet (sid. 162).

[1] Sophus Bugge: Vermischtes aus der Sprache der Zigeuner. Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung, Berlin 1857; Franz Miklosich: über die Mundarten und die Wanderungen der Zigeuner Europas I—XII, Wien 1872—1880. Jfr rörande dessa arbeten min avhandling sid. 177 f., 218 ff.

mera zigenska i förhållande till engelska än mina sagesmäns språk i förhållande till svenska? Jag vill också anföra Miklosichs ord om den spanska zigenardialektens ställning i förhållande till övriga av Miklosich kända zigenardialekter: »Die letzte Stelle nimmt, mit Ausschluss von einigen nur fragmentarisch bekannten Idiomen, die Mundart der spanischen Zigeuner ein, deren Grammatik fast ganz und gar spanisch geworden ist» (A. a. III, sid. 10). Betecknar Gjerdman dessa dialekter som engelska resp. spanska med romanifärgat ordförråd?

Adam de Heymowskis ovannämnda licentiatavhandling »Om 'tattare' och 'resande'» har av museiassistent C.-H. Tillhagen utförligt presenterats i uppsatsen »Varifrån härstammar tattarna?», Soc. Medd. 1956: 5, sid. 287. Den är alltså väl känd för denna tidskrifts läsare. De 30 tattare, som de Heymowski genealogiskt undersöker är utvalda med en helt annan omsorg än rasbiologiska institutets ovannämnda undersökningsmaterial. de Heymowski har utfört riksomfattande forskningar för att följa sina probanders anor och hans resultat är i flera avseenden intressanta. Han belyser den oerhört starka insläktningen tattarfamiljerna emellan, deras fördelning mellan vissa socialt lågtstående yrken osv. Vissa av de släkter de Heymowski undersöker är mig väl bekanta. De medlemmar jag träffat av dem har jag alltid betraktat som zigenaravkomlingar. Jag gör så fortfarande. Till utseende, natur, levnadssätt, stammedvetenhet och språk företer de, liksom andra medlemmar av sådana »djupa» tattarsläkter, starka likheter med de zigenare vi genom talrika vittnesbörd av olika slag känner i Norden från äldre tider.

På vilka grunder frånkänner då de Heymowski tattarna deras zigenarbörd? Deras anfäder bär nästan genomgående vanliga svenska namn. Men det gör också zigenarna i både Sverige och Finland så långt vi kan följa dem tillbaka. Helt naturligt har de med hänsyn till de stränga speciallagarna rörande zigenare och tattare i görligaste mån sökt hemlighålla sin börd för myndigheterna. De uppges vara hästhandlare, kopparslagare, lump- och skrothandlare, glasförare m. m. och först och främst soldater, yrken som de Heymowski funnit vara vanliga i sina probanders anor. Särskilt soldatyrket var under århundraden för zigenarna mycket lämpligt att dölja sig under. Som jag meddelar i min avhandling hör man t. ex. under 1700-talet sällan talas om en tattare-zigenare i vuxen ålder, som inte är eller varit soldat. Rullorna ger vanligen inte besked om deras zigenarbörd. Denna framgår i de fall jag redogjort för av rättegångshandlingar och klagoskrivelser av olika slag rörande dem. I sina »Märkvärdigheter rörande skånska adeln» berättar J. C. Barfod i en anteckning 1791, att generalen Gustaf David Hamilton i sitt värvade regemente, som han lämnade 1758, hade en stor skara zigenare. Ett helt kompani, förlagt till Varbergs fästning, skulle till största delen ha bestått av sådana.[1] Jag har gått igenom de bevarade rullor över detta regemente, som finns på krigsarkivet men inte funnit några direkta uppgifter om soldater av zigenarbörd. Eftersom även sådana regelmässigt bar vanliga svenska namn är det naturligtvis mycket möjligt att Barfods uppgift är rik-

[1] Jfr min avhandling sid. 147 f.

tig. Det är också mycket möjligt att många av anfäderna till de Heymowskis probander kan ha varit zigenare.

När man som de Heymowski, Tillhagen, i viss mån Gjerdman o. a. i huvudsak förnekar tattarnas zigenarpåbrå, vad gör man då av dessa zigenare, som enligt talrika vittnesbörd dock funnits och som till sin typ så mycket påminner om våra nuvarande tattare, dvs. »kärnan» av dem, de »djupa» släkterna, som de Heymowski och jag ur olika synpunkter behandlat? Man tiger bort dem — om uttrycket tillåts — ur sammanhanget. Man talar i stället om tattarnas »pariakaraktär» eller »jeniska» karaktär, två fula ord, som man på sistone infört i diskussionen om deras härkomst, det sistnämnda efter grumligt tyskt mönster.[1] I ett fängelse bör väl en god procent av de intagna ha »jenisk» karaktär. Varje fångvårdsman vet — eller har i varje fall förr vetat — att om det bland dessa intagna finns två tattare (alltså tattare enligt min definition), så känner dessa båda ögonblickligen igen varandra som rasfränder. De känner även till varandras släkter, även om de kommer från olika delar av landet och aldrig förr råkats. Hur förklarar man detta och den omständigheten, att romani som naturligt språk endast förekommer i »djupa» tattarsläkter, med utgångspunkt från påståendet att tattarna i huvudsak är »svenskättlingar»?

Till slut några ord om de Heymowskis och Tillhagens sätt att polemisera mot mig.

De anför ur ett par av mina studier en rad lösryckta citat, som tillsammans ger en mycket mörk och onyanserad bild av våra zigenare och tattare, och visar i sina kommentarer en tydlig tendens att framställa mig som avogt stämd mot dessa. Detta kan jag icke godta. I sin uppsats »Varifrån härstammar tattarna?» säger Tillhagen:

»Hurudana är då i verkligheten dessa zigenare beskaffade, som enligt Etzler så i grunden lyckats inympa fördärvlighet och vanart i vårt hyggliga svenska folk? Efter många års studier av de svenska zigenarna, som jag känner praktiskt taget person för person, vågar jag påstå: zigenarna är *inte* lömska, de är *inte* knivskärare — de bär inte ens kniv — de är *inte* samhällsfarliga, de är *inte* böjda för blodiga släktfejder, de har lika litet som några andra människor någon »medfödd» kärlek till hästen, som de numera förresten allmänt gjort sig av med, och deras lust att resa är inte starkare än att idag av Sveriges ca 740 zigenare 215 är bofasta och av resten har ca 80 % uttalat sin bestämda önskan om att få bli bofasta. Jag har svårt att tro, att de zigenare, som Etzler vill åberopa som möjliga tattarfäder, skulle ha varit beskaffade på annat sätt än de sentida zigenare jag studerat. Långt ifrån att ha funnit zigenarna brottsliga och asociala har jag i dem i allmänhet mött människor, som likt glada och obekymrade barn gått sin väg genom livet, gästfria och vänsälla mot dem som vunnit deras förtroende, ofta intelligenta, konstnärliga och sensibla, snarare bohemer än brottslingar. Jag har svårt att tänka mig, att människor av det slaget måste till för att skapa fram tattare.» (Soc. Medd. 1956: 5, sid. 288—290. Jfr de Heymowskis framställning sid. 6 ff.)

Detta är ett egendomligt sätt att resonera. Tillhagen har god kännedom om de zigenare vi nu har i landet. Men med denna sin kunskap kan han väl

[1] Jfr Gjerdmans studie sid. 21 ff. och min avhandl. sid. 174.

inte ta död på de historiska vittnesbörd om tidigare zigenares framfart i landet, på vilka jag stöder min framställning.

I de Heymowskis framställning (sid. 8) heter det:

»Inte heller här vill Etzler gärna säga någonting gott om zigenarna. Följande exempel är därvid särskilt belysande. Henrik Lilljebjörn berättar i sina memoarer, att det i början av 1800-talet fanns flera 'skojare af äkta zigenarras' vid Värmlands fältjägarkår. Dessa var ofta 'de mest intelligenta, och sedan de väl voro beklädda och under disciplinens band, kunde man aldrig önska sig bättre folk att kommendera'. En av dessa soldater 'hade medalj för tapperhet i fält och var af sitt befäl väl ansedd'. Hans tre söner var också fältjägare och en av dem blev till och med befordrad till korpral vid Lilljebjörns kompani, men då hans kamrater inte var nöjda med honom och 'klagade öfver hans extraktion', fick Lilljebjörn avskeda honom. Detta kommenteras av Etzler: 'Den godmodiga Lilljebjörn ser på dessa soldater i minnets förskönande ljus. En mindre välvillig bedömare skulle nog skarpare ha framhållit halheten, opålitligheten och slugheten hos dessa osvenska typer.' Den sortens resonemang gör ett varken sympatiskt eller vetenskapligt intryck.»

Detta är ett betänkligt sätt att citera och kommentera. För det första utesluter de Heymowski ur det stycke i min framställning han refererar vissa inskränkande uppgifter av Lilljebjörn själv. »Deras praktik under permissionstiden mellan mötena vill jag ej taga i försvar», säger denne och tillägger att det ej så sällan hände »att sådana där kamrater fingo respass till Marstrand eller Varberg» (dvs. intogs på fästning). Värre är emellertid att de Heymowski inte nämner ett ord om att det i det följande stycket, som inleds av min ovan citerade kommentar, följer ett nytt uttalande av Lilljebjörn av följande lydelse: »De där talangfulla karlarna med de svarta ögonen befordrades icke gärna till korpraler, men de hade sina stora förtjänster ändå. I synnerhet berömdes de såsom rekognoscörer, och om det kom an på att anskaffa några förnödenheter, som icke kunde fås för goda ord och betalning — sådant händer under ett fälttåg — då vore de alldeles förträffliga.» (Sid. 153 f.)

Man kommer, som jag i anslutning till Lilljebjörns notis framhåller, osökt att tänka på likartade uppgifter om zigenare i svensk tjänst under trettioåriga kriget. Man kan fråga sig vilka egenskaper det var som ansågs göra dem så lämpliga i sådana sammanhang. Jag tror inte att de karakteriseringsord jag använder kan sägas vara för starka. de Heymowskis sätt att citera och insinuera gör, för att ge honom tillbaka hans egna ord, »ett varken sympatiskt eller vetenskapligt intryck».

Mina personliga erfarenheter av zigenare och tattare är goda. Jag har tillbragt många trevliga och givande stunder tillsammans med dem och jag är mina sagesmän tack skyldig för deras vänlighet och uppriktighet mot mig. Men det är en historisk avhandling om våra zigenare och tattare genom tiderna jag skrivit, och jag har inte kunnat förtiga källornas vittnesbörd. Att bilden blivit mörk beror på det material, som stått mig till buds. Gång efter annan framhöll jag i min avhandling nödvändigheten av att ta hand om tattarna och därvid ta hänsyn till deras särart. På sid. 175 sammanfattade jag mina synpunkter på följande sätt:

»Här är icke platsen att framlägga förslag rörande den praktiska tattarpolitiken, men det kan ånyo med bestämdhet hävdas att inga åtgärder som syfta till att socialt höja denna folkgrupp och inordna den i samhället kunna bli av verkligt värde, om de icke ta hänsyn till tattarnas sociala, moraliska och intellektuella särart. Den grundliga omskolning av vår tattarbefolkning, som är ett oavvisligt socialt krav, måste äga rum under en kontroll, som inte bara syftar till beivrande av förseelser utan till stöd och handledning.»

Kommentar

Dr Etzlers tattarhärstamningsteori

Av museiassistent *C.-H. Tillhagen,* Nordiska museet

Med anledning av dr Etzlers synpunkter i sitt inlägg »Om tattarnas härstamning» får jag framhålla följande:

1. Alla tattarforskare är eniga om att det hos tattarna finns ett visst inslag av zigenarblod.

2. Den anti-Etzlerska forskargruppen understryker emellertid, att det med all sannolikhet inte är denna förhållandevis svaga blodsinblandning, som gett anledning till förtattrandet eller hållit det vid liv. Tattarna fanns troligen långt innan zigenarna 1512 första gången kom till vårt land, ty redan då verkade den samhällsmekanism, som enligt modern forskning skapade fram parias av exakt det slag, som de av dr Etzler beskrivna tattarna. Zigenarinblandningen torde, som Heymowski uttrycker saken, snarare vara *en följd* av tattarnas låga sociala status än *en orsak* till densamma.

3. Dr Etzler hävdar med »bestämdhet» att »tattarna [läs: alla tattare] är zigenarättlingar»; i ovanstående inlägg har han endast mildrat sin tes därhän, att »tattarna huvudsakligen består av de mer eller mindre blandade avkomlingarna av landets gamla zigenare». Detta stöder han på dels språkliga, dels historiska bevis. De språkliga sätts starkt i tvivelsmål av vår främste kännare av romani, professor Olof Gjerdman.[1] De historiska bevisen är tvivelaktiga i den mån de avser att täcka hela hans tes. I sin ovanstående artikel hänvisar han till Barfod, som dock enligt utgivaren av hans »Märkvärdigheter rörande skånska adeln», Gunnar Carlquist, karakteriseras som en som »fått ett stadgat rykte om sig att vara en trevlig skandalskrivare, som ogenerat förde till torgs det pikanta sladder, han ur alla möjliga obskyra källor uppsnappat».[2] Obestridligt är väl, att zigenare pressats till krigstjänst, men att man skulle ha satt upp »mest hela kompanier» av zigenare i vårt land,[3] torde vara otänkbart bl. a. med tanke på myndigheternas stränga invandringsförbud. Däremot låter det sig väl tänka, att man av tattare i den mening som modern forskning inlägger i begreppet,

[1] Se O. Gjerdman: Tattarna och deras språk, Svenska landsmålen 1945, sid. 26.

[2] C. J. Barfod: Märkvärdigheter rörande skånska adeln, Stockholm 1925, Inledn. sid. VII.

[3] Ett kompani i mitten av 1700-talet bestod av ca 145 man. Åldern på soldaterna torde väl ha legat mellan 20 och 30 år. För att få fatt på 145 zigenare i den åldern, har man måst beröva ca 1 500 zigenare *alla* deras karlar i åldern 20—30 år, om man förutsätter att åldersfördelningen bland zigenarna på 1700-talet var densamma som i våra dagar. Det förefaller otroligt, att Sverige på 1700-talet kunde rymma en sådan stor mängd zigenare.

skulle kunna trumma ihop så stora kontingenter; här kan erinras om, att fr. o. m. år 1675 togs alla lösdrivare regelmässigt ut till krigstjänst.[1] I dåtidens ståndssamhälle torde en man som Barfod icke ha haft någon anledning att klargöra för sig skillnaden mellan zigenare, tattare och de allskköns lösa element, som drog vägarna omkring. De var allesammans med Barfods terminologi »sådant avskum, som mot stadens borgerskap utövade stölder och ofred».[2] Lika litet vittnesgillhet kan man tillskriva en annan av dr Etzlers källor, nämligen landsfiskalen i Ljusdal vid tiden för Fattigvårdslagstiftningskommitténs undersökning; jag har svårt att förstå, vad bevisvärde ett uttalande av en lekman, helt fyllt av dåtidens osakliga uppfattning om zigenarnas härstamning, kan ha i en vetenskaplig diskussion. Att dr Etzlers teori om tattarnas härstamning — som han själv påpekar — icke är ny, kan väl rimligtvis heller inte vara ett bevis för dess sannfärdighet, ty på hur gammal en sak är kommer intet an, fan själv är gammal men bliver intet bättre för det som Karl IX uttryckte saken.

4. Etzlers definition på en tattare som »en person, som tillhör en släkt av tattarkaraktär och som vuxit upp med tattarspråket som naturligt tungomål», är — som han själv säger — trång. Den innebär, att endast drygt 500 av landets ca 8 000 tattare är »riktiga» tattare. Vad är då de andra? Är de »utspädda», så att de inte längre går att känna igen? Hur uppfattar dr Etzler alla de tusenden, som av det gamla ståndssamhällets tabuföreställningar, skamstraff, fattigdom, ståndsskrankor m. m. drevs ut på vägar och stigar och gjordes till »löst parti»? Hela detta väldiga problemkomplex, som är en integrerande del av H. P. Hansens, C.-M. Bergstrands och A. Heymowskis argumentering, och *som är av central betydelse för hela tattarfrågans bedömande,* har dr Etzler överhuvudtaget inte berört i sina skrifter. Hur förklarar dr Etzler, att av de 180 ättlingarna till zigenare och svenskar, som vi f. n. har inom landets gränser, *ingen enda* visar de asociala drag, som dr Etzler anser vara karakteristiska för tattarna? Har det uppträtt någon mutation inom zigenarnas arvsmassa, som gör 1900-talets zigenare hyggliga, medan 1600- och 1700-talens zigenare ännu »har en stark och ursprunglig kärlek till kniven»? *Kan* det hela inte bero på, att de »zigenare», dr Etzler trott sig kunna identifiera, i huvudsak inga zigenare är, utan bara ståndssamhällets föraktfulla benämning på allskköns rotlöst, in- och utländskt asocialt parti? Den uppfattningen stöds bl. a. av H. P. Hansens, Flekstads, Bergstrands och Heymowskis forskningar. De invändningar dr Etzler gör mot Hansens sätt att identifiera zigenare har, synes det mig, ingen tyngd; de kan med samma fog riktas mot dr Etzlers eget sätt att som zigenare betrakta alla häktmakare och tråddragare m. m. han stöter på. Här har man anledning att erinra sig ärkebiskop Laurentius Petris karakteristik av »zigenarna» år 1573: »De giva före, att de äro av Klene Egypten, vilket icke annat är än lögn, ty de sågo aldrig Egypten, utan störste parten av dem är skottar, jutar, baggar och än svenskar, som sig till dem givit hava.»[3]

[1] A. Etzler: Zigenarna och deras avkomlingar i Sverige, Uppsala 1944, sid. 76.
[2] *C. J. Barford,* anf. a. sid. 46.
[3] I brev till kyrkoherde Johannes i Sigtuna. Nordiska samlingen 1908: 62, Uppsala universitets bibliotek.

Förvärvsarbete bland kvinnor med studentexamen

Av byråchef *Sven Moberg*

Förvärvsverksamheten bland kvinnor med längre utbildning tilldrar sig speciellt intresse. Detta av flera skäl. Ur samhällssynpunkt är det av värde att få veta hur många av de kvinnor vilka fått en lång och dyrbar utbildning, som arbetar utom hemmet i det egna yrket även sedan de gift sig och fått barn. Under perioder av brist på akademiker är det av vikt att ungefär känna till hur många som senare i livet ej utnyttjar den speciella fackkunskapen som undervisningen i de högre utbildningsanstalterna gett. Vid prognosberäkningar för skilda akademiska yrken är det särskilt betydelsefullt att ha klart för sig den »normala» avgångens omfattning, speciellt bland de gifta kvinnorna.

Vi vet tyvärr alltför litet om hur stor del av de kvinnor som skaffar sig längre utbildning, som sedan de gift sig fortsätter med förvärvsarbete. Här skall presenteras några siffror som i någon mån kan bidra till ett klarläggande.

I de undersökningar som gjordes i slutet av 40-talet bland studenter av årgångarna 1910, 1920 och 1930,[1] ingick även en rundfråga till studenterna. I det frågeformulär som tillställdes de manliga studenterna, frågades bl. a. följande: »Har Eder hustru efter giftermålet haft, ej haft, förvärvsarbete utanför hemmet? Om hon haft förvärvsarbete, har det varit under kortare perioder, under längre perioder, praktiskt taget hela tiden? Har det varit heltids-, deltidsarbete? (Det som bäst passar in torde understrykas.)»[2]

---

[1] *Sven Moberg:* Vem blev student och vad blev studenten? Akad. avh. Malmö 1951.

[2] I kommentarerna till frågeformuläret hette det »Bortsett från den språkliga otymplighet som uppstår om frågans första mening besvaras med ett understrykande av alternativet 'ej haft' (vilket synbarligen blott irriterat någon enstaka svarande), kan den fullständiga bristen på definition av begreppen längre, kortare perioder, praktiskt taget hela tiden, heltid, deltid synas anmärkningsvärd. Frågan ställdes för att få en ungefärlig uppfattning om hustrurnas yrkesverksamhet. Det var viktigt, att frågan ej skulle dra ner svarsprocenten. Detta ansågs bli fallet, om exakta uppgifter hade begärts, vilka år under äktenskapet som hustrun haft yrkesverksamhet, ty en preciserad fråga härom hade varit svår att besvara ur minnet. Dessutom hade ett betydligt större utrymme erfordrats på frågeformuläret. Som frågan nu ställdes, ansågs den kunna ge klart besked om tre huvudgrupper: inget förvärvsarbete, förvärvsarbete hela tiden (eller praktiskt taget hela tiden) samt övriga. Av dem som besvarade frågan angav en del det antal år som hustrun arbetat, andra ett av alternativen men samtidigt även antalet år. De sistnämnda svaren visade ganska stor inbördes överensstämmelse. Om hustrun arbetat längre än halva antalet äktenskapsår, ansågs hon ha arbetat längre perioder med undantag av äktenskap som varat längre än ca 10 år för vilka mer än 4 års arbete för årgångarna 1910 och 1920 och 3 år för årgång 1930 satts som *'längre perioder'*. Dessa avgränsningar togs som norm för de fall, där tiden för hustruns förvärvsarbete enbart angivits i antalet år. De allra flesta redovisningarna av äktenskapens fördelning efter hustruns yrkesverksamhet har emellertid ej skilt på längre och kortare tids förvärvsarbete, varför eventuella felaktigheter i fråga om avgränsningen spelar liten roll.» (Se a. a. sid. 345).

Bland hustrurna med minst studentexamen eller lärarinneutbildning var enligt enkäten, som gjordes 1948—1949, fördelningen på förvärvsarbetande av olika lång varaktighet under äktenskapet och icke förvärvsarbetande följande:

Studenter av årgång	Hustrurnas ungefärliga ålder vid tidpunkten för enkäten, år	Ej förvärvsarbetande någon gång under äktenskapet	Förvärvsarbetande			
			kortare perioder under äktenskapet	längre perioder under äktenskapet	under hela el. praktiskt taget hela äktenskapet	totalt
		i procent av de intervjuade kvinnorna				
1910	50	52	19	8	21	100
1920	45	42	20	13	25	100
1930	40	36	29	15	20	100

Som ett komplement till siffrorna i tablån skall nämnas att av de berörda kvinnorna hade 13, 8 respektive 6 % ingen yrkesverksamhet utom hemmet när de gifte sig. Dessa tre siffror bör jämföras med siffrorna 52, 42 respektive 36 % i tablån.

Om man enbart medräknar de hustrur som haft akademisk examen, sjunker procentsiffran för »ej förvärvsarbetande någon gång under äktenskapet» kraftigt. För alla tre årgångarna sammanslagna blir siffran blott 15 %.

Bland studentskorna av årgångarna 1910 och 1920 som haft akademisk examen och som gift sig, hade 18 % ej haft något förvärvsarbete någon gång under äktenskapet.

Enligt en särskild bearbetning av materialet för de kvinnliga akademikerna i årgångarna 1910 och 1920 och akademikerna bland hustrurna till 1910, 1920 och 1930 års manliga studenter[1] har de med starkt specialiserad utbildning med direkt inriktning på vissa slag av yrken (läkare, tandläkare, apotekare och folkskollärare med fil. kand.-examen) varit förvärvsarbetande under äktenskapet i speciellt stor omfattning. Av de gifta kvinnliga tandläkarna i materialet t. ex. har mellan 75 och 80 % haft förvärvsarbete praktiskt taget hela äktenskapet. De med flera barn har dock i större omfattning än de med något eller inget barn lämnat sitt yrke.

Dessa resultat motsägs ej av dem som framkom vid en undersökning som 1950 gjordes av Kvinnliga tandläkareklubben.[2] Av de 854 kvinnliga tandläkare som 1950 fanns i förteckningen över Svenska tandläkare befanns att 751 eller 88 % var verksamma i yrket. Bland dem som ej var yrkesverksamma var 1/3 över 65 år. Någon uppdelning efter civilstånd är ej gjord i redovisningen, varför det inte går att fastställa hur stor procent av de gifta som var verksamma i yrket.

[1] Denna bearbetning har utförts av *pol.mag. Ingegerd Troedsson* som ett led i seminariearbete i sociologi.

[2] Se *Sveriges Tandläkareförbunds Tidning* nr 10, 1950: »De kvinnliga tandläkarnas yrkesverksamhet».

Tab. 1. 1937 års studentskor (de som besvarat enkäten). Fördelning på civilstånd och

Civilstånd och »yrkeskategori»	Absolut antal					
	Antal år efter studentexamen (inom parentes kalenderåret)					
	1 (38)	2 (39)	3 (40)	4 (41)	5 (42)	6 (43)
Ogifta						
med studier m. m.	195	165	137	114	85	49
med förvärvsarbete	49	80	95	107	107	106
Gifta utan barn						
hemmafruar	2	—	8	7	10	17
med förvärvsarbete	—	2	5	9	25	44
med studier	—	2	2	2	2	2
Gifta med barn						
hemmafruar	—	2	4	10	20	24
med förvärvsarbete	—	1	2	4	7	15
Övriga	15	9	8	8	5	4
Totalt	**261**	**261**	**261**	**261**	**261**	**261**
med förvärvsarbete	49	83	102	120	139	165
varav *delvis* förvärvsarbetande	11	11	9	13	19	29
% med förvärvsarbete	18,8	31,8	39,1	46,0	53,3	63,2
varav *delvis* förvärvsarbetande						

För studentskor av yngre årgångar har jag senare gjort en mindre undersökning om yrkesverksamheten efter avslutade studier. Ett (slumpmässigt gjort) urval av de kvinnor som avlade studentexamen 1937, tillfrågades 1952 om nuvarande yrkesförhållanden och om planer för den närmaste framtiden.[1]

Av de tillskrivna studentskorna återsände 84 % bearbetningsbara formulär. Vid bearbetningen skildes på »förvärvsarbetande» respektive »delvis förvärvsarbetande».

Tab. 2. Svar på frågan: »Om Ni nu har sysselsättning utom hemmet tänker Ni förbli förvärvsarbetande även i fortsättningen?»

Utbildning	Svar		Samtliga
	ja	nej	
Akademisk examen	47	7	54
Andra studier	17	16	33
Ingen vidare utbildning	11	7	18
Samtliga	**75**	**30**	**105**

Anm: Avser heltidsarbetande.

[1] Materialet till denna undersökning insamlade jag under den tid jag var anställd som docent vid Lunds universitet. Arbetet med materialinsamlingen utfördes vid Statistiska institutionen, vars chef, *professor C.-E. Quensel*, verksamt bidrog till att undersökningen kom till stånd.

›yrkeskategori‹ olika antal år efter studentexamen

									Procentisk fördelning		
									Antal år efter studentexamen		
7 (44)	8 (45)	9 (46)	10 (47)	11 (48)	12 (49)	13 (50)	14 (51)	15 (52)	1–5 (38-42)	6–10 (43–47)	11–15 (48–52)
32	14	10	5	6	5	4	3	2	53,3	8,4	1,5
101	96	84	78	68	63	61	58	56	33,6	35,6	23,4
13	15	11	8	6	4	5	1	1	2,1	4,9	1,3
33	31	32	28	25	25	19	18	17	3,1	12,9	8,0
10	6	6	3	2	—	—	1	—	0,6	2,1	0,2
40	58	78	86	95	97	97	93	104	2,8	21,9	37,2
29	38	38	51	54	62	70	83	76	1,1	13,1	26,4
3	3	2	2	5	5	5	4	5	3,4	1,1	1,8
261	**261**	**261**	**261**	**261**	**261**	**261**	**261**	**261**	**100**	**100**	**100**
163	165	154	157	147	150	150	159	149	493	804	755
27	40	30	41	28	38	39	37	44	63	167	186
62,5	63,2	59,0	60,2	56,3	57,5	57,5	60,9	57,1	37,8	61,6	57,9
									4,8	12,8	14,3

Med »delvis förvärvsarbetande» ett visst år avses de som angett *minst* 2 månader heltid eller 3 månader deltid och *högst* 6 månader heltid eller 12 månader deltid per år. De med mindre än 2 månader heltid eller 3 månader deltid ett år har räknats som icke förvärvsarbetande; de som arbetat mer än 6 månader heltid enbart eller en kombination av heltid och deltid som ger minst 6 månaders heltid — 2 månader deltid = 1 månad heltid — har räknats som fullt förvärvsarbetande.

Det kan påpekas att dessa definitioner av förvärvsarbete är av principiellt samma slag som de som används i inkomststatistiken och befolkningsre-

Tab. 3. Svar på frågan: ›Om Ni nu ej har sysselsättning utom hemmet kommer Ni inom några år att påbörja (el. återuppta) sysselsättning utom hemmet? (Svar ›ja‹ innebär att Ni inte bara önskar utan även anser Er ha möjlighet ta anställning)‹

Utbildning	Svar		Samtliga
	ja	nej	
Akademisk examen	10	17	27
Andra studier	14	36	50
Ingen vidare utbildning	3	29	32
Samtliga	**27**	**82**	**109**

Anm: De under ›ja‹ i denna tabell bör ställas mot de under ›nej‹ i föregående tabell.

Tab. 4. Svar på frågan: »Vid »nej» på frågan i föregående tabell. Skulle Ni vilja påbörja (el. återuppta) sysselsättning utom hemmet inom några år?»

Utbildning	Svar		Samtliga
	ja	nej	
Akademisk examen	6	11	17
Andra studier	15	21	36
Ingen vidare utbildning	10	19	29
Samtliga	31	51	82

Anm: De som svarar »ja», kan anses som en potentiell arbetskraftsreserv.

gistret; de hänför sig till förhållandena under en tidsperiod. Däremot skiljer de sig från folkräkningarnas definition av förvärvsarbete, vilka avser förhållandet vid en viss tidpunkt.

I tab. 1 beskrivs hur de 261 studentskor som ingår i enkäten år från år efter studentexamen fördelar sig på skilda civilstånds- och »yrkeskategorier». Speciellt intressant är att konstatera att procenten med förvärvsarbete varit relativt konstant fr. o. m. 1943 dvs. från och med sjätte året efter studentexamen. En viss nedgång föreligger dock, samtidigt med en viss ökning i det antal som endast har förvärvsarbete »delvis». Närmare halva antalet av 1937 års studentskor har haft heltidsarbete efter uppnådda 25 år och i varje fall 10 år framåt i tiden. Samtidigt med att den totala procenten förvärvsarbetande varit relativt konstant, har väsentliga förskjutningar ägt rum mellan civilstånden bland de förvärvsarbetande. Under perioden 6—10 år efter studentexamen utgjorde de ogifta nästan 60 % av de förvärvsarbetande, medan gifta utan respektive med barn svarade för vardera ca 20 %. 11—15 år efter studentexamen är de gifta med barn den största gruppen bland de förvärvsarbetande.

Ett försök gjordes i denna undersökning att bedöma hur studentskorna vid undersökningstillfället bedömde sin framtida ställning vis à vis yrkesarbete utom hemmet. Resultaten av dessa försök redovisas i tab. 2—4. Resultaten antyder, att inom överskådlig framtid totalantalet yrkesverksamma utom hemmet förblir konstant. De som i tab. 2 står under svar »nej» är nämligen ungefär lika många som de som står under svar »ja» i tab. 3. I tab. 4 anges hur stor potentiell arbetskraftsreserv som vid undersökningstillfället fanns. De 31 som svarat ja på frågan om de *skulle vilja* påbörja (eller återuppta) sysselsättning utom hemmet inom några år där de förut svarat att de ej *kommer att göra* detta måste nämligen anses vara en sådan grupp som under för dem gynnsammare betingelser skulle börja arbeta utom hemmet. De 31 utgör 12 % av samtliga som besvarat enkäten och 28 % av icke yrkesverksamma hemmafruar.

Som svar på en fråga om anledningarna till att de 31 inte ansett sig kunna påbörja sysselsättning utom hemmet inom några år, angav flertalet barnens skötsel som en av anledningarna.

Meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande angående kommunalförbund och indelningsändringar. Socialstyrelsen avgav den 15 november 1956 utlåtande över kommunalförbundskommitténs betänkande angående kommunalförbund och indelningsändringar (SOU 1956: 19). Häri anförs bl. a.

Kommunalförbundskommittén har för fullgörande av sin uppgift att verkställa översyn av lagstiftningen om kommunalförbund undersökt behovet av kommunal samverkan på olika förvaltningsområden och diskuterat de lämpligaste formerna därför. Härvid har kommittén funnit att samverkan genom kommunalförbund inte kan undvaras, även om samarbete genom avtal i flertalet fall är att föredra. På grund av att det nuvarande kommunalförbundsinstitutet har visat sig mindre väl lämpat för kommunalt samarbete i större omfattning har kommittén sett sig föranlåten att framlägga förslag till ny lag om kommunalförbund.

Frågan om behovet av att bibehålla kommunalförbundsinstitutet i en eller annan form faller under socialstyrelsens bedömande endast i vad avser behovet därav för samarbete på det sociala området.

Kommittén har verkställt en utredning om det interkommunala samarbetets omfattning under år 1953. I utredningen redovisas 173 kommunalförbund, av vilka 25 avsåg fattigvård, 3 barnkolonier och 2 social hemhjälp. Av de 25 fattigvårdsförbunden angavs upplösning vara aktuell i 4 fall. (I själva verket var 3 kommunalförbund rörande social hemhjälp i tillämpning under år 1953.) Privaträttsliga avtal om samarbete mellan primärkommuner hade träffats i 616 fall. Av dessa avtal avsåg 73 fattigvård, 3 barnkolonier och 1 barnhem. Av de 73 fattigvårdsavtalen avsåg 35 inackordering på ålderdomshem tillhörigt annan kommun. Gemensam anstalt enligt 31 § andra stycket fattigvårdslagen redovisades i 4 fall, av vilka dock 2 stod inför upplösning. På landstingsplanet förekom endast 2 kommunalförbund, nämligen Mellersta Sveriges arbetshemsförbund, som äger Långmora arbetshem och Västergötlands, Bohusläns och Dalslands arbetshemsförbund, som äger Västergårdens arbetshem. Landsting, som inte var medlemmar i dessa förbund, hade träffat avtal om platser på nämnda anstalter. Vidare fanns på ett arbetshem, som ägs av Södermanlands läns landsting och ett hem som ägs av Malmö stad, platser enligt avtal disponibla för andra landsting och städer utom landsting. Bland avtal i övrigt på landstingsplanet redovisades det så kallade utomlänsavtalet, som reglerar vissa ersättningsspörsmål rörande sjukvård åt utomlänspatienter samt avtal rörande barnhem, spädbarnshem, mödrahem och vårdhem för psykiskt efterblivna barn, ävensom avtal rörande förskoleverksamhet för hörselskadade. Som exempel på ytterligare uppgifter inom socialvården, där samverkan mellan kommuner genom avtal har kommit till stånd eller kan vara påkallad kan socialstyrelsen nämna anordnande och drift av inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt anställande av gemensamma tjänstemän, exempelvis arbetsterapeuter, ungdomskonsulenter, barnavårdsmän eller så kallade ambulerande ålderdomshemsföreståndarinnor.

Det anförda ger vid handen, att det råder ett stort behov av interkommunal samverkan på socialvårdens område. Särskilt har behovet av samverkan för anordnande och drift av ålderdomshem varit framträdande, ehuru denna samverkan i någon mån har avtagit i betydelse genom den år 1952 genomförda kommunindelningen. Kommittén har också inom förevarande avsnitt ägnat stor uppmärksamhet åt denna fråga.

Samverkan i avseende på ålderdomshem förekommer numera egentligen endast i form av antingen kommunalförbund eller avtal. Bestämmelsen i 31 § andra stycket fattigvårdslagen, som medger att flera fattigvårdssamhällen på särskilt angivna villkor förenar sig om en anstalt och vilken i huvudsak oförändrad har överförts till 18 § andra stycket socialhjälpslagen, är, såsom

kommittén framhåller, att betrakta som förlegad. Styrelsen delar därför kommitténs mening, att detta stadgande bör utgå ur socialhjälpslagen, lämpligen i samband med de ändringar i lagen, som kommer att föranledas av åldringsvårdsutredningens betänkande.

Från angivna utgångspunkter står valet om den lämpligaste formen för interkommunalt samarbete rörande ålderdomshem mellan kommunalförbund och avtal. Kommittén har härom sammanfattningsvis anfört, att det kommunala samarbete som erfordras för anläggning och drift av ett för två eller flera kommuner gemensamt ålderdomshem, väl bör kunna äga rum i avtalets form och att bildande av kommunalförbund, särskilt med den organisation som de skulle erhålla enligt kommitténs förslag i flertalet fall, synes komma att bli en onödigt tungrodd anordning för detta ändamål. Efter den nya kommunindelningens genomförande föreligger enligt kommitténs mening inte längre något påtagligt behov att — såsom har ifrågasatts av socialvårdskommittén — tvinga kommuner att ingå kommunalförbund för anordnande och drift av ålderdomshem. Kommittén anser, att sådan tvångsmöjlighet därför inte heller bör införas.

Socialstyrelsen kan helt ansluta sig till dessa uttalanden.

I en cirkulärskrivelse till länsstyrelserna år 1953 efterfrågade kommittén länsstyrelsernas uppfattning rörande en revision av kommunalförbundslagstiftningen. Ingen av de länsstyrelser som närmare ingick på frågan huruvida behov av kommunalförbund alltjämt förelåg, synes ha räknat med att socialvården utgjorde ett sådant förvaltningsområde där möjlighet till samverkan medelst kommunalförbund alltjämt måste föreligga. Sådan möjlighet ansågs däremot på åtskilliga håll böra förefinnas i fråga om polisväsendet, skolväsendet, byggnadsplaneringen, vatten- och avloppsväsendet samt hälsovården. En länsstyrelse (Gävleborgs län) var närmast böjd för att förorda en avveckling av kommunalförbunden, under hänvisning till möjligheten att överlämna gemensamma uppgifter till annan huvudman, företrädesvis landstinget.

Socialstyrelsen har infordrat yttrande från socialvårdskonsulenterna över förevarande betänkande. I intet av de nio inkomna yttrandena görs gällande, att behov skulle föreligga av kommunalförbund för anordnande och drift av ålderdomshem eller för att fullgöra annan social uppgift. Däremot framhålls i flera yttranden, att samarbetet på det sociala området lämpligen bör lösas i avtalets form, och i ett fall framhålls, att de ålderdomshem som drivs av kommunalförbund, har blivit lidande av att icke en av kommunernas fattigvårdsstyrelse handhade driften.

För egen del vill socialstyrelsen anföra, att styrelsen inte — under tiden efter kommunindelningsreformens genomförande — har kommit i kontakt med något fall, där inte samarbetet mellan primärkommunerna på socialvårdens område lika väl har kunnat ordnas genom avtal som genom av kommittén föreslagen form av kommunalförbund. Vad samarbetet på landstingsplanet beträffar i fråga om anordnande och drift av arbetshem vill styrelsen rikta uppmärksamheten på att även denna verksamhet i dess helhet torde kunna bedrivas genom avtal i stället för såsom för närvarande genom kombination av kommunalförbund och avtal.

Av det anförda framgår att kommitténs förslag till lag om kommunalförbund knappast kan förväntas få någon större aktualitet för samarbetet på socialvårdens område. Styrelsen finner sig därför sakna anledning att ta närmare ställning till de föreslagna ändringarna i fråga om kommunalförbunds organisation och befogenheter.

Vad slutligen beträffar kommitténs förslag till ändring av indelningslagen vill socialstyrelsen rikta uppmärksamheten på följande bestämmelse, som brukar meddelas i indelningsärenden rörande fördelningen av det kommunala ansvaret för vissa bidrag till barn:

> »De förpliktelser, som enligt bestämmelserna om särskilda barnbidrag och förskottering av underhållsbidrag till barn åligga exkorporeringskommunen beträffande personer, vilka vid indelningsändringens ikraftträdande äro mantalsskrivna inom det överflyttade området, skola övertagas av inkorporeringskommunen.»

Kommittén framhåller, att denna bestämmelse torde vara påkallad även framdeles i vad avser bidragsförskott. Såvitt socialsty-

relsen kan finna är det emellertid inte tillräckligt att inkorporeringskommunen övertar exkorporeringskommunens ansvar endast beträffande de personer som vid indelningsändringens ikraftträdande är mantalsskrivna inom det överflyttade området. Det förekommer nämligen, att personer som är bidragsberättigade till budgetårets utgång, avflyttar före mantalsskrivningen på hösten före det kalenderårsskifte då indelningsändringen träder i kraft och mantalsskriver sig i annan kommun. Enligt ordalagen i den ovan återgivna bestämmelsen skulle en sådan bidragsberättigad gå miste om sitt förskott, eftersom han inte är mantalsskriven i exkorporeringskommunen vid indelningsändringens ikraftträdande. På grund härav synes uttrycket »beträffande personer, vilka vid indelningsändringens ikraftträdande äro mantalsskrivna inom det överflyttade området» böra utgå.

Platsantalet på vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Under tiden 1 oktober 1955—30 november 1956 har 412 platser tillkommit på vårdanstalterna för alkoholmissbrukare. Platsantalet har sålunda under nämnda tidsperiod ökat från 1 104 till 1 516, eller med omkring 37 procent.

Ökningen av platsantalet på vårdanstalter för alkoholmissbrukare fördelar sig på befintliga och nya anstalter på följande sätt:

Ökning av platsantalet på befintliga anstalter	162
Nya anstalter	
Öjestrand	58
Karlsvik	38
Örenäs	98
Lindåsen	30
Edshemmet	26
Summa	**412**

Öjestrand, som är att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på Stornäsanstaltens färdigställande under år 1957, drivs av stiftelsen Stornäset. Anstalten, som började sin verksamhet den 15 april 1956, är belägen i Njurunda kommun, Västernorrlands län.

Lunds stifts prästers nykterhets- och diakoniförbund u.p.a. öppnade i början av september 1956 en ny erkänd vårdanstalt, *Karlsvik*, belägen i Snogeröds kommun, Malmöhus län. Anstalten är avsedd för ett godartat klientel, vilket relativt snabbt kan återinpassas i samhället.

Liksom under föregående vinter har på *Örenäs slott* i Malmöhus län anordnats en provisorisk anstaltsavdelning, som är disponibel under tiden 10 oktober 1956—30 april 1957. Avdelningen är ansluten till Åsbrohemmet och närmast avsedd för ett tämligen avancerat men lättskött klientel.

Den 27 oktober 1956 öppnades vårdanstalten *Lindåsen* i Skaraborgs län. Huvudman för denna anstalt är en för ändamålet bildad stiftelse. Anstalten, som är av provisorisk karaktär, avses få ett relativt godartat klientel.

Stockholms stads nykterhetsnämnd började den 21 november 1956 verksamheten vid en av nämnden anordnad vårdanstalt, *Edshemmet*, belägen i Stockholms län. Anstalten är avsedd för ett klientel av kronikertyp och beräknas till övervägande delen komma att tas i anspråk för vårdbehövande från Stockholms stad.

Planer föreligger för anordnande av ytterligare ett antal erkända och enskilda vårdanstalter, varjämte Venngarns- och Svartsjöanstalterna kommer att erhålla sammanlagt ett 60-tal nya vårdplatser.

Indexnämnden. Med bifall till en av statssekreteraren i handelsdepartementet *G. Cederwall gjord ansökning* har Kungl. Maj:t entledigat honom från uppdraget att vara ledamot och tillika vice ordförande i *indexnämnden*.

Kungl. Maj:t har i Cederwalls ställe förordnat ledamoten i nämnden, byråchefen i *finansdepartementet I. Ohlsson* att intill den 30 juni 1958 vara vice ordförande i nämnden och tf. forskningssekreteraren i *konjunkturinstitutet L. Fastbom* att vara ledamot.

Tillika har Kungl. Maj:t förordnat extra *ordinarie förste aktuarien* i civildepartementet N. A. Aldestam till suppleant för Ohlsson och tf. förste aktuarien i konjunkturinstitutet Å. Lönnqvist till suppleant för Fastbom.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	7, 1956
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1956
Sociala frågor vid årets riksdag	10, 1956
Socialutgifterna i Sverige, årligen	5, 1956
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Arbetsmarknaden:	
Frånvarofrekvens vid vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1956
Kollektivavtal	1, 1956
Sysselsättning och arbetslöshet, månatligen	
Sysselsättning och löner inom industrin, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	9, 1956
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1956
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	3, 1956
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1956
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning, varje kvartal	11, 1956
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	5, 1956
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1956
Barnavård, samhällets, årligen	3, 1956
Fattigvården, årligen	4, 1956
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	3, 1956
Mödrahjälpen, årligen	7, 1956
Social hemhjälp, årligen	8, 1956
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	5, 1956
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1956
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1956

Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1956

Den 1 oktober 1956 var antalet gällande uppehållstillstånd för icke-nordiska utlänningar 52 533, av vilka 27 586 avsåg män och 24 947 kvinnor. Under tredje kvartalet 1956 har en ökning skett med 765, av vilka 631 gäller män och 134 kvinnor.

Samtliga arbetsanmälda utlänningar i landet uppgick den 1 oktober 1956 till 134 676, vilket innebär en ökning med 4 983 under det senaste kvartalet. Antalet män var 85 575 (ökning: 4 098) och kvinnor 49 101 (ökning: 885). De arbetsanmäldas yrkesgruppering framgår av efterföljande tabell:

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 oktober 1956, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	4 175	1 997	194	981
Trädgårdsskötsel	1 375	318	64	404
Fiske	65	35	1	10
Skogsbruk	10 382	1 369	1 359	6 775
Tillhopa	15 997	3 719	1 618	8 170
II. Malmbrytning o. metallindustri	28 388	5 100	1 726	9 880
Jord- o. stenindustri	2 149	849	87	545
Träindustri	2 652	462	239	1 212
Pappers- o. grafisk industri	3 570	780	304	1 438
Livsmedelsindustri	3 489	1 273	295	975
Textilindustri	5 524	1 181	318	1 648
Beklädnadsindustri	6 422	694	668	3 014
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 223	799	191	477
Kemisk-teknisk industri	1 127	297	116	387
Byggnadsverksamhet	3 250	1 155	491	935
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	23	4	2	2
Tillhopa	58 817	12 594	4 437	20 513
III. Landtransport	1 489	376	293	433
Luftfart	118	32	65	7
Sjöfart	8 461	2 380	638	2 042
Tillhopa	10 068	2 788	996	2 482
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	2 257	386	452	709
Lagerarbete	1 883	313	242	777
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	434	18	32	143
Hotell, restauranger o. storhushåll	13 718	1 370	1 666	6 607
Tillhopa	18 292	2 087	2 392	8 236
V. Allmän tjänst	85	26	14	20
Socialvård	91	10	14	22
Tekniska arbetsområden	3 144	401	632	433
Kontorsarbete	3 302	266	347	1 013
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	447	32	51	48
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	13	1	4	2
Konstnärlig verksamhet	1 545	493	56	41
Tillhopa	8 627	1 229	1 118	1 579
VI. Hälsovård och sjukvård; hygien	6 648	1 045	921	2 595
VII. Husligt arbete	10 151	837	869	2 355
VIII. Genomgående yrken	3 129	590	285	1 285
Diversearbete	1 147	320	99	465
Tillhopa	4 276	910	384	1 750
IX. Extra skördehjälp m. m.	21	1	1	2
Elevpraktikarbete	1 657	84	113	275
Tillhopa	1 678	85	114	277
X. Beredskaps- o. reservarbete	122	1	3	2
Summa	**134 676**	**25 295**	**12 852**	**47 959**

G. M.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1956

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i sju av rikets största städer.

Uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1] Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1946—1955 samt under de tre första kvartalen 1956 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I de 53 städer, som ingår i de i tab. 1 redovisade uppgifterna, var antalet under tredje kvartalet 1956 inflyttningsfärdiga lägenheter 5 327, vil-

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1946—september 1956

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Hela året .	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 096	30 115	
1:a kvartalet	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250	6 944	8 909
2:a »	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 368	7 625	5 340
3:e »	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 593	6 344	5 327
4:e »	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	11 885	9 202	
Januari . .	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 806	1 436	1 906
Februari . .	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421	2 008	2 650
Mars . . .	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023	3 500	4 353
April . . .	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441	2 555	1 442
Maj	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451	2 776	1 918
Juni	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 476	2 294	1 980
Juli	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800	1 540	1 315
Augusti . .	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040	1 582	1 347
September .	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753	3 222	2 665
Oktober . .	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 213	2 576	
November .	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 118	2 922	
December . .	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 554	3 704	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer och köpingar[1]

	1955			1956	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Städer med mer än 30 000 invånare .	5 053	16 076	22 765	3 861	14 404
Städer med 10 000—30 000 invånare .	1 895	7 452	11 006	2 026	7 653
Städer med mindre än 10 000 invånare	855	2 426	3 403	536	2 291
Köpingar	777	2 748	4 520	659	3 167
Summa	8 580	28 702	41 694	7 082	27 515

[1] Enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1956.

ket antal är i det närmaste oförändrat i förhållande till andra kvartalet 1956 och 16 % lägre än under tredje kvartalet 1955.

I samtliga städer och köpingar minskade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter från 8 580 under tredje kvartalet 1955 till 7 082 under tredje kvartalet 1956 eller med 17 %.

Under de tre första kvartalen 1956 var antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i samtliga städer och köpingar 27 515, vilket i förhållande till de tre första kvartalen 1955, då antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var 28 702, innebär en minskning med 4 %.

Under tredje kvartalet 1956 minskade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i förhållande till tredje kvartalet 1955 i Stockholm och Göteborg men ökade i Malmö. Jämförs det sammanlagda antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under de tre första kvartalen i var och en av dessa städer med motsvarande tidsperiod år 1955 konstateras likaledes en minskning i Stockholm och Göteborg samt en ökning i Malmö.

I dessa tre städer tillhopa är det sammanlagda antalet inflyttningsfärdiga lägenheter 22 % lägre under tredje kvartalet 1956 än under föregående år.

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1955			1956		Städer	1955			1956	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.		3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Stockholm .	1 645	4 903	6 820	1 054	4 080	Karlskrona .	61	148	332	37	215
Göteborg . .	853	3 052	4 492	729	2 440	Karlstad . .	178	357	458	121	300
Malmö . . .	486	1 683	2 184	557	1 740	Linköping .	248	813	1 011	63	351
Borås . . .	197	770	893	65	511	Lund . . .	64	397	472	86	590
Eskilstuna .	49	238	600	78	244	Norrköping .	113	246	388	100	292
Gävle . . .	115	428	547	149	260	Solna . . .	56	264	350	58	284
Halmstad .	61	256	297	15	296	Uppsala . .	180	449	919	146	829
Hälsingborg	185	491	569	114	330	Västerås . .	236	666	1 158	88	728
Jönköping .	68	328	372	146	394	Örebro . . .	215	496	738	198	543
Karlskoga .	43	91	165	57	177	Tillhopa	5 053	16 076	22 765	3 861	14 404

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1946—september 1956

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Hela året .	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200	31 900	30 400	
1:a kvartalet	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800	4 200	5 800
2:a »	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400	7 100	9 900
3:e »	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 500	8 200	6 500
4:e »	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900	8 200	10 900	

För de tre första kvartalen uppgår minskningen till 14 %. I städer med mer än 30 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under tredje kvartalet minskat med 26 % och under de tre första kvartalen tillhopa med 5 % (tab. 3).

Vid en jämförelse med tredje kvartalet 1955 kan för övriga i tab. 2 redovisade kommungrupper konstateras, att antalet inflyttningsfärdiga lägenheter ökat med 7 % i städer med 10 000—30 000 invånare och minskat med 37 % i städer med mindre än 10 000 invånare samt med 15 % i köpingar.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1946 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad i slutet av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under tredje kvartalet 1956 uppgick till 6 500, vilket är 3 400 lägre än antalet under andra kvartalet påbörjade och 1 700 lägre än antalet under motsvarande kvartal år 1955 påbörjade.

Under de tre första kvartalen 1956 igångsattes sammanlagt 22 200 lägenheter, vilket överstiger antalet under motsvarande period år 1955 med 2 700. Antalet lägenheter i hus under byggnad var 38 900 vid slutet av tredje kvartalet 1956, vilket med 4 300 överstiger antalet vid motsvarande tidpunkt föregående år.

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1946—30 september 1956

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
1:a kvartalet	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700	33 200	33 100
2:a »	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800	32 700	37 700
3:e »	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 700	34 600	38 900
4:e »	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	36 000	36 300	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1955			1956	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Stockholm	36 918	112 649	214 330	22 976	131 457
Göteborg	66 595	126 185	214 845	25 370	97 410
Malmö	11 588	33 611	88 541	7 397	71 857
Norrköping	3 681	11 521	14 718	8 893	21 329
Hälsingborg	1 885	13 262	20 622	13 115	62 131
Örebro	11 804	30 930	46 503	5 902	29 395
Borås	12 369	20 490	34 870	1 524	15 105
Tillhopa	**144 840**	**348 648**	**634 429**	**85 177**	**428 684**

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende sju städer om golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, vilka fullbordats under tredje kvartalet resp. de tre första kvartalen åren 1955 och 1956 samt under hela år 1955, redovisas i tab. 6 och 7. Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår ej byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under tredje kvartalet 1956 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt ca 85 200 m². Motsvarande areal under tredje kvartalet 1955 uppgick till 144 800 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 3:e kvartalet 1956 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- och påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	21 977	934	65	2 189	15 896	4 891	22 976
Göteborg	18 170	1 465	5 735	8 945	3 250	13 175	25 370
Malmö	5 764	1 022	611	1 265	361	5 771	7 397
Norrköping	8 868	25	—	1 049	1 362	6 482	8 893
Hälsingborg	12 896	161	58	8 302	1 288	3 525	13 115
Örebro	5 311	555	36	1 762	1 294	2 846	5 902
Borås	1 422	—	102	497	250	777	1 524
Tillhopa	**74 408**	**4 162**	**6 607**	**24 009**	**23 701**	**37 467**	**85 177**

G. Ö.

Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1956

Primärmaterialet. *Månadsstatistiken.* Socialstyrelsen erhåller *varje månad* från företag inom industrin uppgifter om antalet manliga resp. kvinnliga arbetare, som en viss (valfri) dag under en angiven period i slutet av månaden varit a) i arbete, b) anställda i företaget men ej sysselsatta på grund av arbetsbrist, reparationer o. dyl., c) frånvarande av personliga skäl (sjukdom, semester, militärtjänst m. m.). För män och kvinnor tillhopa erhålls dessutom uppgifter om antalet frånvarande på grund av arbetskonflikt. I tab. 1 och 2 avses med »anställda arbetare (exkl. permitterade)» summan av antalen i grupperna a och c.

Kvartalsstatistiken. För den mellersta månaden i *varje kvartal* erhålls från i stort sett samma industriföretag som beträffande månadsstatistiken uppgifter om a) av arbetare uppburen lönesumma och utförda arbetstimmar under en avlöningsperiod (med fördelning på vuxna manliga resp. vuxna kvinnliga arbetare samt minderåriga arbetare och lärlingar), b) antal arbetare, som varit i arbete under hela eller del av avlöningsperioden, c) antal arbetare, som under avlöningsperioden lämnat företaget (efter uppsägning från arbetsgivaren eller på egen begäran), anställts vid företaget, haft deltidsanställning eller haft förkortad arbetstid. I de redovisade lönesummorna skall enligt anvisningarna ej ingå helgdagslön eller helgdagsersättning, semesterlön, sjuklön o. dyl.

Uppgifter till de båda slagen av undersökningar erhålls i allmänhet för varje fristående arbetsställe. I vissa fall avser redovisningen dock flera arbetsställen tillhopa. Redovisningsenheterna betecknas i denna redogörelse som »företag». De beräkningar som görs på grundval av dessa undersökningar avser endast företag, för vilka uppgifter lämnats vid båda de redovisningstillfällen som jämförelsen avser.

Fr. o. m. januari 1956 har vissa ändringar vidtagits i den för sysselsättnings- och lönestatistiken tillämpade industrigrupperingen. I redogörelsen för sysselsättning och löner i februari 1956 i Soc. Medd. 1956: 6, sid. 403 redogörs för de vidtagna ändringarna.

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av månadsstatistikens uppgifter beräknas för den mellersta månaden i varje kvartal förändringarna i antalet anställda arbetare sedan motsvarande tidpunkt föregående år. Jämförelsen mellan augusti 1955 och augusti 1956 grundar sig på uppgifter från ca 7 000 företag med omkring 500 000 arbetare.

Tab. 1 (kol. 2—4) anger de procentuella förändringarna mellan augusti 1955 och augusti 1956 i antalet anställda manliga och kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen utvisar en ökning av antalet anställda i genomsnitt för samtliga industrigrupper med 0,8 %

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i augusti 1956 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1956[1]			Genomsnittlig timförtjänst i augusti 1956[2]		Genomsnittlig timförtjänst, i augusti 1956, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp[2]				
	Indextal (augusti 1955 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	103,9	103,9	..	107,2	..	4,59	5,26	5,42	6,66	5,77
Malmgruvor	104,0	104,0	..	107,2	..	—	5,26	5,42	6,66	5,84
Kolgruvor	102,3	102,3	..	106,9	..	4,59	—	—	—	4,59
Metall- o. verkstadsind.	102,2	102,2	102,7	108,4	109,1	4,28	4,65	5,42	5,51	4,86
Järn-, stål- o. kopparverk	103,3	103,0	110,3	109,3	111,5	..	4,73	..	..	4,86
Järn- o. stålmanufaktur	98,8	98,9	97,9	109,0	110,2	4,28	4,59	5,18	6,35	4,69
Mekaniska verkstäder	101,6	101,5	103,3	107,6	109,5	4,30	4,69	5,23	5,57	4,85
Reparationsverkstäder	103,8	103,7	..	107,8	..	3,89	4,36	4,96	5,46	4,80
Skeppsvarv	109,6	109,6	..	110,1	..	..	4,62	5,75	..	5,21
Elektroteknisk industri	104,7	104,1	106,7	107,5	108,0	4,52	4,47	4,89	5,14	4,74
Annan metallindustri	92,2	92,5	90,9	108,5	108,6	4,10	4,56	4,97	5,45	4,73
Jord- o. stenindustri	98,4	99,3	90,9	107,7	109,0	4,05	4,52	5,06	6,08	4,43
Torvindustri	102,7	101,0	..	102,4	..	3,98	..	—	—	3,81
Stenindustri	97,9	97,9	..	104,5	..	4,25	4,28	..	..	4,28
Kalk- och kritbruk	100,4	100,2	..	106,3	..	3,92	4,53	..	..	4,41
Cementfabriker	101,7	101,4	..	109,5	..	..	..	—	—	4,73
Cementvarufabriker	98,5	98,8	..	107,5	..	4,27	4,88	..	7,09	5,11
Tegelbruk	97,3	97,3	..	107,6	..	4,01	4,25	..	..	4,17
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	93,4	96,9	86,6	109,3	109,8	3,86	4,21	..	—	4,24
Glasindustri	103,6	104,7	97,3	108,2	107,6	4,00	4,71	..	..	4,13
Annan jord- o. stenindustri	96,1	95,9	..	109,1	..	..	5,12	..	..	5,06
Träindustri	94,1	94,2	91,4	106,2	107,7	3,95	4,24	4,51	4,55	4,21
Sågverk o. hyvlerier	93,1	93,1	91,2	105,7	109,3	3,71	4,19	4,48	4,43	4,22
Lådfabriker	101,5	100,9	..	104,7	..	..	3,95	..	..	3,95
Fanér- o. plywoodfabriker	89,0	90,4	..	106,6	..	..	..	..	—	4,50
Byggnadssnickerifabriker	95,7	95,8	..	105,3	..	4,05	4,23	4,46	..	4,16
Möbelfabriker	94,5	94,4	96,4	109,3	..	4,00	4,53	..	..	4,28
Svarveri- o. skidfabriker	96,3	96,6	..	106,6	..	3,88	4,11	..	..	4,06
Annan trävaruindustri	95,4	95,6	94,2	107,5	..	3,98	4,18	..	..	4,14
Massa- o. pappersindustri	102,7	102,7	102,5	107,2	106,5	4,31	4,66	4,93	5,12	4,67
Massafabriker	*102,0*	*101,8*	*111,3*	*108,0*	*110,0*	*4,64*	4,77	*5,05*	..	4,89
Pappersbruk o. pappfabr.	103,4	103,3	104,0	106,6	106,8	4,25	4,61	..	..	4,50
Wallboardfabriker	105,1	105,2	..	105,7	108,0	—	..	..	—	4,71
Papp- o. pappersvaruind.	101,3	103,2	98,3	108,0	105,5	4,33	4,29	..	..	4,35
Grafisk industri	101,9	102,2	100,6	106,0	107,4	4,14	4,78	5,30	5,59	5,22
Bokbinderier	99,5	101,3	97,7	107,1	106,8	..	4,28	..	5,29	4,79
Bok- o. accidenstryckerier	102,2	102,1	102,2	105,5	107,2	..	4,53	4,71	5,11	4,87
Tidningstryckerier	102,7	102,7	103,1	106,6	108,7	..	5,05	..	6,50	5,77
Annan grafisk industri	101,1	101,4	98,9	104,0	108,0	—	4,54	..	5,15	4,93
Livsmedelsindustri	100,7	100,0	102,4	105,8	107,9	4,01	4,12	4,36	4,74	4,23
Kvarnar	97,4	96,6	102,0	102,0	..	..	3,88	..	..	3,94
Bageriindustri	100,1	100,0	100,2	105,7	107,7	..	4,29	4,31	4,55	4,35
Sockerindustri	102,3	101,9	104,9	108,5	..	3,89	..	..	—	3,99
Choklad- o. konfektind.	97,6	99,6	96,5	106,1	111,3	—	3,99	..	..	4,39
Mejeriindustri	96,8	97,1	94,6	105,1	108,4	3,91	3,95	..	..	4,22
Slakterier o. charkuterier	98,6	98,3	100,1	105,6	104,7	3,95	4,25	4,47	5,05	4,30
Fiskkonservfabriker	100,6	98,1	102,0	106,4	104,1	..	3,82	..	..	3,97
Fruktkonservindustri	127,6	128,9	126,8	110,4	110,4	..	..	—	..	4,25
Margarinindustri	90,6	91,4	..	109,0	..	—	..	..	..	4,61
Annan livsmedelsindustri	103,8	105,0	100,0	105,3	107,4	..	3,85	..	..	4,01

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande *genomsnittlig timförtjänst* endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej helgdagslön, helgdagsersättning, semesterlön eller sjuklön.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I AUGUSTI 1956 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1956			Genomsnittlig timförtjänst i augusti 1956		Genomsnittlig timförtjänst, i augusti 1956, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (augusti 1955 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	96,5	98,1	92,2	105,1	105,4	3,70	3,84	4,36	4,71	4,17
Dryckesvaruindustri . .	96,6	97,7	91,7	105,0	104,7	3,70	3,83	4,33	4,74	4,16
Tobaksfabriker	95,9	104,4	92,8	105,5	106,4	..	..	..	..	4,31
Textil- o. beklädnadsind. .	99,8	97,9	101,0	107,2	108,2	3,72	3,97	4,28	4,67	3,95
Ylleindustri	98,3	96,6	100,0	108,8	108,9	3,76	3,88	..	..	3,85
Bomullsindustri	96,0	94,9	97,3	107,3	109,4	3,71	3,77	..	—	3,82
Linne- o. juteindustri . .	95,5	96,7	94,7	109,2	107,8	..	..	..	—	3,68
Trikåfabriker	103,0	101,6	103,4	107,4	108,7	3,68	4,16	..	..	4,08
Sömnadsindustri	102,2	101,4	102,4	106,4	107,6	3,80	4,09	4,41	4,53	4,11
Hatt- o. mössfabriker . .	95,7	89,0	97,8	107,7	106,0	..	4,29	..	..	4,45
Annan textil-o. beklädn.ind.	99,9	99,8	100,1	105,4	109,0	3,80	4,02	..	..	4,01
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	97,9	97,8	98,1	107,4	108,8	4,29	4,36	4,58	5,10	4,38
Garverier	99,6	99,9	94,8	106,3	..	..	4,21	—	—	4,20
Päls- o. skinnvarufabriker	102,2	97,3	107,5	107,4	107,4	..	4,32	..	..	4,42
Skoindustri	99,0	98,0	100,3	107,9	108,7	..	4,32	..	..	4,31
Andra lädervarufabriker .	103,7	100,0	108,5	106,5	113,0	..	4,09	..	..	4,24
Gummivarufabriker . . .	95,2	97,2	91,0	107,9	108,2	..	..	—	..	4,54
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	93,8	93,9	93,3	106,5	..	..	4,07	..	..	4,33
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	102,6	102,0	105,2	107,5	109,0	4,50	4,51	4,85	4,96	4,62
Rent kemisk industri . .	103,5	103,5	..	107,7	..	..	4,53	..	..	4,70
Färg-, olje- o. parfymfabr.	103,0	101,9	106,6	108,6	108,9	..	4,31	4,85	4,99	4,69
Sprängämnesfabriker . .	105,1	101,1	115,5	105,5	113,2	..	..	..	..	5,25
Tändsticksfabriker . . .	107,1	101,7	115,2	108,7	107,0	3,95	4,01	—	—	4,00
Annan kemisk-tekn. ind.	99,3	100,8	94,2	106,8	107,5	4,33	4,27	4,46	4,91	4,42
Samtl. industrigrupper	**100,8**	**100,8**	**100,8**	**107,8**	**108,2**	**4,11**	**4,54**	**5,11**	**5,48**	**4,67**

Tab. 2. Indextal (augusti 1955 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1956 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1955 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	108,8	106,7	104,2	101,7	..	..	103,9
Metall- o. verkstadsindustri .	98,8	98,3	99,2	100,4	103,6	101,8	99,5	104,6	102,2
Jord- och stenindustri . . .	97,0	95,3	97,6	100,6	102,8	98,7	..	..	98,4
Träindustri	92,8	92,2	95,7	93,5	96,6	93,4	..	—	94,1
Massa- o. pappersindustri . .	97,6	99,7	98,7	105,1	102,4	101,7	104,5	102,2	102,7
Grafisk industri	103,2	102,0	101,5	102,6	102,5	102,1	..	..	101,9
Livsmedelsindustri	95,9	100,2	96,3	102,6	102,4	100,1	103,2	—	100,7
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	97,5	96,0	92,8	101,4	94,2	99,2	—	—	96,5
Textil- o. beklädnadsindustri	94,8	100,9	95,8	101,1	98,9	99,3	100,4	106,7	99,8
Läder-, hår- o. gummivaruind.	101,4	99,5	97,5	100,8	97,2	98,9	..	..	97,9
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	95,6	93,5	107,7	102,4	104,3	104,2	99,6	..	102.6
Samtliga industrigrupper	**97,2**	**97,4**	**97,7**	**100,5**	**101,3**	**100,4**	**100,7**	**103,6**	**100.8**

Tab. 3. Antal under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	aug. 1955	nov. 1955	febr. 1956	maj 1956	aug. 1956	aug. 1955	nov. 1955	febr. 1956	maj 1956	aug. 1956
Samtliga industrigrupper	**1,0**	**0,6**	**0,5**	**0,7**	**0,8**	**1,0**	**0,6**	**0,6**	**0,7**	**0,8**
Därav:										
Elektroteknisk industri	1,4	0,7	0,6	0,9	1,2	1,6	0,8	0,9	0,8	1,7
Sågverk och hyvlerier	1,1	1,3	0,4	1,0	1,1	1,0	0,5	0,6	1,1	0,6
Sömnadsindustri	1,2	0,8	0,7	1,2	1,1	1,2	1,0	0,9	0,7	1,3
Skeppsvarv	1,4	0,6	0,6	0,8	1,0	1,1	1,1	0,7	0,8	1,2
Bomullsindustri	0,9	0,6	0,5	0,9	0,9	1,0	0,7	0,5	0,4	0,8
Järn-, stål- o. kopparverk	0,8	0,5	0,3	0,6	0,8	1,0	0,5	0,7	0,7	0,7
Mekaniska verkstäder	0,9	0,5	0,4	0,6	0,8	0,9	0,5	0,5	0,6	0,7
Trikåfabriker	1,2	1,0	0,9	1,3	0,8	1,3	0,7	1,2	0,8	1,3
Järn- och stålmanufaktur	1,1	0,6	0,5	0,7	0,7	1,0	0,6	0,5	0,7	0,7
Ylleindustri	0,9	0,5	0,7	0,6	0,7	0,9	0,6	0,9	0,4	0,7

såväl för män som för kvinnor. Den starkaste ökningen (bland de redovisade huvudgrupperna) visar gruvindustri (+ 3,9 %), massa- och pappersindustri (+ 2,7 %), kemisk och kemisk-teknisk industri (+ 2,6 %) samt metall- och verkstadsindustri (+ 2,2 %). Inom metall- och verkstadsindustrin visar skeppsvarv och elektroteknisk industri den starkaste ökningen (9,6 % resp. 4,7 %). Den starkaste minskningen i antalet anställda visar träindustri (— 5,9 %), dryckesvaru- och tobaksindustri (— 3,5 %) samt läder-, hår- och gummivaruindustri (— 2,1 %).

Tab. 2 visar hur antalet arbetare under samma tid förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Företagen har storleksgrupperats efter medeltalet arbetare under år 1955.

Uppgifterna i tab. 3 och 4 har hämtats från kvartalsstatistiken.

Tab. 3 visar antalet avgångna och nyanställda arbetare i procent av antalet i arbete varande arbetare. I augusti 1956 utgjorde såväl antalet avgångna arbetare som antalet nyanställda arbetare 0,8 %; motsvarande tal i augusti

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	Augusti 1955		Augusti 1956	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,0	0,9	0,0	1,0
Metall- o. verkstadsindustri	0,3	0,0	0,4	0,3
Jord- o. stenindustri	2,2	0,4	2,0	1,4
Träindustri	0,3	0,2	0,2	0,7
Massa- och pappersindustri	0,6	0,1	0,4	0,0
Grafisk industri	0,5	0,1	0,4	0,1
Livsmedelsindustri	2,6	0,2	2,9	0,2
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,7	1,0	1,4	1,2
Textil- o. beklädnadsindustri	5,0	0,9	5,3	1,0
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	3,0	0,3	2,7	0,2
Kemisk och kemisk-teknisk industri	2,0	0,2	2,1	0,1
Samtliga industrigrupper	**1,4**	**0,3**	**1,5**	**0,5**

Tab. 5. Indextal (maj 1956 = 100) för genomsnittlig timförtjänst för arbetare inom industrin i augusti 1956

Industrigrupper	Indextal (maj 1956 = 100) för			Industrigrupper	Indextal (maj 1956 = 100) för		
	vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]		vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]
Gruvindustri	98,2	..	97,0	Livsmedelsindustri	99,7	99,8	99,1
Malmgruvor	98,3	..	97,0	Kvarnar	99,6	..	100,0
Kolgruvor	99,2	..	99,2	Bageriindustri	99,8	100,8	99,5
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	101,3	100,1	Sockerindustri	100,6	..	100,6
Järn-, stål- o. kopparverk	99,3	101,2	99,0	Choklad- o. konfektind.	100,7	101,3	100,6
Järn- o. stålmanufaktur	101,0	101,8	100,7	Mejeriindustri	98,3	99,8	98,1
Mekaniska verkstäder	100,8	102,2	100,5	Slakterier o. charkuterier	99,3	95,3	98,2
Reparationsverkstäder	100,4	..	99,3	Fiskkonservfabriker	99,2	95,5	97,4
Skeppsvarv	101,1	..	100,6	Fruktkonservindustri	105,8	108,8	105,7
Elektroteknisk industri	99,9	100,9	99,3	Margarinindustri	103,3	..	103,0
Annan metallindustri	101,1	100,1	100,4	Annan livsmedelsindustri	99,3	100,2	99,4
Jord- o. stenindustri	100,4	99,2	100,2	Dryckesvaru- o. tobaksind.	99,0	99,1	99,1
Torvindustri	105,5	..	105,7	Dryckesvaruindustri	99,1	98,5	99,1
Stenindustri	99,0	..	99,1	Tobaksfabriker	98,7	100,1	99,7
Kalk- o. kritbruk	96,5	..	96,3	Textil- o. beklädnadsind.	100,0	100,9	100,0
Cementfabriker	..	..	..	Ylleindustri	101,3	101,2	100,9
Cementvarufabriker	103,3	..	103,0	Bomullsindustri	99,5	100,2	99,4
Tegelbruk	101,6	..	101,3	Linne- o. juteindustri	101,7	100,2	100,4
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	99,6	98,8	99,4	Trikåfabriker	100,0	100,8	100,2
Glasindustri	99,2	100,5	98,6	Sömnadsindustri	99,7	101,4	100,2
Annan jord- o. stenindustri	99,5	..	99,5	Hatt- o. mössfabriker	103,9	100,9	101,3
Träindustri	100,2	101,3	99,7	Annan textil- o. beklädn.ind.	99,1	99,5	99,2
Sågverk o. hyvlerier	99,0	100,4	98,4	Läder-, hår- o. gummivaruind.	100,6	101,8	100,4
Lådfabriker	97,4	..	96,9	Garverier	100,6	..	101,1
Fanér- o. plywoodfabriker	101,2	..	101,0	Päls- o. skinnvarufabr.	99,7	105,6	101,6
Byggnadssnickerifabriker	100,6	..	100,2	Skoindustri	101,7	101,0	101,1
Möbelfabriker	103,1	..	102,5	Andra lädervarufabriker	99,0	100,6	99,4
Svarveri- o. skidfabriker	100,4	..	100,3	Gummivarufabriker	100,5	100,3	100,2
Annan trävaruindustri	101,2	..	101,5	Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	100,8	..	99,6
Massa- o. pappersindustri	99,2	101,6	99,0	Kemisk o. kemisk-teknisk ind.	99,7	99,4	99,2
Massafabriker	98,8	102,1	98,6	Rent kemisk industri	98,8	..	98,7
Pappersbruk- o. pappfabr.	99,6	101,3	99,3	Färg-, olje- o. parfymfabr.	101,1	97,9	100,0
Wallboardfabriker	98,3	..	98,0	Sprängämnesfabriker	99,9	100,4	99,1
Papp- o. pappersvaruind.	102,4	101,4	101,9	Tändsticksfabriker	101,1	101,8	100,8
Grafisk industri	100,6	101,1	100,2	Annan kemisk-tekn. ind.	99,3	98,0	99,1
Bokbinderier	101,4	100,2	100,1				
Bok- o. accidenstryckerier	100,3	100,5	100,0				
Tidningstryckerier	101,0	104,3	100,4				
Annan grafisk industri	100,6	103,8	100,1	Samtl. industrigrupper	**99,9**	**100,7**	**99,5**

[1] Inkl. minderåriga arbetare.

1955 var 1,0 % för såväl antalet avgångna som antalet nyanställda arbetare. Av de arbetare som lämnat företaget redovisades 9 % som uppsagda av arbetsgivaren.

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i augusti 1955 och i augusti 1956 inom olika industrigrupper.

Löneförhållanden. På grundval av kvartalsstatistikens uppgifter om uppburen lönesumma och utgjorda arbetstimmar under en avlöningsperiod i augusti lämnas i tabellerna 1 samt 5—7 uppgifter om löneläget i augusti 1956 samt om löneutvecklingen sedan augusti 1955.

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från augusti 1955 till augusti 1956 samt (i kol. 7—11) den genomsnittliga timförtjänsten i augusti 1956 för vuxna manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper. Beräkningarna grundar sig på uppgifter från ca 6 100 företag med 20,2 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i augusti 1955 som i augusti 1956 ingår i redovisningen.

De i tabellen redovisade timförtjänsterna och motsvarande indextal inkluderar all ersättning för arbetad tid, såsom ackordsöverskott, övertidsersättning, skifttillägg etc. Däremot ingår icke semesterlön, helgdagslön eller helgdagsersättning samt ej heller ersättning vid sjukdom eller olycksfall. Inom vissa industrigrupper förekommer ackordsarbete som sträcker sig över flera avlöningsperioder. I sådana fall kan å ena sidan ackordsöverskott som helt eller delvis intjänats under tidigare avlöningsperioder komma att utbetalas under redovisningsperioden, och å andra sidan ackordsöverskott som intjänats under denna period komma att utbetalas först senare. Denna omständighet bör beaktas vid bedömningen av de här redovisade genomsnittliga timförtjänsterna.

Tabellen visar, att den genomsnittliga timförtjänsten mellan augusti 1955 och augusti 1956 stigit med 7,8 % för vuxna män och med 8,2 % för vuxna kvinnor. Mellan maj 1955 och maj 1956 redovisades en stegring på 8,2 % för vuxna män och 7,9 % för vuxna kvinnor (se Soc. Medd. 1956: 9, sid. 607).

Tab. 5 belyser förändringarna i genomsnittliga timförtjänster mellan maj 1956 och augusti 1956. Endast företag som redovisat lönesummor och arbetstimmar vid båda dessa undersökningar har medtagits i denna jämförelse. För vuxna män redovisas en sänkning av den genomsnittliga timförtjänsten med 0,1 % och för vuxna kvinnor en stegring med 0,7 % i genomsnitt för samtliga industrigrupper. För samtliga arbetare (vuxna och minderåriga, män och kvinnor) redovisas en sänkning med 0,5 %.

De sänkningar i genomsnittsförtjänsterna mellan maj och augusti som konstateras inom flera industrigrupper beror på flera omständigheter. Vid förfrågningar hos vissa företag i samband med granskningen av primärmaterialet har bl. a. uppgetts att ackordsförtjänsterna varit högre i maj än i augusti, att övertidsarbete skett i större utsträckning i maj och att semester i viss utsträckning förekom i augusti. Inom vissa industrigrupper (t. ex. järn- och stålverk, massafabriker och rent kemisk industri) förekommer helkontinuerlig drift. Flera företag i dessa industrigrupper har till socialstyrelsen lämnat uppgifter för längre avlöningsperiod än en vecka, varvid i flera fall någon av de extra helgdagarna under maj månad kommit med i redovisningen. De beräknade genomsnittsförtjänsterna har härigenom i en del fall kommit att påverkas av de lönetillägg som utgått för arbete på helgdagar.

Tab. 6. Indextal (augusti 1955 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i augusti 1956

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	107,0	108,2	Textil- o. beklädnadsindustri	106,3	108,6
Jord- o. stenindustri	112,2	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	106,8	..
Träindustri	105,1	..	Kemisk o. kemisk-teknisk ind.	111,0	106,9
Grafisk industri	106,1	107,8	Samtliga industrigrupper	**107,0**	**108,1**
Livsmedelsindustri	106,5	109,2			

Tab. 6 belyser förändringarna i de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrigrupper i Stockholm mellan augusti 1955 och augusti 1956.

Tab. 7 visar löneutvecklingen sedan februari 1947 för samtliga arbetare (män och kvinnor, vuxna och minderåriga). Det bör framhållas, att dessa indextal ej återspeglar den ökning av timförtjänsten som den utökade semestern eller införande av helgdagsersättningar medfört.

Tab. 7. Indextal (febr. 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955	aug. 1955	nov. 1955	febr.[2] 1956	maj 1956	aug. 1956
Gruvindustri	201,5	209.8	214,4	222,8	217,9	226,6	224,6	236,7	229,6
Metall- o. verkstadsindustri . . .	201,7	204,5	208,0	212,4	212,6	215,8	218,0	230,6	230,8
därav: verkstadsindustri m. m.[1] .	199,1	201,7	205,3	209,4	210,0	212,9	215,2	226,8	227,7
Jord- o. stenindustri	216,8	217,2	219,8	232,3	234,9	237,0	236,3	254,0	254,5
Träindustri	202,8	205,2	205,6	220,0	219,6	222,0	220,0	235,4	234,7
Massa- o. pappersindustri	214,7	217,9	218,1	238,2	238,0	240,9	240,7	258,5	255,9
Grafisk industri	179,4	180.5	183,6	196,5	195,5	196,7	198,3	209,0	209,4
Livsmedelsindustri	185,1	188,6	188,8	209,2	207,7	210,6	209,5	222,9	220,9
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	179,4	181,2	186,6	197,4	198,8	200,4	200,2	211,6	209,7
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	190,0	191,1	193,2	204,8	204,2	205,2	206,0	219,8	219,8
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	194,5	196,4	201,7	208,6	209,2	211,1	212,4	223,0	223,9
Kemisk och kemisk-teknisk industri	197,1	199,9	205,9	215,2	216,3	219,8	222,2	236,6	234,7
Samtliga industrigrupper	**200,0**	**203,2**	**206,5**	**216,2**	**215,6**	**219,0**	**220,1**	**234,2**	**233,0**

K.-E. F—g

[1] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri (utom järn-, stål- och kopparverk).

[2] Vid beräkningen av indextalen för februari 1956 har någon hänsyn till senare utbetalda retroaktiva lönetillägg ej kunnat tas. För gruppen verkstadsindustri m. m. har en approximativ beräkning av de retroaktiva lönetilläggens storlek företagits. Med utgångspunkt från denna beräkning erhölls indextalet 223,3 för den genomsnittliga timförtjänsten i februari inklusive retroaktiva lönetillägg.

Konsumentprisindex för november 1956

Konsumentprisindex för november 1956 har av socialstyrelsen beräknats till 141 mot 139 för oktober i år. Med två decimaler är indextalet 141,06 för november mot 139,19 för oktober.

Av indextalen för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster har talen för alkoholhaltiga drycker och tobak stigit från 133 till 149, för bostad, bränsle och lyse från 140 till 141, för inventarier och husgeråd från 129 till 130 samt för gruppen diverse från 136 till 137. För övriga huvudgrupper är indextalen oförändrade. Den mest markanta ökningen gäller gruppen alkoholhaltiga drycker och tobak, där de höjda spritpriserna lett till en stegring med 16 enheter på delindextalet. Uppgången av bostadsindex beror helt på bränslepriserna, särskilt eldningsoljans, fortsatta stegring, vilken medfört en ökning av indextalet för enbart bränsle och lyse från 150 till 152.

Av prisrörelserna i övrigt mellan oktober och november kan nämnas prissänkningar på ägg, fläskvaror och grönsaker, vilka motvägts av prishöjningar på vissa kött- och fisksorter samt på socker. Järnvägs- och bussresor har blivit betydligt dyrare, likaså klockor, medan vissa möbler och husgeråd blivit billigare.

B. D.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—november 1956 (År 1949 = 100) [1]

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex	Kommerskollegii partiprisindex [2]
				bostad	bränsle o. lyse					
1950 årsm.	102	102	99	100	96	102	101	100	**101**	105
1951 »	119	116	110	102	130	124	118	112	**117**	138
1952 »	134	120	117	108	139	127	127	121	**126**	147
1953 »	137	122	120	116	129	123	127	124	**128**	138
1954 »	137	129	122	120	125	123	126	126	**129**	137
1955 »	144	132	126	124	130	120	127	129	**133**	143
1955 nov.	151	132	134	134	133	121	128	131	**137**	147
dec.	152	132	134	134	134	121	128	132	**137**	148
1956 jan.	151	132	137	135	142	120	129	132	**137**	149
febr.	152	132	138	135	143	120	128	132	**137**	150
mars	154	132	138	135	144	120	128	132	**138**	151
april	155	132	137	135	142	120	129	132	**138**	151
maj	156	132	137	135	143	120	129	133	**139**	151
juni	156	132	138	135	143	121	129	133	**139**	152
juli	155	133	138	135	145	120	130	134	**139**	150
aug.	155	133	139	135	147	120	129	135	**140**	150
sept.	153	133	139	135	148	120	129	136	**139**	149
okt.	153	133	140	135	150	121	129	136	**139**	150
nov.	153	149	141	135	152	121	130	137	**141**	150

[1] Konsumentprisindex kvartalsvis för tiden december 1949—juni 1954, beräknad på levnadskostnadsindex utan direkta skatter, återfinns i Soc. Medd. 1954: 10 (sid. 633). Månadstalen för juli 1954—december 1955 se t. ex. Soc. Medd. 1956: 2 (sid. 126). — [2] Officiell basperiod är år 1935, här redovisade tal har 1949 som bas.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1954—november 1956

Huvudgrupper och undergrupper (1956 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1956	Procentuell förändring dec. 1955–nov. 1956[1]
	1954	1955	Dec. 1955	Sept. 1956	Okt. 1956	Nov. 1956		
Livsmedel	**137**	**144**	**152**	**153**	**153**	**153**	**345**	**+ 1**
Mjöl, gryn o. bröd	139	144	145	151	151	151	39	+ 4
Mejeriprodukter	125	133	149	148	148	148	66	0
Matfett utom smör	139	143	144	127	126	126	10	— 12
Ägg	105	115	132	122	130	124	12	— 6
Kött	164	176	192	196	192	196	23	+ 2
Fläsk	144	163	175	197	195	192	23	+ 10
Charkuterivaror o. köttkonserver	128	138	150	161	161	162	23	+ 7
Fisk och fiskkonserver	137	144	149	151	153	156	12	+ 4
Rotfrukter och grönsaker	142	181	178	163	149	147	19	— 17
Frukt och bär	112	115	128	123	122	122	37	— 6
Specerier	184	179	177	183	183	184	54	+ 4
Läskedrycker och svagdricka	121	123	124	127	127	127	8	+ 3
Förtäring utom hemmet	142	149	153	162	163	163	19	+ 6
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**129**	**132**	**132**	**133**	**133**	**149**	**83**	**+ 13**
Spritdrycker och vin	134	143	144	144	144	179	42	+ 24
Öl	122	122	124	127	127	127	10	+ 3
Tobak	128	127	126	126	126	126	31	—
Bostad, bränsle och lyse	**122**	**126**	**134**	**139**	**140**	**141**	**140**	**+ 5**
Bostad utan bränsle och lyse	120	124	134	135	135	135	91	—
Bränsle och lyse	125	130	134	148	150	152	49	+ 14
Kläder och skor	**123**	**120**	**121**	**120**	**121**	**121**	**129**	**0**
Kläder	122	118	119	118	119	119	110	0
Konfektion o. skrädderiarb.	121	120	121	120	122	122	63	+ 1
Underkläder och strumpor	121	103	102	100	100	100	16	— 2
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	113	113	113	114	114	11	+ 1
Tyger, garner o. sybehör	129	128	130	128	129	128	20	— 1
Skor	132	132	133	135	135	135	19	+ 1
Inventarier och husgeråd	**126**	**127**	**128**	**129**	**129**	**130**	**92**	**+ 1**
Möbler	134	135	136	132	132	131	12	— 4
Radio och musikinstrument	109	111	110	115	117	117	7	+ 8
Armatur, husgeråd o. verktyg	129	130	131	132	132	134	29	+ 2
Hushållstextilier	119	121	122	124	124	124	19	+ 1
Mopeder, cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	135	136	133	133	133	16	— 1
Personliga effekter	116	112	112	115	115	119	9	+ 6
Diverse	**126**	**129**	**132**	**136**	**136**	**137**	**211**	**+ 4**
Sjukvård	122	119	118	122	122	122	15	+ 1
Kroppsvård	119	120	120	133	133	134	14	+ 11
Rengöringsmedel och tvätt	102	98	97	96	96	96	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	140	149	153	162	165	165	22	+ 8
Post och tele	144	147	152	155	155	156	13	+ 2
Nöjen och rekreation	127	129	130	139	139	139	15	+ 7
Resor	127	130	135	138	138	144	42	+ 7
Motorfordon	..	126	128	129	129	129	56	+ 2
Hemhjälp	142	150	156	163	163	163	10	+ 5
Blommor m. m.	126	130	131	130	130	130	13	— 1
Totalindex	**129**	**133**	**137**	**139**	**139**	**141**	**1 000**	**+ 3**

[1] Beräknad på indextal med två decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. **Antal arbetare inom industrin i november 1956 jämfört med oktober 1956 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)**

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i november 1956 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (okt. 1956 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	60	13 642	167	13 809	100,2	..	100,2	100,4	5,7
Malmgruvor	51	13 014	166	13 180	100,0	..	99,9	100,2	5,4
Kolgruvor	9	628	1	629	105,4	..	105,4	105,2	12,4
Metall- o. verkstadsindustri	2 469	206 773	16 656	223 429	100,1	100,3	100,2	100,1	6,9
Järn-, stål- o. kopparverk	47	33 511	1 302	34 813	100,6	98,5	100,5	100,4	7,9
Järn- o. stålmanufaktur	462	21 335	2 524	23 859	98,6	99,7	98,8	98,7	5,7
Mekaniska verkstäder	917	85 896	3 695	89 591	100,2	100,4	100,2	100,2	6,3
Reparationsverkstäder	472	10 377	27	10 404	98,9	..	98,9	99,0	5,4
Skeppsvarv	68	23 349	2	23 351	101,0	..	101,0	100,4	9,5
Elektroteknisk industri	196	22 242	7 006	29 248	100,4	100,4	100,4	100,3	7,4
Annan metallindustri	307	10 063	2 100	12 163	100,4	101,4	100,5	100,6	5,8
Jord- o. stenindustri	627	24 324	2 740	27 064	98,3	99,7	98,5	98,7	4,9
Torvindustri	42	452	9	461	81,1	..	81,7	81,8	3,7
Stenindustri	115	3 412	5	3 417	98,5	..	98,6	98,3	3,7
Kalk- o. kritbruk	37	1 435	26	1 461	98,2	..	98,3	98,9	4,2
Cementfabriker	8	2 045	53	2 098	97,3	..	97,4	98,8	5,5
Cementvarufabriker	134	3 377	61	3 438	99,5	..	99,6	99,9	4,1
Tegelbruk	143	4 503	105	4 608	96,1	..	96,0	96,6	4,6
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	23	3 592	1 785	5 377	100,3	100,2	100,3	100,4	6,1
Glasindustri	65	4 240	659	4 899	100,4	98,2	100,1	99,8	5,3
Annan jord- o. stenindustri	60	1 268	37	1 305	99,7	..	99,7	99,6	5,4
Träindustri	1 302	36 101	1 256	37 357	98,0	99,7	98,0	97,7	4,4
Sågverk o. hyvlerier	461	15 686	313	15 999	95,8	88,4	95,6	95,5	4,9
Lådfabriker	33	572	5	577	100,4	..	100,3	99,6	3,8
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 231	139	1 370	96,8	..	97,2	95,2	5,5
Byggnadssnickerifabriker	245	7 507	123	7 630	99,8	..	99,8	99,1	4,1
Möbelfabriker	332	6 473	237	6 710	100,3	107,7	100,6	100,4	3,4
Svarveri- o. skidfabriker	117	2 843	182	3 025	100,0	..	100,2	99,4	5,1
Annan trävaruindustri	102	1 789	257	2 046	99,1	104,5	99,7	99,1	3,8
Massa- o. pappersindustri	244	36 503	4 662	41 165	100,0	98,7	99,8	99,9	6,2
Massafabriker	60	15 848	247	16 095	99,0	91,8	98,9	99,1	5,8
Pappersbruk o. pappfabr.	58	16 517	2 541	19 058	100,5	98,8	100,3	100,5	6,7
Wallboardfabriker	8	1 335	59	1 394	102,2	..	101 5	101,4	5,8
Papp- o. pappersvaruind.	118	2 803	1 815	4 618	100,8	100,1	100,5	100,1	5,8
Grafisk industri	503	17 396	4 083	21 479	100,0	101,3	100,2	100,7	5,7
Bokbinderier	64	1 669	1 789	3 458	98,1	100,8	99,5	100,4	5,1
Bok- o. accidenstryckerier	250	6 978	1 426	8 404	100,3	100,6	100,3	100,5	6,0
Tidningstryckerier	119	6 756	581	7 337	100,0	104,3	100,3	101,0	5,4
Annan grafisk industri	70	1 933	287	2 280	100,3	101,8	100,5	100,8	6,1
Livsmedelsindustri	734	21 846	10 586	32 432	99,4	99,2	99,3	99,5	5,9
Kvarnar	32	1 025	196	1 221	98,1	..	98,6	98,5	5,6
Bageriindustri	239	4 376	2 129	6 505	100,4	99,3	100,0	99,8	6,1
Sockerindustri	21	3 545	478	4 023	101,2	101,3	101,2	100,5	4,3
Choklad- o. konfektind.	57	1 302	2 656	3 958	99,3	98,1	98,5	98,6	7,8
Mejeriindustri	77	2 362	339	2 701	96,2	105,0	97,2	98,3	5,3
Slakterier o. charkuterier	171	6 255	1 569	7 824	100,1	101,2	100,4	101,3	6,3
Fiskkonservfabriker	43	724	1 369	2 093	103,3	103,2	103,7	103,3	6,2
Fruktkonservindustri	23	801	1 379	2 180	91,1	88,9	89,7	88,8	5,6
Margarinindustri	8	328	62	390	103,1	..	103,7	105,7	4.9
Annan livsmedelsindustri	63	1 128	409	1 537	96,2	116,9	100,9	101,4	3,8

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I NOVEMBER 1956

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i november 1956 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (okt. 1956 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	156	5 190	1 816	7 006	99,6	99,7	99,6	100,4	7,3
Dryckesvaruindustri . . .	148	4 802	889	5 691	99,5	100,0	99,6	100,5	6,6
Tobaksfabriker	8	388	927	1 315	100,3	99,5	99,7	100,2	10,5
Textil- o. beklädnadsind. .	930	21 777	44 647	69 424	100,1	99,8	99,9	99,9	5,9
Ylleindustri	76	4 255	4 207	8 462	100,1	99,8	100,0	100,4	5,9
Bomullsindustri	56	7 011	5 835	12 846	100,7	100,8	100,8	101,0	6,2
Linne- o. juteindustri . .	13	1 201	1 368	2 569	98,8	99,5	99,2	99,0	10,1
Trikåfabriker	144	1 810	5 707	7 517	99,0	99,8	99,6	99,5	5,5
Sömnadsindustri . . .	412	5 554	22 256	27 810	100,2	99,5	99,7	99,4	5,9
Hatt- o. mössfabriker . .	38	355	1 245	1 600	103,2	99,1	100,0	98,8	6,1
Annan textil- o. beklädn.ind.	191	4 591	4 029	8 620	99,6	100,3	99,9	100,2	4,5
Läder-, hår- o. gummivaruind.	338	12 928	6 670	19 598	101,5	100,8	101,3	101,7	4,5
Garverier	29	2 156	212	2 368	103,9	105.0	104,0	104,3	5,1
Päls- o. skinnvarufabr. .	76	958	971	1 929	102,2	98,5	100,3	100,2	3,6
Skoindustri	112	3 144	2 257	5 401	101,1	102,2	101,5	102,3	3,6
Andra lädervarufabriker .	49	699	580	1 279	101,9	102,5	102,2	101,8	4,1
Gummivarufabriker . . .	16	5 150	2 407	7 557	100,9	99,8	100,6	100,9	5,4
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	56	821	243	1 064	100,2	99,6	100,1	101,0	4,0
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	298	14 125	3 621	17 746	100,0	100,9	100,2	100,2	6,8
Rent kemisk industri . .	25	4 290	135	4 425	100,0	..	100,0	100,6	7,7
Färg-, olje- o. parfymfabr.	101	3 704	1 115	4 819	99,6	101,6	100,1	99,7	6,0
Sprängämnesfabriker . .	6	998	409	1 407	99,8	100,7	100,1	98,4	10,1
Tändsticksfabriker . . .	7	979	731	1 710	99,6	100,0	99,8	99,7	7,8
Annan kemisk-tekn. ind. .	159	4 154	1 231	5 385	100,5	101,0	100,6	101,1	5,6
Samtl. industrigrupper	**7 661**	**413 605**	**96 904**	**510 509**	**99,8**	**99,9**	**99,8**	**99·8**	**6,2**
Statl. verk o. byggnadsarb.	234	42 353	1 504	43 857	98,6	101,1	98,7	98,2	7,4
Mek. o. elektr. verkstäder	84	11 798	440	12 238	100,5	103,5	100,6	100,4	7,2
Skeppsvarv	3	3 142	27	3 169	100,0	..	99,9	98,3	11,9
Beklädn. verkst., förråd o. d.	56	728	426	1 154	99,5	98,2	99,0	97,0	7,9
Sprängämnesfabriker . .	3	637	384	1 021	100,2	102,1	100,9	101,2	2,6
Byggnads- o. anläggn.-arb.	88	26 048	227	26 275	97,5	101,8	97,5	97,1	7,2

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, november 1955 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1955	1956										
	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
Gruvindustri	99,3	100,5	101,3	101,8	102,2	102,1	103,8	106,1	105,0	103,8	104,0	104,2
Metall- o. verkstadsindustri	99,9	100,0	100,4	100,9	100,7	100,1	101,0	99,9	100,2	100,6	101,1	101,3
Jord- o. stenindustri . . .	97,0	96,8	93,5	95,4	97,5	99,7	102,5	103,4	102,5	101,0	99,7	98,2
Träindustri	94,4	95,0	95,5	97,1	97,2	98,0	99,2	97,8	96,6	95,0	93,3	91,4
Massa- o. pappersindustri .	99,5	100,1	100,5	100,7	101,0	101,1	103,4	103,6	102,7	102,3	102,9	102,7
Grafisk industri	98,8	98,8	98,9	99,3	99,2	98,9	100,0	99,8	99,7	100,3	100,6	100,8
Livsmedelsindustri	93,0	90,8	91,1	91,3	91,7	92,5	95,9	97,6	95,9	95,7	98,1	97,4
Dryckesvaru- o. tobaksind.	105,9	99,4	97,8	99,4	101,4	104,6	110,6	110,6	101,5	95,1	93,1	92,7
Textil- o. beklädnadsind. .	98,9	99,6	100,3	100,7	99,6	98,0	97,0	96,1	96,6	97,5	97,5	97,4
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,2	99,0	99,1	98,5	97,3	95,9	95,1	94,0	94,5	95,5	96,2	97,5
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	98,4	99,7	100,4	100,9	100,7	100,4	102,5	102,8	102,1	101,7	101.7	101,9
Samtliga industrigrupper	**98,6**	**98,7**	**98,9**	**99,5**	**99,4**	**99,2**	**100,4**	**99,9**	**99,6**	**99,5**	**99,7**	**99,5**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under november 1956

	Arbetssökande personer		Lediga platser	Tillsatta platser			Därav 1-dagsplatser
	Hela antalet	Därav manliga		Manliga	Kvinnliga	Summa	
Summa nov. 1953	119 907	78 366	100 105	45 096	30 254	75 350	21 428
» » 1954	115 274	70 243	117 805	53 465	29 795	83 260	22 916
» » 1955	120 405	75 487	112 138	52 151	29 347	81 498	22 676
» okt. 1956	140 258	82 267	123 768	56 084	39 052	95 136	27 276
» nov. 1956	139 072	87 956	100 308	46 415	29 787	76 202	18 202
Därav							
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 063	4 477	2 998	1 673	760	2 433	91
Skogsbruk	4 421	4 390	4 038	2 994	1	2 995	23
Malmbrytn. o. metallind.	12 843	12 054	7 796	4 003	291	4 294	7
Trä-, graf. o. pappersind.	4 671	4 179	1 719	1 082	188	1 270	22
Byggnadsverksamhet	22 401	22 401	9 548	8 498	—	8 498	219
Övriga industrigrupper	12 683	5 371	4 864	1 683	1 696	3 379	50
Samfärdsel	8 700	8 293	14 306	12 784	129	12 913	4 348
Handel	13 999	4 726	14 303	3 686	7 586	11 272	3 170
Förvaltning o. fria yrken	13 960	7 311	9 755	3 059	3 181	6 240	1 653
Sjukvård o. husligt arbete	14 041	217	21 693	121	14 589	14 710	5 514
Därav under 18 år	22 389	10 724	13 832	5 633	5 866	11 499	68

Tab. 4. Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa december 1955—december 1956

År Månad	Män	Kvinnor	Summa	I % av medlemsantalet		
				Samtliga	Industriarbetare	Byggnadsarbetare
1955						
December	16 513	1 943	18 456	1,5	0,9	5,6
1956						
Januari	27 274	2 685	29 959	2,4	1,3	9,6
Februari	42 140	2 533	44 673	3,6	1,3	17,3
Mars	27 386	2 338	29 724	2,4	1,3	9,3
April	23 716	2 316	26 032	2,1	1,0	7,8
Maj	14 181	1 833	16 014	1,3	0,7	4,1
Juni	6 913	1 578	8 491	0,7	0,6	1,7
Juli	5 381	1 450	6 831	0,5	0,7	0,8
Augusti	6 486	1 692	8 178	0,7	0,7	1,2
September	6 977	1 739	8 716	0,7	0,7	1,4
Oktober	8 387	2 325	10 712	0,9	0,8	1,9
November	13 348	2 681	16 029	1,3	1,0	3,7
December[1]	—	—	24 120	1,9	—	6,6

[1] Preliminära uppgifter.

Litteraturöversikt

(11 november—10 december 1956)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

DESMOTTES, G. Famille et techniques sociales. Familles dans le monde 1956, nr 3.

HASLUND, F. Welfare of seamen on board ship. International labour review nov. 1956.

PAUL-PONT, I. Essai d'élaboration d'une méthode de recherche des facteurs de la délinquance juvénile dans les pays en voie de développement. Courrier [du] Centre international de l'enfance 1956, nr 6.

SIVADON, P. Kvinden i hjem og erhverv. Mentalhygiejne 1956, nr 6.

Sverige

BESKOW, B. Läkarens medverkan vid förflyttningar av barn. Sv. läkartidningen 1956, nr 45.

Amerikas förenta stater

STRYKER, SH. Relationships of married offspring and parent. The American journal of sociology nov. 1956.

Belgien

PIRON, J. De la distinction légale entre le travailleur dit «ouvrier» et le travailleur dit «employé». Revue du travail 1956, nr 9.

Canada

DONNISON, D. The social structure of a Canadian community. The British journal of sociology 1956, nr 4.

Indien

DESAI, M. The child in Indian family. Familles dans le monde 1956, nr 3.

Nederländerna

CONSTANDSE, A. K. Possibilités de développement culturel pour les familles dans les polders du nord-est. Familles dans le monde 1956, nr 3.

Norge

ÖKSNES, K. J. Det utenekteskapelige barns rettsstilling. Sosialt arbeid 1956, nr 8.

Spanien

RODRIGUEZ, A. P. »New deal» en la previsión social española. Revista de trabajo 1956, nr 7/8.

Storbritannien

YOUNG, M. & WILLMOTT, P. Social grading by manual workers. The British journal of sociology 1956, nr 4.

Tyskland

OEL, A. Die soziale Lage der Renten- und Unterstützungsempfänger. Soziale Sicherheit 1956, nr 11.

SCHIECKEL, H. Genügt die geplante Sozialreform den Forderungen der deutschen Sozialpolitik? Soziale Sicherheit 1956, nr 11.

Wirksame Gestaltung der Anstaltsaufsicht und Überprüfung erziehungsberechtigter Personen in Heimen. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1956, nr 11.

Die öffentliche Fürsorge im Rechnungsjahr 1955. Wirtschaft und Statistik 1956, nr 11.

Arbetarskydd

GRONEMANN. Die Bedeutung der Hörsphäre, ein Beitrag zur Arbeitsschutzpsychologie. Arbeitsschutz 1956, nr 11.

ROSE, W. Sind Unfälle durch Kurbelrückschlag beim Anwerfen von Dieselmotoren unvermeidlich? Arbeitsschutz 1956, nr 11.

Sverige

BENGTSSON, FOLKE. Byggindustrins arbetarskyddsproblem. Byggnadsarbetaren 1956, nr 11.

Några synpunkter på byggnadsindustrins arbetarskyddsproblem. Murarnas fackblad 1956, nr 11.

Tyskland

SIEMER, J. & BÖHM, H.-H. Das Bauen im Winter als Anliegen des Arbeitsmarktes und Arbeitsschutzes. Arbeitsschutz 1956, nr 11.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

HARDER, U. Vägarbetarlönerna 1955. Sv. vägföreningens tidskrift 1956, nr 9.

LEMNE, L. Kortare arbetstid eller mer betalt — ett vägskäl för arbetsmarknadspolitiken. Arbetsmarknaden 1956, nr 9.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

MEIDNER, R. Lönepolitiken på LO-kongressen. Tiden 1956, nr 9.

Finland

KLOCKARE, S. Lönepolitisk högspänning i Finland. Skogsindustriarbetaren 1956, nr 23.

Irland

Employment and earnings in industry, 1953 and 1954. Irish trade journal and statistical bulletin 1956, nr 3.

Schweiz

WIDMER, J. Die Arbeitszeitverkürzung volkswirtschaftlich betrachtet. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1956, nr 48.

Storbritannien

Guaranteed weekly wage arrangements in industry. Ministry of labour gazette 1956, nr 11.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

PAUES, W. Arbetsgivare och anställda i en gemensam europeisk marknad. *Arbetsgivaren* 1956, nr 22.

Frankrike

Labour supply and demand in the French construction industry. Industry and labour 1 dec. 1956.

Sverige

CARLSSON, TORSTEN. Det enskilda näringslivets behov av högskoleutbildad arbetskraft. Sacotidningen 1956, nr 7.

ERICI, B. Arbetslösheten bland lantarbetare. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1956, nr 9.

HECKSCHER, G. Den offentliga verksamhetens behov av högskoleutbildad arbetskraft. Saco-tidningen 1956, nr 7.

LINDBLOM, GUNNEL. Byggindustrins arbetsmarknad. Arbetsmarknaden 1956, nr 9.

ODLÖW, A. Arbetskraftens geografiska rörlighet. Arbetsmarknaden 1956, nr 9.

Skogsbruket och arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden 1956, nr 9.

Amerikas förenta stater

MUNTZ, E. Women's changing role in the United States employment market. International labour review nov. 1956.

TRAVIS, H. The structure of unemployment in recent years. Monthly labor review 1956, nr 9.

Supplemental unemployment benefits in the United States. International labour review nov. 1956.

Danmark

Arbejdslösheden i 1955. Statistikken. Bilaga till Arbejdsgiveren 1956, nr 22.

Befolkningsfrågor

Sverige

SPENDRUP, A. Det allmänna stödet åt barnfamiljerna. Från departement och nämnder 1956, nr 20.

Tyskland

LOEFFLER, L. Der Wechsel der Bevölkerungsstruktur, ihr Einfluss auf die Lebensalter. Soziale Arbeit 1956, nr 11.

Die Bevölkerung nach dem Alter am 31. 12. 1955. Wirtschaft und Statistik 1956, nr 11.

Österrike

Die Entwicklung der österreichischen Bevölkerung nach Gemeindegrössenklassen seit dem Jahre 1869. Statistische Nachrichten 1956, nr 10.

Die Sterbefälle und Todesursachen im Jahre 1955. Statistische Nachrichten 1956, nr 10.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

JORDAN, V. L. & BRANDT, O. Samhällsplanering med hänsyn till buller. Att bo 1956, nr 3.

MELLBYE, P. A. M. Elastiska bostäder. Att bo 1956, nr 3.

Sverige

BERGLUND, R. Planering av arbetarbostäder inom Sandvikens Jernverk. Socialmedicinsk tidskrift 1956, nr 9.

BJÖRK, L. Nya riktlinjer för vår bostadspolitik. Från departement och nämnder 1956, nr 21.

ERIKSSON, EINAR. Bostadsförmedlingsstatistiken och bostadsefterfrågans inriktning. Att bo 1956, nr 3.

ERICSSON, JOHN. Är egnahemsbyggandet en framtidslinje inom bostadspolitiken? Sv. sparbanksstidskrift 1956, nr 8.

ERIKSSON, OLOF. Egnahemsbygge med maximerad kostnad. Hem i Sverige 1956, nr 10.

GARPE, J. Stor-Stockholms problem. Vår stad 1956, nr 10.

GREFELT, E. Nu bygger vi större lägenheter. Att bo 1956, nr 3.

JOHANSSON, ALF. Kommunernas bostadsplanering. Plan 1956, nr 4/5.

LINDMAN, G. Stadsplaneringen 1947—1956. Plan 1956, nr 4/5.

NORDBERG, A. Kommunernas ekonomiska långtidsplanering. Plan 1956, nr 4/5.

SIDENBLADH, G. Stadsbyggande i automobilåldern. Byggforum 1956, nr 9.

SVENNILSON, I. Den ekonomiska utvecklingen och samhällsplaneringen. Plan 1956, nr 4/5.

Danmark

GROSTÖL, ALF. Husmanshemmen trängde bort statarlängorna i Danmark. Lantarbetaren 1956, 25/26.

WERNER, T. Selvbygger i Danmark. Sosialt arbeid 1956, nr 8.

Byggevirksomheden i hele landet 1. januar 1954—1. juli 1956 samt i byer m. v. i 3. kvartal 1956. Statistiske efterretninger 1956, nr 93.

Storbritannien

FULKER, C. W. Building balance upset. Co-operative review 1956, nr 11.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

SÖRENSON, L. ILO och den förändrade världsbilden. Signalen 1956, nr 47.

Sverige

MOBERG, K. Måleriarbetarnas roll i den stockholmska byggnadsstrejken 1881. Målarnas facktidning 1956, nr 12.

SÖLVÉN, A. »Saltsjöbaden» 20 år. Fackföreningsrörelsen 1956, nr 47—48.

Avtalsrörelsen i startgroparna. Finanstidningen 1956, nr 45.

Amerikas förenta stater

DOUTY, H. M. Post-war wage bargaining in the United States. Economica nov. 1956.

TANNENBAUM, A. S. Mechanisms of control in local trade unions. The British journal of sociology 1956, nr 4.

Argentina

New legal status for employees' associations in Argentine. Industry and labour 15 nov. 1956.

Canada

LOGAN, H. A. State intervention and assistance in collective bargaining in Canada. The labour gazette 1956, nr 10.

Danmark

BOLIN, B. Arbetsrätten i Danmark. Fackföreningsrörelsen 1956, nr 45.

JENSEN, B. Ungdommen og organisationerne. Arbeideren 1956, nr 22.

RISE, A. Vårens konflikter i Danmark utlöser lag om tvångsskiljedom. Arbetsgivaren 1956, nr 22.

Finland

BOLIN, B. Finsk arbetsrätt. Fackföreningsrörelsen 1956, nr 49.

Norge

VIKEN, I. Organisasjon, individ og samfunn. Fri fagbevegelse 1956, nr 11.

Spanien

EVANGELISTA, F. C. Los sujetos de la relación laboral en la ley de contrato de trabajo. Revista de trabajo 1956, nr 7/8.

Storbritannien

ALLEN, V. L. The ethics of trade union leaders. The British journal of sociology 1956, nr 4.

Tyskland

MEIDNER, R. Tysk LO-kongress. Fackföreningsrörelsen 1956, nr 49.

Hälso- och sjukvård

CHAIGNEAU, HÉLÈNE. Hygiène mentale et prévention. Informations sociales 1956, nr 10.

ERKOLA, P. Bekämpande av tandröta medelst fluorering av vattenledningsvatten. Finsk kommunaltidskrift 1956, nr 8.

GEAR, H. S. & DEUTSCHMAN, Z. Disease control and international travel. Chronicle of the world health organization 1956, nr 9—10.

LUNN, V. Psykologiens stilling i terapien. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1956, nr 11.

NEUKIRCH, F. Smitsomme sygdomme som erhvervssygdomme. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1956, nr 11.

SIVADON, P. L'évolution sociale de la psychiatrie. Informations sociales 1956, nr 10.

ZISSMAN. Les thérapeutiques psychiatriques. Informations sociales 1956, nr 10.

Sverige

JOHANSSON, HALVAR. Några synpunkter på fordringarna på friluftsbadvatten. Sv. stadsförbundets tidskrift 1956, nr 17.

KÄLLQVIST, I. Åldersförskjutningen vid lungtuberkulos. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1956, nr 3.

KÄMPE, Å. Stockholms hälsovårdsnämnds anstalter för födoämneskontroll. Vår stad 1956, nr 10.

NILSSON, L. G. Landstingets sjukvårdsplanering. Sveriges landstings tidskrift 1956, nr 5.

OLSSON, K.-E. Sjukhusväsendet i Sverige under 1800-talets första del. Sjukhuset 1956, nr 11.

RAHM, H. Förslag till reviderad sjukhuslagstiftning. Sv. läkartidningen 1956, nr 48.

— Ny sjukhuslagstiftning i kommittéförslag. Sv. sjukkassetidning 1956, nr 11.

WIDELL, S. Vilket vatten kan man bada i? Sv. stadsförbundets tidskrift 1956, nr 17.

Sveriges läkare och deras verksamhet i statistisk belysning. Sv. läkartidningen 1956, nr 49.

Finland

SOLONEN, K. A. Protesförsörjningen hos oss. Social tidskrift 1956, nr 9—10.

Frankrike

BENOISTON, J. Les services d'hospitalisation pour déficients mentaux. Informations sociales 1956, nr 10.

ELLENBERGER, SUZANNE. L'assistance sociale et le malade mental. Informations sociales 1956, nr 10.

PARMENTIER-BELOUX, MARIE. The medical examination in vocational guidance. International labour review nov. 1956.

Norge

EEG, A. Helse- og Velferdssentralen for Eldre i Kristiansand. Sosialt arbeid 1956, nr 8.

NISSEN, I. Forholdet mellom læge og analytiker. Socialmedicinsk tidskrift 1956, nr 9.

Storbritannien

BAILEY, N. T. J. Statistics in hospital planning and design. Applied statistics 1956, nr 3.

Tyskland

Die Krankenanstalten im Jahr 1955. Wirtschaft und Statistik 1956, nr 11.

Jordbruksfrågor

SCHLÖMER, F. C. An international comparison of trends in cereal yields during 1920—55, and outlook. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1956, nr 11.

SÖDERSTRÖM, O. Det nordiska jordbruket och den internationella marknaden. Jordbruksekonomiska meddelanden 1956, nr 10.

Sverige

BJURLING, O. Så uppkom statarsystemet. Lantarbetaren 1956, nr 23.

HAGBERG, E. Beräkning av lönsamheten i skogsbruket. Meddelande från jordbrukets utredningsinstitut 1956, nr 2.

HJELM, L. Undersökning rörande jord- och skogsbrukets relativa lönsamhet. Meddelande från jordbrukets utredningsinstitut 1956, nr 2.

LINNARTSSON, G. Rationaliseringstaktens bibehållande fordrar större insatser. Lantbruksstyrelsens förslag till anslagsäskanden för 1957/58. Hushållningssällskapens tidskrift 1956, nr 7.

ODHNER, C.-E. Jordbruket inför 1960-talet. Plan 1956, nr 4/5.

SÖDERSTRÖM, O. Den nya jordbrukspolitiken. Kungl. skogs- och lantbruksakademiens tidskrift 1956, nr 4.

ÅSTRAND, H. Årets skörd. Finanstidningen 1956, nr 44.

Tyskland

JANSSON, EWALD. Lantarbetarproblem i Västtyskland. Lantarbetaren 1956, nr 23.

Kooperation

AIZSILNIEKS, A. P. Kooperation och konsumentintresse. Kooperatören 1956, nr 20.

Australien

SANDFORD, J. Cooperation in Western Australia. Review of international cooperation 1956, nr 10.

Nykterhetsfrågor

Sverige

AHLSÉN, B. Hur har länsnykterhetsnämnderna förfarit med inköpsförbuden? Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1956, nr 9.

ASK-UPMARK, E. Förslag till åtgärder mot alkoholkonsumtionen. Sv. läkartidningen 1956, nr 48.

GUNDBERG, MÄRTA. På alkoholistanstalt intagna år 1955. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1956, nr 9.

THULLBERG, B. Lögner och sanningar om alkoholismen. Sv. läkartidningen 1956, nr 45.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

Amerikas förenta stater

WILLIAMS, F. M. Standards and levels of living of city-worker families. Monthly labor review 1956, nr 9.

Socialförsäkring

TELEKY, L. Die Berufskrankheiten in den Unfallversicherungssystemen europäischer Länder mit einem Ausblick auf die gesetzliche Behandlung der Berufskrankheiten in den Vereinigten Staaten. Bundesarbeitsblatt 1956, nr 22.

Sverige

BROBERG, F. Erfarenheter av sjukförsäkringen. TCO-tidningen 1956, nr 21.

ERICI, B. H. Arbetslöshetsförsäkring. Försäkringsvärlden 1956, nr 5.

MARITS, A. Några preliminära statistiska uppgifter rörande verksamheten i allmänna sjukkassor under år 1955 och första halvåret 1956. Sv. sjukkassetidning 1956, nr 11.

Danmark

Danmark har fået en folkepension. Nordisk kontakt 1956, nr 12.

Offentlig forsorg og social forsikring 1954/55. Statistiske efterretninger 1956, nr 89.

Frankrike

National solidarity fund in France. Industry and labour 15 nov. 1956.

Tyskland

BOGS. Die Rechtsprechung des Bundessozialgerichts zur Krankenversicherung. Bundesarbeitsblatt 1956, nr 22.

CAESAR, P. Das Sozialversicherungsrecht in der Bundesrepublik Deutschland und in der sowjetischen Besatzungszone. Bundesarbeitsblatt 1956, nr 21.

QUENZER, O. Die Rücklagen der Arbeitslosenversicherung. Bundesarbeitsblatt 1956, nr 21.

Socialvård

Sverige

BOLIN, L. Råttan på repet i ungdomsvården. Statsanställd 1956, nr 21/22.

BRUNIUS, TH. Arbetsvård åt reumatiker — hemindustriens roll. Reuma 1956, nr 5.

DAHLSTRÖM, H. Inför den nya socialhjälpslagen. Sv. socialvårds tidning 1956, nr 11.

ROSÉN, GÖTA. Aktuellt kring fosterbarnsvården. Landskommunernas tidskrift 1956, nr 11.

Tyskland

HÜLSMANN, P. Grundsatzfragen zur Rehabilitation aus arbeitsmedizinischer Sicht. Soziale Sicherheit 1956, nr 11.

Statistisk teori

BANERJEE, K. S. A comment on the construction of price index numbers. Applied statistics 1956, nr 3.

Undervisning och yrkesutbildning

LOBET, E. Den internationella organisationen för yrkesvägledning. Nordisk yrkesvägledning 1956, nr 3.

STIEBEN, E. Libertad confesional de la educación y libertad de enseñanza. Dinamica social sept. 1956.

TANDEFELT, C. Om skolor och skolbyggnadstyper. Finsk kommunaltidskrift 1956, nr 8.

Sverige

DAVIDSSON, G. Yrkesutbildningen — nya riktlinjer. Metallarbetaren 1956, nr 47.

EDLUND, V. Stora ungdomsgrupper kräver effektiv yrkesutbildning. Sv. typograftidning 1956, nr 27.

FOYER, L. Det högre utbildningsväsendet inför morgondagens krav. Saco-tidningen 1956, nr 7.

JOHANSSON, BROR. Yrkesutbildningen i stöpsleven. Fackföreningsrörelsen 1956, nr 46.

LARSSON, M. B. Vågen av ungdom ett utbildningsproblem — får inte bli en fråga om sysselsättning. Arbetsgivaren 1956, nr 21.

THÖRN, ANNA-LISA. Barnets möte med skolan. Barn i hem-skola-samhälle 1956, nr 7.

Yrkesutbildningen i svår kris. Signalen 1956, nr 48.

Amerikas förenta stater

SICILIANO, R. C. Yrkesutbildning och automation. Målarnas facktidning 1956, nr 12.

Danmark

AALUND, C. Erhvervsvejledningens problemer. Arbejderen 1956, nr 22.

Finland

MATTLAR, W. Yrkesvägledningsverksamhetens nuvarande skede och framtidsperspektiv i vårt land. Social tidskrift 1956, nr 9/10.

NIINI, A. & PERÄLÄINEN, A. Stads- och köpingskommunernas yrkesskolor — dagsläget och utvidgningsplaner. Finsk kommunaltidskrift 1956, nr 9.

Nederländerna

LÖÖF, G. Yrkesutbildningen i Holland. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1956, nr 8.

Norge

LUND, B. H. Lönner det seg å söke til Kommunal- og Sosialskolen? Sosialt arbeid 1956, nr 8.

Ut- och invandring

RÖSSEL, J. Arbetskraftens internationella rörlighet. Fackföreningsrörelsen 1956, nr 46.

New assisted migration agreement between the Netherlands and Australia. Industry and labour 1 dec. 1956.

Spanien

Migration to and from Spain in 1954 and 1955. Industry and labour 1 dec. 1956.

Tyskland

GROTE, K. H. Die Umsiedlung der Heimatvertriebenen, eine staatspolitische Aufgabe und ihre Lösung. Bundesarbeitsblatt 1956, nr 21.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AHLBERG, G. Population trends and urbanization in Sweden 1911—1950. Lund 1956. (Lund studies in geography. Ser. B: 16.)

BJÖRCK, G. Människans möjligheter. Malmö 1956.

BLOMQVIST, G., & LUNDBERG, A., [utg.] Lagstiftningen om yrkesskador m. m. Sthlm 1956.

DANMARK. Landsnævnet for børneforsorg.
Statistisk beretning. 1955. Khvn 1956.

— Det statistiske departement.
Statistisk tabelværk. Række 5. Khvn 1956.
Litra D: Nr 76. Danmarks vareindførsel og -udførsel i året 1955.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1956. Bd 163: H. 3. Færdselsuheld 1954.

DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Internationella arbetsorganisationen 1955—56. Årsredogörelse av Internationella arbetsbyråns generaldirektör till arbetskonferensens sammanträde i Genève 1956. Övers. Sthlm 1956.

DENMARK. Publ. by the Royal Danish ministry of foreign affairs and the Danish statistical department. Copenhagen 1956.

EULER, R. v. Alkoholvanor våren 1955. En intervjuundersökning utförd av Statistiska centralbyråns utredningsinstitut. [Sthlm 1956. Stencil.]

FINLAND. Finlands banks institut för ekonomisk forskning.
Publikationer. Hfors 1956.
Ser. A: 17. Ekonomiska utredningar 1956.

— Oy alkoholiliike Ab.
Årsbok. 24 (1955). Hfors 1956.

FRANKMAN, F., [utg.] Sjukförsäkringslagen och andra författningar rörande allmänna sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. 2 uppl. Lund 1956.

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs.
Comparative analysis of adoption laws. New York 1956. (Publ. 1956. 4. 5.)
The institutional care of children. New York 1956. (Publ. 1956. 4. 6.)
Population studies. New York 1956.
25. Methods for population projections by sex and age. (Publ. 1956. 13. 3.)

— Food and agriculture organization.
Selected problems of production and trade in the Near East. Rome 1956.

GILBERT, M., & KRAVIS, I. B. An international comparison of national products and the purchasing power of currencies. A study of the United States, the United Kingdom, France, Germany and Italy. Publ. by the Organisation for European economic co-operation. Paris 1954.

GJÖRES, A. Bruket vid Barken. Smedjebackens valsverk genom 100 år. Sthlm 1956.

GÖTEBORGS STADS STATISTISKA BYRÅ.
Göteborgarnas inkomster 1955. Inkomsternas utveckling och aktuella läge. Gbg 1956. [Stencil.]

HAGSTROEM, K.-G. Exakt hasard. Slump och beräkning i spel, vetenskap och konst. Sthlm 1956.

JAMES, J. B. The framing of the 14th amendment. Urbana 1956. (Illinois studies in the social sciences. Vol. 37.)

JAPAN. Bureau of statistics.
Family income and expenditure in postwar Japan 1946—1955. [Tokyo 1956.]

JÄRNVÄGSSTYRELSEN.
Sveriges järnvägar 100 år. Minnesskrift utg. av Järnvägsstyrelsen med anledning av Statens järnvägars 100-årsjubileum 1/12 1956. Sthlm 1956.

KONFERENSEN om familjepolitiken. Föredrag och diskussioner vid konferensen Familjen i centrum i Stockholm d. 23—24 febr. 1956 ordnad av Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och Sverges socialdemokratiska ungdomsförbund. Sthlm 1956.

KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Köbenhavns kommunalkalender. Årg. 24 (1956). Khvn 1956.

LAROQUE, P., & DALEY, A. Health and social workers in England and France. Geneva 1956. (World health organization.)

[LINDAHL, E.] 25 economic essays (in English, German and Scandinavian languages) in honour of Erik Lindahl 21 Nov. 1956. Sthlm 1956.

MORGÅRDSHAMMARS MEKANISKA VERKSTAD.
Tyngd och precision. En krönika om Morgårdshammars mekaniska verkstad. Sthlm 1956.

NORDISKA RÅDET.
Nordisk råd. 4. session, 1956, Köbenhavn. Khvn 1956.

NORDISKA SOCIALFÖRSÄKRINGSMÖTEN.
Det 4:e nordiske sosialforsikringsmöte, Oslo 1956. Oslo 1956.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1956.
235. Jordbruksstatistikk 1955.

REUTERSWÄRD, E. A. P. PM angående fortsatt successiv avveckling av fastighetsbeskattningen samt andra med inkomstberäkningen för vissa fastigheter sammanhängande frågor m. m. Upprättad inom finansdepartementets rättsavdelning i okt. 1956. [Sthlm 1956. Stencil.]

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Budgetredovisning för budgetåret 1955/56. Sthlm 1956.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1956.
286. Bundessubventionen und gesetzliche Anteile. 1954.

— Eidgenössisches Volkswirtschaftsdepartement.
Die Volkswirtschaft. Sonderheft. Bern 1956.
62. Massnahmen des Bundes zugunsten der Bergbevölkerung.

SJÖBERG, S. Söderfors. En historisk framställning på uppdrag av Söderfors kommun utarb. Sthlm 1956.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956. Sthlm 1956.
42. Staten och de politiska ungdomsorganisationerna. Betänkande rörande stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet. Avg. [d. 25 okt. 1956] av 1955 års ungdomsutredning. (E.)

STATISTISK ÅRSBOK för Sverige. Årg. 43 (1956). Sthlm 1956. (Statistiska centralbyrån.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1956.
8. Arbetslöshet.
Arbetslöshetshjälpen i Stockholm. 22 (1955).

STORBRITANNIEN. Ministry of education.
Report of the Committee on maladjusted children. Lond. 1955.

— Trades union congress.
Report of proceedings at the 88th annual trades union congress held at ... Brighton, Sept. 3 to 7, 1956. Lond. 1956.

STOTT, D. H. Unsettled children and their families. Lond. 1956.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1956.
Arbetsmarknad samt arbets- och löneförhållanden.
Löner 1954. Del 2. Lantarbetare, industriarbetare m. fl. (Socialstyrelsen.)

SÖDERBERG, T. Den namnlösa medelklassen. Socialgrupp 2 i det gamla svenska samhället intill 1770-talet. Utarb. och utg. med ekonomiskt stöd av Socialvetenskapliga forskningsrådet. Sthlm 1956.

YRKESUTBILDNINGEN inom industrin. Synpunkter och förslag avgivna av yrkesrådets översynskommitté. Sthlm 1956. (Arbetsmarknadens yrkesråd.)

ÖSTERRIKE. Statistisches Zentralamt und Institut für Wirtschaftsforschung.
Der Verbrauch städtischen Bevölkerung Österreichs. Ergebnisse der Konsumerhebung 1954/55. Wien 1956.

Remisser till socialstyrelsen

Skogsbrukets arbetsmarknad. Utredning av arbetsmarknadsstyrelsen med biträde av särskilt tillkallade experter. SOU 1956: 36. (S.) Remisstid 15 februari 1957.

Socialdepartementet: Nykterhetsvårdsutredningens PM med förslag till ny statlig vårdanstalt för manliga alkoholmissbrukare. Remisstid 1 januari 1957.

Civildepartementet: Löneförfattningsberedningen angående översyn av de statliga avlöningsförfattningarna. Remisstid 15 januari 1957.

Offentliga byggnader. Översikt och byggnadsbehov. Statens byggnadsbesparingsutrednings betänkande 1. SOU 1956: 39. (K.) Remisstid 1 april 1957.

Recensioner

Boalt, Gunnar—Gråby, Lars: Du, kamraterna och samhället. Stockholm: Natur och Kultur, 1956. 118 sid. Kr 4,90.

Gunnar Boalts och Lars Gråbys bok avser att vara en kort handledning för ungdoms- och studieledare i några av de socialpsykologiska och sociologiska problem dessa kan stöta på i sitt arbete.

Boken vill behandla den moderna ungdomens s. k. anpassnings- och utvecklingssvårigheter i ljuset av de vetenskapliga resultat sociologin kan ge. Den inleds med ett kapitel kallat »Ungdomen och de vuxnas samhälle», där man ger en slags allmän bakgrund till de olika delproblem man ämnar behandla i fortsättningen av boken. Det är inte lätt att förstå varför man hänger upp de ganska självklara resonemangen på sociologen Mannheims bok Diagnosis of Our Time. Författarna säger ju själva, att de inte riktigt har begripit vad Mannheim kan ha menat med sina termer, och det verkar rimligt att anta, att de på egen hand skulle ha kunnat föra det sociologiska allmängods kapitlet innehåller.

I kapitel 2 finns det några resonemang som avser att belysa skillnader mellan familjen på landet och familjen i staden. Författarna diskuterar inte det ganska självklara faktum, att det har skett stora förändringar i familjegruppen i landsbygdsmiljön genom jordbrukets mekanisering och kommunikationernas utveckling under 1900-talet. De tycks tro, att skillnaderna mellan familjerna i staden och familjerna på landet är större än de faktiskt är. Det är ganska vanligt, att sociologiska framställningar innehåller en beskrivning av landsbygdsfamiljen som var riktig för ganska länge sedan.

I fortsättningen av boken behandlas olika delområden inom socialpsykologin och sociologin. Författarna tar upp ledarskap, gruppanda, sexualfrågan, pressens, radions och filmens betydelse som masskommunikationsmedel.

Innehållet i boken är mycket heterogent. Flera av kapitlen handlar inte om ungdomspsykologi mer än om någon annan del av socialpsykologin, och det är svårt att alls se någon röd tråd eller något genomfört perspektiv i boken. Den är i stor utsträckning referat av experimentella undersökningar, och författarna citerar gärna olika auktoriteter som om de vore bekanta för läsaren i gemen: »Mayo säger...», »När Woodworth...», »Carter har försökt...» etc.

Boken innehåller allmängods som står i många vanliga handböcker i socialpsykologi och sociologi. Hade det inte varit bättre om författarna varit mera självständiga gentemot materialet och sökt prestera en analys av vad sociologin kan ge för bidrag till förståelsen av ungdomsårens problematik? Problem som ungdomsfylleri, kriminalitet, skillnaden i utveckling mellan pojkar och flickor och en rad andra frågor som borde ingå i en elementär framställning av ungdomssociologi, behandlas mycket knapphändigt eller inte alls. Kapitlet om sexualfrågan är dock utmärkt; det borde ha varit flera sådana i boken.

Läsaren kan dock inte låta bli att undra varför man inte utnyttjat de numera ganska många skandinaviska sociologiska undersökningarna till att illustrera sin framställ-

ning med. Vad är det för mening med att referera skåpmat ur amerikanska handböcker, när vi har svenskt, finskt, norskt och danskt material i mängd att ta av?

Bo Anderson

Möller, Per: Negrerna i Förenta staterna. Världspolitikens dagsfrågor, 1956:7. Stockholm: Utrikespolitiska institutet, 1956. 32 sid. Kr 1.

Tabut mot blandade äktenskap och andra sexuella förbindelser, där vita kvinnor är inblandade, utgör enligt den amerikanske negerns egen uppfattning en mycket mindre kännbar barriär mot uppnåendet av likaberättigande med det övriga USA än den ekonomiska diskriminering, som bl. a. tar sig uttryck i att han mycket ofta förbigås vid anställning och befordran inom industrin.

Uppgiften är en av de många sociologiska fakta som köpenhamnaren Per Möller lyckats klämma in i en upplysande liten skrift om negrerna i Förenta staterna.

Författaren låter oss följa negerfrågans utveckling från slaveriets ursprung i den tidiga kolonialtidens produktionsliv, över förbudet mot slavimport vid 1800-talets början, de förlorande sydstaternas desperata ovilja efter inbördeskriget mot att ge negrernas nyvordna frihet annan innebörd än ett andra rangens medborgarskap, fram till förra årets beryktade tumult kring Tuscaloosastudentskan Autherine Lucy och högsta domstolens utslag mot rasåtskillnad på bussar, som ej passerar delstatsgränsen.

Det glädjande snabba reformarbetet sedan 1930-talet med de federala myndigheterna som pådrivare vid sidan av en framgångsrik bearbetning av inställningen på sådana områden av mänsklig samlevnad, som ej regleras av domstolsutslag och förordningar, presenteras utförligt. Men lika uttryckligt framhålls det väldiga arbete, som dock kvarstår med att över hela linjen, i varje stat, varje företag, varje bostadskvarter avlägsna hudfärgens kastmärke. Den som — vilket många här hemma tyvärr fortfarande tycks göra — tror att den amerikanska skamfläcken är jämntjock och outplånlig, hjälper Per Möller sålunda till en mer nyanserad syn. Han visar övertygande hur brokig, ej blott geografiskt sett, bilden av integreringens verkningsgrad f. n. är.

På senare tid har nyhetsmaterialet från den svartvita fronten mest rört sig om det dramatiska nejsvaret i vissa sydstatstrakter på budet om rasåtskillnadens upphävande i skolorna. Enligt författaren skulle de svåraste hindren mot social integrering ligga i den avoghet, som ännu i stor utsträckning möter bland arbetsgivare och lokala fackföreningar. Spärren verkar kraftigast då den därtill fullt kvalificerade negern konkurrerar med vita om en betrodd och högre betald post. Till saken hör givetvis att negrernas i praktiken sämre utbildningsmöjligheter under segregationstiden hittills också minskat deras chanser att få ett bra jobb eller något arbete alls.

I marginalen till den — trots behandlingen av detta stora sociala problemknippe på ett så ringa sidantal — ledigt skrivna översikten vill man inte sätta frågetecken vid annat än några av referaten av statistiskt beskrivna samband, som blivit litet väl rumphuggna om ej direkt vilseledande.

Rolf Hagman

Stückrath, Fritz—Schottmayer, Georg: Psychologie des Filmerlebnis in Kindheit und Jugend. Hamburg: Schropp'sche Lehrmittelanstalt, 1955. 172 sid. DM 8,50.

Det råder här i landet alltjämt ganska delade meningar om filmens betydelse. Både urvalet av den utländska repertoaren och större delen av den inhemska pekar på den uppfattningen att filmen huvudsakligen betraktas som underhållning och avkoppling åt den breda publiken — ett fåtal filmer åtnjuter samtidigt äran av att få gälla som konstnärliga. Detta läge är långt ifrån positivt för filmens utveckling och svär också mot allt det arbete som utförs av alla dem som strävar att sprida upplysning om filmens verkliga väsen och möjligheter. När vi kommit så långt, att man på allvar diskuterar frågan att ta upp filmen på skolschemat, är det orimligt att fortsätta den slentrianmässiga tankegången om dess främsta funktion som förströelse. Vi har då redan erkänt dess inflytande över åtminstone en del av publiken — och kanske den

viktigaste — nämligen den yngre. Viktig därför att de första filmintrycken grundläggs i barndomen och är av ofta bestående verkan. Filmens totala inflytande över publiken erkänns emellertid som regel ej, men vi vet att det är mycket starkt. Filmens makt över publiken är ett stort och hemlighetsfullt område som man i många andra länder gjort framgångsrika försök att kartlägga — det är bara här hemma som man i stor utsträckning vägrar att anlägga en mera vetenskaplig, eller filmologisk, syn på problemet. Det är möjligt att det nya förslaget om ökat stöd även åt filmforskning kommer att medföra förändringar härvidlag.

När det gäller filmens inflytande över publiken, har vi knappast någon inhemsk litteratur att tillgå — vi får vända oss till utlandet, där den mera vetenskapliga synen på filmen idag inte längre är något undantag. Bland nyutkomna filmböcker som i synnerhet tar ställning till den viktiga frågan filmen och barnpubliken, eller rättare sagt: filmens inflytande över barnens utveckling, finner vi en i Hamburg utgiven skrift av Fritz Stückrath och Georg Schottmayer: »Psychologie des Filmerlebnis in Kindheit und Jugend». Den bygger på en ny testmetod med hjälp av vilken man samlat material över barnens filmreaktioner. Själva metoden förefaller att bestå i en kombination av bildtest och enkäter — i viss mån liknar arbetet det som redovisades för några år sedan av J. P. Mayer i »Sociology of film». Man kan beklaga att ingen ännu använder testning under filmens gång vilket vore den mest idealiska metoden — bildtesterna kan knappast helt ersätta den rörlighet som är filmens främsta och dynamiska verkan och likaledes att enkäterna eller berättelserna om filmens inverkan efteråt lätt korrigeras av medvetandet och saknar det helt spontana. Det framlagda materialet lider också av en viss oklarhet, men trots dessa reservationer måste man odelat beundra den grundlighet och det allvar med vilket författarna gått till verket. Deras insikt i barnpsykologi gör ett övertygande intryck, och man får här för kanske första gången en åskådlig orientering i hur barnen reagerar i förhållande till filmen från många olika synpunkter under de olika utvecklingsstadierna. Barnen är i åldern 4—18 år och mycket av materialet kommer från skolbarn i storstäderna.

Givetvis infaller inte barnens verkliga »filmålder» på ett så tidigt stadium, men för säkerhets skull har man börjat från början. Det finns faktiskt fyraåringar som går på bio, men man anser, att de inte fattar vad de ser förrän de blivit fem. De upplever filmen som en konkret realitet och visar sitt intresse genom att vilja kliva in i duken och ingripa i handlingen. Även under de närmaste åren upplever de filmens personer som levande men med den skillnaden att barnen tror att de uppträder på ett slags scen — verklighetsintrycket består, ehuru i reducerad verkan. I skolåldern växer filmintresset, och skolfilmen kommer att spela en mycket framträdande roll, också med positiva möjligheter att leda barnens filmval i en gynnsam riktning. Det är något som man annars kunde tycka borde vara föräldrarnas sak, men det visar sig ofta — liksom också här hemma — att så inte är fallet. Föräldrarna vet som regel föga om film, de har en ibland negativ inställning till barnens biobesök, ofta likgiltig, sällan direkt positiv. Pengarna till biobesöken spelar en mycket stor roll i undersökningarna — huruvida man får dem utan vidare, med reservationer, om man förtjänar dem själv osv. Att alltid ha pengar till bio betyder för barnen detsamma som att vara rika.

Sambandet mellan film och saga är utpräglat under de första åren. Filmen ersätter så småningom sagan och för ibland barnen alltför tidigt ut ur detta utvecklingsstadium. Djurfilmerna är kanske de första filmerna som påverkar barnen emotionellt, och deras inflytande kan spåras ända upp i vuxen ålder. Barnen identifierar sig med djuren på ett annat sätt än de flesta vuxna, och överhuvudtaget kan man säga att det är det emotionella elementet som spelar den största rollen för barnens upplevelse av filmen. Det är sålunda frågan om hur mycket de identifierar sig med de personer de ser — man talar om total eller delvis identifiering. Enligt författarna är flickornas inställning till filmen mera känslobetonad medan pojkarna föredrar filmer med handling — action, säger vi ofta. Journalfilmerna tilltalar kategorier av bägge könen genom sin rörlighet, spänning och insyn i ett

aktuellt skeende, t. ex. av politisk art. Författarna har — vilket är ganska naturligt — en övervägande positiv uppskattning av filmens betydelse för barnen, som inför dem i en ny och hittills okänd värld, men är också vakna för dess negativa inverkan. Rent fysiska symtom nämns såsom ögonvärk, trötthet, feber, och psykiska som drömmar av olika slag: alltför livliga, mardrömmar, dagdrömmar. Under biobesöket förlorar barnet medvetandet om tid och rum och känner sig ofta desorienterat inför kontakten med yttervärlden. En del barn i den tidiga åldern avreagerar filmen genom lekar och berättelser.

Författarna talar vidare om ett intensivt filmbehov i åldern 11—14 år. Barnens ökade vitalitet tar sig uttryck i större aktivitet och oro i samband med biobesöken. Man är rädd att tappa pengarna, att inte få biljetter osv. Man uppfattar nu även filmen som en välkommen avkoppling om man har tråkigt hemma, om det regnar osv. — yttre faktorer spelar nu också in. Man bildar små biogrupper — ett första försök till ett socialt beteende i samband med biobesöken och som författarna betraktar som mycket positivt. De önskar också, att föräldrarna ville uppmuntra detta och även befatta sig mer med ledning av barnens biobesök.

Som en av de negativa konsekvenserna nämns så den mycket omtalade flykten till filmen som dock ingalunda är något enbart karakteristiskt för barnen. Man finner, att det är aggressiva barn som flyr till filmen medan det är ängsliga barn som flyr från filmen — för att inte komma i konflikt med föräldrarna. Bland äldre kategorier spelar sådana faktorer som arbetslöshet och graviditet en stor roll när det gäller flykten till filmen.

Filmbeteendet under puberteten är åtskilligt annorlunda. Självständigheten gör sig alltmer gällande. Man tjänar ofta egna pengar, föräldrarnas inställning blir av mindre betydelse, biografen ändrar karaktär och blir ofta till en träffpunkt inte bara för gänget utan också för pojkarna och flickorna. Det vaknande erotiska intresset koncentrerar sig både på filmen och partnern vid biobesöket — man väljer gärna filmer som handlar om kärlek och på ett säreget sätt blandas nu film och verklighet. Filmens roll som beteendemönster för kommande kärleksupplevelser och även direkt som sexuell upplysning kan enligt författarna knappast överskattas. Här grundläggs något som kan kallas för en livsåskådning — måhända ibland på ett alltför tidigt stadium. Det är kanske här man allra tydligast ser den oerhörda vikten av en positiv och konsekvent filmproduktion, det är det moment man med författarna vill lägga den egentliga tyngdpunkten på. Visserligen kommer man också in på de negativa verkningarna: de myckna biobesöken i en känslig ålder kan leda till filmleda och avtrubbning av känslolivet, liksom filmens förhållande till ungdomsbrottslighet är ett ännu ej utrett kapitel. Men det är snarare dess värdeglidningar som är riskabla, dess brist på fasta normer. Filmen blandar moral och omoral på ett sätt som ofta nog verkar förbryllande på den vuxna publiken och att exempelvis våldsfilmerna överlag är förkastliga utgår författarna utan vidare från. När det gäller den utomordentligt stora verkan de nämnda kärleksfilmerna har på den uppväxande filmpubliken önskar man att filmproduktionen överlag ägde en fastare värdering. Film består i en växelverkan mellan åskådaren och vita duken, och man kan allmänt säga att ju mer en film överensstämmer med åskådarens karaktär, situation och aktuella belägenhet, desto starkare blir dess verkan — intill den totala identifieringen.

Detta filmens värderingsproblem är kanske dess största problem i våra dagar, och med tanke just på vad filmen betyder för den uppväxande generationen kan man inte annat än instämma med författarna när de säger: »Filmen utgör för vår tids ungdom ett helt nytt upplevelseområde. Den utövar ett djupgående inflytande över individen som helhet och har en avgörande inverkan på hans utvecklingsprocess.»

Boken kan varmt rekommenderas alla som är engagerade i de problem som hör samman med filmen, barnen och ungdomen och den öppnar också vidare perspektiv över dess inflytande även över vuxen publik.

Gerd Osten

Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen

Kungl. Socialstyrelsen

Birger Jarls torg 2

Telefon: för lokalsamtal 22 12 00—22 12 07 eller nedan angivna direkta nr; för rikssamtal 22 12 50.
När växeln är stängd, används nummer inom parentes.

Generaldirektören Bexelius 10 08 43

Registrators- och kassakontoret:
Kamreraren Hildur Tholander . . . 11 40 63
Registratorn Eva Kanström
Förste expeditionsvakten Valter Carlberg . . . . . (bost.) 20 18 66

Bibliotek: Förste biblioteksassistenten Greta Hoffsten

Red. av Sociala Meddelanden:
Byråsekreteraren Per-Eric Bosæus

Första byrån (barnavårdsbyrån)

Byråchefen Göta Rosén, statens inspektör för barnavård 10 96 15
Förste byråsekreteraren Brita Hasselrot

Allmän barnavård och ungdomsvård: Byråsekreteraren Sara Björkman-Carlsson

Allmänna barnbidrag, mödrahjälp, arvsfondsärenden: Förste byråsekreteraren Maja Runhem

Barnhem, barnkolonier: Förste byråsckreteraren Greta Wallin, byråinspektörerna Daga Wallinsson och Kerstin Widén, byråsekreterarna Stina Amlin och Karin Brunnberg

Daghem, lekskolor m. m.: Konsulenten Gunvor Paulsen, byråsekreterarna Stina Sandels, Inga Nordin och Gull-Britt Grahn

Ferieresor för barn och husmödrar m. m.: Förste byråsekreteraren Britten Johansson, byråsekreteraren Birgitta Hagström, amanuensen Dick Dermé och kontoristen fru Britt Olsson

Kansliet:
Blankettexp.: Fröken Gunnel Nyström (22 12 01)

Andra byrån (socialvårdsbyrån)

Svartmangatan 9II

Byråchefen Ali Berggren, statens socialhjälpsinspektör 11 30 78
Förste byråsekreteraren Gösta Ahlborg

Åldringsvård, ålderdomshem
Socialhjälp, allmän socialvård, efterlysningsärenden, arbetshem: Byråsekreteraren Bertil Wirseen

Flyktinghjälp: Byråsekreteraren Inga Bååth
Social hemhjälp: Konsulenten Margareta Nordström och byråsekreteraren Rut Andersson (10 50 64), byråsekreterarna Marja Lundquist och Maja Stenmark (11 24 52)

Kansliet: Fru Ebba Ryman (22 12 02)

Tredje byrån (lagbyrån)

Byråchefen Sven-Hugo Ryman 11 78 02

Personal- och juridiska ärenden: Vakant

Lagstiftnings- och remissärenden: Förste byråsekreteraren Ingvar Höjer

Kontaktman för information av utlänningar: Byråsekreteraren Maud Helling

Förfrågningar m. m.: Byråsekreteraren Ings Wille-Åvall

Kansliet: Fru Ester Norlén . . . . . (22 12 03)

Fjärde byrån (statistiska byrån)

Birger Jarls torg 14

Byråchefen Erland v. Hofsten 21 80 41

Socialvårdsstatistik (barnavårdsstatistik, socialvårdsstatistik, nykterhetsvårdsstatistik, socialutgifter): Förste aktuarien Gustaf Holmstedt, aktuarien Thore Grönqvist och amanuensen Jonas Elmdahl

Levnadskostnadsundersökningar: Förste aktuarien Elisabeth Wiberg

Konsumentprisindex, dyrortsgruppering: Förste aktuarierna Carl Öberg, tjl. och Linnéa Jonsson (20 95 89), aktuarierna Ejnar Olsson och Britta Dahlén samt amanuensen Inga Tammelin

Kansliet: Fröken Karin Lidwall . . (22 12 04)

Femte byrån (utredningsbyrån)

Birger Jarls torg 14

Byråchef: Vakant, vik. Leif Björk . . 21 80 43

Specialutredningar: Förste aktuarien Leif Björk

Lönestatistik för anställda inom industri, handel, samfärdsel, restauranger m. m., statistik rörande sysselsättning inom industrin; hålkortsavdelningen: Förste aktuarierna Gustaf Berglund och Karl-Erik Friberg, aktuarien Marianne Gustavsson samt amanuenserna Arved Oksaar och Jaan Raud

Lönestatistik för arbetare inom jordbruk med binäringar: Förste aktuarien Carl Y:son Hermelin

Statistik rörande omsättningen i detaljhandeln: Förste aktuarien Arne Näverfelt och aktuarien Dagmar Witkowsky-Johnsson

Kansliet: Fru Ann-Britt Gripenfors . . (22 12 05)

Sjätte byrån (nykterhetsvårdsbyrån)
Svartmangatan 9I

Byråchefen August Åman 10 03 13

Nykterhetsvård i allmänhet: Förste byråinspektören Daniel Wiklund
Förste byråsekreteraren Elsa Wollmer
Byråsekreteraren Folke Berglund (länsnykterhetsnämnderna, kurser m. m.)
Byråsekreteraren Waldemar Grape

Nykterhetsvårdens anstaltssystem: Förste byråinspektören Fritz Hag
Tf. förste byråsekreteraren Harriet Anagrius och byråsekreteraren Karin Asp (intagnings- och vårdärenden)
Byråsekreteraren Märta Gundberg (ekonomi, byggnadsärenden m. m.)
Byråsekreteraren Karin Rydberg . . 11 29 85
Amanuensen Hans Törnqvist . . . 11 25 47

Kansliet: Fru Birgit Tamm . . . . . (22 12 06)

Sjunde byrån (skolbyrån)
Svartmangatan 9III

Byråchefen Lars Bolin, statens inspektör för ungdomsvårdsskolorna 10 31 77
Förste byråsekreteraren Christina Ellwyn

Intagnings- och elevärenden: Byråinspektören Harry Mörsten

Administrativa ärenden: Förste byråsekreteraren Elsa Wollmer
Amanuensen Vera Katz 11 29 65

Personalärenden: Amanuensen Christian Nordström

Räkenskapsärenden: Byråsekreteraren Greta Strindlund

Frågor ang. skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskola: Byråsekreteraren Ingeborg Wennerberg-Dänhardt 11 78 90

Kansliet: Fröken Karin Westergren . . (22 12 07)

Förlikningsmannaexpeditionen
Munkbron 9III

Byrådirektören Carl Christian Schmidt . 11 78 53
Byråsekreteraren Karl-Axel Nordfors
Sammanträdesrum 20 21 70, 20 11 86
Kansliet: Fröken Rut Thunell

Statens socialvårdskonsulenter

Distrikt	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
1:a distr. (Stockh. stad, Stockh. och Upps. län)	C.-G. Stenkula, Socialstyrelsen, Birger Jarls torg 2, Stockholm 2	(010) 22 12 00
2:a distr. (Söderm. o. Västmanl. län)	Anna Pontuson, Stora gatan 46, Västerås	(021) 331 38
3:e distr. (Österg. o. Kalmar län)	May Hamrin-Körge, Storgatan 51, Linköping	295 60
4:e distr. (Jönk. o. Kronob. län)	Kjell Jonshagen, Pär Lagerkvists väg 2 A, Växjö	162 28
5:e distr. (Blek. o. Krist. län)	Vesta Almqvist-Jönsson, Länsstyrelsen, Kristianstad	168 27
6:e distr. (Malmöhus län)	F. Dahlström, Länsstyrelsen, Malmö	(040) 733 00
7:e distr. (Hall. samt Göteb. o. Bohus län)	G. Sjöbeck, Olivedalsgatan 17, Göteborg	(031) 12 94 98
8:e distr. (Älvsb. län)	Karin Dahlberg, Länsstyrelsen, Vänersborg	138 00
9:e distr. (Skarab. län)	Maja Norrbohm, Länsstyrelsen, Mariestad	»Länsstyrelsen»
10:e distr. (Värml. o. Örebro län)	N. Sandberg, Gränsgatan 18, Karlstad	121 54
11:e distr. (Kopp. o. Gävleb. län)	Greta Grenander-Pehrling, Åsgatan 38, Falun	41 44
12:e distr. (Västernorrl. o. Jämtl. län)	Ilse Kroenberg-Stålfelt, Byvägen 51, Frösön 1	Östersund 126 18
13:e distr. (Västerb. o. Norrb. län)	Erik Bergenståhl, Länsstyrelsen, Luleå	104 00

I Gotlands län omhänderhas konsulentverksamheten av förste byråsekreteraren G. Ahlborg, socialstyrelsen. — I frågor rörande barnavård biträds länsstyrelserna även av särskilda barnavårdsassistenter.

Länsstyrelsernas barnavårdsassistenter

L ä n	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Stockholms stad	Fröken Anna-Lisa Persson, Överståthållarämbetet, Beridarbansgatan 17, Stockholm	(010) 22 70 80
Stockholms	Fru Sigrid Sternmalm, Länsstyrelsen, Stockholm	(010) 22 73 00
Uppsala	Fru Inga Troein-Forsström, Länsstyrelsen, Uppsala	(018) 390 60
Södermanlands	Fru Margit Carlson, Länsstyrelsen, Nyköping	(0155) 170 00
Östergötlands	Fröken Märta Olsson, Länsstyrelsen, Linköping	295 60
Jönköpings	Fröken Karin Fingal, Länsstyrelsen, Jönköping	187 00
Kronobergs	Fröken Signe Winqvist, Länsstyrelsen, Växjö	135 70
Kalmar	Fröken Karin Lundgren, Länsstyrelsen, Kalmar	150 20
Gotlands	Fru Kerstin Carlson, Länsstyrelsen, Visby	»Länsstyrelsen»
Blekinge	Fröken Elsa Strandberg, Landsstatshuset, Karlskrona	191 60
Kristianstads	Fru Karin Arvelid, Länsstyrelsen, Kristianstad	152 00
Malmöhus	Fröken Dagmar Wennerberg, Länsstyrelsen, Malmö	(040) 733 00
Hallands	Fru Gerd Johansson, Länsstyrelsen, Halmstad	183 10
Göteborgs och Bohus	Fru Elisabet Nyman, Länsstyrelsen, S. Hamngatan 8, Göteborg	(031) 17 22 80
Älvsborgs	Fröken Margit Fohrman, Länsstyrelsen, Vänersborg	138 10
Skaraborgs	Fröken Ingrid Åkesson, Länsstyrelsen, Mariestad	»Länsstyrelsen»
Värmlands	Fru Anna-Lisa Sandholm, Länsstyrelsen, Karlstad	150 40
Örebro	Fröken Birgit Hammar, Länsstyrelsen, Örebro	(019) 11 96 20
Västmanlands	Fru Hildur Fägerstam, Länsstyrelsen, Västerås	(021) 378 20
Kopparbergs	Fru Gunhild Gerdén, Länsstyrelsen, Falun	46 50
Gävleborgs	Fröken Gertrud Hellner, Länsstyrelsen, Gävle	291 00
Västernorrlands	Fröken Magnhild Olsson, Länsstyrelsen, Härnösand	130 00
Jämtlands	Fröken Ellen Lindstedt, tjänstledig; vikarie fröken Astrid Samér, Länsstyrelsen, Östersund	172 60
Västerbottens	Fröken Elisabet Svanström, Länsstyrelsen,Umeå	»Länsstyrelsen»
Norrbottens	Fröken Elna-Brita Encrantz, Länsstyrelsen, Luleå	104 00

Barnavårdsombuden

Län	Namn och tjänsteadress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Stockholms	Fröken Brita Malm, Landstingets kanslihus, Råsundavägen 3, Solna 1	(010) 82 03 00
Uppsala	Fröken Elsa Danielsson, Nedre Slottsgatan 10 B, Uppsala	(018) 457 24
Södermanlands	Fröken Solveig Carlsson, Länsstyrelsen, Nyköping	(0155) 170 00
Östergötlands	Fru Birgit Larsson, Nygatan 19, Linköping	422 44
Jönköpings	Fröken Astrid Olsson, Östra Storgatan 39, Jönköping	187 00
Kronobergs	Fru Gull Ahlberg, Nygatan 8, Växjö	53 84
Blekinge	Fröken Karin Ekberg, Norra Smedjegatan 22, Karlskrona	191 35
Kalmar	Vakant	

Län	Namn och tjänsteadress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Kristianstads	Fröken Marianne Sjövall, Bokvägen 4 B, Kristianstad	138 96
Malmöhus	Fröken Kajsa Träpja, Länsstyrelsen, Malmö	(040) 733 00
Göteborgs o. Bohus	Fröken Karin Sjöberg, Järvstigen 6 E, Uddevalla	135 74
Älvsborgs	Fru Britten Biäre, Djupebäcksgatan 21, Trollhättan	134 27
Värmlands	Vakant, tillförordn. Fru Inga Klässbo, V:a Torggatan 11, Karlstad	108 00
Örebro	Fru Elisabeth Arwegård, Fredsgatan 25, Örebro	(019) 11 59 88
Västmanlands	Fru Brita Wennersten, Gideonsbergsgatan 20 D, Västerås	(021) 467 68
Gävleborgs	Fröken Ingrid Andersson, Prästgården, Hagaström	Gävle 972 18
Västernorrlands	Fröken Kerstin Åhlén, Länsstyrelsen, Härnösand	148 95
Norrbottens	Fröken Tora Berglund, Malmudden 1, Luleå	165 19

Mödrahjälpsnämndernas sekreterare

Mödrahjälpsnämnden i (l. = landstingsområde)	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Stockholms stad	Byråchefen Håkan Rahm, Kungl. Medicinalstyrelsen	(010) 22 67 00
Stockholms läns l.	Länsassessorn Gustaf Åhström, Länsstyrelsen, Stockholm 16	(010) 22 73 00
Uppsala läns l.	Landstingsassistenten Per Elfvik, Landstingets exp., N. Slottsgatan 10 B, Postf. 122, Uppsala	(018) 490 60
Södermanl. läns l.	Förste länsnotarien Inga Ljungberg, Länsstyrelsen, Nyköping	(0155) »Länsstyrelsen»
Östergötl. läns l.	Länsassessorn E. Hintze, Länsstyrelsen, Linköping	295 60
Norrköpings stad	Assessorn Folke Sjöholm, Rådhuset	(011) 297 00
Jönköpings läns l.	Advokaten Bengt H. Skantze, Box 57, Jönköping	193 45
Kronobergs läns l.	Länsassessorn Olof Lönegren, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
Kalmar läns norra o. södra l.	Landstingsdirektören F. R. Ramertz, Landstingets exp., Kalmar	117 50
Gotlands läns l.	Barnavårdsassistenten fru Kerstin Carlson, Länsstyrelsen, Visby	152 00
Blekinge läns l.	Fru Anna-Stina Witzell, Erik Dahlbergsvägen 28, Karlshamn	404
Kristianstads läns l.	Statens socialvårdskonsulent Vesta Almqvist-Jönsson, Länsstyrelsen, Kristianstad	169 53
Malmöhus läns l.	Advokaten Gullan Hjelm-Elovson, Magle St. Kyrkogata 10, Lund	(0412) 135 59
Malmö stad	Barnavårdsdirektören Åke Bylander, Amiralsgatan 26	(040) 739 00
Hälsingborgs stad	Advokaten Olle Hermansson, Rättshjälpsanstalten	106 84
Hallands läns l.	Landstingsdirektören Einar Restad, Rådhuset, Halmstad	100 34
Göteb. o. Bohus läns l.	Civilingenjören Arthur Sandberg, Sanatoriet, Svenshögen	751 90
Göteborgs stad	Barnavårdsdirektören Gustaf Hedqvist, Barnavårdsnämndens byrå	(031) 17 09 20
Älvsborgs läns l.	E. o. länsnotarien L.-A. Lenander, Vänersborg	138 10

Mödrahjälpsnämnden i (l. = landstingsområde)	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Skaraborgs läns l.	Förste länsassessorn Leo Wohlstein, Mariestad	»Länsstyrelsen»
Värmlands läns l.	Länsnotarien Gunnar Klinga, Karlstad	150 40
Örebro läns l.	Länsnotarien Sten Sture Lindström, Länsstyrelsen, Örebro	(019) 196 20
Västmanlands läns l.	F. d. socialvårdschefen Axel Norén, Västermalmsgatan 2 B, Västerås	(021) 303 91
Kopparbergs läns l.	Förste länsnotarien Stig Rönnblad, Länsstyrelsen, Falun	»Länsstyrelsen»
Gävleborgs läns l.	Kyrkoherden Algot Thörnquist, Hagaström	Gävle 972 18 o. 973 19
Gävle stad	Stadsombudsmannen Lennart Grangert, Stadshuset	292 00
Västernorrlands läns l.	Advokaten Valdemar Boman, Sundsvall	146 60 el. 145 28
Jämtlands läns l.	Förste länsnotarien Ragnar Tjernberg, Länsstyrelsen, Östersund	172 60
Västerbottens läns l.	Förste länsassessorn Lars Hultman, Umeå	»Länsstyrelsen»
Norrbottens läns l.	Förste länsnotarien Börje Persson, Luleå	104 00

Vårdanstalter för alkoholmissbrukare

Anstaltens namn och adress	Föreståndare	Telefon (inom parentes anges riktnr)
	Statliga anstalter	
Venngarn, Sigtuna	John Lönnberg (direktör)	Sigtuna (0760) 540 21
	Nils Bystedt (assistent)	Sigtuna (0760) 501 10
Svartsjö, Svartsjö	Nils Ture Engström (direktör)	Mälaröarna (0756) 402 20
	Sven Lindeborg (assistent)	Mälaröarna (0756) 402 22
Salberga, Sala	M. Salzman (överläkare)	Sala (0730) 132 00
	Walter Svensson (assistent)	» (0730) 132 04
Haknäs, Knivsta	Margareta Lundeberg	Vassunda 80
Växjö, Norra Esplanaden 22, Växjö	Ingrid Lindström	Växjö 20 22
	Erkända anstalter	
Björstorp, Emmaljunga	Alfred Olsson	Hässleholm 240 59
Dagöholm, Lerbo	Hugo Lindell	Lerbo 640 02
Edshemmet, Upplands-Väsby	Bertil Flood	Upplands-Väsby (0760) 317 70
Hagbyhemmet, Almunge	Ester Olsson	Almunge 19
Holmahemmet, Höör	Artur Karlsson	Höör 128
Holmforshemmet, Boden	Gunnar Svärd	Boden 600 32
Hägerstad, Falerum	Nils Önnebo	Hannäs 19
Kalbo, Katrineholm	Carl Hallgren	Kalboby 40
Karlsvik, Höör	Erik Hultén	Bosjökloster 126
Kurön, Adelsö	Edwin Kihlén	Mälaröarna (0756) 510 49 o. 510 09
Lillegården, Eksjö	Carl-Gust. Anefur	Eksjö 347

Anstaltens namn och adress	Föreståndare	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Lindåsen, Beateberg	Andreas Lundström	Beateberg 22
Ribbingebäck, Järlåsa	Lennart Nordström	Uppsala (018) 910 32 o. 910 21
Värnäshemmet, Vingåker	Mauritz Melin	Vingåker 67
Västkusthemmet, Sundholmen	Birger Danielsson	Kinna 830 90 o. 830 91
Åsbrohemmet, Åsbro	Folke Boström (direktör) Ivar Ljungman (assistent)	Åsbro 1 o. 4
Älvgården, Hedemora	Gösta Kvarby	Örängarna 34
Öjestrand, Njurunda	Hilding Wikman Assistent	Sundsvall 330 34 » 330 56
Östfora, Järlåsa	Lennart Arnesson	Uppsala (018) 930 35 o. 930 37
Enskild anstalt		
Härnö, Taxinge-Näsby	Sven Efraimsson	Taxinge-Näsby 23

Länsnykterhetsnämnderna

Län Expeditionens adress	Ordförande	Tjänstemän (nykterhetsvårdskonsulenter och nykterhetsvårdsassistenter)
Stockholms Näckströmsgatan 6, Stockholm C	Riksdagsmannen, häradshövdingen Erik Alexanderson, Aspstigen 4, Lidingö 1, tel. Stockholm (010) 65 05 48	Eric Thalén, konsulent, Yngve Monie och Arne Skutin, assistenter, tel. (010) 22 95 95, efter växelns stängning Thalén (010) 22 95 96, bost. 59 06 36, Monie (010) 22 95 97, bost. Uppsala (018) 498 90, Skutin (010) 22 95 97, bost. 48 74 33
Uppsala Smedsgränd 7, Uppsala	Fil. lic. Eva Wennerström-Hartmann, Borgvägen 4, Uppsala, tel. (018) 475 74	Olof Nordström, konsulent, tel. (018) 155 77, bost. 327 77
Södermanlands Blommenhovsvägen, Nyköping	Kontraktsprosten Albert Eriksson, Näshulta prästgård, Hållsta, tel. Hedensö 42	Stig Netterstedt, konsulent, tel. (0155) 136 47, bost. 159 24 Sigvard Öhrskog, assistent, tel. (0155) 118 53, bost. 153 62
Östergötlands Gamla Torget 4, Box 130, Norrköping	Riksdagsmannen Fridolf Thapper, Finspång, tel. 223	Gustaf Persson, konsulent, tel. (011) 310 74, bost. 393 90 Arne Andersson, assistent, tel. (011) 310 59 Willy Ericson, assistent, tel. (011) 310 55
Jönköpings Borgmästaregränd 4 A, Jönköping	Ingenjören Eric Nylén, Erik Dahlbergsgatan 22, Huskvarna, tel. Jönköping 344 50	Gillis Ljungkvist, konsulent, tel. 101 20, bost. 755 85 Bengt Öhman, assistent, tel. 109 10, bost. 345 58
Kronobergs Klostergatan 11, Växjö	Redaktören Karl Lantz, Lektorsvägen 3 B, Växjö, tel. 119 63	Harald Persson, konsulent, tel. 189 66, bost. 140 29
Kalmar Norra vägen 44 B, Kalmar	Riksdagsmannen, f. d. rektorn Einar Hæggblom, Kåremo, tel. Kalmar 680 36	Ragnar Karlson, konsulent, tel. 181 01 K.-I. Elvheden, assistent, tel. 181 02

Län Expeditionens adress	Ordförande	Tjänstemän (nykterhetsvårdskonsulenter och nykterhetsvårdsassistenter)
Gotlands Blockgränd 5, Visby	Redaktören Bertil Kahlström, Sören Norrbysgatan 6, Visby, tel. 113 11	Margit Lindström, konsulent, tel. 145 70, bost. Klintehamn 191
Blekinge Ronnebygatan 14, Karlskrona	Borgmästaren Ebbe Dymling, Hästkvarnsgatan 2, Karlskrona, tel. 23 67	Sten Forssberg, konsulent, tel. 34 00, bost. 39 91
Kristianstads Ö. Storgatan 17, Kristianstad	Häradshövdingen Carl A. Davidsson, Broby, tel. 9	Lennart Danielsson, konsulent, tel. 182 81, bost. 167 83 Ingemar Fredström, assistent, tel. 128 30
Malmöhus Skolgatan 19, Malmö	Presidenten Ivar Wieslander, Regementsgatan 33 A, Malmö, tel. (040) 619 37	Stina Bengtsson, konsulent, tel. (040) 146 17, bost. 91 14 64 Börje Hallström, assistent, tel. (040) 146 18, bost. 871 25 Hugo Bjurnemark, assistent, tel. (040) 142 40, bost. 91 45 97
Hallands Storgatan 36—38, Halmstad	Landstingsdirektören Einar Restad, Storgatan 8, Halmstad, tel. 133 25	Folke Edberg, konsulent, tel. 209 88, bost. 118 54
Göteborgs och Bohus Drottninggatan 75, Göteborg	F. d. rådmannen Gustaf Bergqvist, Sten Sturegatan 25, Göteborg, tel. (031) 16 06 99	Waldemar Croner, konsulent, tel. (031) 11 76 43, bost. 13 26 80 Göte Johnsson, assistent, tel. (031) 11 76 73, bost. 40 55 89. Exp. 11 76 52
Älvsborgs Västerlånggatan 30—32, Box 395, Borås	Häradshövdingen Nils Graneli, Skene, tel. Kinna 404 01	Bertil Ahlsén, konsulent, tel. 152 87 Hugo Heyman, assistent, tel. 152 07 Uno Simm, assistent, tel. 152 01
Skaraborgs Karlagatan 5, Mariestad	Nämndemannen Johan Nyberg, Råda, Lidköping, tel. 310 42	Sven Ståby, konsulent, tel. 11 20 Stig Jivemar, assistent, tel. 11 20
Värmlands Drottninggatan 1 A, Karlstad	Länsarbetsdirektören Arvid Eskel, Romstadsvägen 21, Karlstad, tel. 118 04	Lennart Ahlstrand, konsulent, tel. 179 40, bost. 168 44 Karl Eric Ericson, assistent, tel. 179 41
Örebro Manillagatan 10, Örebro	Bankdirektören Fritz Berggren, Hertig Karls allé 42, Karlskoga, tel. 315 80	Karl Persson, konsulent, tel. (019) 299 90, bost. 899 27 Stig Teodorsson, assistent, tel. (019) 260 60
Västmanlands Stora gatan 24, Västerås	F. d. socialvårdschefen Axel Norén, Västermalmsgatan 2 B, Västerås, tel. (021) 303 91	Eric Croner, konsulent, tel. (021) 474 72, bost. 362 72 Torsten Persson, assistent, tel. (021) 491 72
Kopparbergs Surbrunnsvägen 4, Falun	F. d. redaktören Arvid Hallberg, Esplanaden 3, Falun, tel. 12 57	Gustaf Adolf Lundberg, konsulent, tel. 57 67 Rolf A. Ekelund, assistent, tel. 55 11
Gävleborgs Drottninggatan 10, Gävle	Länsarbetsdirektören Martin Colliander, Brunnsgatan 42 H, Gävle, tel. 270 46	Sven Simonsson, konsulent, tel. 279 01, bost. 286 31 Alf Marklund, assistent, tel. 279 02
Västernorrlands Vintergatan 16, Sundsvall	Fil. lic. David Palm, Fränsta, tel. 65	Brynolf Malmström, konsulent, tel. 151 20, 594 17 Edvin Lähetkangas, tf. assistent, tel. 594 17
Jämtlands Thoméegränd 16, Östersund	Redaktören Edvin Magnusson, Biblioteksgatan 24, Östersund, tel. 114 55	Holger Netz, konsulent, tel. 192 77

Län Expeditionens adress	Ordförande	Tjänstemän (nykterhetsvårdskonsulenter och nykterhetsvårdsassistenter)
Västerbottens V:a Esplanaden 7 A, Umeå	Direktören Elof Lindgren, Herrgårdsvägen 8, Umeå, tel. 31 86	Tord Unger, konsulent, tel. 53 70, bost. 72 13 Arnold Sparrman, assistent, tel. 162 09, bost. 45 26
Norrbottens Färgaregatan 8, Boden	Häradsskrivaren Carl A. Pettersson, Storgatan 15 C, Boden, tel. 129 22	K. G. Larsson, konsulent, tel. 130 05 Birger Lindroos, assistent, tel. 151 39

Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

Eftervårdskonsulenterna

Distrikt	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
1:a distr. (Stockholms stad, Lidingö, Djursholm, Nacka, Solna, Sundbyberg, Sollentuna och Huddinge)	Folke Carlsson, Socialstyrelsens skolbyrå, Svartmangatan 9, Stockholm 2, bost. Friherregatan 72[1], Stockholm-Vällingby, tel. (010) 38 75 17	(010) 22 12 00
2:a distr. (de delar av Stockholms län, vilka icke ingår i 1:a distr., ävensom Upps., Söderm., Österg., Gotl. och Örebro län)	Ella-Lisa Holmgren tjl., vik. Stig Dahlström, G:la Torget 4, Norrköping, bost. Norrlandsgatan 5, Norrköping	Norrköping (011) 655 35, bost. 659 75
3:e distr. (Jönk., Kronob., Kalmar, Blek., Krist. och Malmöh. län)	Sven Perlstam, Regementsgatan 16, Malmö, bost. Sergels väg 14 B, Malmö	(040) 340 83, bost. 91 50 91
4:e distr. (Hall., Göteb. o. Bohus, Älvsb. och Skarab. län)	Erik Wallin, Arbetsförmedlingen, Viktoriagatan 13, Göteborg, bost. Biskopsbogatan 61, Mölndal	(031) 17 66 00, bost. 27 28 46
5:e distr. (Värml., Västmanl., Kopp., Gävleb., Västernorrl., Jämtl., Västerb. och Norrb. län)	Gunnar T. Svensson, Bergslagsvägen 54 B, Fagersta	Fagersta (0223) 104 19

Skolor för manliga elever

Skolans namn och adress	Styrelsens ordförande eller verkställande ledamot	Skolans rektor
Lövsta skolhem och yrkesskola, Vagnhärad	Riksdagsmannen Ossian Sehlstedt, Magnigatan 5, Eskilstuna. Tel. Sthlm (010) 22 46 00[1] (AK) el. Eskilstuna (016) 372 70, bost. 362 11	Chef o. läkare: Med. dr Hans Hartelius, tel. Skääng 19. Avd.-förest. skolhem: tel. Skääng 21. Avd.-förest. yrkesskolavd.: tel. Skääng 49. Assistenten för eftervård: tel. Skääng 27. Bokhållaren: tel. Skääng 26
Långanäs yrkesskola, Eksjö	F. rektorn Johan Nilsson, Eksjö. Tel. bost. 422	Erik Lindberg, tel. Eksjö 408
Fagareds yrkesskola, Lindome	Överläraren Frans Ivarsson, Trumpetaregränd 20, Göteborg. Tel. kont. (031) 18 16 95, bost. 16 60 50	Eric Helldal, tel. Göteborg (031) 76 00 73
Forsane yrkesskola, Frändefors	Riksdagsmannen Knut Hesselbom, Åmål. Tel. Sthlm (010) 22 46 00[1] (FK), bost. Åmål 107 90	Algot Wickberg, tel. Frändefors 12
Sundbo yrkesskola, Fagersta 1	Borgmästaren Olof Rylander, Kristinagatan 4, Västerås. Tel. Sthlm (010) 22 46 00[1] (AK) eller Västerås (021) 375 00, bost. 352 96	Arvid Tågmark, tel. Fagersta (0223) 520 34

[1] Då riksdagen är samlad.

Skolans namn och adress	Styrelsens ordförande eller verkställande ledamot	Skolans rektor
Johannisbergs yrkesskola, Kalix	Kommunalkamreraren Axel Krona, Kalix. Tel. bost. 307	Rune Vikberg (tf.), tel. Kalix 3
Råby yrkesskola, Lund	Landstingsmannen Torsten Andrée, Allhelgona Kyrkogata 10, Lund. Tel. kont. (0412) 148 84, bost. 155 03	Algot Andersson, tel. Lund (0412) 104 65
Margretelunds yrkesskola, Lidköping	Riksdagsmannen Walter Sundström, Skövde. Tel. Sthlm (010) 22 46 00[1] (AK), bost. Skövde 769. Prosten Yngve Söderström (verkst. led.), Wennerbergsvägen 2, Lidköping. Tel. bost. 202 43	Torsten Sjunnesson (tf.), tel. Lidköping 200 43
Östra Spångs skolhem, Örkelljunga	Riksdagsmannen Karl Bergström, N. Stenbocksgat. 89, Hälsingborg. Tel. Sthlm (010) 22 46 00[1] (AK), bost. (010) 33 42 00 el. Hälsingborg 215 86, bost. 132 07	Ragnar Dahlstrand, tel. Örkelljunga 36
Hammargårdens skolhem, Drottningholm	Folkskolinspektören fil. dr Helge Haage, Snäckparken 11, Bromma. Tel. bost. Stockholm (010) 25 20 17	Herman Thulin, tel. Mälaröarna (0756) 240 74, bost. 242 40
Vemyra skolhem, Sollefteå	Häradshövdingen Herbert Beckman, Storgatan 100, Sollefteå. Tel. kont. 111 24, bost. 107 87	Ingvar Anzén, tel. Sollefteå 108 41
Gudmundsgårdens skolhem, Box 507, Kalmar 2	Riksdagsledamoten fru Tekla Torbrink, Sjömansgatan 9, Kalmar. Tel. Sthlm (010) 22 46 00[1] (AK), bost. Kalmar 129 08	Herman Jansson, tel. Kalmar 117 05
Folåsa skolhem, Vikingstad	Folkskolinspektören C. N. Hedegård, Sjögatan 21, Motala. Tel. 236	Helmer Petrén, tel. Linköping 100 02
Gräskärrs skolhem, Uddevalla	Landstingsmannen Axel V. Johansson, Kolonivägen 9, Uddevalla. Tel. bost. 110 40	Albert Olsson, tel. Uddevalla 106 44

Skolor för kvinnliga elever

Ryagårdens yrkesskola, Örkelljunga	Rektorn Paul Lindblom, Sydsvenska socialinstitutet, Lund. Tel. kont. (0412) 152 97, bost. 102 07	Chef: Harald Hansson (tf.), tel. Örkelljunga 343. Avd.förest.: tel. Eket 111. Bokhållaren: tel. Örkelljunga 25
Bistagårdens hemskola, Bålsta	Förste byråsekreteraren Brita Hasselrot, Odengatan 71, Stockholm. Tel. tjänsterum (010) 22 12 00, bost. 31 17 21	Birgit Nilsson (tf.), tel. Bålsta 15
Brättegårdens yrkesskola, Vänersborg	Landstingsdirektören Henry Hårde, Box 22, Vänersborg. Tel. kont. 120 90, bost. 101 98	Anna-Stina Åkerblom, tel. Vänersborg 112 62
Hornö yrkesskola, Enköping	Ombudsmannen fru Sigrid Ekendahl, Lagerlöfsgatan 4, Stockholm. Tel. tjänsterum (010) 22 89 80, bost. 52 80 73	Vakant. Exp., tel. Upplands Vallby 28
Härsjögårdens yrkesskola, Hyssna	Länsassessorn Erik Axelson, Viktoriagatan 15 A, Göteborg. Tel. kont. (031) 17 22 80, bost. 16 74 45	Birgit Althar-Cederberg (tf.; f. n. tjl.). Vik. Ella-Lisa Holmgren, tel. Kinna 393 50, 392 85
Eknäs yrkesskola, Enköping	Riksdagsledamoten Ruth Ager, Lillsjönäsvägen 56, Bromma. Tel. tjänsterum (010) 69 24 20, bost. 25 65 35. Lantbrukaren Lars Lådö (verkst. led.), Sparrsätra. Tel. Sparrsätra 68	Marianne Lanthén-Hörz, tel. Upplands Vallby 3
Moränгens yrkesskola, Almunge	Byråchefen Göta Rosén, Odengatan 71, Stockholm. Tel. tjänsterum (010) 10 96 15, bost. 31 17 21	Elsa Hansson, tel. Almunge 25
Broby skolhem, Söderköping	Komministern Georg Wahl, Pryssgården, Norrköping 4. Tel. kont. (011) 111 34, bost. 110 75	Maja Stehn, tel. Söderköping (0121) 102 74

[1] Då riksdagen är samlad.

Statens förlikningsmän för medling i arbetstvister

Distrikt	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
1:a distr. (Stockh. stad samt Stockh., Upps. o. Södermanl. län)	Direktören Stig Gullberg, Karlbergsvägen 52, Stockholm. Postadr. Box 256, Solna 2	(010) 272900, 327690 (bost.)
2:a distr. (Österg., Jönk., Kronob., Kalmar, Gotl. o. Blek. län)	Hypoteksdirektören Bengt Gunnhagen, Box 114, Linköping	201 32, 409 63 (bost.)
3:e distr. (Krist. o. Malmöh. län)	Borgmästaren Lars Gunnar Ohlsson, Hälsingborg	205 10, 159 01 (bost.)
4:e distr. (Göteb. o. Bohus län)	Rådmannen Sten Lindquist, Göteborg	(031) 172740, 163917 (bost.)
5:e distr. (Hall., Älvsb. o. Skarab. län)	Borgmästaren Jarl Prom, Vänersborg	102 97, 105 19 (bost.)
6:e distr. (Värml., Örebro, Västmanl. o. Kopp. län)	Advokaten Arvid Berggren, Örebro	(019) 117309, 115019 (bost.)
7:e distr. (Gävleb., Västernorrl. o. Jämtl. län)	Byrådirektören Carl Chr. Schmidt, Förlikningsmannaexp., Munkbron 9, Stockholm C	(010) 117853, 312261 (bost.)
8:e distr. (Västerb. o. Norrb. län)	Kommunalborgmästaren Bengt Åhrström, Piteå	10 18, 11 13, 10 28 (bost.)

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1957, No. 1

CONTENTS

Page

Day homes and infant schools. By *Gunvor Paulsen* 1
On the origin of the tinkers. By *Allan Etzler* 11
Dr. Etzler's theory of the origin of the tinkers. By *C.-H. Tillhagen* 18
Gainful occupations taken up by women who have matriculated. By *Sven Moberg* 20
Notices:
The Social Welfare Board's expression of views on municipal associations and changes in their classification 25
The number of places in Homes for Inebriates 27
The Index Compilation Board 27

Periodical surveys

Register 28
Aliens in Sweden in the third quarter of 1956 28
Building operations in towns and urban districts during the third quarter of 1956 30
Employment and wages in industry in August 1956 34
The consumer price index for November 1956 41
Employment and unemployment 43
Literary survey 46
Book notices 52

List of certain members of the staff of the Social Welfare Board and a list of the addresses of certain local bodies attached to the Social Welfare Board 56

The Issue in Brief

Day homes and infant schools. "Half-open child-welfare" is the term commonly used to denote various institutions concerned with children in the pre-school age and the younger schoolchildren. The principal forms they take are day homes and kindergarten schools for infants and afternoon homes for schoolchildren.

The day homes receive children of various age groups, from infant age, for 5—12 hours a day in cases where the mother is prevented, chiefly owing to her earning her livelihood, from looking after and bringing up her children for the greater part of the day.

The half-day homes function in the same way as the day homes, but the time spent by the children there on account of the mother's part-time work is limited to about 5 hours.

Family day homes are supplementary to the day homes and since 1946 have, as a rule, been run under the management of the local authorities. Mothers earning their living may for a certain fee per diem leave their children for whole-day care in private homes.

The function of agricultural day homes is to take in small children from 1 to 7 years of age during certain periods in the summer months when the mothers are engaged in farm work or other seasonal jobs in rural districts.

The kindergarten schools take in children between the ages of 4 and 7. The mothers of these children, as a rule, work at home. The children are looked after for 3 hours daily 5 times a week, generally in conjunction with the school's working year. Each kindergarten usually comprises a forenoon and an afternoon section.

The idea of the afternoon homes, especially in cases where the mothers are earning their living, is to be a place where the children can spend that part of the day when they are free from school.

The number of permanent institutions within the half-open child-welfare system amounted in July 1956 to 918, providing altogether 42 388 places. Some idea of the expansion of its activities may be gained from a comparison with the following figures for 1937 according to the Population Commission: 276 institutions and a total of 9 331

places. By the end of the year 1948 the number of institutions for half-open child welfare was 625 and the number of places 26 644. P. 1.

Gainful occupations taken up by women who have matriculated. In conjunction with an inquiry made at the end of the 1940s regarding male students who had matriculated in 1910, 1920 and 1930, these students were also asked about their wives' gainful occupations. Their approximate ages at the time of the inquiry were, for the different groups, 50, 45 and 40 respectively.

Among the wives who had at least passed their matriculation examination or had undergone training as schoolteachers, the decline in the number of those in gainful occupations as the age fell was striking — from 52 % of the total for the oldest age group to 36 % in the youngest age group. On the other hand, the proportion of those who throughout the whole or practically the whole of their married life had a gainful occupation remained more or less unchanged: 21 % in the oldest age group and 20 % in the youngest. The increase in the proportion of those in gainful occupations was entirely accounted for by various kinds of part-time work.

If we only take into account the wives who have passed a University examination, there is a heavy fall in the percentage of those having no gainful occupation during marriage; for all three age groups the figure is only 15.

A separate compilation of the material relating to the University women who took their examinations in 1910 and 1920 and to the University women among the wives of University men who took their examinations in 1910, 1920 and 1930, those with highly specialized training for the direct purpose of adopting certain kinds of profession (doctors, dentists, pharmaceutical chemists and elementary school teachers with a B.A. degree) have been earning their living during their married years on a particularly large scale.

For girls who have matriculated in more recent years there are some data about their professional activities after concluding their studies. A select number of those women who had matriculated in 1937 were asked in 1952 about their professional circumstances. It appeared that nearly half of those who matriculated in 1937 had had whole-time jobs after reaching the age of 25 and at any rate for the next ten years after that. While the total percentage of those in gainful occupations has been relatively constant, there have been considerable changes in civil status among them. During the period from 6 to 10 years after matriculating, the unmarried women represented 60 % of those in gainful occupations, while married women with or without children accounted for about 20 % each. In the period 11—15 years after matriculating, married women with children formed the biggest group among those in gainful occupations. P. 20.

The consumer price index for November 1956 has been estimated by the Social Welfare Board at 141 (1949 = 100), which implies a rise of two points since October 1956. P. 41.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1957, No. 1

INDEX

Page

Ecoles maternelles et écoles enfantines. Par *Gunvor Paulsen* 1
Sur l'origine des tziganes. Par *Allan Etzler* 11
La théorie du Dr Etzler sur l'origine des tziganes. Par *C.-H. Tillhagen* . . 18
L'exercice d'une profession parmi les femmes bachelières. Par *Sven Moberg* . 20
Notices:
Avis émis par la D.G.P.S. sur des unions de communes et des changements dans la division de communes 25
Nombre de places dans les établissements pour le soin des alcooliques 27
Le comité de l'indice 27

Aperçus périodiques

Répertoire 28
Etrangers en Suède pendant le troisième trimestre 1956 28
Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le troisième trimestre 1956 30
Emploi et salaires dans l'industrie en août 1956 34
L'indice des prix à la consommation pour novembre 1956 41
Emploi et chômage 43

Page

Bibliographie 46
Comptes rendus de livres 52

Liste de certains fonctionnaires de la D.G.P.S. et liste des adresses de certains organismes locaux rattachés à la D.G.P.S. 56

Résumé

Ecoles maternelles et écoles enfantines. A la Protection de l'Enfance ressortissent différentes institutions qui prennent soin, soit pendant la journée entière, soit pendant une partie de la journée, d'enfants d'âge préscolaire et de jeunes écoliers. Les principales de ces institutions sont les écoles maternelles et les écoles enfantines pour les jeunes enfants et les foyers d'après-midi ou garderies pour les écoliers.

Les écoles maternelles ou foyers de jour («daghemmen») reçoivent pendant 5 à 12 heures par jour dans différents groupes d'âge et depuis la première enfance des enfants dont la mère, en raison de son travail au dehors est dans l'impossibilité de prendre soin pendant une grande partie de la journée.

Les écoles maternelles, foyers de demi-journée («halvdaghemmen»), fonctionnent comme les précédentes, mais le séjour des enfants peut s'y réduire à environ 5 heures lorsque les mères ne travaillent au dehors qu'une partie de la journée.

Les foyers familiaux constituent un complément aux écoles maternelles et ressortissent généralement depuis 1946 aux communes. Les mères qui travaillent hors de leur foyer peuvent, contre une certaine redevance journalière, confier leurs enfants à des familles privées pendant la journée entière.

Le rôle des foyers agricoles est, durant certaines périodes du printemps, de l'été et de l'automne, lorsque les mères sont occupées par des travaux agricoles ou par d'autres travaux saisonniers de la campagne, de recevoir les enfants de 1 à 7 ans.

Les écoles enfantines sont destinées aux enfants de 4 à 7 ans dont les mères, d'ordinaire, ne travaillent pas hors de chez elles. Les enfants y sont reçus trois heures par jour, cinq fois par semaine durant l'année scolaire. Chaque école enfantine a généralement une division du matin et une de l'après-midi.

Les foyers d'après-midi ou garderies ont pour mission, en particulier lorsque les mères travaillent hors de chez elles, d'être un refuge pour les écoliers en dehors des heures de classe.

Le nombre de ces institutions permanentes de la Protection de l'Enfance s'élevait au 1er juillet 1956 à 918 qui comprenaient au total 42 388 places. On se fait une idée de l'expansion de cette activité lorsqu'on compare les chiffres précédents à ceux de l'année 1937 qui, d'après la Commission de la Population, étaient 276 institutions et 9 331 places. A la fin de l'année 1948, le nombre des institutions était 625 et celui des places 26 644. P. 1.

L'exercice d'une profession parmi les femmes bachelières. En relation avec une enquête effectuée à la fin des années 1940, touchant les hommes devenus bacheliers en 1910, 1920 et 1930, on demanda aussi à ceux-ci si leurs femmes exerçaient une profession. L'âge approximatif de ces dernières au moment de l'enquête était, pour les différents groupes, respectivement 50, 45 et 40 ans.

Parmi les épouses possédant au moins le baccalauréat ou la formation d'institutrice, à mesure que les âges s'abaissaient, le nombre des femmes n'exerçant pas de profession allait en décroissant, de 52 % de l'ensemble du groupe le plus âgé à 36 % du groupe le plus jeune. Par contre, la proportion des femmes qui pendant toute ou presque toute la durée de leur vie conjugale avaient exercé une profession était pratiquement constante, de 21 % dans le groupe le plus âgé et de 20 % dans le plus jeune. L'accroissement de la proportion des femmes qui travaillaient se rapportait tout entier à différentes formes de travail à mi-temps.

Si l'on calcule seulement avec les femmes en possession d'un diplôme universitaire, la proportion de celles qui n'exerçaient pas de profession pendant leur mariage baissait fortement et n'était plus que de 15 % pour les trois groupes d'âge.

D'après une étude spéciale de la documentation touchant les femmes universitaires devenues bachelières en 1910 et en 1920 et parmi les universitaires épouses de maris devenus bacheliers en 1910, 1920 et 1930, celles possédant une formation spécialisée directement dirigée vers certaines professions (médecin, dentiste, pharmacien, institutrice munie de la licence) ont dans une mesure particulièrement grande exercé une profession pendant leur mariage.

Relativement aux bachelières des années plus récentes, certaines données existent sur la profession exercée par elles après la fin de leurs études. Une sélection des femmes ayant passé le baccalauréat en 1937 a été interrogée en 1952 notamment sur leur profession. Il est apparu que, près de la moitié des bachelières de l'année 1937 avaient eu un travail à temps complet après avoir atteint l'âge de 25 ans et, en tout cas, pendant une durée de dix années. En même temps que le pourcentage total des femmes exerçant une profession a été relativement constant, d'importantes variations ont eu lieu quant à leur état-civil. Pendant la période de 6 à 10 années qui a suivi l'obtention du baccalauréat, la proportion des célibataires a été de 60 %, tandis que pour les femmes mariées ayant des enfants, respectivement sans enfants, elle était d'environ 20 %. Dans la période de 11 à 15 ans qui a suivi l'obtention du baccalauréat, les femmes mariées ayant des enfants formaient le plus grand groupe parmi les femmes exerçant une profession. P. 20.

L'indice des prix à la consommation pour novembre 1956 (sur la base 100 en 1949) a été calculé par la D.G.P.S. s'établir à 141, ce qui implique une hausse de deux unités depuis octobre 1956. P. 41.

SOCIALA MEDDELANDEN

1957 · Nr 2

Förslaget till ny barnavårdslag

Av barnavårdskommitténs huvudsekreterare,
hovrättsrådet *Rutger Nyman*

Den 26 juni 1950 tillkallade dåvarande chefen för socialdepartementet statsrådet Gustav Möller — efter bemyndigande, givet den 16 i samma månad — sakkunniga för att verkställa utredning rörande översyn av barnavårdslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor.[1] De sakkunniga, som antog namnet barnavårdskommittén, började sitt arbete under senhösten 1950. Huvuddelen av kommitténs arbetsresultat redovisas i dess nu framlagda andra betänkande (SOU 1956: 61) med förslag till ny barnavårdslag.

Barnavårdskommitténs uppdrag var mycket vidsträckt. I direktiven framhölls särskilt vissa frågor, som skulle utredas, bland dem alla de olika ingripanden från det allmännas sida, som ansåges böra ifrågakomma beträffande barn och ungdom, »hela fältet av samhällsreaktioner» — med uppmärksammande av gränsdragningen mellan socialvårdens och kriminalvårdens områden — avvägningen mellan anstaltsvård och vård i friare form, proceduren vid samhälleliga ingripanden beträffande barn och ungdom, formerna för samarbetet därvidlag olika myndigheter emellan — t. ex. mellan barnavårdsnämnderna och de polisiära organen — rättssäkerhetsgarantierna vid frihetsberövanden genom barnavårdsmyndigheter, barnavårdsnämndernas organisation och arbetsuppgifter, tillsynen över barna- och ungdomsvården, organisationen av denna vård över det rent lokala planet, skydd mot skadlig förflyttning av barn från fosterhem, förbättrat skydd för skilsmässo- och styvbarn samt fördelningen av kostnaderna för samhällets barnavård. Men även övriga hithörande frågor borde prövas och en formell översyn av barnavårdslagstiftningen göras.

[1] De sakkunniga är generaldirektören och chefen för socialstyrelsen Ernst Bexelius, ordförande, socialläkaren Arne Bursell, riksdagsledamoten Elsa Ewerlöf, advokaten Hugo Lindberg, fil. lic. Karl Lindegren, borgarrådet Hjalmar Mehr, f. d. riksdagsledamoten Helga Sjöstrand, riksdagsledamoten Anna Sjöström-Bengtsson samt — sedan förbundsdirektören Sixten Larsson år 1952 lämnat kommittén — rektorn Harry Törnquist.

I utredningsarbetet rörande barnavårdslagstiftningen har kommittén biträtts av ett flertal experter, nämligen byråchefen i socialstyrelsen Göta Rosén samt — efter förordnanden åren 1952 och 1953 — förste länsassessorn Erik Axelson, direktören vid allmänna barnhuset Ragnhild Berglind, barnavårdsassistenten Hildur Fägerstam, byråinspektören Viktor Carlson samt tf. byråchefen i socialstyrelsen Lars Bolin.

Som biträdande sekreterare har i samma utredningsarbete deltagit byråsekreteraren i socialstyrelsen Sara Björkman-Carlsson samt — efter förordnande år 1954 — socialvårdskonsulenten Greta Grenander-Pehrling.

Barnavårdskommitténs arbete har med dessa direktiv naturligt nog lagts upp mycket brett. De olika frågorna har upptagits till ingående behandling under samarbete med andra utredningsorgan och med beaktande av tidigare sådana organs arbetsresultat. Kommittén har, bl. a. genom att införskaffa material från socialstyrelsen samt genom att göra förfrågningar hos länsstyrelser, socialvårdskonsulenter och barnavårdsnämnder, sökt göra sig förtrogen med vunna erfarenheter av föreliggande barnavårdsorganisation och gällande lagstiftning på området, ävensom med i barnavårdsarbetet framkomna önskemål om reformer. Kommitténs arbetsfält har i viss mån begränsats genom uppdrag, som getts åt andra, samtidigt verksamma utredningsorgan; särskilt må nämnas det uppdrag att utreda vissa frågor om rättssäkerheten vid administrativa frihetsberövanden, vilket getts åt särskilda sakkunniga. Å andra sidan har barnavårdskommittén tämligen flitigt anlitats såsom remissorgan.

Sedan det — mot slutet av år 1952 och därefter — framkommit önskemål, att barnavårdskommittén snarast möjligt skulle framlägga sitt utredningsresultat eller i vart fall förslag rörande förbättrat skydd mot skadliga förflyttningar av fosterbarn, har kommitténs verksamhet intensifierats så långt det varit möjligt med hänsyn till de arbetskrafter, som ställts till kommitténs förfogande, samt förhållandena i övrigt. Kommitténs arbete med barnavårdslagstiftningen måste emellertid under avsevärd tid skjutas åt sidan, sedan det den 16 januari 1953 uppdragits åt kommittén att söka framlägga förslag rörande anstalter eller kliniker för tillfällig förvaring av för brott misstänkta ungdomar (övervakningshem) samt beträffande för ändamålet erforderliga lagstiftningsåtgärder. Förslag i anledning av detta uppdrag, vilket bedömdes såsom brådskande, framlades — sedan olika hinder fördröjt arbetet — av barnavårdskommittén den 30 september 1955 i dess betänkande I: Om utredningshem (SOU 1955: 37).

Arbetet på en reviderad barnavårdslagstiftning har vidare — med hänsyn till sammanhanget mellan fattigvården och barnavården ävensom sammankopplingen av de för dessa vårdområden gällande författningsbestämmelserna — måst anpassas efter arbetet på ny lagstiftning om socialhjälp. Barnavårdskommitténs planer för ny barnavårdslagstiftning, vilka först uppgjordes i anslutning till socialvårdskommitténs betänkande XVII (SOU 1950: 11) med förslag till lagar om socialhjälp, socialnämnd m. m., har efter hand anpassats först efter resultatet av nämnda förslags remissbehandling, sedan efter propositionen med förslag till ny socialhjälpslag och slutligen efter den utfärdade socialhjälpslagen (SochjL), i samband varmed ju för övrigt genom lag den 4 januari 1956 gjordes en del av övergången från FvL till SochjL nödvändiggjorda ändringar i barnavårdslagen (BvL).

I detta sammanhang må nämnas, att barnavårdskommittén i skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 april 1954 framlagt sina synpunkter på vissa i SOU 1950: 11 behandlade frågor av betydelse för samhällets barnavård, däribland spörsmålen om interkommunal ersättning för socialhjälp och barnavårdskostnad, om enskilds ersättningsskyldighet samt om åtgärder mot försum-

liga familjeförsörjare. Sistnämnda spörsmål har barnavårdskommittén i skrivelsen ägnat en mycket omfattande och ingående behandling, innebärande ett slutgiltigt yttrande från kommitténs sida. Kommittén har i detta anslutit sig till socialvårdskommitténs förslag, att ingripande mot försumliga försörjare i fortsättningen liksom hittills skall ske i administrativ väg, att ingripande — i sista hand anstaltsintagning — skall beslutas av länsstyrelsen efter initiativ av vederbörande social- eller barnavårdsnämnd samt att villkoren för ingripande samt reglerna för förfarandet skall meddelas i en särskild lag vid sidan av socialhjälps- och barnavårdslagarna.

Att barnavårdskommittén framlägger förslag till ny barnavårdslag innebär icke, att kommittén funnit anledning frångå huvudprinciperna i gällande lag beträffande den samhälleliga barnavårdens organisation, verksamhetens inriktning och utformning samt kostnadernas fördelning. Men kommitténs förslag går ut på en viss utvidgning av ramen för samhällets barna- och ungdomsvård och vidare eftersträvas, att verksamheten skall, bl. a. genom öppnande av nya åtgärdsmöjligheter, på olika sätt effektiveras, allt i ändamål att bättre främja de syften som uppbär samhällets insatser på detta område. Samtidigt har kommittén velat ytterligare tillgodose de personers rättsskydd, vilka berörs av barnavårdsorganens verksamhet. De ändringar i gällande rätt, vilka kommittén funnit erforderliga, är så många och vittgående, att kommittén ansett desamma icke kunna inarbetas i BvL med bibehållande av denna lags systematik och med bevarande av vissa avsnitt.

Genom 1956 års ändringar i BvL har bestämmelserna om ersättning av stat, landsting, kommun eller enskilda för barnavårdskostnad fått ett innehåll, som bl. a. innebär viss förenkling samt minskning av antalet föreskrifter. Kommitténs förslag går ytterligare några steg i den riktningen, såvitt rör kostnads- och ersättningsbestämmelserna. Även beträffande andra avsnitt av BvL gäller, att åtskilliga stadganden ansetts icke böra eller behöva få motsvarighet i ny lag. Vidare må erinras om att — av skäl som förut berörts — i förslaget saknas stadganden om försumliga försörjare.

Samtidigt som förslaget alltså i fråga om åtskilliga avsnitt eller särskilda stadganden kunnat göras enklare och mindre omfattande än gällande lag, har kommitténs strävanden till förbättrad barnavårdslagstiftning lett till ett ökat antal bestämmelser om kontrollerande, hjälpande och rättande åtgärder, som ankommer på barnavårdsorganen, samt om behandling av barnavårdsärenden. Tyngdpunkten i barnavårdslagen förskjuts enligt förslaget, torde man kunna säga, från stadganden om organisation och kostnadsersättning till bestämmelser om barnavårdsorganens vårdverksamhet på olika områden.

Bestämmelserna i BvL är fördelade på — i förhållande till laginnehållets omfattning — relativt få paragrafer, av vilka många därför blivit mycket vidlyftiga. Barnavårdskommittén har ansett det av flera skäl lämpligare, att

laginnehållet fördelas på så många paragrafer, att varje sådan enhet blir av måttligt omfång. Den föreslagna lagen omfattar därför, fastän dess textinnehåll icke är mycket större än vad BvL innehåller, 205 §§ — bortsett från övergångsbestämmelser — mot 86 §§ i BvL.

Enligt förslaget vidgas ramen för samhällets barnavård bl. a. genom förskjutning av vissa *åldersgränser*. Barnavårdsnämnd tilläggs rätt och plikt att ingripa för att åvägabringa eller bevara tillfredsställande levnadsförhållanden för underårig, som fyllt 16 men ej 18 år, även i fall där den unge icke visat sådan brist på anpassning till samhällslivet, som i och för sig bort föranleda ingripande. I vissa samband härmed står, att tillsynen över fosterbarnsvården enligt förslaget utsträcks till att avse även fosterbarn, som fyllt 16 men ej 18 år. Lagens tillämpningsområde skall däremot icke utvidgas genom höjd åldersgräns för omhändertagande av unga personer med asocial livsföring (jfr lösdriveriutredningens förslag i SOU 1949: 4).

Beträffande *terminologin* har den avvikelsen från BvL gjorts, att i lagförslaget beteckningen barn används endast om sådan underårig, som ej fyllt 18 år. Fosterbarnsbegreppet har vidgats något — dit hänförs i förslaget även barn, som fostras hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet — och termen familjevård införs såsom sammanfattande beteckning dels för fosterbarnsvård, dels ock för vård, som eljest bereds barn i annat enskilt hem än hos föräldrarna. Nu berörda och vissa andra i lagförslaget brukade termer och definitioner har samlats i förslagets 1 kap. Detta inleds med ett stadgande — en »portalparagraf» — som anger huvudsyftet med den i lagen reglerade verksamheten. I samma kapitel upptas vidare bl. a. förbud mot att för obehörig yppa vad i barnavårdsärende förekommit rörande enskildas personliga förhållanden. Mot förbudet svarar en straffbestämmelse.

Enligt förslaget skall *uppgiften att sörja för barnavården* alltjämt i första hand ankomma på varje primärkommun, med rätt för kommunen att i viss omfattning och under bestämda betingelser kräva ersättning av enskild, annan kommun eller staden för havda kostnader. Landstingskommun skall liksom hittills svara för att behovet av barnhemsvård av olika slag inom landstingskommunen tillgodoses. Därjämte tilläggs emellertid landstingskommun rätt att ekonomiskt stödja förmedling av fosterbarn och fosterhem samt att genom bidrag främja fosterbarnsvården samt omhändertagna ungdomars vård i enskilda hem.

Uppsikt över samhällets hela barnavårdsverksamhet skall, på i huvudsak samma sätt som BvL föreskriver, utövas av statliga myndigheter. Socialstyrelsens tillsynsuppgift bestäms på ungefär samma sätt som länsstyrelsernas. Att staten, såsom redan blivit genomfört, skall svara för tillgodoseendet av behovet av vård och fostran vid ungdomsvårdsskola har ansetts böra fastläggas genom föreskrift i ny barnavårdslag.

I anslutning till vad enligt BvL regelmässigt skall gälla, skall enligt lagförslaget i varje kommun finnas en särskild nämnd, kallad barnavårdsnämnd, som har att fullgöra vad enligt barnavårdslagstiftningen och andra

författningar omedelbart ankommer på sådan nämnd samt att därjämte ombesörja alla de angelägenheter, avseende kommunens barnavård, vilka är att hänföra till förvaltning och verkställighet. Kommittén har icke funnit det önskvärt, att barnavårdsnämnden ersätts av eller uppgår i annat kommunalt organ med vidsträcktare uppgifter. Nämndens rätt enligt BvL att i vissa fall kalla sig ungdomsnämnd övergår enligt förslaget till en skyldighet, och användningsområdet för denna benämning vidgas.

I fråga om barnavårdsuppgifternas fördelning på kommunerna, landstingskommunerna och staten samt beträffande barnavårdens allmänna organisation överhuvudtaget skiljer sig förslaget, såsom framgått av det anförda, icke väsentligt från gällande rätt och genomförd ordning. Andra lösningar har emellertid ingående diskuterats och vissa rekommendationer gjorts. Särskilt må nämnas, att frågan om socialvårdens handhavande på det regionala planet samt spörsmålet om länsstyrelsens lämpliga organisation för socialvården noggrant prövats. Kommittén förordar bl. a. lekmannamedverkan i länsstyrelserna samt att länsstyrelserna därigenom och genom andra reformer får för vissa ärendens behandling karaktär av förvaltningsdomstolar. Vidare föreslås, att socialvårdskonsulenternas befattningar, i samband med förstärkning av konsulentorganisationen, överförs till länsstyrelserna, så att konsulenterna blir länsstyrelsetjänstemän. Detta sistnämnda förslag påverkar i viss mån utformningen av den föreslagna lagen.

Kommitténs förslag beträffande *närmare bestämmelser om barnavårdsnämnd* bygger på den inställning till frågan om koncentration av kommunens socialvårdsförvaltning och till spörsmålet angående lämpligheten av att viss kommunal nämnd intar en ledande ställning m. m., som kommit till uttryck i propositionen angående lag om socialhjälp och som lagts till grund för SochjL. Vidare har förslaget ansetts böra i största möjliga mån anslutas till de bestämmelser, som i sistnämnda lag upptagits rörande socialnämnd. Arten av barnavårdsnämndens uppgifter har emellertid befunnits påkalla en del avvikelser. Sålunda har för befrämjande av kontinuitet i barnavårdsnämndens arbete föreslagits, att den gällande lagens system med successiv förnyelse av nämnden bibehålls. — De gällande bestämmelserna om »självskrivna» ledamöter eller ledamöter, som skall väljas inom viss krets av befattningshavare, har icke fått motsvarighet i förslaget. Frånsett valbarhetsvillkor, bestämda genom hänvisning till kommunallagen, ges inga andra villkor eller anvisningar för valet, än att till ledamöter — vilkas antal skall vara minst fem — och till suppleanter skall väljas män och kvinnor, kända för intresse och förståelse för barn och ungdom. Kommittén upptar i betänkandet till diskussion frågan om förstärkning av barnavårdsnämnden genom medverkan, åtminstone i vissa ärenden, av en kvalificerad jurist, men stannar för att icke föreslå föreskrifter om jurist-medverkan.

I förhållande till BvL mera omfattande och preciserade krav ställs enligt förslaget på barnvårdsnämnds samarbete, särskilt med socialnämnden i kommunen och barnavårdsnämnder i andra kommuner, men även med socialvårdsorgan i övrigt, prästerskap, skolmyndigheter, centraler för psykisk

barna- och ungdomsvård samt tjänsteläkare inom eller utom kommunen, andra myndigheter, institutioner, föreningar och enskilda, vilkas verksamhet rör eller är av betydelse för barns och ungdoms levnadsförhållanden. — I lagförslaget rekommenderas, att barnavårdsnämnden för befattning med frågor rörande barns och ungdoms fritidsförhållanden tillsätter ett beredthings- och samarbetsorgan, i vilket skall ingå såväl ledamöter av nämnden eller suppleanter som ock andra i ungdomsarbete verksamma eller eljest för ungdomsfrågor särskilt intresserade personer.

Åtskilligt, som ankommer på barnavårdsnämnden måste vidtas med största skyndsamhet. Beträffande en del barnavårdsåtgärder gäller, att de är av mindre vikt eller av sådan innebörd, att något utrymme icke finns för fri prövning, huruvida åtgärden bör vidtas eller ej. Det är nödvändigt, att brådskande eller mindre viktiga åtgärder i stor utsträckning får vidtas av företrädare för nämnden.

Kommittén har ansett sig böra tillägga nämndens ordförande en betydligt mer omfattande befogenhet, än vad enligt BvL gäller, att handla i nämndens ställe. Därjämte får nämnden en vidgad rätt att tillerkänna annan ledamot av nämnden en sådan ställföreträdande funktion. Tjänsteman hos nämnden skall också, liksom enligt BvL, kunna tilläggas viss behörighet att handla i nämndens ställe. Barnavårdsnämnd får slutligen enligt förslaget en tämligen vidsträckt rätt att, om kommunens fullmäktige medger det, uppdra åt avdelning (delegation) inom nämnden att på dess vägnar fatta beslut i vissa närmare angivna grupper av ärenden, vilka är av förhållandevis mindre vikt. Avdelning är på sitt begränsade arbetsfält principiellt jämställd med nämnden. De för nämnden gällande förfaranderegleria skall alltså iakttas även av avdelningen, och dess beslut är — i motsats mot beslut fattade av ordförande, ledamot eller tjänsteman i nämndens ställe — jämställda med nämndens, när det gäller verkställighet, fullföljdsrätt m. m.

Beträffande vad kommittén, såsom här i korthet berörts, föreslagit i fråga om barnavårdens organisation m. m. har vissa ledamöter och experter i reservationer och särskilda yttranden uttalat avvikande mening. Här må särskilt nämnas, att fyra experter uttalat sig mot att socialvårdskonsulenterna skulle bli länsstyrelse-tjänstemän och att en ledamot reserverat sig mot vissa av de föreslagna bestämmelserna om barnavårdsnämnden och om den primärkommunala barnavårdsorganisationen i övrigt. Enligt denne ledamot bör valföreskrifterna om »män och kvinnor» samt om »intresse och förståelse» utgå, proportionellt valsätt möjliggöras samt föreskrift om successiv förnyelse bortfalla. Ledamoten anser vidare, att kommun bör tilläggas rätt att på särskild nämnd — med barnavårdsnämndens fullständiga befriande — överflytta befattningen med frågor om förebyggande barnavård, samt finner, att i förslaget öppnats alltför vidsträckt möjlighet att åt annan ledamot än ordföranden anförtro behörighet att handla i barnavårdsnämndens ställe.

Barnavårdskommittén har funnit lämpligt, att de spridda reglerna i BvL om *barnavårdsärendes behandling* hos barnavårdsnämnd — inbegripet beredningen före nämndens egen befattning med ärendet — samlas och syste-

matiseras samt kompletteras och ges mera allmän giltighet. Kommittén har velat i det väsentliga ge uttryck för de viktiga och vedertagna principerna om att utredning skall utföras objektivt, med strävan till fullständighet, taktfullt och så att de berörda personerna får sina önskemål i fråga om utredningen såvitt möjligt beaktade och icke i onödan får vidkännas olägenhet eller kostnad.

Särskild uppmärksamhet ägnas i förslaget åt frågorna, i vilken utsträckning och för vilka ändamål polismyndighets bistånd må anlitas av barnavårdsnämnden eller på dess vägnar. En nyhet i förhållande till BvL är, att enligt förslaget polismyndighet må anlitas för verkställande av utredning i ärende, som ankommer på barnavårdsnämnden. De angivna förutsättningarna uppdrar dock snäva gränser för användningsområdet.

Att enskild skall ha rätt att yttra sig — om han så önskar muntligen inför nämnden eller någon eller några av dess ledamöter — i ärende av större vikt för honom har uppställts såsom allmän regel, vilken dock icke kunnat göras undantagslös. Vidare har fastslagits, att den saken gäller samt, om han är underårig, hans föräldrar och fosterföräldrar må anlita lämpligt biträde då de hörs av nämnden eller av företrädare för denna.

Inställelse till förhör inför nämnden eller företrädare för denna skall liksom enligt BvL kunna framtvingas. Men tillika har föreslagits, att i vissa ärenden av synnerlig vikt underårig, som ärende gäller, skall kunna förmås till inställelse hos anvisad läkare.

Den som efter kallelse inställer sig till förhör eller läkarundersökning skall enligt förslaget kunna få ersättning av nämnden. Även den som utan kallelse inställt sig skall kunna få ersättning, under förutsättning att förhöret eller undersökningen befunnits erforderlig för utredningen. De närmare grunderna för ersättnings bestämmande skall enligt förslaget fastställas av Kungl. Maj:t.

Förslaget tar i viss mån ställning till spörsmålet, i vilken omfattning anmälningar, inhämtade upplysningar och annat utredningsmaterial skall eller bör av barnavårdsnämnden, självmant eller på begäran, göras bekant för den eller dem saken rör. Föreslagna stadganden därom bygger på uppfattningen, att problemet måste, med beaktande av de i sekretesslagen givna reglerna, lösas på ett sätt, som å ena sidan motsvarar det oavvisliga kravet på rättssäkerhet för de berörda personerna och på pålitligt underlag för nämndens avgörande samt å andra sidan möjliggör för nämnden att skydda sina upplysningskällor.

Vidare har getts regler för utformningen av barnavårdsnämndens beslut, om underrättelse angående vissa beslut till den saken rör samt om verkställbarheten. Huvudregel skall vara att beslut, som kan överklagas eller beträffande vilket underställning kan erfordras, icke skall verkställas förrän det visat sig, att besvär ej anförs eller att underställning icke behövs. Nämnden har dock tillagts frihet att, när skäl därtill föreligger, besluta omedelbar verkställighet. Beslut, som är genast verkställbart eller vunnit laga kraft, skall utan dröjsmål verkställas, om särskilt hinder ej föreligger, och beslut,

som ej verkställts inom 6 månader efter det beslutet blivit verkställbart, förfaller.

Att omhändertagandebeslut under vissa förutsättningar skall underställas länsstyrelsens prövning är en ordning som bibehålls enligt förslaget, och reglerna därom ansluter sig tämligen nära till BvL. Användningsområdet för *underställning vidgas till att avse även beslut om omhändertagande för utredning* eller om intagning eller kvarblivande i utredningshem (jfr nedan). Ökad betydelse tilläggs den unges egen vilja, om han fyllt 15 år, och den nuvarande obligatoriska underställningen beträffande omhändertagandebeslut, som avser ungdomar i åldern 18—21 år, bortfaller. Generellt föreskrivs, att omhändertagandebeslutet skall tillställas den underårige som beslutet gäller, om han fyllt 15 år, samt alltid hans föräldrar. Envar delgiven skall anmodas avge skriftlig förklaring, huruvida han samtycker till beslutets verkställighet, och endast om giltigt samtycke erhålls från var och en, med vilken delgivning skall ske, blir beslutet verkställbart utan underställning.

Kommittén har övervägt att tillägga barnavårdsnämnd rätt att för undantagsfall hänskjuta ärende till länsstyrelsens *direkta* prövning. Kommittén har emellertid stannat för att icke framlägga förslag om sådan hänskjutningsrätt. Mot detta kommitténs ståndpunktstagande har flertalet experter uttalat sig i särskilt yttrande.

Av de olika grenarna av samhällets barna- och ungdomsvård har *den allmänt förebyggande verksamheten* rönt tämligen ringa uppmärksamhet i BvL. Tillämpningen av de knapphändiga och endast delvis tvingande bestämmelserna har naturligt nog blivit ojämn.

Barnavårdskommittén har ansett nödvändigt, att den allmänt förebyggande barna- och ungdomsvården blir föremål för väsentligt ökad uppmärksamhet i ny barnavårdslagstiftning. Kommittén har samlat regler om denna verksamhetsgren i ett särskilt kapitel av den föreslagna nya barnavårdslagen. Däri framhävs nödvändigheten av att barnavårdsnämnden gör sig väl förtrogen med de ungas förhållanden i kommunen. Nämnden åläggs att ägna särskild uppmärksamhet åt sådana underåriga vilka, med hänsyn till deras själsliga och kroppsliga utrustning och hälsa, deras hem- och familjeförhållanden samt övriga omständigheter, kan befaras icke få god vård och fostran eller vara särskilt utsatta för risk för ogynnsam utveckling eller otillfredsställande samhällsanpassning.

I övrigt fixeras icke inriktningen av den allmänt förebyggande verksamheten genom bindande föreskrifter, men angelägenheten av att underlätta och stödja föräldrarnas och andra fostrares arbete framhålls, och barnavårdsnämnden manas att uppmärksamma vissa verksamhetsområden, bland dem det arbetsfält, som ungdomens fritidsförhållanden erbjuder.

Barna- och ungdomsvård av allmänt förebyggande art är enligt förslaget i huvudsak icke begränsad genom bestämda åldersgränser. Förslaget överensstämmer däri med gällande lag.

Kontrollen över fosterbarnens vård utsträcks enligt förslaget till att avse alla fosterbarn, som ej fyllt 18 år. Alla de slag av individuella ingripanden,

som i nya lagen ställts till barnavårdsnämndens förfogande för att nämnden skall kunna bereda eller trygga tillfredsställande levnadsförhållanden åt barn, skall — vare sig det gäller fosterbarn eller annat barn — kunna anlitas såvida barnet icke fyllt 18 år. Det innebär dock icke, att 16-årsålderns inträde frånkänts betydelse i kommitténs förslag.

Enligt kommitténs mening har kontrollen över vården av de fosterbarn, som av vårdnadshavarna (eller på deras vägnar) överlämnats till fosterhem, icke blivit på långt när så effektiv, som avsett varit och fosterbarnens bästa kräver. Barnavårdsnämnderna får i många fall icke eller alltför sent kännedom om fosterbarns mottagande. Föreskrifterna i BvL för mottagande av fosterbarn — enligt vilka barnavårdsnämndens tillstånd krävs för mottagande av barn under 1 års ålder såsom fosterbarn, medan äldre barn som regel må mottas en vecka efter gjord anmälan hos nämnden, om nämnden ej meddelar förbud — har icke visat sig effektiva.

Kommittén föreslår, att tillståndstvånget utsträcks till att avse mottagande av barn, som ej fyllt 16 år, såsom fosterbarn. Beträffande äldre barns mottagande såsom fosterbarn skall enligt förslaget endast erfordras efterhandsanmälan. Kommittén håller före, att denna förenkling av systemet skall leda till förbättring av fosterbarnskontrollen. För att öka barnavårdsnämndens möjlighet att vinna kännedom om fosterbarnsplaceringar, som skett utan att tillstånd sökts, införs vidare enligt förslaget skyldighet för vårdnadshavaren att göra anmälan om sådan placering.

Två ledamöter har reserverat sig mot förslaget om utsträckning av tillståndstvånget.

Barnavårdsnämndens skyldighet att tillvarata fosterbarnens rätt och bästa har fått en i viss mån vidgad ram. Särskild vikt har lagts vid att nämnden tillser, att de för fosterbarnsvården väsentliga ekonomiska förutsättningarna föreligger, samt medverkar till att fosterbarn erhåller den utbildning, som utöver föreskriven skolgång får anses lämplig och påkallad. För befrämjande av sådan utbildning bör nämnden enligt förslaget lämna bidrag av medel, som på grund av anslag därtill eller eljest står till nämndens förfogande för ändamålet.

De bestämmelser om fosterbarnsvården, som nu berörts, har samlats i ett kapitel — 6 kap. — som närmast motsvarar 7 kap. BvL. Bestämmelserna i det föreslagna kapitlet gäller emellertid endast sådana fosterbarn, som icke är omhändertagna av barnavårdsorgan, medan reglerna i 7 kap. BvL är avsedda att äga tillämpning på en del omhändertagna barn, som placerats i fosterhem. Föreskrifter angående vården av omhändertagna barn, som placerats i fosterhem, hör uppenbarligen samman med övriga regler angående behandlingen av omhändertagna och har ansetts böra i ny lag sammanhållas med dessa sistnämnda regler.

I motsats till 7 kap. BvL innehåller det föreslagna fosterbarnskapitlet icke heller regler om barnavårdsnämndens ingripande vid missförhållanden i fosterhem. Alla bestämmelser om nämndens ingripanden i särskilda fall i anledning av otillfredsställande förhållanden i fråga om underårigas miljö

eller samhällsanpassning har samlats i förslagets 7 kap., bortsett från vissa bestämmelser om åtgärder i anledning av otillfredsställande förhållanden i barnavårdsinstitutioner eller ungdomshem.

Med bestämmelserna om fosterbarn sammanförs i förslaget liksom i BvL vissa bestämmelser om barn, som vistas i annat enskilt hem än föräldrarnas utan att dock vara fosterbarn. Bestämmelserna i BvL om anmälningsplikt under vissa förutsättningar för den som mottagit sådant *vistelsebarn* samt om undersökningsplikt för barnavårdsnämnden med avseende på hem, där barnet mottagits, har i stort sett blivit utan praktisk betydelse. Då regler om vistelsebarn knappast kan undvaras såsom komplement till fosterbarnsbestämmelserna, har kommittén velat genom förenkling söka uppnå, att reglerna verkligen »tränger igenom».

Kommittén föreslår en anmälningsplikt, vilken skall gälla alla vistelsebarn under 16 års ålder men som skall inträda endast i fall, där barnet mottagits för viss längre tid eller faktiskt kvarblivit sådan längre tid. Tiden (minst 4 månader) och förutsättningarna i övrigt är så bestämda, att barns mottagande för ferievistelse — om ock mot betalning — avses skola falla utanför anmälningsplikten, likaså barns mottagande hos släktingar, därest icke vistelsen är avsedd att bli så långvarig eller faktiskt dragit ut på tiden i sådan grad, att uppkomsten av ett fosterbarnsförhållande i själva verket ofta kan ifrågasättas. Barns mottagande för vistelse under skolgång har särskilt undantagits från anmälningsplikten.

Barn, som skall anmälas såsom vistelsebarn, skall enligt förslaget inbegripas under fosterbarnstillsynen. Vissa av de övriga för fosterbarnsvården gällande bestämmelserna — angående fosterföräldrarnas och barnavårdsnämndens åligganden med avseende på barnet — skall helt eller delvis tillämpas som om barnet vore fosterbarn.

Vad nu sagts om fosterbarnstillsynens utsträckning och om tillämpning av vissa bestämmelser i övrigt, som avser fosterbarn, skall enligt förslaget också, om barnavårdsnämnden så besluter, gälla barn under 16 års ålder, som varken är fosterbarn eller skall anmälas såsom vistelsebarn. Denna bestämmelse är avsedd att ersätta barnavårdsnämndens nuvarande befogenhet att besluta att barn skall tills vidare anses såsom fosterbarn.

Vad angår barn som mottagits för vistelse under skolgång, skall barnavårdsnämnden — enligt vad kommittén föreslår — genom sin organisation för fosterbarnstillsyn ägna uppmärksamhet åt barnets levnadsförhållanden. Inga andra skyldigheter eller befogenheter tilläggs nämnden med avseende på dylikt barn, och de som mottagit barnet har inga förpliktelser i fråga om anmälningar eller dylikt i förhållande till nämnden. Det förutsätts, att barnavårdsnämnden genom samarbete med skolan förskaffar sig kännedom om skolbarns vistelse i annat enskilt hem än deras föräldrars eller fosterföräldrars. Enligt kommitténs mening kan nämnden enbart genom sin tillsyn, vilken såsom alltid skall innefatta råd och bistånd, effektivt främja tillfredsställande förhållanden för skolbarnen. Skulle godtagbara förhållanden icke föreligga och rättelse ej kunna annorledes åstadkommas, har

nämnden att lita till sina allmänna befogenheter att ingripa mot missförhållanden avseende underåriga.

Barnavårdsnämnden skall enligt förslaget äga att för undantagsfall beträffande fosterbarn besluta, att barnet skall under viss tid, högst 3 år, efter uppnådd ålder av 18 år stå under nämndens tillsyn. Fattas sådant beslut, skall nämnden genom sin organisation för fosterbarnstillsyn ägna uppmärksamhet åt den unges förhållanden och i erforderlig omfattning främja hans utbildning samt ta befattning med hans förhållanden i övrigt såsom om han vore fosterbarn.

Kommittén har vidare föreslagit det stadgandet, att *förmedling av fosterbarn* icke må bedrivas utan därtill av socialstyrelsen lämnat tillstånd. Detta förbud gäller ej enstaka åtgärder för att anskaffa fosterhem åt barn eller i avsikt att biträda den som vill ha fosterhem.

I 7 kap. lagförslaget har, såsom berörts, meddelats bestämmelser om förutsättningar för *barnavårdsorgans ingripande i särskilda fall för att bereda underårig tillfredsställande levnadsförhållanden* — däri inbegripet vård och fostran, som betingas av bristande social anspassning — samt om olika slag av sådana ingripanden. Vidare har upptagits bestämmelser om vilken barnavårdsnämnd som i olika fall är pliktig eller behörig att ingripa. Lika med gällande lag hänförs däremot till särskilda kapitel dels bestämmelser angående behandlingen av omhändertagna, dels ock regler angående upphörande av vård, som bereds omhändertagen.

Bestämmelserna i 7 kap. innebär — delvis i anslutning till praxis — betydande avvikelser från gällande lag. Vad först angår grunderna för ingripandena uppställs såsom allmän förutsättning, att underårig lever under sådana förhållanden, att hans hälsa, utveckling eller anpassning i samhället äventyras, eller att han avsevärt brister i fråga om sådan anpassning. Om så är fallet eller dylika otillfredsställande förhållanden hotar att inträda är barnavårdsnämnden skyldig att söka undanröja respektive förebygga missförhållandena. För ändamålet äger nämnden anlita en eller flera av de i kapitlet angivna åtgärderna, förutsatt beträffande varje åtgärd att eventuella särskilda villkor för åtgärdens anlitande är uppfyllda. Att märka är, att endast en del av åtgärderna kan anlitas till *förebyggande* av menliga förändringar. Förutsättning för ett förebyggande ingripande är alltid — utöver andra villkor — att förändringen på fullgoda skäl måste antas inträda, om nämnden ej ingriper, och vara så menlig, att den uppenbarligen bör förhindras.

Valet mellan olika åtgärder, som står till buds och för vilka förutsättningarna är uppfyllda, skall träffas efter vad som finns verksammast främja den underåriges bästa samt med beaktande av angelägenheten att icke göra längre gående ingripande än behovet verkligen påkallar.

Därest förut berörda allmänna förutsättningar för ett nämndens ingripande överhuvudtaget är för handen, äger nämnden alltid biträda den underårige, hans föräldrar eller fosterföräldrar med *hjälpåtgärder*, innefattande råd och stöd. För att nämndens stöd må bli verksamt, skall nämnden enligt

förslaget äga lämna ekonomiskt bistånd för bestridande av vissa begränsade omkostnader.

Förmaning, varning och övervakning — varom stadgas i 23 § BvL — har fått motsvarigheter i förslaget, dock med åtskilliga förändringar i fråga om åtgärdernas förutsättningar, utformning och benämning. Institutets övervakning lämpar sig icke för fall, där fortlöpande uppsikt över ett barns hem- och familjeförhållanden krävs. Därför ställs vid sidan av övervakning enligt förslaget institutet *särskild tillsyn.*

Vad de gällande barnavårdsförfattningarna innehåller om föreskrifter, avsedda att leda till förbättring av underårigs levnadsförhållanden eller levnadssätt (23 § BvL samt kungörelsen den 30 november 1934 med vissa föreskrifter i anledning av barnavårdslagen 12 och 13 §§), utbyggs enligt förslaget till en särskild form av ingripanden — *föreskrifter avseende den underåriges levnadsförhållanden* — som skall riktas mot den underårige själv eller mot föräldrarna eller andra som har den underårige i sin vård.

Såsom en särskild föreskrift har i förslaget upptagits *föreskrift, att barn icke må tas från fosterhem,* dit det överlämnats, utan barnavårdsnämndens tillstånd. Förutsättningarna för dylik föreskrift har ingående reglerats. Genom detta institut i förening med föreslagen rätt för nämnden att omhänderta barn i förebyggande syfte samt att meddela preliminära beslut rörande föreskrifter eller angående omhändertagande — varom mera nedan — synes erforderliga möjligheter ha tillskapats att hindra skadliga fosterbarnsförflyttningar.

För att meddelad föreskrift, avseende fosterbarns kvarblivande i fosterhemmet eller annat förhållande, skall respekteras, är enligt förslaget straff stadgat för överträdelse, begången eller främjad av annan än sådan underårig, som meddelad föreskrift gäller. Vidare skall föreskrift självfallet respekteras av varje annan myndighet. I många fall kommer också att föreligga möjlighet till omhändertagande, därest föreskrift åsidosätts. Detta har synts vara tillfyllest för att meddelade föreskrifter skall få avsedd verkan; kommittén har därför icke föreslagit befogenhet för barnavårdsnämnden att anlita handräckning för återställande av förhållande, som rubbats i strid med given föreskrift.

Den i BvL gjorda uppdelningen i skyddsuppfostran och samhällsvård är delvis historiskt betingad. Sakskäl kan emellertid anföras för att särskilja en form av omhändertagande, som har starkare karaktär av understöd, men även goda grunder för att avskaffa ifrågavarande tudelning, särskilt det, att enligt lagen icke föreligger — och ej heller finns anledning införa — någon egentlig skillnad mellan den behandling, som innebär samhällsvård, och den som innebär skyddsuppfostran. Behandlingen av de omhändertagna är i stället differentierad efter andra grunder.

Barnavårdskommittén har funnit de starkaste skälen tala för att nya barnavårdslagen endast bör uppta en form av omhändertagande för vård, vilken ansetts kunna benämnas *samhällsvård.*

Fall, som ungefärligen motsvarar dem som avses i 29 § BvL, har emellertid

ansetts alltjämt böra med avseende på förutsättningarna för omhändertagandebeslut m. m. i viss mån hållas isär från övriga fall, där omhändertagande för vård är påkallat. Förslaget upptar därför särskilda bestämmelser angående omhändertagande, som på förhållandevis mindre starka skäl må ske, om föräldrarna samtycker därtill eller om föräldrarna övergett barnet eller avlidit. Åldersgränsen har höjts till 18 år. Omhändertagande kan ske även till förebyggande av att otillfredsställande förhållanden inträder med avseende på barnets vård.

Det sistnämnda gäller — under förutsättning att faran för uppkomsten av otillfredsställande förhållanden är påtaglig — även barns skiljande från fosterhem. Förslagets bestämmelser om dylikt ingripande skiljer sig eljest icke mera avsevärt från gällande lag. Liksom enligt BvL kan barnet skiljas från fosterhemmet med eller utan omhändertagande för samhällsvård.

När det gäller villkoren för att beträffande underåriga — som icke är föräldralösa, övergivna eller fosterbarn — besluta samhällsvård oavsett föräldrarnas samtycke, skiljer sig förslaget väsentligt från BvL.

Enligt förslaget skall *barn*, oavsett föräldrarnas samtycke, kunna omhändertas för samhällsvård, om sådant missförhållande föreligger i fråga om barnets vård, fostran eller *levnadsförhållanden* i övrigt, att barnets hälsa eller utveckling utsätts för skada eller fara. Omhändertagande må ske även till förebyggande av sådana missförhållanden, om de — i anledning av förestående väsentlig förändring i barnets levnadsförhållanden — måste antas inträda, om nämnden ej ingriper.

Enbart risk för ogynnsamma förändringar i barnets *beteende* får däremot enligt förslaget icke åberopas för barnets omhändertagande, utan endast omständigheter, som klart ådagalägger att barnet verkligen klart brister i social anpassning eller äventyrar sin hälsa och utveckling. Detsamma gäller även omhändertagande av underårig, som fyllt 18 år och som alltså icke längre är barn enligt förslagets terminologi.

Vad angår underåriga i åldrarna under 18 år, alltså barn, lämnar förslaget det fritt att grunda barnavårdsingripande även på *lagöverträdelse* från barnets sida, om det — eventuellt i förening med annat — visar allvarlig missanpassning. Som anledning till varning eller sådant omhändertagande, som ej förutsätter samtycke, övergivenhet eller dylikt, nämns i förslaget särskilt lagöverträdelser av nyss angivna art. Det är barnavårdskommitténs mening, att barnavårdens former för ingripande skall komma att stå till buds beträffande alla sådana 15—17-åriga lagöverträdare, som med stöd av gällande lagbestämmelser och i enlighet med den rådande uppfattningen om lämpligaste behandlingssätt överlämnas till barnavårdsmyndigheternas befattning i stället för att underkastas kriminalvård.

När det gäller de underåriga lagbrytare, som fyllt 18 år, är läget ett annat. Uppgiften att bereda dessa unga erforderlig behandling torde regelmässigt icke böra ankomma på barnavårdsorganen. I huvudsak gäller spörsmålet förutsättningarna för omhändertagande. Barnavårdskommittén föreslår den bestämmelsen, att sådan underårig i ålder över 17 år, som gjort sig skyldig

till brott, må omhändertas för samhällsvård endast om hans livsföring i övrigt utgör tillräcklig anledning till sådan åtgärd eller om samhällsvård, med hänsyn till förut vidtagen barnavårdsåtgärd beträffande honom eller av annan särskild anledning, måste anses lämpligast för hans tillrättaförande.

Kommittén föreslår att möjlighet införs att i fall, motsvarande skyddsuppfostringsfallen i BvL, besluta omhändertagande med *villkorligt anstånd* i fråga om verkställigheten. Denna i lag reglerade anordning är avsedd att ersätta för närvarande utan lagstöd förekommande praxis med obestämda och varierande verkställighetsuppskov samt avstående från verkställighet. Beträffande villkorligt anstånd skall enligt förslaget bl. a. stadgas, att anståndet alltid skall förbindas med särskild tillsyn eller övervakning, i regel också med föreskrifter.

För att barnavårdsnämnds ingripande med föreskrifter — bl. a. när det gäller fosterbarn som ej bör få flyttas — eller omhändertagande i de allvarligare fallen skall bli verksamt och i stånd att förebygga för de unga själva eller andra personer menliga åtgärder, händelser eller följder, erfordras att *preliminärt ingripande* kan göras, då sannolika skäl föreligger för behov av föreskrift eller omhändertagande. Bestämmelser om sådana preliminära ingripanden, som nu sagts, framläggs i förslaget och benämns *förberedande föreskrift* samt *omhändertagande för utredning*. När det gäller underåriga, som fyllt 15 år och som på grund av eget beteende kan antas behöva bli föremål för samhällsvård, har det preliminära omhändertagandet en funktion liknande anhållande eller häktning och bör enligt förslaget ske, om det med fog kan antas, att den unge eljest drar sig undan, försvårar utredningen eller ägnar sig åt brottslig eller annorledes skadlig verksamhet.

Vad angår *åtgärdspliktig eller behörig barnavårdsnämnd* är huvudregeln enligt förslaget, i överensstämmelse med gällande rätt, att barnavårdsnämnd har att ingripa beträffande barn och unga, som vistas i kommunen. Denna regel har emellertid i praktiken visat sig icke täcka alla situationer och stundom befunnits svår att tillämpa. Av denna anledning föreslås dels kompletterande bestämmelser angående plikt att ingripa, dels ock en allmän regel om behörighet för barnavårdsnämnd att handla i fall, där nämnden icke är pliktig till det. Vidare upptas till lagreglering bl. a. frågorna, vilken barnavårdsnämnd som är pliktig att utöva särskild tillsyn och övervakning samt att ändra eller upphäva sådan anordning eller meddelad föreskrift.

Flera ledamöter och experter har i olika hänseenden uttalat från kommitténs förslag avvikande mening beträffande 7 kap. Sålunda har tre ledamöter — samtidigt som de främst vänt sig mot vissa uttalanden i motiven angående vad reservanterna benämner tvångsomhändertagande — menat, att lagtexten i 7 kap. vore för vag och syntes ge möjlighet till misstydning och otillräckligt grundande eller onödigt långt gående ingripanden. Två ledamöter har uttalat, att de anser behov icke föreligga av utvidgad rätt för samhälleliga omhändertaganden på ett tidigare stadium än vad som gällande bestämmelser i 22 § BvL åsyftar. Fyra experter har däremot i särskilt uttalande andragit ytterligare skäl *för* tidigt samhälleligt ingripande vid allvar-

ligare brister i ett barns uppväxtförhållanden, om nödigt även genom omhändertagande. En ledamot har, med instämmande av flera experter, funnit att omhändertagandebeslut icke bör kunna förenas med villkorligt anstånd.

Vilken barnavårdsnämnd som skall ha att svara för olika åtgärder beträffande omhändertagen — *ha befattning med den omhändertagne* — samt träffa avgörande om samhällsvårds upphörande och därmed sammanhängande frågor, nämligen i regel den barnavårdsnämnd som beslutit omhändertagandet, har däremot bestämts i de särskilda kapitlen om behandlingen av omhändertagna (8 kap.) samt om samhällsvårds upphörande (9 kap.). Överflyttning av befattningen med omhändertagen till annan barnavårdsnämnd har möjliggjorts.

Förslagets regler om *behandlingen av den som omhändertagits för samhällsvård* ansluter sig, om ock med väsentliga tillägg och modifikationer, till huvudprinciperna i gällande lag. Den gällande lagens uppdelning av bestämmelserna i sådana som avser icke vanartade barn, å ena, samt sådana vilka gäller »vanartade barn m. fl.», å andra sidan, saknar motsvarighet i förslaget. Skälen för omhändertagandet tillmäts avgörande betydelse endast såtillvida, att intagning i ungdomsvårdsskola förutsätter att omhändertagandet grundats på de bestämmelser i förslaget, som motsvarar 22 § c) och d) BvL.

Vad angår *förberedande placering* av sådan för samhällsvård omhändertagen underårig, som fyllt 15 år, utgår förslaget från att plats på utredningshem i viss omfattning står till buds och ger regler för anlitande av dylikt hem.

Som *slutlig placeringsform* för alla som omhändertagits för samhällsvård upptas i förslaget i första hand överlämnande till fosterhem, vidare placering i för ändamålet lämpad institution eller beredande av inackordering. Beträffande valet mellan dessa vårdformer uppställs såsom huvudregel att detta skall, efter erforderlig läkarundersökning, träffas på sätt som med hänsyn till den omhändertagnes ålder, utveckling och särart får anses bäst främja hans väl och samtidigt tillgodoser behov av skydd mot asocialt beteende från hans sida. Intagning i ungdomsvårdsskola skall ifrågakomma endast om annan vårdform icke kan ur nyss angivna synpunkter anses vara tjänlig.

Då slutlig placering gäller barn, skall enligt förslaget vård i fosterhem regelmässigt väljas; endast om barnets särart det påkallar, må barnhem anlitas.

Vad i förslagets 6 kap. — fosterbarnskapitlet — stadgats görs genom hänvisning tillämpligt beträffande omhändertagna barn såvitt rör dels förutsättningarna för att barn må överlämnas såsom fosterbarn till viss person och visst hem, dels ock den undersökning som skall föregå avgörandet. Vidare föreskrivs i analogi med bestämmelserna i 6 kap., att fosterhem för omhändertagen skall vara godkänt av barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet är beläget, samt att hemmet skall stå under sagda nämnds fosterbarnstillsyn.

Vad angår behandlingen av dem som omhändertagits för samhällsvård be-

tonas nämndens plikt att, oavsett vilken placering som skett, noggrant följa den unges utveckling och kontrollera hans levnadsförhållanden. Beträffande alla som ej överlämnats till ungdomsvårdsskola, skall nämnden vidta erforderliga åtgärder, eventuellt omplacering, därest den unges utveckling eller omständigheterna i övrigt det påkallar. — Vidare ges bestämmelser angående barnavårdsnämnds skyldigheter vid uppdagat missförhållande med avseende på omhändertagen, vars behandling icke ankommer på nämnden men som placerats eller vistas i den kommun, nämnden företräder. Bestämmelserna motsvarar delvis vad i 7 kap. BvL stadgas med avseende på omhändertagna, som placerats i fosterhem.

Vissa av bestämmelserna angående behandlingen av de för samhällsvård omhändertagna har såsom antytts ej avseende på elever vid ungdomsvårdsskola. Detta sammanhänger med att bestämmelser om ungdomsvårdsskolornas verksamhet och deras samarbete med barnavårdsnämnderna m. m. upptagits i ett särskilt avsnitt av förslaget, 11 kap.

Vidare meddelas bestämmelser angående *förfarandet med dem som omhändertagits för utredning.*

I fråga om *uppsikt* över omhändertagna samt föräldrarnas rätt till *umgänge* med dem överensstämmer förslaget i sak i stort sett med gällande rätt, men ett tydligare angivande av nämndens befogenheter och plikter i förhållande till omhändertagen har eftersträvats.

Likaledes i huvudsaklig överensstämmelse med BvL möjliggörs, att Kungl. Maj:t beträffande omhändertagna barn, som vederbörande barnavårdsnämnd vill placera eller placerat i fosterhem i annan kommun, medger befrielse från bestämmelserna om att fosterhemmet skall stå under den fosterbarnstillsyn, som utövas av ortens barnavårdsnämnd.

Förslagets i 9 kap. upptagna bestämmelser om *upphörande av samhällsvård* ersätter vad i 6 kap. BvL stadgas om »utskrivning m. m.».

Att besluta om samhällsvårds upphörande — villkorligt eller slutligt — skall enligt förslaget alltid ankomma på den barnavårdsnämnd, som har befattningen med den omhändertagne. Detta innebär i fråga om elev vid ungdomsvårdsskola en genomgripande ändring i den nuvarande, i BvL fastlagda ordningen, enligt vilken ungdomsvårdsskolans styrelse beslutar, huruvida elevs skyddsuppfostran skall bringas att upphöra, försöksvis genom villkorlig utskrivning eller definitivt genom slutlig utskrivning. Enligt förslaget har styrelsen blott att bestämma om elevens utskrivning från vård vid ungdomsvårdsskola.

Ändringen är ett led i en strävan från barnavårdskommitténs sida att få till stånd ett verkligt samarbete mellan ungdomsvårdsskolorna och barnavårdsnämnderna med avseende på eleverna. Ytterligare bestämmelser i samma syfte återfinns i 11 kap.

Enligt de föreslagna stadgandena skall samhällsvård i de fall, som är avsedda att motsvara de i 29 § och 55 § 1 mom. BvL angivna, regelmässigt bringas att upphöra, när den omhändertagnes föräldrar (vårdnadshavare) begär det. Upphörande skall dock ej följa utan vidare vid föräldrarnas ut-

tryckta önskan, utan ett beslut av barnavårdsnämnden förutsätts, och regeln har befunnits icke böra gälla undantagslöst. Är omhändertaget barn placerat såsom fosterbarn, och är förhållandena sådana att nämnden, om vårdnadshavaren placerat barnet i fosterhemmet och velat ta det därifrån, bort förbjuda den senare åtgärden, skall nämnden icke behöva bifalla föräldrarnas begäran. Dylik begäran skall kunna avslås även i andra fall, där med hänsyn till den omhändertagne synnerliga skäl talar för att samhällsvården för kortare eller längre tid består.

Förslaget tillägger barnavårdsnämnden överhuvudtaget viss rätt och plikt att bestämma tidpunkten för samhällsvårds upphörande på sätt som med hänsyn till den omhändertagnes behandling och utbildning samt övriga omständigheter får anses lämpligt. — Upphörande av samhällsvård skall kunna beslutas villkorligt.

I fråga om de åldersgränser, vid vilka samhällsvård ovillkorligen skall slutligt upphöra, ansluter sig förslaget i huvudsak till de stadganden i BvL — i dess lydelse efter tillkomsten av lagen den 30 december 1952 — som gäller slutlig utskrivning från skyddsuppfostran.

Fyra ledamöter har — med instämmande av en expert — reserverat sig mot förslaget, i vad därigenom föräldrarnas rätt att få till stånd upphörande av beslutad samhällsvård blivit begränsad.

Vad 5 kap. BvL innehåller om barnavårdsanstalter ersätts i förslagets 10 kap. med bestämmelser om *barnavårdsinstitutioner* och *ungdomshem*. Till barnavårdsinstitutioner hänförs i kapitlet, förutom *barnavårdsanstalter*, även *skolhem* samt *hem för barn med kroppsfel*.

Med ungdomshem åsyftas i förslaget blott institutioner med huvudsakligt syfte att åt underåriga, som ej fyllt 18 år, bereda bostad ävensom viss personlig omvårdnad. Även åt begreppet skolhem ges närmare bestämning.

Socialstyrelsen tilläggs befogenhet att meddela avgörande, huruvida institution är sådan som avses i kapitlet, och att, om så är fallet, klassificera densamma.

Endast några bestämmelser i kapitlet gäller skolhem och hem för barn med kroppsfel. Barnavårdsnämnd och länsstyrelse åläggs att kontrollera huruvida förhållandena i skolhem och hem för barn med kroppsfel är *ur barnavårdssynpunkt* tillfredsställande, samt att, om missförhållande föreligger, verka för rättelse, i sista hand på det sätt, att länsstyrelsen hänvänder sig till vederbörande centrala tillsynsmyndighet för hemmet.

Beträffande särskilda former av barnavårdsanstalter må nämnas, att beteckningen »anstalter för halvöppen barnavård» föreslås utbytt mot »barnstugor» och att beteckningen »barnhem för varaktig vård» ersätts med »barnhem för längre tids vård». Till de i BvL uppräknade formerna av barnhem har lagts en femte: specialbarnhem, för barn med särskilt vårdbehov. Till specialbarnhem är att hänföra bl. a. hem för s. k. psykopatiska och nervösa barn.

Vad angår fastställelse av plan för barnhemsvårdens ordnande inom landstingskommun samt i fråga om plangodkännande såsom villkor för upprät-

tande av kommunala eller landstingskommunala barnhem, väsentlig ändring beträffande anstalten eller dess verksamhet eller ombyte av innehavare överensstämmer förslaget med BvL.

För annan som vill upprätta barnhem eller vidta sådana förändringar som nyss sagts beträffande anstalten, gäller enligt BvL att tillstånd erfordras. Denna regel utsträcks i förslaget till att gälla alla barnavårdsanstalter, som annan än kommun eller landstingskommun vill upprätta eller upprättat.

Kommun och landstingskommun, som upprättat annan barnavårdsanstalt än barnhem, skall enligt förslaget liksom enligt BvL ha skyldighet att anmäla, när anstaltens verksamhet börjar. Motsvarande stadgas beträffande i 10 kap. lagförslaget avsedda ungdomshem, oavsett vem som upprättat hemmet.

I 10 kap. har vidare upptagits bestämmelser som, bland annat genom någon utvidgning av socialstyrelsens och länsstyrelsernas bestämmanderätt, syftar till att beträffande barnavårdsanstalter i allmänhet och barnhem i synnerhet effektivare än gällande lag befrämja dels för de intagna barnen överhuvudtaget gynnsamma förhållanden, dels ock att icke något barn vistas på barnavårdsanstalt, där det icke kan få erforderlig vård, eller kvarblir i anstaltsvård, fastän andra uppväxtförhållanden erfordras för barnets gynnsamma utveckling.

Fyra ledamöter har reserverat sig beträffande förslaget att indra skolhem och hem för barn med kroppsfel under viss barnavårdstillsyn. Tre av dessa ledamöter har förklarat sig anse, att jämväl bestämmelserna om tillsyn över ungdomshem bör utgå ur förslaget.

Barnavårdskommittén har ansett, att i lag om samhällets barnavård och ungdomsvård bör klargöras *ungdomsvårdsskolornas* uppgifter samt grunddragen av ungdomsvårdsskoleorganisationen ävensom upptas dels regler för intagning i ungdomsvårdsskola samt för elevs behandling och utskrivning, dels ock bestämmelser angående samarbetet mellan ungdomsvårdsskola och barnavårdsnämnder. Övriga bestämmelser om ungdomsvårdsskolorna och deras verksamhet har befunnits böra hänföras till stadga för dessa skolor.

Förslaget är utformat i enlighet med dessa grunder. I förhållande till gällande barnavårdslagstiftning erbjuder förslaget särskilt den nyheten, att vården vid ungdomsvårdsskola uppdelas i två former: vård inom skolan och vård utom skolan, vilken senare form ersätter utackordering och villkorlig utskrivning.

I ett särskilt avsnitt av den föreslagna lagen har upptagits närmare föreskrifter angående *polismyndighets biträde* åt barnavårdsnämnden eller företrädare för nämnden — vilka föreskrifter svarar mot de ovan berörda bestämmelserna om nämndens rätt att anlita polismyndighetens hjälp — ävensom regler om handräckning av polismyndighet åt ungdomsvårdsskola och utredningshem. I samma kapitel har upptagits bestämmelser om att polismyndighet i vissa fall, där det samtidigt gäller att avvärja fara för allmän ordning och säkerhet, dels skall på begäran biträda barnavårdsnämnd eller

dess ordförande genom att tills vidare ta i förvar underårig, som fyllt 15 år och enligt meddelat beslut skall omhändertas, dels må genom att ta person i nämnda ålder i tillfälligt förvar föregripa beslut angående omhändertagande (jfr 31 § tredje stycket samt 35 § 1 mom. tredje stycket BvL).

Fördelningen av det allmännas kostnader för barnavården måste, liksom enligt gällande lag, ansluta sig till vad som gäller för socialhjälpen (fattigvården). Förslagets huvudregler om kommuns rätt att av annan primärkommun eller av staten utfå ersättning hänvisar därför till SochjL. Det må framhållas, att kommittén i denna del av förslaget, liksom när det gäller enskildas ersättningsskyldighet, ansett sig icke böra ifrågasätta ändring i nyssnämnda lags principer, även om kommittén i vissa hänseenden skulle föredragit och tidigare uttalat sig för andra lösningar.

Vad angår enskildas ersättningsskyldighet föreslås, att den möjlighet som enligt BvL föreligger att ta omhand egendom, som tillhör eller tillfaller omhändertaget barn, får motsvarighet i en ersättningsskyldighet, begränsad till vissa av den omhändertagnes tillgångar, främst fastställt underhållsbidrag. Beträffande ersättningsskyldighet för anhörig innebär förslaget — i anslutning till vad i SochjL sägs om ersättning för socialhjälp åt barn, men med höjning av den där angivna åldersgränsen, 16 år — att föräldrarna (adoptivföräldrarna) regelmässigt skall vara skyldiga att ersätta kostnad, som kommun haft för omhändertagen, vilken ej fyllt 18 år. Från regeln görs undantag genom hänvisning till motsvarande undantagsbestämmelser i SochjL. Ett maximum för ersättningsskyldighet med avseende på barnavårdskostnad har ansetts böra i fortsättningen liksom hittills vara föreskrivet, men beloppet bör enligt kommitténs mening höjas.

Beträffande talan om utbekommande av ersättning från enskilda samt i fråga om fastställande av ersättningsskyldiga föräldrars plikt att på vissa tider utge bidrag till omhändertaget barns vård ansluter sig förslaget nära till vad som redan gäller.

Detsamma kan sägas om flertalet ansvarsbestämmelser i förslaget. Penningböter har ersatts med dagsböter, och fängelsestraff genomgående maximerats till 6 månader. Ansvarsbestämmelser har, såsom delvis berörts ovan, knutits till de — i förhållande till BvL — nya stadganden om föreskrifter och förbud, som förslaget innehåller. Straffskyddet för barnavårdsmyndigheternas verksamhet, avseende utredning eller verkställighet, behandling av omhändertagen m. m., har i viss mån utvidgats och förstärkts. Behörighet att anmäla till åtal har tillagts jämväl tillsynsmyndigheten.

Rätten att fullfölja talan mot beslut av barnavårdsnämnd (delegation) har i förslaget väsentligt utvidgats när det gäller sådana beslut angående individuellt inriktade ingripanden, vilka icke avses med underställningsreglerna.

I förslaget saknas motsvarighet till vad BvL innehåller angående besvär över beslut av styrelse för ungdomsvårdsskola. Såsom nämnts föreslås, att sådan styrelse icke skall träffa avgörande rörande samhällsvårds upphörande. De beslut av styrelse för ungdomsvårdsskola, vilka bör få överklagas, har

synts böra prövas av socialstyrelsen, och bestämmelser härom torde böra upptas i stadga för ungdomsvårdsskolorna.

Beträffande rätt att fullfölja talan mot polismyndighets handräckningsåtgärd överensstämmer förslaget i huvudsak med gällande rätt men fullföljdsrätten har utvidgats till att avse även polismyndighets åtgärd att ta underårig i förvar.

I BvL finns vissa regler för länsstyrelsens förfarande efter underställning men saknas bestämmelser om förfarandet i besvärsmål. Kommittén har funnit erforderligt att i stället för de nuvarande, för underställningsmål gällande reglerna sätta andra, svarande mot vad som föreskrivits beträffande barnavårdsnämnds förfarande. Förslaget innefattar i denna del åtskilliga nyheter och fullständigar i viktiga hänseenden vad nu gäller; syftet är bl. a. att befrämja anlitandet av ett övervägande muntligt förfarande. Förslaget bygger på nuvarande ordning för utövning av länsstyrelsens beslutanderätt. Då enligt barnavårdskommitténs mening länsstyrelsens beslutanderätt bl. a. i betydelsefulla barnavårdsärenden framdeles bör utövas av ett domstolsmässigt kollegium, är de föreslagna förfarandebestämmelserna att anse såsom provisoriska.

Förslagets innehåll i övrigt beträffande fullföljd av talan, delgivning och verkställighet av beslut, som meddelats av överinstans, m. m. skiljer sig knappast i sak mera väsentligt från motsvarande bestämmelser i BvL.

Kommittén föreslår, att den nya lagen får ersätta BvL den 1 januari 1960. I så fall bör barnavårdsnämnd med tillämpning av de nya reglerna väljas i december 1959.

*

I ett slutbetänkande kommer barnavårdskommittén att framlägga förslag till vissa stadgor, som — i enlighet med vad i lagförslaget förutsätts — avses skola komplettera lagen. I slutbetänkandet vill kommittén också föreslå vissa, med förslaget till ny barnavårdslag sammanhängande ändringar i andra författningar, ta upp frågan om högsta dömande instans i barnavårdsmål samt redovisa den utredning och framlägga de förslag, som föranletts av ett särskilt, åt kommittén givet uppdrag, avseende barnavårdsmannainstitutionen, i samband varmed kommittén vill beröra en del för samhällets barnavård betydelsefulla spörsmål rörande familjerätten i övrigt. Slutbetänkandet skall om möjligt framläggas under första hälften av innevarande år.

I vilken omfattning kan kvinna som föder barn utom äktenskap hålla samman med sitt barn?

Av generaldirektör *Karl J. Höjer*, Stockholm

De studerande vid socialinstitutet i Stockholm har att i samband med sina studier för överbetyg författa en uppsats över ett i samråd med examinator valt ämne. I studieämnet sociallagstiftning, där jag handhar undervisningen och är examinator, väljs ofta en uppgift som är ägnad att för en viss kommun belysa lagstiftningens verkningar eller de sociala förhållanden, vilka påverkas av lagstiftningen, i regel en kommun i vilken den studerande praktiserar viss tid i samband med studierna. Sådana undersökningar kan ofta vara av stort lokalt intresse men kan självfallet aldrig bli representativa för större områden. Urvalet av orter sker ju efter grunder som ingenting har att göra med representativiteten för större områden. Härtill kommer att dessa undersökningar alltid måste kunna slutföras på kort tid och därför inte kan få omfatta mera komplicerade eller svårtillgängliga förhållanden.

Den i rubriken uppställda frågan har tyvärr hittills blivit föga belyst genom statistiskt bearbetat material. I Soc. Medd 1956: 6, sid. 361, har redogörelse lämnats för *en kartläggning av de ensamma mödrarnas förhållanden i socialt och ekonomiskt avseende*, vilken utförts av socialstyrelsen. Denna stora och ingående, på intervjuer grundade undersökning avser dock inte den här uppställda frågan och inga upplysningar till belysning av denna kan erhållas därur. Däremot pågår vid Statistiska institutionen vid Göteborgs universitet sedan några år omfattande *undersökningar rörande barn i ofullständiga familjer* av Hannes Hyrenius och Uno Zackrisson, vilka undersökningar bl. a. är ägnade att belysa frågan om sammanhållningen mellan mor och barn men uteslutande rör sig med material från Göteborg. En första del har publicerats 1955 (i institutionens egen skriftserie) och gäller barn födda utom äktenskap i Göteborg åren 1928—1954. För 1928 och 1929 har hela årgångarna tagits med och därefter ett urval av varje årgång. Denna undersökning erbjuder mycket av intresse om barnens legitimering och adoption men även om barnens placering. Likväl lämnar den inga direkta svar på frågan, i vilken omfattning och på vad sätt den ogifta modern löser problemet om sammanhållningen med sitt barn, när hon från början står där med barnet och måste söka finna en utväg för sin och barnets existens. Ett fördjupat studium av själva vårdförhållandena ställs av utredarna i utsikt, säkerligen med all rätt avsett att begränsas till de senare årens material. Med tillfredsställelse noteras detta, men på samma gång måste det ju konstateras att materialet avser enbart Göteborg. Vidare har det en viss svaghet

däri att det, åtminstone i avseende på vad som hittills publicerats, inte omfattar dem som under den tid undersökningen gäller, avflyttat från Göteborg. Det torde ha ansetts medföra alltför stora svårigheter att följa dessa efter avflyttningen.

Hur som helst fann jag det inte vara ur vägen att söka genom ifrågavarande studiearbeten lämna något litet bidrag till belysning av frågan för vissa andra orter än Göteborg. Såsom av inledningen framgår, kunde det inte bli fråga om annat än elementära frågeställningar, och att söka följa moder och barn längre än i två år ansåg jag skulle bli vederbörande övermäktigt. *Uppgiften gällde därför i huvudsak frågan i vad mån barn utom äktenskap vid en ålder av två år bor samman med sin mor och i så fall under vilka förhållanden samt i motsatt fall på vad sätt det ordnats för barnet.* Även om full klarhet inte kunde nås om de successiva förändringarna under de två åren, skulle dock uppgifter införskaffas om status den dag då barnet fyllde två år och undersökningen alltså åtminstone ge ett tvärsnitt för denna tidpunkt i barnets liv. Meningen var att vederbörande skulle försöka följa alla barn fram till två års ålder, även om moder och barn eller endera avflyttat från orten. Uppenbart var att gällande sekretessbestämmelser därvidlag kunde tänkas lägga vissa hinder i vägen, men med hänsyn till uppgifternas elementära art och begränsningen i tiden samt det förhållandet att undersökaren tjänstgjorde hos barnavårdsnämnd hoppades jag att några större svårigheter inte skulle uppstå.

Såsom redan inledningsvis betonats kunde det här aldrig bli fråga om annat än en liten serie lokala undersökningar, vilka sammanräknade ändå inte representerar förhållanden inom något större område än de berörda kommunerna. Med hänsyn härtill framstod det som skäligen likgiltigt om de skilda undersökningarna inte helt avsåg samma år. Avgörande vid valet av material var att få det så färskt som möjligt för att på så sätt få lättillgängliga uppgifter samt att få ett material av något så när omfattning, vilket sistnämnda krav på mindre orter självfallet kan bli omöjligt att tillgodose utan att ha med barn födda inte endast ett eller ett par år utan kanske flera år, av vilka det senaste måste ligga två år tillbaka i tiden. Trots detta har materialet särskilt för vissa orter egentligen blivit för litet för den uppdelning som måste göras. Inget urval inom årgångarna skedde, utan alla barn födda ett visst år skulle medtas och undersökningarna sålunda bli fullt representativa för varje ort för sig. På grund av brister i preciseringen av uppgiften från min sida har i viss utsträckning undersökare i stället för att gå efter födelseåret gått efter året för barnavårdsmannaförordnandet. Detta kan emellertid inte ha föranlett något annat än en förskjutning i tiden i fråga om urvalet av material och saknar säkerligen all betydelse. Denna förskjutning markeras inte i det följande. Material för undersökningarna var genomgående barnavårdsmannaakterna och muntliga upplysningar av tjänstgörande barnavårdsman samt i ett begränsat antal fall muntliga eller skriftliga upplysningar från barnavårdsnämnd eller barnavårdsman i den kommun dit vederbörande utflyttat.

Från dessa utgångspunkter kom undersökningarna att gälla följande orter och årgångar av barn. Namnet inom parentes anger den studerande, som verkställde undersökningen på respektive ort. Undersökningarna utfördes 1955 men avslutades i vissa fall först 1956.

Avesta stad. Barn födda u. ä. åren 1949—1953, till antalet 73. Frekvensen av u. ä. födda 10 %, vilket tal var nära sammanfallande med motsvarande tal för hela riket. Stadens invånarantal har under sagda tid ökat från 7 600 till 9 600. Staden är en industristad, som förenar gamla traditioner med en modern industriell expansion. (Dath Nordenfelt-Hall)

Nacka stad. Barn födda u. ä. åren 1951—1953, till antalet 87. Frekvensen av u. ä. födda 9 %. Staden, vars invånarantal under samma tid ökat från 15 500 till 17 600, har karaktären av förstad till storstaden, ehuru inte enbart sovstad utan med betydande egna industrier. (Ingrid Larsson-Jernetz)

Sala stad. Barn födda u. ä. åren 1951—1953, till antalet 59. Frekvensen av u. ä. födda 12 %. Stadens invånarantal, inberäknat Sala socken som inkorporerades 1/1 1952, har under de aktuella åren stigit obetydligt och låg vid drygt 10 000 personer. Sala hade ju en gång en storhetsperiod som gruvstad men har nu stabiliserats med en ej oväsentlig industri; inom socknen dominerar fortfarande jordbruket. (Birgitta Johansson)

Timrå köping—Alnö landskommun. Undersökaren var placerad i Timrå men då tillfälle erbjöd sig att få disponera materialet även för grannkommunen Alnö, togs denna möjlighet till utvidgning i anspråk. Barn födda u. ä. åren 1950—1952, till antalet 113, varav 72 i Timrå och 41 i Alnö. Frekvensen av u. ä. födda var 19 % (i Timrå 18 och i Alnö 20 %). Dessa tal ligger alltså högt över rikstalet. Timrå hade 8 500 invånare vid början av den aktuella perioden och 9 300 vid dess slut, under det att Alnös invånarantal låg ungefär stilla vid 5 300. Timrå ingår i det stora industridistriktet norr om Sundsvall och kan betecknas som en expanderande industrikommun. Alnö åter, den stora ön mellan Ljungans och Indalsälvens utlopp, hade en storhetstid under sågverksperioden och blev hårt lidande av sågverksdöden. Omfattande och långvariga arbetslöshetsperioder har förekommit. Numera finns industri endast i begränsad omfattning, jordbruk och fiske spelar en viss roll men befolkningen har till stor del sitt arbete på fastlandet. (Lillemor Lindstrand)

Östersund. Barn födda u. ä. åren 1951 och 1952, till antalet 129. Frekvensen av u. ä. födda var 17 %. Som synes ligger denna relation avsevärt över rikstalet. Stadens invånarantal var 21 400 den 1/1 1951 och hade den 1/1 1953 ökat till 22 200. Östersund är residensstad och i sällsynt grad centrum för länet även i avseende på industri och handel. Själv har staden inga större industrier men är skol- och militärstad. (Birgit Ekerby)

Hela antalet barn födda u. ä. i de ifrågavarande kommunerna de angivna åren uppgick alltså till 461. Härav bortföll på grund av barnets död 11 och på grund av att tillräckliga upplysningar inte kunde erhållas 14. Bortfallet av sistnämnda skäl var ringa eller intet i alla orter utom i Timrå-Alnö, där

Tab. 1. Frekvens av samboende mellan barn, födda u. ä., och båda föräldrarna

1	2	3	4	5	6	7	8
Kommun	Hela antalet barn i undersökningarna (årgångar)	Barnet vid 2 års ålder boende hos modern och den med henne samboende fadern. Föräldrarna					
		gifta		ogifta		Summa	
		antal	%	antal	%	antal	%
Avesta	71 (1949—53)	31	44	8	11	39	55
Nacka	86 (1951—53)	20	23	9	10	29	33
Sala	58 (1951—53)	31	54	6	10	37	64
Timrå-Alnö	96 (1950—52)	40	42	12	12	52	54
Östersund	125 (1951—52)	38	30	12	10	50	40

man återfinner inte mindre än 12 av de 14. Ehuru bruttomaterialet från Timrå-Alnö var så stort som 113, varav 5 bortföll på grund av dödsfall och 12 av nyss angivna skäl, ger sistnämnda förhållande anledning till undran, huruvida det företrädesvis är någon viss grupp som fallit bort. Det finns dock ingen anledning räkna med att så är förhållandet. Tre barnavårdsnämnder har av sekretesskäl vägrat svara på förfrågningar, som gällt 5 fall. Fyra nämnder har lämnat förfrågningar om 7 fall obesvarade. Förhållandet torde sammanhänga med att alla förfrågningar har gjorts skriftligen av undersökaren och denna har inte varit i tillfälle sända påminnelser eller göra muntliga påstötningar. Det finns alltså ingen anledning att behandla uppgifterna från Timrå-Alnö såsom mindre representativa för orten än uppgifterna från övriga orter. Sammanlagt kom undersökningarna sålunda att omfatta det antal barn på respektive orter som framgår av tab. 1, sammanlagt 436 barn.

Som synes kom undersökningarna att gälla orter med stora olikheter i avseende såväl på geografisk belägenhet som i fråga om allmän struktur, olikheter som i och för sig kan väntas ge upphov till skiftningar i befolkningens beteendemönster inte minst i de här aktuella avseendena.

Det är ett välkänt förhållande att barn födda u. ä. i stor omfattning vinner äktenskaplig börd eller legitimeras genom att föräldrarna ingår äktenskap. Denna kategori av barn u. ä. står i själva verket närmare barn i ä. än de står till de övriga barnen u. ä., särskilt om man jämför dem med den stora grupp av barn i ä. som visserligen föds först efter det föräldrarna gift sig men redan inom nio månader efter äktenskapets ingående och vilka alltså avlats före äktenskapet men s. a. s. legitimerats före födelsen. De u. ä. födda men sedan legitimerade barnen står ju bland u. ä. barnen i särställning ur den här aktuella synpunkten, som ju är den: Hur klarar en ogift mor problemet att kunna hålla samman med sitt barn? Nära dessa legitimerade barn står barn, vilkas föräldrar visserligen inte gift sig, men dock bor samman (i dessa undersökningar alltså när barnet fyller två år). Nu är det förut känt och bl. a. bekräftat av den nämnda Göteborgsundersökningen att barn u. ä. i betydlig omfattning legitimeras inte bara under barnets två första levnadsår

utan även senare. Säkerligen gäller detta främst om de fall där föräldrarna sammanbor. Det är m. a. o. här genomgående framför allt fråga om en förskjutning av tidpunkten för äktenskapets ingående. Självfallet är det av stort intresse att konstatera, i vilken utsträckning u. ä. födda barn sålunda sakligt i här ifrågavarande viktiga avseende är i samma ställning som i ä. barn. Resultatet av undersökningarna i denna del framgår av tab. 1.

Som synes av tab. 1 växlar frekvensen av äktenskap mellan föräldrarna inom två år efter barnets födelse mellan 23 % (Nacka) och 54 % (Sala). I Göteborgsundersökningen, som omfattar en lång följd av år, har konstruerats en sammanfattande tabell (tab. 13) över de utomäktenskapliga barnens med åldern ändrade juridiska ställning. Därvid har legitimeringsfrekvensen, när barnet når 2 års ålder, befunnits vara 29 %, vilken siffra passar väl in i den här funna talserien och nästan sammanfaller med det frekvenstal som gäller för Östersund. Att analysera de relativt kraftiga variationerna i legitimeringsfrekvensen för de olika orterna är inte möjligt. Med hänsyn till de betydande skiljaktigheterna i de undersökta kommunernas karaktär finner jag inte dessa variationer på något sätt överraskande.

Frekvensen av samboende ehuru inte gifta föräldrar är förbluffande jämn och ligger för alla de sex kommunerna vid 10 à 12 % (uppgift av detta slag kan inte erhållas ur Göteborgsundersökningen). Skulle denna enhetlighet bekräftas vid en undersökning för större områden bör företeelsen betyda att de lokala skiljaktigheterna i beteendemönstren i fråga om äktenskap mellan man och kvinna, som fått barn u. ä. tillsammans, utövar sina verkningar under de två första åren men därefter har spelat ut sin roll. — Det är i detta sammanhang av intresse att konstatera, att det i inte oväsentlig grad rörde sig om så unga mödrar att lagen utgjorde hinder för äktenskap. Bortsett från Nacka finns uppgifter om hur många av mödrarna som uppnådde högst 17 års ålder först under det kalenderår då barnet föddes. Antalet så unga mödrar var absolut och relativt störst i Avesta (12) och var i Sala, Timrå-Alnö och Östersund resp. 6, 8 och 5. För Avesta och Östersund har undersökarna meddelat, att ingen av dessa unga mödrar sökt dispens för äktenskap men att de i stor utsträckning gift sig med barnafadern sedan 18-årsåldern uppnåtts, nämligen 8 av de 12 i Avesta och 4 av de 5 i Östersund.

Räknar vi samman de båda grupperna, varierar alltså frekvensen av barn, bosatta hos de samboende föräldrarna, mellan 33 % (Nacka) och 64 % (Sala). Det är tal, som förmodligen många finner överraskande höga. I den förut nämnda, beräknade tabellen från Göteborgsundersökningen har antalet legitimeringar under hela tiden upp tills barnet fyllt 16 år angetts till 42 %. Då man rimligen kan anta att de legitimeringar som sker efter tvåårsåldern framför allt gäller barn, som vid denna ålder är bosatta hos de samboende ehuru inte gifta föräldrarna, måste man säga att de här framkomna talen visar en god överensstämmelse med Göteborgsundersökningen. För Östersund, vars legitimeringsfrekvens vid tvåårsåldern enligt det föregående nära överensstämmer med Göteborgs, visar också frekvensen av barn,

vid samma ålder bosatta hos samboende föräldrar, 40 %, nära överensstämmelse med Göteborgsundersökningens totala legitimeringsfrekvens, 42 %.

Självfallet har barnet och föräldrarna inte i samtliga de fall (summa 207), där föräldrar och barn bodde samman, när barnet fyllde 2 år, hållit ihop oavbrutet från födelsen, men i alla fem undersökningarna är regeln att så varit förhållandet. Materialet medger inte specifikation av de särskilda fall, där det varit avbrott i sammanhållningen.

De anförda siffrorna bör ge var och en som sysslar med barn födda u. ä. och deras förhållanden anledning till eftertanke. Man beaktar ofta inte att denna barngrupp sålunda i synnerligt hög grad, enligt de här anförda siffrorna till ca hälften, i själva verket endast formellt (frånvaron av vigsel) samt i avseende på den rättsliga ställning som följer därmed men inte i fråga om den praktiska familjesituationen skiljer sig från barnen födda i ä. Om man exempelvis vill göra en undersökning om frekvensen av missanpassade barn inom vissa grupper och bl. a. utgår ifrån att barn som från födelsen är predestinerat att sakna ett hem med både far och mor kan löpa särskilt stor risk att bli missanpassat, undersöker man kanske hur många barn av en viss grupp u. ä. födda som blir missanpassade och jämför med samma relation bland en grupp i ä. födda. Antag att frekvensen av missanpassning blir ungefär densamma i båda grupperna, blir slutsatsen den att frånvaron av ett fullständigt hem inte medför några större risker för missanpassning. I själva verket är jämförelsen alldeles missvisande eftersom u. ä. gruppen omfattar så många barn som i det berörda avseendet hör samman med i ä. gruppen.

Därmed lämnar jag de u. ä. födda barn, vilka haft förmånen få växa upp hos sin mor och sin far och vilkas mödrar alltså inte ställts inför alla de problem det eljest innebär för en ogift kvinna att kunna skapa ett hem för sig och sitt barn eller att söka andra vägar för vård åt barnet. Då denna grupp visat sig vara så stor, avsevärt större än jag väntat, har det återstående materialet blivit ganska litet, ett förhållande som ger ytterligare anledning att betona det helas karaktär av experiment. Emellertid torde likväl den på grundval av detta material sammanställda tab. 2 erbjuda så pass mycket av intresse att den är värd att publiceras, detta så mycket mer som trots materialets ringa omfattning överensstämmelsen mellan olika orter är ganska god. I materialet ingår ett mindre antal fall, där faderskapet överhuvudtaget inte kunnat fastställas.

Antalet barn i denna grupp i de fem undersökningarna tillsammans är alltså 229 (436 — 207), se tab. 2, kol. 1. För Sala går antalet så lågt ner som till 21, största antalet återfinns i Östersundsundersökningen med 75. Om vi här först ser på frekvensen av samboende mellan mor och barn överhuvudtaget (kol. 8), finner vi att den är ganska enhetlig i alla kommunerna, nämligen växlande mellan 61 % (Nacka) och 76 % (Sala). Räknar man ur båda tabellerna samman alla barn som bor med sin mor, oavsett om fadern är med eller inte, befinns detta vara fallet för följande procent i

Tab. 2. Hur har det gått för barn, födda u. ä., vilka inte sammanbor med båda föräldrarna?

	1	2		3		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Kommun	Antal barn som vid 2 års ålder inte bor hos sambo-ende föräldrar. Tab. 1, kol. 2, minskad m. kol. 7	Barnet boende hos eller med modern vid 2 års ålder									Barnet skilt från modern vid 2 års ålder						
		modern sambo-ende med annan än fadern		hos mormor		hos arbetsgivare	hos annan	ensamstående	Summa		adopterat	hos fadern	hos mormodern	i annat fosterhem	på barnhem	Summa	
		g	og	antal	% av kol. 7				antal	% av kol. 1						antal	% av kol. 1
Avesta	32	2	—	17	85	—	—	1	20	63	4	1	6	1	—	12	37
Nacka	57	3	—	17	49	9	—	6	35	61	11	1	2	8	—	22	39
Sala	21	3	—	11	69	1	—	1	16	76	1	—	1	2	1	5	24
Timrå-Alnö . .	44	3	1	24	75	1	2	1	32	71	5	—	2	4	1	12	29
Östersund . . .	75	1	2	32	56	7	2	6	50	67	8	1	3	12	1	25	33

kommunerna, tagna i samma ordning som i tabellerna: 83, 74, 91, 88, 80. Lägst ligger alltså Nacka med 74 och högst Sala med 91 %. Dessa tal är avsevärt högre än jag för min del väntat mig.

I tab. 2 (vänstra delen) finner vi svaret på frågan på vad sätt det blivit möjligt för modern att realisera ett samboende med barnet, ehuru hon inte kunnat bilda ett hem med barnets fader. Den dominerande lösningen har i alla kommunerna varit att modern med barnet tagits emot i föräldrahemmet, alltså bosättning hos barnets mormor (ev. och morfar). Här visar kommunerna sinsemellan relativt stora olikheter. Lägst ligger Nacka och Östersund med resp. 49 och 56 %, högst Timrå-Alnö och Avesta med resp. 75 och 85 %. I de två första städerna har i motsats till i de övriga bostad hos arbetsgivaren (i regel såsom hembiträde med rätt att ha barnet med sig) samt bostad som ensamstående förekommit i nämnvärd utsträckning. Det är påfallande att mödrarna i så ringa grad lyckats bilda ett eget hem för sig och barnet (endast 15 av 151, varav resp. 6 och 6 i Nacka och Östersund). Såväl bostadsbristen som frånvaron av daghem åberopas i undersökningarna som orsak och just i sistnämnda avseende är Nacka och Östersund bättre lottade än de övriga. Endast mödrarna i Nacka har möjligheter till daghem, men i Östersund synes, trots att ingen organiserad familjedaghemsverksamhet finns, möjligheterna till familjedaghem vara något bättre än i de övriga kommunerna. I särskilda fall möter man åter mormor som den som löser problemet, här alltså som familjedaghemsmamma.

I ett inte oväsentligt antal fall har problemet lösts i samband med att modern gift sig med eller eljest sammanflyttat med en annan man än barnets fader och barnet på så vis fått ett hem. För hela materialet är dessa fall (15) lika många som de fall då modern ensam kunnat bilda ett hem med barnet.

Till sist ger högra delen av tab. 2 upplysning om på vad sätt det är ord-

nat för de 76 från modern skilda barnen, vilkas relativa antal är lägst i Sala (24 %) och högst i Nacka (39 %), räknat i förhållande till materialet i tab. 2. Räknar man i stället antalet i förhållande till samtliga av respektive undersökningar omfattade barn varierar talen från 9 % (Sala) till 26 % (Nacka). Som synes är det endast tre utvägar som spelat någon större roll, nämligen att barnet blivit kvar hos mormor såsom fosterbarn (särskilt vanligt i Avesta), att barnet lämnats till annat fosterhem (särskilt vanligt i Östersund) samt att modern låtit barnet bli adopterat (här ligger Nacka högst). Slår man samman de båda första grupperna (kol. 11 och 12) till en fosterbarnsgrupp (ej utfört i tabellen), finner man att dennas storlek i förhållande till hela antalet barn, skilda från modern (kol. 14), växlade mellan ca 45 och 60 %. I återstoden av gruppen (alltså ca hälften) dominerade adoptionen. Antalet adoptioner för varje ort jämförda med materialet i dess helhet för orten är starkt växlande men ger för små tal för några jämförelser. Nämnas må, att man i Göteborgsundersökningen beräknade antalet adoptioner intill tvåårsåldern till 8,5 %.

I de särskilda undersökningarna har även lämnats åtskilliga här ej berörda uppgifter såsom om mödrarnas ålder, deras förvärvsarbete, i vad mån barn i den i föregående stycke behandlade gruppen varit omhändertagna av barnavårdsnämnd, om adoption skett av släkting eller annan m. m. Dessa uppgifter har emellertid inte blivit fullt jämförliga de olika orterna emellan och är delvis inte bearbetningsbara. Redan av dessa skäl avstår jag från att söka ge en sammanfattande redogörelse för undersökningarna i dessa delar.

Till sist några reflektioner, som tränger sig på vid studium av de anförda siffrorna samt de spridda upplysningar som lämnats i undersökarnas berättelser. Man gläder sig åt att så stor andel av u. ä. barnen får hålla ihop med både mor och far, liksom åt den starka familjekänsla som får antas ligga bakom den stora utsträckning, i vilken barnet med eller utan modern funnit ett hem hos sina morföräldrar. Å andra sidan är denna utväg för många en nödlösning och förenad med avsevärda nackdelar, särskilt när morföräldrarna är gamla. Modern har intet annat val, därför att det möter så stora svårigheter att kunna bilda ett eget hem. Svårigheterna kan vara omöjliga att övervinna av den orsak att modern inte har de personliga kvalifikationer som krävs av en kvinna, om hon skall kunna stå ut med den ensamstående barnamoderns påfrestande liv, men svårigheterna är också av annan art. Brist på bostäder, daghem och möjligheter till barnvakt samt en ytterligt svag ekonomi bör främst nämnas. Den svenska socialpolitiken har verkligen just här svåra försyndelser att gottgöra.

Det förefaller mig som om denna i all anspråkslöshet utförda studie visar, att det vore angeläget att få till stånd en bredare undersökning. Tills vidare bör dock resultatet av ett fullföljande av Göteborgsundersökningen avvaktas.

Personalutbildningen i åldringsvården

Malmöhus läns vårdhemsförbunds enskilda yrkesskola för utbildning av personal till ålderdomshem och vårdhem

Av socialvårdskonsulent *Filip Dahlström*, Malmö

Då Malmöhus läns vårdhemsförbund är en relativt okänd organisa'ion utanför länet, må en kortfattad orientering lämnas om denna sammanslutning. Vårdhemsförbundet, som organisationen i dagligt tal brukar kallas, är en ekonomisk förening med de förutvarande fattigvårdsstyrelserna inom landstingsområdet som intressenter. Sammanslutningen bildades år 1940 med uppgift att för fattigvårdsstyrelsernas räkning driva vårdhem av olika slag. Syftemålet med dessa hem var att befria ålderdomshemmen från sådana svårvårdade pensionärer, som icke med fördel kunde eller borde vårdas där, eller sålunda med andra ord åstadkomma en supplering av statens och landstingets tyvärr alltför otillräckliga vårdmöjligheter. Vårdhemsförbundet är idag huvudman för fyra olika vårdhem med tillsammans 155 platser. Som en direkt följd av förbundets initiativ har ålderdomshemmen inom landstingsområdet i Malmöhus län kunnat befrias från alla svårvårdade psykiskt efterblivna. Förbundets verksamhet har även kommit att utsträckas över länsgränsen genom det samarbete, som i olika avseenden kommit till stånd med landstingen i Kristianstads län, Blekinge län och Hallands län.

För en organisation, som är huvudman för vårdhem och vars intressenter i sin tur är huvudmän för ålderdomshem, måste ju vårdfrågor av olika slag få stor betydelse. Direkt och indirekt berör förbundets verksamhet

över 100 olika hem med närmare 2 000 vårdplatser. Knappast har diskussionerna rörande vårdfrågor på annat håll i landet förts med större intensitet än just vid vårdhemsförbundets årsmöten och sammankomster. Intet annat län torde heller kunna uppvisa en mera omfattande interkommunal samverkan socialvårdsorganen emellan än just Malmöhus län. Mycket kunde förvisso vara att säga om de olika spörsmål, som var för sig behandlats, och om de skilda vägar på vilka man sökt finna en lösning, men för dagen är jag dock nödsakad begränsa min framställning till en enda fråga, nämligen den som gäller utbildningen av personal till ålderdomshem och vårdhem. Just på detta område har vårdhemsförbundet tagit ett initiativ, som torde äga ett mera allmänt kommunalt intresse.

De personella resurserna på ålderdomshemmen under 1940-talet kunde utan tvekan betecknas som otillräckliga. Den allmänna bristen på arbetskraft medförde, att hemmen i större eller mindre utsträckning — detta alldeles särskilt på landsbygden — saknade arbetskraft eller fick nöja sig med sekunda sådan. Denna senare utgjordes ofta av flickor i 15—16-årsåldern, vilka givetvis saknade både nödig mognad och tillräcklig erfarenhet. För den kvalificerade arbetskraften blev anställningen ofta blott en genomgångssyssla till någonting bättre. Bristen på föreståndarinnor var vid denna tidpunkt icke så stor som nu är fallet, vilket berodde på det förhållandet, att medlemskapet i statens pensionsanstalt vid övergång till annat yrke medförde förlust av pensionsförmåner.

Det var mot bakgrunden av dessa förhållanden, som vårdhemsförbundet beslöt att genom kurser och genom förmedling av praktik på sjukhus och sjukhem söka öka biträdespersonalens yrkeskunnighet. Vad man främst syftade till var att i görligaste mån skapa en *kåranda* för att därigenom motverka en övergång till andra yrken. Bristen på ekonomiska resurser gjorde emellertid, att kurserna måste inskränkas till att endast sträcka sig över veckosluten. Tiden vid dessa kurser utnyttjades utomordentligt väl. Bland de spörsmål, som behandlades, må nämnas pensionsfrågan, användandet av tjänstedräkt i arbetet och krav på att få tituleras fröken med tillägg av förnamn eller efternamn. Undervisningen begränsades till arbetsterapi och fotvård. Förbundet var säkerligen bland de första i landet, som meddelade undervisning i fotvård åt vårdpersonal. Under tjänstgöring vid statens sinnessjukhus och vid kroniska sjukhem fick ett icke ringa antal biträden inblick i såväl psykisk sjukvård som kroppssjukvård för gamla. De farhågor, som på sin tid uttalades, att denna tjänstgöring skulle befordra en övergång till anställning vid sjukhus eller sjukhem, besannades icke.

Enbart det förhållandet, att biträden fick komma tillsammans och lära känna varandra, hade sin stora betydelse. De kunde fritt diskutera sina problem och de kände, att någon verkligen intresserade sig för deras arbete. En kamratförening bildades och till Kungl. Maj:t avläts en skrivelse med hemställan om att deras pensionsfråga skulle beaktas.

I den mån som tiden gick, gjorde sig kravet på längre kurser allt mera

gällande. År 1951 var tiden mogen härför. Efter vädjan om bidrag inflöt från 220 av länets då 242 kommuner något över 8 000 kr. För dessa medel anordnades på hösten samma år en 3 veckors kurs för 28 vårdbiträden. Kursen var anordnad som internat, och eleverna betalade endast för kost och husrum. Stora krav hade uppställts såsom villkor för inträde vid kursen. Vederbörande elev skulle sålunda ha tjänstgjort vid ålderdomshem under minst 12 månader samt på sinnessjukhus och kroniskt sjukhem under vardera 3 månader. Vidare skulle eleven ha genomgått lanthushållsskola eller styrka sin kunnighet i matlagning. Då ett icke ringa antal av eleverna hade både 5 och 10 års tjänst vid ålderdomshem, kunde de utan tvekan betraktas som en elit inom sitt yrke. I några fall fullgjorde eleverna viss del av sin praktik efter kursen.

För att stimulera rekryteringen till vårdbiträdesyrket införde vårdhemsförbundet titeln *vårdsyster* för de elever, som genomgått förbundets längre utbildningskurs. Avsikten var, att dessa vårdsystrar skulle få en mera självständig ställning, antingen de på ett större hem hade ansvaret för en egen avdelning eller de på ett mindre hem fungerade som biträdande föreståndarinna. För de mindre hemmen är kombinationen vårdsyster—föreståndarinna mycket ändamålsenlig, då den på ett enkelt sätt löser arbetstidsproblemet för tvenne befattningshavare. Förbundet har klart utsagt, att utbildningen icke avser att skapa kompetens för att söka och inneha tjänst som föreståndarinna. Att emellertid ett antal vårdsystrar ändå erhållit sådana tjänster beror på den f. n. katastrofala bristen på kompetenta föreståndarinnor.

Redan när 1951 års vårdsysterkurs planerades, uttalade sig förbundets styrelse för en kurstid av 8 veckor. Som förebild stod då de undersköterskekurser, som anordnades vid centrallasaretten. Det var uteslutande ekonomiska skäl, som gjorde, att den första kursen begränsades till 3 veckor. Strävandena inriktades därför på att nästa vårdsysterkurs skulle komma att omfatta 8 veckor. Tyvärr dröjde det flera år, innan dessa planer kunde förverkligas. Under tiden insamlades medel för ändamålet. Samarbete i saken söktes och kom till stånd med socialvårdsförbundet i Kristianstads län. När redovisning över de insamlade medlen slutligen kunde framläggas, hade endast 8 fattigvårdsstyrelser i hela Skåne underlåtit att lämna anslag. Intresset för planens förverkligande var således påtagligt. I början på hösten 1955 stod erforderliga medel, ca 15 000 kr, till förbundets förfogande för en ny vårdsysterkurs. Samtidigt beslöt förbundet att omorganisera sin kursverksamhet och inrätta en enskild yrkesskola för ändamålet. Överstyrelsen för yrkesutbildning lämnade på ett synnerligen tillmötesgående sätt all den vägledning, som erfordrades härför. Den 16 december 1955 blev förbundets nya yrkesskola godkänd av Kungl. Maj:t och påföljande dag, den 17 december, avslutades den vårdsysterkurs, som hade påbörjats den 24 oktober s. å. Denna kurs räknade 30 elever, därav 7 från Kristianstads län.

Nedanstående sammanställning anger den kursplan, uppdelad på huvudgrupper, som kom till användning vid denna senare kurs.

	Antal timmar
Socialvård:	
Socialvårdens utveckling	16
Medborgarkunskap	5
Sjukvård:	
Sjukvårdslära, anatomi och hälsolära	18
Sjukvårdslära, praktik och teori	18
Psykiatri	15
Hygien, allmän	2
» födoämnes-	1
» person-	2
Epileptikervård	1
Sinnesslövård	1
Mediciner och deras förvaring	2
Ålderdomshemmets arbetsuppgifter:	
Arbetets organisation, pensionärernas vanor etc.	16
Enkel bok- och journalföring	3
Röda korsets åldringsvård	2
Fotvård, teori och övning (3 grupper)	65
Etik i arbetet	2
Maten och dess tillredning:	
närings- och födoämneslära, modern konservering, dietmat, köksutrustning	19
Hemvård:	
hemarbetets organisation, möblering, bädd och bäddutrustning, golvvård, tvätt och tvättmaskiner	8
kläder och klädvård	5
krukväxter och blommor	1
demonstration av symaskin	4
Brandskydd	4
Underhållning och förströelse:	
arbetsterapi, teori och övning	69
undervisning i skötsel av filmprojektor m. m.	12
sång	20
bokutlåning	1
Studiebesök:	
Ålderdomshem, sjukhus, vårdhem etc.	59

Till lärare vid yrkesskolan har kursbestyrelsen, som genom omorganisationen till yrkesskola under förbundets styrelse blivit det verkställande organet, sökt erhålla de mest kvalificerade krafter, som stått att uppdriva. I praktisk sjukvård medverkade t. ex. rektorn för undersköterskeskolorna i Lund och Malmö.

Steg för steg har förbundets utbildning förts framåt och vidgats. Även om man önskat, att utvecklingen hade gått snabbare, så har den dock aldrig stått stilla. Fattigvårdsstyrelsernas stora intresse har varit stimulerande. Min kollega, konsulent Almqvist-Jönsson, Kristianstad, har på ett utomordentligt sätt medverkat i arbetet.

Med ingången av innevarande år har den ekonomiska situationen för skolan betydligt ljusnat. Sedan landstingen i Malmöhus län och Kristianstads län beviljat anslag samt statsbidraget höjts till 4 500 kr, har av allt att döma portföret passerats. Från socialnämnderna inom länet kan man i år förvänta ett bidrag på i runt tal 10 000 kr.

Under tiden 18 februari—17 april d. å. kommer en ny vårdsysterkurs att hållas. Denna kommer att förläggas till konvalescenthemmet Sommarsol i Vejbystrand under den första månaden och till Ekelidens ungdomsgård i Höör under den därpå följande. Den år 1955 uppgjorda kursplanen kommer i allt väsentligt att följas vid denna kurs. Till kursen, som räknar 30 elever, kommer 8 deltagare från Kristianstads län och 2 från Blekinge län. Socialvårdsförbundet i detta senare län har anslutit sig till verksamheten vid skolan. Författaren till denna artikel inträder även nu som kursledare.

Till sist vill jag i korthet skissera framtidsplanerna.

Som ett önskemål framstår en utbyggnad och systematisering av yrkesskolans verksamhet. I denna organisation skulle från bottenplanet räknat

Från åldringsvårdsutbildningen

Instruktion i sängbäddning och (nedan) i användning av filmapparat och bandspelare

rekryteringskurserna för anskaffande av ny personal utgöra första etappen. Ingen borde anställas på ett ålderdomshem eller vårdhem, som icke genomgått en 14-dagars kurs av detta slag och därvid visat sig ha fallenhet för uppgiften.

För ordinarie personal med viss erfarenhet i arbetet skulle anordnas *korttidskurser* och möjligheter till praktiktjänstgöring på sjukhus och sjukhem. Nästa etapp i utbildningen skulle utgöras av de nuvarande *vårdsysterkurserna*. För de flesta vårdbiträden torde denna utbildning bli slutmålet, men för de mest ambitiösa och dugliga vårdsystrarna skulle möjlighet finnas att vinna inträde vid *föreståndarinnekurserna*. Det är en demokratisk uppgift att dugande biträden vid ålderdomshem får möjlighet att utan allt för stora kostnader erhålla utbildning till föreståndarinnor.

För dagen är bristen på föreståndarinnor den mest överhängande och denna fråga måste lösas så fort ske kan. Av denna anledning har vårdhemsförbundets styrelse tillsatt en kommitté med uppgift att utreda frågan om möjligheten att redan instundande höst påbörja en kurs för föreståndarinnor vid ålderdomshem. Kurstiden är beräknad att omfatta 40—44 veckor och praktiktjänstgöringen ca 3 år. I allt socialt arbete är den personliga fallenheten för uppgiften av avgörande betydelse. Från denna utgångspunkt har kommittén tagit under övervägande att eventuellt begränsa föreståndarinnekursens elevkrets till vårdsystrar, hemsystrar och undersköterskor, om vilka man har erfarenhet av, att de äger sådan personlig fallenhet för yrket.

Om den stora bristen på föreståndarinnor skall kunna avhjälpas inom rimlig tid, måste utbildningen decentraliseras och förbilligas. Min erfarenhet är, att många för uppgiften lämpliga kvinnor avstår från utbildningen, därför att de ej önskar lämna Skåne. Vidare utgör de stora kostnaderna för utbildningen i huvudstaden ett påtagligt hinder. Skulle mot förmodan ett överskott av föreståndarinnor uppkomma i en framtid, kan utbildningen lätt läggas om till utbildning av hemsystrar, av vilken yrkeskategori behovet är snart sagt obegränsat. Ett annat förhållande, som icke beaktats, är det stora behovet av kvalificerade arbetsledare för framtidens öppna åldringsvård. I en stad som Malmö omfattar idag den öppna åldringsvården över 1 000 vårdtagare med 325 deltidsanställda vårdarinnor. Arbetsledarna för dessa senare bör ha samma utbildning och kompetens som föreståndarinnor inom den slutna vården, men som läget är, finns inga sådana arbetsledare att tillgå.

Tyvärr har bristen på föreståndarinnor gjort, att ett stort antal kvinnor anställts i sådan befattning utan någon som helst utbildning eller med ofullständig sådan. Inom Skåne och Blekinge torde omkring ett 100-tal befattningshavare med bristfällig utbildning finnas anställda. Behovet av *kompletterande utbildning* för dessa är mycket stort. Även detta förhållande har förbundet beaktat och överväger vad som kan göras för att åstadkomma en förbättring.

Undersökning pågår om möjligheterna att bereda skolan egna lokaler i

Lund. Staden som sådan erbjuder stora fördelar. Genom befintligheten av det stora centrallasarettet samt de stora statliga sinnessjukhusen, S:t Lars och Vipeholm, blir det rika möjligheter för skolan att förvärva skickliga lärare i sjukvård, en gren av undervisningen, som måste få större plats på schemat. Lund är dessutom säte för socialinstitut och hemsysterskola. Även inom dessa områden finns alltså expertis att tillgå. Möjlighet till praktiktjänstgöring i sjukvård finns i stor utsträckning.

Då det visat sig ändamålsenligt med internat, kommer denna skolform att bibehållas även i framtiden. Elevernas utlägg för kost och bostad kommer härigenom att begränsas till 130 kr per månad. I statsstipendier kan till denna kostnad efter behovsprövning utgå ett bidrag av 75 kr per månad. Vidare torde landstingsstipendier i en framtid kunna påräknas. För kurser över 4 månader utgår utan behovsprövning särskilda studiebidrag med 30 kr per månad.

Det är med största tillfredsställelse förbundet noterat att socialstyrelsen i sitt yttrande över åldringsvårdsutredningens betänkande förordat en decentralisation av föreståndarinneutbildningen. Anledningen till att denna utbildning skulle centraliseras till Stockholm är obegriplig.

Meddelanden

Socialstyrelsens yttrande över förslag till sjukhuslag. I utlåtande över sjukhuslagstiftningskommitténs betänkande med förslag till sjukhuslag m. m. (SOU 1956:27) anför socialstyrelsen, efter att i ärendet ha inhämtat yttrande från statens socialvårdskonsulenter, följande.

Förekomsten av kroniskt sjuka och sinnessjuka på ålderdomshemmen utgör ett väsentligt hinder för ålderdomshemsvårdens ordnande på ett tillfredsställande sätt. Kommitténs förslag till reglering av den av primärkommunerna under landsting drivna sjukvården är därför av särskilt intresse för den sociala åldringsvården i kommunerna. Kommittén har i denna fråga som vägledande princip utgått från att egentliga sjukvårdsanstalter icke bör drivas av socialvårdsorganen. Anordningen med sjukhusmässig vård vid ålderdomshem med socialnämnd som styrelse innebär ingen godtagbar lösning av den medicinska åldringsvården framhålls det. I detta sammanhang får socialstyrelsen erinra om vad styrelsen anfört i sitt yttrande den 18 juni 1956 över åldringsvårdsutredningens betänkande (SOU 1956:1).

Enligt socialstyrelsens erfarenhet, vitsordad av olika specialister som ägnat sjukdomar hos åldringar särskild uppmärksamhet, är gamla sjuka personer i långt högre grad än man föreställer sig mottagliga för behandling och vård. Socialstyrelsen finner det därför särskilt angeläget, att förutsättningar verkligen skapas för att i tid bereda sjuka åldringar en effektiv behandling. Åldringar med sjukdomssymtom bör ges samma möjlighet att få sina krämpor diagnosticerade och behandlade på sjukhus som andra människor. Många av deras sjukdomar kan numera enligt all erfarenhet också behandlas på ett långt effektivare sätt än tidigare, och vetenskaplig forskning och läkarnas praktik för utvecklingen snabbt framåt.

Styrelsen kan därför icke finna det tillfredsställande att åldringsvårdsutredningen räknar med att ålderdomshemmen i fortsättningen skall bereda vård för ett stort antal sjuka åldringar och att verksamheten i framtiden i än högre grad av utredningen väntas få sjukvårdskaraktär. Enligt styrelsens uppfattning bör det icke ankomma på de socialvårdande kommunala myndigheterna att bereda vård för akut sjuka åldringar, svårskötta långvarigt sjuka eller definitivt sängliggande personer.

Det framgår av det anförda att socialstyrelsen redan tidigare gett uttryck åt en uppfattning, som helt ansluter sig till sjukhuslagstiftningskommitténs ovan återgivna principuttalande. Det kan tilläggas att redan den omständigheten att huvudmannaskapet är splittrat på olika organ, sjukvårdsstyrelse och fattigvårdsstyrelse-socialnämnd, uppenbarligen måste ofördelaktigt påverka förutsättningarna för talrika sjuka åldringar att få kvalificerad vård. I vart fall bör det icke få förekomma, att huvudmannaskapet för kronikervården i stad, som ej deltar i landsting, skall kunna vara uppdelat på olika myndigheter. Socialstyrelsen ansluter sig till kommitténs förslag till lagbestämmelse om att sjukvårdsstyrelse i dylikt fall alltid skall ha ansvaret för alla sjukhus och sjukhem.

Som mål för en rationell ordning beträffande den för närvarande av socialvårdsorgan bedrivna sjukvården bör enligt kommittén uppställas, att fristående sjukvårdsanstalter, som är tillfredsställande för sitt ändamål, övertas och drivs av vederbörande sjukhushuvudman, att fristående dylika anstalter, vilka icke kan anses tillfredsställande för sjukvårdsändamål, så snart ske kan nedläggs samt att icke fristående sjukvårdsavdelningar alltid betraktas som ålderdomshem och att dessas uppgift i princip begränsas till att svara för sådan sjukvård som kan betecknas som god hemsjukvård.

Socialstyrelsen ansluter sig helt till kommitténs angivna målsättning. En följd av vad kommittén härvidlag anfört måste bli att sjukavdelning, som är inrättad i samma byggnad som ålderdomshem för annan vård än hemsjukvård, skall nedläggas så snart detta med hänsyn till platstillgången på lands-

tingets sjukvårdsanstalter blir möjligt. Sådan avdelning bör givetvis icke heller vidare inrättas vid ålderdomshem. All utbyggnad av platser för annan sjukvård än hemsjukvård bör i fortsättningen ankomma på landstinget. Detta bör klart utsägas i den lagstiftning som avser ålderdomshemmen. Gränsdragningen mellan hemsjukvård och annan sjukvård bör som kommittén föreslagit ankomma på socialstyrelsen.

Socialstyrelsen ansluter sig även till kommitténs förslag att sjukhuslagen skall tillämpas såväl på de av landstinget drivna sjukvårdsinrättningarna som — i tillämpliga delar — på de sjukvårdsinrättningar, som under en övergångsperiod får drivas i kommunal regi.

Den i 1 § av kommitténs förslag till sjukhuslag stadgade skyldigheten för landsting att ombesörja anstaltsvård innefattar bland annat kronikervård samt vård av barnsbördspatienter, lättskötta psykiskt sjuka, fallandesjuka och konvalescenter. I fråga om kronikervård föreligger sådan skyldighet redan sedan 1952, medan skyldighet icke tidigare förelegat i fråga om de övriga vårdområdena. Skyldigheten skall dock gälla endast i den mån annan icke drar försorg om sådan vård. Kommittén har härvid tagit sikte på all vård som de facto ombesörjs av annan. Med tanke på den stora omfattning, som kronikervård och sinnessjukvård på ålderdomshemmen ännu har, hade det otvivelaktigt varit önskvärt med ett ovillkorligt åläggande för landstinget att svara för att erforderligt antal landstingsplatser står till buds. Då emellertid statsmakterna av samhällsekonomiska hänsyn nödgats genom reglering begränsa landstingens byggnadsverksamhet kan det måhända vara försvarligt att — som kommittén uttryckt det — i lagstiftningen endast ge vad man skulle kunna kalla ett »allmänt anslag» i fråga om landstingens skyldigheter. Socialstyrelsen vill dock i detta sammanhang med skärpa understryka behovet av att erforderlig byggnadskvot ställs till förfogande för ändamålet.

Som socialstyrelsen i olika sammanhang framhållit är även begränsningen av statsbidragsgivningen uppenbarligen ett hinder för landstingens utbyggnadsplaner. I sitt yttrande över åldringsvårdsutredningens betänkande förutsatte styrelsen att ändrade statsbidragsregler skulle tas under övervägande vid den allmänna översyn av vården av de kroniskt sjuka, som ankommer på kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket. Redan tidigare hade styrelsen framhållit att någon kvotbegränsning i fråga om statsbidragen till uppförande av kronikerhem icke vore erforderlig. Dessa önskemål är alltjämt aktuella.

Avdelning för kroniskt sjuka kan enligt gällande bestämmelser icke anordnas på lasarett. Icke heller kan statsbidrag utgå annat än för patienter som vårdas på särskilda anstalter för kroniskt sjuka. I likhet med kommittén anser socialstyrelsen att kronikeranstalter bör kunna organiseras såsom geriatriska avdelningar av lasarett eller sjukstugor. Styrelsen anser liksom kommittén att dylika avdelningar under den närmaste framtiden bör komma till stånd inom varje sjukvårdsområde. Önskvärdheten härav framgår av vad styrelsen inledningsvis anfört i yttrandet över åldringsvårdsutredningens betänkande. Styrelsen finner även ledes liksom kommittén önskvärt att statsbidragssystemet ändras så att statsbidrag kan utgå för kroniskt eller — för att använda en terminologi som socialstyrelsen föredrar — långvarigt sjuka som vårdas tillsammans med andra sjuka.

Kommittén har framhållit att man på olika vägar bör söka bryta den särställning inom sjukvården som mentalsjukvården hittills intagit. Denna målsättning har i olika sammanhang kommit till uttryck i kommitténs förslag. Sålunda innebär förslaget till sjukhuslag att sinnessjukhus, vårdhem för sinnessjuka och kroppssjukhus i princip införs under samma lagstiftning. Även utredningens förslag om att bestämmelsen i 118 § sinnessjukstadgan skall utgå syftar till att bryta mentalsjukvårdens särställning. I 118 § utsägs att landsting och kommun ej äger vårda sinnessjuka annat än på sinnessjukhus, vårdhem och fattigvårdsanstalt. Denna bestämmelse har bland annat medfört att en del av de psykiatriska avdelningarna vid lasaretten ur rättslig synpunkt betraktas som vårdhem, och den har även begränsat möjligheterna till vård av mentalt sjuka på avdelningar för kroppssjuka. Kommitténs ovan berörda förslag biträds.

Slutligen får socialstyrelsen i detta sammanhang erinra om att den statliga sinnes-

sjukvården intar en särställning inom mentalsjukvården. Det mycket diskuterade och i princip av de flesta biträdda förslaget om ett generellt överförande av huvudmannaskapet för de statliga sinnessjukhusen till landstingen är som kommittén framhåller icke aktuellt. Med stöd av uttalande från medicinalstyrelsen och landstingsförbundet har chefen för inrikesdepartementet nämligen i uttalande till statsrådsprotokollet den 25 november 1955 framhållit, att ett dylikt överförande lämpligen icke bör ske förrän den nu planerade upprustningen av de statliga sinnessjukhusen genomförts. Emellertid framhåller kommittén att överflyttning av huvudmannaskapet till landsting inom ett eller flera landstingsområden kan ifrågakomma redan inom en nära framtid och att en dylik överflyttning lämpligen bör ske icke genom lagstadgande utan efter avtal mellan staten och respektive landsting.

Socialstyrelsen finner också att sinnessjukvården i görligaste mån bör samordnas med kroppssjukvården. Styrelsen vill understryka önskvärdheten av att dylika avtal kommer till stånd i så stor utsträckning som möjligt.

Till belysning av hur allvarlig situationen på kronikervårdens och sinnessjukvårdens område är kan nämnas, att antalet icke beviljade ansökningar om platser på kronikerhem i Stockholms län den 31 december 1955 utgjorde cirka 200. Det förhållandet att landstinget lämnar bidrag till fattigvårdsstyrelserna för vård på vanliga ålderdomshem av kroniskt sjuka patienter (555 personer under 1954), innebär givetvis icke någon lösning av problemet. Denna form av sjukvård måste betraktas såsom en nödlösning, som icke minst ur humanitär synpunkt är beklaglig med hänsyn särskilt till att den övervägande delen av klientelet utgörs av sjuka åldringar. Beträffande vården av sinnessjuka kan nämnas att det av en av landstinget i Stockholms län i dagarna företagen utredning framgår, att 310 sinnessjuka personer i behov av vård på specialanstalter för närvarande är intagna på länets ålderdomshem. Det anförda ger en antydan om storleksordningen och aktualiteten av de berörda problemen.

I fråga om intagning och utskrivning av patienter har kommittén utgått från principen att det medicinska vårdbehovet skall bedömas av sjukhusläkaren. I några fall bör dock enligt kommitténs mening inskränkningar ske i sjukhusläkarens rätt att ensam avgöra vårdbehovet. Det är här fråga om fall där vårdbehovet redan prövats av annan läkare. Bland dessa fall har särskild uppmärksamhet ägnats intagning av kroniskt sjuka på vårdplatser disponerade av landstingen samt intagning på lasarett för abort.

Beträffande intagning av kroniskt sjuka understryker kommittén angelägenheten av att de tillgängliga vårdplatserna disponeras med hänsyn tagen till hela sjukvårdsområdets behov. Kommittén föreslår här att sjukvårdsstyrelse bereds rätt att bemyndiga viss läkare att hänvisa vårdbehövande av ifrågavarande slag från hela vårdområdet eller del därav till intagning på vårdhem. Då även sociala synpunkter bör beaktas vid bedömande av intagningsbehovet har kommittén ansett lämpligt att läkaren biträds av någon som särskilt utreder denna sida av den sjukes situation. Samtidigt föreslås att sjukvårdsstyrelsen får bemyndigande att föreskriva att ansökan om intagning i nu avsedda fall skall göras i viss ordning exempelvis hos nyssnämnda läkare. Motsvarande ordning bör enligt kommittén införas även beträffande andra sjukhem än kronikerhemmen, exempelvis beträffande hemmen för konvalescentvård och lättskötta sinnessjuka. Socialstyrelsen finner den föreslagna ordningen lämplig i synnerhet som den även inbegriper ålderdomshemmens ansökningar om överflyttning till sjukvårdsanstalt. Förutom de av kommittén direkt åsyftade fördelarna av en riktig fördelning av tillgängliga vårdplatser efter behovet skulle därigenom vinnas att landstingen finge ökad möjlighet att kontinuerligt följa vårdplatsbehovet på ifrågavarande områden. Förslaget tillstyrks.

Som kommittén framhållit förekommer det stundom att en kvinna, som erhållit medicinalstyrelsens tillstånd till abortoperation och söker inträde på vederbörligt sjukhus för att få operationen utförd, icke blir mottagen, emedan sjukhusläkaren anser, att tillståndet till abort icke bort beviljas, eller över huvud icke vill befatta sig med dylika fall. Olika meningar kan, framhålls det, självfallet råda om de förutsättningar, un-

der vilka abort bör medges, men det kan omöjligen godtas att samhället å ena sidan genom lag reglerar rätten att erhålla tillstånd till abort men å andra sidan icke öppnar möjlighet för den som i laga ordning erhållit sådant tillstånd, att bli intagen och undersökt på samhällets egna sjukhus. Kommittén har därför föreslagit att — om tillstånd som här avses föreligger — läkare ej får ställa sig avvisande mot kvinnan utan bör vara pliktig att inta henne på sjukhuset och göra de undersökningar och observationer som han anser påkallade för sin bedömning av fallet. Bestämmelse härom har intagits i 43 § tredje stycket av förslaget till sjukhuslag. Bestämmelsen har jämväl avseende på sterilisering och kastrering. Med skyldigheten att inta kvinnan behöver enligt kommittén dock icke följa förpliktelse att utföra operationen. Det kan föreligga medicinsk kontraindikation mot denna. Ej heller bör enligt kommittén en läkare tvingas att utföra en operation som strider mot hans samvete. Chefsläkarens åsikt i dessa angelägenheter får dock icke vara avgörande för hela den avdelning som står under hans ledning.

Socialstyrelsen ansluter sig till vad kommittén sålunda anfört och föreslagit.

Bestämmelser om tystnadsplikt saknas i den nuvarande sjukhuslagstiftningen. Beträffande kommunala förtroendemän samt anställda som är att anse som ämbetsmän kan brott mot tystnadsplikt straffas jämlikt 25 kap. 3 § strafflagen och i vissa fall även enligt 25 kap. 4 § strafflagen. För andra befattningshavare, exempelvis sjukvårdsbiträden, är frågan om tystnadsplikt helt beroende av de instruktioner och föreskrifter som meddelats. Åsidosättande av sådan tystnadsplikt kan icke beivras inför domstol. Kommittén finner det angeläget att generell tystnadsplikt införs i fråga om patienters enskilda förhållanden samt att tystnadsplikten fastslås i en klar och tydlig bestämmelse avseende alla förtroendemän vid sjukvårdsstyrelser och direktioner samt alla befattningshavare anställda vid sådana organ och vid sjukhus (50 § första stycket). Dessutom föreslås att den som bryter mot tystnadsplikten skall, där ej gärningen eljest är belagd med straff, straffas med dagsböter. Straffbestämmelsen anses dock icke erforderlig om straffrättskommitténs förslag till 7 § i 15 kap. brottsbalken genomförs (SOU 1953: 14). Denna bestämmelse avser brott mot tystnadsplikt av den som utan att vara underkastad ämbetsansvar fullgör offentligrättslig funktion. Bestämmelsen är subsidiär i förhållande till specialstraffrätten.

Socialstyrelsen finner det tillfredsställande att tystnadsplikten på angivet sätt frikopplas från ämbetsmannaansvaret. En bestämmelse av denna natur bör uppenbarligen vara utformad så att den icke kan föranleda tolkningssvårigheter. Bestämmelsen i 50 § första stycket tillstyrks därför.

Straffbestämmelsen i 50 § andra stycket är som av det ovan anförda framgår avsedd att äga tillämpning endast där annat straffstadgande saknas, dvs. den är subsidiär. Även bestämmelsen i 25 kap. 3 § strafflagen rörande brott mot tystnadsplikt av ämbetsman liksom den ovan berörda bestämmelsen i 15 kap. 7 § av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk är subsidiära. Med hänsyn härtill synes det böra övervägas huruvida icke bestämmelsen i 50 § andra stycket sjukhuslagen antingen bör göras tillämplig oavsett om gärningen annorledes är belagd med straff eller bör begränsas till att avse endast sådana brott mot tystnadsplikt som begås av annan än ämbetsman. I detta sammanhang hänvisas till bestämmelsen om tystnadsplikt i 64 § socialhjälpslagen som icke är subsidiär. I anslutning till det anförda synes man även böra beakta strafflatituderna. Förslaget till 50 § andra stycket sjukhuslagen stadgar dagsböter, 64 § socialhjälpslagen dagsböter eller fängelse och 15 kap. 7 § av förslaget till brottsbalk fängelse i högst ett år eller böter. Nykterhetsvårdslagen 64 § andra stycket stadgar tystnadsplikt men intet straffansvar.

I övrigt föranleder kommitténs förslag — i den mån de faller under socialstyrelsens bedömande — ingen styrelsens erinran.

Socialstyrelsens yttrande över förslag om nya kommunala ortsavdrag. I utlåtande över 1956 års kommunalskatterevisions betänkande med förslag om nya kommunala ortsavdrag (SOU 1956: 41) anför socialstyrelsen bl. a följande.

Såsom revisionen framhåller är ortsavdragens främsta funktion att från beskatt-

ning undanta de allra lägsta inkomstskikten, där inkomsterna icke uppgår till högre belopp än som oundgängligen erfordras för inkomsttagarens uppehälle. Detta gäller enligt sakens natur såväl de statliga som de kommunala ortsavdragen. De kommunala ortsavdragen är emellertid genomgående lägre än de statliga, och det framstår mot bakgrunden av det anförda såsom uppenbart, att denna skillnad saknar hållbar motivering. Socialstyrelsen anser det därför vara tillfredsställande, att tiden nu ansetts mogen för en höjning av de kommunala ortsavdragen. Enligt styrelsens mening är det särskilt glädjande, att revisionen funnit det böra vara samhällsekonomiskt möjligt att genomföra en höjning av dessa avdrag till samma nivå som de statliga på en gång.

Då socialstyrelsen följaktligen vill tillstyrka revisionens förslag, innebär detta emellertid icke, att styrelsen anser frågan om ortsavdragens utformning och storlek vara mer eller mindre slutgiltigt löst i och med att de kommunala ortsavdragen ställts i paritet med de statliga. Ehuru en sådan reform medför en icke ringa förbättring för olika grupper av skattskyldiga — framför allt för ensamstående skattskyldiga med försörjningsplikt mot barn — bör det hållas i sikte, att de nuvarande statliga ortsavdragen är väsentligt lägre än vad som måste anses utgöra skäligt existensminimum. I exempelvis den högsta ortsgruppen utgör de statliga ortsavdragen för närvarande 4 000 kronor för gift, 3 000 kronor för ensamstående med underhållsskyldighet mot barn och 2 000 kronor för övriga ogifta och ensamstående skattskyldiga, medan de av centrala uppbördsnämnden såsom existensminimum för Stockholms stad fastställda årsbeloppen uppgår till 5 200 kronor för sammanlevande makar och 3 900 kronor för ensamstående, vilka belopp dessutom stiger med 500 kronor för varje barn upp till vissa maxima. Det må framhållas, att de av centrala uppbördsnämnden sålunda fastställda beloppen i sin tur är icke oväsentligt lägre än dem som Stockholms stads socialvårdsmyndigheter tillämpar såsom existensminimum vid bedömningen av ärenden rörande socialhjälp. Enligt styrelsens mening hör frågan om en höjning av de statliga ortsavdragen och därmed också av de kommunala till en nivå i bättre överensstämmelse med existensminimum till de angelägna reformkraven på skatteväsendets område, sedan det nu förestående förslaget genomförts. Styrelsen vill här erinra om vad styrelsen anförde i sitt yttrande den 21 januari 1956 över 1955 års statsskatterevisions förslag till nya skatteskalor (SOU 1955:48), nämligen att endast ett alternativ, som bygger på en kombination av jämkning av skalorna och höjning av ortsavdragen medför någon skattelättnad av betydelse för inkomsttagarna inom bottenskiktet, där skatten utgör endast en proportionell del av inkomsten. Det är styrelsens förhoppning, att genomförandet av det nu remitterade förslaget skall bana väg för en reform, varigenom bättre överensstämmelse uppnås mellan existensminimum och ortsavdrag inom beskattningen.

Socialstyrelsen konstaterar med tillfredsställelse, att kommunalskatterevisionens nu framlagda förslag leder till skattelättnader särskilt för ensamstående med försörjningsskyldighet mot barn men även för familjerna. Vad de ensamstående med barn beträffar har på senare tid i olika sammanhang gjorda undersökningar, däribland en av socialstyrelsen utförd statistisk undersökning, klart ådagalagt, att denna kategori är starkt eftersatt i ekonomiskt hänseende. Den av förslaget föranledda skattelättnaden för denna grupp blir emellertid trots allt tämligen blygsam, och det är därför angeläget, att denna grupp blir bättre tillgodosedd vid den ytterligare skatterevision som framdeles kan bli möjlig att genomföra. I fråga om skattelindringen för familjerna såsom kommunalskatterevisionen uttryckt saken må uppmärksammas, att det här är fråga om en skattesänkning för de gifta och att omkring hälften av denna stora grupp utgörs av gifta utan hemmavarande barn. Enligt styrelsens mening förtjänar det att framdeles övervägas, huruvida man icke mera än vad som skett i revisionens förslag bör förlägga tyngdpunkten av en skattelindring till barnfamiljerna.

Socialstyrelsens yttrande över förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten. I utlåtande angående kvacksalveriutredningens betänkande med förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten (SOU 1956:29) fram-

håller socialstyrelsen, att samhället icke kan undvara ingripanden, som direkt tar sikte på att förbjuda vissa former av kvacksalveri. En lagstiftning, som stadgar förbud för andra än läkare att utöva läkarkonsten bör emellertid begränsas till skadliga former av kvacksalveri. Längre gående förbud kan nämligen icke antas vinna förankring i det allmänna rättsmedvetandet i sådan utsträckning, som bör utgöra förutsättning för en lagstiftning av här ifrågavarande natur.

Nu gällande bestämmelser om kvacksalveri återfinns i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten. Bestämmelserna vilar i stort sett på den grunduppfattning åt vilken styrelsen ovan gett uttryck, i det att endast vissa begränsade straffbestämmelser mot kvacksalvare finns i lagen. Sedan början av 1940-talet har emellertid kritik riktats mot den stora omfattningen av det område, inom vilket lekmän enligt denna lag har rätt att verka, och det i allmänhet lindriga straff som följer på otillåtet kvacksalveri. Den granskning av frågan om lekmannaverksamheten på läkarkonstens område som enligt direktiven fullgjorts av utredningen, har resulterat i ett förslag om rätt att utöva läkekonsten, som innefattar en skärpning av den nuvarande lagstiftningen på området.

Lagförslaget består av fem olika delar, nämligen inledande bestämmelser, bestämmelser om behörighet (för läkare att utöva läkekonsten), bestämmelser om rätt för annan att utöva läkekonsten, bestämmelse om ersättning och straffbestämmelser m. m. Socialstyrelsen begränsar sig i det följande till att i anslutning till denna disposition behandla vissa spörsmål, som är av intresse för styrelsen eller direkt berör dess verksamhetsfält.

Inledande bestämmelser. Utredningen har i lagförslaget begagnat termen läkekonst för att ange lagens tillämpningsområde och härifrån uttryckligen undantagit endast utövning av tandläkarkonsten och förrättande av förlossning. Förslaget skiljer sig från den nuvarande lagstiftningen såtillvida, som 1915 års lag handlar om läkarkonsten och från sitt tillämpningsområde undantar verksamhet, som tillkommer tandläkare, sjukvårdspersonal, sjukgymnast, barnmorska och fältskär. Lagförslaget innebär alltså, att tillämpningsområdet för den nuvarande lagstiftningen är avsett att betydligt vidgas. Utan att ingå på en bedömning av utredningens definition av begreppet läkekonst ställer sig socialstyrelsen tveksam till lämpligheten att inordna en så vidsträckt verksamhet, som förslaget omfattar, under en lag, som huvudsakligen syftar till att förhindra mer eller mindre skadliga former av kvacksalveri. Härvidlag är det särskilt frågan om lagens konsekvenser för andra grupper av medicinsk personal än läkare som tilldrar sig uppmärksamhet, och härutinnan anför utredningen på sid. 23—24 i betänkandet följande.

»Med den föreslagna definitionen faller verksamhet, som bedrives av tandläkare och barnmorskor samt sjuksköterskor, sjukgymnaster, massörer, optiker, kemister och andra medhjälpare till läkare, i princip helt eller delvis under läkekonsten. Detta är icke på något sätt ägnat att ingiva betänkligheter. Då vi, såsom i det följande kommer att närmare utvecklas, i överensstämmelse med direktiven icke förorda totalförbud för icke-läkare att utöva läkekonsten, uppstå icke större praktiska svårigheter av en sådan ordning. I den mån de arbeta såsom biträden åt läkare under dennes överinseende — vilket sker på sjukhus eller i öppen vård exempelvis genom distriktssköterskor, som arbeta efter läkares allmänna eller speciella anvisningar, eller genom sjukgymnaster eller andra efter läkarremiss, förutsatt att läkare följer behandlingen — behöva särskilda regler ej uppställas; läkekonsten får i så fall anses utövad av läkaren. I stor utsträckning utöva de dock även självständig verksamhet. Det är angeläget att hinder icke i något avseende reses mot lojalt bedriven sådan verksamhet.»

Av detta uttalande att döma synes sådana grupper som exempelvis sjuksköterskor och sjukgymnaster åtminstone formellt falla under lagstiftningen. Utredningen anser *visserligen, att här ifrågavarande sjukvårdspersonal* till stor del är undantagen på den grund att det är läkare som genom dem utövar läkekonsten. Hållfastheten av denna uppfattning kan emellertid ifrågasättas, vartill kommer att omdömet icke ens med utredningens uppfattning äger giltighet med avseende på dem som utövar självständig verksamhet. Socialstyrelsen kan icke dela utredningens uppfattning, att förslaget i denna del icke på något sätt är ägnat att inge betänkligheter. Den föreslagna lagstiftningen ger anledning till osäkerhet, huru-

vida en sjuksköterska, som överskrider sina befogenheter utan att man därför kan tala om kvacksalveri i ordets egentliga mening, kan dömas till ansvar enligt den centrala straffbestämmelsen i lagen. I den mån hennes verksamhet faller under 13 §, som innehåller förbud för annan än läkare att utöva där närmare angiven verksamhet, synes svaret på denna fråga bli jakande. En sådan konsekvens är enligt styrelsens mening icke rimlig och detta så mycket mindre som hon i sådant fall enligt lagförslaget blir dömd för olaga kvacksalveri. Anmärkningsvärt är också, att lagförslagets vida ram i förening med dess allmänna uppbyggnad leder till att en sjuksköterskas normala verksamhet blir att betrakta såsom en form av laga kvacksalveri.

Styrelsen kan icke finna annat än att lagförslaget måste omarbetas på denna viktiga punkt. Även annan medicinsk personal än tandläkare och barnmorskor bör klart undantas från lagens tillämpningsområde. Det undandrar sig styrelsens bedömande hur långt man härvidlag lämpligen bör gå. Enligt styrelsens mening förtjänar det emellertid att övervägas, huruvida icke även sjuksköterskor, sjukgymnaster och därmed likställd sjukvårdspersonal samt psykologer och farmaceuter bör inrymmas i den grupp som lämpligen ställs utanför lagstiftningen. Mot personal tillhörande dessa grupper, vilken överskrider sin behörighet, har samhället som regel möjlighet att ingripa med andra medel än förbud mot kvacksalveri. Här må erinras om ämbetsansvaret, disciplinära åtgärder och möjligheterna till deslegitimering. Av här ifrågavarande grupper torde endast psykologerna i allmänhet sakna såväl ämbetsansvar som legitimation. Vad sjuksköterskorna beträffar finns ej heller för dem föreskrifter om legitimering, men flertalet av dem har å andra sidan ämbetsansvar. Det är enligt styrelsens mening angeläget, att frågan om legitimation snarast löses för här berörda grupper i enlighet med de önskemål härom som i skilda sammanhang har framställts från deras intresseorganisationer.

Bland de inledande bestämmelserna återfinns ett stadgande, att envar annan (än behörig läkare) äger att, med de inskränkningar som stadgas i lagen, utöva läkekonsten. Bestämmelsen är icke erforderlig. Den kan med fördel utgå även av det skälet, att anledning saknas för samhället att erkänna rätten till kvacksalveri.

Bestämmelser om behörighet. De i lagförslaget upptagna behörighetsbestämmelserna avser även utländska läkare. I fråga om dem föreskrivs generellt, att de för att kunna erhålla legitimation skall genomgå efterutbildning och särskild prövning enligt bestämmelser, som utfärdas av Konungen. Beträffande utomlands examinerad läkare, som äger synnerliga vetenskapliga förtjänster, skall Konungen dock äga meddela dispens från nämnda villkor. På denna punkt innebär lagförslaget en skärpning såtillvida, som Konungens nuvarande generella rätt att ge allmän eller begränsad behörighet föreslås skola slopas. Med hänsyn till intresset från svensk sida att hit till landet förvärva även andra skickliga utländska läkare än sådana som har speciellt framträdande vetenskapliga meriter, vill socialstyrelsen ifrågasätta lämpligheten av den föreslagna skärpningen. Vad kravet på efterutbildning och prövning beträffar konstaterar styrelsen, att utredningen funnit att bestämmelserna härom inte torde kunna bli generella, eftersom det är tänkbart, att särskilda regler meddelas om möjligheterna för exempelvis läkare från de nordiska länderna att vinna legitimation här i riket (sid. 181). Mot bakgrunden av det arbete som för närvarande bedrivs inom Nordiska rådet för att främja ett utbyte mellan de nordiska ländernas läkare, är det angeläget att ett sådant utbyte inte försvåras genom alltför restriktiva lagbestämmelser från svensk sida.

Under denna avdelning upptas vidare en bestämmelse av innebörd, att behörig läkare inte får tillkännage att han är specialist i vidare mån än att han äger väl ådagalagda särskilda kvalifikationer för viss gren inom läkekonsten. Åsidosättande av detta förbud straffas med dagsböter. Bestämmelsen vilar på förutsättningen, att det liksom hittills får tillkomma på läkarförbundet att handha frågor om specialistbehörighet. Utredningen har sålunda och detta i strid mot medicinalstyrelsens uppfattning icke ansett det erforderligt att specialistbehörighet lämnas av statlig myndighet. Socialstyrelsen kan icke ansluta sig till utredningens ståndpunkt härvidlag. I stället vill styrelsen ge sitt

förord för medicinalstyrelsens förslag, att medicinalstyrelsen erhåller ett avgörande inflytande på specialistfrågorna. Endast med en sådan ordning torde det för övrigt bli möjligt att godta den av utredningen ovan föreslagna bestämmelsen. Det kan nämligen knappast anses lämpligt att stadga straff för den som obehörigen tillkännager att han är specialist utan att utförliga, av vederbörande statlig myndighet utfärdade föreskrifter finns om vad läkarna i detta hänseende har att rätta sig efter.

Bestämmelser om rätt för annan än behörig läkare att utöva läkekonsten. I dessa bestämmelser stadgas bland annat förbud för annan än behörig läkare att yrkesmässigt eller eljest mot ersättning behandla barn i första levnadsåret. På denna punkt synes utredningen — till skillnad från vad socialstyrelsen funnit vara fallet i tidigare berörda delar av förslaget — icke ha gått tillräckligt långt i restriktivt hänseende. Förbudet bör utsträckas att avse barn i förskoleåldern, dvs. barn under 7 år, eftersom de icke står under obligatorisk läkarkontroll genom samhällets försorg.

Under denna avdelning finns även ett stadgande, att utländsk medborgare må här i riket utöva läkekonsten yrkesmässigt eller eljest mot ersättning endast om han är behörig läkare. Följden härav blir, att en utomlands legitimerad läkare, som bedriver läkarverksamhet i Sverige utan att ha fått svensk legitimation, är förfallen till ansvar för olaga kvacksalveri, medan en svensk medborgare som utan att vara läkare utövar läkekonsten inom ramen för det tillåtna området icke riskerar någon påföljd. På denna punkt kan samma kritik riktas som mot de inledande bestämmelserna i vad dessa avser annan medicinsk personal än behöriga läkare, nämligen att utredningen såsom kvacksalveri stämplat förfarande, som enligt gängse uppfattning icke är att hänföra till detta begrepp.

Straffbestämmelser m. m. Den nyss angivna kritiken mot utredningsförslaget accentueras därav, att utredningen betecknat i lagförslaget förbjuden verksamhet såsom olaga kvacksalveri. Indirekt följer nämligen härav, att verksamhet, som utövas av annan än behörig läkare utan att denna strider mot något i lagen uppställt förbud, är att betrakta såsom laga kvacksalveri. Även om invändningarna häremot minskar i betydelse, om annan medicinsk personal än behöriga läkare undantas från lagstiftningen, kvarstår dock det faktum, att det med fog kan ifrågasättas, huruvida det överhuvudtaget är lämpligt att lagen så utformas, att man därav kan utläsa, att lagstiftaren tänkt sig förekomsten av laga kvacksalveri. Gärningsbeskrivningen bör därför ändras till kvacksalveri.

Socialhjälpsstatistiken. Med anledning av socialhjälpslagens ikraftträdande vid årsskiftet har socialstyrelsen till Kungl. Maj:t avgett förslag till vissa förändringar av statistiken på detta område. Ändringarna går i första hand ut på hänsynstagande till de vidtagna ändringarna i lagen. Därjämte kommer vissa förenklingar att vidtas; sålunda skall kommunerna i fortsättningen inte behöva årligen uppge vilka av hjälptagarna som förutom socialhjälp erhållit andra förmåner såsom inkomstprövat tillägg till folkpension, särskilda barnbidrag och bidragsförskott m. m. Den till innehållet begränsade årsstatistiken skall enligt styrelsens förslag kompletteras med specialundersökningar med längre tidsmellanrum än ett år och med tillämpning av urvalsmetoder. Det allmänna syftet med dessa undersökningar är att erhålla belysning av hjälptagarnas sociala och ekonomiska förhållanden, deras försörjningsförmåga och vilka faktorer, som kan tänkas ha föranlett hjälpbehovet från socialhjälpen.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	7, 1956
Statliga socialutgifter, årligen	detta nr
Sociala frågor vid årets riksdag	10, 1956
Socialutgifterna i Sverige, årligen	5, 1956
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	1, 1957
Arbetsmarknaden:	
Frånvarofrekvens vid vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1956
Kollektivavtal	1, 1956
Sysselsättning och arbetslöshet, månatligen	
Sysselsättning och löner inom industrin, varje kvartal	1, 1957
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	9, 1956
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	1, 1957
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1956
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	detta nr
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1956
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning, varje kvartal	detta nr
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	5, 1956
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	detta nr
Barnavård, samhällets, årligen	3, 1956
Fattigvården, årligen	4, 1956
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	3, 1956
Mödrahjälpen, årligen	7, 1956
Social hemhjälp, årligen	8, 1956
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	5, 1956
Ålderdomshemmen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1956
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1956

Utbetalade allmänna barnbidrag under år 1956

Kvartal	Barnbidragsanvisningar antal	Barnbidragsanvisningar kronor	Gireringsuppdrag, kronor	Summa, kronor	Återbetalningar och andra debiteringar, kronor	Utbetalat nettobelopp, kronor
1:a kv.	1 032 437	131 429 820	629 952	132 059 772	15 237	132 044 535
2:a »	1 034 193	131 584 020	660 765	132 244 785	7 540	132 237 245
3:e »	1 036 879	131 821 313	645 757	132 467 070	8 738	132 458 332
4:e »	1 039 317	131 995 095	655 762	132 650 857	25 556	132 625 301
					Summa	**529 365 413**

Av sammanställningen framgår, att allmänna barnbidrag under år 1956 utbetalats med ett nettobelopp av 529 365 413 kronor, vilket innebär att barnbidrag under året utgått för omkring 1 825 400 barn.

D. D.

Omsättningen i detaljhandeln under tredje kvartalet 1956

Socialstyrelsen inhämtar kvartalsvis uppgifter från företag inom den enskilda detaljhandeln m. m. rörande värdet av försäljningen under kvartalet. Från konsumtionsföreningar anslutna till kooperativa förbundet erhålls motsvarande uppgifter en gång varje månad rörande försäljningen under senast förflutna månad.

Statistiken omlades i vissa avseenden under 1955. Bland annat gjordes ett nytt urval av uppgiftslämnare och nya blanketter utarbetades. Dessutom utvidgades statistiken till att omfatta branscher som tidigare inte varit med, nämligen »betjäningsställen» (frisersalonger, skönhetsinstitut, badinrättningar m. m.) samt restauranger och kaféer. Beräkningar på basis av den omlagda statistiken har i fråga om den enskilda detaljhandeln utförts från och med andra kvartalet 1955 och beträffande konsumtionsföreningar från och med juli 1955. En redogörelse för omläggningen har tidigare lämnats i Soc. Medd. 1956: 2, sid. 115. I fråga om statistikens utformning, beräkningsmetodik m. m. hänvisas till denna redogörelse. Redovisningsenheterna i statistiken är dels lokala arbetsställen (butiker m. m.), dels firmor som lämnar uppgifter för samtliga berörda arbetsställen. I nedanstående redogörelse betecknas båda slagen av redovisningsenheter som »företag».

Uppgifter angående omsättningen under tredje kvartalet 1956 har erhållits från 3 332 företag inom enskild detaljhandel m. m. Antalet företag i det register som använts för uppgiftsinsamlingen uppgick till 4 540. Detta antal är lika med det antal företag, som erhölls då man i samband med omläggningen av statistiken år 1955 gjorde ett nytt urval av uppgiftslämnare, plus det antal företag som erhölls vid kompletteringen av urvalet från och med första kvartalet 1956 (jfr Soc. Medd. 1956: 8, sid. 542) och minus det antal företag som av olika skäl borttagits ur urvalet, exempelvis emedan de nedlagts eller befunnits tillhöra branscher som ej skulle beröras av statistiken. Svarsfrekvensen för enskilda företag inom samtliga berörda branscher uppgick till 73 %, för den egentliga detaljhandeln till 74 %, för betjäningsställen 65 % samt för restauranger och kaféer 78 %. Vid beräkningarna rörande omsättningens förändringar mellan andra och tredje kvartalet 1956 har endast medtagits företag, som lämnat uppgifter för båda kvartalen (sammanlagt 3 250 företag).

I tab. 1 och 2 redovisas indextal för omsättningens förändringar inom enskild detaljhandel m. m. I de fall jämförelserna avser tidsperioder omfattande mera än två kvartal har indextalen beräknats enligt kedjemetod med kvartalslänkar.

Redovisningen i tab. 1 är anknuten till den branschindelning som tillämpades i statistiken före omläggningen vid halvårsskiftet 1955, medan redo-

Tab. 1. Indextal för försäljningens förändringar inom den enskilda detaljhandeln 3:e kvartalet 1954—3:e kvartalet 1956

Bransch	Indextal (1:a kvartalet 1954 = 100) för									Indextal för 3:e kv. 1956 (3:e kv. 1955 = 100)	Indextal för 1:a–3:e kv. 1956 (1:a–3:e kv. 1955 = 100)
	3:e kv. 1954	4:e kv. 1954	1:a kv. 1955	2:a kv. 1955	3:e kv. 1955	4:e kv. 1955	1:a kv. 1956	2:a kv. 1956	3:e kv. 1956		
Livsmedel	105	115	102	114	114	121	117	122	119	104	108
Kött och charkuterier	109	121	104	117	110	125	117	121	119	108	108
Fisk	109	112	102	120	118	112	113	119	115	97	102
Mjölk och bagerier m. m.[1]	105	110	102	111	116	116	116	118	117	101	106
Specerier	102	115	101	110	110	121	116	120	116	106	110
Frukt och konfektyrer	97	114	99	119	115	112	110	128	117	101	106
Lanthandel	123	125	102	115	126	127	114	123	133	105	108
Textil och beklädnad[2]	104	159	102	142	97	159	99	139	103	107	100
Vävnader och sybehör	101	144	103	114	96	146	98	115	98	102	99
Herr- och damkonfektion samt skrädderier	110	164	101	162	100	167	100	156	109	109	100
Modister	104	199	101	189	108	192	98	196	106	99	101
Skor	130	192	103	187	137	218	112	197	154	112	108
Inventarier	117	145	105	117	117	157	120	130	127	108	111
Bosättningsaffärer	115	179	101	104	122	211	125	120	135	111	116
Möbler och mattor	97	144	99	98	93	131	103	106	94	101	104
Elektriska artiklar	96	153	109	92	95	143	117	108	105	111	111
Järnhandel	129	140	108	130	131	140	101	135	143	109	103
Guldsmeder, urmakare	118	181	110	134	140	180	122	129	141	100	102
Musik, konst, blommor, antikviteter	70	124	99	87	64	103	89	88	71	111	99
Böcker och papper	114	177	114	94	124	174	115	95	117	95	99
Färger, sjukvårdsartiklar, parfym	124	152	107	140	140	159	114	140	136	97	101
Fotoaffärer	144	144	110	130	150	151	..	..	..	..	..
Varuhus, basarer, postorderfirmor	129	198	109	158	149	228	141	181	168	112	118
Samtliga branscher	112	136	104	123	116	142	115	130	122	106	107

[1] Omfattar grupperna: mjölk och mejerivaror, mjölk och specerier, bagerier och konditorier. — [2] Inkl. päls- och skinnvaror.

visningen i tab. 2 däremot avser den reviderade branschindelning, som tillämpats i beräkningarna från och med andra kvartalet 1955. Grupperna »livsmedel», »skor» och »inventarier» i tab. 2 omfattar icke samma kategorier av företag som grupperna med motsvarande beteckningar i tab. 1. Gruppen »summa detaljhandel» i tab. 2 är icke heller fullt identisk med »samtliga branscher» i tab. 1; »samtliga branscher» i tab. 2 omfattar utöver de i tab. 1 redovisade branscherna även de branscher som tillkom efter omläggningen 1955.

Tab. 2. Indextal för försäljningens förändringar inom enskilda detaljhandeln 3:e kvartalet 1956 (3:e kvartalet 1955 och 2:a kvartalet 1956 = 100) samt försäljningen (uppräknade summor) under 3:e kvartalet 1956

Bransch	Indextal 3:e kv. 1956				Uppräknade försäljningssummor milj. kr 3:e kv. 1956 [3]
	(3:e kv. 1955 = 100)	(2:a kv. 1956 = 100)			
		a	b [1]	c [2]	
Livsmedel	105	100	100	97	1 834,9
Textil och beklädnad	107	74	75	86	509,9
Herrkonfektion	109	71	—	—	110,9
Damkonfektion	107	72	—	—	101,7
Herr- och damkonfektion i kombination samt barnekipering	107	66	—	—	110,5
Hatt- och mössbutiker, modebutiker	99	54	—	—	8,6
Manufakturbutiker och textila varuhus	102	86	—	—	167,1
Päls- och skinn- samt andra specialbutiker	114	92	—	—	11,1
Skor	109	78	78	80	82,9
Skobutiker	109	76	—	—	69,9
Skomakerier	111	89	—	—	13,0
Inventarier	105	93	96	119	292,5
Möbler och heminredningsartiklar	99	88	—	—	137,5
Bosättning	109	110	—	—	24,6
Radio- och belysningsbutiker	109	97	—	—	115,8
Hemslöjds- och andra specialbutiker	110	100	—	—	15,1
Järnvaror, cyklar och sportartiklar	98	95	95	102	207,8
Övriga specialbutiker	101	101	101	111	597,9
Blommor	98	59	—	—	26,1
Färg, parfymer och sjukvårdsartiklar	97	97	—	—	72,5
Juvelerare	98	105	—	—	21,0
Ur och optik	102	111	—	—	38,2
Fotografiska artiklar och fotoateljéer	..	107	—	—	..
Bok-, pappers- och musikhandel, tidningskiosker	100	107	—	—	263,8
Tobaksbutiker	96	101	—	—	101,7
Antikvitets-, konst-, andra specialbutiker	123	95	—	—	27,4
Lanthandel, skeppshandel (huvudsakligen ej livsmedel)	119	108	—	—	28,1
Varuhus, basarer, postorderfirmor	112	92	—	—	180,7
S:a detaljhandel	105	94	—	—	3 734,7
Restauranger och kaféer	91	103	103	111	311,0
Restauranger	89	104	—	—	201,7
Kaféer	94	102	—	—	109,3
Betjäningsställen	114	86	—	—	131,1
Frisersalonger, hygieniska institut	112	86	—	—	53,4
Bad- och tvättinrättningar, begravningsbyråer	116	86	—	—	77,7
Samtliga branscher	104	94	—	—	4 176,8

[1] Inklusive försäljningen vid större varuhus för vilka specificerade uppgifter begärts.
[2] Enbart försäljningen vid större varuhus för vilka specificerade uppgifter begärts.
[3] Varuhusens försäljning redovisas i sin helhet under gruppen »varuhus, basarer, postorderfirmor».

Tab. 3. Indextal för detaljförsäljningen och antalet försäljningsställen inom konsumtionsföreningarna under 3:e kvartalet 1956 samt 1:a—3:e kvartalet 1956 (motsvarande period 1955 = 100)

Avdelning	Indextal för			
	3:e kv. 1956 (3:e kv. 1955 = 100)		1:a—3:e kv. 1956 (1:a—3:e kv. 1955 = 100)	
	Detaljförsäljning	Antal försäljningsställen	Detaljförsäljning	Antal försäljningsställen
Livsmedel	104	97	109	97
Charkuteri	95	86	102	88
Fisk	99	100	106	99
Mjölk och bröd	92	90	99	91
Speceri och diverse samt snabbköp	107	100	112	100
Specialbutiker, varuhus	107	102	104	102
Skor	112	97	111	96
Serveringar	101	100	104	105
Samtliga avdelningar	**105**	**97**	**108**	**98**

Enligt de i tab. 1 återgivna indexberäkningarna har omsättningen i genomsnitt för »samtliga branscher» undergått en värdemässig stegring med 6 % mellan tredje kvartalet 1955 och tredje kvartalet 1956. För de tre första kvartalen 1956 jämfört med motsvarande tidsperiod 1955 var ökningen 7 %. Omsättningen har stigit i flertalet branscher mellan tredje kvartalet 1955 och tredje kvartalet 1956. För livsmedelsbranschen var ökningen 4 %. Bland övriga branscher med ökad omsättning kan nämnas textil och beklädnad (+ 7 %), skor (+ 12 %), inventarier (+ 8 %) och gruppen varuhus, basarer, postorderfirmor (+ 12 %).

Minskad omsättning redovisas bland annat för färger, sjukvårdsartiklar, parfym (— 3 %) och böcker och papper (— 5 %).

I tab. 2 återges indextal för omsättningens förändringar mellan andra och tredje kvartalet 1956 samt mellan tredje kvartalet 1955 och tredje kvartalet 1956. Vidare anges vissa indextal som beräknats med speciell hänsyn till omsättningen vid större varuhus samt »uppräknade» totalsummor för försäljningen under tredje kvartalet 1956. Förfarandet vid uppräkningen av totalsummor har beskrivits i Soc. Medd. 1956: 11, sid. 716.

Beträffande nyssnämnda indextal för omsättningen vid större varuhus må följande framhållas. Från och med första kvartalet 1956 har socialstyrelsen från vissa större varuhus inom den enskilda detaljhandeln inhämtat uppgifter om detaljförsäljningens fördelning på olika varugrupper. På basis av uppgifter från de större varuhus, som lämnat uppgifter om försäljningens fördelning på olika varugrupper, samt från företag inom andra branscher än gruppen »varuhus, basarer, postorderfirmor» har beräkningar utförts rörande försäljningens förändringar inom olika branschgrupper såväl exklusive som inklusive den för närmast motsvarande varugrupper redo-

Tab. 4. Indextal för försäljningen och antalet försäljningsställen inom konsumtionsföreningarna under oktober 1956 (oktober 1955 = 100) samt försäljningen under oktober 1956 och under 3:e kvartalet 1956 (uppräknade summor)

Bransch	Indextal för oktober 1956 (oktober 1955 = 100)		Uppräknade försäljningssummor milj. kr	
	Försäljning	Antalet försäljningsställen	okt. 1956	3:e kv. 1956
Detaljförsäljning	104	97	221,2	635,8
Livsmedel	103	96	179,4	539,8
Snabbköp (livsmedel)	122	122	76,2	223,3
Speceri och diverse (inkl. butiksbussar)	94	91	71,4	225,6
Charkuteri	90	84	13,5	39,0
Mjölk och bröd	92	88	17,0	48,3
Fisk	101	99	1,3	3,6
Specialbutiker, varuhus	106	99	30,2	64,8
Skor	108	101	3,2	6,4
Övriga avdelningar	110	96	2,8	7,1
Restauranger, serveringar	105	100	5,6	17,7
Partiförsäljning	103	—	11,9	33,8
Total försäljning	**104**	**97**	**283,1**	**669,6**

visade försäljningen vid de större varuhusen. I tab. 2 redovisas tre slags indextal för omsättningens förändringar från andra till tredje kvartalet 1956. Vid beräkning av indextalen (a) har all försäljning vid varuhusen etc. hänförts till gruppen »varuhus, basarer, postorderfirmor», under det man vid beräkning av indextalen (b) fördelat de nyss nämnda uppgifterna från större varuhus på de branschgrupper som närmast motsvarar de redovisade varugrupperna. Indextalen (c) avser enbart denna av de större varuhusen redovisade försäljning för respektive varugrupper.

I fråga om den konsumentkooperativa handeln har blanketter utsänts till 205 föreningar. Besvarade blanketter har inkommit från samtliga tillskrivna föreningar.

I tab. 3 och 4 lämnas vissa uppgifter angående omsättningen inom konsumtionsföreningarna. Indextalen i tab. 3 har beräknats enligt kedjemetod med månadslänkar. För tidsperioden januari—juni 1955 är beräkningarna baserade på uppgifter från det äldre urvalet och utförda enligt de beräkningsmetoder, som tillämpades före omläggningen i juli 1955. Branschindelningen i tab. 3 överensstämmer med de indelningsgrunder som användes före omläggningen, medan redovisningen i tab. 4 är gjord enligt den nya branschindelning som tillämpats från och med juli 1955. De uppräknade försäljningssummor, som återges i tabellen, har erhållits genom att de försäljningssummor, som redovisats för varje urvalsgrupp inom respektive bransch, har multiplicerats med urvalskvotens inverterade värde. Enär samtliga i urvalet ingående föreningar har lämnat uppgifter har någon korrektion med hänsyn till bortfall icke behövt göras.

Av redovisningen i tab. 3 framgår att försäljningen under tredje kvartalet 1956 för samtliga i tabellen redovisade avdelningar var 5 % högre än under tredje kvartalet 1955. För de tre första kvartalen 1956 jämfört med motsvarande tidsperiod 1955 var ökningen 8 %. Det bör observeras att i denna redovisning icke ingår gruppen »övriga avdelningar» och partihandel, vilka däremot ingår i redovisningen i tab. 4. För livsmedel var omsättningsökningen 4 % mellan tredje kvartalet 1955 och tredje kvartalet 1956, för specialbutiker och varuhus 7 %, för skor 12 % och för serveringar 1 %.

A. N-t

Statens utgifter för sociala ändamål 1957/58

Sedan årets statsverksproposition nu framlagts, har i följande tablå statens beräknade socialutgifter för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln (socialdepartementet) och elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet) redovisats tillsammans med motsvarande utgifter i riksstaten för budgetåret 1956/57. En jämförelse visar att socialdepartementets utgifter beräknas öka med 251 milj. kr eller något över 8 %. De automatiska utgiftsökningar-

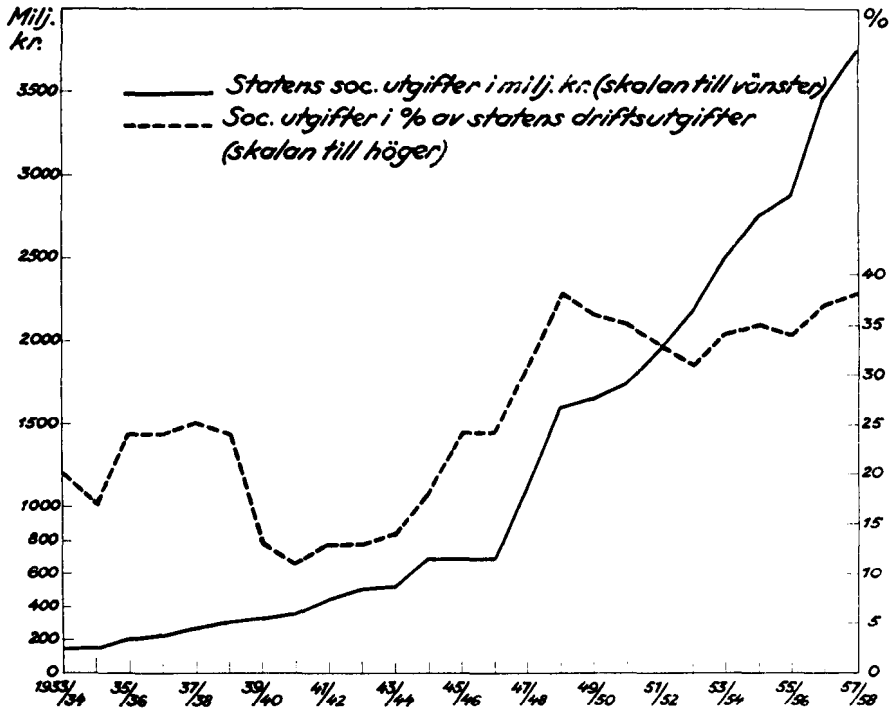

Sociala utgifter i statsbudgeten 1956/57 och 1957/58

	Riksstaten 1956/57, milj. kr	Statsverks-propositionen 1957/58, milj. kr
I. Socialdepartementet		
A. *Departementet*	**0,9**	**1,2**
B. *Socialstyrelsen, arbetsdomstolen m. m.*	**4,5**	**5,3**
C. *Mödrahjälp, socialhjälp, barnavård m. m.*	**584,6**	**690,1**
mödrahjälp	4,6	4,6
social hemhjälp	3,7	3,8
allmänna barnbidrag	527,0	632,0
bidragsförskott	5,5	6,5
bidrag till uppförande av barnhem	0,8	. [1]
driftbidrag till barnhem	2,0	2,0
» » anstalter för halvöppen barnavård	3,7	4,2
försöksverksamhet rörande daghem	—	0,1
ferieresor för barn	2,4	2,4
» » husmödrar	1,1	1,2
driftbidrag till barnkolonier	1,7	1,7
» » semesterhem, stipendier för husmorssemester	1,5	1,5
statens skolor tillhörande barna- o. ungdomsvården	10,1	9,6
ersättning till kommuner enl. socialhjälps- o. barnavårdslag m. m.	5,3	5,3
bidrag till anordnande av ålderdomshem	12,0	12,0
annat	3,2	3,2
D. *Nykterhetsvård*	**16,0**	**27,4**
E. *Arbetsmarknadsstyrelsen med dithörande verksamhet*	**98,2**	**102,5**
Den offentliga arbetsförmedlingen	27,6	28,8
Bidrag till erkända arbetslöshetskassor	40,0	42,0
Kostnader för arbetslöshetens bekämpande	20,0	20,0
Arbetsvårdsverksamhet	3,6	4,4
Övrigt	7,0	7,3
F. *Bostadsbyggande m. m.*	**195,0**	**244,5**
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter	60,0	85,0 [2]
Bostadsrabatter	100,0	119,0 [2]
Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet	25,0	20,0 [2]
Bidrag till inrättande av pensionärshem	. [1]	10,0 [2]
Övrigt	10,0	10,5 [3]
G. *Sjuk- o. yrkesskadeförsäkring*	**273,8**	**278,4**
Bidrag till sjukkassor	260,0	265,0
Vissa ersättningar i anledning av olycksfall i arbete	5,1	4,5
Övrigt	8,7	8,9
H. *Arbetarskydd*	**5,5**	**5,7**
I. *Folkpensionering*	**1 915,7**	**1 989,3**
Bidrag till folkpensioner m. m.	1 600,0	1 676,0
Fondering till framtida pensionsändamål	275,0 [4]	275,0
Åtgärder till förebyggande o. hävande av invaliditet	12,9	12,2
Särskilda barnbidrag till änkors o. invaliders barn	16,0	14,1
Övrigt	11,4	12,0
J. *Diverse*	**4,5**	**5,2**
Summa A—J	**3 098,7**	**3 349,6**
II. Inrikesdepartementet		
A. *Departementet*	**1,2**	**1,5**
B. *Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården*	**373,8**	**397,0**
Medicinalstyrelsen med dithörande stater	33,0	33,2
Sjukvårdsanstalter	300,2	321,6
Hälsovård i allmänhet	40,6	42,2
Summa A—B	**375,0**	**398,5**
Summa I + II	**3 473,7**	**3 748,1**

[1] 100 kr, reservationsanslag.
[2] Preliminärt beräknat belopp, i avbidan på särskild proposition.
[3] Större delen av beloppet är preliminärt beräknat.
[4] Beloppet ej upptaget i statsverkspropositionen 1956/57.

na utgör 153,6 milj. kr och de icke-automatiska 109,5 milj. kr. Anslagsminskningarna uppgår till 12,2 milj. kr.

Anslaget till bidrag till folkpensioner har ökat med 76 milj. kr, huvudsakligen beroende på ökning av antalet folkpensionärer. Ökningen av anslaget *till allmänna barnbidrag med 105 milj. kr beror däremot till allra största* delen på föreslagen höjning av de allmänna barnbidragen till 400 kr för barn och år fr. o. m. den 1 januari 1958. Av övriga anslagsökningar märks 11 milj. kr som avser nykterhetsvården samt för bostadsbyggande 50 milj. kr. I sistnämnda fall är beloppet endast preliminärt beräknat i avvaktan på särskild proposition i ämnet.

De sociala utgifterna under inrikesdepartementet beräknas öka med 24 milj. kr eller något över 6 %. Den största ökningen, 21 milj. kr, avser anslaget till sjukvårdsanstalter.

Statens utgifter för sociala ändamål under de senaste 25 åren, fr. o. m. budgetåret 1933/34 t. o. m. 1957/58, framgår av diagrammet. Med undantag för det senaste året ligger uppgifterna i riksstaten för resp. år till grund för detta. Vid periodens början uppgick utgifterna till 140 milj. kr, motsvarande 19,7 % av de egentliga statsutgifterna, mot vid periodens slut 3 748 milj. kr, motsvarande 37,8 % av de beräknade egentliga statsutgifterna. Under senare delen av 1930-talet kan en ökning av socialutgifternas andel av statsutgifterna konstateras. På grund av ökade försvarsutgifter i samband med världskriget minskade emellertid socialutgifternas andel, trots nominell ökning, under denna period för att återigen öka vid mitten av 1940-talet. Maximum nåddes 1948/49, varefter en nedgång vidtog fram till 1952/53. Därefter har andelen i stort sett ökat för varje år.

J. E.

Nykterhetsnämndernas verksamhet under 1955

Inledning. Den 1 oktober 1955 upphörde 1931 års alkoholistlag (Al) att gälla och ersattes av den nya nykterhetsvårdslagen (Nvl). Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1955 har alltså fortgått under två skilda lagstiftningar. Från och med den 1 juli 1954 kan nämnderna ävenledes få statsbidrag med 60 % av sina utgifter. Detta har haft till följd att nykterhetsnämnderna före eller i samband med att nykterhetsvårdslagen trädde i kraft genomfört en kraftig upprustning. De siffror som här publiceras måste ses mot bakgrunden av dessa förhållanden och de förändringar som konstateras får man ej helt tolka som förändringar i nykterhetstillståndet. Siffrorna mäter endast nykterhetsnämndernas aktivitet och ej nykterhetstillståndet i stort.

Ingripanden mot alkoholmissbrukare. Nykterhetsnämndernas viktigaste uppgift är att ta hand om de personer som missbrukar alkohol och vidta lämpliga åtgärder mot dem. En översikt av det antal personer som nykterhetsnämnderna ingripit mot under år 1955, lämnas i tab. 1. Klientelet är här indelat i tre huvudgrupper, dels de svåraste alkoholmissbrukarna mot vilka 1 § alkoholistlagen eller (efter den 1 oktober 1955) 15 § nykterhetsvårdslagen varit tillämplig, dels de personer mot vilka lindriga förebyggande åtgärder vidtagits, samt slutligen de som endast blivit föremål för undersökning, men mot vilka inga åtgärder ännu vidtagits.

Hela antalet personer som under 1955 varit föremål för något slag av ingripande av nykterhetsnämnd utgjorde 48 731, varav på landsbygden 16 591 och i städerna 32 140. Sätter man dessa siffror i relation till folkmängden blir antalet fall per 1 000 invånare 6,7, 4,5 resp. 9,1 (år 1954 var motsvarande siffror 5,4, 3,6 resp. 7,4).

Ökningen av antalet fall sedan närmast föregående år uppgår till över 9 600 personer eller ca 25 %. Anledningen till denna kraftiga ökning torde vara att söka i den ovan nämnda upprustningen av nykterhetsnämnderna. Det är de endast undersökta fallen som ökat mest; antalet inom denna kategori har i det närmaste fördubblats, och detta skulle kunna tyda på att dessa fall kommit till nämndernas kännedom först mot slutet av året, varför några åtgärder ännu ej hunnit vidtas. Påpekas bör även att enligt den nya lagen en nykterhetsnämnd är skyldig att ta upp alla missbruksfall till undersökning. Enligt alkoholistlagen däremot gällde detta endast de personer som var hemfallna åt alkoholmissbruk. Nykterhetsnämnderna har alltså genom den nya lagen fått möjlighet att ingripa tidigare än förut.

De svårare fallen har i hela riket ökat med ca 3 %, något kraftigare på landsbygden än i städerna, medan de lindriga förebyggande åtgärderna ökat

Tab. 1. Personer, vilka varit föremål för ingripande enligt alkoholistlagen och nykterhetsvårdslagen under år 1955

Riksområden	Personer, som varit föremål för ingripande av nykterhetsnämnd		D ä r a v				
			på vilka 1 § Al eller 15 § Nvl varit tillämplig		mot vilka lindriga förebyggande åtgärder vidtagits (ej 1 § Al eller 15 § Nvl)		endast föremål för undersökning
	antal	per 1 000 av befolkn.	antal	per 1 000 av befolkn.	samtliga	under 25 år	
Landsbygden	16 591	4,5	3 421	0,9	6 372	1 491	6 798
Mälarlänen	3 157	5,1	524	0,8	1 135	246	1 498
Östra Götaland	2 011	3,1	388	0,6	737	167	886
Södra Götaland	2 350	3,9	493	0,8	969	264	888
Bohuslän o. Vänerlänen	3 424	4,7	671	0,9	1 441	321	1 312
Dalarna o. Nedre Norrland	3 798	5,2	976	1,3	1 305	283	1 517
Övre Norrland	1 851	5,0	369	1,0	785	210	697
Städerna	32 140	9,1	10 715	3,0	14 056	3 897	7 369
Stockholm	5 301	6,8	2 032	2,6	2 171	681	1 098
Göteborg	2 639	7,1	1 298	3,5	1 033	563	308
Malmö	2 106	10,2	827	4,0	554	174	725
Städer med 30 000—100 000 invånare	10 062	11,7	3 234	3,7	5 561	1 345	1 267
Städer med 10 000—30 000 invånare	9 327	9,4	2 613	2,6	3 526	900	3 188
Städer med under 10 000 invånare	2 705	8,1	711	2,1	1 211	234	783
Hela riket 1955	**48 731**	**6,7**	**14 136**	**2,0**	**20 428**	**5 388**	**14 167**
1954	39 068	5,4	13 727	1,9	18 041	4 679	7 300
1953	38 105	5,3	13 351	1,9	17 517	4 476	7 237

med omkring 13 %; hela denna ökning kommer på städerna. Jämförelsen mellan åren 1954 och 1955 framgår av denna sammanställning.

Typer av fall	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	1954	1955	Förändring i %	1954	1955	Förändring i %	1954	1955	Förändring i %
Enl. 1 § Al el. 15 § Nvl	3 178	3 421	+ 7,6	10 549	10 715	+ 1,6	13 727	14 136	+ 3,0
Endast lindriga förebyggande åtgärder	6 367	6 372	+ 0,1	11 674	14 056	+ 20,4	18 041	20 428	+ 13,2
Endast undersökning	3 761	6 798	+80,7	3 539	7 369	+108,2	7 300	14 167	+ 94,1
Summa fall	**13 306**	**16 591**	**+24,7**	**25 762**	**32 140**	**+ 24,8**	**39 068**	**48 731**	**+ 24,7**

Det råder rätt stora olikheter i ingripandefrekvens mellan landsbygd och städer samt mellan olika delar av riket. På landsbygden har Gävleborgs län samt Stockholms län de största frekvenserna med resp. 8,8 och 6,6 ingripanden per 1 000 invånare. Den lägsta frekvensen registreras för Uppsala

län med 1,6 samt för Östergötlands med 2,5. Ingripandefrekvensen på landsbygden, i städerna samt för hela riket åren 1954 och 1955 framgår av nedanstående tablå.

	Antal ingripanden per 1 000 invånare					
	på landsbygden		i städerna		i hela länet	
	1954	1955	1954	1955	1954	1955
Stockholms stad	—	—	6,1	6,8	6,1	6,8
Stockholms län	4,6	6,6	8,8	8,4	6,4	7,4
Uppsala »	0,9	1,6	8,6	12,0	4,7	6,8
Södermanlands »	3,0	3,7	7,5	10,1	5,5	7,2
Östergötlands »	2,1	2,5	10,7	13,5	6,9	8,6
Jönköpings »	2,6	3,2	6,2	7,2	4,3	5,1
Kronobergs »	2,7	3,9	7,3	8,5	3,5	4,8
Kalmar »	2,6	3,0	6,6	8,0	3,8	4,5
Gotlands »	2,5	3,5	9,1	10,9	4,2	5,5
Blekinge »	4,2	4,8	7,5	8,3	5,5	6,2
Kristianstads »	2,9	2,8	5,2	6,4	3,4	3,6
Malmöhus »	3,3	4,2	7,9	10,7	6,3	8,4
Hallands »	4,2	4,9	10,1	11,4	6,6	7,5
Göteborgs o. Bohus »	3,5	4,5	6,4	8,0	5,7	7,2
Älvsborgs »	4,3	4,8	9,8	11,5	6,4	7,3
Skaraborgs »	2,9	3,0	6,5	8,2	4,1	4,6
Värmlands »	5,2	6,3	11,6	13,1	7,3	8,6
Örebro »	4,3	5,9	6,8	9,3	5,5	7,6
Västmanlands »	3,5	5,2	6,4	8,9	5,1	7,2
Kopparbergs »	3,1	3,9	5,5	7,6	3,7	4,9
Gävleborgs »	6,7	8,8	8,2	10,0	7,2	9,2
Västernorrlands »	3,5	4,3	5,9	9,9	4,1	5,7
Jämtlands »	1,8	3,2	6,4	6,9	2,5	3,8
Västerbottens »	4,2	4,8	8,9	11,3	5,0	5,9
Norrbottens »	4,0	5,2	7,3	9,5	4,9	6,4
Hela riket	**3,6**	**4,5**	**7,4**	**9,1**	**5,4**	**6,7**

Samtliga områden med undantag för städerna i Stockholms län samt Kristianstads läns landsbygd uppvisar en ökning i ingripandefrekvensen mellan åren 1954 och 1955.

Överallt är ingripandefrekvensen högre i städerna än på landsbygden. Påfallande är dock att storstäderna Stockholm och Göteborg relativt sett har ett mindre antal ingripanden än övriga städer, Stockholms stad dessutom färre än städerna i något annat län än Kristianstads. Till en del kan detta förklaras av olika arbetssätt hos nykterhetsnämnderna i större och mindre städer. De förra har inte i samma utsträckning hunnit ta hand om andra än de allra värsta missbrukarna. Detta förhållande synes bestyrkas av att det relativa antalet fall då 1 § Al (resp. 15 § Nvl) varit tillämplig är väsentligt större i storstäderna än i övriga städer samt större i dessa än på landsbygden. I tablån på nästa sida redovisas samtliga personer, procentuellt fördelade efter de tre huvudtyperna av ingripanden inom skilda delar av riket samt inom olika städer.

Vad man främst konstaterar är den kraftiga omfördelning av klientelet mellan de olika missbrukandegrupperna som ägt rum sedan föregående år. De endast undersökta fallen utgjorde 19 % av samtliga fall 1954, nu har den relativa andelen av dessa ökat till 29 %. Samtidigt har den relativa andelen av lindriga förebyggande åtgärder minskat från 46 till 42 % samt de

svårare missbrukarna från 35 till 29 %. Fortfarande föreligger en betydande skillnad mellan landsbygd och städer. På landsbygden har blott 21 % av samtliga fall betecknats vara av den svårighetsgraden att 1 § Al eller 15 § Nvl varit tillämplig; motsvarande tal var för Göteborg 49 %, Malmö 39 %, Stockholm 38 %, för övriga städer med över 30 000 invånare 32 %, för städer med 10 000—30 000 invånare 28 %, samt för städer med mindre än 10 000 invånare 26 %. Beträffande de endast undersökta fallen uppvisar landsbygden i likhet med tidigare år en avsevärt större relativ andel än städerna, 41 resp. 23 %.

	Fall, då 1 § Al eller 15 § Nvl varit tillämplig	Fall, då lindriga förebyggande åtgärder vidtagits	Endast undersökta fall
	%	%	%
Landsbygden	21	38	41
Mälarlänen	17	36	47
Östra Götaland	19	37	44
Södra Götaland	21	41	38
Bohuslän o. Vänerlänen	20	42	38
Dalarna o. Nedre Norrland	26	34	40
Övre Norrland	20	42	38
Städerna	33	44	23
Stockholm	38	41	21
Göteborg	49	39	12
Malmö	39	26	35
Städer med 30 000—100 000 invånare	32	55	13
Städer med 10 000—30 000 invånare	28	38	34
Städer med under 10 000 invånare	26	45	29
Hela riket	**29**	**42**	**29**
D:o 1954	35	46	19

Av de drygt 20 000 personer mot vilka endast lindriga förebyggande åtgärder företagits, var ca 5 400 under 25 år. Även i det antal som nämnderna redovisat som hemfallna enligt 1 § alkoholistlagen resp. 15 § nykterhetsvårdslagen, ingår ett antal ungdomsalkoholister. Av individualredovisningen framgår preliminärt, att detta utgör 741. Totalantalet personer under 25 år som under åren 1947—1955 varit föremål för nykterhetsvårdsåtgärd, framgår av nedanstående tablå.

År	Fall då 1 § Al resp. 15 § Nvl varit tillämpliga		Fall då lindriga förebyggande åtgärder vidtagits		Samtliga fall under 25 år	
	Antal under 25 år	i % av samtliga	Antal under 25 år	i % av samtliga	Totalt	i % av antal fall då åtgärder vidtagits
1947	632	6,5	2 514	25,9	3 146	16,1
1948	742	6,6	3 078	25,1	3 820	16,2
1949	768	6,2	3 496	25,9	4 264	16,5
1950	769	5,9	4 030	28,8	4 799	17,8
1951	694	5,5	3 837	27,0	4 531	16,8
1952	730	5,6	3 988	24,6	4 718	16,1
1953	747	5,6	4 476	25,6	5 223	16,9
1954	797	5,8	4 679	25,9	5 476	17,2
1955	741	5,2	5 388	26,4	6 129	17,7

Under de tre senaste åren har en svag ökning av den relativa andelen ungdomar i nykterhetsvårdsklientelet kunnat konstateras. Man bör emellertid ihågkomma att även dessa åldrars relativa andel av befolkningen förändrats. På grund av att ungdomskullarna relativt sett minskat, har frekvensen alkoholmissbrukare bland dem ökat något mer än ovanstående siffror ger vid handen.

En årlig statistik över nykterhetsvården har gjorts sedan år 1947. Totalantalet ingripanden har ökat för varje år, med undantag av mellan 1950 och 1951. Av tablån här nedan framgår att totalantalet fall sedan 1947 ökat med 88 %. De svåraste fallen har ökat med 44 %, de lindriga förebyggande fallen med 110 % samt de endast undersökta fallen med 122 %. När det gäller den sistnämnda gruppen ligger, som förut nämnts, praktiskt taget hela denna ökning mellan 1954 och 1955.

	Totalantalet fall	därav		
		fall enl. 1 § Al el. 15 § Nvl	lindriga förebyggande åtgärder	endast undersökta fall
1947	25 883	9 791	9 719	6 373
1948	29 319	11 272	12 248	5 799
1949	31 603	12 358	13 478	5 767
1950	33 289	12 989	13 971	6 329
1951	33 117	12 701	14 229	6 187
1952	36 412	13 117	16 229	7 066
1953	38 105	13 351	17 517	7 237
1954	39 068	13 727	18 041	7 300
1955	48 731	14 136	20 428	14 167
Förändring i % 1947—1955	+ 88	+ 44	+ 110	+ 122

Hur ökningen från 1954 fördelar sig på olika delar av riket samt inom olika städer, framgår av efterföljande sammanställning, vari även ökningen sedan 1947 redovisas. Den största ökningen på landsbygden redovisas, om man utgår från 1954, för Mälarlänen (42 %), den lägsta i Södra Göta-

	Hela antalet ingripanden		Förändring i %	
Landsbygden	1954	1955	1954—55	1947—55
Mälarlänen	2 228	3 157	+ 41,7	+ 63,7
Östra Götaland	1 604	2 011	+ 25,4	+ 72,2
Södra Götaland	2 086	2 350	+ 12,7	+ 55,7
Bohuslän o. Vänerlänen	2 956	3 424	+ 15,8	+ 49,5
Dalarna o. Nedre Norrland	2 908	3 798	+ 30,6	+ 130,5
Övre Norrland	1 524	1 851	+ 21,5	+ 67,8
Summa landsbygd	13 306	16 591	+ 24,7	+ 72,0
Städerna				
Stockholm	4 684	5 301	+ 13,2	+ 88,0
Göteborg	2 079	2 639	+ 26,9	+ 48,0
Malmö	1 289	2 106	+ 63,4	+ 107,1
Städer med 30 000—100 000 invånare	8 129	10 062	+ 23,8	
Städer med 10 000—30 000 invånare	7 235	9 327	+ 28,9	+ 108,1
Städer med under 10 000 invånare	2 346	2 705	+ 15,3	
Summa städer	25 762	32 140	+ 24,8	+ 98,0
Hela riket	**39 068**	**48 731**	**+ 24,7**	+ **88,3**

land (13 %). Från 1947 räknat kommer däremot den största ökningen på Dalarna och Nedre Norrland med 131 % och den lägsta på Bohuslän och Vänerlänen med 50 %.

Bland de olika städerna har sedan föregående år antalet ingripanden ökat mest i Malmö med 63 % och minst i Stockholm med 13 %. Under hela perioden sedan 1947 har Göteborg den lägsta ökningen med 48 %. Variationerna mellan de olika städerna och landskommunerna är i detta avseende mycket stora.

Körkortsärenden. Antalet körkortsärenden samt antalet anmärkningar i nykterhetshänseende i samband med dessa ärendens behandling, framgår av följande tablå.

År	Antal körkortsärenden	Därav med anmärkning i nykterhetshänseende	
		totalt	i %
1947	138 726	4 345	3,1
1948	80 231	3 620	4,5
1949	84 868	3 941	4,6
1950	108 765	4 336	4,0
1951	148 135	5 016	3,4
1952	158 165	6 421	4,1
1953	174 250	7 269	4,2
1954	206 971	8 510	4,1
1955	229 591	8 834	3,8

Frekvensen anmärkningar i nykterhetsvandel är väsentligt högre i städerna än på landsbygden (6,4 % resp. 1,7 %). Detta kan möjligen förklaras av det större relativa antalet alkoholister i städerna, men dessutom kan tänkas att bedömningen är mildare på landsbygden. Mellan olika delar av riket varierar anmärkningsprocenten på landsbygden mellan 0,6 i Uppsala län och 2,5 i Kronobergs län. För städerna är variationerna något större, högst är anmärkningsfrekvensen i Stockholms stad, där 13,3 % av alla hithörande ärenden medfört nykterhetsanmärkning, och lägst bland städerna i Södermanlands län med 1,0 %. Man torde även ha anledning att räkna med att skillnaderna i fråga om fall med anmärkning till viss del sammanhänger med nykterhetsnämndernas kvalitativa kompetens för denna verksamhet.

I statistiken har för 1955 även medtagits det antal nykterhetsanmärkningar mot körkortsinnehavare som nykterhetsnämnderna handlagt, vilket i hela riket utgjorde 5 458, i städerna 4 278 samt på landsbygden 1 180. I fråga om dessa nykterhetsanmärkningar har nämnderna i 44 % av fallen (på landsbygden 52 % och i städerna 42 %) förordat, att vederbörandes körkort måtte indras. Då det kan tänkas att redovisningen av dessa ärenden delvis är ofullständig, bör emellertid dessa siffror användas med viss försiktighet.

Nykterhetsnämndernas utgifter och inkomster. Under år 1955 erhöll de kommunala nykterhetsnämnderna statsbidrag med 2,1 milj. kr (avseende

de utgifter som nämnderna haft under år 1954), samt bidrag ur fonder o. dyl. med 72 000 kr. Återstoden av nämndernas utgifter, 6,7 milj. kr, har täckts genom kommunala tillskott. Under år 1955 har för första gången statsbidrag utbetalats efter de nya regler som trädde i kraft den 1 juli 1954. Av nykterhetsnämndernas utgifter under andra halvåret 1954 har i stort sett 60 % återbetalats genom statsbidrag under våren 1955 och detta är förklaringen till den kraftiga ökningen av nykterhetsnämndernas inkomster i form av statsbidrag. Den relativa andel av nämndernas utgifter som täckts genom kommunala bidrag har som följd av detta minskat sedan 1954 på landsbygden från 78 % till 71 % samt i städerna från 92 % till 77 %.

Nykterhetsnämndernas inkomster under de tre senaste åren framgår av följande tablå.

	Inkomster (i tusental kr) Hela riket				
	1953	1954	1955	därav landsbygden	städerna
Statsbidrag, allmänt	454	414	1 955	642	1 313
» , till resor		192	116	17	99
Kommunalt bidrag	4 486	5 214	6 708	1 672	5 036
Övriga inkomster	102	73	72	12	60
Summa	**5 042**	**5 893**	**8 851**	**2 343**	**6 508**

Sammanlagt uppgick de kommunala nämndernas utgifter år 1955 till 8 850 000 kr. Detta belopp har sedan föregående år ökat med i det närmaste 3 milj. kr, eller nästan exakt 50 %. Utgifterna gick till följande ändamål:

	Utgifter (i tusental kr)					
	Landsbygden	Städerna	Hela riket	Landsbygden %	Städerna %	Hela riket %
Arvoden och personalkostnader	1 061	3 920	4 981	45	60	56
Ersättning för övervakningsuppdrag	63	96	159	3	1	2
Sammanträdeskostnader	362	46	408	16	1	5
Expenser (inkl. invent., hyra, renh.)	261	809	1 070	11	12	12
Vårdkostnader	148	683	831	6	11	9
Poliklinikkostnader	2	337	339	—	5	4
Upplysningsverksamhet	356	280	636	15	4	7
Övriga förebyggande och eftervårdande åtgärder	39	170	209	2	3	2
Övriga utgifter	51	167	218	2	3	3
Summa 1955	**2 343**	**6 508**	**8 851**	**100**	**100**	**100**
1954	1 467	4 426	5 893	—	—	—

Vissa skillnader mellan de olika posternas relativa andel av totalutgiften föreligger mellan landsbygd och städer. Sammanträdeskostnaderna upptar sålunda blott 1 % i städerna, men 16 % på landsbygden, medan arvoden och personalkostnader utgör 60 % i städerna och 45 % på landsbygden. I jämförelse med föregående år kan konstateras att upplysningsverksamheten år 1955 tagit 7 % av totalutgiften jämfört med 4 % närmast föregående år.

Utgifterna är betydligt större i städerna än på landsbygden; i genomsnitt har städernas nykterhetsnämnder haft en utgift av 184 öre per invånare och landsbygdens 64 öre. Dessa siffror innebär för landsbygden en ökning med 60 % och för städerna med 47 % sedan föregående år. Ganska stora variationer föreligger inom olika delar av riket. Den största kostnaden i öre per invånare på landsbygden redovisas av Norrbottens län 140, av Västerbottens län 104 samt av Örebro län 102 öre. Den lägsta utgiften redovisas av landsbygdskommunerna i Jönköpings län med 29 öre, i Skaraborgs län med 34 öre samt i Uppsala och Kristianstads län med 36 öre per invånare. Städerna redovisar ännu större variationer. Högsta kostnaden har Stockholms stad med 229 öre, medan Malmö har 206 öre, Göteborg 149 öre, övriga städer med över 30 000 invånare 198 öre, städer med 10 000—30 000 invånare 161 öre samt slutligen städer med under 10 000 invånare 134 öre per invånare.

T. G.

Konsumentprisindex för december 1956

Konsumentprisindex för december 1956 har av socialstyrelsen beräknats till 142 mot 141 för november samma år. Med två decimaler är indextalet 142,13 för december mot 141,06 för november.

Av indextalen för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster har talen för livsmedel stigit från 153 till 154, bostad, bränsle och lyse från 141 till 143 och diverse från 137 till 138. För övriga huvudgrupper är indextalen oförändrade. Uppgången av bostadsindex beror helt på bränslepriserna fortsatta stegring, vilken medfört en ökning av indextalet för enbart bränsle och lyse från 152 till 159.

Av prisrörelserna i övrigt mellan november och december kan nämnas prishöjningar på äpplen, apelsiner, socker, kalvkött, fläsk och vissa charkuterivaror samt prissänkningar på ägg och vissa fisksorter. Vidare har bensinpriserna höjts.

B. D.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—december 1956 (År 1949 = 100)[1]

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex	Kommerskollegii partiprisindex[2]
				bostad	bränsle o. lyse					
1950 årsm.	102	102	99	100	96	102	101	100	**101**	105
1951 »	119	116	110	102	130	124	118	112	**117**	138
1952 »	134	120	117	108	139	127	127	121	**126**	147
1953 »	137	122	120	116	129	123	127	124	**128**	138
1954 »	137	129	122	120	125	123	126	126	**129**	137
1955 »	144	132	126	124	130	120	127	129	**133**	143
1956 »	154	135	139	135	147	120	129	134	**139**	150
1955 dec.	152	132	134	134	134	121	128	132	**137**	148
1956 jan.	151	132	137	135	142	120	129	132	**137**	149
febr.	152	132	138	135	143	120	128	132	**137**	150
mars	154	132	138	135	144	120	128	132	**138**	151
april	155	132	137	135	142	120	129	132	**138**	151
maj	156	132	137	135	143	120	129	133	**139**	151
juni	156	132	138	135	143	121	129	133	**139**	152
juli	155	133	138	135	145	120	130	134	**139**	150
aug.	155	133	139	135	147	120	129	135	**140**	150
sept.	153	133	139	135	148	120	129	136	**139**	149
okt.	153	133	140	135	150	121	129	136	**139**	150
nov.	153	149	141	135	152	121	130	137	**141**	150
dec.	154	149	143	135	159	121	130	138	**142**	152

[1] Konsumentprisindex kvartalsvis för tiden december 1949—juni 1954, beräknad på levnadskostnadsindex utan direkta skatter, återfinns i Soc. Medd. 1954: 10 (sid. 633). Månadstalen för juli 1954—december 1955 se t. ex. Soc. Medd. 1956: 2 (sid. 126). — [2] Officiell basperiod är år 1935, här redovisade tal har 1949 som bas.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1954—december 1956

Huvudgrupper och undergrupper (1956 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1956	Procentuell förändring dec. 1955–dec. 1956[1]
	1954	1955	1956	Dec. 1955	Nov. 1956	Dec. 1956		
Livsmedel	**137**	**144**	**154**	**152**	**153**	**154**	**345**	**+ 2**
Mjöl, gryn o. bröd	139	144	149	145	151	151	39	+ 4
Mejeriprodukter	125	133	149	149	148	148	66	0
Matfett utom smör	139	143	138	144	126	126	10	— 12
Ägg	105	115	127	132	124	116	12	— 12
Kött	164	176	198	192	196	199	23	+ 3
Fläsk	144	163	189	175	192	197	23	+ 12
Charkuterivaror o. köttkonserver	128	138	158	150	162	163	23	+ 8
Fisk och fiskkonserver	137	144	151	149	156	155	12	+ 4
Rotfrukter och grönsaker	142	181	168	178	147	148	19	— 16
Frukt och bär	112	115	128	128	122	131	37	+ 1
Specerier	184	179	182	177	184	184	54	+ 4
Läskedrycker och svagdricka	121	123	126	124	127	128	8	+ 3
Förtäring utom hemmet	142	149	159	153	163	164	19	+ 7
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**129**	**132**	**135**	**132**	**149**	**149**	**88**	**+ 13**
Spritdrycker och vin	134	143	150	144	179	179	42	+ 24
Öl	122	122	126	124	127	128	10	+ 3
Tobak	128	127	126	126	126	126	31	—
Bostad, bränsle och lyse	**122**	**126**	**139**	**134**	**141**	**143**	**140**	**+ 7**
Bostad utan bränsle och lyse	120	124	135	134	135	135	91	—
Bränsle och lyse	125	130	147	134	152	159	49	+ 19
Kläder och skor	**123**	**120**	**120**	**121**	**121**	**121**	**129**	**0**
Kläder	122	118	118	119	119	119	110	0
Konfektion o. skrädderiarb.	121	120	121	121	122	123	63	+ 1
Underkläder och strumpor	121	103	101	102	100	100	16	— 3
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	113	113	113	114	114	11	+ 1
Tyger, garner o. sybehör	129	128	128	130	128	129	20	0
Skor	132	132	135	133	135	135	19	+ 2
Inventarier och husgeråd	**126**	**127**	**129**	**128**	**130**	**130**	**92**	**+ 1**
Möbler	134	135	133	136	131	131	12	— 4
Radio och musikinstrument	109	111	115	110	117	117	7	+ 8
Armatur, husgeråd o. verktyg	129	130	132	131	134	134	29	+ 2
Hushållstextilier	119	121	123	122	124	124	19	+ 2
Mopeder, cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	135	135	136	133	133	16	— 1
Personliga effekter	116	112	117	112	119	119	9	+ 6
Diverse	**126**	**129**	**134**	**132**	**137**	**138**	**211**	**+ 5**
Sjukvård	122	119	122	118	122	122	15	+ 1
Kroppsvård	119	120	128	120	134	134	14	+ 11
Rengöringsmedel och tvätt	102	98	96	97	96	96	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	140	149	160	153	165	165	22	+ 8
Post och tele	144	147	154	152	156	156	13	+ 2
Nöjen och rekreation	127	129	134	130	139	139	15	+ 7
Resor	127	130	137	135	144	144	42	+ 7
Motorfordon	..	126	128	128	129	132	56	+ 4
Hemhjälp	142	150	161	156	163	168	10	+ 8
Blommor m. m.	126	130	130	131	130	130	13	—
Totalindex	**129**	**133**	**139**	**137**	**141**	**142**	**1 000**	**+ 4**

[1] Beräknad på indextal med två decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i december 1956 jämfört med november 1956 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1956 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (nov. 1956 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	66	14 377	172	14 549	99,9	..	99,9	98,2	7,5
Malmgruvor	55	13 630	171	13 801	99,8	..	99,9	98,2	7,1
Kolgruvor	11	747	1	748	101,6	..	101,6	98,2	14,8
Metall- o. verkstadsindustri	2 417	202 694	15 894	218 588	99,3	98,6	99,2	98,5	7.6
Järn-, stål- o. kopparverk	52	33 577	1 284	34 861	99,5	99.5	99,5	99,6	7,7
Järn- o. stålmanufaktur	456	20 800	2 552	23 352	101,0	101,5	101,0	99,8	6,8
Mekaniska verkstäder	887	84 075	3 573	87 648	98,9	98,9	98,9	98,5	6,7
Reparationsverkstäder	473	9 758	23	9 781	96,5	..	96,4	96,5	5.4
Skeppsvarv	67	23 429	2	23 431	100,3	..	100,3	99,0	10.7
Elektroteknisk industri	191	22 465	6 800	29 265	100,0	98,6	99,6	97.3	9,6
Annan metallindustri	291	8 590	1 660	10 250	96.9	94.1	96,4	95,7	6,6
Jord- o. stenindustri	627	23 468	2 676	26 144	96,5	97,2	96,5	95,6	5.8
Torvindustri	45	430	5	435	87,8	..	87,2	83,4	7.6
Stenindustri	110	3 152	5	3 157	96,5	..	96,5	95,7	4,3
Kalk- o. kritbruk	34	1 218	18	1 236	91.4	..	91,0	90,9	4,4
Cementfabriker	8	1 952	49	2 001	95,5	..	95,4	95,0	5.9
Cementvarufabriker	135	3 288	55	3 343	97,0	..	96,9	96,7	4.3
Tegelbruk	144	4 247	111	4 358	92,8	..	92,8	91,1	6 3
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	23	3 553	1 743	5 296	99,2	97,6	98,7	98,0	6,7
Glasindustri	67	4 326	653	4 979	99,4	98,9	99,4	98.4	6,1
Annan jord- o. stenindustri	61	1 302	37	1 339	100,2	..	100,2	98,8	6,9
Träindustri	1 285	34 388	1 070	35 458	97,5	93,5	97,4	96,6	5.2
Sågverk o. hyvlerier	460	15 305	287	15 592	96,6	87,8	96,3	94,9	6,2
Lådfabriker	32	488	5	493	100,2	..	100,2	100,6	2.8
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 097	106	1 203	97,1	..	97.3	97,4	5,4
Byggnadssnickerifabriker	248	7 061	91	7 152	98,5	..	98.5	98,4	4.1
Möbelfabriker	323	6 126	210	6 336	98,2	95,5	98,1	97.8	3.8
Svarveri- o. skidfabriker	112	2 594	149	2 743	98,6	..	98.7	99.4	4,7
Annan trävaruindustri	97	1 717	222	1 939	98,8	91,4	97,9	94,9	6,9
Massa- o. pappersindustri	241	37 331	4 476	41 807	99,5	98,2	99,3	98.3	7,2
Massafabriker	60	16 489	259	16 748	99,4	103,2	99,5	98.7	6.4
Pappersbruk o. pappfabr.	58	16 609	2 461	19 070	99,5	99,7	99,5	98,3	8.0
Wallboardfabriker	7	1 473	50	1 523	98.9	..	98 9	97.4	7.7
Papp- o. pappersvaruind.	116	2 760	1 706	4 466	99.5	95,5	97,9	97.3	6,2
Grafisk industri	493	17 004	3 960	20 964	99,6	98,7	99,4	99,2	5,8
Bokbinderier	66	1 643	1 792	3 435	100,2	99,3	99.7	98,6	6,3
Bok- o. accidenstryckerier	245	6 790	1 381	8 171	99,8	99,8	99,8	100,1	5,7
Tidningstryckerier	113	6 496	527	7 023	99.1	93,8	98,6	98.5	5,4
Annan grafisk industri	69	2 075	260	2 335	99,9	99,2	99,8	99,1	6.8
Livsmedelsindustri	725	20 369	8 711	29 080	97,6	89,1	94.9	94,3	6,5
Kvarnar	33	1 035	198	1 233	98.5	..	98.0	98,2	5.2
Bageriindustri	247	4 161	1 769	5 930	99.5	87.1	95,5	96.3	5.0
Sockerindustri	19	2 713	409	3 122	87,7	94,9	88.6	86,5	6.8
Choklad- o. konfektind.	56	1 235	2 259	3 494	96,0	84,6	88,3	86,5	9.5
Mejeriindustri	79	3 127	447	3 574	99,6	98,0	99,4	98.7	6.4
Slakterier o. charkuterier	161	5 628	1 321	6 949	101.5	97.2	100.7	101,8	5.2
Fiskkonservfabriker	39	575	984	1 559	92,0	88.7	89.9	82,7	14.4
Fruktkonservindustri	23	603	969	1 572	96.5	89,6	92,1	90,4	7.2
Margarinindustri	6	198	31	229	99.0	..	99.1	99,1	5.7
Annan livsmedelsindustri	62	1 094	324	1 418	97,9	80,6	93,3	94,2	2,9

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I DECEMBER 1956

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1956 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (nov. 1956 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	162	5 655	1 852	7 507	106,0	100,6	104,6	106,0	5,9
Dryckesvaruindustri . . .	154	5 263	944	6 207	106,3	103,3	105,9	108,0	4,6
Tobaksfabriker	8	392	908	1 300	101,0	98,0	98,9	97,0	12,2
Textil- o. beklädnadsind. .	890	22 771	39 354	62 125	99,3	98,1	98,5	97,6	6,7
Ylleindustri	75	4 191	4 195	8 386	99,5	98,8	99,1	98,2	6,8
Bomullsindustri	55	5 868	4 317	10 185	99,1	98,8	99,0	98,9	6,1
Linne- o. juteindustri . .	12	913	1 181	2 094	101,6	98,3	99,7	97,2	12,7
Trikåfabriker	137	1 643	5 182	6 825	101,0	99,0	99,5	98,5	6,6
Sömnadsindustri . . .	391	5 038	19 912	24 950	98,4	97,1	97,8	96,5	6,9
Hatt- o. mössfabriker . .	40	356	1 243	1 599	99,4	95,8	96,6	96,7	5,9
Annan textil- o. beklädn.ind.	180	4 762	3 324	8 086	99,4	98,6	99,1	98,3	5,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	337	12 088	5 843	17 931	100,0	98.5	99,5	99,1	4,8
Garverier	27	1 973	211	2 184	100,6	100,0	100,6	101,1	4,5
Päls- o. skinnvarufabr. .	74	937	953	1 890	100,0	97.0	98,5	98,4	3,7
Skoindustri	116	3 386	2 490	5 876	100,7	100,6	100,7	99 8	4,3
Andra lädervarufabriker .	47	738	591	1 329	99,6	92,2	96,2	94,6	5,4
Gummivarufabriker . . .	16	4 228	1 354	5 582	99,3	98,2	99,1	99,0	5,7
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	57	826	244	1 070	99,2	99,2	99,2	99,2	4,0
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	297	14 551	3 595	18 146	99,5	97,5	99,1	97,8	8,1
Rent kemisk industri . .	25	4 319	130	4 449	99.9	..	99,9	98,4	8,7
Färg-, olje- o. parfymfabr.	100	4 002	1 049	5 051	99,4	91,7	97.7	95,8	8,2
Sprängämnesfabriker . .	7	1 341	584	1 925	99,9	99,3	99,7	99,4	9,3
Tändsticksfabriker . . .	7	963	732	1 695	98,4	100,1	99,1	98,4	8,5
Annan kemisk-tekn. ind..	158	3 926	1 100	5 026	99,3	100,8	99,7	98,6	6,8
Samtl. industrigrupper	**7 540**	**404 696**	**87 603**	**492 299**	**99,1**	**97,2**	**98,7**	**97,9**	**6,9**
Statl. verk o. byggnadsarb.	232	41 447	1 520	42 967	97,7	100,7	97,8	95,2	9.9
Mek. o. elektr. verkstäder	84	11 793	446	12 239	100,1	101,4	100,2	98,8	8,5
Skeppsvarv	3	3 148	27	3 175	100,2	..	100,2	98,2	13,7
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	685	423	1 108	100,0	99,1	99,6	101,0	6,6
Sprängämnesfabriker . .	3	643	391	1 034	100,9	101,8	101.3	100,4	3,5
Byggnads- o. anläggn.-arb.	87	25 178	233	25 411	96,2	100,4	96,3	92,8	10,5

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, december 1955 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1956											
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Gruvindustri	101,2	102,0	102,5	102,9	102,8	104,5	106,8	105,7	104,5	104,7	104,9	104,8
Metall- o. verkstadsindustri	100,1	100,5	101,0	100,8	100,2	101,1	100.0	100,3	100,7	101,2	101,4	100,6
Jord- o. stenindustri . . .	99,8	96,4	98,3	100,5	102,8	105,7	106,7	105,7	104,1	102,7	101,2	97,7
Träindustri	100,6	101,1	102,8	102,9	103,7	104,9	103,4	102,2	100,5	98,7	96,7	94,2
Massa- o. pappersindustri .	100,6	101,0	101,2	101,5	101,6	103,9	104,1	103,2	102,8	103,4	103.2	102,5
Grafisk industri	100,0	100,1	100,5	100,4	100,1	101,2	101.0	100,9	101,5	101.8	102,0	101,4
Livsmedelsindustri	97,6	97,9	98,1	98,5	99,4	103,1	105,0	103,2	103,0	105,6	104,9	99,6
Dryckesvaru- o. tobaksind.	93,9	92,4	93,9	95,8	98,9	104,5	104,5	95,9	89,9	88,0	87,6	91.6
Textil- o. beklädnadsind. .	100,7	101,4	101,8	100,7	99,1	98,1	97.2	97,7	98,6	98,6	98,5	97,0
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,8	99,9	99,3	98,1	96,7	95,9	94,7	95,2	96,2	96,9	98,2	97,7
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	101,3	102,0	102,5	102,3	102,0	104,1	104,4	103,7	103,3	103,3	103,5	102,6
Samtliga industrigrupper	**100,1**	**100,3**	**100,9**	**100,8**	**100,6**	**101,8**	**101,3**	**101,0**	**100,9**	**101,1**	**100,9**	99,6

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under december 1956

	Arbetssökande personer		Lediga platser	Tillsatta platser			Därav 1-dagsplatser
	Hela antalet	Därav manliga		Manliga	Kvinnliga	Summa	
Summa dec. 1953	114 688	82 101	90 516	41 200	25 170	66 370	23 948
» » 1954	107 590	71 918	108 791	49 476	25 201	74 677	26 223
» » 1955	128 666	93 152	114 563	59 203	24 117	83 320	32 963
» nov. 1956	139 072	87 956	100 308	46 415	29 787	76 202	18 202
» dec. 1956	136 157	94 609	87 913	41 191	23 187	64 378	19 206
Därav							
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 450	4 107	1 379	962	55	1 017	47
Skogsbruk	3 565	3 528	2 710	1 921	—	1 921	14
Malmbrytn. o. metallind.	12 800	12 197	5 165	1 966	147	2 113	73
Trä-, graf. o. pappersind.	5 702	5 247	1 245	774	91	865	39
Byggnadsverksamhet	30 350	30 350	7 485	6 871	—	6 871	210
Övriga industrigrupper	14 066	6 420	3 367	1 112	811	1 923	81
Samfärdsel	8 945	8 535	18 529	16 495	254	16 749	5 590
Handel	10 627	4 111	12 126	3 204	5 953	9 157	3 662
Förvaltning o. fria yrken	12 254	6 762	9 030	2 831	2 183	5 014	1 611
Sjukvård o. husligt arbete	10 423	187	19 642	108	12 372	12 480	5 921
Därav under 18 år	18 715	9 167	9 115	3 694	3 411	7 105	108

Tab. 4. Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa januari 1956—januari 1957

År Månad	Män	Kvinnor	Summa	I % av medlemsantalet		
				Samtliga	Industriarbetare	Byggnadsarbetare
1956						
Januari	27 274	2 685	29 959	2,4	1,3	9,6
Februari	42 140	2 533	44 673	3,6	1,3	17,3
Mars	27 386	2 338	29 724	2,4	1,3	9,3
April	23 716	2 316	26 032	2,1	1,0	7,8
Maj	14 181	1 833	16 014	1,3	0,7	4,1
Juni	6 913	1 578	8 491	0,7	0,6	1,7
Juli	5 381	1 450	6 831	0,5	0,7	0,8
Augusti	6 486	1 692	8 178	0,7	0,7	1,2
September	6 977	1 739	8 716	0,7	0,7	1,4
Oktober	8 387	2 325	10 712	0,9	0,8	1,9
November	13 348	2 681	16 029	1,3	1,0	3,7
December	20 957	3 127	24 084	1,9	1,3	6,6
1957						
Januari[1]	—	—	36 413	2,9	—	10,4

[1] Preliminära uppgifter.

Litteraturöversikt

(11 december 1956—10 januari 1957)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BIDEAU, P. The status of travelling salesmen. International labour review dec. 1956.

CHRISTIANSSON, G. & KARLSSON, B. »Sniffning» — berusningssätt bland barn. Sv. läkartidningen 1957, nr 1.

ISRAEL, J. Skolan och de bråkiga barnen. Barn i hem-skola-samhälle 1956, nr 8.

KAHLSON, G. En fysiologs syn på åldrandet. Sv. läkartidningen 1956, nr 50.

MORSE, D. A. Den internasjonale arbeidsorganisasjon og utviklingen i dag. Sosialt arbeid 1956, nr 9/10.

SJÖSTRAND, W. Ungdomens fostran till ansvar på arbetsplatsen. Meddelande från Saia 1956, nr 3.

SWAROOP, S., ALBRECHT, R. M. & GRAB, B. Accident mortality among children. Bulletin of the world health organization 1956, nr 1/2.

Verwahrlosung und Straffälligkeit Jugendlicher in der industriellen Gesellschaft. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1956, nr 12.

Sverige

ANDERSSON, HANS, GUSTAFSSON, LENNART & WÄLIVAARA, L. Vårdarbetets mål och medel. Tidskrift för kriminalvård 1956, nr 4.

BESKOW, B. Vind för våg eller väl vårdade? Folkskollärarnas tidning 1956, nr 50.

BEXELIUS, E. Barnavårdskommitténs förslag till barnavårdslag. [Med diskussion.] Barnavård och ungdomsskydd 1956, nr 6.

BÄCKSTRÖM, C.-G., LINDGREN, S. & THUREBORN, E. En analys av trafikdödsfallen i Dalarna. (Kopparbergs län 1954—1955.) Socialmedicinsk tidskrift 1956, nr 10.

DAHLSTRÖM, E. Samarbete. Fönstret 1956, nr 10.

HELLBERG, O. Medborgarskapslagen och Kungl. Maj:ts praxis. Sv. juristtidning 1956, nr 10.

HERTZMAN-ERICSON, MERIT & JANSON ELSA. Vilka barn skolkar? Socialmedicinsk tidskrift 1956, nr 10.

LUNDGREN, E. »Bevakning» av familjepensionsrätt vid äktenskapsskillnad. Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1956, nr 5.

ROSÉN, GÖTA. Föräldrarna, barnet och fosterföräldrarna. [Med diskussion.] Barnavård och ungdomsskydd 1956, nr 6.

SÖDERLING, B. Olust i skolarbetet. Barn i hem-skola-samhälle 1956, nr 8.

Läkarbehov och utbildningsmöjligheter. Sveriges landstings tidskrift 1956, nr 6.

Amerikas förenta stater

MERRIAM, IDA C. Social welfare expenditures in the United States, 1954—55. Social security bulletin 1956, nr 10.

Finland

MÄKINEN-OLLINEN, A. Die erwerbstätige Frau und Mutter in Finnland. Ausländische Sozialprobleme 1956, nr 12.

Grekland

GOUTOS, M. Die erwerbstätige Frau in Griechenland. Ausländische Sozialprobleme 1956, nr 12.

Japan

COLE, A. B. Social stratification and mobility: Some political implications. The annals nov. 1956.

SAKANISHI, S. Women's position and the family system. The annals nov. 1956.

Nederländerna

TOONEN, W. Die Frauenarbeit in den Niederlanden. Ausländische Sozialprobleme 1956, nr 12.

Norge

Norsk fångvårdsreform. Tidskrift för kriminalvård 1956, nr 3.

Storbritannien

FOX, W. G. & COLLINS, F. D. O. Marriage and family life. Social service dec. 1956/febr. 1957.

LARSSON, SVEN. Belmont — en institution för social rehabilitering. Tidskrift för kriminalvård 1956, nr 3.

Tyskland

NIEMANN, URSULA. Die wirtschaftliche und soziale Lage der Empfänger von Renten und Unterstützungen. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1956, nr 12.

ZIGAN, H. Die sozialpolitische Lage in der deutschen Bundesrepublik. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1956, nr 51/52.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Österrike

Die Kriminalität im Jahre 1955. Statistische Nachrichten 1956, nr 11.

Arbetarskydd

DAHLGREN, Å. Den nya tekniken och arbetarskyddet. Arbetarskyddet 1956, nr 10.

LEBEN, CHRISTA. Jugendarbeitsschutz im Ausland. Arbeit und Recht 1956, nr 11.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

FAJERSON, H. M. Det nya löneplanssystemet. Saco-tidningen 1956, nr 8.

HOLMBERG, P. Bättre lönestatistik? Fackföreningsrörelsen 1956, nr 50.

ÅKERMAN, G. Ämbetsmännens reallönesänkningar. Saco-tidningen 1956, nr 8.

Schweiz

BÜCHI, W. Die Bewegung für die Arbeitszeitverkürzung in der Schweiz. Ausländische Sozialprobleme 1956, nr 12.

Tyskland

REHHAHN, H. Tariflöhne und Effektivklauseln. Arbeit und Recht 1956, nr 10.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Rural-urban employment relationship. International labour review dec. 1956.

Seasonal employment fluctuations in building industry in Scandinavia. The labour gazette 1956, nr 11.

Sverige

BRISING, L. Vi behöver 90 000 ingenjörer 1965 för att behålla takten i produktionsökningen. Arbetsgivaren 1956, nr 23.

DAVIDSSON, B. Bondeskogsbrukets arbetskraftfrågor. Arbetsmarknaden 1956, nr 10.

HERTSBO-FJELLANDER, INGRID. Enhetsskoleelevernas yrkesval. Tidning för Sveriges läroverk 1957, nr 1.

KUGELBERG, B. Akademikerna i industrin. Sacotidningen 1956, nr 8.

SWAN, H. Arbetskraften i skogen. Arbetsmarknaden 1956, nr 10.

Danmark

Statistiske oplysninger om den økonomiske udvikling i 1956. Beskæftigelsesforholdene. Statistiske efterretninger 1956, nr 108.

Finland

Sysselsättningsproblem i finsk träindustri. Byggnadsarbetaren 1956, nr 12.

Befolkningsfrågor

Sverige

RÖSSEL, J. Från »Hoppets Här» till RFSU. Svensk befolkningsdebatt från åttiotal till femtiotal. Metallarbetaren 1956, nr 50.

Canada

10 Jahre Familienbeihilfen in Kanada. Ausländische Sozialprobleme 1956, nr 12.

Frankrike

CECCALDI, D. Familienpolitik in Frankreich. Ausländische Sozialprobleme 1956, nr 12.

Italien

SOMOGYI, S. Nuovi contributi alla conoscenza dei fenomeni demografici italiani. Statistica 1956, nr 4.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

BJÖRK, L. Nya riktlinjer för bostadskreditgivning och subventionering av bostäder. Sv. sparbankstidskrift 1956, nr 9.

— Omprövning av bostadspolitiken. Sv.stadsförbundets tidskrift 1956, nr 19.

KÄLLENIUS, S. »Riktlinjer för bostadspolitiken» — några reflexioner. Ekonomisk revy 1956, nr 10.

WOHLERT, J. Sparbankerna och egnahemsbyggandet. Sv. sparbankstidskrift 1956, nr 10.

»Kommunerna och den moderna samhällsplaneringen.» DSI-nytt 1956, nr 17.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Frankrike

DURAND, P. The evolution of industrial relations law in France since the liberation. International labour review dec. 1956.

Indien

CARLSSON, THORBJÖRN. De indiske fagforeninger. Arbejderen 1956, nr 24.

Hälso- och sjukvård

BIÖRCK, G. Vad kan vetenskapen göra för människan i morgondagens samhälle? Socialmedicinsk tidskrift 1956, nr 10.

MAUSNER, B. & JUDITH. Fluorering: Ett studium av den antivetenskapliga inställningen. Hygienisk revy 1956, nr 10.

Sverige

RAMGREN, O. Blodgivarcentralsorganisation. Sjukhuset 1956, nr 12.

RÖRS, I. Statens institut för folkhälsan. Utredningsförslag om institutets arbetsuppgifter och organisation. Från departement och nämnder 1956, nr 22.

TOMENIUS, JOHN. Utformningen av de självständiga specialistmottagningarna (poliklinikerna) vid storsjukhusen. Sjukhuset 1956, nr 12.

WARSTEDT, R. Sjukhusväsendet i Sverige under 1700-talet. Sjukhuset 1956, nr 12.

WRANNE, N. Calmette-vaccinationen i Östergötlands län. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1956, nr 4.

ÅKERBLAD, B. Om hälsokontroll och arbetsanalys. Sv. läkartidningen 1956, nr 51.

Amerikas förenta stater

AST, D. B. Controlled water fluoridation. A dental caries prophylactic. Courrier [du] centre international de l'enfance 1956, nr 7.

Brasilien

WATERLOW, J. & VERGARA, A. La malnutrition protéique au Brésil. Bulletin of the world health organization 1956, nr 1/2.

Jordbruksfrågor

Sverige

BOLMSTRAND, A. Jordbruksrationalisering och levande landsbygd. Tiden 1956, nr 10.

WETTERHALL, H. Om strukturrationaliseringen i jordbruket under de senaste åren. Jordbruksekonomiska meddelanden 1956, nr 11.

Kooperation

KAARLEHTO, P. On the economic nature of cooperation. Acta agriculturae scandinavica 1956, nr 3.

Sverige

ODHE, TH. Kooperation och monopol i Sverige. (Recension.) Kooperatören 1956, nr 22.

Indien

PATEL, B. J. Educational scheme for Indian cooperators. Review of international cooperation 1956, nr 11.

Nykterhetsfrågor

CLIFTON, C. S. En teknik för första samtalet med manliga alkoholister. Alkoholfrågan 1956, nr 6.

KUUSI, P. Nordiskt samarbete kring alkoholproblemet. Alkoholpolitik 1956, nr 4.

RÖGIND, S. Nordisk kommissionsarbejde på alkoholspörgsmålets område. Alkoholfrågan 1956, nr 7.

— Restriktionspolitik och liberaliseringstendenser i nordisk alkohollagstiftning. Alkoholpolitik 1956, nr 4.

TEILMANN, K. Medicinsk og social behandling af alkoholisme. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1956, nr 12.

WIKLUND, D. Hur motiverar en nutidsmänniska personlig helnykterhet? Alkoholfrågan 1956, nr 7.

Sverige

DIMBERG, R. Om klinikbehandling av personer anhållna för fylleri. Tidskrift för kriminalvård 1956, nr 3.

HÖGLUND, TH. De fria spritinköpen och den kommunala socialvården. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1956, nr 6.

LINDELL, I. Lagstiftningsdebatten om trafiknykterheten. Alkoholfrågan 1956, nr 6.

WIKLUND, D. Kan tvångsmedel undvaras vid behandlingen av alkoholmissbrukare. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1956, nr 10.

ÄLMEBY, H. Efter ett års frihet. Alkoholfrågan 1956, nr 7.

Finland

BRUUN, K. Alkoholens roll i studiemiljön. Alkoholpolitik 1956, nr 4.

— Alkoholforskningen i Finland. Alkoholfrågan 1956, nr 6.

Norge

VAGLUM, L. »Promillekjöringen». Alkoholfrågan 1956, nr 7.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

Post-war studies of family expenditures. International labour review dec. 1956.

Amerikas förenta stater

The rise in prices. Federal reserve bulletin 1956, nr 11.

Danmark

Statistiske oplysninger om den økonomiske udvikling i 1956. Priser og lönninger. Statistiske efterretninger 1956, nr 108.

Socialförsäkring

Sverige

BROBERG, F. Konventionsfrågor. Sv. sjukkassetidning 1956, nr 12.

EJERMALM, H. Erfarenheter om ärenden rörande sjukvård utom riket. Sv. sjukkassetidning 1956, nr 12.

LINDH, E. Sjukkassornas erfarenhet av sjukförsäkringen. TCO-tidningen 1956, nr 22.

MALM, E. Kontroll av klassplaceringar. Sv. sjukkassetidning 1956, nr 12.

PERSSON, KONRAD. Svenska statens frivilliga pensionsförsäkring. Folkpensioneringen 1956, nr 9.

WIDÉN, L. Kommunernas bidrag till folkpensionskostnaderna åren 1954 och 1955. Folkpensioneringen 1956, nr 9.

Amerikas förenta stater

BREWSTER, AGNES W. & DINITZ, S. Health insurance protection and medical care expenditures: findings from three family surveys. Social security bulletin 1956, nr 11.

OSSMAN, SUE. Concurrent receipt of public assistance and old-age and survivors insurance. Social security bulletin 1956, nr 10.

Danmark

ZOFFMANN, B. Den offentlige alderdoms- og invalideforsörgelse i Danmark. Nordisk försäkringstidskrift 1957, nr 1.

Hvad betyder folkepensionen i praksis? Socialt tidsskrift 1956, nr 11.

Tyskland

BECK, M. Die Rentenberechnung von heute und morgen. Soziale Sicherheit 1956, nr 12.

OLROGGE, K. Einige Berechnungsbeispiele zur Neuordnung der Sozialversicherung. Soziale Sicherheit 1956, nr 12.

Socialvård

Sverige

ANDERSSON, LENNART. Förvaringsklientelets eftervård i Stockholm. Skyddsvärnet 1956, nr 4.

BERGSTEN, ELISABET. Kontaktförhållandet mellan socialarbetare och klient. DSI-nytt 1956, nr 17.

LEWÉN-ELIASSON, ANNA-LISA. Samhällets hemtjänst. Plan 1956, nr 6.

LINDBERG, E.-F. Svensk socialvård under sju sekler. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1956, nr 6.

Debatten om anställning till sjöss av unga lagöverträdare. Sv. socialvårds tidning 1956, nr 12.

Schweiz

STALDER, M. R. Le reclassement professionnel des handicapés physiques. Journal des associations patronales 1956, nr 49.

Storbritannien

SIMEY, T. S. Social service as a profession. Social service dec. 1956/febr. 1957.

The Welfare of the disabled no. 17. Rehabilitation. The Piercy report. Social service dec. 1956/febr. 1957.

Statistisk teori

NADDEO, A. La misura della componente casuale delle vincite al totocalcio. Statistica 1956, nr 4.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

CARLSSON, IVAN. Yrkesutbildningen vid Flygmotor. Verkstäderna 1956, nr 12.

LINDBLOM, P. Studieresultat vid Sydsvenska socialinstitutet 1947—1955. DSI-nytt 1956, nr 17.

LINDMAN, P. Nya riktlinjer för yrkesutbildningen inom industrien. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1956, nr 9.

NEYMARK, E. Yrkesval och yrkesutbildning. Meddelande från Saia 1956, nr 3.

WASSGREN, B. Ungdomens yrkesutbildning i dagens läge. Meddelande från Saia 1956, nr 3.

Japan

HIDAKA, D. The aftermath of educational reform. The annals nov. 1956.

Ut- och invandring

Norge

TORGERSEN, R. N. Ny fremmedlov i Norge. Nordisk administrativt tidsskrift 1956, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ANSTRIN, H. Sveriges pappersindustri. [Ny, rev. uppl.] Sthlm 1956. (Industriens upplysningstjänst. Skriftserie. Ser. A: 8.)

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Labour report. 43 (1954). Canberra 1956.

CANADA. Department of labour.
Annual report. 1955/56. Ottawa 1956.
Annual report on labour organization. 44 (1956). Ottawa 1956.
Wage rates and hours of labour in Canada. Annual report. 38. Ottawa 1956.

DANMARK. Det statistiske departement.
Statistisk årbog. Årg. 61 (1956). Khvn 1956.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1956. Bd 165: H. 2. Indkomst- og formueansættelserne til staten for skatteåret 1955/56.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1956.
3. Lanthushållning.
47. Lantbrukets årsstatistik år 1953 och 1954.

FÄLTHEIM, Å. Learning, problem-solving, and after-effects. Upps. 1956. (Akad. avh.)

FÖRENTA NATIONERNA. Food and agriculture organization.
Report of an international seminar on education in health and nutrition, Baguio, Philippines, 13 Oct.—3 Nov. 1955. Rome 1956.

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs.
First United Nations congress on the prevention of crime and the treatment of offenders, Geneva, 22 Aug.—3 Sept. 1955. New York 1956. (Publ. 1956. 4. 4.)

GEIJER, L. Rätten till arbetsplatsen. Arbetstagares skydd mot obefogade uppsägningar. Sthlm 1956. (TCO:s skriftserie. 6.)

GÖTEBORG. Göteborgs stads statistiska byrå.
Statistisk årsbok. Årg. 56 (1956). Gbg 1956.

HAAG. Gemeentelijk bureau voor statistiek.
Statistisch jaarboek. 1955. 's-Gravenh. 1956.

HAAVELMO, T. A study in the theory of economic evolution. Amsterdam 1956.

HAMBURG. Statistisches Landesamt.
Statistisches Jahrbuch 1956. Hamburg 1956.

HÄLSINGBORGS STADS ÅRSBOK. Årg. 16 (1954). Hälsingborg 1956.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Co-operation. A workers' educational manual. Geneva 1956.

KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Statistisk årbog for København, Frederiksberg og Gentofte samt omegnskommunerne. Årg. 36 (1956). Khvn 1956.

LAUWE, P. CH DE. La vie quotidienne des familles ouvrières. (Recherches sur les comportements

sociaux de consommation.) Paris 1956. (Travaux du Centre d'études sociologiques.)
LJUNGBERG, G. Automationen. Fakta och följder. Sthlm 1956. (Industriens upplysningstjänst. Skriftserie. Ser. C: 10.)
NORDISKA BARNTRÄDGÅRDSMÖTEN.
Tidens krav til barnehagelærerinnen. Det 8. nordiske barnehagemöte. Lillehammer, 2.—5. juli 1956. Oslo 1956.
NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1956.
237. Norges fiskerier. 1953.
239. Meieribruket i Noreg 1954.
240. Norges elektrisitetsverker 1954.
246. Statistisk årbok. 1956.
247. Norges handel 1955. Del 1.
— Direktören for arbeidstilsynet. Årsberetninger fra arbeidstilsynet og arbeidstilsynsrådet 1955. Oslo 1956.
SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistisches Jahrbuch. Jahrg. 64 (1955). Basel 1956.
— Eidgenössisches Volkswirtschaftsdepartement.
Die Volkswirtschaft. Sonderheft. Bern 1956.
63. Die Förderung des sozialen Wohnungsbaues.
SMITH, G. Parterna på arbetsmarknaden. [Ny, rev. uppl.] Sthlm 1956. (Industriens upplysningstjänst. Skriftserie. Ser. C: 9.)
SOCIALHJÄLPSLAGEN. En information. Sthlm 1956. (Sv. socialvårdsförbundet, Sv. stadsförbundet, Sv. landskommunernas förbund.)
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956. Sthlm 1956.
43. Zigenarfrågan. Betänkande avg. [d. 9 nov. 1956] av 1954 års zigenarutredning. (S.)
44. Översyn av Förenta nationernas stadga. Betänkande [avg. i okt. 1956]. Frågans behandling vid Förenta nationernas 10:e ordinarie möte. (U.)
45. Slutbetänkande. Betänkande nr 12 avg. [d. 29 sept. 1956] av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (U.)
46. Bränsleförsörjningen i atomåldern. Betänkande avg. [d. 5 dec. 1956] av Bränsleutredningen 1951. Del 1. Förutsättningar, slutledningar, rekommendationer och förslag. (H.)
47. Stöd åt ofullständiga familjer. Promemoria avg. [d. 1 dec. 1956] av familjeberedningen. Bil.: Sammanfattning av familjeberedningens olika förslag till familjestödjande åtgärder. (S.)
48. *Lindbäck, A.* Statsbudgetens verkningar på konjunkturutvecklingen. Undersökning utarb. inom finansdepartementets nationalbudgetkansli. [Avg. d. 4 okt. 1956.] (Fi.)
49. Tillsynen å djurskyddslagens efterlevnad. Betänkande med förslag [avg. d. 1 dec. 1956] av Djurskyddsutredningen. (Ju.)
50—51. 1951 års oljeutredning. Brandfarliga varor. Del 1—2. [Avg. d. 14 aug. 1956.] (H.)
1. Förslag till förordning om skydd mot brandfarliga vätskor m. m. jämte motiv.
2. Bilagor.
52. Domartjänster i häradsrätt och hovrätt. Betänkande avg. [d. 30 nov. 1956] av 1955 års domarutredning. (Ju.)
53. Balanserad expansion. Betänkande avg. [d. 11 dec. 1956] av 1955 års långtidsutredning. (Fi.)
55. Skyddslag. Strafflagberedningens slutbetänkande. [Avg. d. 21 dec. 1956.] (Ju.)
STORBRITANNIEN. Ministry of labour and national service.
Method of construction and calculation of the index of retail prices. Lond. 1956.
SVENSKA KOMMUNAL-TEKNISKA FÖRENINGEN.
Statistiska uppgifter över vattenverk, avloppsverk, vägar och gator samt renhållningsverk i svenska städer och samhällen för år 1955. Malmö 1956.
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1956.
Industri och bergshantering.
Bergshantering. Berättelse för år 1955. (Kommerskollegium.)
Industri. Berättelse för år 1954. (Kommerskollegium.)
TYSKLAND. (Demokratiska republiken.) Staatliche Zentralverwaltung für Statistik.
Statistisches Jahrbuch. Jahrg. 1 (1955). Berl. 1956.

Nytillkomna tidskrifter

Der Arbeitgeber. Zeitschrift der Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände. Jahrg. 9 (1956). Düsseldorf.
Arbeit und Recht. Zeitschrift für Arbeitsrechtspraxis. Hrsg.: Deutscher Gewerkschaftsbund. Jahrg. 4 (1956). Köln.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1957, No. 2

CONTENTS

Page

The proposal for a new Child Welfare Act. By *Rutger Nyman* 69
How far is a woman who has a child born out of wedlock able to keep her child with her? By *K. J. Höjer* 89
The training of staffs for the care of the aged. By *Filip Dahlström* 97
Notices:
The Social Welfare Board's expression of views on a proposal for a new Hospitals Act. 104
The Social Welfare Board's expression of views on a proposal for new deductions allowable in respect of local taxes 107
The Social Welfare Boa rd's expression of views on a proposal for legislation to govern the right to practise the medical profession 108
Statistics on social assistance 111

Periodical surveys

Register 112
General child allowances disbursed in 1956 112
The retail trade turnover during the 3rd qr. of 1956 113
Government expenditure for social purposes in 1957/58 118
The activities of the temperance boards in 1955 121
The consumer price index for December 1956 129
Employment and unemployment 131
Literary survey 134

The Issue in Brief

The proposal for a new Child Welfare Act. The Chief Secretary to the Child Welfare Commission of 1950, Judge Rutger Nyman, gives in this article an account of the Commission's recently issued proposal for a Child Welfare Act. P. 69.

How far is a woman who has a child born out of wedlock able to keep her child with her? The article gives a report on an inquiry into the question of the extent to which children two years of age born out of wedlock live with their mother or with both parents, and in other cases what arrangements are made for the child. The inquiry covers 436 children in 6 municipalities in different parts of the country. From the results of the investigation it would appear that the frequency of marriage being contracted between the parents within two years of the birth of the child ranges between 23 % in one of the districts investigated and 54 % in another. The number of children born out of wedlock who grow up in the home of their parents who, though unmarried, live together proves to be strikingly high according to the statistical material collected.

From this standpoint, then, the writer of the article emphasizes the fact that the group Children born out of wedlock to a considerable extent — according to the figures obtained from the inquiry about half — in actual fact differ only formally (absence of marriage), but not in regard to the practical family circumstances, from the children born in wedlock.

If, for instance, we wish to inquire into the frequency of maladjusted children within certain groups, and if we assume, *inter alia*, that a child that is predestined from birth to have no home in which it can live with both father and mother may run a specially serious risk of becoming maladjusted, we may perhaps try to ascertain how many children of a given group who were born out of wedlock become maladjusted and compare this with the same ratio among a group born in wedlock. If the frequency of maladjustment were to be approximately the same in both groups, the conclusion will be that the absence of a complete home does not involve any very serious risk of maladjustment. In actual fact the comparison is entirely misleading since the born-out-of-wedlock group comprises so many children who in this particular respect belong to the born-in-wedlock group. P. 89.

The activities of the temperance boards in 1955. The total number of persons whose conduct called for action by a temperance board in 1955 was 48 731; of this number, 16 591 were living in rural districts and 32 140 in urban districts. In proportion to the population the number of cases

per 1 000 inhabitants works out at 6.7, 4.5 and 9.1 respectively. The increase in the cases since the immediately preceding year was about 9 600 persons, or about 25 %. The more serious cases were approximately 3 % higher throughout the country.

The frequency of the action taken by temperance boards per 1 000 inh. showed wide variation — for instance, between 8.8 and 6.6 (Gävleborg county and Stockholm county) and 2.5 and 1.6 (Östergötland county and Uppsala county respectively). The frequency of action was everywhere higher in the cities than in the rural districts. However, it is a striking fact that the number of actions taken in Stockholm and Gothenburg was, relatively speaking, smaller than in the other cities. Of the total number of cases in which a temperance board took action about 18 % involved persons under 25 years of age.

Since 1947 the total number of cases of action taken had gone up by 88 % — the most serious cases by 44 %, the mild cases of a preventive nature by 110 % and cases calling for only investigation by 122 %. The biggest increase since 1954 in the rural districts was recorded in respect of the counties around Lake Mälar (42 %) and the smallest increase was in South Götaland (13 %). Among the cities, Malmö shows the biggest increase in actions taken, by 63 %, and Stockholm the smallest increase, by 13 %. The frequency of adverse reports on temperance habits is far higher in the cities than in the rural districts (6.4 % and 1.7 % respectively). The number of holders of driving licences reported for intemperance in 1955 throughout the country was 5 458.

The expenditure of the municipal temperance boards in 1955 totalled 8 850 000 Kr, of which 2.1 mill. Kr. was covered by Government grants. This expenditure has been considerably higher for the cities: on an average 184 öre per inh., as compared with 64 öre in the rural districts. P. 121.

The consumer price index for December 1956 has been estimated by the Social Welfare Board at 142 (1949 = 100), which implies a rise of 1 point since November 1956. P. 129.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1957, No. 2

INDEX

Page

Projet de nouvelle loi sur la protection de l'enfance. Par *Rutger Nyman* . 69
Dans quelle mesure une femme qui met au monde un enfant hors mariage peut-elle le conserver auprès d'elle? Par *K. J. Höjer* 89
Formation du personnel pour l'assistance aux vieillards. Par *Filip Dahlström* 97
Notices:
Avis émis par la D.G.P.S. sur un projet de nouvelle loi sur les hôpitaux 104
Avis émis par la D.G.P.S. touchant un projet de nouvelle réglementations des abattements à l'impôt communal 107
Avis émis par la D.G.P.S. touchant un projet de loi sur le droit d'exercice de la médecine 108
La statistique de l'assistance sociale 111

Aperçus périodiques

Répertoire 112
Allocations générales pour enfants versées en 1956 112
Le chiffre d'affaires du commerce de détail pendant le 3e trimestre 1956 . . 113
Dépenses de l'Etat en faveur des services sociaux 1957/58 118
Activité des comités de tempérance en 1955 121
L'indice des prix à la consommation pour décembre 1956 129
Emploi et chômage 131
Bibliographie 134

Résumé

Projet de nouvelle loi sur la protection de l'enfance. M. Rutger Nyman, secrétaire en chef du Comité de 1950 de Protection de l'Enfance, donne dans l'article un compte rendu du projet de loi sur la protection de l'enfance nouvellement soumis. P. 69.

Dans quelle mesure une femme qui met au monde un enfant hors mariage peut-elle le conserver auprès d'elle? L'article rend compte d'une enquête sur la mesure dans laquelle les enfants de l'âge de deux ans, nés hors mariage, habitent avec leur mère ou avec leurs père et mère et, sinon, de quelle manière il est pris soin d'eux. L'enquête porte sur le cas de 436 enfants, dans 6 communes de différentes parties du pays. Il ressort des résultats de l'enquête que la fréquence du mariage contracté entre les parents dans les deux ans qui ont suivi la naissance de l'enfant se place entre 23 % dans une des régions étudiées et 54 % dans une autre. Le nombre des enfants nés hors mariage élevés par leurs parents, non mariés mais vivant ensemble, se montre singulièrement élevé selon la documentation de l'enquête.

Partant de ce fait, l'auteur de l'article souligne que le groupe enfants nés hors mariage, dans une proportion particulièrement bonne — selon les chiffres de l'enquête environ la moitié — ne diffère donc que du point de vue formel (absence de mariage), mais non quant à la situation familiale, des enfants nés dans le mariage.

Si l'on veut, par exemple, étudier la fréquence des enfants inadaptés dans certains groupes et qu'on parte, notamment, de l'idée qu'un enfant prédestiné de naissance à manquer d'un foyer avec père et mère peut courir un risque particulièrement grand de devenir inadapté, on examinera peut-être combien d'enfants d'un certain groupe d'enfants nés hors mariage deviennent des inadaptés et on en comparera le nombre avec celui d'inadaptés existant dans un groupe d'enfants nés dans le mariage. Si la fréquence d'inadaptation apparaît à peu près similaire dans les deux groupes, la conclusion à tirer est que l'absence d'un foyer normal n'entraîne pas de risques spécialement grands d'inadaptation. En fait, la comparaison est entièrement trompeuse, puisque le groupe d'enfants nés hors mariage comprend un si grand nombre d'enfants qui, au point de vue de la situation familiale, sont assimilables au groupe des enfants nés dans le mariage. P. 89.

L'activité des comités de tempérance pendant l'année 1955. Le nombre total de personnes qui, pendant l'année 1955, ont fait l'objet d'une intervention de la part des comités de tempérance s'est élevé à 48 731, dont 16 591 à la campagne et 32 140 dans les villes. Par rapport à l'ensemble de la population, le nombre des cas par 1 000 habitants a été respectivement de 6,7, 4,5, et 9,1. Les chiffres correspondants pour l'année 1954 avaient été 5,4, 3,6 et 7,4. L'augmentation des cas depuis l'année immédiatement précédente a été de 9 600 personnes, soit de 25 %. Les cas graves ont augmenté dans l'ensemble du pays d'environ 3 %.

La fréquence des interventions de la part des comités de tempérance, par 1 000 habitants, a fortement varié, entre, par exemple, 8,8, respectivement 6,6 (département de Gävleborg, respectivement dép. de Stockholm) et 2,5, resp. 1,6 (dép. d'Östergötland, resp. d'Uppsala). La fréquence des interventions a été partout plus élevée dans les villes qu'à la campagne. Il est cependant frappant que Stockholm et Göteborg présentent un nombre relativement moindre d'interventions que les autres villes. De l'ensemble des cas ayant fait l'objet de mesures de la part des comités de tempérance, 18 % environ étaient âgés de moins de 25 ans.

Depuis 1947, le nombre total des cas d'intervention a augmenté de 88 %, les cas graves de 44 %, les cas légers préventifs de 110 % et les cas seulement examinés de 122 %. La plus forte augmentation à la campagne depuis 1954 a été enregistrée par le département du Mälar (42 %) et la plus faible dans le Götaland sud (13 %). Parmi les villes, la plus grande augmentation d'interventions a été notée à Malmö, 63 %, et la plus basse à Stockholm, 13 %. La fréquence des observations pour conduite intempérante est sensiblement plus grande dans les villes qu'à la campagne (6,4 %, resp. 1,7 %). Le nombre d'observations pour intempérance faites à des détenteurs de permis de conduire a été en 1955 et dans l'ensemble du pays de 5 458.

Les dépenses des comités communaux de tempérance se sont élevées en 1955 à 8 850 000 couronnes, dont 2,1 millions de couronnes ont été couverts par des subventions de l'Etat. Ces dépenses ont été sensiblement supérieures dans les villes — en moyenne de 184 öre par habitant — à celles de la campagne, 64 öre. P. 121.

L'indice des prix à la consommation pour décembre 1956 (sur la base 100 en 1949) a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 142, soit une hausse d'une unité depuis novembre 1956. P. 129.

SOCIALA MEDDELANDEN

1957 · Nr 3

Socialmedicin, ett nytt ämne i läkarutbildningen

Av docent *Hjalmar Sjövall*, Lund

Genom beslut av 1954 års riksdag har socialmedicin gjorts till självständigt läroämne i läkarutbildningen enligt dess nya studieordning, och i början av innevarande år har Kungl. Maj:t medgett, att två professurer i ämnet får ledigförklaras. Det har i hög grad varit föremål för diskussion, vilken innebörd och omfattning man bör ge det socialmedicinska ämnesområdet med dess starka anknytning till socialvård och andra socialpolitiska verksamhetsformer. Den följande artikeln utgör en redogörelse för och ett inlägg i denna debatt.

Red.

Social kommer av det latinska *socius*, vilket som adjektiv betyder *förbunden* (med någon i något) och som substantiv: *delägare, deltagare, kamrat, medhjälpare* eller *bundsförvant*. Härav kommer adjektivet *socialis* = böjd, ägnad, skapad för förening eller att förena, respektive: som har med förbundet eller bundsförvanterna att göra, och substantivet *societas*, som betyder *gemenskap* eller *delaktighet*, även i betydelsen *förbund, samfund* (men icke i meningen det borgerliga samhället, som hette *civitas*) samt förbund mellan samhällen eller härskare, respektive bolag eller förening.

Medicin kommer av det latinska verbet *medeor*, som i kroppsligt avseende betyder *läka, bota*, och i andra hänseenden även *hjälpa, avhjälpa, förekomma* (det onda). Härav *medicus* som adjektiv: *botande, läkande*, och som substantiv: *läkare*.

Alltifrån Hippokrates och framåt under den klassiska epoken var läkaren en fritt och enskilt arbetande yrkesman, som mot betalning tog emot den enskilda hjälpsökande sjuka. Förhållandet mellan läkare och patient angick icke någon annan, allra minst staten. Den hippokratiska tystnadsplikten var absolut: läkaren fick icke i något fall yppa, vad han erfarit, vare sig detta skett i eller utom utövandet av yrket. Det ligger i sakens natur, att läkaren på den tiden huvudsakligen eller rent av uteslutande erbjöd sina tjänster åt de rika. Det märks också på de hippokratiska skrifternas hälso-

regler, att de är avsedda för den sysslolösa överklassen, som icke behövde ägna sig åt annat än att tänka på sitt kroppsliga och andliga välbefinnande. De hippokratiska skrifterna lägger också största vikt vid prognostikens konst: hade en läkare kunnat förutsäga ett förlopp, så skapade han sig också sitt rykte. Läkarna var i regel ambulanta. Endast vissa större städer slöt kontrakt med läkaren, att han skulle uppehålla sig inom staden. Först i den romerska armén fanns anställda läkare.

På den tiden fanns det sålunda ingen socialmedicin.

Det romerska riket störtade samman, och kristendomen segrade. Under medeltiden innebar kristendomens barmhärtighetslära, att de fattiga sjuka omhändertogs. Kring kyrkor och kloster blomstrade välgörenheten, och skapades hospitalen, de av den medeltida kyrkan eller genom dess förmedling finansierade vårdanstalterna för lytta, orkeslösa och sjuka. Det medeltida ekonomiska livet med sitt skråväsen omhändertog medlemmarnas intressen även på sjukvårdens område. Läkarna sammanslöt sig även de i skrån, som övervakade deras yrkesutövning. De medicinska fakulteterna (tidigast i Salerno) bildade toppen inom skråväsendet på medicinens område.

Detta var socialmedicin i den klassiska, ovan citerade betydelsen av de båda orden: sammanslutning för inbördes hjälp vid sjukdom och i utövning av läkaryrket.

Vid nya tidens inträde bröts eller minskades både kyrkans och skråväsendets makt och ekonomiska ställning. I de länder, där reformationen genomfördes, kunde kyrkan icke längre driva sjukvården, utan denna fick nödtorftigt övertas av det borgerliga samhället. Skråväsendet kunde icke längre dominera det ekonomiska livet, men dess uppgifter för inbördes hjälp åt medlemmarna vid sjukdom stod kvar. Utanför skråorganisationen och under inflytande av det friare ekonomiska systemet ökade skarorna av fattiga våldsamt. Ehuru det kristna kravet att hjälpa de fattiga och sjuka fortfarande levde kvar, kunde icke läkarna ekonomiskt orka med att sköta de fattiga sjuka.

Även ur andra synpunkter än kärleksbudets blev de fattiga tidens stora problem. De var farliga, i synnerhet på den tiden, då de stora farsoterna härjade. Deras sjukdomar och för tidiga död betydde förlust av arbetskraft och nedsatte därför produktionen. Redan tidigt uppkom välmenande eller ekonomiskt motiverade förslag att samhället skulle ta sig an, behandla och förebygga fattigdom och sjukdom.

En av de första, som pläderade för samhällsingripande, var Daniel Defoe (1659—1731), författaren till Robinson Crusoe, vilken redan år 1697 projekterade en fullständig sjuk- och invalidförsäkring.

Än märkligare är John Bellers (1654—1725). Han var klädeshandlare i London och kväkare, och började 1679 med filantropisk verksamhet. Han skrev flera politiska verk, som var långt före sin tid, bl. a. *Proposals for Raising a College of Industry*, som innehöll en plan för vad vi nu kallar den fulla sysselsättningen, och *Some Reasons for a European State*, som skisserar en organisation, fullt jämförbar med våra dagars FN. År 1714 utkom

Socialläkaren i arbete

hans *Essay Towards the Improvement of Physick*, där han framlägger en storstilad plan för offentlig sjukvård.

I London skulle enligt denna plan byggas sjukhus för de fattiga, om möjligt ett för varje »*capital distemper*» (= vanlig och betydelsefull sjukdom), med noggrann journalföring, särskilt av de terapeutiska resultaten, med obduktion av varje avliden och öppet för besökande läkare och studerande. Ett särskilt sjukhus skulle inrättas för blinda och ett för obotligförklarade, där »*any person*» skulle med vederbörande patients medgivande få pröva nya behandlingsmetoder. Om metoden visade sig effektiv, skulle staten betala kuren och köpa metoden samt, om dess upptäckare så önskade, anställa honom vid sjukhuset.

Liknande sjukhus uppdelade på specialavdelningar borde upprättas vid de båda universiteten liksom offentliga laboratorier för kemiska prov från friska och sjuka, samt för framställning, kontroll och nyupptäckt av läkemedel. Likaledes borde införas klinisk prövning av existerande läkemedel:

»*if a good medicine, the owner may be encouraged, and if a bad one, the nation may be prevented from being cheated by it*».

Varje kommun (resp. församling i stad) borde enligt planen genom fattigvården anställa läkare för de fattiga sjuka, och kroniskt resp. obotligt sjuka skulle sändas till lämpligaste sjukhus.

I helt annan stil verkade Johann Peter Frank (1745—1821), som var en varm anhängare av den upplysta despotismen och erbjöd sina tjänster till tidens monarker, småningom även åt Napoleon I. Hans livsverk på området bär titeln *System einer vollständigen medicinischen Polizey* (6 bd 1779—1817) och in nuce ger han sitt program i titeln på ett annat arbete: *De Magistratu, Medico felicissimo*[1] (ungefär = »Lagstiftaren är den mest framgångsrike läkaren»).

Den preventiva medicinen ger enligt denne författares mening mycket bättre resultat än den terapeutiska, men den måste tvingas på människorna genom goda lagar av härskaren, ty folk lyssnar inte på läkarnas råd, och läkarna är, trots allt vad som skrivs, mera benägna att utnyttja de sjuka än att förebygga sjukdom. De skyller på »att all frihet då kommer att fråntagas den enskilde av staten».

Franks förslag till åtgärder är i regel anmärkningsvärt välgrundade och bär vittnesbörd om ett ej obetydligt moraliskt mod. Han föreslår bl. a. upphävande av det katolska celibatet (med dess deletära, negativa selektion) och upphävande av soldatrekryteringen av samma skäl: de bästa tas bort, bli »*broken not by Mars but by Mercury*»[2], och när de kommer hem, har alla vackra flickor blivit gifta med kronvraken!, bättre obstetrik (genom manliga läkare, vilket då ansågs oanständigt), avskaffande av snörlivet, genomförande av smittkoppsympning, sanering av städer och vatten, förbättrat kosthåll för barn (härvidlag refererar Frank till den framstående svenske läkaren Nils Rosén von Rosenstein, 1706—1773), utrotande av lösa hundar (mot rabiesfaran) samt åtgärder mot kvacksalveriet.

Några nämnvärda praktiska resultat blev det dock icke genom dessa pionjärer. Mera allvarligt menade var de försök, som gjordes av 1848 års revolutionärer, men vilka som bekant blev kortvariga. Särskilt må nämnas Rudolf Virchow (1821—1902), sedermera känd som cellularpatologiens fader, som i sin ungdom (1847) fick i uppdrag att utforska en fläckfeberepidemi bland vävarna i Schlesien. Han insåg, att sådana sjukdomar måste bekämpas med sociala och politiska åtgärder och formade slagord som: »Medicinen är en social vetenskap, och politik är icke annat än medicin i stor skala» och »läkarna är den fattiges naturliga försvarare, och de sociala problemen måste lösas först och främst av dem.»

Praktisk politik blev det först med Bismarck i Tyskland, som utifrån sin patriarkaliska livssyn och av fruktan för att sociala missförhållanden skulle leda till revolution — efter flera års motstånd från den tidens liberaler —

[1] Översatt till engelska i Bull. Med. Hist. 16: 289, 1944.

[2] De citerade orden syftar uppenbarligen ej blott på köpenskap utan även på kvicksilverbehandling mot könssjukdomar (artikelförf:s anm.).

genomförde obligatorisk sjuk-, olycksfalls- och ålderdomsförsäkring, och Chadwick (1800—1890) i England, vilken som anhängare av den ekonomiska liberalismen i stället koncentrerade de samhälleliga ansträngningarna på tekniskt hygieniska åtgärder.

Socialmedicinen fick därigenom en mycket vidare omfattning: de gamla sällskapen ersattes av det nationellt omfattande *societas (society)*, som nu används synonymt med borgerligt samhälle. Medicinen vidgades också från att vara konsten att bota sjuka till att även omfatta konsten att bevara den ännu icke sjuke frisk (hälsovård, hygien, »*public health*» osv.). Socialmedicin, så fattad, kan definieras som läran om den av samhället organiserade och drivna hälso- och sjukvården. Så uppfattas den ännu i amerikansk litteratur. För oss (och numera även engelsmännen), som redan har en fullt utbyggd offentlig sjukvård, är detta en meningslös definition, men det är uppenbart, att en översiktlig framställning av vårt lands medicinska organisation bör tillhöra undervisningen i socialmedicin.

Det har emellertid icke enbart varit hälso- och sjukvården, som varit en gemensam sak för grupper eller samhällen, utan även fattigvård, barnavård, trygghet på ålderdomen (folkpensionering), trygghet vid arbetslöshet, arbetarskydd och omhändertagande av asociala (alkoholister, lösdrivare, kriminella).

Detta är socialpolitik med socialvård och egentligen ej medicin, men med stigande erfarenhet har man funnit, att sjukdomar och abnormtillstånd, både fysiska och psykiska, kan vara väsentlig eller bidragande orsak till både nöd och brottslighet.

Socialmedicin är i detta avseendet läkarnas medverkan att bota och hjälpa nödlidande och urspårade. I Sverige har titeln socialläkare redan vunnit burskap för denna art av socialmedicinsk verksamhet. Som så mycket annat nytt har den igångsatts av olika personer och på skilda håll utan fasta organisationsformer och helt utan medverkan av de medicinska högskolorna. Tiden synes nu mogen att knyta sådan verksamhet just till de socialmedicinska institutionerna, till fromma både för undervisningen, som tillförs ett förut försummat patientmaterial, och för socialläkarna, som får möjlighet till vetenskaplig bearbetning av sitt kliniska material.

Redan tidigt anade man dock, att det fanns en kausalitet även av det motsatta slaget: de nödlidandes översjuklighet och överdödlighet berodde på deras fattigdom. Sådana sammanhang uppenbarades, så snart man började använda statistiska metoder, och detta skedde i stort sett på 1700-talet. Ju mera statistiken utbyggts och förfinats, dess större har vår erfarenhet blivit, och man känner nu många skillnader mellan de olika grupperna av människor även med avseende på sjuklighet och dödlighet. Med grupper menas här olika åldrar, kön och civilstånd, regionala grupper, yrkes- och socialgrupper och även nationer, raser osv. Orsaken till sådana gruppskillnader kan vara att finna antingen i deras olika miljö eller i en olikartad rekrytering till de olika grupperna.

Detta är socialmedicin i den moderna bemärkelsen, nämligen läran om de

av samhällsorganisationen och av samlivet mellan människor framkallade sjukdomarna och abnormtillstånden.

De mångskiftande studierna av samband mellan sociala omständigheter och sjuklighet har emellertid klarlagt, att det inte är enbart fattigdom och nöd, som är förbundna med ohälsa, resp. välstånd med hälsa. Olika grupper har olika sjukdomar. När välståndet i ett samhälle ökar, är det därmed icke givet, att sjukligheten minskar, men väl att sjukdomspanoramat förskjuts och förändras. Svält- och smutssjukdomarna minskar, men andra sjukdomar ökar i betydelse, i varje fall relativt möjligen även absolut. Sedan sålunda avitaminoser och infektionssjukdomar framgångsrikt bekämpats genom sociala och medicinska åtgärder, är det ej ägnat att förvåna, att de s. k. stress-sjukdomarna och de ärftligt betingade sjukdomarna och abnormtillstånden kommit i förgrunden i den medicinska forskningen. Den psykosomatiska medicinen har i våra dagar vuxit fram som en ny specialitet, och mentalhygienen genomsyrar hälso- och sjukvårdsarbetet både på arbetsplatser och i skolor, liksom i samhällslivet i övrigt. Båda dessa vetenskapsgrenar har klarlagt många orsakssammanhang och lämnat värdefulla bidrag till socialmedicinsk etiologi, profylax och terapi.

Här kommer den aktuella svenska diskussionen in i bilden.

Redan i direktiven till 1938 års läkarutbildningssakkunniga yttrade dåvarande ecklesiastikministern statsrådet Arthur Engberg:

»En omläggning av de medicinska studierna i enlighet med tidens krav kommer med säkerhet att nödvändiggöra upptagande i studieplanen av ämnen eller ämnesområden, som förut icke eller blott i ringa mån varit representerade där. Bland annat torde detta bliva fallet med hänsyn till utvecklingen på det sociala området. Kunskaper om den förefintliga och i stark utveckling stadda samhälleliga organisationen, som tar sikte på åtgärder till förebyggande av ohälsa och för det svaga människomaterialets omhändertagande och vård, måste numera fordras av läkaren. Överhuvud torde en mera ingående kännedom om sociala förhållanden samt hithörande lagstiftning vara önskvärd. En sådan kännedom äger stor betydelse för läkarens allmänna syn på sin uppgift och de plikter, som äro förbundna med denna.»

De sakkunniga lade också fram en plan för undervisningen i ämnet, men den ledde ej till några åtgärder, utan en ny utredning påbörjades år 1948 av den s. k. *1948 års läkarutbildningskommitté* (LUK).

LUK uppdrog åt en särskild expertdelegation att utforma och avgränsa de båda läroämnena hygien och socialmedicin. Medlemmarnas namn borgade för både teoretisk och praktisk erfarenhet på det vidsträckta arbetsfältet (medicinalrådet R. K. Bergman, kuratorn vid södersjukhuset i Stockholm Elisabeth Bergsten, professorn vid karolinska institutet G. A. V. Fischer, professorn vid statens institut för folkhälsan S. P. M. Forssman, dåvarande chefen för medicinalstyrelsen, generaldirektören J. A. Höjer, socialläkaren P. G. Inghe och överläkaren vid Långbro sjukhus, docenten G. A. R. Lundquist). Resultatet blev in nuce följande definitioner, som också upptagits av LUK i dess betänkande (SOU 1953: 7).

»*Hygien* kan lämpligen karakteriseras som vetenskapen om de yttre faktorer i människans av natur och kultur betingade omgivning, vilka inverkar på det allmänna hälsotillståndet, och om de preventiva och konstruktiva åtgärder, som kan vidtas för att förbättra denna omgivning.

Socialmedicin innefattar de faktorer hos människorna i deras samlevnad i olika sociala grupper, ävensom de faktorer i samhällets struktur, vilka har inflytande på det allmänna hälsotillståndet. Alla strävanden att genom ändring av dessa faktorer förbättra individens och gruppens hälsotillstånd räknas sålunda hit.»

Undervisningen i socialmedicin bör enligt LUK meddelas i form av:

1. 15 timmar föreläsningar och 3 praktiska demonstrationer under det tredje studieåret (det kliniskt-propedeutiska).
2. Samundervisning med de kliniska lärarna under de olika kurserna under

4:de studieåret: Intern medicin (12 tim.) och kirurgi (8 tim.)

5:te och 6:te studieåren: Samundervisning i de kliniska specialiteterna (tillhopa 20 tim.).

3. Huvudkurs (55 tim. föreläsningar och demonstrationer) under 5:te eller 6:te studieåren.

Undervisningen skall ledas av en professor i socialmedicin och avslutas med tentamen.

»Vid tillsättning av professurerna i socialmedicin framhåller LUK (s. 264) kan givetvis ej andra bestämmelser gälla än för andra professurer, beträffande vilka universitetsstatuterna stadgar, att inga andra grunder må åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet. För professuren i socialmedicin måste likväl fordras, vad som alltid krävts för de kliniska professurerna, nämligen sådan praktisk förfarenhet inom området, som är oundgänglig för att de med professuren förenade praktiska uppgifterna tillfredsställande skall kunna fullgöras. Kommittén lägger för sin del särskilt vikt vid att inom såväl den vetenskapliga som den praktiska meriteringen tyngdpunkten bör ligga på sjukvårdens fält. Kommittén fattar nämligen professurens förankring i den praktiska medicinen som dess viktigaste särdrag i jämförelse med hygienprofessuren både ur undervisningens och ur forskningens synpunkt.»

Ämnets stora bredd betyder emellertid, att professorn knappast kan tänkas ha praktisk erfarenhet i alla dess delar, varför experter på särskilda delar skall kallas att hålla föreläsningar och demonstrationer. Mycket återstår ännu av detaljplanering. Med stort intresse emotser vi också, vilka som kommer att bli innehavare av de nya lärostolarna. Den första uppsättningen professorer kommer att bli avgörande för ämnets avgränsning och omfattning liksom för dess betydelse i vårt lands medicinska utveckling.

LUK:s betänkande låg till grund för proposition 212/1954 om den nya läkarutbildningen. Efter en översikt av remissvaren anförde vederbörande departementschef, statsrådet Ivar Persson:

»Inom nutidens medicinska verksamhet får det förebyggande arbetet en allt större omfattning. Samhällets önskemål att genom hälsovårdande och förebyggande åtgärder hindra sjukdomar att uppkomma snarare än att bota dem måste om-

sättas i praktiska handlingsprogram. Dylika ansträngningar leder fram till några av de mest invecklade frågekomplex, som den kommande utvecklingen av hälso- och sjukvården aktualiserar. I detta läge är det enligt min mening högst angeläget, att de medicinska lärosätena till sitt förfogande får ökade resurser för undervisning och forskning inom den förebyggande medicinens hela fält. Inom forskningen gäller det att på basen av våra ökade kunskaper om sjukdomarna utforma metoder och organisationsplaner för det förebyggande arbetet på olika fält. Värdet av dylika åtgärder har ju ådagalagts på många områden av medicinen, som exempelvis i fråga om kontrollen av smittkoppssjukdomen genom allmän vaccinering, bekämpandet av tuberkulosen genom skärmbildsröntgen samt hälsokontrollen för vissa befolkningsgrupper vid mödravårds- och barnavårdscentraler. Inom läkarutbildningen måste läkarna i ökad utsträckning undervisas om det förebyggande arbetets mål och medel, varvid också hithörande samhällsåtgärder på socialvårdens och lagstiftningens område blir en viktig del i undervisningen.

Inom den förebyggande medicinens stora fält har kommittén ur undervisnings- och forskningssynpunkt avgränsat två huvuddelar och föreslår, att de under benämningarna hygien och socialmedicin skall bli självständiga läroämnen i läkarutbildningen. — — — Socialmedicinen får en klinisk förankring med tyngdpunkten i både undervisning och forskning lagd på tillämpningen av kliniska forskningsresultat i sociala sammanhang och med stark anknytning till socialvård och andra socialpolitiska verksamhetsformer.»

Gentemot propositionens ord om den preventiva medicinen som det väsentliga i socialmedicinen måste dock framhävas, att preventivmedicin icke är någon enhetlig vetenskap. Varje klinisk specialitet har sina preventiva problem och metoder — och därför bör även socialmedicinen få sitt preventiva arbetsområde avgränsat för sig.

Preventivt arbete har framgångsrikt bedrivits i långa tider. Som exempel må nämnas skyddskoppsympningen.

Den kanske effektivaste preventiva verksamheten är dispensärernas, vilka byggts upp av tuberkulosläkarna. I skärmbildsundersökningarna har de fått ett nytt, högeffektivt vapen, specifikt inställt på lungförändringar, och det måste skötas av lungspecialisterna.

Den förebyggande mödra- och barnavården har uppbyggts av framsynta obstetriker och pediater, och leds fortfarande av dessa specialister, låt vara att verksamheten nu i vårt land fått en sådan omfattning, att flertalet tjänsteläkare engageras däri.

Sådan verksamhet måste räknas till socialmedicinen, om man tillämpar den *formella* definitionen (statlig eller kommunal huvudman för verksamheten). Ty preventiv medicin kan knappast drivas i enskild regi: dess resultat är icke så omedelbart påtagliga, att den friske vill betala, och dess organisation måste ha en så stor omfattning, att den knappast kan upprättas och drivas av enskild person eller privat sammanslutning.

Vad har då socialmedicinen (fattad enligt de ovan givna *reella* definitionerna) att bjuda av preventiva metoder och åtgärder. Som synes av följande översikt är gränsdragningen svår, å ena sidan mot ämnet hygien, å andra sidan mot de kliniska ämnena.

Socialmedicinen söker sina orsaksmoment i människornas arvsmassa, i deras tidigare genomlevda miljö och i den aktuella miljön.

Den socialmedicinska profylaxen sönderfaller allt efter de etiologiska momenten i följande underavdelningar:

1. Förbättring av individerna (genomsnittligt) genom åtgärder, som verkar på släktets arvsmassa, så att de blir bättre utrustade för samlivet med medmänniskorna, friskare, klokare och hänsynsfullare, mera sociala, just i den klassiska meningen (ägnad, skapad för förening): Preventiv genetik.

2. Förbättring av (den enskilda) individen genom att upptäcka brister i reservkraften eller gryende sjukdomar, innan dessa gett subjektiva symptom, och behandling av dessa tillstånd: Hälsoundersökningar. Dessa tillhör i fråga om speciella metoder resp. kliniska specialitet.

3. Förbättring av den tidigare miljön:

både med avseende på den avsiktliga påverkan med uppfostran, utbildning och upplysning

och i fråga om andra på personligheten verkande inflytelser, som uppstår under samlevnaden mellan människorna. Sådana mera materiella eller somatiska inflytelser som uppfödning och immunisering tillhör däremot ämnet hygien.

4. Förbättring av den aktuella miljön: *dels* tekniskt-somatiskt, vilket tillhör ämnet hygien, *dels* organisatoriskt-psykiskt. Detta sistnämnda måste betecknas som politik, ty om samlivet och samhällsorganisationen inrymmer patogena moment, så är profylaxen att ändra på samhället.

Nu har vi nog kommit till »pudelns kärna» och förstår, varför ämnet socialmedicin har varit så omstritt (bl. a. i remissvaren till de båda betänkandena om läkarutbildningen). Ett politiskt ställningstagande innebär en subjektiv värdering, som eo ipso är oåtkomlig för vetenskapen. I ett demokratiskt land blir detta ställningstagande lätt influerat av vederbörandes gruppegoistiska intressen och kan därför med större eller mindre rätt misstänkliggöras av dem som hyser en motsatt mening. Detta gäller i full utsträckning de socialmedicinska organisationsfrågorna.

Det hindrar dock inte, att man inom socialmedicinen skall kunna driva fullt objektiv vetenskap, lika väl som inom andra »politiska vetenskaper» t. ex. nationalekonomi och statskunskap. Objektivt kan ju olika effekter av vidtagna socialmedicinska åtgärder studeras och jämföras. Effekten blev kanske inte den subjektivt önskade, och oberäknade bieffekter kan ha uppkommit. Så kan även rent vetenskapliga resultat berika den politiska diskussionen. Detta torde bli den nya vetenskapens främsta arbetsfält — och förvisso saknas icke arbetsuppgifter.

Fransk familjepolitik

Av *Alfred Sauvy**

En synnerligen skickelsediger anomali i Västeuropas tekniska och sociala utveckling har varit, att Frankrike ungefär ett århundrade före övriga länder uppvisade en minskad äktenskaplig födelsefrekvens, dvs. redan omkring 1760. Omkring 1870 var nativiteten ännu över 35 per 1 000 i England och 38 i Tyskland, medan den i Frankrike hade sjunkit till 26.

Detta försprång på ett århundrade på en väsentlig punkt i utvecklingen förklarar många franska egendomligheter, såväl att antalet gamla är förhållandevis högre i Frankrike än i andra länder, som och framför allt att »förgubbningen» är av äldre datum där än annorstädes. De socialpsykologiska konsekvenserna av denna »förgubbning», som ännu är ofullständigt kända men säkerligen är betydande, har varit mer betonade i Frankrike än i övriga länder.

År 1938 var antalet personer äldre än 60 år per 1 000 invånare 75 i Japan, 109 i Italien, 132 i England, 138 i Sverige och 147 i Frankrike. Men proportionen 100 sextioåringar och äldre per 1 000 invånare hade överskridits i Frankrike redan 1850, medan den i England inte uppnåddes förrän vid sekelskiftet och i Tyskland omkring 1925.

Familjepolitiken före 1938. Detta förhållande tilldrog sig före år 1938 endast i ringa mån myndigheternas uppmärksamhet. Vissa ansträngningar gjordes, till en början i form av hjälp åt barnrika familjer, senare i form av familjebidrag. Dessa senare kom till efter första världskriget på arbetsgivarinitiativ och kom genom lag år 1933 att omfatta hela industrin och handeln.

Beloppen för familjebidragen var ännu ytterst anspråkslösa. De gav en viss lättnad i familjernas försörjningsbörda men kunde på intet sätt medverka till en höjning av födelsetalet. Det är inte omöjligt, att de i någon mån hejdade nedgången, jämfört med andra länder, men ett dylikt resultat kan inte med säkerhet bevisas, då ju utvecklingen påverkas av så många faktorer.

Familjelagen av år 1939. I november 1938 beräknade man, att barnbidragen utgjorde 5 % av totalbeloppet av utbetalade löner — ett betydande framsteg. Men det var år 1939, omedelbart före krigsutbrottet, som den franska s. k. familjelagen utfärdades.

---

* Artikelförfattaren, en internationellt känd fransk befolkningsstatistiker, är direktör för l'Institut National d'Etudes Demographiques i Paris, utgivare av den franska vetenskapliga tidskriften *Population* och ledamot av l'Institut International de Statistique och av Société Internationale d'Économétrie. *Red.*

Den nya lagen byggde på ett förslag, som lagts fram av den s. k. befolkningskommittén *(Haut Comité de la Population)*. Den införde en familjepolitik, vars förmåner och hjälpåtgärder kom den franska lagstiftningen att distansera samtliga övriga länders på detta område. Den nya franska familjelagstiftningen innebar i huvudsak följande.

1) Familjehjälp: bidrag vid den första nedkomsten och allmänna familjebidrag, bosättningslån åt unga lantfamiljer, differentierad lön med hänsyn till familjeförsörjare samt andra hjälpåtgärder åt familjen.

2) Familjeskydd: skydd för moderskapet (kamp mot abort, upprättande av mödrahem, kamp mot spädbarnsdödligheten), förebyggande barnavård etc.

3) Speciella skyddsåtgärder (exempelvis mot sedlighetssårande beteenden, mot alkoholmissbruk etc.).

4) Familjepolitik i undervisningsväsendet (demografisk undervisning, hälsovård i undervisningsanstalter).

5) Skattetekniska åtgärder.

Kriget och dess följder. Oaktat lagen blivit utfärdad blott en månad före krigsutbrottet, kom den att tillämpas under hela den tid fientligheterna varade och därefter av Pétains och de Gaulles regeringar och i fortsättningen. Den kontinuerliga tillämpningen av familjelagen, trots bristen på sammanhang i övrigt i fransk politik och de svårigheter, som följt därav, visar, att det är frågan om en djupgående samhällsrörelse, som finner gensvar åtminstone hos de grupper, som är ansvariga för landets framtid.

Framför allt hade tillkomsten av familjeministeriet *(Ministère de la Famille)* i juni 1940 ett betydelsefullt symboliskt värde. År 1945 rekonstruerades befolkningskommittén, som hade blivit upplöst på order av tyska myndigheter. Dess sammankomster leddes länge av general de Gaulle själv. Resultatet av dess arbete blev inarbetandet av familjelagens bestämmelser — i ett i hög grad förbättrat skick — i den allmänna socialvårdslagen *(Loi de Securité Sociale)* av år 1946. Efter detta år har lagstiftningen genomgått endast några smärre detaljändringar.

Kortfattad översikt över lagstiftningen. Familjepolitikens hjälpverksamhet är såväl av materiell som moralisk art. I materiellt hänseende ges stöd på skilda sätt: från barnbidrag* bidrag åt den hemarbetande modern, bidrag vid nedkomsten, skattelättnader och bostadshjälp, till nedsatt pris på järnvägsbiljetter och förtursrätt i vänteköer.

Andra åtgärder avser förebyggande mödra- och spädbarnsvård, stödåtgärder för familjen genom erkända föreningar, undervisning, kamp mot alkoholmissbruk etc. Vi bortser i detta sammanhang från de generella socialpolitiska hjälpformerna för sjuka, invalider, åldringar, arbetsoförmögna, arbetslösa etc.

* Beträffande de franska barnbidragen må det vid en jämförelse med Sverige nämnas, att då dessa helt finansieras genom arbetsgivarbidrag, de torde böra betraktas som en löneform och ej som en socialförsäkring i egentlig mening. *Red.*

Barnbidragen beräknas på en grundlön, som i princip motsvarar existensminimum.

Till dessa bidrag läggs det s. k. »enda lönens bidrag». Detta utgår till samtliga löntagarfamiljer, som lever på endast en löntagares lön (ensamstående män, ensamstående kvinnor samt hushåll där kvinnan eller mannen ej arbetar utom hemmet).

I Paris utbetalades per månad följande familjebidrag till löntagare:

I hushåll	Familjer med en löntagare (i francs)[1]	Familjer med flera löntagare
med makar utan barn eller		
» 1 barn i åldern 5—10 år	1 725	—
» 1 barn yngre än fem år	3 450	—
» 2 barn	11 629	4 729
» 3 barn	20 484	11 859
» 4 barn	27 614	18 989

[1] 100 francs motsvarar enligt aktuell valutakurs 1,30 kr.

Upplysningsvis kan nämnas, att den lagliga minimilönen i Paris är 126 francs i timmen, dvs. omkring 25 000 francs för en arbetsvecka på 45 timmar.

För några år sedan utgick dubbelt bidrag till »enlöntagarfamiljer», då de hade tre barn. På grund av förlängning av den effektiva arbetsveckan och genom ökning av lönerna uppnås denna fördubbling numera först med fyra barn.

Barnbidrag utgår från och med barnets konception (prenatala bidrag) till och med den dag, då barnet avslutar sina studier.

Hur högt tilltagna bidragen än är, täcker de ej kostnaderna för barnen, inte ens i de lägsta inkomstklasserna. Levnadsnivån för familjer längst nere på den sociala skalan kan jämföras på följande sätt i förhållande till antalet barn[2]:

	Hushåll med en löntagare	Familjer med flera löntagare
ungkarl	100	100
familj utan barn	55	110
» med 1 barn	48	87
» » 2 »	49	76
» » 3 »	48	69
» » 4 »	45	62

Då hustrun i ett hushåll utan barn i regel har yrkesarbete men däremot i familjer med två eller flera barn sällan förvärvsarbetar, befinner sig dessa senare familjer på en mer än hälften så låg levnadsnivå som de barnlösa hushållen.

Den väsentliga bristen i lagstiftningen är bostadspolitiken, en medelklasspolitik, som i realiteten är till nackdel för de sämre ställda familjerna.

---

[1] Ur *Population*, juli/september 1956, Yves Martin: *Niveau de vie des familles suivant le nombre d'enfants.*

Sociala och befolkningspolitiska strävanden. Även om familjebidragen har och även avsetts skola ha en nativitetsbefrämjande effekt, är de helt och fullt berättigade även ur synpunkten att de inom familjens ram skapar möjligheter till förbättrad omvårdnad om det uppväxande släktet.

En del av bestämmelserna om födelsebidragen har däremot ett renodlat nativitetsbefrämjande syfte, nämligen de paragrafer, enligt vilka beviljandet av bidrag är beroende av vissa maximala tidslatituder: för den första nedkomsten mindre än 2 år efter giftermålet, om kvinnan är äldre än 25 år, och för den andra nedkomsten mindre än 3 år efter den tidigare nedkomsten eller mindre än 5 år efter giftermålet etc. Dessa åtgärder avser att minska tiden mellan nedkomsterna och har sålunda ett väsentligen nativitetsbefrämjande syfte. I Paris uppgår detta bidrag till ca 36 000 francs för den första nedkomsten.

Beskattningens »familjekvot». Familjebidragen inräknas ej i den beskattningsbara inkomsten. Härtill kommer att familjens inkomst vid beskattningen uppdelas på olika delar (1 för en vuxen, 0,5 för ett barn), så att familjerna ej drabbas orättvist av progressiviteten, så som förhållandet är i de flesta andra länder. Detta är principen om »familjekvoten».

Denna föreskrift innebär inte en direkt förmån — bortsett naturligtvis från familjebidragets skattefrihet — utan en enkel tillämpning av principen *lika skatt vid lika levnadsnivå.*

Då emellertid detta system gynnar de höga inkomsterna, har nyligen införts en maximering av denna skattelindring.

Lagstiftningens verkan. Före det andra världskriget hade antalet födda sjunkit till omkring 615 000 men numera utgör det regelbundet omkring 800 000. Flera faktorer har bidragit till denna ökning.

Fruktsamheten hade tilltagit från åren 1942—43 i familjer, som ej blivit åtskilda av kriget. År 1952 hade efter 9 års äktenskap de familjer, som bildats år 1943, lika många barn som de familjer, vilka bildats år 1925, hade efter 15 års äktenskap. Det slutliga barnantalet per familj beräknas numera till 2,3 eller 2,4 barn mot 2 före kriget.*

Även i övriga europeiska länder med låg nativitet kan man konstatera en ökning av nativiteten. Den har emellertid varit väsentligt kraftigare i Frankrike. Familjelagstiftningens gynnsamma inverkan på nativiteten är numera obestridd.

Familjebildningen nu skiljer sig från tiden före kriget genom följande drag:

Det första barnet kommer tidigare än förr.

Enbarnsfamiljerna får oftare än förr ett andra barn, och tvåbarnsfamiljerna får oftare ett tredje barn.

På större familjer än trebarnsfamiljer har lagstiftningen icke haft någon märkbar effekt. De barnrika familjernas fruktsamhet har icke ökat.

---

* Louis Henry: »*Mise au point sur la natalité française* (*Population*, april/juni 1954).

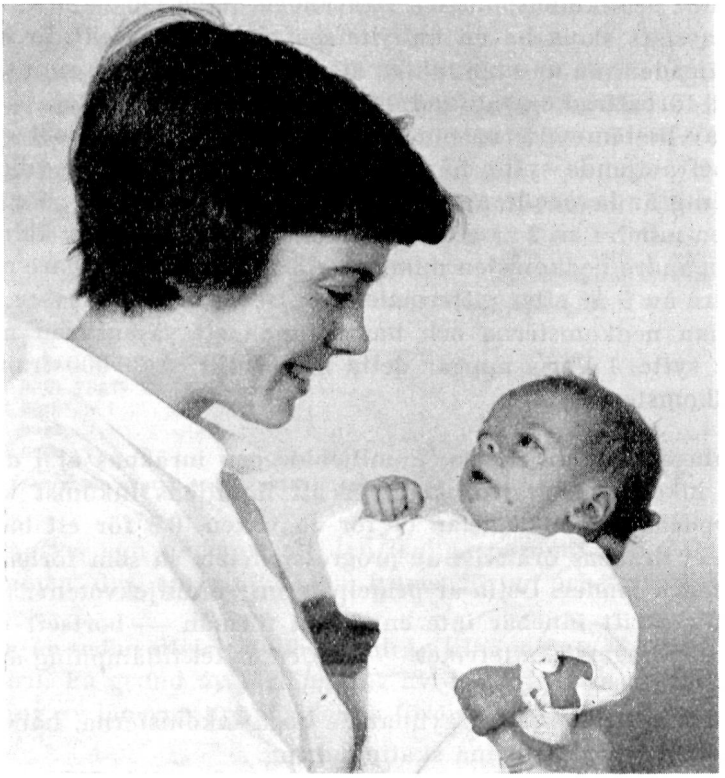

Före det andra världskriget var det årliga födelsetalet i Frankrike ca 615 000. Numera är det ca 800 000. För att åvägabringa denna positiva förändring har enligt artikelförfattarens mening den nuvarande franska familjepolitiken spelat en avgörande roll.

I allmänhet har nativiteten ökat i de trakter och bland de sociala klasser, där den var lägst. Utan att man för närvarande kan bevisa saken rent siffermässigt, synes ökningen ha varit mest betydande i medelklassgrupperna.

De kvalitativa följderna av familjelagstiftningen är svårare att mäta och är inte med säkerhet kända. Minskningen av spädbarnsdödligheten är anmärkningsvärd, men den medicinska och sociala förebyggande vården och föräldrarnas kännedom om spädbarnsvård spelar här en mycket större roll än familjens inkomster. Ännu betydelsefullare är den påtagliga förbättringen av skolbarnens standard: deras viktökning, bättre kläder och skodon, skolmateriel etc.

Å andra sidan medverkar familjebidragen till en generell förlängning av skoltiden genom att minska fördelarna av arbetsanställning omedelbart efter utgången av den obligatoriska skoltiden, när barnet är i fjortonårsåldern.

Den psykologiska mekanismen. *Vad som hänt efter kriget är icke en ökning av viljan att ha barn utan en minskning av önskan att ej ha barn.* Barnantalet i en familj bestäms sällan i förväg, och barnen kommer merendels till världen utan att ha varit vare sig positivt önskade eller starkt

fruktade. Så är förhållandet i synnerhet beträffande det andra och det tredje barnet. Det är förklaringen till att lagstiftningen haft sitt starkaste inflytande på dem.

Denna förändring av viljeinriktningen är givetvis ett resultat av de materiella förmånerna men även av allmänna värderingar. En kvinna med många barn betraktades ofta tidigare med förakt. Till följd av de förmåner, hon numera är berättigad till, har denna känsla gett plats åt en viss beundran eller avund. Fransmannen är mycket känslig för privilegier och frikostighet från myndigheternas sida.

Detta beteende har ytterligare förstärkts genom fördelar, som ger prestige, såsom prioritetskort i vänteköer hos myndigheter och vid busshållplatser. Familjens mindervärdeskomplex har härigenom i många fall förbytts i motsatt känsla.

Allmänna opinionens inriktning i befolkningsfrågan. Den franska nativitetsökningen är inte — vi måste upprepa detta — resultatet av en positiv vilja hos unga människor att ha flera barn. Den allmänna opinionens viljeinriktning i denna fråga har på det hela taget förblivit oförändrad. En nyligen utförd undersökning (refererad i *Population*, juli/september 1956, av *Alain Girard*) har visat, att 40 % av fransmännen t. o. m. anser nativiteten vara alltför hög. En liknande undersökning (refererad i *Population* januari/mars 1956, av *A. Girard* och *L. Henry*) visar, att det som »idealiskt» betecknade barnantalet per familj i medeltal är 2,8, dvs. högre än den verkliga siffran. Men allmänna opinionen har icke upptäckt det motsägelsefulla i sin inställning.

En del av befolkningen visar en viss fientlighet gentemot de barnrika familjerna, som man — efter att ha sett en del individuella fall — beskyller för att använda familjebidragen illa. Kontrollen över sättet att utnyttja barnbidragen är visserligen effektiv, men den stöter på svårigheter, då den yttersta tänkbara lösningen — ett åtskiljande av barnen från föräldrarna — ju medför vissa olägenheter för barnen.

Aktuella tendenser. Familjepolitiken lever för närvarande på den första entusiasmen över dess resultat. Den har krönts med fullständig framgång av en storleksordning, som man ej hade förutspått, men genom själva detta faktum anses den inte längre lika nödvändig. Detta förklarar, att familjebidragen inte längre följer löneökningen, fastän medel finns disponibla för en sådan anpassning.

Avdragen till förmån för familjerna (16,5 % av utbetalade löner) är för ögonblicket mer än tillräckliga. Det överskjutande beloppet används till en minskning av underskottet för sjuk- och ålderdomsförsäkringarna. Men antalet bidragsberättigade barn kommer att öka ända till 1960 och, genom förlängningen av skoltiden, även därefter.

Även om nativitetsfrågan i mindre grad debatteras i parlamentet och de politiska tvistefrågorna är helt andra, synes familjepolitiken under de när-

maste åren komma att spåra ur, såvida ej nativiteten börjar sjunka på nytt, något som i och för sig förefaller mycket möjligt. Familjepolitiken försvaras mest i katolska kretsar, medan socialdemokraterna och småhandlarna (poujadisterna) är dess främsta motståndare.

Ett lagförslag har lagts fram angående tillstånd att sprida och försälja preventivmedel. En livlig presskampanj till förmån för förslaget hade i någon mån vunnit gensvar hos allmänna opinionen. Men anhängarna till lagförslaget har visat en stor okunnighet om både den demografiska frågeställningen och om abortfrågans psykologiska aspekter. Bland de verkningar, som lagförslaget har haft, kan bl. a. nämnas, att det splittrat det franska kommunistpartiet, vars ledare intagit en motsatt hållning mot partiets intellektuella och i synnerhet dess medlemmar i läkarkåren, vilka är positivt inställda till lagförslaget.

Sammanfattning. Familjepolitiken har gett ett bättre resultat, än man hade vågat hoppas. Ej ens de mest optimistiska hade trott, att man skulle kunna uppnå ett sådant resultat. Ett stort antal personer hade försäkrat, att materiell hjälp aldrig skulle kunna förmå föräldrar att skaffa sig flera barn. Men det visade sig, att man inte visste så mycket om fruktsamhetens bevekelsegrunder.

Så har en fråga, som syntes hopplös, kunnat lösas och ett förfall, som syntes utan återvändo, kunnat hejdas. Det är första gången i historien, som en djupgående demografisk tillbakagång under mer än ett århundrade har kunnat besegras. Det återstår att se, hur varaktig förbättringen kommer att vara och vilka följder den får.

Nativiteten har förblivit oförändrad under några år, även om den allmänna opinionen synes ha blivit mer malthusianskt färgad. Men en förändring i statsmakternas familjepolitik i restriktiv riktning och en minskning av de materiella familjeförmånerna skulle kunna medföra ett allvarligt återfall. Om bostadspolitiken kan sägas, att den i realiteten är familjefientlig.

Sedan mycket länge har medel för födelsekontroll samt abortåtgärder varit vanliga i Frankrike, varför summariska jämförelser med andra länder lätt blir missvisande.

I alla länder föds det barn, som inte varit direkt önskade. Proportionen av dessa barn torde för närvarande vara högre i Frankrike än i andra länder. Varje steg mot »det önskade moderskapet» kräver enligt vår erfarenhet en förstärkning av familjelagstiftningen.

Förbättrad pensionering

Betänkande av 1956 års allmänna pensionsberedning

Den 30 januari 1956 tillkallade chefen för socialdepartementet en beredning av åtta ledamöter för att inom departementet biträda med den fortsatta handläggningen av frågan om en förbättrad pensionering, närmast med anledning av pensionsutredningens slutförslag till allmän pensionsförsäkring (SOU 1955: 32) och remissyttrandena däröver (SOU 1956: 31). Pensionsberedningen har under den första veckan av februari 1957 överlämnat sitt betänkande: »Förbättrad pensionering» (SOU 1957:7). Betänkandet refereras här i korthet av beredningens biträdande sekreterare, fil. kand. Per Holmberg.

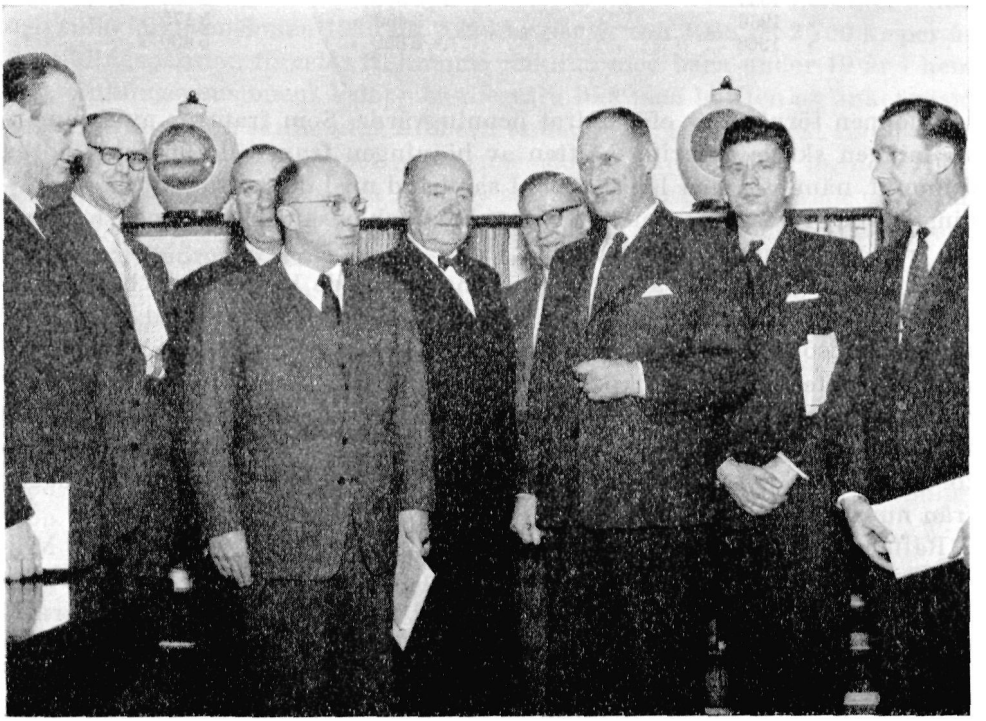

1956 års allmänna pensionsberedning avlämnar sitt betänkande till socialministern. Fr. v. ledamöterna förste sekr. Otto Nordenskiöld (TCO), direktör Sven Hydén (SAF), riksdagsman Nils Aastrup (fp), landshövding Per Eckerberg (beredningens ordf.), riksdagsmännen Ernst Ahlberg (h) och Georg Carlsson (bf), socialministern statsrådet Ericsson, sekr. Nils Kellgren (LO) och riksdagsman Harald Almgren (s)

Folkpensioneringen. Beredningen är enig om folkpensionernas fortsatta utbyggnad. Man önskar på detta område en avsevärd höjning av förmånsnivån jämsides med en avveckling av inkomstprövningen. För familjepensioneringen — för närvarande uppdelad på tre lagstiftningar: folkpensioneringslagen, lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn samt lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn — föreslås en större enhetlighet och en begränsning av inkomstprövningen. För invalidpensioneringen rekommenderas ytterligare undersökningar om dess allmänna konstruktion.

Den *allmänna ålderspensionen,* som nu för ensamstående pensionstagare utgör 2 150 kr per år och för två pensionsberättigade makar tillsammans 3 440 kr per år, föreslås under tiden fram till 1968 etappvis höjas till 3 600 resp. 5 400 kr per år. Etapperna framgår av följande sammanställning:

Tidpunkt för höjning	Ensam pensionär	Två pensionsberättigade makar
(febr. 1957	2 150 kr	3 440 kr)
1 juli 1958	2 300 »	3 680 »
» 1960	3 000 »	4 500 »
» 1962	3 150 »	4 725 »
» 1964	3 300 »	4 950 »
» 1966	3 450 »	5 175 »
» 1968	3 600 »	5 400 »

Beloppen förutsätter oförändrat penningvärde. Som framgår av sammanställningen skulle omkring hälften av höjningen fram till 1968 ske vid en tidpunkt, nämligen den 1 juli 1960. I samband med denna särskilt stora höjning skulle proportionen mellan två makars och ensamståendes pension ändras från nu gällande 1,60 till 1,50.

I anslutning till 1960 års stora höjning skulle de kommunala bostadstilläggens avveckling inledas, så att tilläggen då reducerades med hälften av folkpensionsökningen (dvs. hälften av 700 och 820 kr för ensam resp. två makar). Efterföljande folkpensionshöjningar skulle leda till motsvarande ytterligare minskningar i de kommunala bostadstilläggen. Avvecklingen skulle hopkopplas med en höjning den 1 juli 1960 av den övre gränsen för kommunernas bidragsskyldighet till de kommunala bostadstilläggen från nuvarande 60 % till 80 %.

Rätten till ålderspension skulle liksom nu inträda vid 67 års ålder. Möjlighet till uppskjutande av ålderspensionens uttagande utöver 67 år föreslås dock. Härvid skulle pensionen förhöjas med 1/2 % för varje månad varmed uppskovet äger rum. Längre uppskov än till 72 års ålder förutsätts icke kunna gälla.

Det nu förekommande hustrutillägget, som efter inkomstprövning utgår till folkpensionärs hustru om hon är 60 men ej 67 år, föreslås även i fortsättningen vara inkomstprövat. Någon standardförhöjning av hustrutillägget bör enligt beredningen ej ske i samband med att de allmänna folkpensionernas belopp ökar 1958—1968.

Folkpensioneringens *familjepensionering* föreslås omfatta änkepension, änklingspension och barnpension. Frågan om rätt till pension för frånskild make anser beredningen böra ytterligare övervägas. Nuvarande änke- och änklingsbidrag samt huvudparten av de särskilda barnbidragen avses komma att uppgå i nyssnämnda familjepensionsförmåner. Revisionen av familjepensioneringen skulle ske den 1 juli 1960.

Änkepensionen, som nu är helt inkomstprövad och som blott utgår om »änkeblivandet» inträffat efter fyllda 55 år, föreslås efter den 1 juli 1960 utgå utan inkomstprövning. Rätt till oavkortad änkepension skulle därefter föreligga inte bara för änka, som vid mannens död uppnått 55 års ålder utan även för yngre änka, som vid mannens död har barn i hemmet, så länge barnet är under 19 år. Sådana änkor, som är mellan 40 och 55 års ålder och som ej har minderåriga barn (under 19 år), föreslås få reducerad pension, så att det fulla änkepensionsbeloppet minskas med 1/20 för varje år varmed änkans ålder vid mannens död eller vid yngsta barnets 19-årsdag understiger 55 år. Till den, som blir änka i åldern 36—39 år och inte har minderåriga barn i hemmet, skulle utgå ett engångsbelopp.

Full änkepension föreslås uppgå till samma belopp som den allmänna ålderspensionen för envar av två pensionsberättigade makar. Sålunda skulle den fulla änkepensionen 1960 bli 2 250 kr per år och 1968 bli 2 700 kr per år.

Änklingspension föreslås tillkomma änkling med barn under 19 år i hemmet. Änklingspensionens belopp skulle vara lika med hälften av änkepensionens. Barnpension skulle utgå till barn under 19 år, som förlorat sin »huvudsakliga» försörjare. Beloppet av barnpensionen skulle fr. o. m. den 1 juli 1960 utgöra 750 kr per barn och år. Nuvarande inkomstprövade särskilda barnbidrag om 600 kr skulle därvid i huvudsak kunna avlösas. Sådana särskilda barnbidrag, som nu utgår till utomäktenskapliga barn, föreslås bli överförda från folkpensioneringen till barnavården, medan de särskilda barnbidrag, som har karaktär av barntillägg till försörjarens folkpension, föreslås utgå med 750 kr från 1960 med bibehållen inkomstprövning.

I avvaktan på ytterligare undersökningar förordas att *invalidpensioneringen* tills vidare kvarstår inom folkpensioneringen och att nuvarande inkomstprövning bibehålls. Föreslagna höjningar av ålderspensionsbeloppen föreslås tills vidare avse även invalidpensionens och sjukbidragets maximibelopp.

Folkpensioneringens huvudförmåner bör enligt beredningen liksom hittills vara värdebeständiga genom en automatisk indexreglering. Standardföljsamheten vill man även framdeles få tillgodosedd genom tid efter annan fattade beslut om standardtillägg.

Totalkostnaderna för folkpensioneringen skulle om beredningens förslag realiseras vid nuvarande penningvärde stiga från nuvarande 2 040 milj. kr (budgetåret 1957/58) till 2 850 milj. kr budgetåret 1960/61 och 3 780 milj. kr budgetåret 1968/69. Av kostnadsökningen från 2 040 till 3 780 milj. kr föranleds 380 milj. kr av ökat antal åldringar, varför för reformens del kommer 1 360 milj. kr. Efter 1968/69 ökar folkpensionsutgifterna enbart på

grund av de demografiska förändringarna enligt beredningens kalkyler till 4 900 milj. kr år 1980 och 5 400 milj. kr år 1990.

Folkpensionsavgiften är för närvarande 2,5 % av den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten, med maximibelopp för avgiften av 250 kr för ogift och 500 kr för gifta sammanlagt. Avgiftsprocenten sätts av beredningen till 4 år 1959 och 5 år 1961. Om det statsfinansiella läget så kräver bör övervägas ytterligare höjning till 6 % under de därpå följande åren. Den övre gränsen för avgiftsplikten föreslås bli 15 000 kr taxerad inkomst såväl för ogift som för två makar tillsammans. Folkpensionsavgifterna skulle vid 6 % avgift och vid nuvarande inkomstläge årligen inbringa ca 1 500 milj. kr mot ca 640 milj. kr år 1957.

Den nuvarande *kostnadsfördelningen* mellan stat och kommun innebär att staten svarar för 1 050 milj. kr mot kommunernas 320 milj. kr. Budgetåret 1968/69 skulle, om folkpensionsavgiften då är 6 %, om kommunernas bidragsskyldighet till de kommunala bostadstilläggen ändras såsom tidigare nämnts och om de kommunala bostadstilläggen partiellt avvecklas enligt beredningens förslag, kommunalbidragen till folkpensioneringen bli 300 milj. kr medan statens nettokostnad blir 1 950 milj. kr.

Administrationen av folkpensioneringen i samband med de direkt föreslagna folkpensionsförbättringarna kräver enligt beredningen inga större ändringar. Beredningen framhåller dock att — i synnerhet när invalidpensioneringen kommer att närmare utredas — en översyn av hela socialförsäkringsadministrationen bör komma till stånd.

Författningsreglerad påbyggnad av bottenpensioneringen. Medan den allmänna pensionsberedningen varit ense om de nämnda förbättringarna av folkpensioneringen, har olika meningar framförts om karaktären och utformningen av en tilläggs- eller tjänstepensionering. Fyra av beredningens åtta ledamöter föreslår, att folkpensioneringen utbyggs med en obligatorisk tilläggspensionering för löntagare och en begränsad frivillig tilläggspensionering för andra förvärvsarbetande. Dessa fyra ledamöter är förutom ordföranden ledamöterna Almgren, Kellgren och Nordenskiöld.

Enligt detta förslag skulle alla löntagare omfattas av tilläggspensioneringen i fråga om årliga löneinkomster överstigande 3 000 kr, varvid emellertid inkomstbelopp överstigande 30 000 kr icke skall medräknas. Även övertids- och vikariatsersättningar jämte inkomster av bisysslor skall bli pensionsgrundande. Tilläggspensionen beräknas till 50 % av den försäkrades medellön under hans eller hennes 15 »bästa» inkomstår, dock att om tilläggspensionen jämte bottenpensionen (folkpensionen) inte blir 65 % av nämnda medellön tilläggspensionen utfylls till denna gräns. De 50 resp. 65 procenten är knutna till den folkpension, som gäller den ena av två pensionsberättigade makar. Pensionstagare, som inte har pensionsberättigad make, erhåller en högre folkpension och därmed också en något högre total pension. Om pensionstagares make också uppbär folkpension, utgår denna — i förekommande fall jämte sin tilläggspension — vid sidan om pensionstagarens pension.

Oavkortad ålderspension skulle sålunda enligt förslaget, vid en bottenpension till den ena av två pensionsberättigade makar av 2 700 kr, bli följande i några olika medellönelägen:

Medellön kr	Bottenpension kr	Full tilläggspension kr	Summa pension kr	Summa pension i % av medellöner
3 000	2 700	—	2 700	90
6 000	2 700	1 500	4 200	70
8 000	2 700	2 500	5 200	65
10 000	2 700	3 800	6 500	65
15 000	2 700	7 050	9 750	65
20 000	2 700	10 300	13 000	65
30 000	2 700	16 800	19 500	65

Ensam pensionärs ålderspension blir genomgående 900 kr högre än i tablån, eftersom hans bottenpension är 3 600 kr. Gift pensionärs maka erhåller, om han eller hon inte har någon tilläggspension, 2 700 kr vid sidan om tablåns belopp.

Samma automatiska indexreglering, som gäller för bottenpensioneringen, förutsätts bli tillämpad på tilläggspensioneringen. Anknytningen sker genom att tilläggspensionerna uttrycks i pensionspoäng, som är multiplar av ett basbelopp. Detta basbelopp, vilket i nuvarande penningvärde skulle vara 3 000 kr, kommer vid penningvärdeförändringar att öka eller minska enligt konsumentprisindex i samma proportion som bottenpensionen-folkpensionen. Därigenom höjs eller sänks också de till basbeloppen via pensionspoängen knutna tilläggspensionerna i samma relativa takt. Tilläggspensionerna blir sålunda värdebeständiga, dels genom att varje års pensionspoäng inte blir beroende av de under försäkringstagarens aktiva tid skedda prisförändringarna, dels genom att utgående pensioners köpkraft bibehålls oavsett prisförändringarna.

Pensionspoäng skall kunna förvärvas i åldern 16—65 år. Varje års pensionspoäng utgör förhållandet mellan å ena sidan årets inkomst efter minskning av basbeloppet och å andra sidan själva basbeloppet. Beräkningen av tilläggspensionen sker så att de 15 högsta pensionspoängen summeras och divideras med 15. Denna medelpoäng multipliceras med det indexreglerade basbeloppet vid varje tidpunkt under pensionärstiden. Härigenom blir vederbörandes medellön för »de 15 bästa åren» uttryckt i det aktuella penningvärdet. Pensionen fås sedan med tillämpning av förut angiven regel; tilläggspensionen är minst 50 % av den till pensionstillfället infladerade eller defladerade medellönen, totalpensionen är dock minst 65 % av samma medellön.

För att tilläggspension skall kunna utgå förutsätts att pensionspoäng intjänats för minst tre år. För full (oavkortad) tilläggspension fordras pensionspoäng för minst 30 år. Tilläggspensionen för den som haft mindre antal poänggivande år än 30, beräknas så att den fulla tilläggspensionen minskas med 1/30 för varje felande år. Under en övergångstid skall det minsta antalet poänggivande år för rätt till tilläggspension nedsättas till två år och

skall det för full pension erforderliga antalet år nedsättas till 20. Denna övergångstid avser försäkringens första 20 år (1960—1979). Under en period av tio år därefter höjs det för full pension erforderliga antalet poänggivande år successivt från 20 till 30.

Nu redogjorda regler föreslås gälla *ålderspensionen*. I övrigt skulle för denna pensionsform gälla 67 års pensionsålder samt möjlighet att mot pensionsförhöjning uppskjuta pensionsuttagandet utöver 67 år (längst till 72 år) enligt samma regler som vid den av beredningen förordade folkpensionen.

Den föreslagna allmänna tilläggspensioneringen skulle förutom ålderspension omfatta även *familjepension* och *invalidpension*. Dessa båda förmånsslag beskrivs dock endast i allmänna drag. Änkepensionen bör, liksom pensionen till det första pensionsberättigade barnet, då änka inte finns, fastställas till hälften av den ålders- eller invalidpension från tilläggspensioneringen, som utgick till mannen vid hans frånfälle eller av den invalidpension, vilken skulle ha tillkommit honom, om han blivit invalid vid tiden för frånfället. Finns änka och ett barn eller finns två moderlösa barn, skulle familjepensionen utgöra 70 % av den nämnda ålders- eller invalidpensionen. För varje ytterligare barn skulle familjepensionen förhöjas med 10 % av ålders- eller invalidpensionsbeloppet. Någon definitiv ståndpunkt till frågan om pensionens storlek till änklingar, frånskilda samt yngre änkor utan barn tas inte i förslaget. Beträffande invalidpensioneringen tas inte heller någon definitiv ståndpunkt. De i annat sammanhang förordade ytterligare undersökningarna om folkpensioneringens invalidförmåner förutsätts komma att omfatta även tilläggspensioneringens invalidförmåner.

Tilläggspensioneringens *kostnader* skulle vid oförändrat penningvärde och konstant lönenivå uppgå till 150 milj. kr år 1965, 500 milj. kr år 1970, 1 600 milj. kr år 1980 och 2 800 milj. kr år 1990. Stiger lönenivån med 1,5 % årligen blir vid oförändrat penningvärde tilläggspensionskostnaden år 1990 ungefär 1 000 milj. kr högre än nyssnämnda 2 800 milj. kr. I angivna belopp ingår beräknade kostnader för familje- och invalidpensionering.

Finansieringen av den föreslagna tilläggspensioneringen föreslås bygga på det s. k. fördelningssystemet, ehuru en avsevärd fondering under övergångstiden kommer till stånd genom att pensionsavgifterna då överstiger pensionsutgifterna. Det förutsätts, att möjlighet öppnas för utlåning av fondmedlen i väsentlig utsträckning till näringslivet. Tilläggspensioneringen föreslås bli finansierad av kollektiva arbetsgivaravgifter, som beräknas till viss procent (uttagningskvot) av arbetsgivarens utbetalda lönesumma. Från lönesumman skall avdras dels 3 000 kr per anställd årsarbetare, dels lönedelar överstigande 30 000 kr per år. Två alternativa skalor för uttagningskvoten under pensioneringens första decennier framläggs. Enligt den ena skalan utgör uttagningskvoten 3 % år 1960, 10 % år 1970 och 15 % år 1985, vilket i förhållande till den totala lönesumman vid nu gällande penningvärde och lönenivå är 2 resp. 6,75 resp. 10 %. Fonden kommer härigenom att år 1990 uppgå till ca 30 miljarder kr. Enligt den andra skalan blir uttag-

ningskvoten 4 % år 1960, 12 % år 1970 och 15 % år 1980, vilket vid för närvarande rådande penningvärde och löneläge är detsamma som 2,75 resp. 8 resp. 10 % av den totala lönesumman. Fonden 1990 kommer i detta fall att utgöra inemot 45 miljarder kr. Skulle lönenivån vid konstant penningvärde stiga, sker en snabbare fondtillväxt och en viss sänkning av uttagningskvoterna.

En *frivillig tilläggspensionering* har skisserats för påbyggnad av bottenpensioneringen åt sådana förvärvsarbetande, som inte blir berättigade till obligatorisk tilläggspension eller som endast får mindre belopp därifrån. Den frivilliga påbyggnaden skulle vara värdebeständig, vilket kräver att en anknytning sker till poängberäkningen i den obligatoriska tilläggspensioneringen. Rätten att teckna frivillig försäkring föreslås bli maximerad samt förknippad med vissa villkor beträffande bl. a. vederbörandes hälsotillstånd. Värdebeständigheten erfordrar visst bidrag av statsmedel till den frivilliga försäkringen, som eljest finansieras över ett s. k. premiereservsystem.

Ett särskilt avsnitt ägnas uppkommande *samordningsproblem* mellan tilläggspensioneringen och andra pensionsformer. I fråga om samordningen med nuvarande personalpensionering förutsätts, att man inte undantar några löntagarkategorier från den obligatoriska tilläggspensioneringen. Som riktpunkt anges, att nuvarande personalpensionering anpassas till tilläggspensioneringen så att de för resp. personalgrupp gällande pensionsvillkoren icke försämras genom tilläggspensioneringens införande. Man förutsätter, att de offentliga och många av de privata tjänstepensionssystemen kommer att bestå även efter pensionsreformens ikraftträdande samt att pensionerna från dessa system och från det allmänna systemet skall utbetalas gemensamt.

Beträffande de *administrativa* frågorna framhålls det att, eftersom försäkringen skall träda i kraft 1960 och den första tilläggspensionen skall utbetalas först 1963, något definitivt ställningstagande inte nu är erforderligt. De fortsatta undersökningarna om det administrativt mest krävande pensionsslaget, nämligen invalidpensioneringen, torde bli till stor del avgörande härvidlag. En administrativ samordning med övriga socialförsäkringsgrenar måste eftersträvas. Sålunda förordas att de pensionsgrundande inkomsterna på grundval av inkomstuppgifterna i självdeklarationerna för beskattningen omräknas till pensionspoäng, som bokförs i de allmänna sjukkassornas register. Debiteringen av de kollektiva arbetsgivaravgifterna anses böra ske i samband med att arbetsgivarna påförs bidrag till sjuk- och moderskapsförsäkringarna och de till riksförsäkringsanstalten erlagda yrkesskadeförsäkringsavgifterna. Samtliga dessa avgifters debitering föreslås omhänderhas av riksförsäkringsanstalten. De offentliga administrationskostnaderna för den obligatoriska tilläggspensioneringen har antagits komma att understiga 10 milj. kr per år.

Påbyggnad av folkpensioneringen med frivillig pensionsförsäkring. Tre av beredningens ledamöter — Aastrup, Ahlberg och Hydén — föreslår att det

i stället för en författningsreglerad påbyggnad av folkpensioneringen konstrueras ett system för frivillig påbyggnad huvudsakligen genom kollektivavtal eller andra kollektiva anslutningsplaner. Genom medverkan av de stora arbetsmarknadsparterna m. fl. skulle upprättas en eller flera försäkringsinrättningar, i vilka kollektivt eller enskilt tecknade pensionsförsäkringar skulle erhållas. Man framhåller, att exempelvis Svenska Personal-Pensionskassan (SPP) eller annan nu existerande försäkringsinrättning därvid kunde utnyttjas, dock att den folkpensionsutbetalande myndigheten skulle svara för utbetalningarna av det frivilliga systemets pensioner.

Enligt detta förslag skulle systemet för tilläggsförsäkringen bli uppdelad i en gren för kollektiva försäkringar och en gren för individuella. De försäkrade pensionsförmånerna skulle vara oantastbara, dvs. bibehållas vid övergång från en arbetsgivare till en annan eller till ny verksamhet. Tilläggsförsäkringarna skulle i princip bygga på s. k. premiereservsystem samt omfatta ålders-, invalid- och familjepensionering. Det framhålls emellertid som väsentligt, att pensionerna följer penningvärdeutvecklingen, vilket bl. a. skulle ske genom en automatisk anpassning av premierna efter konsumentprisindex, genom temporära förhöjningar med högst 20 % av pensionspremierna, genom placering av tillgängliga fonder i särskilt tillskapade värdebeständiga obligationer eller andra skuldbevis och genom att uppkomna överskott i försäkringsrörelsen tillförs en speciell värdesäkringsfond. Ett annat avsteg från gängse premiereservteknik är, att man för den kollektiva försäkringsgrenen förordar en avjämning av premierna, så att de blir oberoende av ålder, kön och civilstånd. Om ett visst kollektiv har en »ofördelaktig» ålderssammansättning förutsätts en justering i den avjämnade premien kunna ske. Ytterligare avsteg från premiereservtekniken har vid den kollektiva grenen föreslagits för tilläggsförsäkringens första tid, då försäkringstagarna skulle erhålla viss överkompensation och då med anledning härav försäkringspremierna övergångsvis förhöjs.

Pensionssystemet tänks för den kollektiva försäkringen uppbyggt som en serie av *pensionsklasser* enligt följande:

Pensionsklass	Årlig tilläggspension, kr
I	500
II	1 000
III	1 500
IV	2 000
V	2 500
VI	3 000 osv.

Tillhörigheten till pensionsklass skall bestämmas i kollektivavtalsförhandlingar för större eller mindre försäkringstagargrupper och inte genom individuell inplacering. Även pensionsåldern förutsätts bli fastställd i kollektivavtalen, varvid lägre pensionsålder än 60 år ansetts inte böra gälla. För erhållande av full pension i klassen föreslås 35 års försäkringstid; om den försäkrade inte tillhört en pensionsklass i 35 år minskas pensionen med

1/35 för varje felande år. Försäkringstiden räknas i månader och som pensionsgrundande månad skall även anses semesterberättigande månad. Övergångsvis tänks en överkompensation, exempelvis så att varje »intjänad» månad räknas som 1 1/2, vilket skulle innebära full pension efter 23 1/3 års försäkringstid.

Om en försäkringstagare tillhört olika pensionsklasser i olika antal år beräknas tilläggspensionen som ett vägt medeltal av de 35 bästa årens pensionsbelopp. I varje pensionsklass blir beloppet indexreglerat så att då konsumentpriserna stigit med helt 10-tal % pensionsklassbeloppen likaledes ökar 10 %. I sistnämnda fall sker sedan pensionsberäkningen för resp. pensionsklass så, att pensionsklassens olika belopp sammanvägs efter försäkringstid. Om t. ex. för en person i pensionsklass II det ursprungliga beloppet är 1 000 kr för att sedan till följd av indexregleringen efter 5 år stiga till 1 100 kr, efter 15 år till 1 200 kr och efter 25 år till 1 300 kr blir pensionen i klassen efter 35 års försäkringstid: $5/35 \times 1\,000 + 10/35 \times 1\,100 + 10/35 \times 1\,200 + 10/35 \times 1\,300 = 1\,171$ kr.

Årspremien med kollektiv försäkring av 1 000 kr ålderspension från 67 års ålder anges till ca 130 kr, förutsatt en räntefot av 3 % och en premiebetalningstid av 35 år. Årspremien för en temporär ålderspension om 1 000 kr mellan 60 och 67 år anges till 90 kr, mellan 63 och 67 år till 50 kr och mellan 65 och 67 år till 20 kr. Dessa premiesatser avser enbart ålderspensioner. Medräknas även invalid- och familjepensioner höjs avgiftssatserna med ca 50 %. Det bör tilläggas, att premiesatserna under övergångstiden ytterligare höjs samt att vid mera avsevärda penningvärdefall temporära premieförhöjningar om högst 20 % kan vidtas. Vidare kan nämnas att för kollektiv med »ofördelaktig» ålderssammansättning en premiejustering uppåt kan ske. Arbetsgivarna förutsätts svara för inbetalningen av premierna till försäkringsinrättningen.

En avsevärd *fondering* beräknas ske inom systemet. För bedömandet av fondens storlek har angetts att om 1 milj. löntagare konstant är försäkrade för 1 000 kr ålderspension samt invalid- och familjepensioner i relation därtill, det år 1995 skulle ha bildats en fond om inemot 8 miljarder kr. Frågan om fondmedlens placering behandlas ingående, varvid understryks önskvärdheten av att kapitalmarknaden tillförs värdebeständiga obligationer. Vidare framhålls som önskvärt, att sparmedlen inom pensioneringen till väsentlig del reinvesteras i företagen. För den skull föreslås att arbetsgivare, som har att erlägga premier för minst fem arbetstagare och vilkens sammanlagda årspremier överstiger 2 000 kr, skall äga rätt att fullgöra premielikvid genom överlämnande av revers i vad avser beloppet över 2 000 kr. Sådan revers, som har en 20-årig löptid och amorteras på visst sätt, skall efter arbetsgivarens val kunna förses med indexklausul på basis av konsumentprisindex. Är reversen försedd med indexklausul skall den löpa mot 3 % ränta, i annat fall mot affärsbankernas vanligaste ränta på borgenslån. Såväl indexbundna som icke indexbundna reversers ränta skall därjämte förses med ett säkerhetstillägg om 0,25 %, avsett att skapa en delcrederefond

för täckande av förluster i samband med företags upphörande. Till försäkringsinrättningen influtna kontanta fondmedel förutsätts även i övrigt få i viss utsträckning placeras i andra objekt än de som avses i lagen om försäkringsrörelse.

Personer, som har tillhört den kollektiva försäkringen men lämnat denna, föreslås få möjlighet att efter prövning upprätthålla den försäkring, som gällde vid utträdet. Arbetsgivare, som ansluter sina anställda till den kollektiva försäkringen, skulle ha möjlighet att för egen del inträda i samma försäkring.

För personer, som inte har tillfälle inträda i kollektivförsäkring, föreslås möjlighet till *individuella försäkringar*. Premien för sådana individuella försäkringar beräknas försäkringsmässigt enligt premiereservmetoden och utan några avjämningar e. d. Försäkringen, som inte förutsätts kunna tecknas utan hälsoprövning, skulle ges i möjligaste mån värdebeständig karaktär genom indexreglerade premier m. m.

Systemets *start* förutsätter att undersökningar och utredningar dessförinnan sker beträffande införandet av värdebeständiga obligationer på kapitalmarknaden samt om ändringar i aktiebolagslag och försäkringslag. Vidare fordras för att systemet skall kunna träda i kraft att arbetsmarknadens topporganisationer träffar ett ramavtal, vari de åtar sig att verka för försäkringens genomförande. Man uttalar från förslagsställarna att om statsmakterna tar ställning till pensionsfrågan under hösten 1957 erforderliga förberedelser bör kunna vara vidtagna inför avtalsförhandlingarna hösten 1958. Sluts då preliminära pensionsavtal, torde försäkringsinrättningen kunna träda i funktion 1960.

Särskilt yttrande: Frivillig tilläggspensionering anordnad av staten. I ett särskilt yttrande föreslår ledamoten *Carlsson*, att folkpensioneringen kompletteras enbart med en frivillig tilläggspensionering anordnad genom statens försorg. För detta ändamål skulle den av ordföranden *Eckerberg* jämte ledamöterna *Almgren*, *Kellgren* och *Nordenskiöld* skisserade frivilliga tilläggspensioneringen utbyggas och stå öppen för alla. Möjlighet bör föreligga att även kollektivt försäkra sig för viss tilläggspension. Pensionerna skulle vara värdebeständiga liksom folkpensionen och härav föranledda kostnader skulle falla på staten. Med hänsyn till statens kostnader för värdegarantin borde för närvarande högre tilläggspension än 3 000 kr få tecknas. I övrigt skulle försäkringstekniska och premiereservmässiga grunder användas vid avgiftsberäkningen, dock att eventuellt särskilt statsbidrag skulle kunna utgå till små inkomsttagares premie.

Övriga särskilda yttranden. Förutom ledamoten Carlssons nyss refererade särskilda yttrande finns i pensionsberedningens betänkande 8 särskilda yttranden. *Ordföranden* uttalar vissa betänkligheter gentemot de föreslagna pensionernas höga nivå och anser en omprövning av hustrurnas pensionsförmåner som tänkbar. Ledamöterna *Aastrup*, *Ahlberg* och *Hydén* har två

gemensamma yttranden, varav det ena innehåller en motivering till dessa ledamöters förslag till tilläggsförsäkring utöver folkpensionen och det andra återger vissa betänkligheter mot den föreslagna folkpensionshöjningens tidsförlopp. Ledamoten *Almgren* anför beträffande folkpensionsförslaget avvikande meningar rörande storleken av den inkomst, som föreslås bli övre gräns för avgiftsplikt, och rörande den av beredningen förordade minskningen av kommunala bostadstillägg. Han anser vidare beträffande förslaget till obligatorisk tilläggspensionering, att blott inkomstdelar under 20 000 kr skall vara pensionsgrundande samt att tilläggspensionen delvis beräknas på annat sätt än som föreslås. Ledamoten *Hydén* anför, att han med tvekan ansluter sig till värdebeständigheten i fråga om tilläggspensionerna samt att det hade varit lyckligt om förslaget till frivillig påbyggnad av folkpensioneringen blivit mindre detaljerat. Ledamöterna *Kellgren* och *Nordenskiöld* utvecklar i var sitt yttrande sina motiveringar för en lagstadgad, obligatorisk tilläggspensionering för löntagare. Experten *Broberg* uttalar sin principiella anslutning till förslaget om obligatorisk tilläggspensionering för löntagare och anför bl. a. vissa synpunkter på frågan om folkpensionens relation mellan ensamstående och gifta samt på frågan om tilläggspensionernas nivå.

Socialstyrelsens bostadsundersökningar 1955

Av förste aktuarie *Linnéa Jonsson*, socialstyrelsen

Beräkningen av bostadsposten i index har alltid vållat bekymmer. Någon egentlig statistik att bygga på har inte förelegat. Som underlag för beräkningarna har man använt uppgifter från hyresundersökningar, som företagits med långa tidsintervall, och i övrigt har man fått göra approximativa uppskattningar. 1952 års indexkommitté framlade emellertid ett förslag (SOU 1953: 23) till nya beräkningsmetoder, vilket har överarbetats av 1955 års bostadsindexutredning (stencil). Den nya metoden innebär bl. a. stickprovsundersökningar rörande bostads- och hyresförhållanden. Sådana undersökningar ägde första gången rum under hösten 1955 och början av år 1956.

Efter 1945 års bostadsräkning har det inte framlagts några statistiska uppgifter, som avser bostadsförhållandena i hela landet. En del av de data, som inhämtats vid 1955 års bostadsundersökningar, är därför av allmänt intresse och skall närmare redovisas i denna artikel. Däremot kommer inte de speciella indexfrågeställningarna att beröras.

Enligt bostadsindexutredningens förslag skulle tre stickprovsundersökningar äga rum, nämligen rörande uthyrda lägenheter, bostadsrättslägenheter och egnahem. Ur undersökningen skulle uteslutas sådana lägenheter i flerfamiljshus, som beboddes av ägaren själv. Vid 1955 års undersökning ingick alla storleksgrupper av lägenheter; vid de årliga hyresundersökningarna skall i fortsättningen endast medtas lägenheter bestående av 1 rum och kokvrå samt 1—4 rum och kök.

Undersökningen av uthyrda lägenheter igångsattes i början av november 1955 och omfattade dels en intervjuundersökning med hyresgäster i ett slumpmässigt urval av bostadslägenheter och dels en postundersökning bland ägarna till de fastigheter, vari de utvalda lägenheterna var belägna. Uppgifter om bostadsrättslägenheterna insamlades genom en postundersökning bland bostadsrättshavarna. Egnahemsundersökningen slutligen utfördes som en intervjuundersökning. De båda sistnämnda undersökningarna ägde rum i början av år 1956. Vid såväl hyresundersökningen som vid egnahemsundersökningen anlitades statistiska centralbyråns utredningsinstitut för intervjuarbetet.

De uppgifter som insamlades vid de tre ovannämnda undersökningarna avsåg dels lägenheternas storlek och utrustning, dels bostadskostnaderna.

Urvalet. Urvalet av de bostadslägenheter som skulle ingå i undersökningarna grundades på de under hösten 1954 avlämnade mantalsuppgifterna, vilka avsåg förhållandena den 1 november 1954. Detta material är långt ifrån idealiskt, då det gäller att välja ut lägenheter; det torde dock vara

det enda som kan ifrågakomma, såvida man inte skall lägga ner omfattande arbete och kostnader på att göra upp ett särskilt lägenhetsregister. Den främsta olägenheten med mantalsmaterialet består däri, att ibland mer än en mantalsblankett lämnas för varje lägenhet, utan att detta framgår av blanketten. Så sker ofta, när det finns en inneboende, som inte tillhör lägenhetsinnehavarens hushåll. Det inträffar också att mantalsblanketter inte lämnas för alla som skall mantalsskrivas. Vanligen gäller dock detta personer som saknar fast bostad, är intagna på anstalt el. dyl. Då dessa personer inte bebor en lägenhet, så innebär detta tydligen ingen brist ur bostadsundersökningarnas synpunkt. En annan olägenhet med mantalsmaterialet är att uppgifterna kommer att vara omkring ett år gamla, då undersökningen utförs. I föreliggande fall gjordes emellertid ett tilläggsurval av nybyggda lägenheter ur primärmaterialet för byggnadsstatistiken.

Enligt uppskattningar beräknas antalet bostadslägenheter i landet vara ca 2,5 miljoner och andelen bostadshushåll med inneboende ca 1/10. Med utgångspunkt härifrån och från den omfattning av de olika undersökningarna, som rekommenderats av bostadsindexutredningen, bestämdes den generella urvalsfraktionen till 1/700.

Om en utlottad blankett avsåg ägarens lägenhet i ett flerfamiljshus, ströks denna lägenhet. Blanketter som lämnats av inneboende fick också utgå, enär de inte motsvarade någon lägenhet utan endast en del av en lägenhet, för vilken lägenhetsinnehavaren också hade avlämnat mantalsblankett. Om man inte strukit de inneboende, skulle tydligen en sådan lägenhet fått dubbel sannolikhet att komma med i undersökningen. Ur återstoden av urvalsmassan utlottades medelst systematisk sampling undersökningsmaterial av ungefär följande storlek: 1 000 hyreslägenheter, 700 egnahem och 200 bostadsrättslägenheter i enlighet med bostadsindexutredningens förslag.

Urvalet planerades som ett stratifierat tvåstegsurval, varvid statistiska centralbyråns basurval av 70 primära urvalsenheter (undersökningsområden) kom till användning. Utlottningen av mantalsblanketterna företogs på respektive uppbördsverk och häradsskrivarkontor av personal från socialstyrelsen.

För varje utlottad blankett antecknades hushållsföreståndarens namn, födelseår, civilstånd och yrke samt adress. Vidare antecknades fastighetens beteckning och fastighetsägarens namn och adress. I städer och köpingar, där fastighetsägaren är skyldig att lämna s. k. huvudförteckning, kunde uppgifterna hämtas direkt ur denna. I orter utan huvudförteckningar erhölls uppgifter om fastighetens ägare och dennes adress ur fastighetstaxeringslängderna. Med ledning av ovanstående uppgifter angavs bostadens upplåtelseform så noggrant som möjligt, dvs. om lägenheten var uthyrd, fritt upplåten, upplåten av arbetsgivare, bebodd av ägare eller av bostadsrättshavare, eller om den utvalda personen var inneboende. Dessa uppgifter blev emellertid i många fall inte fullständiga, och ibland kunde upplåtelseformen bara anges gissningsvis. Vid intervjuerna framkom även åtskilliga förändringar, som inträffat sedan mantalsblanketten avlämnats.

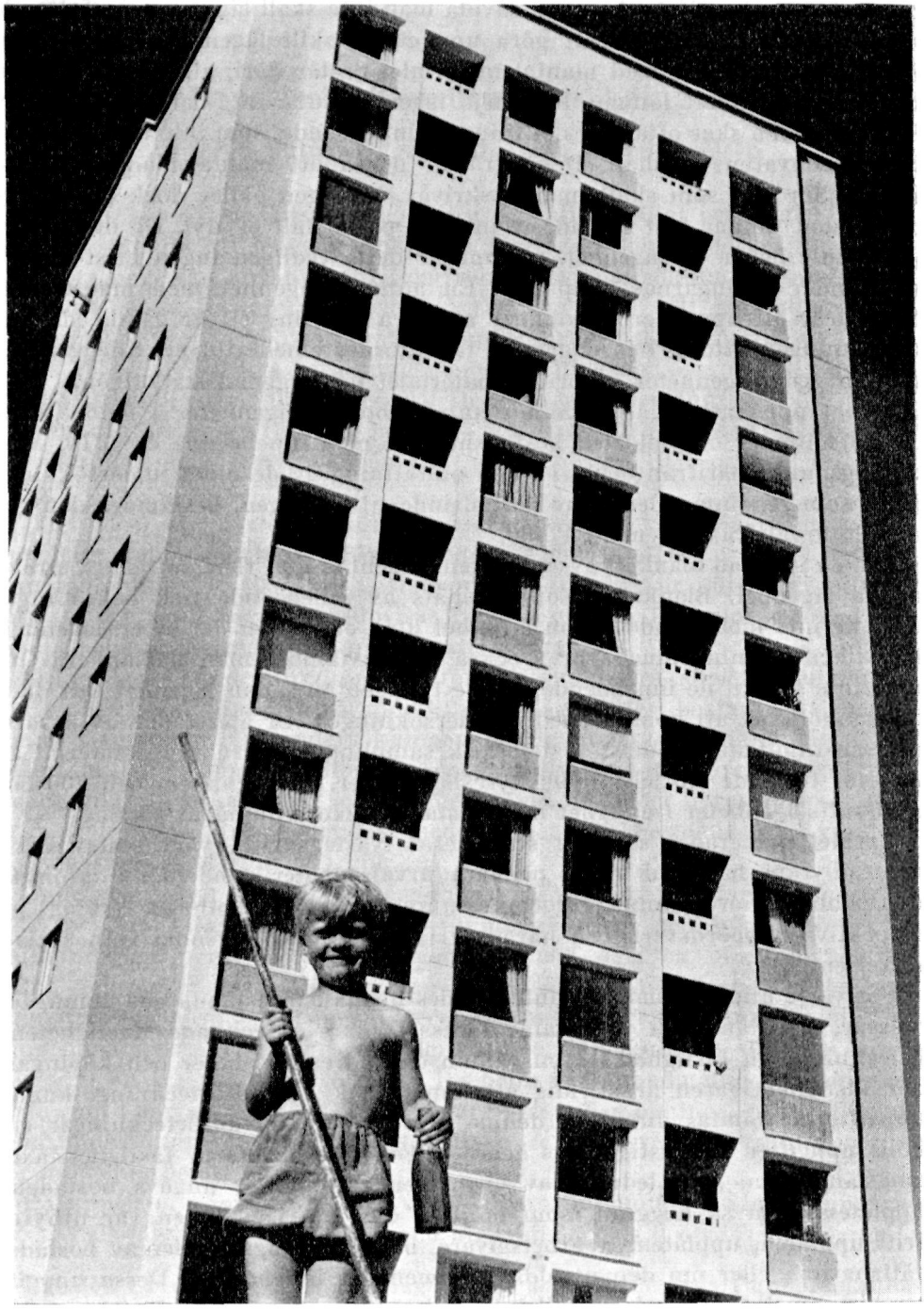

Modern höghusbebyggelse i Stockholms ytterområden

För att undersökningarna såvitt möjligt skulle avspegla de aktuella bostadsförhållandena, kompletterades urvalet med lägenheter som färdigställts under tiden 1/11 1954—31/3 1955. Urvalet av de nybyggda lägenheterna gjordes med hjälp av material hos bostadsstyrelsen.

Det utlottade materialet hade följande sammansättning.

	Antal lägenheter	%
Uthyrda lägenheter[1]	1 756	49,1
Ägarlägenheter i flerfamiljshus	75	2,1
Bostadsrättslägenheter	218	6,1
Fritt upplåtna lägenheter	75	2,1
Egnahem[2]	1 368	38,3
Tomma lägenheter	69	1,9
Annan lokal	10	0,3
Huset brunnet eller rivet	5	0,1
	3 576	**100**

[1] Uthyrda lägenheter = alla slag av uthyrda lägenheter, även sådana som är uthyrda åt anställda, släktingar etc.
[2] Egnahem = 1- och 2-familjshus, där ägaren själv bor.

Bortfallsfrekvensen och orsakerna till bortfallet i de olika undersökningarna framgår av nedanstående tablå. Det bör observeras, att undersökningen av bostadsrättslägenheterna gjordes per post. Trots upprepade skrivelser till bostadsrättshavarna och särskild förfrågan hos föreningarna visade det sig omöjligt att indriva svar för ca 12 % av dessa lägenheter.

Orsaker till bortfall	Uthyrda lägenheter %	Bostadsrätts-lägenheter %	Egna-hem %
Vägran	0,3	2,4	2,0
Sjukdom, dödsfall	0,6	1,0	0,8
Ej anträffbar	0,7	.	1,2
Kasserad	0,1	4,8	0,2
Svar ej inkommet	. [1]	12,4	.
Summa bortfall	**1,7**	**20,6**	**4,2**

[1] . = ej tillämplig uppgift.

I den postundersökning som gjordes bland fastighetsägarna erhölls svar från 90 %.

Av de uthyrda lägenheterna var 79 % uthyrda i öppna marknaden, 19 % av arbetsgivare, släkting o. dyl. och 2 % i bostadssocialt syfte.

Drygt en tredjedel av egnahemmen utgjordes av jordbruksfastigheter.

Lägenheternas storlek och antalet boende. Av tab. 1 framgår lägenheternas fördelning efter upplåtelseform och rumsantal. Ca en tredjedel av hyreslägenheterna och de fritt upplåtna lägenheterna bestod av 1 rum och kök och en lika stor del av 2 rum och kök. Bland bostadsrättslägenheterna var 44 % 2-rumslägenheter.

Egnahemmen var i regel större, och drygt hälften utgjordes av 3- och 4-rumslägenheter.

Tab. 1. Bostadens upplåtelseform och storlek
Procentuell fördelning

Antal rum och kök	Uthyrda lägenheter					Fritt-upplåtna lägenheter	Bostadsrätts-lägenheter	Egnahem		
	I öppna marknaden	Av arbetsgivare	Av släkting etc.	I bostadssocialt syfte	Tillhopa			På jordbruksfastighet	På annan fastighet	Tillhopa
1 rkv	7	3	3	77	8	—	6	—	1	0
1 rk	31	20	45	23	30	32	15	7	4	5
2 rk	32	37	31	—	32	27	44	24	24	24
3 rk	17	21	17	—	17	16	24	30	34	33
4 rk	5	8	—	—	5	8	5	17	24	22
5 o. fl. rk	2	3	—	—	2	3	1	21	12	15
Diverse smålägenheter	6	8	4	—	6	14	5	1	1	1
Summa	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Antal boningsrum i medeltal per lägenhet	1,9	2,2	1,7	1,0	1,9	2,0	2,2	3,4	3,2	3,3

Det genomsnittliga antalet rum (kök ej medräknade) var drygt 3 bland egnahemmen, 1 i de lägenheter som var uthyrda i bostadssocialt syfte och 2 i övriga upplåtelseformer.

I tab. 2 lämnas en översikt över boendetätheten i hyreslägenheter och egnahem. Som synes bodde det i genomsnitt 1 person per rum i egnahemmen, medan i de uthyrda lägenheterna motsvarande tal var 1,4.

Trångboddheten, definierad som mer än 2 personer per boningsrum, framgår av tab. 3.

Av 1-rumslägenheterna bland egnahemmen på jordbruksfastighet var över hälften trångbodda, bland övriga egnahem närmare hälften och bland de uthyrda lägenheterna omkring en tredjedel. Den totala andelen trångbodda lägenheter var högst bland de uthyrda lägenheterna (15 %) och lägst i egnahemmen på annan fastighet (3 %).

Tab. 2. Antal boende i medeltal per lägenhet

Antal rum och kök	Uthyrda lägenheter	Egnahem		
		På jordbr.-fastighet	På annan fastighet	Tillhopa
1 rkv	1,3	—	.. *	..
1 rk	2,2	2,8	2,4	2,6
2 rk	3,0	2,9	2,5	2,7
3 rk	3,5	3,7	3,1	3,3
4 rk	3,7	4,1	3,6	3,8
5 o. fl. rk	4,3	4,3	4,4	4,4
Diverse smålägenheter	1,7	..	..	..
Antal boende per boningsrum	1,4	1,1	1,0	1,0

* .. = uppgift ej tillgänglig eller alltför osäker för att anges.

Tab. 8. Procentuella antalet trångbodda lägenheter
Trångbodda = mer än 2 personer per boningsrum

Antal rum och kök	Uthyrda lägenheter	Egnahem	
		På jordbr.-fastighet	På annan fastighet
1 rkv	4,2	..	..
1 rk	31,2	56,3	43,8
2 rk	12,3	12,1	4,1
3 rk	1,8	6,8	0,7
4 rk	0,0	0,0	0,0
5 o. fl. rk	..	0,0	0,0
Tillhopa	**15,1**	**9,9**	**3,1**

En jämförelse i fråga om trångboddhet med siffror från tidigare undersökningar försvåras av att den nu redovisade undersökningen inte omfattar alla slag av lägenheter. De uteslutna lägenheterna utgör emellertid en ganska liten del av hela bostadsbeståndet. Enligt normen mer än 2 boende per boningsrum var enligt 1945 års bostadsräkning 21 % och enligt bostadsundersökningen 1955 11 % av lägenheterna trångbodda.

Utrustning med bekvämligheter. Lägenheternas utrustning med bekvämligheter framgår av tab. 4. För uthyrda lägenheter och bostadsrättslägenheter insamlades sådana uppgifter endast för 1 rum och kokvrå samt för 1—4 rum och kök. Endast dessa lägenhetskategorier skall i fortsättningen utgöra grundvalen för hyrespostens beräkning i konsumentprisindex. De utgjorde 92 % av samtliga uthyrda lägenheter enligt tab. 1. — För egnahemmen lämnas uppgift för samtliga lägenhetskategorier.

Tab. 4. Utrustning med bekvämligheter

	Hyreslägenheter	Bostadsrättslägenheter	Egnahem			Samtliga	
			På jordbruksfastighet	På annan fastighet	Tillhopa	Bostadsundersökningen 1955	Bostadsräkningen 1945
Antal lägenheter	888	156	243	408	651		
därav i % med nedanstående bekvämligheter:							
Vattenledning	91	100	76	81	79	87	66
Avlopp	93	100	77	85	82	89	
Centralvärme	64	100	42	70	59	64	46
Varmvatten	53	97	30	53	45	52	..
Eget badrum	38	93	19	41	32	39	21
» wc	66	98	24	56	44	59	36
Modern spis (gas- eller el-)	64	98	35	63	52	61	33
Kylskåp	40	79	29	37	34	40	11
Rostfri diskbänk	65	..	68	73	71	64	..
Tvättstuga med modern tvättmaskin	29	94	16	20	18	29	..

Som synes var bostadsrättslägenheterna genomgående bättre utrustade än övriga lägenheter, vilket sammanhänger med att denna bostadsform huvudsakligen förekommer i moderna hus. Som exempel kan nämnas att samtliga i undersökningen ingående bostadsrättslägenheter var försedda med centralvärme, medan bland uthyrda lägenheter endast omkring två tredjedelar hade centralvärme. I fråga om egnahemmen har s. k. »våningsvärme»* räknats som likvärdig med centralvärme, och man kommer då till en frekvens av omkring 60 %.

Egnahemmen, som ju till största delen återfinns i mindre tätorter samt på landsbygden, låg lägst i fråga om förekomsten av bekvämligheter, dock med ett undantag. Rostfri diskbänk var vanligare i egnahemmen än i hyreslägenheterna. Tämligen små skillnader förelåg beträffande förekomsten av kylskåp, centralvärme samt badrum.

På vissa punkter förelåg mycket stora skillnader mellan egnahem på jordbruksfastighet och övriga egnahem. Detta gäller främst förekomsten av wc, centralvärme, varmvatten, badrum och modern spis, där jordbrukshemmen hade en betydligt lägre standard.

Av särskilt intresse är att jämföra de erhållna resultaten med uppgifter från 1945 års bostadsräkning. En sådan jämförelse visar klart, vilken oerhörd standardhöjning som har ägt rum på bostadsområdet under det senaste årtiondet. Som exempel kan nämnas, att andelen lägenheter med kylskåp ökat från 11 % år 1945 till 40 % år 1955 och andelen med modern spis från 33 till 61 %. Vattenledning och avlopp finns nu i nio tiondelar av alla lägenheter mot endast två tredjedelar 1945.

Det är tyvärr inte möjligt att få fram fullt jämförbara siffror för att se inom vilka kommuntyper utvecklingen varit mest framträdande, men allt tyder på att bostadsstandarden har stigit i betydligt större utsträckning på landsbygden än i städerna, och att till följd därav en väsentlig utjämning av standardskillnaderna har ägt rum.

Bostadskostnaderna. Kostnaden per månad och lägenhet bland hyres- resp. bostadsrättslägenheter framgår av tab. 5. Som synes låg arbetsgivarlägen-

Tab. 5. Kostnad per månad inom olika upplåtelseformer
(För centralvärmelägenheterna är bränslekostnaderna inkluderade)

Upplåtelseform	Lägenheter	
	med centralvärme kr	utan centralvärme kr
Uthyrd i öppna marknaden	147	54
» av arbetsgivare till anställd	116	47
» i bostadssocialt syfte	49	—
Övriga uthyrda	63	..
Bostadsrättslägenheter	139	—

* Härmed avses att lägenheten uppvärms genom värmepanna, som är placerad *inom lägenheten.*

heterna betydligt lägre i fråga om hyreskostnaden än lägenheter uthyrda i öppna marknaden, trots att de senare genomsnittligt sett var något mindre.

I nedanstående tablå redovisas de genomsnittliga kostnaderna i olika storleksgrupper för i öppna marknaden uthyrda lägenheter.

	Uthyrda lägenheter	
	med centralvärme (inkl. bränslekostnad) kr	utan centralvärme kr
1 rum och kokvrå	85	..
1 » » kök	98	42
2 » » »	153	57
3 » » »	201	79
4 » » »	241	105

Den genomsnittliga årskostnaden för egnahem framgår av nedanstående tablå. För jordbruksegnahemmen visade det sig omöjligt att dela upp kostnaderna på bostaden och på övriga byggnader. De redovisade genomsnittskostnaderna avser därför endast övriga egnahem.

	Genomsnittlig årskostnad för egnahem på annan fastighet än jordbruksfastighet, kr
Låneräntor	383
Reparationer	201
Försäkringsavgifter	36
Oncra	69
Summa kr	689

Meddelanden

Konsumentprisindex och 1957 års ramavtal. I den nyligen mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen träffade överenskommelsen om ett tvåårigt ramavtal har en till socialstyrelsens konsumentprisindex knuten garantiregel införts. Garantiregeln har följande ordalydelse:

»Om konsumentprisindex med 1949 som basår och med de eventuella korrigeringar, vilka framgå nedan, för november 1957 uppnår eller överstiger talet 150, har LO rätt att före december månads utgång hos SAF påkalla förhandlingar rörande utgående förtjänster.

Träffas därvid överenskommelse om en rekommendation till de anslutna förbunden angående visst lönetillägg, förutsättes detta utgå tidigast från och med den 1 februari 1958.

Kan överenskommelse icke träffas, äga parterna inom respektive avtalsområden inom 14 dagar efter det att detta konstaterats uppsäga avtalen att utlöpa med utgången av påföljande kalendermånad.

Om indextalet — beräknat enligt nedan angivna regel — senare under avtalsperioden, dock senast för oktober 1958, skulle sjunka så att det understiger 150, skola eventuellt överenskomna lönetillägg upphöra att utgå från och med den första i andra månaden efter den, under vilken nämnda indextal publicerats.

Därest man skulle besluta en allmän omsättningsskatt eller ett system med omfattande punktskatter, som får liknande verkan som en omsättningsskatt, skall konsumentprisindex korrigeras för inverkan härav.»

Det kan tilläggas, att konsumentprisindex för januari 1957 utgjorde 144 och att uppgången under det senaste året varit 7 enheter.

Översyn av ortsgrupperingssystemet. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 februari 1957 har statsrådet och chefen för civildepartementet tillkallat fem utredningsmän för att verkställa en översyn av ortsgrupperingssystemet. Till utredningsmän har utsetts talmannen i andra kammaren Gustaf Nilsson, Kristinehamn (ordförande), ledamöterna av riksdagens första kammare Sigfrid Larsson, Svalöv, Ebbe Ohlsson, Blädinge, och Georg Pettersson, Visby, samt ledamoten av riksdagens andra kammare Eric Nelander, Trelleborg. Förste aktuarierna Arne Aldestam och Leif Björk har förordnats att som experter biträda utredningsmännen och förste aktuarien Gustaf Berglund att vara sekreterare.

I utredningsdirektiven framhåller statsrådet, att den av riksdagen begärda, på prisgeografiska undersökningar grundade översynen av ortsgrupperingssystemet bör föregås av vissa principiella överväganden. Till en början bör därför, enligt statsrådet, utredningen allsidigt och förutsättningslöst överväga frågan om sambandet i olika hänseenden mellan lönedifferentiering, differentiering av de skattefria avdragen och en ortsgruppering, grundad på skillnader i levnadskostnaderna orterna emellan. Arbetet bör i denna del bedrivas med sådan skyndsamhet, att resultatet av utredningens överväganden kan redovisas före den 1 oktober innevarande år. Frågan om utredningens fortsatta arbete torde därefter böra anmälas för Kungl. Maj:t.

Utredningen bör under sitt arbete i den utsträckning, som kan erfordras för ett allsidigt belysande av frågeställningarna, lämna vederbörliga offentliga myndigheter, enskilda institutioner och intressesammanslutningar tillfälle att till utredningen framföra sina synpunkter.

Beslut om barnbidrag i Finland till svenska, norska, danska och isländska medborgare. Finlands statsråd har genom beslut den 10 januari 1957 i stöd av konventionen mellan de nordiska länderna om social trygghet förordnat »att förutsättning för erläggande av barnbidrag åt isländska,

norska, svenska och danska medborgare, utöver de villkor och bestämmelser, som angå finska medborgare, är att barnet vårdas av person, som är bosatt i Finland och är där mantalsskriven».

I gällande finska lag om barnbidrag av den 22 juli 1948 stadgas bl. a. att det »för barns uppehälle och uppfostran» skall utgå »av statens medel barnbidrag med fjortontusenfyrahundra mark om året för varje i Finland boende barn, som icke fyllt sexton år».

Landsorganisationens lönestatistiknämnd. För att förbättra lönestatistiken för löntagare inom LO-området har landssekretariatet tillsatt en lönestatistiknämnd. Nämnden är underställd LO:s avtalsråd och har följande sammansättning: Herman Blomgren, LO (ordf.), Per Holmberg, LO (sekr.), Erik Berglund, Statstjänarkartellen, Rune Larsson, Träindustriarbetareförbundet, Erik Magnusson, Handelsanställdas förbund, Henry Svensson, Metallindustriarbetareförbundet, och Jan Wittrock, Byggnadsfackens utredningsavdelning.

Som särskilt adjungerade ledamöter ingår Nils Ericsson och Rudolf Meidner, LO. Dessutom har fackförbunden anmodats att utse kontaktmän, som deltar i nämndens arbete i frågor, som berör respektive förbund.

Lönestatistiknämndens verksamhet kommer huvudsakligen att inriktas på tre uppgifter, nämligen

att diskutera och utarbeta normerande riktlinjer för det samarbete i lönestatistiken, som nu sker eller övervägs mellan fackförbund och arbetsgivarförbund,

att diskutera lönestatistikfrågan med de fackförbund, som för sitt område för närvarande saknar lönestatistik eller har särskilt bristfällig sådan, samt

att på det rent tekniska planet samråda med socialstyrelsens utredningsbyrå, SAF:s statistiska byrå samt TCO:s statistiknämnd för att i detalj klargöra hur redan befintlig lönestatistik på olika håll bäst skall kunna nyttiggöras.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	7, 1956
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1957
Sociala frågor vid årets riksdag	10, 1956
Socialutgifterna i Sverige, årligen	2, 1957
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	1, 1957
Arbetsmarknaden:	
Frånvarofrekvens vid vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1956
Kollektivavtal	1, 1956
Sysselsättning och arbetslöshet, månatligen	
Sysselsättning och löner inom industrin, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	9, 1956
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1956
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1957
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1956
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning, varje kvartal	2, 1957
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	5, 1956
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	2, 1957
Barnavård, samhällets, årligen	3, 1956
Fattigvården, årligen	detta nr
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	3, 1956
Mödrahjälpen, årligen	7, 1956
Social hemhjälp, årligen	8, 1956
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	5, 1956
Ålderdomshemmen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1956
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1956

Fattigvården under år 1955

Antal understödda familjer och personer. Under år 1955 sjönk antalet familjer som erhållit hjälp av fattigvårdsstyrelserna med 11 % och utgjorde sammanlagt 135 300. Den främsta anledningen till denna nedgång var den allmänna sjukförsäkringens införande den 1 januari 1955. Sannolikt har dock verkningarna av sjukförsäkringen icke till fullo gjort sig gällande under år 1955. Vissa övergångssvårigheter i sjukkassorna torde ha medfört att fattigvården i början av året fått förskottera sjukkassehjälpen i viss utsträckning, varför man först när 1956 års statistik föreligger, kan få en fullständig bild av hur sjukförsäkringen påverkat fattigvårdens omfattning.

Hela antalet understödda personer under år 1955, inberäknat samtliga familjemedlemmar, uppgick till i runt tal 275 000. Detta innebär i jämförelse med 1954 en minskning med 17 100 familjer och med 31 700 personer. En översikt av antalet understödsfall och antalet understödda personer av olika slag samt förändringarna sedan föregående år framgår av följande tablå.

	Antal år 1955	Förändring sedan år 1954	
		antal	i %
Antal understödda familjer	135 266	— 17 118	—11,2
Därav			
a) ensam man utan barn	35 524	— 4 540	—11,3
» » med »	747	— 330	—30,6
» kvinna utan »	39 091	— 4 662	—10,7
» » med »	15 081	— 659	— 4,2
gift par utan »	16 731	— 3 149	—15,8
» » med »	28 001	— 3 697	—11,7
ensamma barn	91	— 81	..
b) samtliga familjer utan barn	91 346	— 12 351	—11,9
» » med »	43 829	— 4 686	— 9,7
c) landsbygd	57 062	— 7 806	—12,0
städer	78 204	— 9 312	—10,6
Antal understödda personer	274 917	— 31 669	—10,3
Därav			
a) vuxna män	81 003	— 11 716	—12,6
» kvinnor	98 904	— 12 167	—11,0
barn under 16 år	95 010	— 7 786	— 7,6
b) landsbygd	121 335	— 13 350	— 9,9
städer	153 582	— 18 319	—10,7

Nedgången av antalet understödsfall varierar något för de olika familjetyperna. Den största minskningen (11,9 %) redovisas för familjetyperna utan barn, medan de med barn har minskat med 9,7 %. Barnfamiljernas relativa andel av samtliga familjer inom fattigvården hade fortsatt att öka och utgjorde nu 32,4 % av samtliga mot 31,8 % år 1954 och 30,1 % år 1953. Antalet barn i de fattigvårdsunderstödda familjerna har sedan 1954 minskat med 7,6 %, medan antalet vuxna minskat med ca 12 %.

Understödsfallen har minskat något mer på landsbygden än i städerna, medan nedgången för antalet understödda personer varit av ungefär samma storleksordning. Nedgången på landsbygden har varit 12 % beträffande antalet fall och 10 % i fråga om antalet personer, medan motsvarande siffror för städerna varit 10,6 resp. 10,7 %. Antal understödsfall och understödda personer på landsbygden inom olika riksområden samt i städer av olika storlek redovisas i tab. 1, vari även de absoluta och de relativa förändringarna sedan 1954 redovisas. Störst har minskningen av antalet understödda personer på landsbygden varit i Mälarlänen (med 13 %) och minst i Övre Norrland (med 3 %).

Antalet fattigvårdsunderstödda personer i relation till folkmängden uppgår för hela riket till 3,8 per 100 invånare (1954: 4,3). Motsvarande tal är för städerna 4,3 (1954: 4,9) och för landsbygden 3,3 (1954: 3,6).

Tab. 1. Antal understödsfall och understödstagare inom olika riksområden

	Antal understödsfall	Förändring sedan 1954		Antal understödda personer	Förändring sedan 1954	
		antal	%		antal	%
Landsbygd	57 062	— 7 806	— 12,0	121 335	— 13 350	— 9,9
Mälarlänen	10 101	— 1 656	— 14,1	20 172	— 3 116	— 13,4
Östra Götaland	8 238	— 1 183	— 12,6	16 288	— 1 756	— 9,7
Skåne, Blekinge o. Halland	6 920	— 782	— 10,2	14 377	— 1 327	— 8,5
Bohuslän o. Vänerlänen	8 456	— 1 391	— 14,1	16 650	— 1 936	— 10,4
Dalarna o. Nedre Norrland	15 032	— 2 449	— 14,0	31 631	— 4 549	— 12,6
Övre Norrland	8 315	— 345	— 4,0	22 217	— 666	— 2,9
Städer	78 204	— 9 312	— 10,6	153 582	— 18 319	— 10,7
Stockholm	24 504	— 3 396	— 12,2	45 300	— 6 692	— 12,9
Göteborg	9 073	— 902	— 9,0	17 055	— 2 377	— 12,2
Malmö	4 551	— 850	— 15,7	9 778	— 1 276	— 11,5
Övriga städer över 30 000 invånare	15 951	— 1 426	— 8,2	32 734	— 2 824	— 7,9
Städer under 30 000 invånare	24 125	— 2 738	— 10,2	48 715	— 5 150	— 9,6
Hela riket	**135 266**	**— 17 118**	**— 11,2**	**274 917**	**— 31 669**	**— 10,3**

Understödsfrekvensen är mycket varierande inom skilda delar av riket, vilket framgår av följande sammanställning, där antalet understödda personer beräknats i procent av folkmängden år 1955 inom olika riksområden på landsbygden samt i städer av olika storlek. Understödsfrekvensen på landsbygden är lägst i de södra och sydvästra delarna av riket (2,4 resp. 2,3 %) och högst i Övre Norrland (5,9 %). Bland de enstaka landskommunerna redovisas de högsta understödsfrekvenserna av Töre (14,6 %), Karesuando (14,1 %), Hietaniemi (11,6 %) samt Korpilombolo (11,1 %), samtliga i Norrbottens län. Bland städerna har Visby, Arvika samt Piteå de högsta understödsfrekvenserna (med resp. 6,6, 6,5 och 6,4 %).

	Antal understödstagare i % av folkmängden
Landsbygd	3,3
Mälarlänen	3,3
Östra Götaland	2,5
Skåne, Blekinge o. Halland	2,4
Bohuslän o. Vänerlänen	2,3
Dalarna o. Nedre Norrland	4,3
Övre Norrland	5,9
Städer	4,3
Stockholm	5,8
Göteborg	4,6
Malmö	4,8
Övriga städer över 30 000 invånare	3,8
Städer under 30 000 invånare	3,7
Hela riket	**3,8**

Olika hjälpformers omfattning. Den vanligaste hjälpformen inom fattigvården är hemunderstödet. Denna del av verksamheten omfattade år 1955 ca 106 000 fall, vilket motsvarar 78 % av samtliga redovisade under-

Tab. 2. Antal understödsfall med hemunderstöd inom olika riksområden

	Antal hemunderstödda familjer		Förändring i %
	1954	1955	
Landsbygd	42 580	39 990	— 6,1
Mälarlänen	8 030	7 285	— 9,3
Östra Götaland	5 705	5 310	— 6,9
Skåne, Blekinge o. Halland	4 810	4 620	— 4,0
Bohuslän o. Vänerlänen	5 750	5 340	— 7,1
Dalarna o. Nedre Norrland	12 175	10 995	— 9,7
Övre Norrland	6 110	6 440	+ 5,4
Städer	74 405	66 160	— 11,1
Stockholm	25 070	22 845	— 8,9
Göteborg	9 005	8 460	— 6,1
Malmö	4 880	4 020	— 17,6
Övriga städer över 30 000 invånare	14 710	12 550	— 14.7
Städer med 10 000—30 000 invånare	16 210	14 525	— 10,4
Städer med mindre än 10 000 invånare	4 530	3 760	— 17,0
Hela riket	**116 985**	**106 150**	**— 9,3**

stödsfall. Hemunderstödets relativa andel har fortsatt att långsamt öka. För 1954 redovisades sålunda 77 %, medan motsvarande siffra år 1950 var 72 %. Från år 1954 har antalet hemunderstödda familjer minskat med ca 10 800, eller 9 %. På landsbygden är nedgången något mindre (6 %) än i städerna (11 %). Antalet hemunderstödsfall inom olika riksområden på landsbygden samt inom olika städer åren 1954 och 1955 framgår av tab. 2.

Särskilt markant har nedgången sedan föregående år varit i Malmö stad (med inemot 18 %) samt i städerna med mindre än 10 000 invånare, där nedgången utgjort 17 %. På landsbygden uppvisar Övre Norrland en rakt motsatt tendens än övriga delar av riket. Här har nämligen antalet fall ökat något (ca 5 %), medan alla andra riksområden redovisar en tillbakagång. Störst var nedgången i Dalarna och Nedre Norrland samt i Mälarlänen, med 10 resp. 9 %.

Fattigvårdsstyrelserna utbetalade i hemunderstöd inalles 76,5 milj. kr, vilket utgör 10,5 milj. kr (12 %) mindre än under 1954. Medelbeloppet per familj uppgick till 136 kr per månad, vilket är nästan exakt samma belopp som år 1954. Det var i städerna mycket högre än på landsbygden (161 resp. 102 kr).

Antal personer, för vilka fattigvårdsstyrelsen under år 1955 helt eller delvis bekostat en längre eller kortare tids vård på sjukvårdsanstalt, uppgick till inalles 17 400, varav 9 300 män, 7 700 kvinnor samt 400 barn. Sedan år 1954 har detta antal minskat mycket kraftigt, eller med 55 %. givetvis en följd av den nya sjukförsäkringsreformen. Det totala värdet av vården på sjukvårdsanstalt minskade samtidigt med 24 %, från 21,7 milj. kr till 16,5 milj. kr. Den genomsnittliga vårdkostnaden per dag

Tab. 3. Fattigvårdens understödskostnader (i milj. kr)

		Hem-understöd	Vård på sjukvårds-anstalt	Annan hjälp	Samtliga understödsformer
Landsbygd	1955	24,2	10,5	4,4	39,1
	1954	25,9	13,0	3,9	42,8
Städer	1955	52,3	6,0	2,7	61,0
	1954	61,1	8,7	2,6	72,4
	Hela riket 1955	**76,5**	**16,5**	**7,1**	**100,1**
	1954	87,0	21,7	6,5	115,2

ökade däremot från 3,88 kr år 1954 till 4,43 kr år 1955, vilken ökning motsvarar 14,2 %.

De understödsfall som erhållit annan hjälp (dvs. utackordering, utrustning för intagning på anstalt, resor, kostnader för yrkesutbildning, tandvård, begravningskostnader m. m.) uppgick år 1955 till 31 300, vilket innebär en minskning med ca 900 personer eller 2,7 % sedan 1954.

Sammanlagda värdet av de belopp som fattigvårdsstyrelserna utgett för hemunderstöd, vård på sjukvårdsanstalt samt annan hjälp under år 1955 uppgår, som framgår av tab. 3, till 100,1 milj. kr, vilket innebär en minskning sedan 1954 med 15,1 milj. kr eller 13,1 %.

T. G.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1956

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1946—1956 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare. I tab. 2 ges vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, städer med mindre än 10 000 invånare och köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1946—december 1956

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Hela året .	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 096	30 115	29 247
1:a kvartalet	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250	6 944	8 908
2:a »	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 368	7 625	5 340
3:e »	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 593	6 344	5 328
4:e »	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	11 885	9 202	9 671
Januari . .	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 806	1 436	1 906
Februari . .	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421	2 008	2 649
Mars . . .	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023	3 500	4 353
April . . .	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441	2 555	1 442
Maj	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451	2 776	1 918
Juni	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 476	2 294	1 980
Juli	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800	1 540	1 316
Augusti . .	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040	1 582	1 347
September .	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753	3 222	2 665
Oktober . .	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 213	2 576	3 083
November .	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 118	2 922	2 730
December . .	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 554	3 704	3 858

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar*

	1955		1956	
	4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året
Städer med mer än 30 000 invånare	6 689	22 765	6 068	20 471
Städer med 10 000—30 000 invånare	3 554	11 006	4 948	12 604
Städer med mindre än 10 000 invånare	977	3 403	1 122	3 413
Köpingar	1 772	4 520	1 875	5 065
Summa	**12 992**	**41 694**	**14 013**	**41 553**

* Enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1956.

Antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga nybyggnader i hela riket uppgick år 1955 till 56 970. För år 1956 har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter beräknats uppgå till 56 000 à 57 000.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i de 53 städer, som redovisas i tab. 1, var 29 247 under år 1956, vilket understiger motsvarande antal år 1955 med 868 eller 3 %. Dessa städer svarade år 1956 för ca 52 % av bostadsproduktionen i hela riket. Antalet under fjärde kvartalet 1956 inflyttningsfärdiga lägenheter överstiger antalet under vart och ett av årets tre första kvartal. I de 53 städer, för vilka uppgifter redovisas i tab. 1, blev sålunda 8 908 lägenheter inflyttningsfärdiga under första kvartalet, 5 340 under andra, 5 328 under tredje och 9 671 under fjärde kvartalet. För samtliga städer och köpingar tillhopa är motsvarande antal 13 024, 7 425, 7 091 och 14 013.

En jämförelse med antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under fjärde kvartalet 1956 med motsvarande kvartal år 1955 visar, att i städer och köpingar antalet inflyttningsfärdiga lägenheter har ökat med 8 % (tab. 2).

För olika grupper av kommuner visar en jämförelse med fjärde kvartalet 1955, att bostadsproduktionen under fjärde kvartalet 1956 minskat med 9 % i städer med mer än 30 000 invånare, men ökat i övriga grupper av städer samt i köpingar. I städer med 10 000—30 000 invånare uppgick ök-

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1955		1956		Städer	1955		1956	
	4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året		4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året
Stockholm .	1 917	6 820	1 300	5 380	Karlskrona .	184	332	16	231
Göteborg . .	1 440	4 492	1 188	3 628	Karlstad . .	101	458	98	398
Malmö . . .	501	2 184	474	2 214	Linköping .	198	1 011	156	507
Borås . . .	123	893	380	891	Lund . . .	75	472	55	445
Eskilstuna .	362	600	177	420	Norrköping .	142	388	253	545
Gävle . . .	119	547	373	633	Solna . . .	86	350	234	518
Halmstad .	41	297	101	397	Uppsala . .	470	919	329	1 158
Hälsingborg	78	569	135	465	Västerås . .	492	1 158	315	1 043
Jönköping .	44	372	85	479	Örebro . . .	242	738	282	825
Karlskoga .	74	165	117	294	Tillhopa	**6 689**	**22 765**	**6 068**	**20 471**

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1946—december 1956

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Hela året .	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200	31 900	30 300	31 300
1:a kvartalet	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800	4 200	5 800
2:a »	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400	7 100	9 900
3:e »	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 500	8 200	6 500
4:e »	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900	8 200	10 800	9 100

ningen till 39 %, i städer med mindre än 10 000 invånare till 15 % och i köpingar till 6 %.

Under hela år 1956 blev i samtliga städer och köpingar tillhopa 41 553 lägenheter inflyttningsfärdiga, vilket i jämförelse med år 1955, då antalet var 41 694, innebär en minskning med mindre än 1 %.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter har under år 1956 i jämförelse med år 1955 minskat med 21 % i Stockholm och med 19 % i Göteborg samt ökat med 1 % i Malmö.

I dessa tre städer tillhopa har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter minskat med 23 % under fjärde kvartalet 1956 i förhållande till motsvarande kvartal 1955. Det sammanlagda antalet under hela året inflyttningsfärdiga lägenheter har minskat med 17 % i förhållande till år 1955.

I städer med 30 000—100 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under fjärde kvartalet ökat med 10 % under det att antalet under hela året inflyttningsfärdiga lägenheter varit i det närmaste oförändrat i förhållande till föregående år. I hälften av dessa sexton städer har under år 1956 färdigställts ett större antal lägenheter än under år 1955.

I städer med 10 000—30 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under år 1956 i jämförelse med år 1955 ökat med 15 %, i städer med mindre än 10 000 invånare har antalet varit ungefär oförändrat, i köpingar har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter ökat med 12 %.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1946 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1946—31 december 1956

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
1:a kvartalet	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700	33 200	33 100
2:a »	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800	32 700	37 700
3:e »	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 700	34 600	38 800
4:e »	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	36 000	36 200	38 300

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1955			1956	
	4 kv.	Hela året		4 kv.	Hela året
		I[1]	II[2]		II[2]
Stockholm	101 681	219 158	214 330	50 357	181 814
Göteborg	88 660	216 169	214 845	55 815	153 225
Malmö	54 930	90 220	88 541	27 161	99 018
Norrköping	3 197	16 427	14 718	6 085	27 414
Hälsingborg	7 360	25 590	20 622	15 846	77 977
Örebro	15 573	49 531	46 503	20 364	49 759
Borås	14 380	35 019	34 870	10 599	25 704
Tillhopa	**285 781**	**652 114**	**634 429**	**186 227**	**614 911**

[1] Inkl. lokaler för andra än bostadsändamål, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.
[2] Exkl. dylika lokaler.

byggnad vid slutet av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under fjärde kvartalet 1956, uppgick till 9 100, vilket överstiger antalet under tredje kvartalet påbörjade med 2 600 eller 40 % och understiger antalet under fjärde kvartalet 1955 påbörjade med 1 700 eller med 16 %.

Under år 1956 påbörjades 31 300 lägenheter, vilket överstiger antalet under år 1955 påbörjade med 1 000 eller med 3 %.

Antalet lägenheter i hus under byggnad var 38 300 vid utgången av år 1956, vilket innebär en minskning i förhållande till antalet lägenheter i hus under byggnad vid tredje kvartalets utgång med 500 eller en dryg procent. I förhållande till antalet lägenheter i vid utgången av år 1955 pågående företag har antalet lägenheter ökat med 2 100 eller med 6 %.

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 4:e kvartalet 1956 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- och påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	43 723	848	5 786	18 739	3 160	28 458	50 357
Göteborg	38 800	4 330	12 685	24 655	8 265	22 895	55 815
Malmö	22 091	2 200	2 870	8 585	8 385	10 191	27 161
Norrköping	2 670	3 253	162	2 732	2 300	1 053	6 085
Hälsingborg	12 019	3 827	—	2 415	6 282	7 149	15 846
Örebro	13 857	719	5 788	7 375	728	12 261	20 364
Borås	9 393	526	680	3 797	1 705	5 097	10 599
Tillhopa	**142 553**	**15 703**	**27 971**	**68 298**	**30 825**	**87 104**	**186 227**

Lokaler för andra än bostadsändamål. Vissa uppgifter om fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål meddelas i tab. 6 och 7. I de meddelade uppgifterna för år 1956 liksom i uppgifterna för fjärde kvartalet 1955 ingår icke uppgifter om byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under fjärde kvartalet 1956 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 186 200 m². Motsvarande areal under fjärde kvartalet 1955 uppgick till 285 800 m².

Sysselsättning och löner inom industrin i november 1956

Primärmaterialet. *Månadsstatistiken.* Socialstyrelsen erhåller *varje månad* från företag inom industrin uppgifter om antalet manliga resp. kvinnliga arbetare, som en viss (valfri) dag under en angiven period i slutet av månaden varit a) i arbete, b) anställda i företaget men ej sysselsatta på grund av arbetsbrist, reparationer o. dyl., c) frånvarande av personliga skäl (sjukdom, semester, militärtjänst m. m.). För män och kvinnor tillhopa erhålls dessutom uppgifter om antalet frånvarande på grund av arbetskonflikt. I tab. 1 och 2 avses med »anställda arbetare (exkl. permitterade)» summan av antalen i grupperna a och c.

Kvartalsstatistiken. För den mellersta månaden i *varje kvartal* erhålls från i stort sett samma industriföretag som beträffande månadsstatistiken uppgifter om a) av arbetare uppburen lönesumma och utförda arbetstimmar under en avlöningsperiod (med fördelning på vuxna manliga resp. vuxna kvinnliga arbetare samt minderåriga arbetare och lärlingar), b) antal arbetare, som varit i arbete under hela eller en del av avlöningsperioden, c) antal arbetare, som under avlöningsperioden lämnat företaget (efter uppsägning från arbetsgivaren eller på egen begäran), anställts vid företaget, haft deltidsanställning eller haft förkortad arbetstid. I de redovisade lönesummorna skall enligt anvisningarna ej ingå helgdagslön eller helgdagsersättning, semesterlön, sjuklön o. dyl.

Uppgifter till de båda slagen av undersökningar erhålls i allmänhet för varje fristående arbetsställe. I vissa fall avser redovisningen dock flera arbetsställen tillhopa. Redovisningsenheterna betecknas i denna redogörelse som »företag». De beräkningar, som görs på grundval av dessa undersökningar, avser endast företag, för vilka uppgifter lämnats vid båda de redovisningstillfällen som jämförelsen avser.

Fr. o. m. januari 1956 har vissa ändringar vidtagits i den för sysselsättnings- och lönestatistiken tillämpade industrigrupperingen. I redogörelsen för sysselsättning och löner i februari 1956 i Soc. Medd. 1956: 6, sid. 403, redogörs för de vidtagna ändringarna.

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av månadsstatistikens uppgifter beräknas för den mellersta månaden i varje kvartal förändringarna i antalet anställda arbetare sedan motsvarande tidpunkt föregående år. Jämförelsen mellan november 1955 och november 1956 grundar sig på uppgifter från ca 6 700 företag med omkring 480 000 arbetare.

Tab. 1 (kol. 2—4) anger de procentuella förändringarna mellan november 1955 och november 1956 i antalet anställda manliga och kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen visar, att antalet anställda (män och kvinnor tillhopa) i genomsnitt för samtliga in-

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i november 1956 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i november 1956			Genomsnittlig timförtjänst i november 1956		Genomsnittlig timförtjänst i november 1956, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp[1]				
	Indextal (november 1955 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	103,4	103,4	..	107,6	..	4,76	5,41	5,47	6,80	5,98
Malmgruvor	103,6	103,6	..	107,5	..	—	5,41	5,47	6,80	6,04
Kolgruvor	98,7	98,7	..	107,9	..	4,76	—	—	—	4,76
Metall- o. verkstadsind.	101,3	101,3	100,8	108,7	109,0	4,33	4,73	5,54	5,59	4,95
Järn-, stål- o. kopparverk	102,9	102,8	108,2	108,5	108,5	..	4,81	..	..	4,94
Järn- o. stålmanufaktur	96,2	96,8	92,6	108,2	108,0	4,25	4,64	5,35	6,48	4,76
Mekaniska verkstäder	101,1	101,1	101,0	108,9	110,6	4,37	4,78	5,38	5,70	4,97
Reparationsverkstäder	102,3	102,2	..	107,0	..	3,85	4,35	4,93	5,45	4,82
Skeppsvarv	108,5	108,5	..	111,1	..	..	4,83	5,83	..	5,34
Elektroteknisk industri	102,6	101,6	105,7	106,3	108,3	..	4,55	5,11	5,19	4,82
Annan metallindustri	91,9	92,0	91,3	107,4	108,4	4,16	4,55	5,16	5,44	4,74
Jord- o. stenindustri	97,7	98,2	93,5	107,9	108,2	4,14	4,47	5,16	6,12	4,46
Torvindustri	91,8	92,2	..	116,5	..	4,53	..	—	—	4,18
Stenindustri	94,8	94,7	..	106,9	..	4,25	4,34	..	..	4,33
Kalk- och kritbruk	98,4	98,3	..	107,4	..	4,06	4,58	..	..	4,48
Cementfabriker	98,3	97,8	..	109,3	..	..	..	—	—	4,69
Cementvarufabriker	105,1	105,5	..	107,8	..	4,35	4,88	..	6,81	5,12
Tegelbruk	94,2	94,2	..	106,8	..	4,04	4,16	..	..	4,13
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	94,6	96,4	91,0	108,1	108,0	3,93	4,23	..	—	4,31
Glasindustri	103,1	103,6	100,0	107,2	109,1	4,13	..	..	..	4,23
Annan jord- o. stenindustri	97,4	97,8	..	107,7	..	..	4,90	..	..	4,94
Träindustri	92,7	92,7	91,5	105,3	105,8	3,99	4,21	4,53	4,53	4,20
Sågverk o. hyvlerier	89,4	89,5	88,2	105,4	..	3,67	4,19	4,51	4,36	4,22
Lådfabriker	89,4	89,0	..	104,3	..	..	3,93	..	..	3,97
Fanér- o. plywoodfabriker	91,1	92,6	..	105,5	..	..	..	..	—	4,47
Byggnadssnickerifabriker	96,4	96,4	..	104,8	..	4,09	4,23	4,53	..	4,18
Möbelfabriker[2]	94,8	95,0	90,0	104,9	..	4,09	4,21	..	..	4,18
Svarveri- o. skidfabriker	98,1	97,7	..	105,9	..	3,86	4,20	..	..	4,14
Annan trävaruindustri	95,5	96,0	92,5	107,6	..	3,93	4,21	..	..	4,13
Massa- o. pappersindustri	102,9	103,4	99,6	107,8	106,4	4,33	4,74	5,02	5,05	4,73
Massafabriker	102,1	102,3	91,5	108,0	108,5	4,53	4,81	5,16	..	4,94
Pappersbruk o. pappfabr.	104,1	104,4	102,6	107,8	106,2	4,30	4,71	..	..	4,56
Wallboardfabriker	102,4	103,1	..	106,7	106,1	—	..	..	—	4,79
Papp- o. pappersvaruind.	100,5	103,4	96,3	107,0	106,2	4,30	4,40	..	4,77	4,39
Grafisk industri	100,9	101,6	97,9	105,8	106,5	4,20	4,81	5,26	5,58	5,25
Bokbinderier	98,3	98,3	98,4	106,9	106,5	..	4,37	..	5,43	4,92
Bok- o. accidenstryckerier	101,2	102,9	95,3	105,3	107,0	..	4,55	4,68	5,18	4,94
Tidningstryckerier	101,0	101,0	101,3	106,1	103,5	..	5,10	..	6,27	5,71
Annan grafisk industri	101,9	101,3	107,0	106,3	109,0	—	4,50	..	5,30	5,04
Livsmedelsindustri	99,5	99,9	98,7	107,0	107,8	4,28	4,15	4,43	4,84	4,33
Kvarnar	104,3	104,7	..	106,7	..	..	3,93	..	..	4,14
Bageriindustri	100,6	99,7	102,3	106,3	106,3	..	4,27	4,32	4,68	4,38
Sockerindustri	101,6	101,7	101,3	110,7	113,2	4,49	..	..	—	4,51
Choklad- o. konfektind.	94,3	97,2	92,9	107,0	108,4	—	3,92	..	5,35	4,44
Mejeriindustri	99,2	99,2	99,5	105,6	108,5	3,90	3,95	..	..	4,30
Slakterier o. charkuterier	98,1	97,8	99,1	105,2	106,7	4,01	4,28	4,57	4,97	4,33
Fiskkonservfabriker	99,3	96,3	101,0	106,3	107,0	..	3,94	..	..	4,05
Fruktkonservindustri	101,9	107,2	99,1	105,4	108,4	4,04	..	—	..	3,97
Margarinindustri	95,1	96,5	..	110,4	..	—	..	..	..	4,68
Annan livsmedelsindustri	106,6	106,2	107,7	110,4	108,1	..	3,91	..	..	4,12

[1] I uppgifterna ingår ej helgdagslön, helgdagsersättning, semesterlön eller sjuklön.

[2] I Soc. Medd. 1957: 1, sid. 35 lämnades för manliga arbetare vid möbelfabriker indextalet 109,3 för genomsnittlig timförtjänst i augusti 1956 (augusti 1955 = 100). Detta indextal skall vara 105,4. Timförtjänsten i augusti 1956 uppgavs vara 4,53 kr i dyrortsgrupp 3 och 4,28 kr i hela riket. Dessa timförtjänster skall vara 4,22 kr resp. 4,13 kr. För hela gruppen träindustri skall indextalet för vuxna manliga arbetare vara 105,6 och timförtjänsten 4,20 kr i dyrortsgrupp 3 och 4,18 kr i hela riket.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I NOVEMBER 1956 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i november 1956			Genomsnittlig timförtjänst i november 1956		Genomsnittlig timförtjänst i november 1956, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (november 1955 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	93,3	96,9	84,3	105,2	105,8	3,70	3,87	4,36	4,79	4,22
Dryckesvaruindustri . .	94,4	96,6	84,1	105,4	105,8	3,71	3,86	4,38	4,82	4,22
Tobaksfabriker	88,9	101,7	84,4	103,2	106,0	..	..	..	..	4,26
Textil- o. beklädnadsind. .	97,5	96,7	98,0	107,1	107,6	3,75	4,01	4,25	4,79	3,97
Ylleindustri	94,0	93,3	94,6	107,6	108,9	3,77	3,88	..	..	3,87
Bomullsindustri	95,2	95,0	95,4	106,8	109,2	3,75	3,85	..	—	3,87
Linne- o. juteindustri . .	92,4	91,2	93,4	108,7	106,4	..	..	..	—	3,70
Trikåfabriker	103,1	100,0	104,1	107,6	107,0	3,78	4,19	..	..	4,11
Sömnadsindustri	98,9	101,2	98,3	106,5	107,3	3,81	4,08	4,28	4,85	4,13
Hatt- o. mössfabriker . .	94,4	91,8	95,2	113,9	105,7	..	4,35	..	..	4,40
Annan textil-o. beklädn.ind.	98,6	98,3	98,8	106,4	107,1	3 81	4,08	..	..	4,05
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	97,9	97,9	97,8	107,2	107,4	4,38	4,39	4,81	5,21	4,44
Garverier	104,0	104,0	103,4	106,5	106,8	..	4,30	—	—	4.30
Päls- o. skinnvarufabriker	98,7	97,8	99,7	106,8	104,9	..	4,31	..	..	4,44
Skoindustri	98,5	97,6	99,9	107,4	108,1	..	4,31	..	..	4,32
Andra lädervarufabriker .	99,9	99,0	101,0	103,9	107,3	..	4,16	..	..	4,34
Gummivarufabriker . . .	94,9	95,8	93,3	108,0	108,1	..	..	—	..	4,61
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	92,8	92,3	94,6	107,2	107,5	..	4,10	..	..	4,37
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	100,0	100,0	100,1	107,2	110,3	4,50	4,60	4,89	4,92	4,69
Rent kemisk industri . .	98,0	98,3	..	107,3	..	..	4,60	..	..	4,75
Färg-, olje- o. parfymfabr.	100,7	101,2	98,2	108,4	108,4	..	4,49	4,96	4,80	4,72
Sprängämnesfabriker . .	102,0	97,3	115,5	106,0	112,0	..	..	..	..	5,31
Tändsticksfabriker . . .	106,2	102,5	111,6	107,1	108,8	3,98	4,02	—	—	4,02
Annan kemisk-tekn. ind.	98,6	100,4	92,5	106,6	112,6	4,34	4,38	4,54	5,09	4,52
Samtl. industrigrupper	**99,7**	**100,1**	**98,2**	**108,1**	**107,8**	**4,18**	**4,61**	**5,20**	**5,57**	**4,77**

Tab. 2. Indextal (november 1955 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i november 1956 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1955 i medeltal sysselsatte							
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	109,8	107,4	103,8	99,8	..	..	103,4
Metall- o. verkstadsindustri .	99,6	98,9	99,6	98,2	100,8	100,6	97,2	104,6	101,3
Jord- och stenindustri . . .	91,4	94,1	96,3	103,0	102,2	96,6	..	..	97,7
Träindustri	94,9	90,0	93,0	91,3	96,4	91,5	..	—	92,7
Massa- o. pappersindustri . .	93,7	97,2	103,1	101,1	100,3	101,9	106,9	..	102,9
Grafisk industri	101,2	100,8	100,1	101,4	100,8	103,5	..	..	100,9
Livsmedelsindustri	98,3	99,0	99,5	101,5	100,8	101,5	90,3	—	99,5
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	..	98,9	96,9	92,7	87,8	93,3	—	—	93,3
Textil- o. beklädnadsindustri	94,9	99,4	98.4	96,6	96,8	95,3	98,0	108,6	97,5
Läder-, hår- o. gummivaruind.	99,7	99,9	101,6	97,6	97,9	97,7	..	..	97,9
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	100,3	92,2	97,9	101,4	102,4	100,7	96,7	..	100,0
Samtliga industrigrupper	**97,5**	**96,7**	**98,1**	**98,3**	**99,5**	**98,9**	**98,6**	**103,8**	**99,7**

Tab. 3. Antal under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	nov. 1955	febr. 1956	maj 1956	aug. 1956	nov. 1956	nov. 1955	febr. 1956	maj 1956	aug. 1956	nov. 1956
Samtliga industrigrupper	**0,6**	**0,5**	**0,7**	**0,8**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,7**	**0,8**	**0,5**
Därav:										
Järn- och stålmanufaktur	0,6	0,5	0,7	0,7	1,7	0,6	0,5	0,7	0,7	0,4
Sågverk och hyvlerier	1,3	0,4	1,0	1,1	0,9	0,5	0,6	1,1	0,6	0,4
Trikåfabriker	1,0	0,9	1,3	0,8	0,8	0,7	1,2	0,8	1,3	0,8
Mekaniska verkstäder	0,5	0,4	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,5
Ylleindustri	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,9	0,4	0,7	0,7
Bomullsindustri	0,6	0,5	0,9	0,9	0,6	0,7	0,5	0,4	0,8	0,5
Skeppsvarv	0,6	0,6	0,8	1,0	0,5	1,1	0,7	0,8	1,2	0,7
Elektroteknisk industri	0,7	0,6	0,9	1,2	0,5	0,8	0,9	0,8	1,7	0,4
Sömnadsindustri	0,8	0,7	1,2	1,1	0,5	1,0	0,9	0,7	1,3	0,7
Järn-, stål- o. kopparverk	0,5	0,3	0,6	0,8	0,3	0,5	0,7	0,7	0,7	0,4

dustrigrupper minskat med 0,3 %. För männen noteras en ökning med 0,1 % och för kvinnorna en minskning med 1,8 %. Som jämförelse lämnas i följande tablå uppgifter om de procentuella förändringar i antalet anställda, som fr. o. m. februari 1955 erhållits vid jämförelser mellan motsvarande månader under två på varandra följande år. Den starkaste ökningen i antalet anställda mellan november 1955 och november 1956 (bland de redovisade huvudgrupperna) visar gruvindustri (+ 3,4 %), massa- och pappersindustri (+ 2,9 %) samt metall- och verkstadsindustri (+ 1,3 %). Inom metall- och verkstadsindustri visar skeppsvarven den starkaste ökningen (+ 8,5 %). Stark minskning i antalet anställda visar träindustri (— 7,3 %) samt dryckesvaru- och tobaksindustri (— 6,7 %).

Jämförelsen avser	Procentuell förändring i antalet anställda		
	män	kvinnor	män och kvinnor
Februari 1954—Februari 1955	+ 2,5	— 0,4	+ 1,9
Maj 1954—Maj 1955	+ 2,2	+ 1,1	+ 2,0
Augusti 1954—Augusti 1955	+ 2,1	+ 2,2	+ 2,1
November 1954—November 1955	+ 1,6	+ 3,3	+ 1,9
Februari 1955—Februari 1956	+ 1,4	+ 2,3	+ 1,6
Maj 1955—Maj 1956	+ 1,3	+ 1,9	+ 1,4
Augusti 1955—Augusti 1956	+ 0,8	+ 0,8	+ 0,8
November 1955—November 1956	+ 0,1	— 1,8	— 0,3

Tab. 2 visar hur antalet arbetare förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper mellan november 1955 och november 1956. Företagen har storleksgrupperats efter medelantalet arbetare under år 1955.

Uppgifterna i tab. 3 och 4 har hämtats från kvartalsstatistiken.

Tab. 3 visar antalet avgångna och nyanställda arbetare i procent av antalet i arbete varande arbetare. I november 1956 utgjorde antalet avgångna arbetare 0,6 % och antalet nyanställda 0,5 %. Motsvarande tal i november 1955 var 0,6 % för såväl antalet avgångna som antalet nyanställda arbetare. Av de arbetare, som lämnat företaget, redovisades 21 % som uppsagda av arbetsgivaren.

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	November 1955		November 1956	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,1	0,9	0,1	1,1
Metall- o. verkstadsindustri	0,4	0,0	0,3	1,0
Jord- o. stenindustri	2,3	0,6	2,2	0,8
Träindustri	0,4	0,1	0,3	0,5
Massa- och pappersindustri	0,5	0,1	0,5	0,1
Grafisk industri	0,5	0,1	0,5	0,1
Livsmedelsindustri	3,0	0,2	2,6	0,5
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	1,0	1,6	0,9	1,1
Textil- o. beklädnadsindustri	5,3	0,9	5,4	2,0
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	3,1	0,0	2,7	0,2
Kemisk och kemisk-teknisk industri	2,4	0,1	1,9	0,1
Samtliga industrigrupper	**1,6**	**0,3**	**1,4**	**0,9**

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i november 1955 och i november 1956 inom olika industrigrupper. Antalet arbetare med korttidsarbete var 0,9 % av hela antalet i arbete varande arbetare i november 1956 mot 0,3 % i november 1955. Starka ökningar noteras för metall- och verkstadsindustri samt textil- och beklädnadsindustri.

Löneförhållanden. På grundval av kvartalsstatistikens uppgifter om uppburen lönesumma och utgjorda arbetstimmar under en avlöningsperiod i november lämnas i tab. 1 samt 5—7 uppgifter om löneläget i november 1956 samt om löneutvecklingen sedan november 1955.

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från november 1955 till november 1956 samt (i kol. 7—11) den genomsnittliga timförtjänsten i november 1956 för vuxna manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper. Beräkningarna grundar sig på uppgifter från ca 5 900 företag med 21,1 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i november 1955 som i november 1956 ingår i redovisningen.

De i tabellen redovisade timförtjänsterna och motsvarande indextal inkluderar all ersättning för arbetad tid, såsom ackordsöverskott, övertidsersättning, skifttillägg etc. Däremot ingår icke semesterlön, helgdagslön eller helgdagsersättning samt ej heller ersättning vid sjukdom eller olycksfall. Inom vissa industrigrupper förekommer ackordsarbete, som sträcker sig över flera avlöningsperioder. I sådana fall kan å ena sidan ackordsöverskott, som helt eller delvis intjänats under tidigare avlöningsperioder, komma att utbetalas under redovisningsperioden, och å andra sidan ackordsöverskott, som intjänats under denna period, komma att utbetalas först senare. Denna omständighet bör beaktas vid bedömningen av de här redovisade genom-

Tab. 5. Indextal (augusti 1956 = 100) för genomsnittlig timförtjänst för arbetare inom industrin i november 1956

Industrigrupper	Indextal (augusti 1956 = 100) för			Industrigrupper	Indextal (augusti 1956 = 100) för		
	vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]		vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga*
Gruvindustri	103,8	..	104,8	Livsmedelsindustri	102,3	100,3	102,4
Malmgruvor	103,5	..	104,6	Kvarnar	102,9	..	102,7
Kolgruvor	103,7	..	103,8	Bageriindustri	100,2	99,3	100,6
Metall- o. verkstadsindustri	101,8	100,9	101,6	Sockerindustri	112,5	113,5	112,3
Järn-, stål- o. kopparverk	101,8	99,0	101,8	Choklad- o. konfektind.	100,6	99,2	99,2
Järn- o. stålmanufaktur	101,2	100,2	101,1	Mejeriindustri	101,6	103,4	101,9
Mekaniska verkstäder	101,9	101,3	101,8	Slakterier o. charkuterier	100,8	104,0	101,7
Reparationsverkstäder	100,2	..	99,7	Fiskkonservfabriker	103,1	103,3	101,2
Skeppsvarv	102,6	..	102,4	Fruktkonservindustri	93,5	92,8	93,3
Elektroteknisk industri	101,8	101,1	101,6	Margarinindustri	101,0	..	101,4
Annan metallindustri	100,5	101,0	100,4	Annan livsmedelsindustri	102,5	103,1	102,3
Jord- o. stenindustri	100,8	100,2	100,6	Dryckesvaru- o. tobaksind.	100,9	100,9	101,4
Torvindustri	108,8	..	109,5	Dryckesvaruindustri	100,9	101,7	101,7
Stenindustri	101,9	..	101,8	Tobaksfabriker	100,4	100,3	100,7
Kalk- o. kritbruk	101,5	..	101,6	Textil- o. beklädnadsind.	100,7	99,9	100,4
Cementfabriker	..	..	..	Ylleindustri	100,2	100,9	100,5
Cementvarufabriker	98,5	..	98,6	Bomullsindustri	101,2	100,8	101,2
Tegelbruk	99,3	..	99,5	Linne- o. juteindustri	100,5	99,2	99,9
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	101,6	100,4	101,0	Trikåfabriker	101,0	100,0	100,2
Glasindustri	102,0	100,3	101,5	Sömnadsindustri	100,7	99,5	100,2
Annan jord- o. stenindustri	99,8	..	99,8	Hatt- o. mössfabriker	99,4	99,4	100,1
Träindustri	101,0	101,7	101,2	Annan textil- o. beklädn.ind.	100,2	99,9	100,0
Sågverk o. hyvlerier	100,9	100,7	101,3	Läder-, hår- o. gummivaruind.	101,0	99,7	100,6
Lådfabriker	100,6	..	100,5	Garverier	102,4	..	101,4
Fanér- o. plywoodfabriker	99,2	..	99,6	Päls- o. skinnvarufabr.	100,4	99,2	99,9
Byggnadssnickerifabriker	101,3	..	101,1	Skoindustri	99,0	99,8	98,9
Möbelfabriker	101,9	..	102,1	Andra lädervarufabriker	102,3	98,6	100,5
Svarveri- o. skidfabriker	100,7	..	100,7	Gummivarufabriker	101,7	100,4	101,7
Annan trävaruindustri	99,6	..	100,2	Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	100,3	..	101,3
Massa- o. pappersindustri	101,4	100,6	101,6	Kemisk o. kemisk-teknisk ind.	101,2	101,5	101,3
Massafabriker	101,2	..	101,5	Rent kemisk industri	100,9	..	101,3
Pappersbruk- o. pappfabr.	101,4	101,0	101,6	Färg-, olje- o. parfymfabr.	100,2	101,9	100,4
Wallboardfabriker	102,7	..	102,8	Sprängämnesfabriker	101,3	100,4	101,3
Papp- o. pappersvaruind.	100,8	99,5	100,3	Tändsticksfabriker	100,4	99,9	100,3
Grafisk industri	100,5	102,2	100,9	Annan kemisk-tekn. ind.	102,2	103,0	102,3
Bokbinderier	102,0	102,0	101,6	Samtl. industrigrupper	**101,8**	**100,5**	**101,8**
Bok- o. accidenstryckerier	101,2	103,0	101,8				
Tidningstryckerier	99,0	98,8	99,3				
Annan grafisk industri	102,1	105,9	102,7				

* Inkl. minderåriga.

snittliga timförtjänsterna. Det bör observeras, att bestämmelser om helgdagslön eller helgdagsersättning intogs i några kollektivavtal för 1956 bl. a. i avtalet mellan Sveriges träindustriförbund och Svenska träindustriarbetareförbundet.

Tabellen visar, att den genomsnittliga timförtjänsten mellan november 1955 och november 1956 stigit med 8,1 % för vuxna män och med 7,8 % för vuxna kvinnor.

Tab. 6. Indextal (november 1955 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i november 1956

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	107,9	108,0	Textil- o. beklädnadsindustri	108,5	108,6
Jord- o. stenindustri	114,8	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	103,9	107,9
Träindustri	106,9	..	Kemisk o. kemisk-teknisk ind.	110,0	108,5
Grafisk industri	105,9	104,2	Samtliga industrigrupper	**107,6**	**107,3**
Livsmedelsindustri	107,8	106,8			

Tab. 5 belyser förändringarna i genomsnittliga timförtjänster mellan augusti och november 1956. Endast företag, som redovisat lönesummor och arbetstimmar vid båda dessa undersökningar, har medtagits i denna jämförelse. För vuxna män redovisas en ökning av den genomsnittliga timförtjänsten med 1,8 % och för vuxna kvinnor en ökning med 0,5 %.

Tab. 6 belyser förändringarna i de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrigrupper i Stockholm mellan november 1955 och november 1956.

Tab. 7 visar löneutvecklingen sedan februari 1947 för samtliga arbetare (män och kvinnor, vuxna och minderåriga). Det bör framhållas, att dessa indextal ej återspeglar den ökning av timförtjänsten, som den utökade semestern eller införande av helgdagsersättningar medfört.

Tab. 7. Indextal (febr. 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955	aug. 1955	nov. 1955	febr.[2] 1956	maj 1956	aug. 1956	nov. 1956
Gruvindustri	209,8	214,4	222,8	217,9	226,6	224,6	236,7	229,6	240,6
Metall- o. verkstadsindustri . . .	204,5	208,0	212,4	212,6	215,8	218,0	230,6	230,8	234,5
därav: verkstadsindustri m. m.[1] .	201,7	205,3	209,4	210,0	212,9	215,2	226,8	227,7	231,3
Jord- o. stenindustri	217,2	219,8	232,3	234,9	237,0	236,3	254,0	254,5	256,0
Träindustri	205,2	205,6	220,0	219,6	222,0	220,0	235,4	234,7	237,5
Massa- o. pappersindustri	217,9	218,1	238,2	238,0	240,9	240,7	258,5	255,9	260,0
Grafisk industri	180,5	183,6	196,5	195,5	196,7	198,3	209,0	209,4	211,3
Livsmedelsindustri	188,6	188,8	209,2	207,7	210,6	209,5	222,9	220,9	226,2
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	181,2	186,6	197,4	198,8	200,4	200,2	211,6	209,7	212,6
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	191,1	193,2	204,8	204,2	205,2	206,0	219,8	219,8	220,7
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	196,4	201,7	208,6	209,2	211,1	212,4	223,0	223,9	225,2
Kemisk och kemisk-teknisk industri	199,9	205,9	215,2	216,3	219,8	222,2	236,6	234,7	237,8
Samtliga industrigrupper	**203,2**	**206,5**	**216,2**	**215,6**	**219,0**	**220,1**	**234,2**	**233,0**	**237,2**

K.-E. F—g

[1] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri (utom järn-, stål- och kopparverk).

[2] Vid beräkningen av indextalen för februari 1956 har någon hänsyn till senare utbetalda retroaktiva lönetillägg ej kunnat tas. För gruppen verkstadsindustri m. m. har en approximativ beräkning av de retroaktiva lönetilläggens storlek företagits. Med utgångspunkt från denna beräkning erhölls indextalet 223,3 för den genomsnittliga timförtjänsten i februari inklusive retroaktiva lönetillägg.

Konsumentprisindex för januari 1957

Konsumentprisindex för januari 1957 har av socialstyrelsen beräknats till 144 (år 1949 = 100). I jämförelse med december innebär detta en uppgång med två enheter. Den nu föreliggande beräkningen utgår emellertid från en reviderad beräkning för december, varigenom indextalet för denna månad höjts från 142 till 143. Den nu aktuella uppgången mellan december och januari rör sig sålunda blott om en enhet. Omräkningen, som företas varje årsskifte, innebär dels att vägningstalen reviderats i enlighet med konsumtionen under år 1956, dels att bostadsposten omräknats med hänsyn till under år 1956 konstaterade förändringar i bostadskostnaderna.

För de olika i indexberäkningarna ingående huvudgrupperna redovisas för januari följande tal (inom parentes de oreviderade decembertalen): livsmedel 156 (154), alkoholhaltiga drycker och tobak 150 (149), bostad, bränsle och lyse 147 (143), kläder och skor 121 (121), inventarier och husgeråd 131 (130) samt diverse 139 (138).

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—januari 1957 (År 1949 = 100)[1]

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex	Kommerskollegii partiprisindex[2]
				bostad	bränsle o. lyse					
1950 årsm.	102	102	99	100	96	102	101	100	**101**	105
1951 »	119	116	110	102	130	124	118	112	**117**	138
1952 »	134	120	117	108	139	127	127	121	**126**	147
1953 »	137	122	120	116	129	123	127	124	**128**	138
1954 »	137	129	122	120	125	123	126	126	**129**	137
1955 »	144	132	126	124	130	120	127	129	**133**	143
1956 »	154	135	139	135	147	120	129	134	**139**	150
1955 dec.	152	132	134	134	134	121	128	132	**137**	148
1956 jan.	151	132	137	135	142	120	129	132	**137**	149
febr.	152	132	138	135	143	120	128	132	**137**	150
mars	154	132	138	135	144	120	128	132	**138**	151
april	155	132	137	135	142	120	129	132	**138**	151
maj	156	132	137	135	143	120	129	133	**139**	151
juni	156	132	138	135	143	121	129	133	**139**	152
juli	155	133	138	135	145	120	130	134	**139**	150
aug.	155	133	139	135	147	120	129	135	**140**	150
sept.	153	133	139	135	148	120	129	136	**139**	149
okt.	153	133	140	135	150	121	129	136	**139**	150
nov.	153	149	141	135	152	121	130	137	**141**	150
dec.	154	149	143	135	159	121	130	138	**142**	152
1957 jan.	156	150	147	138	164	121	131	139	**144**	152

[1] Konsumentprisindex kvartalsvis för tiden december 1949—juni 1954, beräknad på levnadskostnadsindex utan direkta skatter, återfinns i Soc. Medd. 1954: 10 (sid. 633). Månadstalen för juli 1954—december 1955 se t. ex. Soc. Medd. 1956: 2 (sid. 126). — [2] Officiell basperiod är år 1935, här redovisade tal har 1949 som bas.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar år 1954—1956 och januari 1957

Huvudgrupper och undergrupper (1957 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)				Vägningstal 1957	Procentuell förändring dec. 1956–jan. 1957*
	1954	1955	1956	Jan. 1957		
Livsmedel	**137**	**144**	**154**	**156**	**327**	**+ 1**
Mjöl, gryn o. bröd	139	144	149	152	37	+ 1
Mejeriprodukter	125	133	149	149	53	0
Matfett utom smör	139	143	138	126	9	0
Ägg	105	115	127	116	9	+ 1
Kött	164	176	198	199	20	0
Fläsk	144	163	189	197	23	+ 1
Charkuterivaror o. köttkonserver	128	138	158	163	22	0
Fisk och fiskkonserver	137	144	151	158	12	+ 3
Rotfrukter och grönsaker	142	181	168	148	16	— 4
Frukt och bär	112	115	128	138	33	+ 5
Specerier	184	179	182	184	52	0
Läskedrycker och svagdricka	121	123	126	128	8	0
Förtäring utom hemmet	142	149	159	164	33	0
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**129**	**132**	**135**	**150**	**95**	**—**
Spritdrycker och vin	134	143	150	180	55	—
Öl	122	122	126	128	10	—
Tobak	128	127	126	126	30	—
Bostad, bränsle och lyse	**122**	**126**	**139**	**147**	**145**	**+ 1**
Bostad utan bränsle och lyse	120	124	135	138	89	—
Bränsle och lyse	125	130	147	164	56	+ 3
Kläder och skor	**123**	**120**	**120**	**121**	**126**	**0**
Kläder	122	118	118	119	105	0
Konfektion o. skrädderiarb.	121	120	121	122	61	0
Underkläder och strumpor	121	103	101	100	15	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	113	113	112	11	0
Tyger, garner o. sybehör	129	128	128	128	18	0
Skor	132	132	135	136	21	0
Inventarier och husgeråd	**126**	**127**	**129**	**131**	**90**	**+ 1**
Möbler	134	135	133	131	11	—
Radio och musikinstrument	109	111	115	118	7	—
Armatur, husgeråd o. verktyg	129	130	132	136	30	+ 2
Hushållstextilier	119	121	123	124	17	0
Mopeder, cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	135	135	134	16	—
Personliga effekter	116	112	117	119	9	—
Diverse	**126**	**129**	**134**	**139**	**217**	**0**
Sjukvård	122	119	122	122	17	0
Kroppsvård	119	120	128	134	15	—
Rengöringsmedel och tvätt	102	98	96	97	11	—
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	140	149	160	168	21	+ 1
Post och tele	144	147	154	156	12	0
Nöjen och rekreation	127	129	134	138	17	—
Resor	127	130	137	143	41	—
Motorfordon	..	126	128	134	61	+ 1
Hemhjälp	142	150	161	168	10	—
Blommor m. m.	126	130	130	130	12	+ 3
Totalindex	**129**	**133**	**139**	**144**	**1 000**	**+ 1**

* Beräknad på indextal med två decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Tab. 8. Vägningstal i promille för konsumentprisindex 1956—1957

Huvudgrupper och undergrupper	Vägningstal (‰) för			Huvudgrupper och undergrupper	Vägningstal (‰) för		
	år 1956		år 1957		år 1956		år 1957
	kort-tids-index	lång-tids-index (dec.)			kort-tids-index	lång-tids-index (dec.)	
Livsmedel	*345*	*335*	*327*	Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	11	11	11
Mjöl, gryn o. bröd	39	38	37	Tyger, garner o. sybehör	20	19	18
Mejeriprodukter	66	55	53	Skor	19	21	21
Matfett utom smör	10	11	9				
Ägg	12	11	9	*Inventarier och husgeråd*	*92*	*92*	*90*
Kött	23	20	20	Möbler	12	12	11
Fläsk	23	21	23	Radio o. musikinstrument	7	7	7
Charkuterivaror o. köttkonserver	23	21	22	Armatur, husgeråd o. verktyg	29	30	30
Fisk o. fiskkonserver	12	12	12	Hushållstextilier	19	18	17
Rotfrukter o. grönsaker	19	19	16	Cyklar, sportartiklar o. leksaker	16	16	16
Frukt o. bär	37	34	33	Personliga effekter	9	9	9
Specerier	54	52	52				
Läskedrycker o. svagdricka	8	8	8	*Diverse*	*211*	*216*	*217*
Förtäring utom hemmet	19	33	33	Sjukvård	15	17	17
				Kroppsvård	14	14	15
Alkoholhaltiga drycker och tobak	*83*	*87*	*95*	Rengöringsmedel o. tvätt	11	11	11
Spritdrycker o. vin	42	46	55	Undervisning, läsning o. skrivmateriel	22	21	21
Öl	10	10	10	Post o. tele	13	12	12
Tobak	31	31	30	Nöjen o. rekreation	15	17	17
				Resor	42	40	41
Bostad, bränsle och lyse	*140*	*141*	*145*	Motorfordon	56	61	61
Bostad utan bränsle o. lyse	91	92	89	Hemhjälp	10	10	10
Bränsle o. lyse	49	49	56	Blommor m. m.	13	13	12
				Totalindex	**1 000**	**1 000**	**1 000**
Kläder och skor	*129*	*129*	*126*				
Kläder	110	108	105				
Konf. o. skrädderiarb.	63	63	61				
Underkläder o. strumpor	16	15	15				

Prisutvecklingen sedan 1949 för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster samt för den totala privata konsumtionen framgår av tab. 1. För tiden 1949—juni 1954 har talen erhållits genom omräkning av levnadskostnadsindex. Som bekant började konsumentprisindex att beräknas först fr. o. m. juli 1954.

Som framgår av tabellen har indextalen mellan december och januari stigit för alla huvudgrupper utom för gruppen kläder och skor, som är oförändrad. Kraftigast har stegringen varit för bostad, bränsle och lyse. En avsevärd del av denna stegring hänför sig till den höjning av bostadskostnaderna, som framkommit vid den årliga revideringen av bostadsposten. Ökningen återspeglar sålunda utvecklingen under hela år 1956. Därjämte inverkar de ökade bränslepriserna. I övrigt var stegringen starkast för livsmedelsposten, där prishöjningar noterats för bland annat mjöl, fisk och fläsk, medan rotfrukter och grönsaker sjunkit i pris.

De nu beräknade indextalen för januari är som nämnts inte direkt jämförbara med de tidigare publicerade indextalen för december. De vägningstal, som använts under år 1956, framräknades vid förra årsskiftet och byggde på utgifter om den privata konsumtionens sammansättning under år 1955. Januaritalen för 1957 bygger på ett reviderat viktsystem i enlighet med den totala konsumtionen under år 1956. De utgår enligt gällande föreskrifter från den s. k. långtidsindexen. (Se vidare Sociala Meddelanden 1956, nr 3, sid. 206.)

I tab. 2, där huvudgrupperna är uppdelade i vissa varugrupper, redovisas utvecklingen fr. o. m. 1954 samt de procentuella förändringarna mellan december 1956 och januari 1957. Utgångspunkt för de senare är den förut nämnda långtidsindexen för december, och beräkningarna har gjorts på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Av tab. 3 framgår vägningstalen för såväl korttidsindex som långtidsindex 1956 samt de nya tal, som ligger till grund för 1957 års indexberäkningar.

En sammanfattande översikt av prisutvecklingen under år 1956 kommer att lämnas i ett följande nummer av denna tidskrift.

L. J.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Sysselsättning inom industrin i januari 1957 jämfört med december 1956 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i januari 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade) [2]			Indextal för januari 1957 (december 1956 = 100)[1]				Antal arbetare (%), frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)[2]			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	14 443	174	14 617	100,4	..	100,5	101,6	6,4
Malmgruvor	56	13 674	173	13 847	100,3	..	100,3	101,4	6,1
Kolgruvor	9	769	1	770	102,9	..	102,9	106,6	11,8
Metall- o. verkstadsindustri	2 329	203 638	15 972	219 610	100,3	99,7	100,2	100,4	7,3
Järn-, stål- o. kopparverk	53	36 450	1 227	37 677	100,5	101,0	100,5	100,8	7,5
Järn- o. stålmanufaktur	442	19 915	2 453	22 368	99,5	99,2	99,5	99,6	6,3
Mekaniska verkstäder	851	83 560	3 585	87 145	100,0	98,5	99,9	100,0	6,7
Reparationsverkstäder	444	9 383	32	9 415	100,2	..	100,3	100,4	5,1
Skeppsvarv	73	24 099	2	24 101	101,2	..	101,1	101,9	9,9
Elektroteknisk industri	183	20 766	6 758	27 524	99,9	99,9	99,9	100,4	8,2
Annan metallindustri	283	9 465	1 915	11 380	102,3	100,6	102,0	101,8	6,8
Jord- o. stenindustri	598	21 857	2 335	24 192	98,9	101,0	99,1	98,7	6,1
Torvindustri	40	377	8	385	96,2	..	97,0	96,7	8,6
Stenindustri	107	3 003	5	3 008	98,7	..	98,7	97,9	5,5
Kalk- o. kritbruk	33	1 228	19	1 247	102,2	..	102,3	100,3	6,3
Cementfabriker	8	1 962	50	2 012	100,5	..	100,5	100,8	5,7
Cementvarufabriker	131	3 232	57	3 289	98,0	..	98,1	96,8	5,4
Tegelbruk	136	4 087	117	4 204	97,3	..	97,6	97,7	6,1
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	21	2 377	1 369	3 746	100,3	100,5	100,4	99,7	6,4
Glasindustri	64	4 357	671	5 028	99,8	99,6	99,8	99,5	6,3
Annan jord- o. stenindustri	58	1 234	39	1 273	97,1	..	97,3	97,7	6,5
Träindustri	1 211	33 646	1 052	34 698	100,6	96,1	100,4	100,5	5,0
Sågverk o. hyvlerier	441	15 180	259	15 439	100,9	92,5	100,7	101,3	5,7
Lådfabriker	28	489	5	494	97,0	..	97,1	96,7	4,3
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 157	122	1 279	98,3	..	97,4	98,8	4,3
Byggnadssnickerifabriker	235	6 829	95	6 924	100,8	..	100,8	99,9	5,1
Möbelfabriker	305	6 020	211	6 231	100,1	94,2	99,9	100,0	3,7
Svarveri- o. skidfabriker	102	2 443	152	2 595	101,7	..	101,8	101,5	4,9
Annan trävaruindustri	88	1 528	208	1 736	100,1	99,0	100,0	99,6	4,7
Massa- o. pappersindustri	232	36 559	4 446	41 005	99,6	100,9	99,7	99,7	7,3
Massafabriker	57	15 075	289	15 364	99,2	114,2	99,4	99,0	7,2
Pappersbruk o. pappfabr.	60	17 902	2 695	20 597	100,0	102,2	100,3	100,6	7,6
Wallboardfabriker	7	1 097	36	1 133	100,9	..	100,8	102,5	6,1
Papp- o. pappersvaruind.	108	2 485	1 426	3 911	98,3	96,2	97,6	97,0	6,2
Grafisk industri	493	16 557	3 765	20 322	99,8	96,9	99,3	98,4	6,6
Bokbinderier	66	1 715	1 728	3 443	99,0	94,2	96,6	96,0	6,5
Bok- o. accidenstryckerier	245	6 405	1 221	7 626	100,9	99,0	100,6	99,6	6,6
Tidningstryckerier	113	6 396	524	6 920	99,0	99,6	99,1	97,7	6,7
Annan grafisk industri	69	2 041	292	2 333	99,6	99,3	99,6	100,3	6,0
Livsmedelsindustri	714	19 912	9 019	28 931	95,9	101,3	97,5	96,7	7,2
Kvarnar	32	962	168	1 130	96,8	..	95,2	94,0	6,5
Bageriindustri	227	4 096	1 985	6 081	99,5	113,3	103,6	102,1	6,7
Sockerindustri	18	2 093	346	2 439	77,1	87,6	78,5	76,9	8,3
Choklad- o. konfektind.	56	1 270	2 305	3 575	101,3	102,4	102,0	102,6	8,9
Mejeriindustri	83	3 340	464	3 804	100,4	99,4	100,3	100,6	6,0
Slakterier o. charkuterier	163	5 614	1 318	6 932	97,6	98,0	97,7	94,7	8,1
Fiskkonservfabriker	43	637	1 169	1 806	99,5	101,8	101,0	109,1	6,5
Fruktkonservindustri	23	541	833	1 374	89,0	87,0	87,8	89,8	5,2
Margarinindustri	9	333	68	401	96,0	..	96,2	94,7	5,7
Annan livsmedelsindustri	60	1 026	363	1 389	100,2	112,0	103,0	100,1	5,7

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare. — [2] I arbete eller frånvarande av personliga skäl (jfr Soc. Medd. 1957: 1, s. 34).

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING INOM INDUSTRIN I JANUARI 1957

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i januari 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal för januari 1957 (december 1956 = 100)				Antal arbetare (%), frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	151	4 944	1 728	6 672	93,2	97,3	94,2	92,0	8,5
Dryckesvaruindustri . . .	143	4 563	835	5 398	92,9	96,2	93,4	91,0	7,3
Tobaksfabriker	8	381	893	1 274	97,2	98,3	98,0	96,7	13,3
Textil- o. beklädnadsind. .	871	23 028	40 454	63 482	100,2	100,9	100,7	100,6	6,7
Ylleindustri	69	3 894	3 968	7 862	98,2	100,1	99,1	98,8	7,3
Bomullsindustri	56	6 227	4 917	11 144	100,6	101,1	100,8	99,9	6,9
Linne- o. juteindustri . .	11	922	1 165	2 087	101,0	99,7	100,3	101,2	11,9
Trikåfabriker	135	1 691	5 235	6 926	99,1	100,3	100,0	99,9	6,7
Sömnadsindustri . . .	396	5 376	20 976	26 352	101,6	101,3	101,3	101,8	6,5
Hatt- o. mössfabriker . .	34	279	881	1 160	100,4	102,2	101,8	103,3	4,4
Annan textil- o. beklädn.ind.	170	4 639	3 312	7 951	100,2	100,1	100,2	100,0	5,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	321	11 177	5 942	17 119	100,8	102,1	101,3	100,8	5,4
Garverier	28	2 142	226	2 368	99,9	107,1	100,5	100,0	5,2
Päls- o. skinnvarufabr. .	70	881	757	1 638	99,0	100,0	99,5	99,2	3,7
Skoindustri	108	3 271	2 373	5 644	101,4	101,5	101,4	101,3	4,6
Andra lädervarufabriker .	46	713	603	1 316	100,0	104,1	101,9	100,9	6,2
Gummivarufabriker . . .	13	3 396	1 759	5 155	102,4	103,3	102,7	102,1	6,6
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	56	774	224	998	97,5	95,3	97,0	95,4	5,5
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	288	15 245	3 529	18 774	99,7	98,3	99,4	99,6	7,9
Rent kemisk industri . .	25	4 292	97	4 389	100,6	..	100,5	100,4	8,6
Färg-, olje- o. parfymfabr.	94	4 587	960	5 547	99,3	96,8	98,9	99,4	7,6
Sprängämnesfabriker . .	7	1 372	583	1 955	103,2	102,1	102,9	105,3	7,1
Tändsticksfabriker . . .	7	965	728	1 693	100,2	99,5	99,9	98,5	9,7
Annan kemisk-tekn. ind. .	155	4 029	1 161	5 190	97,8	97,2	97,7	97,5	7,5
Samtl. industrigrupper	**7 273**	**401 006**	**88 416**	**489 422**	**99,8**	**100,4**	**99,9**	**99,9**	**6,9**
Statl. verk o. byggnadsarb.	237	41 187	1 516	42 703	99,1	99,1	99,1	100,9	8,2
Mek. o. elektr. verkstäder	85	11 973	436	12 409	100,5	97,8	100,4	101,7	7,4
Skeppsvarv	3	3 140	26	3 166	99,7	..	99,7	101,1	12,5
Beklädn. verkst., förråd o. d.	56	735	431	1 166	101,0	100,0	100,6	99,8	7,6
Sprängämnesfabriker . .	3	651	398	1 049	101,2	101,8	101,5	101,3	3,6
Byggnads- o. anläggn.-arb.	90	24 688	225	24 913	98,2	96,2	98,2	100,5	8,3

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, januari 1956 = 100) för antal anställda arbetare* inom industrin februari 1956—januari 1957

Bransch	1956											1957
	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
Gruvindustri	100,8	101,3	101,7	101,6	103,3	105,6	104,5	103,4	103,6	103,8	103,7	104,2
Metall- o. verkstadsindustri	100,4	100,9	100,7	100,1	101,0	99,9	100,2	100,6	101,1	101,3	100,5	100,7
Jord- o. stenindustri . . .	96,6	98,5	100,7	103,0	105,9	106,9	105,9	104,3	102,9	101,4	97,9	97,0
Träindustri	100,5	102,2	102,3	103,1	104,3	102,8	101,6	99,9	98,1	96,1	93,6	94,0
Massa- o. pappersindustri .	100,4	100,6	100,9	101,0	103,3	103,5	102,6	102,2	102,8	102,6	101,9	101,6
Grafisk industri	100,1	100,5	100,4	100,1	101,2	101,0	100,9	101,5	101,8	102,0	101,4	100,7
Livsmedelsindustri	100,3	100,5	100,9	101,8	105,6	107,5	105,7	105,5	108,1	107,3	101,8	99,3
Dryckesvaru- o. tobaksind.	98,4	100,0	102,0	105,3	111,3	111,3	102,2	95,8	93,8	93,4	97,7	92,0
Textil- o. beklädnadsind. .	100,7	101,1	100,0	98,4	97,4	96,5	97,0	97,9	97,9	97,8	96,3	97,0
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,1	99,5	98,3	96,9	96,1	94,9	95,4	96,4	97,1	98,4	97,9	99,2
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	100,7	101,2	101,0	100,7	102,8	103,1	102,4	102,0	102,0	102,2	101,3	100,7
Samtliga industrigrupper	**100,2**	**100,8**	**100,7**	**100,5**	**101,7**	**101,2**	**100,9**	**100,8**	**101,0**	**100,8**	**99,5**	**99,4**

* Se not 2, s. 201.

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under januari 1957 *

	Arbetssökande personer		Lediga platser	Tillsatta platser			Därav 1-dagsplatser
	Hela antalet	Därav manliga		Manliga	Kvinnliga	Summa	
Summa jan. 1954	146 180	106 261	107 233	54 142	40 317	94 459	23 595
» » 1955	137 819	94 995	118 698	60 248	26 080	86 328	27 035
» » 1956	151 316	108 621	111 693	58 482	25 013	83 495	24 486
» dec. 1956	134 691	93 803	86 447	40 385	22 527	62 912	19 206
» jan. 1957	166 079	115 603	99 348	50 341	26 401	76 742	19 943
Därav							
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 833	5 242	1 486	903	49	952	72
Skogsbruk	4 622	4 581	4 481	3 724	1	3 725	31
Malmbrytn. o. metallind.	15 555	14 617	6 254	2 846	341	3 187	12
Trä-, graf. o. pappersind.	7 052	6 437	2 194	1 574	180	1 754	19
Byggnadsverksamhet	40 047	40 047	10 819	10 294	—	10 294	243
Övriga industrigrupper	16 877	8 462	5 158	1 562	2 055	3 617	55
Samfärdsel	11 516	10 990	18 656	17 353	173	17 526	7 343
Handel	14 247	5 074	11 180	2 771	5 732	8 503	2 964
Förvaltning o. fria yrken	13 742	7 132	11 194	3 416	3 728	7 144	1 579
Sjukvård o. husligt arbete	14 006	244	19 759	138	12 724	12 862	4 615
Därav under 18 år	16 922	7 578	8 192	2 566	3 336	5 902	63

* Med hänsyn till viss ändring i redovisningen fr. o. m. 1957 har man för att erhålla full jämförbarhet reviderat uppgifterna för tidigare år.

Tab. 4. Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa februari 1956—februari 1957

År Månad	Män	Kvinnor	Summa	I % av medlemsantalet		
				Samtliga	Industriarbetare	Byggnadsarbetare
1956						
Februari	42 140	2 533	44 673	3,6	1,3	17,3
Mars	27 386	2 338	29 724	2,4	1,3	9,3
April	23 716	2 316	26 032	2,1	1,0	7,8
Maj	14 181	1 833	16 014	1,3	0,7	4,1
Juni	6 913	1 578	8 491	0,7	0,6	1,7
Juli	5 381	1 450	6 831	0,5	0,7	0,8
Augusti	6 486	1 692	8 178	0,7	0,7	1,2
September	6 977	1 739	8 716	0,7	0,7	1,4
Oktober	8 387	2 325	10 712	0,9	0,8	1,9
November	13 348	2 681	16 029	1,3	1,0	3,7
December	20 957	3 127	24 084	1,9	1,3	6,6
1957						
Januari	32 518	3 895	36 413	2,9	1,9	10,3
Februari *	—	—	32 891	2,6	—	9,5

* Preliminära uppgifter.

Litteraturöversikt

(11 januari—10 februari 1957)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen*

Allmänna sociala frågor

ALBERS, W. Der Umfang der staatlichen Tätigkeit und ihre wirtschaftlichen Wirkungen. Weltwirtschaftliches Archiv. B. 77, s. 176.

BALANDIER, G. Le »Tiers Monde» — sous-développement et développement. Population 1956, nr 4.

BRAUN, S. Probleme des Freizeitverhaltens. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 1.

BREDAL-BAUER, J. Landskommunernas och köpingarnas utgifter och inkomster år 1955—1957. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

GRAFFAR, M. Une méthode de classification sociale d'échantillons de population. Courrier [du centre international de l'enfance] 1956, nr 8.

KISKER, K. Was verlangt die Automation vom Menschen? Der Arbeitgeber 1957, nr 1/2.

MEHR, HJ. Socialpolitiken och individen. Tiden 1957, nr 1.

OEL, A. Das europäische Fürsorgeabkommen. Soziale Sicherheit 1957, nr 1.

STEG, MIRRE. Reklam — ett konsumentintresse? Kooperatören 1957, nr 1.

TAKMAN, J. Essä om zigenarna. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 1.

TINBERGEN, J. On the theory of income distribution. Weltwirtschaftliches Archiv. B 77, s. 155.

VEIL, C. Medical and psychological aspects of modern industry. International labour review jan. 1957.

Nordisk överarbetning av gällande äktenskapsrätt. Från departement och nämnder 1957, nr 2.

Sverige

EEK, H. Om beskyllningar för brott. Missbruk av yttrandefriheten. Pressens tidning 1957, nr 3.

HOLMBERG, C. Skyddslag enligt förslag från strafflagberedningen. Från departement och nämnder 1957, nr 1.

HOLMBERG, P. Vi behöver ekonomisk långtidsplanering. Tiden 1957, nr 1.

JOHANSSON, TORSTEN. Lagstiftningen under 1956. Från departement och nämnder 1957, nr 1.

MÜLLER, H. Tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 1.

SAMBERGS, Å. Aktuella utredningar 1956/57. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1957, nr 1.

STRÄNG, G. Stabil och välståndsfrämjande utveckling allas intresse. Från departement och nämnder 1957, nr 1.

SÖDERBAUM, GUNHILD. Hemkunskap i skolan. Att bo 1956, nr 4.

TENGROTH, K.-E. Överenskommelse om löneplaner och tjänsteförteckning. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

THILERT, R. Balanserad expansion. En redogörelse för 1955 års långtidsutrednings betänkande. Från departement och nämnder 1957, nr 2.

VIKBLADH, I. Kommunernas investeringar och kreditpolitiken. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

VIRDEBRANT, C.-E. Förenklade statsbidrag till kommunernas kapitalutgifter. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

Familjesemestern. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

»Fullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga» ... (27 § kommunallagen). Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

Reaktionen inför nyårsfirandet i Stockholm. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 1.

Socialvård och socialpolitik. [Riksdagens revisorers uttalande.] Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

Amerikas förenta stater

BELL, W. & BOAT, M. D. Urban neighbourhoods and informal social relations. The American journal of sociology jan. 1957.

Danmark

FRANDSEN, E. Refusion af kommunernes sociale udgifter. Socialt tidsskrift 1956, nr 12.

Frankrike

CHEVALIER, L. La statistique et la description sociale de Paris. Population 1956, nr 4.

Latin-Amerika

SMITH, T. LYNN. Current population trends in Latin America. The American journal of sociology jan. 1957.

* I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Tyskland

BEERMANN, H. Jahr der Sozialreform. Soziale Sicherheit 1957, nr 1.

Arbetslön och arbetstid

NIELSEN, E. Arbejdstiden og ILO. Lön og virke 1957, nr 3.

Sverige

BENTZEL, R. Produktivitetsproblem i den penning- och lönepolitiska diskussionen i vårt land. Ekonomisk tidskrift 1956, nr 4.

DICKSON, H. Utrymmet för lönehöjningar. Balans 1956, nr 5.

SELLBERG, T. Penningvärdeförstöringen fortsätter? Svensk handel 1957, nr 1.

Lönepolitisk lurpassning. Finanstidningen 1957, nr 5.

Amerikas förenta stater

HANNA, F. A. State per capita income components, 1919 — 1951. The review of economics and statistics 1956, nr 4.

MANSFIELD, E. Some notes on city income levels. The review of economics and statistics 1956, nr 4.

Shorter hours of work. Monthly labor review 1956, nr 11.

Norge

SKAR, A. Sjuklöneavtal träffat i Norge. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 5.

Storbritannien

L'évolution des salaires en Grande-Bretagne. Journal des associations patronales 1957, nr 5.

Wages, retail prices, disputes, etc., in 1956. Ministry of labour gazette 1957, nr 1.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

BRUNIUS, TH. Nya chanser för de mindre arbetsföra. Sv. vanföretidskrift 1957, nr 1.

GELTING, J. H. To beskæftigelsesteorier. Nationalökonomisk tidsskrift 1956, nr 5/6.

NEYMARK, E. Sociologiska och socialpsykologiska faktorer i yrkesvalet. Arbeidsmarkedet 1956, nr 10.

ROBERTS, B. C. Employers and industrial relations in Britain and America. Monthly labor review 1956, nr 11.

Over 500 millioner tapte arbeidsdager på 7 år. Arbeidsgiveren (Norge) 1957, nr 3.

Sverige

ANDERSON, C. ARNOLD. Employment, occupation and socio-economic status of Swedish wives in relation to occupation and status of husbands. Statistisk tidskrift 1957, nr 1.

[EDSTRÖM, W.] Vår politiska värnplikt. (Intervju.) Industria 1957, nr 1.

Amerikas förenta stater

HENRIKSSON, A. Automationen och arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden 1957, nr 1.

Canada

CARROTHERS, A. W. R. The labour injunction in British Columbia, 1946—1955. The labour gazette 1956, nr 12.

Finland

SALOVAARA, H. Av nya sysselsättningslagen föranledda ändringar i skötseln av sysselsättningsärenden. Finsk kommunaltidskrift 1957, nr 1.

Teknikerbristen. Finsk kommunaltidskrift 1957, nr 1.

Norge

MÖRTVEDT, L. Mangel på arbeidshjelp og arbeidsløshet. Arbeidsgiveren 1957, nr 2.

Storbritannien

The youth employment service 1953 — 1956. Ministry of labour gazette 1957, nr 1.

Tyskland

DRAEGER, K. Die Novelle zum Gesetz über Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung vom 23. Dezember 1956. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 2.

Befolkningsfrågor

DARIC, J. L'évolution de la mortalité par suicide en France et à l'étranger. Population 1956, nr 4.

UNGERN-STERNBERG, R.v. Warum steigt die Sexualproportion in Kriegs- und unmittelbaren Nachkriegsjahren? [Med replik av J. Filser.] Allg. statistisches Archiv 1956, nr 3.

Amerikas förenta stater

MAYER, A. J. & MARX, SUE. Social change, religion, and birth rates. The American journal of sociology jan. 1957.

Frankrike

CHASTELAND, J. - C. & HENRY, L. Disparités régionales de la fécondité des mariages. Population 1956, nr 4.

Kina

Le recensement de la Chine. Population 1956, nr 4.

Latin-Amerika

SMITH, T. LYNN. Current population trends in Latin America. The American journal of sociology jan. 1957.

Tyskland

NULTSCH, G. Politische und wissenschaftliche Notwendigkeit und Minimalprogramm einer Volkszählung. Statistische Praxis 1957, nr 1.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

STRÖM, H. Egnahemsbyggare i strykklass. Industria 1957, nr 1.

Behovet av högre hyror i äldre hus betonas av hyresrådet. Sv. fastighetstidning 1957, nr 2.

Bostadspolitikens omdaning. Sv. fastighetstidning 1957, nr 2.

Amerikas förenta stater

BERNHARD, H. Sparbankerna och egnahemsbyggandet. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 1.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

BOLIN, B. Rätt till arbetsplatsen eller fri uppsägningsrätt? TCO-tidningen 1957, nr 1.

EKSTRÖM, R. Klarare linjer för tjänstemannaorganisationerna. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 6.

LINDFORSS, R. Rätten till arbetsplatsen. Handelstjänstemannen 1957, nr 1.

Storbritannien

MELÉN, C. O. Engelsk fackföreningsforskning. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 6.

Hälso- och sjukvård

EEG-OLOFSSON, R. Kropp och själ. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

FORSSMAN, S. Världshälsoorganisationen och vattenhygienen. Hygienisk revy 1957, nr 1.

Accident prevention in the home. Chronicle of the world health organization 1956, nr 12.

Sverige

AXELSON, E. Hälsovårdsproblemen i samband med fritidsbebyggelse samt bad- och campingplatser. Hygienisk revy 1957, nr 1.

BAHR, G. v. Kvacksalveriutredningens förslag rörande glasögonoptikerna. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

BROBERG, F. Erfarenheter av sjukförsäkringsreformen. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 1.

GRÖNBERG, A. Den sjuke inför den nya sjukhuslagen. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

HELLSTRÖM, B. Finns det stärkande mediciner? Barn i hem-skola-samhälle 1957, nr 1.

OLIN, G. & MELÉN, B. Vaccinering mot polio. Sv. läkartidningen 1957, nr 3.

RASCH, W. Poliklinik — läkarhus. Sv. läkartidningen 1957, nr 5.

SALUM, INNA & BÖRJESON, OLGA. Om biblioterapi och dess betydelse inom mentalsjukvården. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

SÄLL, HELFRID. En statistisk undersökning över läkarvårdsverifikationerna. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 1.

WENNBERG, L. H. & DAHL, G. M. Tandrötan ur socialpolitisk synvinkel. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

Medicinalstyrelsens remissyttrande över förslaget till ny sjukhuslag. Sv. läkartidningen 1957, nr 5.

Det nya förslaget till sjukhuslag. (Ref. av yttranden.) Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 1.

Sveriges yngre läkares remissyttrande över förslaget till ny sjukhuslag. Sv. läkartidningen 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

Voluntary health insurance and medical care costs, 1948 — 1955. Social security bulletin 1956, nr 12.

Kooperation

Israel

MONDINI, E. Workers' productive societies in Israel. Review of international cooperation 1957, nr 1.

Tyskland

Zur Reform des Genossenschaftsrechts in Westdeutschland. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 5.

Nykterhetsfrågor

WIKLUND, D. Aktionen för ökade insatser av frivilliga i nykterhetsvården fullföljes. Nykterhetsvården 1957, nr 1.

— Historien om en alkoholistkur. [Anm. av Patrick Riddell: I was an alcoholic — The story of a cure.] Nykterhetsvården 1957, nr 1.

Sverige

BLOMBERG, INGRID. Inställningen till alkoholbruk i Råda kommun september 1955. Alkoholfrågan 1956, nr 8/9.

DANIELSSON, H. En kommunal alkoholpolitik och dess arbete. Alkoholfrågan 1956, nr 8/9.

DAVIDSSON, G. Hur har vi klarat vårt myndighetsår? Metallarbetaren 1957, nr 5.

EDSTRAND, K.-I. Utskänkningsvinstkommitténs förslag. Alkoholfrågan 1957, nr 1.

GORDH, T. Om premedicinering vid akut alkoholintoxikation. Sv. läkartidningen 1957, nr 6.

HILLBO, A. Rusdrycksförsäljningsutredningens förslag. Alkoholfrågan 1957, nr 1.

LIND, Å. Gruppterapi för alkoholisters hustrur. Alkoholfrågan 1956, nr 8/9.

NELKER, G. Försäkringsverksamhet som ett led i nykterhetsarbetet. Alkoholfrågan 1956, nr 8/9.

SOHLBERG, H. Gemensamt ansvar inför alkoholproblemet. Gjutaren 1957, nr 1.

Alkohol och reaktionsförmåga. Signalen 1957, nr 6.

För mildare dryckesvanor. Sv. bryggeritidskrift 1957, nr 1.

Nykterhetsvårdsutredningen föreslår en ny statsanstalt. Nykterhetsvården 1957, nr 1.

Ett prövningens år. Sv. bryggeritidskrift 1957, nr 1.

»Rus»-dryck? Sv. bryggeritidskrift 1957, nr 1.

Stimulansåtgärder för tillkomsten av nya enskilda vårdanstalter. Nykterhetsvården 1957, nr 1.

Finland

COLLETT, J. Erfarenheter av den finska köparkontrollen. Alkoholfrågan 1956, nr 8/9.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

BLAIR, J. M. Means, Thorp, and Neal on price inflexibility. The review of economics and statistics 1956, nr 4.

COLE, DOROTHY, & UTTING, J.E.G. Estimating expenditure, saving and income from household budgets. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1956, nr 4.

HENELL, O. Varför köper man? Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1957, nr 1.

Den moderna konsumentupplysningen. Pressens tidning 1957, nr 3.

Sverige

JURÉEN, L. & LIND, N. Producentprisindex för jordbruksprodukter. Jordbruksekonomiska meddelanden 1956, nr 12.

LEBERT, H. Produktionen och förbrukningen av animaliska jordbruksprodukter 1955/56. Jordbruksekonomiska meddelanden 1956, nr 12.

SÖDERLIND, T. Mjölkproduktionen och dess användning år 1955. Jordbruksekonomiska meddelanden 1956, nr 12.

Danmark

LUND, A. Pristalsreguleringens fordele og svagheder. Arbejdsgiveren 1957, nr 2.

Tyskland

ZIMMERMANN. Zur sozialen und wirtschaftlichen Lage der Rentnerhaushaltungen. Soziale Arbeit 1957, nr 2.

Österrike

CRONER, F. Hushållsbudgetundersökning i Österrike. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 3—5.

Socialförsäkring

MEINANDER, R. Socialpolitiken i nordiska rådet. Social tidskrift 1956, nr 11/12.

TARASTI, A. Den nordiska konventionen om social trygghet. Social tidskrift 1956, nr 11/12.

Sverige

Fördelningen mellan staten och kommunerna av folkpensioneringskostnaderna. Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 1.

Socialförsäkringsutredningen slutför sitt uppdrag med en undersökning av vårdtiderna å sjukhus för personer som fyllt 55 år. Folkpensioneringen 1956, nr 10.

Amerikas förenta stater

FRIEDLÄNDER, W. Einrichtung einer Invaliden-Versicherung in USA. Soziale Arbeit 1957, nr 2.

Danmark

NIELSEN, VILLY. Fra fattigdomsforsörgelse til arbejdslöshedsforsikring. Lön og virke 1957, nr 2.

Norge

BORGEN, O. Alkoholistforsorg og syketrygd. Sosial trygd 1957, nr 1.

Dagpenger under sykdom. Arbeidsgiveren 1957, nr 2.

Schweiz

STEIGER, EMMA. Grundzüge der schweizerischen Sozialversicherung mit besonderer Berücksichtigung von Neuerungen und Projekten. Soziale Arbeit 1957, nr 1.

Spanien

LIPPMANN, A. v. Die Familienzulagen in Spanien. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1956, nr 9/10.

Tyskland

ELSHOLZ, K. Die Kosten der sozialen Sicherheit in der Bundesrepublik Deutschland. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1956, nr 9/10.

Socialvård

LEVESQUE, G.-H. & MEHTA, HANSA. Le service social et l'industrialisation. Informations sociales 1956, nr 11.

Sverige

BJÖRKMAN-CARLSSON, SARA. Förslaget till ny barnavårdslag. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 1.

ÖIJEN, A. Den svenska fattigdomens historia. Byggnadsarbetaren 1957, nr 1.

Lagen om socialhjälp. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1956, nr 97.

Social hemhjälpsverksamhet. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1956, nr 95.

Statistisk teori

ADAM, A. Die Statistik in der wissenschaftlichen Betriebsführung. Allg. statistisches Archiv 1956, nr 3.

SENG, Y. P. Some theory of index numbers. — Maintenance of continuity by the assumption of proportionality of the new index number to the old index. Journal of the Royal statistical society 1956, nr 4.

Internordiskt samarbete på statistikens område. Kommersiella meddelanden 1956, nr 12.

Tyskland

HÜFNER, W. Über die Bestimmung sachlicher und regionaler Untergliederungen in den Bundesstatistiken. Allg. statistisches Archiv 1956, nr 3.

OCKELMANN, E. Zur Frage kurzfristiger Wirtschaftsprognosen. Allg. statistisches Archiv 1956, nr 3.

PESCHLOW, M. Beitrag der Finanzstatistik zur regionalen Strukturforschung. Allg. statistisches Archiv 1956, nr 3.

WERNER, K. Das Nettoprinzip in der deutschen Industriestatistik. Allg. statistisches Archiv 1956, nr 3.

Undervisning och yrkesutbildning

STRAND, S. Unesco 10 år. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 1/2.

Sverige

BAHR, G. v. Den försummade läkarutbildningen. Sv. läkartidningen 1957, nr 4.

[FORSSELL, E.] Säg ja till yrkesskolan! (Intervju.) Barn i hem—skola—samhälle 1957, nr 1.

HUSELIUS, S. Yrkesorientering i enhetsskolan. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1957, nr 1.

NYCANDER, G. Vad vi inte lärde i skolan. Barn i hem—skola—samhälle 1957, nr 1.

RYTTERBRANT, O. Lärlingslinjen vinner terräng. Skogsindustriarbetaren 1957, nr 2.

Amerikas förenta stater

HALLER, A. O. & SEWELL, W. H. Farm residence and levels of educational and occupational aspiration. The American journal of sociology jan. 1957.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AARS-NICOLAYSEN, N. Norges industri. Forelesninger höstsemesteret 1956. Oslo 1956. (Memorandum fra Universitetets socialökonimiske institutt.)

ARBETARSKYDDSSTYRELSEN.
Arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet år 1955. Sthlm 1956.

BELGIEN. Institut national de statistique.
Annuaire statistique de la Belgique et du Congo Belge. Tome 76 (1955). Brux. 1956. (Ministère des affaires économiques.)

BORGAN, O. Norsk jordbruk og jordbrukspolitikk i dag. Forelesninger höstsemesteret 1956. Oslo 1957. (Memorandum fra Universitetets socialökonomiske institutt.)

DANMARK. Det landökonomiske driftsbureau.
Undersögelser over landbrugets driftsforhold. 40. Regnskabsresultater fra danske landbrug i året 1955/56. Del 1. Khvn 1956.

DISCUSSIONS on child development. A consideration of the biological, psychological, and cultural approaches to the understanding of human development and behavior. Ed.: *J. M. Tanner & B. Inhelder*. Vol. 1—2. Lond. 1956.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1956.
6. Befolkningsstatistik.
C 102. 1950 års allmänna folkräkning.
Del 5. Befolkningen efter individualyrke samt yrkesutbildning.
21 A. Vårdstatistik.
11. Fattigvården, barnskyddet, lösdrivar- och alkoholist- samt nykterhetsvården 1954.

FRISCH, R. Kvadratisk preferansefunksjon bestemt ved intervjudata og anvendt for konveks programmering. Oslo 1956. (Memorandum fra Universitetets socialökonomiske institutt.)

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs.
Analyses and projections of economic development. 2. The economic development of Brazil. New York 1956. (Publ. 1956. 2.G.2.)

GAD, H. Befolknings- og arbejdskraftproblemer i dansk landbrug. 1. Befolkningsforskydninger i dansk landbrug i tiden fra 1787—1950. Aarhus 1956. (Studier fra Aarhus universitets ökonomiske institut. 12.)

GÖTEBORG. Statistiska byrån.
Näringslivet i Göteborgs stadsdelar. En bearbetning av 1951 års företagsräkning. Gbg 1956. [Stencil.]

HANSEN, B. & REHN, G. Försök till statistisk belysning av löneglidningens orsaker. Sthlm 1956. [Stencil.]

HELSINGFORS. Statistiska byrån.
Statistisk årsbok. 45 (1956). Hfors 1956.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Year book of labour statistics. 16 (1956). Geneva 1956.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
40th session, Geneva, 1957.
Report. Geneva 1956.
3: P. 2. Summary of reports on unratified conventions and on recommendations (article 19 of the constitution).
8 (2). Conditions of employment of plantation workers.

JORDEN, skogen, malmen och vattenkraften i morgondagens Norrbotten. Red. av *F. Thunborg*. Utg. av Föreningen Norrbottens främjande. Sthlm 1956.

KREDITRESTRIKTIONERNA och konjunkturpolitiken. Diskussion vid 1956 års ordinarie bankmöte d. 23 nov. 1956 med inledningsanförande av B. Hansen. Sthlm 1956. (Skrift nr 82 utg. av Svenska bankföreningen.)

MALMSTRÖM, Å. Föräldrarätt. Sthlm 1956. (Institutet för rättsvetenskaplig forskning. 14.)

MÄNNISKAN i dagens och morgondagens samhälle. [Konferens anordnad av Arbetarnas bildningsförbund i Stockholm d. 22 och 23 mars 1956.] Sthlm 1956.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1956—57.
236. Folketellingen 1. des. 1950. H. 8. Personer født i utlandet. Fremmede statsborgere. Bruken av samisk og kvensk.
242. Alkoholstatistikk 1955.
248. Ökonomisk utsyn over året 1956.

SARIOLA, S. Drinking patterns in Finnish Lapland. Hki 1956. (The Finnish foundation for alcohol studies.)

SKOLEBESPISNING. Khvn 1956. (Socialpolitisk forenings småskrifter. 22.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956. Sthlm 1956.
56. Ekonomiska villkor för rusdrycksutskänkningen. Betänkande avg. [d. 19 dec. 1956] av 1953 års utskänkningsvinstkommitté. (Fi.)
57. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet på landsbygden vid 1952 års allmänna fastighetstaxering. [Avg. d. 17 dec. 1956.] (Fi.)
58. Bränsleförsörjningen i atomåldern. Betänkande avg. [d. 5 dec. 1956] av Bränsleutredningen 1951. Del. 2. Grundläggande studier av energiförsörjningens förutsättningar inom viktigare områden. (H.)
59. Statliga företagsformer. 3. Statens reproduktionsanstalt. Betänkande avg. [d. 27 dec. 1956] av 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna. (Fi.)
60. Tulltaxeförordning. Förslag [avg. d. 5 dec. 1956] av 1952 års tulltaxekommitté. (Fi.)
61. Ny barnavårdslag. Förslag avg. [d. 27 okt. 1956] av Barnavårdskommittén. Betänkande 2. (S.)
62. Betänkande med förslag till ändringar i lagstiftningen angående uppsikt å jordbruk m. m. Avg. [d. 11 dec. 1956] av Lantbruksstyrelsen. (Jo.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1956.
3. Hälso- och sjukvård. 1.
Stockholms stads hälsovård. 78 (1955).
STONE, R. Quantity and price indexes in national accounts. Publ. by the Organisation for European economic co-operation. Paris 1956.
STORBRITANNIEN. Ministry of health. Report. 1955. P. 2. On the state of the public health. Lond. 1956.
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1956.
Hälso- och sjukvård.
Hälso- och sjukvård vid försvaret år 1955. (Försvarets sjukvårdsstyrelse.)
Jordbruk med binäringar.
Årsväxten 1956. (Statistiska centralbyrån.)
Skogshushållning.
Domänverket 1955. (Domänstyrelsen.)
Transport- och kommunikationsväsen.
Sveriges järnvägar 1955. (Järnvägsstyrelsen.)
TEKNIKEN och morgondagens samhälle. [Socialdemokratiska partiets och Landsorganisationens konferens d. 15 och 16 nov. 1955.] Sthlm 1956.
TYSKLAND. (Deutsche demokratische Republik.) Jahrbuch der deutschen demokratischen Republik. 1956. Berl. 1956.
WINNICOTT, D. W. The child and the family. First relationships. Ed. by *Janet Hardenberg*. Lond. 1957.
WÄRNERYD, K.-E. Motiv och beslut i företagsledningens marknadspolitik. Sthlm 1957. (Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Meddelande. 53.)
1956 ÅRS RUSDRYCKSFÖRSÄLJNINGSUTREDNING.
Ändrade riktlinjer för rusdrycksförsäljningen. Betänkande avg. d. 7 jan. 1957. Sthlm 1957. [Stencil.]

Recensioner

Burton R. Clark: Adult Education in Transition. A Study of Institutional Insecurity. University of California. Publications in Sociology and Social Institutions. Vol. 1, No. 2. Berkeley & Los Angeles: University of California Press, 1956. 160 sid.

Vuxenundervisningen i USA, särskilt sådan den gestaltar sig i Los Angeles i Kalifornien har nyligen behandlats i en vetenskaplig avhandling. I och för sig har företeelsen stort intresse som exempel på vad som brukar kallas en social institution, vilken växer fram vid sidan av fast etablerade institutioner och får vidkännas den ekonomiska osäkerheten hos vad de anslagsbeviljande instanserna betraktar som marginalfall.

Det var i Förenta staterna speciellt intresset för en påskyndad amerikaniseringsprocess bland vuxna immigranter, som åstadkom en snabb expansion av vuxenundervisningen från tiden för det första världskriget. De tidigare existerande aftonskolorna var avsedda för ungdomar, som ville komplettera sina ordinära skolkunskaper med vad som kunde kallas fortsättningskurser. Också yrkesundervisning i samband med krigsproduktionen blev en hävstång för den nya undervisningsformen.

När kriget var slut och 1920 års restriktiva immigrationslag sett dagen, blev båda dessa betingelser delvis satta ur spel. I stället innebar 1920-talets samhällsomvandlingar, att en lång rad nya områden lades under blickfältet för teoretisk beskrivning, samtidigt som fritiden utökades för massor av enkla medborgare. Ett diffust och på samma gång alltomfattande program såg dagen. Först och främst skulle individens ansvar och medvetande om sina demokratiska skyldigheter befästas. Dessutom skulle medborgarna göras ekonomiskt mer effektiva. Lyckligt hemliv och goda familjerelationer borde också bli följden av »kursverksamheten», andra ännu mer generella önskemål att förtiga. Omkring 10 % av hela befolkningen i Los Angeles har sedan början av 1930-talet årligen varit inlemmad i vuxenundervisningens lärjungeskaror.

Under läsåret 1951—52 arbetade de flesta cirklarna, eller 28 % av samtliga, med ämnen i samband med hem och familj. Akademiska ämnen i trängre bemärkelse, främst språk, studerades av 22 %. En heterogen kategori av ämnen skulle kunna slås ihop under beteckningen »handel och hantverk» och motsvarade 26 % av hela antalet studiecirklar. Kulturella ämnen som musik och sköna konster upptog däremot bara 6 % av totalantalet cirklar.

Författaren, Burton R. Clark, har angripit sitt ämne så att säga från toppen. Han har inte som Kurt Törnquist i Lund frågat deltagarna om deras motiv etc., utan han har velat komma åt själva organisationen genom intervjuer med nyckelpersoner, deltagande i kommittésammanträden, studium av protokoll och ett frågeformulär till lärarna. Det hela blir en formellt statsvetenskaplig analys med ytterst få sociologiska utblickar. Stimulerad av några elementära sociologiska arbeten presterar författaren med stilistisk elegans tre generaliseringar och en rad urvattnade påståenden som för en svensk läsare torde te sig intresselösa. En sådan generalisering är, att om en organisation har ett diffust program, kommer den inte att kunna genomdriva specificerade mål.

Det finns en indirekt kritik mot sidor av amerikanskt samhällsliv i Burton Clarks arbete, t. ex. administratörernas osjälvständiga ställning i förhållande till klientelets nycker och till möjligheten att få in pengar. Det är möjligt, att detsamma gäller för andra institutioner, som förmedlar kunskap eller nyheter. Undersökningar härom vore välkomna. Som monografi betraktad är dock det föreliggande arbetet föga inspirerande. Endast metodavsnittet ger några korn åt specialisten.

Börje Hanssen

Kelsall, R. K.: Higher Civil Servants in Britain. The International Library of Sociology Social Reconstruction. London: Routledge & Kegan Paul. 1955. XVI + 233 sid.

Demokratiseringen av personvalet till vår regering och riksdag blev redan tidigt före-

mål för samhällsvetenskapens intresse. Om en breddning sedan den allmänna rösträttens införande även skett till ämbetsmannakåren visste vi dock föga, förrän fil. lic. S.-S. Landström för ett par år sedan gav ut sin analys av uppgifter om härkomsten för en stor del av de högre civiltjänstemännen. Genomsnittstalen i Landströms inträngande studie visade för åren 1917—47 en påtaglig ökning i den ringa procentsats av en starkt växande ämbetsmannakår, som utgått från hantverkar- och arbetarhem. Ännu under åren kring 1940 var likväl ej mer än ungefär en av tretton nyanställda barn till arbetare. De burgnare skiktens stabila överrepresentation förklarades bl. a. med att även stundentkårerna demokratiserats mycket långsamt.

Uppgifter om strukturförskjutningar av denna typ i utlandet förekom ej i redogörelsen. Efter dess publicering har emellertid en sociolog vid London School of Economics, R. K. Kelsall, framlagt sina resultat av en omfattande undersökning med liknande inriktning om den brittiska byråkratin, om än delvis begränsad till de högre »akademiker»-graderna, som trots organisatoriska skillnader gör det möjligt att dra vissa paralleller.

Medan den svenska förvaltningens stabs- och rutinuppgifter i huvudsak fördelas på statsdepartement resp. självständiga ämbetsverk, svarar i Storbritannien ministerierna för båda funktionerna, ledda av parlamentariskt ansvariga ministrar. I personaladministrativt hänseende står dock statstjänarna under stark central kontroll av finansministeriets främste permanente ämbetsman, biträdd av en Civil Service Commission, som handlägger bl. a. antagningsärenden. Politiskt inflytande över utnämningarna saknas, sålunda även till chefs- och andra förtroendeposter. Medan huvuddelen av våra högre förvaltningstjänster traditionellt innehas av jurister, dominerar humanister den exklusiva högsta sektionen av den brittiska karriärstegen. Medlemmarna av denna »administrative class», som blott är ca 3 000 till antalet, har att biträda sin minister i lagstiftnings- och planläggningsarbetet samt att leda och koordinera den verksamhet, som utförs av ministeriets ofta väldiga stab av tjänstemän i olika fack och grader. Horisontellt delas de i allmän förvaltning sysselsatta i inalles fyra klasser, av vilka den näst högsta benämns »executive».

Till lockelserna hos karriären på administratörnivå hör — vid sidan av arbetsuppgifternas art — förhållandevis goda löner i dess övre grader samt yrkets högst respektabla sociala status. En mängd unga akademiker konkurrerar därför hårt om de lediga rekryteringsposterna.

Ända sedan en reform år 1870, som resolut sökte avhjälpa den inkompetens, som dittills hämmat statsmaskineriets gång, har den normala inkörsporten till denna egentliga ämbetsmannakarriär spärrats av vidlyftiga inträdesprov. Dessa syftar till ett lämpligt urval bland kandidater, som förvärvat en över medelmåttan god universitetsutbildning med lämplig inriktning. Kelsall redogör för hur provens utformning ofta satts i fråga med hänsyn till såväl den intellektuella som den sociala selektionen, och modifieringar har emellanåt företagits. Den skriftliga prövningen avsåg från början att kontrollera kunskapsnivån samt senare även allmänorienteringen och förmågan till språkbehandling. Sedan kompletterande intervjuer införts i början av 1920-talet för att utröna kandidaternas personliga egenskaper, har sådana emellertid tillmätts en efter hand ökad vikt vid poängsummeringen.

Denna i praktiken upprepade universitetsexaminering hänger ihop med det brittiska utbildningsväsendets heterogenitet. Där kan urskiljas en rangskala med många trappsteg, som med mer eller mindre fog ansetts motsvara en utbildning av starkt växande värde. Högst skattas Oxford och Cambridge, resp. internatskolor av Etonmodell, dit de ledande skikten som bekant föredragit att sända sina barn. Denna indikation på föräldraambitionens höjd gör det möjligt för Kelsall att studera demokratiseringsprocessen mera nyanserat än enbart med faderns yrke som utgångspunkt.

Den av den brittiske forskaren iakttagna utjämningen sedan tiden för första världskriget av de akademiskt rekryterade ämbetsmännens härkomstfördelning har inneburit ett tydligt och, med reservation för den ofullständiga jämförbarheten mellan klassificeringarna, möjligen något kraftigare steg från den högre medelklassens dominans än i Sverige. Ett starkare utslag ger jämförande

grupperingar efter den genomgångna skolans typ. Sedan åren närmast före det första världskriget sjönk andelen av de efter ordinära prov intagna, som legat vid något av de nio mest berömda internaten, från 28 till 11 % vid 1950-talets ingång. Samtidigt steg tillströmningen från gymnasier med kommunal standard vid prestigeskalans bottenmärke från en obetydlighet till en fjärdedel av rekryteringen.

Det kan sålunda tyckas egendomligt, att de tidigare nära nog allenarådande Oxford och Cambridge så sent som 1949—52 tillförde karriären hela tre fjärdedelar av adepterna från universiteten. Enligt Kelsall torde förklaringen ligga i inträdesprovets selektiva karaktär. Detta hade redan från början till uppgift att förvärva personer med ett s. a. s. intelligent överklassgrepp om problemen i publika angelägenheter. Dessa talanger spirade, ansåg man, bäst i den jordmån, som antikstudier under väluppfostrat umgänge vid de båda ledande universiteten erbjöd, och en sådan bakgrund anfördes länge öppet som ett villkor för en effektiv förvaltning av ämbeten. Införandet av intervjuer bör emellertid, menar författaren, ha gett studenterna från de traditionsrika kollegierna ytterligare en fördel, även om numera en favorisering av dessa ej längre skulle eftersträvas av statsmakterna. De »enklare» universitetens elever skulle nämligen inte i samma grad ha tillägnat sig detta obesvärade men korrekta uppträdande, som måste göra ett så vinnande intryck på examensförrättare, och ej heller behärska den mera finslipade arten av debatteknik. Dessa som det förefaller, rimliga misstankar saknar inte beröringspunkter med kritiken mot det aspirantsållningsförfarande, som brukas av vårt utrikesdepartement.

I kontrast till den ordinära brittiska rekryteringsgången har, i fråga om en annan uppgång till den högsta våningen i tjänstemannapyramiden, en mycket radikal omvälvning genomdrivits. Befordran av särskilt dugande krafter från de lägre kategorierna till den högsta hade, sedan vissa effektiva hinder undanröjts, uppnått en kraftig expansion redan under decennierna kring sekelskiftet — trots ihärdigt motstånd från dem som i en kvalificerad akademisk utbildning såg den enda garantin för tankeskärpa och överblick. De som avancerat sista etappen i denna stegvisa uppströmning utgjorde sålunda vid 1910-talets början en femtedel av samtliga administratörer, vilket bör ställas vid sidan av det faktum, att sådan befordran fortfarande sker blott ytterst sällan i vår svenska civilbyråkrati. Härpå följde emellertid en lång stagnationsperiod.

Efter andra världskriget förbättrades utsikterna för de lägre karriärerna åter väsentligt. Bl. a. fastslogs att 20 % av den årliga intagningen i lägsta administrativa lönegrad skulle tillförsäkras inom tjänsten redan meriterad personal i de exekutiva graderna. Utöver denna minimirepresentation tog tillskottet nedifrån genom särskilda befordringsprov, som anordnats för krigsdeltagande statsjänstemän, samt uppflyttningar »utom kvoten» i individuella fall en sådan omfattning, att »långvägarna» under 1950-talet utgör ej mindre än ca 40 % av ämbetsmannakåren. Ur s. a. s. »intern» demokratiseringssynpunkt har därmed den brittiska civilförvaltningen nått ett väldigt försteg framför den svenska.

Som väntat visar dessa befordrade, dock vanligen gymnasieutbildade, tjänstemän en härkomstfördelning, vilken betydligt närmare överensstämmer med befolkningens yrkessammansättning än övriga administratörers. Ser man därför förvaltningsämbetsmännen — oavsett rekryteringsvägen — som en helhet, förstärks något det förut nämnda intrycket av en viss omskiktning med avseende på ursprunget. Men ej ens om man sträcker jämförelsen tillbaka till 1870-talet, kan man emellertid i *detta* hänseende tala om *en genomgripande omgestaltning* under perioden av den brittiska civilbyråkratins personella tillflöden.

Kelsalls analys ger även åtskilliga andra uppgifter av intresse om de engelska ämbetsmännen, om anledningarna till den fortfarande låga representationen av kvinnor i statsadministrationen, om avgången till andra yrken samt den numera betydligt snabbare takten i loppet mot högre tjänster.

Rolf Hagman

Boris Tullander: De ekonomiska idéernas utveckling med särskild hänsyn till värdeteorien. Akademisk avhandling. Uppsala 1956. 251 sid.

Boris Tullander har med sin gradualavhandling gjort en ovanlig och självständig

insats. Han har vågat och kunnat tänka själv genom 18 ordinära kapitel. Det är en prestation, som skulle kunnat rendera honom ett mycket högt betyg, om han hade förenat sin förmåga av teoretisk analys och sammanfattning med i något högre grad empiriska fakta.

Tullander är emellertid ute efter positivismens och det naturvetenskapliga tänkandets skalp, nota bene inom samhällsvetenskaperna. Han lägger fram en syntetisk eller synoptisk metod av kvalitativ art som jämbördig med de för närvarande tillbedda kvantitativa metoderna. Han resonerar till exempel på följande sätt: Kvantitativ metodik gör anspråk på exakthet. Det kan i så fall bara vara fråga om exakthet i en överförd, inexakt bemärkelse, eftersom bara den rena matematiken är exakt. Två företeelser i sinnevärlden kan aldrig vara exakt lika, och inte heller två mätningar. Följaktligen är den kvantitativa metoden approximativt exakt. Det innebär, att den inte kan tillskrivas något principiellt högre värde än den kvalitativa metoden, som också är approximativt exakt. I förhållande till den absoluta exaktheten är båda metoderna likvärdiga. Här förbiser Tullander, att det naturligtvis kan finnas grader av approximativ exakthet och att den kvantitativa metoden måste vara att föredra, om man råkar värdera kvantitativt mätbara företeelser högre som objekt för forskningen än kvalitativa företeelser.

Det måste tilläggas, att man inte får klart för sig vad som i avhandlingen egentligen menas med *kvalitativ forskning*. Förmodligen menar Tullander det som han själv i sin avhandling har ägnat sig åt, dvs. att sammanställa fakta från olika håll till en helhetsbild. Jag skulle här vilja göra den invändningen, att det förefaller obefogat att upphöja detta tillvägagångssätt till en självständig metod. För det första kan man kombinera empiriska forskningsresultat till en helhetsbild, genom att man utgår från en problemställning, som syftar till »helhetsforskning». För det andra brukar många kvantitativt orienterade forskare begagna sig av sammanfattande resonemang, exempelvis den bild av ett äldre svenskt samhälle, som Torgny T. Segerstedt lägger fram i arbetet om människan i industrisamhället.

Ytterligare finns det anledning att framhålla, att om man som Tullander uteslutande begagnar en resonerande och sammanfattande metod, får man lov att grundligt förbereda sig genom litteraturstudier. Max Weber hade den ovanliga förmågan att kunna recipiera ett ofantligt lärdomsstoff och omsmälta det till sociologiska helhetsvyer. När Tullander framhåller, att religiösa och delvis asketiska drag präglade den medeltida kulturen och dess ekonomi, medan maktmoral och världslig herreklass-mentalitet kom att karakterisera merkantilismen, är det alltför allmänt för att bli acceptabelt. Hur förhöll det sig med den asketiska protestantismen? Överhuvudtaget blir de historiska resonemangen om sådant som sociologiska lagbundenheter i kristendomens utbredning rätt lösliga.

Tullander har god förmåga men bristfällig beläsenhet — av dokumentationen i avhandlingen att döma. Han uttalar sig om samhällsforskningens värdeproblematik och metoder med hänvisning till tre sociologiska arbeten, ett av Mac Iver, tryckt 1924, ett av Bertil Pfannenstill och ett av Gustaf Steffen, tryckt 1910.

De värdefullaste avsnitten av arbetet är analyserna av skilda nationalekonomiska teoretiker. Dessa analyser gör avhandlingen försvarlig.

Börje Hanssen

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1957, No. 3

CONTENTS

Page

Social medicine — a new subject in medical training. By *Hjalmar Sjövall* . 143
French family policy. By *Alfred Sauvy* 152
Higher pensions. By *Per Holmberg* 159
The Social Welfare Board's investigations into housing in 1955. By *Linnéa Jonsson* 170
Notices:
The consumer price index and the basic agreement for 1957 178
A survey of the system of cost-of-living zones 178
The decision to grant child allowances to Swedish, Norwegian, Danish and Icelandic citizens in Finland 178
The Trade Union Federation's Wage Statistics Board 179

Periodical surveys

Register 180
Public assistance during 1955 181
Building operations in cities and urban districts during the last qr. of 1956 185
Employment and wages in industry in November 1956 190
The consumer price index for January 1957 197
Employment and unemployment 201
Literary survey 204
Book notices 210

The Issue in Brief

Social medicine — a new subject in medical training. A new subject has been added to the curriculum for the training of doctors — social medicine. In this article Hjalmar Sjövall gives an account of the problems and the discussion that has been going on concerning the significance and the scope of this subject, which is of such importance *inter alia* in the fields of social policy and social welfare. P. 143.

French family policy. For over twohundred years France has been regularly characterized by a lower birthrate for children born in wedlock than in other European countries. Before the second world war the French birthrate had fallen to about 615 000 per annum, whereas since the end of the war it has kept constant at about 800 000. The French population statistician Alfred Sauvy in this article analyses this sensational development of nativity towards a higher birthrate than that of a number of countries, including Sweden, and its economic and psychological backgrounds, relating it to the contemporary, extremely widespread French family policy with its — compared with Sweden's — very high child allowances as well as measures of tax relief and other benefits. In regard to this family policy the writer sums up by pointing out that not even the greatest optimists had believed that so striking a result could have been achieved thereby as a radical, positive change in the past two centuries' low birthrate. P. 152.

The Social Welfare Board's investigations into housing in 1955—1956. The calculation of the item Housing in the index has always been fraught with difficulties. However, after new methods of calculation in this field had been evolved by two statistical committees of inquiry, random sample investigations into housing and rent conditions were undertaken in the autumn of 1955 and at the beginning of 1956. The article gives a report on the result of these inquiries. Of the rented flats investigated 79 % were leased in the open market, while 19 % had been leased by employers, relatives etc. and in 2 % of the cases the use of the dwelling had been granted by a housing authority on social grounds. Just over a third of the owner-occupied homes consisted of farm properties.

The average number of rooms was found to be: over 3 rooms among the owner-occupied homes, 1 room in the apartments let for social purposes and 2 rooms in the other forms of lease. On an average there was living 1 person per room in the owner-occupied homes, while the corresponding figure for the leased apartments was 1,4.

If overcrowding is defined as more than 2 persons per room, about half of the single-room apartments among the owner-occupied homes were overcrowded, and among the leased apartments approximately one-third. This indicates a definite improvement in the housing standard during the past decade: according to the 1945 housing census there was overcrowding in the case of 21 %, but the latest inquiry showed that 11 % of the apartments were overcrowded. A corresponding comparison of the figures relating to the equipment of the dwellings with modern conveniences in 1945 and 1955 in percentage of the total number of apartments showed as regards central heating: respectively 46 and 64 %, own bathroom: 21 and 39 %, wc: 36 and 59 %, gas or electric stove: 33 and 61 % and refrigerator: 11 and 40 %.

The average rental charges in the different size groups for apartments leased in the open market and possessing central heating have been found to be: for 1 room and kitchenette 85 kr., for 1 room and kitchen 98 kr., for 2 rooms and kitchen 153 kr., for 3 rooms and kitchen 201 kr. and for 4 rooms and kitchen 241 kr. per month.

The average annual cost for owner-occupied homes (excluding agricultural properties) is, according to the results of the inquiry: 689 kr., broken down into: interest on loans 383 kr., repairs 201 kr., insurance premiums 36 kr. and sundry charges 69 kr. P. 170.

Building operations in cities and urban districts during the last qr. of 1956. According to the Board of Housing's preliminary survey published here, the total number of apartments ready for occupation in new blocks of flats in cities and urban districts was: 41 553 in 1956 as against 41 694 in 1955. P. 185.

The consumer price index for January 1957 has been estimated by the Social Welfare Board at 144 (1949 = 100). P. 197.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1957, No. 8

INDEX

Page

La médecine sociale — nouvelle matière des études médicales. Par *Hjalmar Sjövall* 143
La politique française de la famille. Par *Alfred Sauvy* 152
Pension améliorée. Par *Per Holmberg* 159
Les enquêtes de la D.G.P.S. sur les habitations en 1955. Par *Linnéa Jonsson* 170
Notices:
L'indice des prix à la consommation et la convention générale de 1957 178
Révision du système de groupement des localités selon la cherté de la vie 178
Décision prise en Finlande touchant les allocations pour enfants aux ressortissants suédois, norvégiens, danois et islandais 178
Le comité de statistique des salaires de la Confédération du Travail de Suède 179

Aperçus périodiques

Répertoire 180
L'Assistance publique pendant l'année 1955 181
La construction d'habitations pendant le 4e trimestre 1956 185
Emploi et salaires dans l'industrie en novembre 1956 190
L'indice des prix à la consommation pour janvier 1957 197
Emploi et chômage 201
Bibliographie 204
Comptes rendus de livres 210

Résumé

La médecine sociale — nouvelle matière des études médicales. Une nouvelle matière, la médecine sociale, a été introduite dans le nouveau programme des études de médecine. Le docent Hjalmar Sjövall rend compte dans l'article des questions soulevées et des discussions relatives à la signification et à l'ampleur de cette matière d'importance, notamment, pour la politique sociale et pour la protection sociale. P. 143.

La politique française de la famille. Depuis plus de deux siècles, la France n'a cessé d'être carac-

térisée par un taux de natalité dans les mariages plus bas que celui des autres pays européens. Avant la Seconde Guerre Mondiale, le nombre annuel des naissances y était tombé à environ 615 000, tandis qu'après la fin de la guerre, il s'est maintenu d'une manière constante à environ 800 000. Le démographe français Alfred Sauvy analyse dans l'article cette évolution sensationnelle de la natalité à un taux supérieur à celui d'un certain nombre de pays, dont la Suède parmi eux, ses causes économiques et psychologiques qu'il met en relation avec le vaste développement donné actuellement à la politique française de la famille, à ses allocations pour enfants, très élevées en comparaison de celles de la Suède, aux dégrèvements fiscaux et autres allègements. L'auteur de l'article fait remarquer en concluant que les plus optimistes eux-mêmes n'auraient pas cru pouvoir atteindre par cette politique de la famille un semblable résultat, un changement positif et aussi radical de la faible fréquence de la natalité au cours des deux derniers siècles. P. 152.

Les enquêtes de la D. G. P. S. de 1955 et 1956 sur les habitations. Le calcul du poste habitation dans l'indice a toujours causé de l'embarras. Après que de nouvelles méthodes de calcul ont été élaborées par deux enquêtes statistiques, des sondages touchant les conditions d'habitation et de loyer ont cependant, pour la première fois, eu lieu durant l'automne de 1955 et le printemps de 1956. L'article rend compte du résultat de ces enquêtes. Des logements locatifs étudiés, 79 % étaient loués dans le marché libre, 19 % l'étaient par des employeurs, des parents, etc. et 2 % avaient été mis à la disposition des locataires par les services sociaux. Un peu plus d'un tiers des petites maisons d'habitation individuelles appartenaient à des exploitations agricoles.

L'enquête a établi que le nombre moyen de pièces était d'un peu plus de 3 pièces dans les petites habitations individuelles, de 1 pièce dans les logements fournis par les services sociaux et de 2 pièces dans les logements loués sous les autres formes. En moyenne, 1 personne logeait par pièce dans les habitations individuelles, tandis que le chiffre correspondant était de 1,4 dans les logements loués. L'habitation de plus de deux personnes par pièce étant prise comme norme de *surpopulation*, la moitié environ des logements d'une pièce parmi les habitations individuelles étaient surpeuplés et, parmi les logements loués, environ un tiers. D'où il ressort qu'une amélioration nette du niveau des habitations s'est produite au cours des dix dernières années: selon le recensement des habitations de l'année 1945, la surpopulation des logis était de 21 %, mais selon les enquêtes actuelles elle n'est plus que de 11 %. Une comparaison correspondante des chiffres relatifs à l'équipement des habitations en confort moderne en 1945 et en 1955 s'établissait comme suit: chauffage central, 46 et 64 %; salle de bain particulière, 21 et 39 %; wc, 36 et 59 %; cuisinière au gaz ou à l'électricité, 33 et 61 %; frigidaire, 11 et 40 %.

Les dépenses moyennes de location dans les différents groupes de grandeur des logements pourvus du chauffage central, loués dans le marché libre, sont suivant les résultats de l'enquête: pour une pièce et petite cuisine-placard 85 couronnes; pour une pièce et cuisine 98 couronnes; pour 2 pièces et cuisine 153 couronnes; pour 3 pièces et cuisine 201 couronnes et pour 4 pièces et cuisine 241 couronnes.

Le coût annuel moyen pour les petites maisons individuelles (à l'exception des habitations attachées à une exploitation agricole) s'élève selon l'enquête à 689 couronnes, se répartissant comme suit: intérêts sur les prêts, 383 couronnes; réparations, 201 couronnes; assurances, 36 couronnes; divers, 69 couronnes. P. 170.

La construction d'habitations pendant le quatrième trimestre 1956. Selon l'aperçu préliminaire de la Direction générale de l'Habitation publié ici, le nombre total des logements prêts à être occupés dans de nouvelles constructions dans les villes et agglomérations urbaines, pendant l'année 1956, s'est élevé à 41 553, contre 41 694 en 1955. P. 185.

L'indice des prix à la consommation pour janvier 1957 (sur la base 100 en 1949) a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 144. P. 197.

SOCIALA MEDDELANDEN

1957 · Nr 4

FLYKTINGFRÅGAN

ETT INTERNATIONELLT SOCIALPROBLEM

Flyktingfrågan — ett internationellt socialproblem

Av *James Rössel*

Massförföljelse riktad mot nationella minoriteter och rasgrupper, mot politiska och religiösa riktningar har förekommit i alla historiska epoker, liksom flyktingströmmar av sådan omfattning att de utgjort formliga befolkningsrörelser. Både kristendomens och judendomens öden har genom århundradena präglats av sådana förföljelser och befolkningsrörelser. I modern tid kan massemigrationen av franska och engelska protestanter under 1500- och 1600-talen, och de judiska utvandringsvågorna från det gamla Tsarryssland nämnas som klassiska exempel. En svårberäknelig men säkert betydande andel av den stora utvandringen från Europa till Förenta staterna bestod av sociala och religiösa grupper, som bokstavligen undflydde ett samhälleligt tryck, som rådande politiska regimer själva utövade eller åtminstone understödde. Politiska flyktingar i egentlig mening, dvs. personer, som på grund av sina politiska åsikter och strävanden var förföljda av statsmakten och vilka såsom *politiska emigranter* sökte en fristad i främmande land, förekom däremot endast mera sporadiskt före 1900-talet. De franska emigranterna mellan revolutionen och restaurationen, eller de polska och ungerska frihetskämparna från befrielsekrigen på 1800-talet, utgjorde inga större grupper för vilka regeringarna i asylländerna åtog sig några vårduppgifter. Detsamma gäller om de olika kategorier av landsflyktiga, oppositionella ryska politiker, som alltsedan Herzens och Bakunins tid fram till revolutionen 1917 uppehöll sig i Europa. Under hela 1800-talet och ända fram till första världskriget erbjöd dessutom de transoceana länderna, framför allt Förenta staterna, emigrationsmöjligheter som utvägar från politisk förföljelse — utvägar som sedermera spärrats eller i varje fall reglerats och därmed begränsats mycket kännbart.

Med någon förenkling kan flyktingfrågans utveckling under 1900-talet tillskrivas några få bestämmande faktorer, som alla har framträtt internationellt. I första rummet kommer de nutida diktaturstaternas systematiska och, i jämförelse med 1800-talets förhållanden, ytterst effektiva bekämpande av politisk opposition i varje form, samt de hänsynslösa metoder varmed diktaturstaternas »inre fiender» övervakas, förföljs och straffas. Brutaliseringen i förening med statsapparatens och särskilt polisväsendets tekniska rationalisering har i högre grad än någonsin förr tvingat de oppositionella grupperna att välja mellan total underkastelse, svåra lidanden ända till personlig förintelse och flykt till utlandet. I andra hand har flyktingproblemets utveckling bestämts av den alltmer genomgripande *kontroll,* som alla stater har genomfört över invandring, utvandring och särskilt invandrare på sin egen arbets-

marknad. Rörligheten mellan länderna har över huvud begränsats alltsedan 1914; inrese- och utresekontroll genom pass- och viseringsbestämmelser, uppehålls- och arbetstillstånd tillämpas numera strängt i praktiskt taget alla stater. Ett sådant initiativ som de nordiska ländernas införande av en gemensam arbetsmarknad är än så länge ett undantagsfenomen. Forna immigrationsländer har också, som antyddes ovan, beskurit och reglerat tillströmningen utifrån.

I tredje hand kan man också nämna, att socialvården och arbetsmarknadspolitiken i flertalet länder har ställt nya krav på staterna när det gäller ansvaret för och *omhändertagandet av* immigranter, dvs. utlänningar som bereds varaktigt uppehållstillstånd i resp. land. Även i sådana länder som förut tillämpat en relativt vidsträckt asylrätt, har dessa sociala krav — och de kostnader som följer därmed — verkat återhållande. Ehuru denna utveckling självfallet innebär värdefulla framsteg gentemot det hänsynslösa utnyttjande av immigranter, som ofta förekommit, kan den också medföra nya svårigheter när det gäller att snabbt bistå större flyktinggrupper; detta framgår också av utvecklingen i världen efter 1945.

Men utöver dessa faktorer, som har påverkat flyktingproblemets karaktär och omfattning i våra dagar, tillkommer en mycket väsentlig omständighet som alldeles saknade motsvarighet före 1900-talet. Internationalismen och de internationella samarbetsorganen har, både trots och tack vare de väldiga internationella konflikterna, skapat nya möjligheter och försök att lösa flyktingfrågan *internationellt*. Det nya ligger i de internationella organisationernas strävan att genom samarbete mellan staterna lösa alla de ekonomiska, sociala, politiska och rättsliga problem, som flyktingströmmarna gett upphov till. Denna internationella flyktingpolitik, som kan dateras från åren närmast efter första världskriget, har genom en mängd aktioner kunnat underlätta och åtminstone delvis lösa en mängd mycket vanskliga hjälpuppgifter. Enskilda personer och icke-statliga organisationer har spelat den största roll för denna utveckling: sådana initiativ som tagits av Internationella röda korset och Fridtjof Nansen — för att bara nämna två exempel — har utan tvekan varit avgörande.

Samtidigt har emellertid också det internationella, mellanstatliga samarbetets »institutionalisering», här som ofta annars, medfört vissa komplikationer. I den mån som de nya uppgifterna inordnats i en organisatorisk och maktpolitisk ram, har både enskilda stater och statsgrupper kunnat använda sig av organisationerna för att utnyttja flyktingarna politiskt, för att själva undandra sig ekonomiskt och politiskt ansvar eller t. o. m. för att söka förhindra internationella hjälpåtgärder. Med tanke på att det internationella samarbetet har pågått så relativt kort tid, ofta under mycket vanskliga betingelser, är det både svårt och kanske föga motiverat att generellt bedöma, i vad mån insatserna och resultaten har svarat mot behovet, och i vad mån resultaten genomgående kan värdesättas såsom varaktiga och positiva. Det kommer säkerligen även framdeles liksom hittills att finnas både möjligheter och behov av flyktingpolitik och flyktinghjälp vid sidan om de

mellanstatliga organisationernas verksamhet. Det är säkerligen omöjligt att övervärdera de insatser, som uträttats av organisationer och enskilda, eller t. o. m. av stater och nationer separat, vid sidan om de officiella, internationella organens program, med eller utan samverkan med dessa. Och lika säkert finns det alltjämt utrymme för sådana initiativ i humanitetens namn. Likväl har erfarenheterna alltsedan 1920-talets början och framför allt efter andra världskrigets slut tydligt visat, att många stora, ofrånkomliga uppgifter i samband med flyktingfrågor av större omfattning endast kan genomföras med de politiska resurser, i den samarbetsanda som de internationella organen i gynnsamma fall lyckats mobilisera.

Då den internationella flyktingpolitiken har inverkat så väsentligt på flyktingfrågornas utveckling, må några organisationshistoriska data i korthet rekapituleras. När Nationernas förbund — ursprungligen på Internationella röda kors-kommitténs förslag — år 1921 inrättade ett fristående kommissariat för flyktinghjälp med Fridtjof Nansen som överkommissarie, började det organiserade mellanstatliga samarbete, som sedan i olika former utvecklat en rad internationella aktioner. De första praktiska insatserna gällde repatrieringen av krigsfångar från Sibirien, skydds- och hjälpåtgärder åt ca 1 1/3 milj. ryska flyktingar efter revolutionen 1917 samt humanitär och folkrättslig hjälp åt olika nationella minoritetsgrupper, främst greker, armenier och bulgarer inom Balkanområdet och Mindre Asien. En viss arbetsfördelning uppstod under 1920-talet, då en del uppgifter inom flyktingarbetet (emigration, inplacering i arbetslivet) överfördes till Internationella arbetsorganisationen, medan kommissariatet svarade för politisk och folkrättslig skyddsverksamhet. Efter Nansens död 1930 kom den följande år inrättade Nansenbyrån att omhänderha de humanitära uppgifterna samt utställandet av »Nansenpass» åt statslösa flyktingar.

På trettiotalet uppstod en helt ny situation för den internationella flyktingfrågan i och med nazismens »Machtübernahme» i Tyskland 1933. Flyktingproblemet fick en helt annan karaktär och mer internationell omfattning än tidigare, när det *judiska flyktingproblemet* framträdde med alla sina tragiska förvecklingar. Svårigheterna ökades i hög grad av den ekonomiska depressionen med åtföljande arbetslöshet i industriländerna och ett kärvare klimat för emigrationspolitiken och flyktinghjälpen över huvud. Nationernas förbund undergick samtidigt ett försvagande, som hämmade initiativen; förutom Hitlertysklands utträde ur förbundet medförde också Sovjetunionens inträde år 1934 den olägenheten ur flyktinghjälpens synpunkt, att två ledande stormakter direkt obstruerade denna. Nansenbyråns verksamhet begränsades successivt och upphörde helt 1938. Det judiska flyktingproblemet hade emellertid 1933 föranlett Nationernas förbund att inrätta ett nytt flyktingkommissariat som förlades till London och tre år senare underställdes NF. År 1938 antogs inom NF en konvention rörande enhetliga certifikat för statslösa flyktingar, och det nya flyktingkommissariatet förde liksom det tidigare individuella förhandlingar med medlemsstaterna för flyktingars, främst tyska emigranters, mottagande och inplacering i arbetslivet.

Hela det internationella flyktingarbetet sedan 1921 hade starkt hämmats av två grundläggande brister: det saknade tillräckliga ekonomiska resurser på grundval av en internationell finansiering, och arbetet baserades inte på någon *planmässig internationell fördelning* av det hjälpbehövande flyktingklientelet. Trots att strävanden i denna riktning framträdde särskilt inom Internationella arbetsorganisationen, kom ett verkligt initiativ först att tas vid konferensen i Evian-les-Bains sommaren 1938, som på amerikanskt initiativ samlade regeringsrepresentanter från 22 stater. Eviankonferensen ledde lika litet som Londonkonferensen i flyktingfrågan på hösten samma år till avsedda resultat; de företrädda regeringarna kunde inte enas om någon planmässig, internationell fördelning av de tyska och österrikiska emigranterna. Den gav dock upphov till ett nytt internationellt organ, *Internationella regeringskommittén för flyktingar,* som längre fram blev den direkta föregångaren till Förenta nationernas internationella flyktingorganisation IRO (se nedan). Otillräckliga ekonomiska resurser och framför allt den restriktiva invandringspolitiken i USA och flertalet europeiska länder åren närmast före krigsutbrottet 1939 ledde till en latensperiod för det internationella arbetet, som först mot andra världskrigets slut, i allierad regi, åter aktiviserades, nu med helt andra uppgifter men också större resurser än under mellankrigsperioden.

Några siffror må belysa flyktingproblemets omfattning under 1930-talet. Från Tyskland och Österrike beräknas antalet flyktingar åren 1933—39 ha uppgått till knappt 300 000, varav det övervägande flertalet (90 procent) emigrerade till utomeuropeiska länder, främst USA och Canada, Latinamerika (främst Argentina och Mexico) samt Palestina. Från Spanien flydde efter inbördeskrigets slut 1939 minst 350 000 undan Francoregimen; efter andra världskriget uppskattades dock antalet spanska flyktingar (huvudsakligen i Frankrike och Latinamerika) till högst 50 000.

Vid andra världskrigets slut framträdde den internationella flyktingfrågan i nya former och proportioner, som nödvändiggjorde omfattande internationella insatser av helt annan art än 1920- och 1930-talens verksamhet. Förutom förkrigsflyktingar från den tyska nazistregimens område och Francospanien tillkom, i och med Nazi-Tysklands sammanbrott och Sovjetunionens befrielse resp. ockupation av öst- och mellaneuropeiska områden, väldiga grupper av flyktingar och »displaced persons», som ställde de allierade inför omedelbara hjälpbehov av dittills okända dimensioner. En särskild beredskapsorganisation, United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) hade redan 1943 — som det nybildade Förenta nationernas första speciella organ — arbetat med förberedelserna för de extraordinära hjälpbehov som förutsågs vid krigsslutet. UNRRA:s verksamhet, som kulminerade 1946, gällde främst rent materiell nödhjälp, men kom också att, med militär hjälp från de allierade, omfatta sammanförandet och repatrieringen av »displaced persons», dvs. civila — i främsta hand arbetare — som av nazistregimen förflyttats från sina hemländer. Dessa f. d. tvångsarbetare och civila koncentrationslägerfångar uppgick till över 7 milj., och

deras återsändande inom loppet av några år var, tekniskt sett, en utomordentlig prestation. Tyvärr kom emellertid också kategoriklyvningen, med politiska och folkrättsliga motiv, i »displaced persons», förkrigsflyktingar och (politiska) efterkrigsflyktingar, i samband med vissa bestämmelser i Jalta- och Potsdamavtalen, att medföra motsägelser och svårigheter i den internationella flyktingpolitiken efter kriget.

Med bildandet av Internationella flyktingorganisationen (IRO) vid Förenta nationernas första generalförsamling i San Francisco 1946 återknöt FN direkt till det amerikanska initiativet i Evian 1938. Principbeslutet innebar dels, att flyktinghjälpen skulle planeras och genomföras i samverkan med samtliga FN:s medlemsstater, dels att dessa samfällt skulle bidra till såväl administrationskostnader som direkta kostnader för hjälpåtgärder. Även om dessa villkor långt ifrån uppfylldes helt, kom IRO under sin verksamhet 1947—1951 att svara för förflyttningen av över en milj. flyktingar till nya hemländer, varjämte ett betydligt mindre antal — omkring 70 000 — kunde repatrieras, främst i östeuropeiska länder. När IRO:s verksamhet upphörde vid 1951 års utgång, kvarstod emellertid väldiga grupper av flyktingar på olika håll i världen. Enligt beräkningar inom Förenta nationernas statistiska departement fanns vid krigsutbrottet 1939 i europeiska länder minst 600 000, i Nord- och Latinamerika omkring 85 000, i Mellersta Östern minst 70 000 och i Bortre Orienten (Kina) över 30 milj. flyktingar. År 1947, då IRO:s verksamhet tog sin början, fanns enbart i Västtyskland nära 10 milj. flyktingar, i Storbritannien 300 000, Finland 400 000 och Polen 600 000; i Palestina beräknades antalet till 100 000 och i Pakistan och Indien, efter separationen 1947, tillsammans bortåt 8 milj. Fem år senare, då IRO avvecklades vid årsskiftet 1951/52, uppskattades flyktingarnas antal enbart i USA och Canada till nära 460 000, i Storbritannien till 400 000; i Västtyskland redovisades någon minskning, medan återigen Italien (570 000) och Turkiet (994 000) hyste väldiga flyktinggrupper. De nya internationella konflikterna i Palestina och Korea hade gett upphov till nya, absolut och proportionellt räknat oerhörda flyktinggrupper i berörda länder: 400 000 enbart i Palestinas grannland Jordanien och — uppskattningsvis — 4 milj. i Korea. Hela antalet arabiska flyktingar, som före Suezkrisen hösten 1956 uppskattades till i runt tal 900 000, torde f. n. uppgå till nära en milj. Och den ungerska krisen samma höst ledde till en ny flyktingvåg, hittills minst 180 000, vars öden, när detta skrivs, ännu till stora delar är ovissa och mörka, även om ca 100 000 kunnat placeras via lägren i Österrike i nya hemländer. Kostnaderna för den av FN genom IRO organiserade Flyktinghjälpen — som bestriddes med bidrag från 18 medlemsstater — beräknades vid likvideringen 1952 till 407 milj. dollar. I jämförelse härmed har de efterföljande organen för internationell flyktinghjälp disponerat ganska blygsamma belopp. Under första verksamhetsåret 1952 anslog FN:s generalförsamling till flyktingkommissariatets kansli 700 000 dollar; som bidrag till verksamheten *(United Nations Refugee Emergency Fund)* lämnade medverkande regeringar 760 000. För verksamhetsåret 1955/56 utgjorde regerings-

bidragen 2,7 milj. dollar, samtidigt som enbart projekten för flyktinglägrens avveckling i Västtyskland, Österrike, Grekland och Italien beräknades kosta 2,8 milj. Till jämförelse kan nämnas, att utgifterna för de omkring 80 000 nu kvarvarande ungerska flyktingarna i Österrike under en 12-månadersperiod beräknas till 27 milj. dollar.

Dessa siffror ger en föreställning om vilka dimensioner redan förläggnings- och transportutgifterna antar i fråga om dem som över huvud nås av organiserad flyktinghjälp. De utvisar också, att flyktingfrågan under hela efterkrigsperioden inte endast kvarstått utan också framträtt i nya områden, i några fall under former som innebär utomordentliga risker och svårigheter. De arabiska flyktingarnas läge innebär sålunda ett ständigt överhängande hot mot freden, inte endast i Mellersta Östern. Flyktingproblemets kritiska innebörd, ur internationella synpunkter, innebär dessbättre inte alltid, att lösningarna därigenom underlättas politiskt; snarare förhåller det sig ofta alldeles tvärtom.

Efter internationella flyktingorganisationens likvidering 1952 står det mellanstatliga flyktingarbetet i Förenta nationernas regi under ledning av det 1950 inrättade flyktingkommissariatet — ett icke-permanent organ, vars uppdrag emellertid 1953 förlängdes på 5 år (t. o. m. 1958). En Förenta nationernas flyktingsfond bildades följande år, främst i syfte att finansiera verksamheten i flyktingarnas nuvarande uppehållsländer; fonden och därmed kommissariatets verksamhet är emellertid beroende av medverkande regeringars årliga anslag. Genom antagandet 1951 av *Internationella flyktingstatuten,* som sedermera ratificerats av 19 stater (Sverige 1954) och trädde i kraft i april 1954, har flyktingar enligt statutens definition* tillerkänts viss medborgarrättslig status, rätt till social omvårdnad, organisationsfrihet, skolundervisning för barn, etc. Flyktingstatuten är i sin art ett epokgörande dokument, då den första gången definierar (politiska) flyktingars status och fastställer vissa grundrättigheter, men verkan begränsas självfallet dels av det ringa antalet signatärstater, dels av de begränsade möjligheter övervakningsmyndigheter har när det gäller att kontrollera och garantera tillämpningen. Ett viktigt nytt initiativ vid sidan om FN-organen togs 1951 genom inrättandet, på amerikanskt initiativ, av den Mellanstatliga kommittén för europeisk migration (ICEM), vari numera 26 stater är företrädda (Sverige sedan 1952), som förbereder och förmedlar utvandring av flyktingar från europeiska emigrationsländer (främst Västtyskland och Österrike) till immigrationsländer, i första hand USA och Canada, Sydamerika och Australien.

Även en summarisk återblick på den internationella flyktingpolitikens historia visar klart, hur den präglats av temporära, provisoriska organ och aktioner. Verksamheten har i hög grad inriktats på nödhjälpsåtgärder på kort sikt; en integration av flyktinggrupperna i de första uppehålls- eller

* ». . . . person, som ej vistas i sitt hem- eller ursprungsland och som ej, på grund av fruktan för förföljelse, önskar anlita dess regerings skydd».

asylländerna har endast i enstaka fall genomförts mera systematiskt (balterna i Sverige, flertalet tyska flyktingar österifrån till Västtyskland). Repatriering har, av lätt insedda politiska skäl, ej kunnat genomföras annat än undantagsvis i fråga om huvudmassan av den europeiska flyktingströmmen efter 1945. En särställning intar i flera avseenden verksamheten för de judiska flyktingarna: den har bestämts dels av en bestämd migrationspolitisk målsättning, nämligen förflyttning — i största möjliga utsträckning — till Palestina, som under perioden efter kriget (1948) erhållit nationell status, och dels av de starka, internationella organ för judendomen, som ekonomiskt och politiskt verksamt understött denna migrationspolitik. Att den i sin tur gett upphov till ännu ett flyktingproblem, det arabiska, och att detta fortfarande väntar på sin lösning genom mellanstatlig samverkan, belyser riktigheten av en framstående internationell jurists uttalande från 1951: »Immigrationen är numera inte något rent nationellt eller bilateralt problem som kan lösas enbart de givande och mottagande länderna emellan. I vår tid är immigrationspolitiken nära förknippad med de internationella relationernas vidare aspekter».*

Flyktingpolitiken som en internationell social uppgift har ännu inte blivit föremål för grundligare studier ens inom de länder, som mest generöst bidragit — med organisatoriska o. a. insatser — till flyktingproblemets lösning. Den följande översikten är ett försök att sammanfatta de viktigaste momenten i denna uppgift och sammanställa dem med den verksamhet och de organ, som det internationella, i främsta rummet mellanstatliga samarbetet utvecklat under efterkrigstiden. Någon allmän bedömning av helhetsresultat syftar sammanställningen inte till; syftet är snarare att söka påvisa vilka problem och lösningsmetoder som kan bli vägledande för verksamhetens fortsatta utveckling. Det bör kanske särskilt betonas, att de omedelbara humanitära hjälpåtgärderna inför det första katastrofläget — som fick sådan imponerande anslutning i vårt eget land och gång på gång dokumenterat en storartad offervilja — egentligen *inte* faller inom ramen för den internationella flyktingpolitiken. De förhåller sig till denna ungefär som »första hjälpen vid olycksfall» förhåller sig till hela den hälso- och sjukvård, som moderna samhällen utvecklar och som omfattar alla vårdbehövande på livstid, inklusive barn, åldringar och kroniskt sjuka. Ett av de svåra kruxen för flyktingpolitiken i världen har just varit dess prägling av ideliga provisorier; ett annat har varit beroendet av maktpolitiska motsättningar och konjunkturer.

Först genom en stabilisering, ekonomiskt och organisatoriskt, blir det möjligt att genomföra program för migrationen, arbetsmarknadspolitiken, socialvården etc. som verkligen löser flyktingarbetets uppgifter på lång sikt. Och först genom ett internationellt mera vidsträckt erkännande av dessa uppgifter och metoder, av flyktinghjälpens humanitära och rättsliga grundsatser, blir det möjligt att övervinna de politiska hindren för den in-

* W. G. Friedmann, citerad efter L. W. Holborn, The International Refugee Organization, London 1956.

ternationella flyktingpolitiken. Sverige och andra länder med en likartad, fristående politisk ställning har i båda hänseendena utomordentliga möjligheter och stora förpliktelser, som motiverar att just den internationella och mellanstatliga samarbetslinjen får bli en verklig »generallinje» för de svenska insatserna. Framgångsrikt genomförda aktioner, även i mindre skala, inom ramen av internationella program har ett politiskt och moraliskt värde, som föredöme och prejudikat, som väl mäter sig med effekten av materiellt mera imponerande, isolerade bidrag. De kräver emellertid också en aktiv medverkan i principdebatter och planeringsarbeten.

Den grundläggande uppgiften för flyktingpolitiken blir oundvikligen att organisera en varaktig och mänskligt-socialt normal tillvaro för flyktingarna: att placera och inordna dem i ett samhälle. Första stadiet i processen måste bli ett val: mellan repatriering till ursprungslandet, emigration till annat land än tillflyktslandet och, slutligen, kvarstannande i detta på lång sikt. *Migrationen* och därmed sammanhängande befolkningspolitiska frågor blir sålunda den planerade, internationellt organiserade flyktinghjälpens första, i viss mån avgörande problem. För första gången i historien skedde åren 1947—1951, i Internationella flyktingorganisationens regi, en sådan planmässig, internationellt organiserad och finansierad migration. Att IRO härvid kom att fungera som organ för ett begränsat antal stater, att andra länder (inom Sovjetsfären) direkt motsatte sig verksamheten, medan andra återigen officiellt eller reellt ställde sig utanför den, spelade härvidlag mindre roll. Flyktingorganisationens största prestation, att inom 4 1/2 år flytta över en milj. flyktingar från ett relativt fåtal europeiska länder till ett tjugotal övervägande icke-europeiska, är utan tvekan den internationella flyktingpolitikens hittills märkligaste resultat. Att Förenta staterna och engelska samväldet med sina tre största medlemsstater (Storbritannien, Canada och Australien) härvid svarade för ojämförligt största andelarna (32 resp. 39 procent) av hela antalet mottagna flyktingar, bestämdes självfallet till stor del av deras ekonomiska resurser, sysselsättningsmöjligheter etc. Men otvivelaktigt inverkade också humanitära och socialt-moraliska motiv starkt på villigheten att både ekonomiskt och organisatoriskt stödja detta enorma migrationsföretag. Det finns särskilda skäl att understryka sådana psykologiska och politiska fakta. Opinionsbildningen, särskilt den organiserade, har i många fall uppenbart påverkat hjälpaktionernas inriktning och räckvidd. Olika flyktinggrupper har därigenom, delvis oavsett nödläget och hjälpbehovet, rönt högst olika uppmärksamhet och behandling. Sådana politiska konjunkturer har inte bara medfört uppenbara orättvisor utan också uppenbar planlöshet.

Några konkreta fall kan tjäna som illustrationer härtill. Å ena sidan den väldiga flyktingströmmen till de västtyska områdena efter krigsslutet, försiktigt uppskattad till 12 milj., å andra sidan de arabiska flyktingarna, inalles ca en milj., i Mellersta östern. I båda fallen har den politiska bakgrunden varit komplicerad och motsägelsefull: det direkta upphovet till flyktingströmmarna har legat i militära och politiska åtgärder av krigsallierade, som

längre fram intagit olika eller motsatta ståndpunkter till dessa speciella flyktingfrågors lösning. Men samtidigt har dessa flyktingfrågor blivit politiska exploateringsobjekt för de drabbade staterna eller för vissa partier och andra grupper, inklusive flyktingarna själva. Det är då uppenbart, att endast en verklig *internationalisering* av sådana flyktingproblem möjliggör planmässiga och hållbara lösningar. För det västtyska flyktingproblemet har t. ex. Europarådet (ministerrådet i maj 1951) öppet deklarerat, i direktiven till en expertutredning, att detta liksom andra europeiska flyktingproblem vore en internationell angelägenhet. Att en sådan deklaration i verkligheten blivit en politisk nullitet har flera orsaker: inte bara den europeiska organisationens svagheter utan också det faktum, att befolkningsströmmen till Västtyskland under återuppbyggnaden sedan 1948 blivit en tillgång snarare än en belastning för västtyska republikens näringsliv. Men den politiska verkningslösheten framhäver också något annat och väsentligare, nämligen nödvändigheten av en internationell, inte endast inter-europeisk planering och organisation av så omfattande befolkningspolitiska uppgifter. På liknande sätt torde det arabiska flyktingproblemet endast kunna lösas inom ramen av en ekonomisk och social planering för hela det arabiska statssystemet, en planering som i sin tur förutsätter helt andra politiska och ekonomiska resurser än hithörande stater själva disponerar. För flyktingverksamheten i Europa efter 1951, då Internationella flyktingorganisationen (IRO) upplöstes, har den *Mellanstatliga kommittén för europeisk migration* (ICEM) kommit att spela en allt större roll. Ehuru kommittén är baserad på samverkan — inte minst ekonomiskt — mellan dels europeiska emigrationsländer, dels utomeuropeiska immigrationsländer (vartill kommer några s. k. »sympatiserande» länder), har anslutningen från f. n. 26 länder faktiskt blivit mer omfattande än IRO:s, vars medlemsstater maximalt uppgick till 18. Migrationskommittén är helt fristående vis-à-vis Förenta nationerna och dess organ, ehuru den givetvis samarbetar intimt särskilt med FN:s flyktingkommissariat och Internationella arbetsorganisationen. Arbetsresultatet har de fem första verksamhetsåren 1952—56 varit betydande; från överbefolkade europeiska länder, i främsta rummet Italien, Österrike, Västtyskland och Grekland, har allt som allt över 500 000 emigranter genom kommitténs förmedling överflyttats till transoceana länder, i första hand Australien, Canada, USA och latinamerikanska länder. Av samtliga emigranter utgjordes ca 1/3 av flyktingar, och av dessa stod i sin tur större delen (bortåt 60 %) under FN:s flyktingkommissaries beskydd.

ICEM:s verksamhet har framför allt bestått i urvalet av migranter, medicinska undersökningar, organiserandet av reseförberedelser ävensom av mottagandet i destinationslandet, där vederbörande regering så önskat. Denna mera tekniska verksamhet, som självfallet effektiverat och påskyndat förflyttningarna högst väsentligt, ligger ju i direkt linje med IRO:s och andra speciella organisationers arbete för flyktinghjälpen. Genom samarbetet mellan emigrations- och immigrationsländerna har emellertid ICEM också kunnat främja en viss planmässig, internationell fördelning av flyk-

tingklientelet, som endast utgör en minoritet av ICEM:s hela klientel. Det har inte saknats strävanden att utnyttja också ICEM:s verksamhet för en mera systematisk migrations- och befolkningspolitik för Europa som helhet; hittills har de likväl fallit på alltför bestämda motsättningar mellan »överbefolkade» europeiska länder, med hög arbetslöshet, och andra.

De befolkningspolitiska verkningarna på längre sikt av sådana omfattande befolkningsrörelser, som pågått under och efter andra världskriget, är ännu i stort sett outforskade; insikten i verkningarna försvåras också därav, att de ekonomiska konjunkturerna — såsom det västtyska exemplet visar — omöjligt kan isoleras från orsaksförloppet. Flyktingpolitiken har emellertid också en mångfald mera begränsade, konkreta uppgifter, som i likhet med migrationen väsentligt påverkas av planmässigheten och effektiviteten i det internationella samarbetet. Det gäller särskilt *arbetsmarknadspolitiken,* dvs. flyktingarnas infogande som likvärdiga deltagare i arbetslivet, bostadspolitiken och socialvården åt olika grupper, familjepolitiken samt slutligen åtgärderna för skolning och utbildning, i främsta hand av barn och ungdom. Även hälso- och sjukvården tillhör flyktingarbetets väsentliga uppgifter, och även här kan — särskilt genom hälsokontroll och profylaktiska åtgärder i det första tillflyktslandet — den slutliga anpassningen i destinationslandet underlättas genom välorganiserat förarbete, som följer en internationell standard.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och deras riktlinjer behöver inte närmare beröras här, då ett annat bidrag i detta nummer (sid. 231) behandlar hithörande spörsmål och svenska erfarenheter. Att arbetsmarknadspolitiken planmässigt *samordnas* med andra centrala uppgifter bör dock särskilt framhållas såsom väsentligt, och de internationella organen har genom sin stora och växande erfarenhet särskilda förutsättningar att främja en rationell sådan samordning i respektive länder. Inte minst gäller detta i fråga om en genomförd samhällsplanering, som genom utvecklade »facilities» och »conveniences» vill underlätta större flyktinggruppers inväxande i samhället. Även i fråga om specialiserad socialvård och undervisning inklusive yrkesutbildning är de internationella organens och experternas medverkan ovärderlig om inte oersättlig. Ty i samma mån som flyktinggrupperna relativt snabbt och friktionsfritt infogas i arbets- och hela samhällslivet, i samma mån ökas det ekonomiska tillskott, som arbets- och produktionskapaciteten erhåller genom flyktingarna: det »mänskliga kapitalet» blir både snabbare och effektivare mobiliserat.

Vissa grupper av flyktingar, som på grund av kronisk sjukdom eller av andra skäl har krävt särskilt omhändertagande, har genom de internationella organen kunnat fördelas och placeras i en utsträckning, som eljest varit otänkbar. Denna »hårda kärna» (hard core) av svårhjälpta flyktingar blev 1949 föremål för en särskild utredning inom internationella flyktingorganisationen varav framgick, att ca 25 000 hos organisationen registrerade flyktingar på grund av sjukdom, ålder, familjeförhållanden m. m. inte kunnat förflyttas enligt IRO:s program och, inför organisationens likvide-

ring 1950 (sedan uppskjuten till 1951) hotades att bli lämnade utan hjälp. En följande aktion för deras omhändertagande ledde till att en rad länder, inte minst de skandinaviska, åtog sig placeringen och omvårdnaden av ett stort antal sådana fall (Sverige 462 tuberkulösa, i många fall med anhöriga); andra länder såsom Frankrike, Schweiz och Danmark, åtog sig varaktig omvårdnad av sådana »hard core cases», som redan vistades där. Trots sin relativt ringa omfattning kan denna aktion — som strängt taget låg utanför IRO:s egentliga arbetsprogram — anföras som ett vackert exempel på möjligheterna att genom välorganiserat expertarbete, i detta fall av både medicinsk och socialexpertis, på kort tid lösa ett mycket vanskligt internationellt fördelningsproblem. Att flyktingklientelet dessutom av lätt insedda skäl kan erbjuda speciella, svåra vårduppgifter inom både genomgångs- och destinationsländerna är uppenbart. Den psykiska hälso- och sjukvården av flyktingklientelet har också, på initiativ av World Federation for Mental Health och med stöd av UNESCO, blivit föremål för särskilda studier*, ett exempel på att även forskningsarbetet rörande flyktingproblemen främjats av internationella organ. Det kan nämnas, att omfattande sociologiska studier rörande flyktingarnas anpassning i sina nya hemländer utförts bl. a. i Tyskland (prof. Schelsky i Hamburg) och, beträffande balterna, i Sverige (under utarbetande i Stockholm).

Eftersom erfarenheterna efter det första och speciellt det andra världskriget har visat, att flyktingproblemet med alla sina tragiska, oftast svårlösliga förvecklingar har blivit ett permanent inslag i vår tid, ett »kroniskt lidande», finns det slutligen särskild anledning att framhålla några mycket generella synpunkter. Dels finns det och kommer det uppenbart att finnas ett permanent behov av *beredskap* för sådana stora, inte sällan brådskande humanitära aktioner som hittills varit flyktingpolitikens huvuduppgifter. För att vidmakthålla en sådan beredskap har — det visar inte minst våra svenska erfarenheter — de frivilliga organisationerna spelat den allra största roll, genom den utbildning och träning de kunnat ge hundratals dugande funktionärer, samt framför allt genom den erfarenhet och de kontakter som de frivilliga organisationerna kunnat skaffa sig i många fall, där officiella, statliga eller mellanstatliga representanter haft större hinder att övervinna. Även de mellanstatliga organ och organisationer, som efter 1945 avgörande medverkat i flyktingarbetet, på kortare eller på längre sikt, har givetvis likaså kunnat utveckla en internationellt erfaren funktionärsstab, vars effektivitet säkerligen i många fall avgjort aktionernas framgång eller misslyckande. Det finns anledning att understryka detta, därför att intresset inom opinionen liksom hos regeringar, parlament och internationella församlingar inte sällan får tid att avslappas, de officiella hjälporganen ställs på svältkost, och vaksamheten inför nya katastrofrisker (eller vådan av kroniska, mindre dramatiska men lika vanskliga flyktingproblem) minskas.

---

* Flight and resettlement, utg. H. B. M. Murphy, Unesco, Lucerne 1955. Jfr författarens art. i Sociala Meddelanden 1956, nr 7, sid. 440.

Ett annat intresse av mera permanent natur, som rätt mycket har försummats i det internationella flyktingarbetet, gäller det utrednings- och forskningsarbete som i efterhand närmare undersöker, hur flyktingarbetet slutligen lyckats resp. misslyckats — ett studium som med psykologins och sociologins metoder söker klarlägga hela verksamhetens *mänskliga och sociala resultat*. Även här vore det säkerligen önskvärt, att det internationella samarbetet bleve starkare och mer aktivt än hittills.

Flyktingarna i Sverige

Av kanslirådet *Bertil Olsson*, socialdepartementet

Före andra världskriget fanns ungefär 25 000 utlänningar i Sverige. Av dessa befann sig ca 12 000 på arbetsmarknaden. Idag är totalantalet över 250 000 och antalet arbetsanmälda 135 000. Det är alltså 10 gånger mer än sista förkrigsåret. Sverige har blivit ett av Europas mera betydande immigrationsländer. Den utländska arbetskraften utgör nu omkring 5 procent av hela antalet anställda, vilket är mera än de flesta andra länder i Europa uppvisar.

I samband härmed bör också noteras, att sedan krigets slut över 75 000 utlänningar erhållit svenskt medborgarskap. Dessa är icke medräknade i de nyss angivna siffrorna över antalet utlänningar. Omkring två tredjedelar av dem beräknas vara sådana, som tidigare ingått i statistiken över arbetsanmälda utlänningar. Tillskottet till arbetsmarknaden av utlänningar är således större, än vad de aktuella siffrorna visar. Under en tid, då de arbetsföra åldrarna tillväxt mycket långsamt genom den inhemska befolkningsrörelsen, som ju fallet varit under efterkrigstiden, har tillskottet av utländsk arbetskraft varit av stor betydelse för den totala ökningen av den arbetsföra befolkningen. Vissa år har tillskottet av utlänningar varit större än nettotillskottet i den inhemska befolkningsrörelsen.

För ökningen av utlänningstalet har *flyktingarna* spelat en stor roll. Det gäller för det första rent numerärt. Hela antalet flyktingar i vårt land uppgår nu till ca 35 000. Frånräknade är då alla de tidigare flyktingar, som erhållit svenskt medborgarskap, eller vars flyktingstatus på annat sätt upphört. Av dem som naturaliserats, beräknas omkring hälften ha utgjorts av flyktingar. Medräknas även dessa uppgår totala antalet flyktingar och f. d. flyktingar i vårt land idag till över 70 000. Få länder i Europa hyser relativt sett flera flyktingar än Sverige. Endast Österrike, Frankrike och Belgien har ett större antal.

En än större roll torde emellertid flyktingarna och flyktingpolitiken ha spelat psykologiskt sett. Denna roll har icke nämnvärt uppmärksammats men dess praktiska betydelse har varit stor. Sverige var tidigare ett land i stort sett isolerat från utländska inslag på arbetsmarknaden. Arbetstillstånden behandlades restriktivt. Liksom i de flesta andra länder fördes en politik, som gick ut på att skydda den inhemska arbetskraften för konkurrens från utländsk arbetskraft. Man trodde sig göra detta genom att hindra utländsk arbetskraft att arbeta. Det gängse medlet var en hård arbetstillståndsprövning. När strax före kriget några tiotal judiska läkare som flytt undan nazismen fick tillstånd att utöva läkaryrket i Sverige, väckte detta en storm av förbittring bland vida kretsar i vårt land. Man trodde i stora befolk-

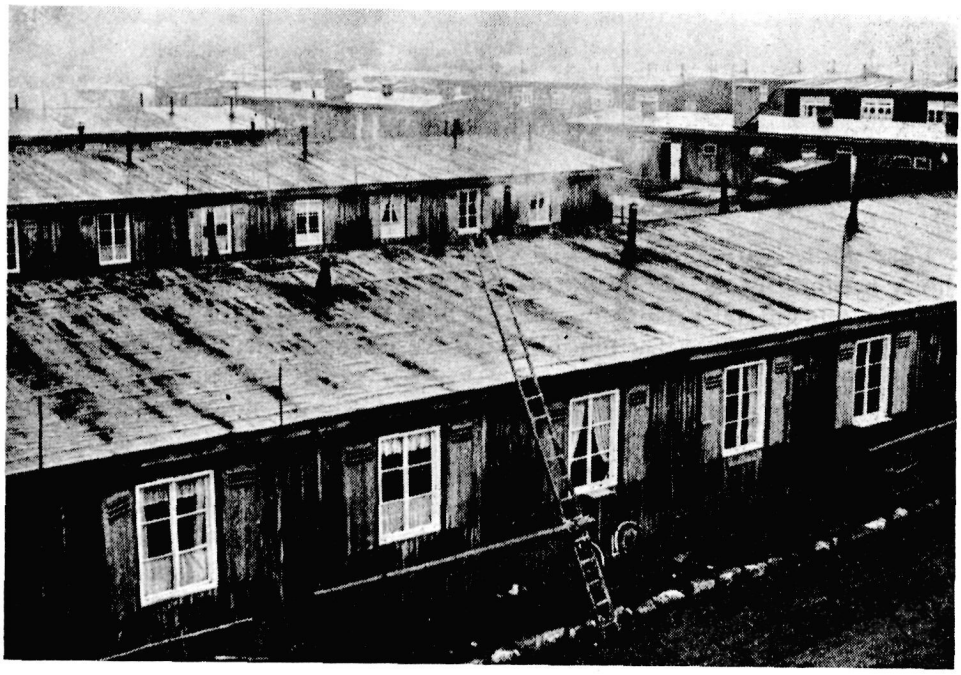

Flyktingläger för sudettyskar i Kaufbeuren, Bayern, Tyskland

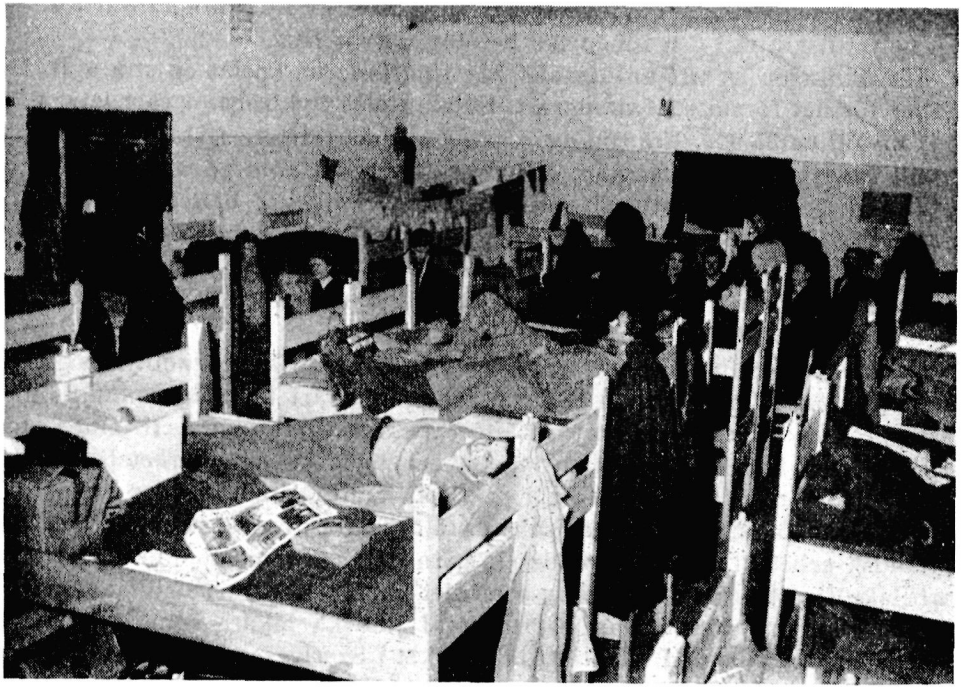

Ungerska flyktingar i Svenska röda korsets flyktingläger i Traiskirchen, Österrike

Läkarundersökning av ungerska flyktingbarn i Wien före transporten till Sverige

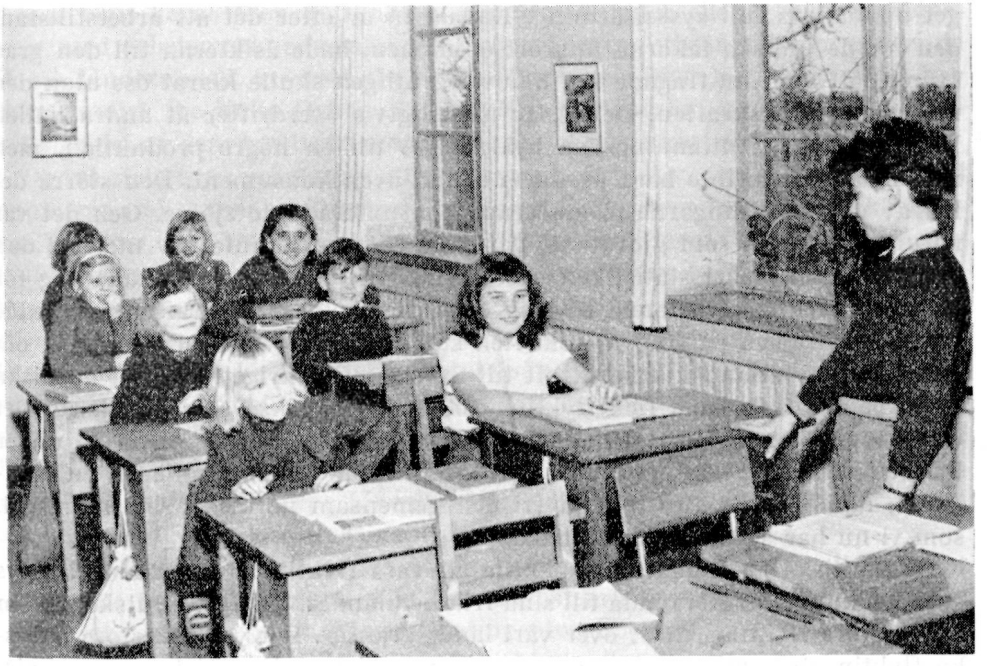

Svenska och ungerska barn (de sistnämnda i bänkraden t. h.) i skola i Sverige

ningsgrupper på läkarkårernas propaganda, att detta skulle leda till uppkomsten av ett läkarproletariat. Och ändå var detta ett område, där en uppenbar brist på arbetskraft egentligen rådde. Så allmänt omfattad var teorin om att antalet arbetstillfällen i ett land var begränsat och att ett tillskott av utländsk arbetskraft skulle leda till att man tog brödet från munnen på lika många svenska yrkesmän.

I detta läge kom de stora flyktingströmmarna under andra världskriget. Först från Norge, sedan från Danmark och sist från Finland. När de var som störst, uppgick flyktingarnas antal till över 100 000. De allra flesta var i arbetsför ålder och önskade arbete. Detta blev en stor påfrestning på teorin om arbetstillfällenas begränsning. Vi stod där plötsligt med 100 000 flyktingar, som ville arbeta. Vi hade inget annat val än att låta dem arbeta, och det gick bra. Inget annat har så effektivt gett dödsstöten åt den tidigare allmänt omfattade uppfattningen att arbetstillstånd till ett antal utlänningar skulle göra lika många svenskar arbetslösa som det praktiska genomförandet av arbetsplaceringen av dessa stora flyktingskaror. Arbetstillståndsprövningen slopades helt för medborgare från de nordiska länderna. Arbetsförmedlingarna engagerades i deras arbetsplacering. Flyktingarna fick statlig hjälp i olika former till det första arbetstillfället. Det dröjde inte länge förrän de funnit sin plats på arbetsmarknaden, låt vara att det för många blev att pröva både två och flera arbetsplatser. Vi stod plötsligt inför det faktum, att arbetsmarknaden hade absorberat många tiotusental utländska arbetare och detta utan att det satt några som helst spår i de svenska arbetslöshetssiffrorna. Tvärtom sjönk dessa år efter år och mot slutet av kriget uppnåddes full sysselsättning. Endast få år efter det att arbetstillstånden för de judiska läkarna upprört opinionen, hade åsikterna till den grad svängt, att man nu frågade sig, hur vi egentligen skulle klarat oss utan den utländska arbetskraften. Detta var naturligtvis överdrifter åt andra hållet. Det är klart att utlänningarna hjälpte oss till en högre produktion, men människan är ju inte bara producent utan även konsument. Den större delen av vad utlänningarna producerade konsumerade de själva. Och det var naturligtvis detta som gjorde att deras arbetsinsatser inte gav utslag i den svenska arbetslöshetsstatistiken. Kort sagt, flyktinginsatsen banade väg för en mera verklighetsbetonad bild av den utländska arbetskraften och ledde till en positiv syn på frågan, som fick stor betydelse vid övervägandena om överföring av utländsk arbetskraft till Sverige efter kriget. För det nordiska samarbetet i framtiden fick flyktingarbetskraften också stor betydelse. Det råder ingen tvekan om att det fria system som iscensattes i Sverige under kriget förebådade och påskyndade det som tio år senare skulle bli en verklighet, nämligen en fullständigt fri och gemensam nordisk arbetsmarknad, som vi nu har sedan tre år tillbaka.

De nordiska flyktingarna upphörde att vara flyktingar i och med krigets slut. De kunde då återvända till sina fria hemländer. I krigets slutskede kom andra stora flyktingskaror över vårt lands gränser. Det var den stora baltiska flyktingströmmen omfattande 30 000 människor. Flertalet av dessa vis-

tas ännu i Sverige, men en del har utvandrat företrädesvis till Canada. Ett mycket stort antal — ca 8 000 — har blivit svenska medborgare. Vidare kom under krigets sista månader ett stort antal flyktingar genom den Bernadotteska räddningsaktionen. Hela antalet flyktingar i denna aktion omfattade över 20 000 människor. Många blev föremål för repatriering eller transmigrering, sedan de vistats en tid i Sverige, men många föredrog också att stanna och återfinns här än idag, bland dem ca 4 000 polacker.

Krigets slut innebar icke flyktingströmmarnas upphörande. Sverige har under det gångna decenniet efter kriget mottagit många tusental flyktingar. Fram till 1950 kan man räkna med att i medeltal ett par tusen flyktingar per år omhändertogs och bereddes arbete och utkomstmöjligheter. En hel del av dessa utgjordes av sådana som illegalt passerade Sveriges gränser. Andra åter kom från flyktingläger i Mellaneuropa.

När de svenska arbetsmarknadsmyndigheterna efter kriget satte igång med en organiserad överföring av arbetskraft och man ute i Europa sökte efter lämplig sådan, var det ett önskemål att samtidigt söka ta hänsyn till flyktingsituationen och överföra flyktingar eller arbetskraft med flyktingkaraktär. Detta gav ett utmärkt resultat genom överförandet av ca 3 000 sudettyska arbetare. Dessa hade tvångsförflyttats från Tjeckoslovakien och befann sig i Österrike, varifrån rekryteringen skedde. Sedermera har överföring av sudetländare även skett från Tyskland.

Under 1950-talet har strömmen av till Sverige illegalt anlända flyktingar praktiskt taget upphört. De svenska insatserna för en lösning av de i Europa ännu kvarstående flyktingproblemen har emellertid fortsatt. De har företrädesvis tagit karaktären av rent humanitära aktioner eller dylika kombinerade med arbetsmarknadsmässiga hänsyn. Sverige erbjöd sig som ett av de första länderna att ta emot tbc-sjuka flyktingar. Med början år 1950 har flera hundra tbc-sjuka flyktingar fått vård på svenska sanatorier. En mycket stor del av dem har tillfrisknat och kunnat gå ut i arbete.

De två sista åren präglas av ett nytt svenskt initiativ, som väckt berättigad uppmärksamhet som ett konstruktivt bidrag till lösningen av lägerflyktingarnas problem. När Internationella flyktingorganisationen — som var Förenta nationernas organ för flyktingar och som skaffade bortåt 1 miljon flyktingar nya utkomstmöjligheter — definitivt upplöstes i januari 1952, ställdes de då återstående flyktingarna, ca 250 000, under mandat av en flyktingkommissarie. Man kan sannerligen inte säga, att han fick tillräckliga resurser för att lösa problemet. Han fick tillåtelse att hos de enskilda staterna söka tigga ihop pengar. Hans vädjanden förklingade till en början ohörda. Från svensk sida hävdades att de återstående flyktingarna borde kvoteras ut på de enskilda länderna för varaktigt omhändertagande. Detta vore enda sättet att slutgiltigt lösa flyktingproblemet.

Sverige bröt isen genom att våren 1955 förklara sig berett att ta emot ytterligare flyktingar, bland dem inte endast arbetsmarknadsfall utan även sjuka och äldre personer. Första kontingenten uppgick till bortåt 600 personer. Året efter upprepade Sverige sitt erbjudande att gälla ytterligare 1 000

personer. De sista av dessa höll just på att överföras, då den senaste ungerska flyktingströmmen kom.

Genom olika regeringsbeslut hade strax före jultiden förra året överförts 4 000 ungerska flyktingar från Österrike. I februari i år fattades beslut om överförande av ytterligare flyktingar till Sverige. Antalet fixerades ej, utan den vägledande riktlinjen beträffande antalet skulle vara möjligheterna att bereda flyktingarna stadigvarande arbete. Arbetsmarknadsstyrelsen har liksom tidigare hand om organisationen för denna överföring. Styrelsen bedömer det som realistiskt att före sommarens ingång överföra ytterligare 2 000 flyktingar. Uttagningen skall ske från flyktingläger i Mellaneuropa, och vid uttagningen skall såväl arbetsmarknadsmässiga som humanitära synpunkter beaktas. Uttagningen skall gälla såväl Ungernflyktingar som andra flyktingar.

Flyktingarna i Sverige representerar många olika nationaliteter såväl som många vitt skilda människoöden. Osökt faller frågan: Hur har de lyckats i sitt nya hemland? Hur har flyktingarna anpassat sig i ett nytt land och i en ny miljö bland idel främmande människor? Tyvärr blir vi svaret skyldiga. Vi vet inte så mycket om det. I stort sett har man väl på känn att anpassningen gått relativt bra. Många flyktingar har anpassat sig till levnadsförhållanden, som materiellt legat en bra bit över den nivå, de tidigare varit vana vid. Detta har underlättat det för dem. Den fulla sysselsättningen har bidragit till att övervinna svårigheterna på arbetsmarknaden. Den första hjälpen, som bestått flyktingarna av statliga myndigheter har bidragit till deras möjligheter att börja ett nytt liv. Många andra åtgärder har verkat i positiv riktning vad gäller flyktingarnas assimilering i det svenska samhället. Men egentligen vet vi alldeles för litet om flyktingarnas förhållanden. Vi har inga noggrannare undersökningar, som kan ge oss vägledning härom. Sedan ett par år tillbaka pågår emellertid en enskild vetenskaplig undersökning med statligt stöd om den stora baltiska flyktinggruppens anpassning.* Flyktingarnas förhållanden 9 år efter ankomsten undersöks noggrant. Veterligen är det den första stora undersökningen i världen som görs på ett enhetligt flyktingmaterial, vars förhållanden före flykten man i stort sett känner. Vi får ge oss till tåls, tills denna undersökning är färdig. Den kommer säkerligen att ge många intressanta upplysningar och vara till god nytta i det fortsatta flyktingarbetet. Tyvärr får man räkna med att flyktingproblemen ute i världen inte löses så snabbt. Det är realistiskt att räkna med att Sverige allt framgent får öppna sina gränser för jagade och vinddrivna flyktingskaror.

* Av fil. kand. Heino Tarm vid Stockholms Högskola.

Rädda Barnens Ungernverksamhet

Av *Margit Levinson*, ordförande i Rädda Barnens Riksförbund

Då de ungerska flyktingarna började strömma in i Österrike i november förra året, inriktade Rädda Barnen sin uppgift likmätigt ansträngningarna på att komma barnen till hjälp. Då barnen inte kunde skiljas från sina mödrar, upprättades en rad hem för mödrar med barn i samarbete med österrikiska och internationella Rädda Barnen. Kläder, livsmedel och sysselsättningsmateriel utdelades i lägren.

I och med att förhållandena, sedan flyktingströmmen nu sinat, stabiliserats, har Rädda Barnen inriktat sig på mera långsiktiga åtgärder. Man har därvid funnit det angelägnast att söka få bort barnen och ungdomarna under 18 år ur masslägren, som för dem utgör en särskilt ogynnsam miljö.

I detta syfte har Rädda Barnen i samverkan med de österrikiska myndigheterna samt den österrikiska systerorganisationen anordnat fyra s. k. *familjehem*, där plats bereds familjer, mödrar med barn samt ensamma barn under förhållanden, som bjuder barnen långt bättre uppväxtvillkor än vad masslägren kan åstadkomma.

De många barn och ungdomar i åldern 12—18 år, som ensamma uppehåller sig i Österrike, ägnar Rädda Barnen en särskild uppmärksamhet. De är naturligtvis mycket sämre ställda än de som kan lita till föräldrars stöd, och särskilda mått och steg har visat sig nödvändiga för att förhindra att de demoraliseras av lägermiljö och andra förhållanden. För dem har Rädda Barnen inrättat två speciella *ungdomshem*, där de skall beredas hjälp till inlevelse i de nya samhällsförhållandena och införas i arbetslivet. Mera elementär teoretisk undervisning lämnas inom hemmen, det sörjs för effektiv yrkesutbildning, och där så är lämpligt får de unga flyktingarna besöka högre österrikiska läroanstalter. Kostnaderna för sådana familje- och ungdomshem för de 700 personer, Rädda Barnen i första hand beräknas ta emot, uppgår till 1 milj. kronor för de sex första månaderna. Man kan givetvis inte räkna med att efter denna tid kunna avveckla dem. Tre svenska socialarbetare är verksamma på dessa hem. Särskilt klena ungerska flyktingbarn skall omhändertas på Rädda Barnens rekreationshem *Schloss Oberrain* i Land Salzburg.

I Budapest bedriver Rädda Barnen under ledning av sin egen delegat och i samarbete med Internationella och Ungerska röda korset ett omfattande hjälparbete. Främst på programmet står skolbarnsbespisning, som så småningom kunnat byggas ut till att omfatta ca 20 000 barn i de fattigaste stadsdelarna. Barnen erhåller ett närande mål (chokladsoppa och smörgåsar med kraftigt pålägg), som dagligen tillför dem ca 600 kalorier. Denna utspisning skall fortsätta till terminens slut. Ett väsentligt näringstillskott ges också

BARN SOM FLYKTINGAR

I inbördeskrigets Grekland

I Korea

I Kaschmir

I Österrike

»Problemet i fråga är inte nytt annat än i kvantitativt hänseende. Sedan civilisationens första dagar har de flesta staters myndigheter förföljt de bästa bland sina undersåtar. Vi är alla chockerade över behandlingen av Sokrates och Kristus, men de flesta människor inser inte, att samma behandling har vederfarits en betydande del av dem som av eftervärlden kommit att betraktas som ovanligt beundransvärda. De flesta av de tidigare grekiska filosoferna var flyktingar. Aristoteles' enda skydd mot Atens borgares hat var Alexander den stores arméer, och då Alexander dog måste Aristoteles fly. På 1600-talet utsattes de nyskapande vetenskapsmännen för förföljelser nästan överallt utom i Holland. Spinoza skulle ha saknat varje möjlighet att skapa sitt livsverk, om han inte varit holländare. Cartesius och Locke flydde till Holland. Sammanfattningsvis kan sägas, att nästan alltid i de flesta länder det, som senare kom att betraktas som bäst, på sin tid sågs med avsky av dem, som beklädde makten.»

Bertrand Russell

till ca 9 000 barn på 86 barnsjukhus eller andra barninstitutioner. Här nämnda bespisningsaktioner drar en kostnad av omkring 450 000 kronor per månad.

Till barninstitutionerna och till alla skolbarn under 10 år ges vitaminpreparat. Kläder utdelas i första hand till barn, vilkas fäder stupat under oroligheterna, eller som av andra anledningar blivit ensamstående.

Vissa barnsjukhus och liknande institutioner visade sig efter oroligheterna vara i stort behov av att få sin utrustning förnyad och kompletterad. Så har genom Rädda Barnens försorg två sanatorier, ett barnsjukhus och ett spädbarnshem erhållit sängar med full utrustning, vilket gett möjlighet att utnyttja 280 nya platser, och därutöver har utrustning skänkts så att en ligghall för 150 patienter på ett barnsanatorium kan utnyttjas. Ytterligare hjälpåtgärder av detta slag planeras.

I dagarna har slutligen Rädda Barnen gripit sig an med omfattande åtgärder till hjälp åt de många ungerska flyktingbarnen i Jugoslavien. Liksom i Österrike är det här framför allt viktigt att få bort de ensamstående barnen, vilkas antal uppgår till omkring 1 200, ur de primitiva masslägren. I detta syfte anlägger Rädda Barnen *ungdomskolonier* vid Adriatiska havet med omkring 200 platser. Därtill har Rädda Barnen åtagit sig att ge 4 200 flyktingbarn nya kläder samt sörja för viss tillskottsnäring. Tjugo ton torrmjölk, tio ton socker, ett parti barnmat, vissa läkemedel samt kläder har redan avsänts. Hjälpprogrammet här har utformats i samarbete med jugoslaviska regeringen, FN:s flyktingkommissarie och Rädda Barnens systerorganisation i landet.

Som här i korthet återgetts har den frikostiga gåva disponerats, som Rädda Barnen fått det svenska folkets uppdrag att förmedla till ungrare i och utanför hemlandet. Hjälpbehoven i Ungern är fortfarande stora, och trots allt som gjorts kommer det fortfarande att behövas avsevärd hjälp från utlandet.

Rödakorshjälpen till Ungern

Av sekreteraren, jur. kand. *Tolle Ramstedt,* Svenska röda korset

Hjälpaktionens första skede. Svenska röda korset igångsatte sin hjälpaktion för Ungern omedelbart sedan underrättelser ingått om katastrofen i landet. Hjälpsändningarna påbörjades redan lördagen den 27 oktober, då ett ton blodplasma flögs med ett SAS-plan till Wien för vidare befordran till Ungern. Talrika vittnesbörd nådde Sverige om att denna första sändning blev till oerhörd hjälp. Svenska röda korset disponerade delar av sitt katastroflager samt medel ur sin katastrofreserv, vilket möjliggjorde den snabba hjälpen.

Hjälpaktionerna fortsatte i allt större omfattning. Två dagar senare gick en bilkolonn, lastad med sjukvårdsmateriel och mediciner, och därefter följde en serie transporter med flyg och bil: läkemedel — framför allt smärtstillande medel — förbandsmateriel, livsmedel, mjöl, matfett, barnmat, köttkonserver m. m.

I första hand gällde hjälpen alla dem som sårats och skadats i de svåra inbördesstriderna. En ögonblicklig hjälp var här nödvändig. Samtidigt upp-

stod en svår livsmedelsbrist för alla kategorier av befolkningen, särskilt i Budapest men också i vissa områden, som besatts av frihetsstyrkorna.

Den svenska allmänheten visade en spontan vilja att hjälpa det lidande Ungern, och Röda korsets Ungernhjälp fann stöd hos hela svenska folket. Bidrag strömmade in från olika håll. Röda korsets lokalorganisationer landet runt gick i spetsen för insamlingar. Radiohjälpen trädde också in, och de medel som insamlades på detta sätt fördelades lika mellan Röda korset och Rädda Barnen. Många tidningar ordnade särskilda hjälpaktioner. På arbetsplatserna landet runt samlade man till Ungernhjälpen. Studenter och ungdomsorganisationer ordnade opinionsmöten och bössinsamlingar. I kyrkor och frikyrkor tog man upp kollekter till Röda korsets Ungernhjälp. Stora bidrag lämnades av olika organisationer, och en rad företag skänkte varor. Svenska staten ställde militära transportflygplan samt sjukvårdsmateriel till Röda korsets förfogande. Solidariteten med Röda korsets aktion var stor hos hela svenska folket.

Då de sovjetryska trupperna i början av november besatte så gott som hela Ungern, sökte sig många ungrare över gränsen till Österrike. Flyktingskarorna blev större och större, och det blev nödvändigt att så snabbt som möjligt upprätta flyktingläger. I detta läge uppdrog österrikiska regeringen åt Internationella röda korset att samordna de hjälpåtgärder som utfördes av olika välfärdsorganisationer för de ungerska flyktingarna i Österrike. I enlighet med Genèvekonventionen angående civilbefolkningens skydd erhöll vidare Internationella röda korset tillstånd att sända transporter med livsmedel och läkemedel in i Ungern och fördela dem bland befolkningen.

Röda korsets hjälparbete för Ungern skedde sålunda från början på två fronter: dels hjälpsändningarna in i Ungern, dels omhändertagandet av flyktingarna i Österrike. Svenska röda korsets generalsekreterare Henrik Beer fick i uppdrag att leda Internationella röda korsets samordning av hjälparbetet i Österrike. Enligt den arbetsfördelning, som de nationella rödakorsorganisationerna kom överens om, skulle Svenska röda korset svara för sändningar av bl. a. läkemedel, livsmedel, kläder, husgeråd och transportmedel.

Då Förenta nationerna anslog stora belopp till Ungernhjälpen, uppdrogs åt Internationella röda korset att svara för distributionen i Ungern av FN-hjälpen. Denna FN-hjälp skedde efter Röda korsets principer, alltså med uteslutande hänsynstagande till behoven.

I början av december 1956 hade antalet ungerska flyktingar i Österrike stigit till närmare 120 000, och allt fler flyktingläger måste upprättas. Svenska röda korset ställde personal till förfogande för omhänderhavande av bespisning, sjukvård, klädutdelning, socialvård och underhållning m. m. i tre läger, nämligen i Traiskirchen, söder om Wien, i Korneuburg, norr om Wien, och i Enns, nära Linz, i Ober-Österreich.

Arbetet i Ungern just nu. All humanitär hjälp till Ungern förmedlas genom Internationella röda korset — detta gäller förutom Förenta nationernas

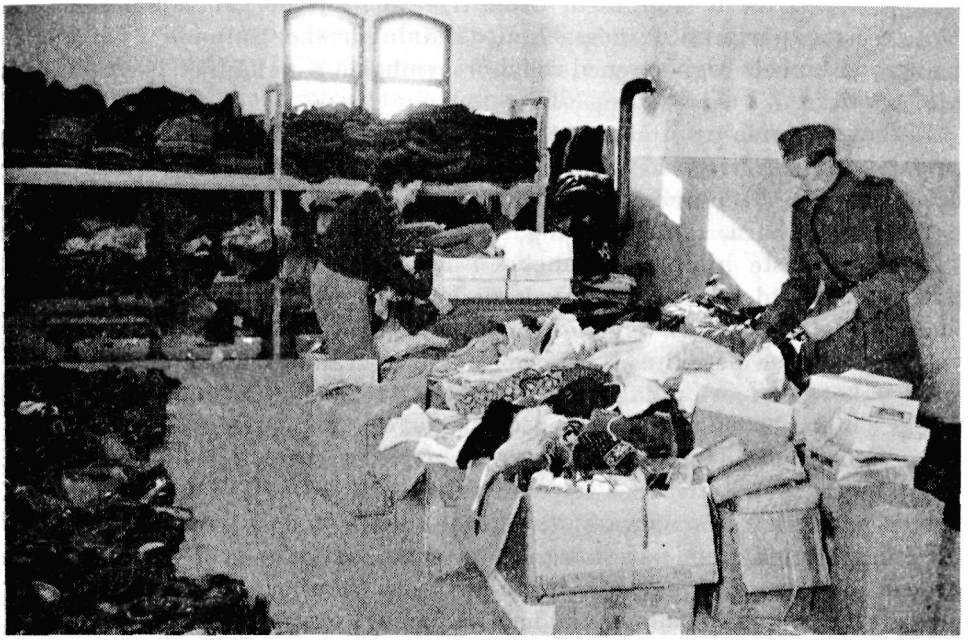

Svenska kläder och leksaker

bland flyktingarna i Österrike

hjälpprogram även sändningar från frivilliga hjälporganisationer i olika länder. Transporterna av dessa hjälpsändningar sker sålunda i Internationella röda korsets regi och med rödakorssymbolen som kännetecken på sändningarna.

För närvarande är hjälparbetet i Ungern i huvudsak inriktat på Budapest. Sjukhusen har erhållit läkemedel, instrument och filtar. Stora mängder torrmjölk, vitaminer, kakao m. m. distribueras till institutioner, som har hand om barn, skolbespisningar etc.

Den viktigaste hjälpverksamheten i Budapest är livsmedelsprogrammet. Det innebär utdelning av livsmedelspaket på cirka 4—5 kg med ett sammanlagt kalorivärde av ungefär 15 000. Ett sådant paket skall räcka till en person under en period av 14 dagar. För närvarande utdelas ca 200 000 sådana paket per fjorton-dagarsperiod. Från Svenska röda korset har hittills direkt sänts 100 000 sådana livsmedelspaket till Budapest.

De varor, som nu sänds till Ungern, är avsedda att täcka behovet efter vissa hjälpprogram, som lades upp vid jultiden förra året, och som nu planenligt genomförs. För närvarande siktar vi inom Röda korset inte längre än till framåt sommaren, när skörden kommer. Det stora problemet är planeringen och genomförandet av den hjälp, som därefter oundgängligen kommer att behövas. Härvidlag är vi helt beroende av om vi kommer att erhålla fortsatt tillstånd att arbeta i Ungern.

För hjälparbetet i Budapest har man indelat befolkningen i följande sju behovskategorier:

1. Familjer, där familjefadern har stupat eller är borta;
2. Familjer, där den som har ansvaret för familjen — ofta en kvinna — är sårad eller sjuk;
3. Personer, som har fått sina bostäder helt eller delvis förstörda genom krigshändelserna;
4. Barnrika familjer;
5. Personer över 65 år;
6. Invalider och tuberkulossjuka, som vårdas i hemmen;
7. Andra hjälpbehövande.

Kläd- och filtutdelningen sker efter samma behovsprinciper som livsmedelshjälpen. En negativ erfarenhet är att klädhjälpen blivit något försenad genom att så mycket osorterade begagnade kläder skickas in i Ungern. De ungerska medhjälparna, vilkas krafter behövs för annat arbete, har fått ägna oändlig tid i iskalla lokaler för att sortera bort det som inte varit lämpligt för utdelning. Tyvärr har man i alltför många länder underlåtit att följa det svenska handlingsmönstret i detta sammanhang: Svenska röda korset lyckades ju bromsa en allmän okontrollerad klädinsamling. Från vår sida underströk vi härvidlag, att vi endast ville ta emot nya kläder eller i alla händelser endast hela och sorterade kläder, med ordentligt angivande av storlek m. m.

Kontroll och personal. Själva kontrollapparaten i Ungern sköts genom Internationella röda korset med schweizisk personal. Ungerska röda korset

är nyorganiserat. Det har här varit mycket viktigt att få fram en organisation, som har både ungerska folkets och utlandets förtroende och som har tillstånd att bedriva sin verksamhet. Nu leds Ungerska röda korset av fem välkända och av alla respekterade universitetsprofessorer i medicin, alltså aktiva läkare. Dessutom finns ett relativt stort antal medhjälpare, som sköter själva utdelningsställena, samt givetvis lokala funktionärer, som hjälper till på olika håll i Budapest. Som delegat för Svenska röda korset tjänstgör byråsekreterare Bengt Åman, vilken tidigare varit svensk rödakorsdelegat på Formosa, i Grekland, Bulgarien och Rumänien.

Flyktingarna i Österrike. För närvarande finns cirka 40 000 ungerska flyktingar kvar i Österrike. Över 120 000 har lämnat landet. Österrikiska regeringen har förklarat, att man tror sig kunna bereda sysselsättning för 20 000 —25 000 av de ungerska flyktingarna i sitt eget näringsliv. Men man måste ta hänsyn till att Österrike också har »gammalflyktingar» — alltså flyktingar, som kommit till Österrike mellan andra världskrigets slut och Ungernkatastrofen — att ta hand om; av dessa har visserligen de flesta arbete, men det finns flera tiotusental, som fortfarande bor i läger.

Betydelsefulla rödakorsuppgifter. Från Röda korsets sida — dvs. Internationella röda korset och de nationella rödakorsorganisationer, som deltar i flyktinghjälpen i Österrike — gör man allt som göras kan för att hjälpa flyktingarna. Man lägger särskilt vikt vid sysselsättningsfrågorna, vilka i samband med en längre lägervistelse är synnerligen betydelsefulla. Man har särskilda program för upplysningsverksamhet, undervisning, underhållning och sport. Här får Röda korset hjälp av en rad olika organisationer, och det är med glädje man kan notera, att det råder ett mycket gott samarbete mellan Röda korset och olika sociala och religiösa organisationer, bland de senare både katolska, lutherska och reformerta.

Flyktingarna i Jugoslavien. Under de senaste månaderna är det Jugoslavien, som har fått ta emot de flesta flyktingarna. Svenska röda korset har avsatt särskilda medel för materiell hjälp till de ungerska flyktingarna i Jugoslavien. Dessa tas om hand av det jugoslaviska inrikesdepartementet i samarbete med Jugoslaviska röda korset och dess personal. Det är maten och sjukvården, som sköts av Röda korset — med hjälp av dess systerorganisationer över hela världen.

Fortsatt hjälp till Ungern. Som tidigare nämnts, sträcker sig det nuvarande programmet för Ungernhjälpen fram till den 1 juli. Man antog tidigare, att läget skulle bli normalt fram i sommar. Det har emellertid nu visat sig, att så inte kan bli fallet. Hjälparbetet i Ungern måste fortsätta, så länge hjälpen behövs och så länge hjälpen *får* fortsätta. Vidare har österrikiska regeringen och FN:s flyktingkommissarie riktat en enträgen vädjan till Internationella röda korset att fortsätta verksamheten i flyktinglägren även

efter den 1 juli. Det kan i detta sammanhang visserligen sägas, att Röda korset icke är en organisation för permanent arbete bland flyktingar — för detta ändamål finns särskilda organisationer bl. a. inom FN:s ram — och att Röda korset måste ha sina resurser för att ögonblickligen kunna gripa in i händelse av nya katastrofer. Men förhållandena med Ungernkatastrofen är ju alldeles speciella, och det är en given plikt för Röda korset att efter måttet av de resurser, som allmänheten kan vilja lämna, fortsätta hjälparbetet.

Rödakorsorganisationer och hela den svenska allmänheten har fortsatt att stödja Svenska röda korsets ansträngningar för Ungernhjälpen. Under Ungernaktionen har hittills från Svenska röda korset sänts drygt 1 650 ton livsmedel, läkemedel, kläder, husgeråd, transportmedel m. m. Röda korsets egen insamling har nått över 5,5 milj. kronor. Radiohjälpen är nu uppe i drygt 11,5 milj. kronor, varav hälften tillfaller Röda korset och hälften Rädda Barnen. Svenska röda korset har vidare, som nämnts, erhållit förnämliga gåvor av svenska företag och organisationer i form av matvaror och nya kläder, läkemedel m. m. Värdet härav torde vara över 7 milj. kronor. Det sammanlagda värdet av de resurser, som ställts till Svenska röda korsets förfogande för Ungernhjälpen är mer än 18 milj. kronor. *Dessa medel är emellertid nu till största delen redan förbrukade eller avsatta för det planerade hjälparbetet fram till sommaren. Det krävs sålunda nya resurser för den fortsatta Ungernhjälpen.*

Svenska röda korsets insamlingar — både av pengar och varor — har gjort det möjligt för oss att fullgöra en betydande del av de leveranser, som är nödvändiga för Ungernhjälpen. Av de önskemål om livsmedel m. m. för vårens flyktinghjälp, som framförts av Internationella röda korset, kan man från svensk sida svara för ungefär en fjärdedel.

Det är ganska lätt att börja en hjälpaktion, men betydligt svårare att fullfölja och avsluta den. Entusiasmen kan inte ständigt hållas på samma temperatur. Problem i det praktiska arbetet, som i början skjutits undan, återkommer med förnyad kraft. Perspektiven vidgas från dagar och veckor till månader och år, och man måste ge sig i kast med att finna slutliga lösningar, inte blott tillfällig hjälp. Det är detta stadium, som vi nu uppnått i fråga om Ungernhjälpen. *Ungernhjälpen måste fortsätta!*

Ungerska flyktingar i Sverige

Av dr *László Hámori*, Stockholm

I början av november i fjol beslöt svenska regeringen att erbjuda fyratusen av de ungerska flyktingar, som då oavbrutet strömmade in över gränsen i Österrike, en fristad i Sverige. Detta beslut ställde de svenska socialadministrativa organen inför ett verkligt kraftprov, speciellt arbetsmarknadsstyrelsen, som av socialdepartementet utsetts till centralt och högsta organ för de ungerska flyktingarnas angelägenheter, och socialstyrelsen, som biträdde för de socialvårdande funktionerna. Ett senare regeringsbeslut höjde antalet ungerska flyktingar, som tills vidare skulle få mottas i Sverige, med ytterligare tvåtusen.

Sakens natur krävde, att nödvändiga åtgärder vidtogs omedelbart, dels på grund av humanitära synpunkter med hänsyn till flyktingarnas akut prekära läge, dels med hänsyn till att Österrike genom den oavbrutna flyktingströmmen utsattes för hårda påfrestningar, som krävde omedelbart bistånd utifrån. Detta gjorde att en hel del hjälpåtgärder fick improvisatorisk prägel. Som bekant är enligt fackmännens åsikt improvisationerna det bästa hållfasthetsprovet på ett lands administrativa institutioner och system. Många utländska erfarenheter visar att under normala tider även en

illa organiserad, överbyråkratiserad och efterbliven statsapparat kan lyckas någorlunda hålla rutinuppgifterna flytande. Först med oväntade händelser framträder mera påtagligt huvudlöshet, oförmåga, motsägande eller bristfälliga åtgärder och slutligen allmänt kaos, som avslöjar statsapparatens dolda inre sprickor.

Det kan lugnt fastslås, att varje gren av Sveriges sociala administration, som kopplades in på arbetet med de ungerska flyktingarna, med hänsyn till de nödtvungna improvisationerna i varje avseende fullt ut bestod provet.

Lösningen av uppgifterna försvårades i rätt betydande grad av det faktum, att den första och med hänsyn till framtiden avgörande åtgärden, nämligen utväljandet av de flyktingar, som skulle överföras till Sverige, måste vidtas i Österrike, i överfyllda flyktinglägers nervösa och beträngda atmosfär. Denna punkt kräver också ett särskilt klarläggande. Den delegation, som i november månad under ledning av byråinspektör Agda Rössel sändes till Österrike för att utvälja flyktingarna, har från flera håll utsatts för kraftig kritik. Det har bl. a. kritiserats, att den svenska delegationen utförligt och med protokoll förhör flyktingar, som är avsedda för transport till Sverige och därmed avsevärt fördröjer deras förflyttning. Onekligen har särskilt vissa transoceaniska länder, men även europeiska stater, utan någon som helst preliminär uppgiftsinsamling helt slumpartat fyllt sina extratåg och flygplan med flyktingar. Men de svårigheter, som i de berörda länderna senare uppstått i samband med de ungerska flyktingarna har gett klart belägg för att det svenska systemet att härvidlag »skynda långsamt» varit det mest praktiska och ändamålsenliga med hänsyn till såväl mottagarlandets berättigade intressen som humanitära synpunkter.

Tack vare det goda arbete, som den svenska uttagningsdelegationen uträttat, har de 6 000 ungerska flyktingar, som hittills anlänt till Sverige, såväl med hänsyn till hälsotillstånd som till arbetsförmåga visat sig vara ett i alla avseenden förstklassigt människomaterial. Flyktingarnas genomsnittsålder ligger mellan 20 och 30 år. De flesta av dem befinner sig sålunda ur arbetsmarknadssynpunkt i sin bästa ålder. Bland flyktingarna finns relativt få svårplacerbara äldre personer, och även de flesta av dessa har anlänt hit tillsammans med yngre, arbetsföra familjemedlemmar, som när de första svårigheterna övervunnits, bör kunna försörja dem. Endast ett försvinnande fåtal kommer att på grund av ålder eller sjukdom för någon längre tid behöva socialhjälp i någon form.

Flyktingarnas majoritet har yrken eller fackutbildning av sådant slag, som sedan längre tid efterfrågats i Sverige. Metallarbetare, tekniker, lantarbetare och olika specialister dominerar bland dem. Till slutet av mars månad innevarande år har 2 500 ungerska flyktingar funnit sin plats i det svenska näringslivet, och i allmänhet har dessa ungerska arbetare och anställda trots språksvårigheterna såväl med hänsyn till fackkunskaper som arbetsvillighet fullt motsvarat de svenska kraven. Det har från svenskt håll framhållits, vilken fördel det innebär för den svenska produktionen att få ett tillskott av 2 500 unga fackarbetare, vilka för framtiden eller i varje

fall för längre tid blir bofasta i Sverige. Den samhällsekonomiska vinsten framgår av en överslagskalkyl vad det kostar en socialt inriktad stat att uppfostra ett spädbarn intill arbetsför ålder, med barnbidrag, läkarbehandlingar, skol- och yrkesutbildning etc.

Genom att i de österrikiska flyktinglägren ge en vederhäftig orientering om den svenska arbetsmarknaden och om svenska förhållanden i allmänhet och sedan ge flyktingarna tid att tänka över, om Sverige verkligen var det land, i vilket de önskade bosätta sig, har den svenska uttagningskommittén uppnått det gynnsamma resultatet att mycket få av dessa flyktingar ämnar återvända till Ungern eller önskar resa vidare till andra länder, och att det bland Sveriges ungerska flyktingar nästan fullständigt saknas kriminella och asociala element. Den svenska polisen har under de gångna fyra månaderna med ankomsten av nära 6 000 flyktingar knappt haft ett tiotal ungerska kriminalfall att syssla med och även dessa har varit rätt ofarliga. Det har överhuvudtaget icke förekommit några svårare, mot person eller egendom riktade brott bland dessa flyktingar.

Av detta får dock läsaren ingalunda dra slutsatsen, att de svenska myndigheterna vid sammanställandet av de ungerska flyktingtransporterna anlagt en krass nyttosynpunkt. Men uttagningskommittén har påtagligen från början betraktat flyktingfrågan ur två synpunkter. Dels har man strävat att till Sverige överföra sådana flyktingar, om vilka man med hänsyn till deras ålder, fackutbildning och personliga egenskaper kunnat förutsätta, att de skulle komma att smidigt infoga sig i det svenska samhällslivet, dels gav man ur humanitära synpunkter sådana inresetillstånd, som var klara och varaktiga s. k. »socialfall». Det kan klart fastslås, att Sverige, när det gällt att ta hand om övergivna mödrar med flera barn, gamlingar, tuberkulossjuka, som ej fick inresetillstånd till andra länder osv., gjort allt vad som kan begäras och mer därtill.

Flyktingarnas omhändertagande i Sverige. De ungerska flyktingarna placerades på sommarhotell och pensionat i Skåne, Mellansverige och på västkusten, som stod obegagnade under vintersäsongen. I allmänhet sköttes förplägnaden av direktionerna själva, med den egna personalen och utrustningen. En sådan försörjning verkar kanske vid första ögonkastet en smula tilltagen i överkant, men den garanterade flyktingarnas omhändertagande på ett kunnigt och störningsfritt sätt och med god standard. Därigenom undgick flyktingarna i Sverige det psykiskt nedbrytande lägerliv med fältkök, muggar och bristfällig hygien, som blev deras öde i så många andra länder.

De olika flyktingförläggningarnas ledning anförtroddes vanligen åt någon administrativ tjänsteman från trakten, där hotellet i fråga låg. Resultatet blev nästan överallt gott, och tack vare den demokratiska och sant medborgerliga anda, som kännetecknar den svenska administrationen, hände det endast i sällsynta undantagsfall att förläggningsledare gav bevis på byråkratisk osmidighet eller malplacerat disciplineringsnit. Och i dylika fall ordnades omedelbart med snabba personbyten.

Det bör dock inte förtigas, att det även under dessa genomgående gynnsamma omständigheter kom till vissa svårigheter. Särskilt gäller detta mathållningen. Ungrarna är vana vid helt andra rätter och kunde särskilt i början endast med svårighet vänja sig vid den mindre feta och kryddade, men för deras smak överdrivet sötade svenska kosten. I förläggningar där den svenska kökspersonalen lyckades övervinna sin yrkesstolthet och gick med på att några flyktingkvinnor som »konsulenter» medverkade i matlagningen, lyckades man dock rätt snart finna en lösning. Sysslolösheten ledde här och var till gräl och oenighet i förläggningarna. Men där man kunde bjuda på vissa arbetstillfällen såväl som på förströelser, fanns det sällan något att anmärka på den allmänna stämningen.

När flyktingarnas arbetsplacering tog fart efter jul- och nyårshelgen, minskade oron bland dem genast märkbart. På många håll bidrog befolkningen kring förläggningen med sin vänligt intresserade hållning till att underlätta flyktingarnas inpassning i det svenska samhällslivet och till att förta deras känsla av isolering.

Det innebär ett stort problem att göra flyktingarna förtrogna med de svenska förhållandena och livsformerna, som så grundligt skiljer sig från deras hemlands, och vänja dem vid desamma. Arbetsmarknadsstyrelsen anordnar språkkurser för att avhjälpa språksvårigheterna. Även om Radiotjänsts regelbundet återkommande sändningar på ungerska, de vid förläggningarna verksamma språklärarna och två i snabb följd utgivna läroböcker i svenska för ungrare gjorde en betydande insats, är det svårt att lösa språkproblemet inom en kortare tid. Men något sådant var ju ej heller att vänta, då det ungerska språkets helt avvikande grammatikaliska struktur och särskilt det faktum, att flyktingarnas flertal aldrig tidigare ägnat sig åt studiet av ett främmande språk, gör det allt annat än lätt för dem att lära sig bemästra det svenska språket. Det bör även tilläggas, att, medan man i Ungern tidigare just på grund av ungerskans isolerade språkkaraktär i ganska stor utsträckning lärde sig utländska språk, under de senaste åtta åren undervisningen i västerländska språk helt slopades i skolorna. Detta förklarar, varför särskilt bland de yngre flyktingarna, även universitetsstudenter inbegripna, nästan inga behärskade andra språk än sitt modersmål.

Den lilla ungerskspråkiga broschyren, som flyktingarna erhöll vid ankomsten, tolkarna i förläggningarna och radions sändningar på ungerska gav flyktingarna vissa inblickar i svenska levnadsförhållanden, i förfaranden vid anställning, sjukförsäkring och kontakt med olika myndigheter. Även den lilla, var fjortonde dag utkommande tidningen »Magyar Tudósító» innehöll nyttig orientering. Men trots alla dessa möjligheter har till arbetsmarknadsstyrelsen och »*De fria ungrarnas sammanslutnings*» informationstjänst kontinuerligt kommit ett ganska stort antal förfrågningar, som tyder på att vissa flyktingar fortfarande saknar även den mest elementära orientering om förhållandena i sitt nya hemland.

Naturligtvis kan man mena, att denna intimare kännedom om svenska levnadsförhållanden nog kommer med tiden och de individuella erfarenhe-

terna. Enligt artikelförfattarens uppfattning kan dock en sådan attityd visa sig menlig såväl ur flyktingarnas individuella som ur det svenska näringslivets allmänna synpunkter. Om man utvidgade och systematiserade flyktingarnas samhällsorientering, skulle dessa besparas många bittra erfarenheter och på okunnighet beroende friktioner med den svenska omgivningen. För att belysa vad detta innebär, räcker det med att påpeka det faktum, att redan en ganska märkbar tendens till ombyte av arbetsplats visar sig bland de arbetsplacerade flyktingarna. I det land, varifrån de kommit, kräver ett ombyte av arbetsplats ett invecklat komplex av tillstånd från olika myndigheter, och när flyktingarna nu i Sverige ser sig befriade från denna bundenhet, följer de kritiklöst de svenska hoppjerkornas föga lovvärda exempel.

Det är också fara värt, att i fall, där endast ett fåtal unga ungrare placerats i mindre städer eller samhällen, dessa av brist på erfarenhet sluter sig till sådana mindre önskvärda ungdomar, som fyller ut fritiden med att hänga i gathörnen och hänge sig åt spritförtäring. De ungerska ungdomarna kan ju inte veta, att detta ej är något typiskt beteendemönster för den övervägande och bättre delen av svensk ungdom av idag. En annan redan märkbar företeelse är att ungrarna, som placerats i mindre samhällen, försöker att komma till närbelägna storstäder och framför allt till Stockholm. Bristande upplysning gör sålunda, att flyktingarna följer det svenska exemplet även i fall, där det är allt annat än önskvärt.

Alla dessa problem i samband med flyktingarna kommer att under de närmaste månaderna, kanske även under de närmaste åren, att få ökad betydelse. I fullt medvetande därom har arbetsmarknadsstyrelsen redan vidtagit åtgärder för att möta dem. De hittills uppnådda resultaten berättigar till hoppet, att man även i framtiden skall lyckas finna de riktigaste lösningarna.

På grund av egna erfarenheter i hemlandet intar flyktingarna såväl i Sverige som i alla andra mottagarländer en attityd av misstro och fruktan gentemot myndigheter, fackföreningar och sociala institutioner, ofta även till sådana, från vilka de erhållit frikostig och osjälvisk hjälp. Särskilt yttrar sig denna misstänksamhet gentemot uniformsklädda personer och framför allt poliser. Denna nästan instinktiva fasa förklaras lätt, om man betänker de upplevelser, som flertalet flyktingar på nära håll haft i samband med sitt lands politiska polis, AVO.

Samma misstro präglar flyktingarnas inställning gentemot det nya landets politiska, ekonomiska och sociala system och institutioner. Erfarenheter i samband med flyktingar av annan nationalitet, som tidigare bosatt sig i Sverige, visar, att denna brist på förståelse i många fall inte ger med sig med tiden. Det är här ej endast fråga om att flyktingen inte övertar sin svenska omgivnings inställning och intressen, utan även om att flyktingen, när språksvårigheterna övervunnits, fortfarande anser sig utestängd från gemenskap med sin svenska miljö. Hur många flyktingar finns det ej, som har bott här i många år och som fortfarande inte har några svenska vänner utan endast umgås med sina egna landsmän och flyktingkamrater. Samti-

digt håller de sig fjärran från alla svenska samhällsrörelser, ingår inte i någon som helst svensk gruppgemenskap och håller sig i största allmänhet utanför det svenska samhället. Denna på bristande inre assimilering och ofta omedvetna isolering gör på utlänningens svenska arbetskamrater och grannar ett ofördelaktigt intryck och vållar en antipati, som sedan ytterligare fördjupar det som skiljer.

Det är fara värt, att flertalet till Sverige ankomna ungerska flyktingar kommer att drabbas av samma föga önskvärda öde, om man inte redan nu, i början av deras Sverigevistelse, vidtar lämpliga och väl genomtänkta åtgärder för att motarbeta detta.

Låt oss säga det klart och tydligt: i sitt eget och sitt nya lands intresse behöver ungrarna en kompletterande omskolning i sann demokratisk anda. Och detta är ingalunda en politisk (även om den naturligtvis inte kan få en helt och hållet opolitisk utformning) utan framför allt en allmänt samhällspedagogisk — eller hur man nu vill beteckna den — uppgift. Och en sådan omskolning kan endast ske på flyktingarnas modersmål. De tänkbara undervisningsmedlen är böcker, tidskrifter, föredrag och en ungerskspråkig folkhögskola.

Under efterkrigsåren organiserade amerikanarna i stor skala en demokratiseringsomskolning i Tyskland. Men resultaten motsvarade, realistiskt sett, ingalunda förväntningarna. Detta föregångsfall, som dock endast delvis kan tjäna som illustration beträffande de ungerska flyktingarna i Sverige, är värt att tänka på. Det tyder nämligen inte på att uppgiften är olöslig, eller onödig att lösa, utan endast på att den är svår.

När det gällt att lösa de ungerska flyktingarnas materiella problem, har svensk hjälpsamhet och organisationsförmåga gett utomordentliga resultat. Men för att göra flyktingarna till harmoniska och i allo nyttiga medlemmar i den svenska samhällsgemenskapen, bör de nu även få hjälp med lösandet av sitt psykologiska problem.

Detaljprisutvecklingen under år 1956

Av aktuarie *Ejnar Olsson,* socialstyrelsen

Socialstyrelsen utarbetar som bekant numera endast en detaljprisindex, nämligen den månatliga konsumentprisindexen, som bl. a. publiceras i denna tidskrift. Denna serie som påbörjades i juli 1954 och har år 1949 som bas, beräknas utan direkta skatter och sociala förmåner.

Efter ett årsskifte finns det anledning att göra en återblick över hur prisnivån inom detaljhandeln har förändrats under det gångna året, särskilt med tanke på beräkningen av den s. k. långtidsindexen. Denna lämnar en mera fullständig bild av prisutvecklingen än vad en jämförelse mellan de månadsvis publicerade indextalen gör. Beräkningen av långtidsindexen innebär, att man räknar om decemberindexen med hänsyn tagen till den först efter årets slut kända faktiska konsumtionen under året samt korrigerar för sådana prisförändringar, som icke kan mätas månad för månad utan först efter ett års förlopp.

I anslutning till återblicken på prisrörelserna under år 1956 lämnas i slutet av denna artikel en översikt över de indexserier, som föregått konsumentprisindex.

Prisutvecklingen under år 1956 framgår av tab. 1 samt av diagrammet på sid. 259, vari indextalen för hela den tid, som konsumentprisindex omfattar, återges. För tiden 1950 till och med juni 1954 är indextalen beräknade med ledning av 1935 års levnadskostnadsindex, varför endast kvartalssiffror finns för denna tid. Först från juli 1954 har denna index beräknats månadsvis. I de i det följande lämnade kommentarerna har de relativa förändringarna av de olika delgruppernas prisnivåer beräknats med utgångspunkt från långtidsindexarna i december 1955 och 1956.

Av tabellen framgår att prisnivån stigit inom samtliga konsumtionsområden under år 1956. Av huvudgrupperna utvisar *alkoholhaltiga drycker och tobak* den starkaste stegringen, med 14 %. Därnäst kommer posten *bostad inklusive bränsle och lyse,* med 8 %. Posten *diverse* har stigit 5 % och *livsmedel* drygt 2 % samt *inventarier och husgeråd* icke fullt 2 %. Den minsta ökningen visar posten *kläder och skor,* vilken ökat med knappt 0,5 %.

Livsmedelsposten visade en fortgående ökning under första halvåret. Prisnivån sjönk sedan fram till november för att i december åter gå upp. Särskilt markant är nedgången mellan augusti och september, beroende på att den nya överenskommelsen om prissättningen på jordbrukets produkter då trädde i kraft.

Flertalet livsmedelsvaror steg i pris under året. Den största prisökningen under året visar fläsk och socker med 12 % samt charkuterivaror med 8 % och kaffe med 6 %. Prishöjningarna på andra varor, såsom mjöl och bröd, mjölk och grädde, nöt- och kalvkött, fisk och specerier höll sig mellan 1 och 4 %. Av prissänkningar kan nämnas sådana på smör och ägg, vilkas priser gått ned med 6 resp. 12 % under året. Rotfrukter och grönsaker har gått ned 16 % beroende framför allt på att priset på morötter sjunkit med nära 30 % och på potatis med 20 %. Priserna på dessa båda produkter kan nu sägas ha återgått till en normal nivå efter föregående års missväxt på grund av torkan.

Den kraftiga prisökning, som träffat gruppen alkoholhaltiga drycker och tobak, beror till övervägande delen på de den 1 november med i genomsnitt 28 % höjda priserna på starksprit och till en mindre del på höjt pris på öl, klass II.

Bostadspostens höjning beror till största delen på under året inträffade kraftiga höjningar på bränsle, som i genomsnitt stigit med 19 %. Störst har prisökningen varit på eldningsolja, vars pris steg kraftigt i samband med Suez-konfliktens utbrott. Från december 1955 till motsvarande månad 1956 gick således priset upp med hela 29 %, varav 26 enheter kan tillskrivas nämnda konflikt. Priserna på koks visar en nära nog lika stor uppgång eller 27 %. Denna ökning har emellertid skett successivt under året. Kostnaden för enbart bostad, som i regel endast kan beräknas en gång om året i anknytning till långtidsindexen, har under året ökat med 2,5 %.

Bland övriga i index ingående varor och tjänster må speciellt nämnas, att biljettpriserna på järnväg ökade med 11 % i november. Vidare kan nämnas prisökningar för hårklippning med 30 %, tidningar med drygt 10 % samt biografbiljetter med 12 %.

Äldre serier. Före den nuvarande konsumentprisindexen beräknade och publicerade socialstyrelsen fem indexserier avseende detaljpriser. Dessa serier slopades i samband med eller kort tid efter det att den nya serien, konsumentprisindex, börjat publiceras i juli 1954.

Fyra av dessa serier utgjorde olika versioner av socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Två hade 1914 som bas och två 1935. För var och en av dessa årsserier beräknades en indexserie *utan* direkta skatter och sociala förmåner och en *med* dessa poster. Den femte serien var socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex med 1935 som bas. Levnadskostnadsindexarna beräknades med utgångspunkt från en budget för en genomsnittsfamilj med två barn boende i städer och tätorter, medan konsumtionsprisindex — liksom den nuvarande konsumentprisindexen — återspeglade den genomsnittliga prisförändringen för hela den privata konsumtionen.

Förefintligheten av ett flertal indexserier, som alla hade det gemensamt, att de utgick från praktiskt taget samma detaljpriser, bidrog till att skapa en viss förvirring och oklarhet i fråga om seriernas tolkning och användning. Detta var en av anledningarna till den omläggning av indexberäk-

Tab. 1. Konsumentprisindex (1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder och skor	Inventarier o. hushållsgeråd	Diverse	Totalindex
				enbart bostad	bränsle o. lyse				
år 1949 . . .	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1949 dec. . .	100	100	98	100	91	101	100	100	100
1950 mars . .	101	100	99	100	94	101	100	100	100
juni . .	101	100	98	100	94	101	100	100	101
sept. . .	102	100	99	100	94	102	101	100	101
dec. . .	104	108	102	100	106	104	103	101	103
årsmedeltal .	*102*	*102*	*99*	*100*	*96*	*102*	*101*	*100*	*101*
1951 mars . .	116	117	107	101	123	121	114	106	113
juni . .	118	117	109	101	129	127	120	114	118
sept. . .	123	117	112	101	138	128	121	116	121
dec. . .	126	118	116	104	143	130	124	118	123
årsmedeltal .	*119*	*116*	*110*	*102*	*130*	*124*	*118*	*112*	*117*
1952 mars . .	130	118	116	104	143	130	127	120	125
juni . .	137	118	118	108	141	128	128	122	128
sept. . .	139	122	116	108	135	125	128	122	128
dec. . .	138	122	120	115	131	123	127	122	128
årsmedeltal .	*134*	*120*	*117*	*108*	*139*	*127*	*127*	*121*	*126*
1953 mars . .	138	122	120	115	131	122	127	124	128
juni . .	137	122	120	115	130	122	127	124	128
sept. . .	137	122	119	115	128	123	126	124	128
dec. . .	135	122	122	120	127	123	126	124	128
årsmedeltal .	*137*	*122*	*120*	*116*	*129*	*123*	*127*	*124*	*128*
1954 mars . .	137	122	122	120	127	123	126	126	129
juni . .	138	132	121	120	123	123	126	126	130
juli . .	137	132	121	120	123	123	126	126	129
aug. . .	137	132	121	120	123	123	126	126	129
sept. . .	136	132	121	120	123	123	126	126	129
okt. . .	136	132	121	120	124	123	126	126	129
nov. . .	136	132	122	120	124	123	126	126	129
dec. . .	137	132	122	120	125	123	126	126	129
årsmedeltal .	*137*	*129*	*122*	*120*	*125*	*123*	*126*	*126*	*129*
1955 jan. . .	137	132	122	121	125	120	126	126	129
febr. . .	137	132	123	121	128	119	126	128	129
mars . .	137	132	123	121	129	120	126	127	130
april . .	140	132	124	121	129	120	126	128	131
maj . .	141	131	123	121	128	120	127	128	131
juni . .	142	131	123	121	128	120	127	129	131
juli . .	147	131	123	121	128	119	127	130	133
aug. . .	146	131	124	121	131	119	128	131	133
sept. . .	148	131	125	121	132	119	128	131	134
okt. . .	148	132	133	134	133	120	128	131	135
nov. . .	151	132	134	134	133	121	128	131	137
dec. . .	152	132	134	134	134	121	128	132	137
årsmedeltal .	*144*	*132*	*126*	*124*	*130*	*120*	*127*	*129*	*133*
1956 jan. . .	151	132	137	135	142	120	129	132	137
febr. . .	152	132	138	135	143	120	128	132	137
mars . .	154	132	138	125	144	120	128	132	138
april . .	155	132	137	135	142	120	129	132	138
maj . .	156	132	137	135	143	120	129	133	139
juni . .	156	132	138	135	143	121	129	133	139
juli . .	155	133	138	135	145	120	130	134	139
aug. . .	155	133	139	135	147	120	129	135	140
sept. . .	153	133	139	135	148	120	129	136	139
okt. . .	153	133	140	135	150	121	129	136	139
nov. . .	153	149	141	135	152	121	130	137	141
dec. . .	154	149	143	135	159	121	130	138	142
årsmedeltal .	*154*	*135*	*139*	*135*	*147*	*120*	*129*	*134*	*139*

Tab. 2. Levnadskostnadsindex (juli 1914 = 100)

Fr. o. m. år 1955 är index utan resp. med skatter framskriven genom multiplikation av konsumentprisindex med faktorerna 2,56 resp. 2,74.

År och månad	Totalindex		År och månad	Totalindex		År och månad	Totalindex	
	utan skatter	med skatter		utan skatter	med skatter		utan skatter	med skatter
1914 juli . .	100	100	1927 mars . .	168	170	1937 mars . .	160	161
1916 dec. . .	141	139	juni . .	168	169	juni . .	162	162
1917 maj . .	155	152	sept. . .	171	172	sept. . .	163	165
sept. . .	170	166	dec. . .	169	171	dec. . .	164	165
dec. . .	197	192	*årsmedeltal* .	*169*	*171*	*årsmedeltal* .	*161*	*162*
1918 mars . .	209	203	1928 mars . .	170	171	1938 mars . .	164	165
juni . .	226	219	juni . .	172	173	juni . .	165	166
sept. . .	251	242	sept. . .	171	172	sept. . .	165	167
dec. . .	277	267	dec. . .	169	170	dec. . .	166	167
årsmedeltal .	*232*	*225*	*årsmedeltal* .	*170*	*171*	*årsmedeltal* .	*165*	*166*
1919 mars . .	272	265	1929 mars . .	169	171	1939 mars . .	167	168
juni . .	264	257	juni . .	168	169	juni . .	167	169
sept. . .	264	257	sept. . .	168	170	sept. . .	169	171
dec. . .	265	259	dec. . .	166	167	dec. . .	177	178
årsmedeltal .	*268*	*261*	*årsmedeltal* .	*168*	*169*	*årsmedeltal* .	*169*	*171*
1920 mars . .	263	265	1930 mars . .	164	165	1940 mars . .	184	186
juni . .	268	270	juni . .	163	164	juni . .	191	193
sept. . .	281	281	sept. . .	162	163	sept. . .	195	197
dec. . .	270	271	dec. . .	160	161	dec. . .	202	204
årsmedeltal .	*269*	*269*	*årsmedeltal* .	*163*	*164*	*årsmedeltal* .	*190*	*192*
1921 mars . .	239	249	1931 mars . .	159	160	1941 mars . .	216	219
juni . .	224	236	juni . .	157	158	juni . .	216	219
sept. . .	219	231	sept. . .	156	158	sept. . .	218	221
dec. . .	202	216	dec. . .	156	157	dec. . .	224	227
årsmedeltal .	*231*	*241*	*årsmedeltal* .	*158*	*159*	*årsmedeltal* .	*215*	*218*
1922 mars . .	190	195	1932 mars . .	155	157	1942 mars . .	230	236
juni . .	184	190	juni . .	155	156	juni . .	234	237
sept. . .	184	190	sept. . .	155	156	sept. . .	235	239
dec. . .	176	183	dec. . .	153	154	dec. . .	235	239
årsmedeltal .	*187*	*195*	*årsmedeltal* .	*155*	*156*	*årsmedeltal* .	*232*	*236*
1923 mars . .	174	177	1933 mars . .	150	153	1943 mars . .	236	240
juni . .	171	174	juni . .	150	153	juni . .	235	239
sept. . .	175	177	sept. . .	152	154	sept. . .	234	239
dec. . .	174	176	dec. . .	150	153	dec. . .	234	240
årsmedeltal .	*174*	*177*	*årsmedeltal* .	*151*	*153*	*årsmedeltal* .	*235*	*239*
1924 mars . .	173	173	1934 mars . .	151	153	1944 mars . .	234	241
juni . .	170	171	juni . .	152	155	juni . .	233	240
sept. . .	174	174	sept. . .	153	155	sept. . .	235	243
dec. . .	179	178	dec. . .	153	155	dec. . .	233	241
årsmedeltal .	*174*	*174*	*årsmedeltal* .	*152*	*154*	*årsmedeltal* .	*234*	*241*
1925 mars . .	179	177	1935 mars . .	153	155	1945 mars . .	234	242
juni . .	177	176	juni . .	155	156	juni . .	233	241
sept. . .	176	175	sept. . .	156	157	sept. . .	234	242
dec. . .	174	174	dec. . .	156	158	dec. . .	232	241
årsmedeltal .	*177*	*176*	*årsmedeltal* .	*155*	*156*	*årsmedeltal* .	*233*	*241*
1926 mars . .	171	173	1936 mars . .	157	158	1946 mars . .	232	241
juni . .	171	172	juni . .	157	158	juni . .	234	243
sept. . .	170	171	sept. . .	156	157	sept. . .	234	243
dec. . .	170	171	dec. . .	157	158	dec. . .	237	246
årsmedeltal .	*171*	*172*	*årsmedeltal* .	*157*	*158*	*årsmedeltal* .	*234*	*243*

TAB. 2 (forts.). LEVNADSKOSTNADSINDEX (JULI 1914 = 100)

År och månad	Totalindex		År och månad	Totalindex		År och månad	Totalindex	
	utan skatter	med skatter		utan skatter	med skatter		utan skatter	med skatter
1947 mars . .	238	254	1951 sept. . .	309	332	1955 mars . .	333	356
juni . .	239	259	dec. . .	316	339	april . .	335	359
sept. . .	243	263	*årsmedeltal* .	*300*	*320*	maj . .	335	359
dec. . .	244	264	1952 mars . .	320	349	juni . .	335	359
årsmedeltal .	*240*	*257*	juni . .	328	359	juli . .	340	364
1948 mars . .	252	256	sept. . .	328	359	aug. . .	340	364
juni . .	253	258	dec. . .	328	359	sept. . .	343	367
sept. . .	257	262	*årsmedeltal* .	*324*	*353*	okt. . .	346	370
dec. . .	256	264	1953 mars . .	329	354	nov. . .	351	375
årsmedeltal .	*252*	*261*	juni . .	328	353	dec. . .	351	375
1949 mars . .	256	264	sept. . .	328	352	*årsmedeltal* .	*339*	*363*
juni . .	256	265	dec. . .	327	350	1956 jan. . .	351	375
sept. . .	257	266	*årsmedeltal* .	*328*	*354*	febr. . .	351	375
dec. . .	256	265	1954 mars . .	330	353	mars . .	353	378
årsmedeltal .	*256*	*265*	juni . .	332	355	april . .	353	378
1950 mars . .	257	266	juli . .	330	353	maj . .	356	381
juni . .	258	268	aug. . .	330	353	juni . .	356	381
sept. . .	259	269	sept. . .	331	354	juli . .	356	381
dec. . .	265	276	okt. . .	330	353	aug. . .	358	384
årsmedeltal .	*259*	*269*	nov. . .	330	353	sept. . .	356	381
1951 mars . .	290	308	dec. . .	332	354	okt. . .	356	381
juni . .	301	322	*årsmedeltal* .	*330*	*353*	nov. . .	361	386
			1955 jan. . .	330	353	dec. . .	364	389
			febr. . .	330	353	*årsmedeltal* .	*356*	*381*

ningarna, som ägde rum i juli 1954, och till att de äldre serierna då slopades.

Emellertid finns det en del privaträttsliga avtal, som lämnar vissa ekonomiska utfästelser i anknytning till någon av de numera upphörda äldre serierna. Av denna anledning och även av andra skäl har det ansetts nödvändigt att fortskriva dessa serier med hjälp av konsumentprisindex. I anslutning till rekommendationer av den kommitté, som utarbetade förslaget till omläggning av beräkningen av detaljprisindex (SOU 1953: 23), har socialstyrelsen därför offentliggjort vissa omräkningstal, avsedda att användas vid en framskrivning av de äldre indexserierna (Soc. Medd. 1955: 4).

Styrelsen har funnit det lämpligt att i närslutna tab. 2—4 återge dels de äldre serierna fram till omläggningen av indexberäkningarna och dels dessa äldre serier framskrivna med ledning av de nyss nämnda omräkningstalen. Dessa senare har återgetts i resp. tabellrubriker. Slutligen redovisas i tab. 5 den nuvarande konsumentprisindexen, som har 1949 som basår, tillbakaräknad till år 1914 med hjälp av levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner.

Det bör understrykas, att en framskrivning av de äldre serierna med hjälp av konsumentprisindex icke är fullt adekvat, enär de olika serierna i viss mån skiljer sig åt till sin konstruktion, genom sättet för prisinsam-

Tab. 8. Levnadskostnadsindex (1935 = 100)

Fr. o. m. år 1955 är index utan resp. med skatter framskriven genom multiplikation av konsumentprisindex med faktorerna 1,66 resp. 1,75.

År och månad	Totalindex		År och månad	Totalindex		År och månad	Totalindex	
	utan skatter	med skatter		utan skatter	med skatter		utan skatter	med skatter
1935	100	100	1944 mars	151	154	1952 sept.	213	230
dec.	101	101	juni	151	154	dec.	213	230
1936 mars	101	101	sept.	152	155	*årsmedeltal*	*210*	*226*
juni	101	101	dec.	151	154			
sept.	101	101	*årsmedeltal*	*151*	*154*	1953 mars	213	227
dec.	102	101				juni	212	226
årsmedeltal	*101*	*101*	1945 mars	151	155	sept.	212	226
			juni	151	154	dec.	212	224
1937 mars	103	103	sept.	151	155	*årsmedeltal*	*212*	*227*
juni	104	104	dec.	150	154			
sept.	106	105	*årsmedeltal*	*151*	*154*	1954 mars	214	226
dec.	106	106				juni	215	227
årsmedeltal	*104*	*104*	1946 mars	150	154	juli	214	226
			juni	151	156	aug.	214	226
1938 mars	106	106	sept.	151	155	sept.	214	226
juni	106	106	dec.	154	157	okt.	214	226
sept.	107	107	*årsmedeltal*	*151*	*155*	nov.	214	226
dec.	107	107				dec.	215	227
årsmedeltal	*106*	*106*	1947 mars	154	162	*årsmedeltal*	*214*	*226*
			juni	155	166			
1939 mars	108	108	sept.	158	168	1955 jan.	214	226
juni	108	108	dec.	158	169	febr.	214	226
sept.	110	109	*årsmedeltal*	*156*	*164*	mars	216	228
dec.	114	114				april	217	229
årsmedeltal	*109*	*109*	1948 mars	163	164	maj	217	229
			juni	164	165	juni	217	229
1940 mars	119	119	sept.	166	168	juli	221	233
juni	124	124	dec.	166	169	aug.	221	233
sept.	126	126	*årsmedeltal*	*163*	*167*	sept.	222	235
dec.	131	130				okt.	224	236
årsmedeltal	*123*	*123*	1949 mars	166	169	nov.	227	240
			juni	166	170	dec.	227	240
1941 mars	140	140	sept.	167	170	*årsmedeltal*	*220*	*232*
juni	140	140	dec.	166	170			
sept.	141	141	*årsmedeltal*	*166*	*170*	1956 jan.	227	240
dec.	145	145				febr.	227	240
årsmedeltal	*139*	*139*	1950 mars	167	170	mars	229	242
			juni	167	172	april	229	242
1942 mars	149	151	sept.	168	172	maj	231	243
juni	151	152	dec.	171	177	juni	231	243
sept.	152	153	*årsmedeltal*	*168*	*172*	juli	231	243
dec.	152	153				aug.	232	245
årsmedeltal	*150*	*151*	1951 mars	188	197	sept.	231	243
			juni	195	206	okt.	231	243
1943 mars	153	153	sept.	200	212	nov.	234	247
juni	152	153	dec.	204	217	dec.	236	249
sept.	151	153	*årsmedeltal*	*194*	*205*	*årsmedeltal*	*231*	*243*
dec.	152	154	1952 mars	207	223			
årsmedeltal	*152*	*153*	juni	213	230			

lingen m. m. Man torde därför böra räkna med att vissa till sin storlek icke konstaterbara avvikelser kan förefinnas mellan de sålunda framskrivna indexarna och de indexar, som skulle ha framkommit vid en fortsatt beräkning av dessa enligt tidigare tillämpade metoder. I fråga om serierna utan skatter och sociala förmåner är dessa avvikelser erfarenhetsmässigt av ringa

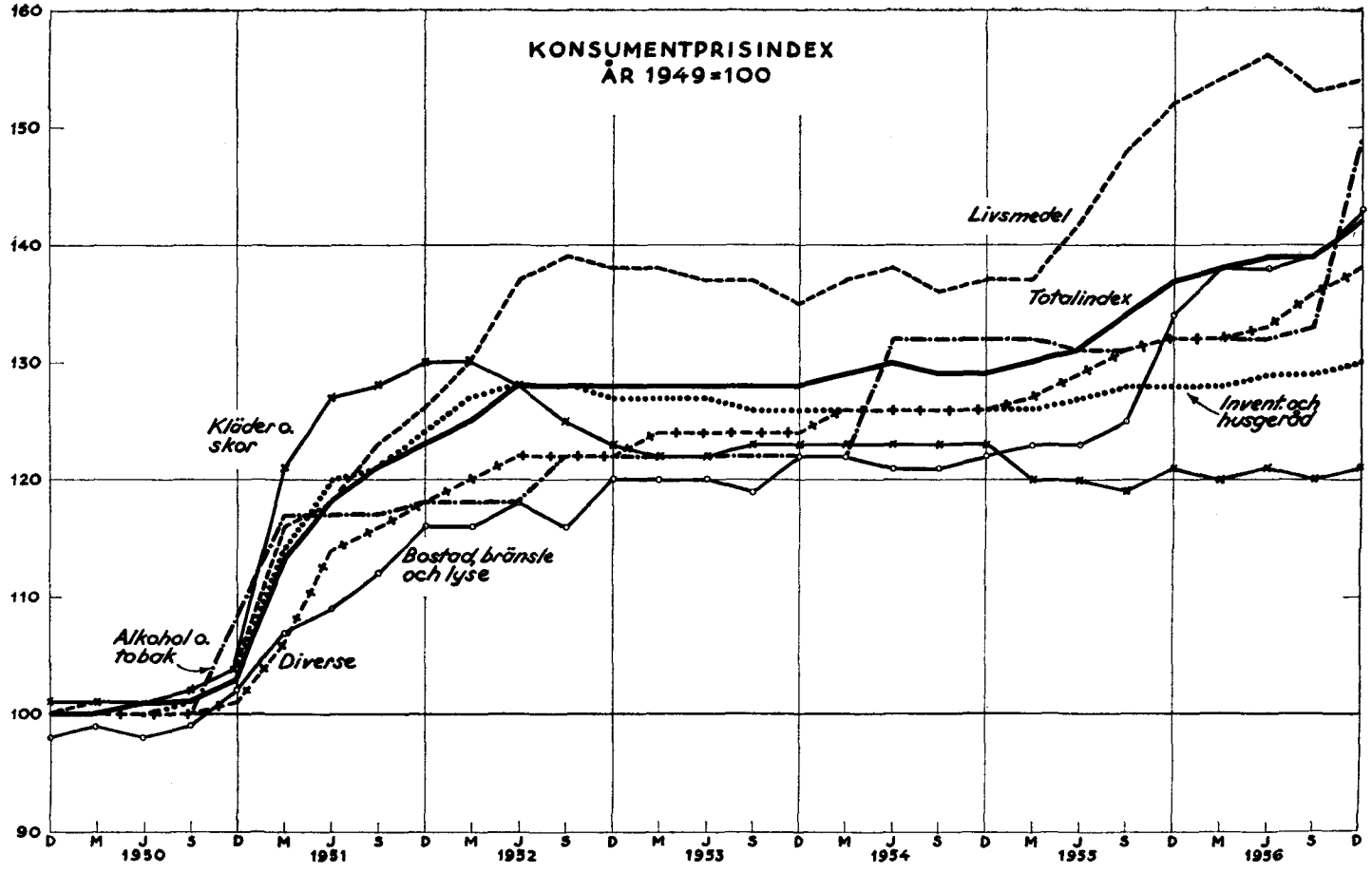
KONSUMENTPRISINDEX
ÅR 1949=100
160
150
140
130
120
110
100
90
Livsmedel
Totalindex
Klöder o. skor
Invent och husgeröd
Bostad, bränsle och lyse
Alkohol o. tobak
Diverse
D M J S D M J S D M J S D M J S D M J S D M J S D M J S D
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956

Tab. 4. Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex (1935 = 100)

Fr. o. m. juli 1954 är index framskriven genom multiplikation av konsumentprisindex med faktorn 1,76 samt avrundat till närmaste hela tal.

År och månad	Totalindex	År och månad	Totalindex	År och månad	Totalindex	År och månad	Totalindex
1935	100,0	1940 mars	117,1	1944 juni	158,3	1948 okt.	175,0
1936 jan.	100,5	april	119,0	juli	158,2	nov.	175,1
febr.	100,6	maj	120,1	aug.	158,4	dec.	175,2
mars	100,8	juni	121,4	sept.	158.0	*årsmedeltal*	*172,4*
april	100,7	juli	122,9	okt.	157,9	1949 jan.	175,3
maj	100,8	aug.	123,8	nov.	157,6	febr.	175,3
juni	101,0	sept.	125,4	dec.	157,8	mars	175,4
juli	100,9	okt.	128.3	*årsmedeltal*	*158,2*	april	175,7
aug.	100,4	nov.	129,5	1945 jan.	157,8	maj	175,5
sept.	99,8	dec.	130,9	febr.	157,8	juni	175,5
okt.	100,5	*årsmedeltal*	*122,5*	mars	157,9	juli	175,8
nov.	100,7	1941 jan.	136,3	april	157,8	aug.	175,9
dec.	100,8	febr.	137,5	maj	158,0	sept.	176,2
årsmedeltal	*100,6*	mars	138,8	juni	157,7	okt.	176,8
1937 jan.	101,5	april	140,3	juli	157,6	nov.	176,8
febr.	102,2	maj	140,8	aug.	157,3	dec.	176,0
mars	102,4	juni	140,9	sept.	157,3	*årsmedeltal*	*175,9*
april	102,9	juli	141,9	okt.	157,3	1950 jan.	175,8
maj	103,1	aug.	142,7	nov.	157,1	febr.	176,2
juni	103,4	sept.	143,7	dec.	156,8	mars	176,0
juli	103,7	okt.	144,1	*årsmedeltal*	*157,5*	april	176,2
aug.	104,3	nov.	146,3	1946 jan.	157,8	maj	176,4
sept.	104,9	dec.	147,6	febr.	158,1	juni	176,7
okt.	104,8	*årsmedeltal*	*141,7*	mars	158,4	juli	177,1
nov.	105,0	1942 jan.	148,4	april	159,0	aug.	177,3
dec.	105,4	febr.	149,5	maj	159,3	sept.	178,0
årsmedeltal	*103,6*	mars	151,2	juni	159,8	okt.	178,0
1938 jan.	105,4	april	152,4	juli	160,3	nov.	179,2
febr.	105,2	maj	153,1	aug.	161,0	dec.	185,1
mars	105,1	juni	154,0	sept.	161,4	*årsmedeltal*	*177,7*
april	105,3	juli	156,1	okt.	162,3	1951 jan.	191,2
maj	105,0	aug.	156,8	nov.	162,7	febr.	194,5
juni	105,1	sept.	157,8	dec.	163,1	mars	201,0
juli	105,2	okt.	158,4	*årsmedeltal*	*160,3*	april	204,7
aug.	105,1	nov.	159,3	1947 jan.	160,3	maj	207,2
sept.	105,1	dec.	159,2	febr.	160,3	juni	208,8
okt.	105,3	*årsmedeltal*	*154,7*	mars	160,7	juli	209,5
nov.	105,3			april	160,7	aug.	210,6
dec.	105,5	1943 jan.	158,8	maj	160,8	sept.	213,3
årsmedeltal	*105,2*	febr.	159,0	juni	161,8	okt.	215,5
		mars	158,8	juli	161,9	nov.	216,6
1939 jan.	105,7	april	158,8	aug.	161,9	dec.	217,3
febr.	105,7	maj	158,6	sept.	163,7	*årsmedeltal*	*207,5*
mars	105,7	juni	158,7	okt.	164,0	1952 jan.	217,7
april	106,0	juli	158,5	nov.	164,2	febr.	218,5
maj	106,0	aug.	158,1	dec.	164,5	mars	220,3
juni	106,0	sept.	158,1	*årsmedeltal*	*162,1*	april	223,1
juli	106,6	okt.	158,1	1948 jan.	166,2	maj	223,6
aug.	106,8	nov.	158,1	febr.	169,7	juni	225,1
sept.	107,9	dec.	158,3	mars	170,9	juli	224,8
okt.	109,6	*årsmedeltal*	*158,5*	april	171,7	aug.	225,2
nov.	111,2	1944 jan.	158,5	maj	171,9	sept.	224,9
dec.	112,8	febr.	158,5	juni	172,2	okt.	224,3
årsmedeltal	*107,5*	mars	158,2	juli	172,6	nov.	224,2
1940 jan.	115,0	april	158,3	aug.	173,5	dec.	224,3
febr.	116,3	maj	158,2	sept.	174,3	*årsmedeltal*	*223,0*

TAB. 4 (forts.). SOCIALSTYRELSENS ALLMÄNNA KONSUMTIONSPRISINDEX (1935 = 100)

År och månad	Totalindex	År och månad	Totalindex	År och månad	Totalindex	År och månad	Totalindex
1953 jan. . .	224,3	1954 jan. . .	224,4	1955 jan. . .	227	1956 jan. . .	241
febr. . .	223,9	febr. . .	224,6	febr. . .	227	febr. . .	241
mars . .	224,4	mars . .	225,6	mars . .	229	mars . .	243
april . .	224,2	april . .	228,3	april . .	231	april . .	243
maj . .	224,4	maj . .	228,0	maj . .	231	maj . .	245
juni . .	224,1	juni . .	228,0	juni . .	231	juni . .	245
juli . .	223,3	juli . .	227	juli . .	234	juli . .	245
aug. . .	224,0	aug. . .	227	aug. . .	234	aug. . .	246
sept. . .	224,0	sept. . .	227	sept. . .	236	sept. . .	245
okt. . .	224,2	okt. . .	227	okt. . .	238	okt. . .	245
nov. . .	224,1	nov. . .	227	nov. . .	241	nov. . .	248
dec. . .	223,9	dec. . .	227	dec. . .	241	dec. . .	250
årsmedeltal .	*224,1*	*årsmedeltal* .	*227*	*årsmedeltal* .	*233*	*årsmedeltal* .	*245*

betydelse. Beträffande de serier däremot, vari skatter och sociala förmåner ingår, kan avvikelserna i den mån skattelagarna och de sociala förmånerna undergår förändringar, bli av icke oväsentlig betydelse. I de fall, då ett avtals innebörd är att hänsyn skall tas även till förändringar i skatter och i sociala förmåner finns alltså icke någon indexserie, som ger ett fullt riktigt resultat.

Tab. 5. Konsumentprisindex (1949 = 100) tillbakaräknad till år 1914

Årsmedeltal för totalindex.

År	Totalind.	År	Totalind.	År	Totalind.	År	Totalind.	År	Totalind.	År	Totalind.	År	Totalind.
1914 [1]	39	1919	105	1924	68	1929	66	1934	59	1939	66	1944	91
1915	.	1920	105	1925	69	1930	64	1935	61	1940	74	1945	91
1916 [2]	55	1921	90	1926	67	1931	62	1936	61	1941	84	1946	91
1917 [2]	77	1922	73	1927	66	1932	61	1937	63	1942	91	1947	94
1918	91	1923	68	1928	66	1933	59	1938	64	1943	92	1948	98

[1] Index avser endast juli månad.
[2] » » » december månad.

Folkpensioner och allmän tjänstepensionering

Socialstyrelsens remissutlåtande över allmänna pensionsberedningens betänkande »Förbättrad pensionering» (SOU 1957: 7)

Både för individen och samhället är det av stor betydelse, att människor, som av åldersskäl lämnar sitt produktiva arbete, kan beredas en inkomstnivå, som icke ligger alltför mycket under den tidigare inkomststandarden. Detta mål söker man i det moderna samhället uppnå genom olika slag av pensionssystem. Innan socialstyrelsen närmare går in på den reformering av ålderspensioneringen i vårt land som nu senast har föreslagits av pensionsberedningen, vill styrelsen rikta uppmärksamheten på önskemålet att personer, som har uppnått pensionsåldern, i görligaste mån bereds möjlighet till fortsatt inkomstbringande verksamhet, anpassad efter individens önskemål och förmåga. Detta problem tilldrar sig nämligen växande uppmärksamhet inom gerontologin, och därinom vunna rön ger vid handen, att det är icke blott av ekonomisk utan även av hälsostimulerande betydelse att åldrande människor bereds tillfälle till kontinuerlig, inkomtgivande sysselsättning. Det är därför ett angeläget önskemål, att samhället vid sidan av ålderspensioneringen söker rationellt tillvarata de äldres produktiva arbetskraft. Särskilt bör man härvidlag ha i sikte de olika åtgärder som kan ifrågakomma för att bereda en person, som passerar gängse pensionsålder, annat och lättare arbete, företrädesvis inom det verksamhetsområde där han är anställd. En sådan åtgärd är att bereda större möjligheter till deltidsanställning. Det nu anförda har såtillvida betydelse för ålderspensioneringens utformning, som det gäller att tillse, att ålderspensioneringen gestaltas så, att den i görligaste mån stimulerar till fortsatta arbetsinsatser från deras sida, som både önskar och förmår att stanna kvar i produktionslivet efter pensionsålderns inträde.

Olika pensionssystem. I åtskilliga främmande länder har man sökt tillgodose önskemålet om ekonomisk trygghet för äldre personer genom olika slag av statliga pensionssystem. Dessa har utom i de nordiska länderna i allmänhet de gemensamma dragen, att de omfattar *endast* anställda eller *löntagare* och att de vilar på rent försäkringstekniska principer. Systemen är sålunda avsedda att vara självförsörjande. Obligatoriska avgifter betalas till statliga eller statligt kontrollerade försäkringsinrättningar. Pensionsförmånerna står i bestämt förhållande till erlagda avgifter och får uppbäras även utomlands.

Från sådana system skiljer sig den svenska folkpensioneringen i flera betydelsefulla hänseenden. Den viktigaste skillnaden ligger däri, att samhället sörjer för att *alla* medborgare, oavsett inkomstförhållanden, erhåller en pen-

sionsnivå under ålderdomen, som är i stort sett lika för alla och avsedd att säkra deras försörjning. Det föreligger intet samband mellan avgifter och pensionsförmåner, vilka senare icke får uppbäras utomlands. Systemet finansieras dels genom avgifter från den enskilde dels genom det allmännas skatteintäkter jämte vissa ränteinkomster. Finansieringens tyngdpunkt är förlagd till statens skatteinkomster.

Folkpensioneringens socialpolitiska innebörd. Genom folkpensioneringen har den socialpolitiska målsättningen i vårt land beträffande ålderdomsförsörjningen sålunda kommit att inbegripa samtliga medborgare, i det att ålderspensionerna inom folkpensioneringen syftar till att tillförsäkra alla en rimlig minimiförsörjning under ålderdomen utan att pensionerna därvid avvägs mot inkomsterna under de produktiva åldrarna. Det finns särskild anledning för socialstyrelsen att fästa uppmärksamheten vid den roll som folkpensionen spelar genom att bereda ekonomisk trygghet för de tidigare i livet liksom under ålderdomen sämst ställda medborgarna. Att dessa från socialvårdssynpunkt särskilt beaktansvärda grupper garanteras en så god förbättring av ålderdomstryggheten som möjligt måste för styrelsen framstå såsom ett oeftergivligt krav på en pensionsreform.

Under den särskilt under 1950-talet livligt förda debatten i pensionsfrågan har icke från något håll ifrågasatts annat än att folkpensioneringen skall bibehållas. Det råder tvärtom allmän enighet om nödvändigheten av att folkpensionsförmånerna förbättras. Denna enighet har kommit till klart uttryck inom pensionsberedningen genom dess enhälliga förslag till en avsevärd förbättring av folkpensioneringen, vilket socialstyrelsen hälsar med tillfredsställelse.

Behovet av andra pensionsanordningar. Inledningsvis har styrelsen framhållit den stora betydelsen av att människor, som vid pensionsålderns inträde lämnar sitt produktiva arbete, kan beredas en inkomstnivå, som icke alltför mycket understiger deras tidigare inkomststandard. Detta önskemål innesluter emellertid kravet på individuell anpassning av pensionsförmånerna till inkomstnivån under människornas produktiva tid och kan därför icke tillgodoses inom ramen för folkpensioneringen. Denna omständighet utgör förklaringen till att intressena i frågan om förbättrad pensionering har blivit inriktade icke blott på folkpensioneringen utan även — och numera i kanske ännu högre grad — på andra pensionsanordningar, vilka är ägnade att tillgodose önskemålen från sådana löntagares sida som icke ännu har tillvunnit sig en högre och mera differentierad pensionsnivå än den folkpensioneringen erbjuder.

Huvuddragen av pensionsberedningens förslag. Tyngdpunkten i debatten har i själva verket nu kommit att förskjutas till detta sistnämnda spörsmål såsom en följd av de delade meningarna i frågan, huruvida det bör ankomma på statsmakterna att genom lagstiftning sörja för ett sådant högre pen-

sionsskydd eller om det i stället bör tillkomma parterna på arbetsmarknaden att träffa frivilliga överenskommelser om de anställdas pensionering. Pensionsberedningens flertal — fyra ledamöter — föreslår, att folkpensioneringen utbyggs med en obligatorisk tilläggspensionering för löntagare och en begränsad frivillig tilläggspensionering för andra förvärvsarbetande, medan tre ledamöter förordar ett system för frivillig påbyggnad av folkpensioneringen genom försäkringar, som tecknas kollektivt eller individuellt och meddelas av enskild försäkringsinrättning. Enligt en tredje mening, företrädd av en ledamot, bör genom statens försorg anordnas en begränsad, från individens synpunkt frivillig pensionering till komplettering av folkpensioneringen.

Socialstyrelsens principiella synpunkter på 1951 års pensionsutrednings förslag. En obligatorisk försäkring utöver folkpensioneringen föreslogs även av 1951 års pensionsutredning (SOU 1955: 32). Denna försäkring benämndes den allmänna pensionsförsäkringen. Folkpensioneringen lämnades därvid helt åsido. Detta innebar icke endast, att man avstod från att föreslå någon förbättring av denna, utan även att den allmänna pensionsförsäkringen var avsedd att utgöra ett från folkpensioneringen fullt fristående försäkringssystem. I sitt remissutlåtande över förslaget framhöll socialstyrelsen såsom sin uppfattning — i anslutning till invändningar, som socialstyrelsen tidigare hade riktat mot förslagets uppbyggnad — att syftet med vårt lands folkpensionering, nämligen att tillförsäkra alla en rimlig minimiförsörjning under ålderdomen utan att pensionsförmånerna därvid avvägs mot inkomsterna under den produktiva tiden, bäst står i överensstämmelse med det socialpolitiska mål som redan har uppställts och även framdeles bör fasthållas för en genom samhällets försorg ordnad pensionering. Enligt styrelsens mening borde därför pensionsfrågan lösas i första hand inom folkpensioneringen genom förbättring av folkpensionsförmånerna och i andra hand genom frivillig försäkring därutöver för dem som önskade bättre pensionsskydd. Eftersom de inkomstprövade förmånerna inom ålderspensioneringen hade visat sig utgöra ett allvarligt hinder för sådana frivilliga tilläggsförsäkringar, föreslog styrelsen därjämte, att ifrågavarande inkomstprövning skulle avskaffas.

Socialstyrelsens principiella synpunkter på pensionsberedningens förslag. Pensionsberedningens förslag överensstämmer i fråga om den obligatoriska tilläggsförsäkringen med pensionsutredningens nu berörda tidigare förslag i det väsentliga hänseendet, att försäkringen inom ramen för en så hög årlig pensionsgrundande inkomst som 30 000 kronor ger de försäkrade löntagarna pensionsförmåner, som varierar efter deras inkomster under den produktiva tiden. Det nu framlagda förslaget ger därför i denna del grund för samma principiella kritiska inställning, som socialstyrelsen intog till det tidigare förslaget. Socialstyrelsen hyser alltjämt den uppfattningen, att det icke rimligen kan vara en samhällets angelägenhet att genom lagstiftning sörja för

sådana högre och differentierade pensionsnivåer för löntagare. Emellertid föreslås nu därjämte en avsevärd förbättring av folkpensionsförmånerna samt en viss avveckling av inkomstprövningen inom folkpensioneringen. Vidare har en av de allvarligaste invändningarna mot den obligatoriska tilläggsförsäkringen enligt pensionsutredningens utformning undanröjts genom det förslag till samordning mellan folkpensioneringen och tilläggspensioneringen som framläggs av den obligatoriska linjens företrädare inom pensionsberedningen. Pensionsfrågan har härigenom kommit i ett något annat läge. Socialstyrelsen finner därför anledning att utförligare än som tidigare har skett utveckla skälen för styrelsens principståndpunkt.

Socialstyrelsen är angelägen att framhålla, att styrelsens ställningstagande till denna rent principiella fråga icke innebär, att styrelsen skulle underskatta rättmätigheten hos strävandena inom de i pensionshänseende eftersatta löntagargrupperna i syfte att erhålla bättre ålderspensioner än dem som folkpensioneringen kan bjuda. Styrelsen anser — såsom framgår av det föregående — det tvärtom vara av stor betydelse, att dessa strävanden underlättas. Socialstyrelsen finner det också vara naturligt, att den förhållandevis höga pensionsnivå som de inom offentlig tjänst anställda — företrädesvis stats- och kommunaltjänstemän — har tillvunnit sig har kommit att utgöra riktpunkten för dessa strävanden.

Den omständigheten, att staten och kommunerna har tillförsäkrat sina anställda särskilt förmånliga pensionsvillkor, kan emellertid icke i och för sig åberopas till stöd för att det skulle åvila staten att genom lagstiftning tillse, att även andra löntagargrupper får motsvarande pensioner. Staten liksom kommunerna är i förhållande till sina anställda uteslutande att betrakta såsom arbetsgivare. Vad särskilt beträffar gestaltningen av det statliga pensionssystemet är utformningen av detta till icke ringa del en följd av de speciella villkor och förhållanden som präglar statstjänsten, sådan den i viktiga hänseenden är reglerad i regeringsformen. Av betydelse i fråga om anställda av alla andra kategorier är den allmänt vedertagna uppfattningen, att statsmakterna skall förhålla sig neutrala till uppgörelserna mellan arbetsmarknadens parter om storleken av arbetsersättningarna. En pension, finansierad uteslutande genom avgifter, som utgör en procentuell del av arbetstagarnas årliga arbetsinkomst, är till sin natur att betrakta som en uppskjuten löneförmån, varför det föreslagna obligatoriet innebär ett klart avsteg från denna grundsats. Den omständigheten att det enligt förslaget skulle åvila arbetsgivarna att erlägga pensionsavgifterna i deras helhet, kan icke leda till ändring i detta bedömande, eftersom resultatet i allt fall måste bli att löntagarna själva kommer att få vidkännas minskning av den löneinkomst som de vid varje tillfälle eljes skulle ha kunnat erhålla.

Från de synpunkter socialstyrelsen har att företräda ligger emellertid den viktigaste invändningen mot den föreslagna obligatoriska påbyggnaden av folkpensioneringen på ett annat plan. Genom förslaget att etappvis höja folkpensioneringens förmånsnivå fullföljer man den bärande huvudprincip på vilken ålderdomstryggheten i vårt land vilar, nämligen att skydda alla med-

borgare och icke endast löntagarna. Målsättningen för höjningen av folkpensionsförmånerna bör vara att dessa kommer upp till en nivå, som verkligen ger en skälig och trygg försörjning på ålderdomen. Detta är i själva verket den socialpolitiska uppgift som statsmakterna i de hänseenden varom här är fråga har att fylla. Däremot kan det icke rimligen vara en lagstiftningsuppgift att föreskriva för medborgarna hur mycket de skall disponera av sina löneinkomster för att ernå en mot deras aktuella inkomstnivå svarande högre pension. Staten bör begränsa sig till att garantera ett grundläggande skydd samt verka för att hinder ej möter för olika pensionssystem vid sidan av folkpensioneringen. Under inga förhållanden kan det vara en socialpolitisk uppgift att tvinga medborgare att under sin aktiva tid avstå från en så stor del av lönen, att de såsom pensionerade skall få en inkomst som, för de högre löntagarna, ligger vida över vad folkets stora flertal förtjänar under sitt aktiva liv.

Till det nu anförda kommer, att redan den föreslagna förbättringen av folkpensioneringen kommer att leda till en icke ringa påfrestning på ekonomin för såväl samhället som de medborgare vilka ännu icke är folkpensionsberättigade. Härtill bidrar i betydande mån den fortgående förskjutningen av befolkningen till de högre åldrarna. Av de inom pensionsberedningen i detta hänseende gjorda beräkningarna (sid. 53) framgår, att statens nettokostnader för folkpensioneringen kommer att stiga från 1 050 miljoner kronor under budgetåret 1957/58 till 2 200 miljoner kronor under budgetåret 1968/69, samtidigt som folkpensioneringsavgiften föreslås bli successivt höjd från nuvarande 2,5 procent till 5 procent av den taxerade inkomsten för år 1961. Beredningen räknar därjämte med att en höjning till 6 procent senare kan bli aktuell. Den övre gränsen för avgiftsplikt föreslås skola bli 15 000 kronor taxerad inkomst för såväl en ogift som två gifta. I detta sammanhang kan även hänvisas till de resultat som långtidsutredningen redovisar i sitt i december månad 1956 avgivna betänkande om balanserad expansion (SOU 1956: 53). Enligt långtidsutredningen ligger det inom sannolikhetens gräns, att det till följd av de med folkpensioneringen sammanhängande kostnadsstegringarna kommer att inträffa ett konsumtionsstopp under de närmaste åren för den enskilde inkomsttagaren, om man bortser från folkpensioner och därmed finansierad konsumtion (sid. 69 ff.).

På grund av den socialpolitiska målsättning som uppbär folkpensioneringen är det enligt socialstyrelsens mening fullt försvarligt, att samhället för finansieringen av denna lägger betydande ekonomiska bördor på de medborgare som icke är folkpensionärer. Däremot hyser styrelsen betänkligheter mot den konsekvensen av pensionsberedningens förslag att statens nettokostnader för folkpensioneringen skulle komma att fördubblas under det närmaste decenniet. Man kan nämligen icke bortse från möjligheten, att statsbudgeten på grund härav kommer att bli belastad på sådant sätt, att andra lika angelägna uppgifter på socialvårdens område måste åsidosättas, och detta särskilt som utrymmet för statens utgifter under socialbudgeten begränsas av andra trängande statsutgifter, exempelvis för försvars-, sjuk-

hus- och skolväsendet. Då det emellertid enligt styrelsens mening icke bör komma i fråga att fördröja den synnerligen angelägna förbättring av folkpensioneringen som beredningen har föreslagit, vill socialstyrelsen föreslå, att en större del av kostnaderna för folkpensioneringen läggs på avgifterna än vad beredningen har tänkt sig. Därigenom vinns också den effekten att det blir lättare för medborgarna att förstå vad folkpensioneringen egentligen kostar och att bedöma vilken ökad belastning som de vill påta sig för en tjänstepensionering vid sidan av denna.

Enligt socialstyrelsens mening kan man rimligen icke lagstiftningsvägen lägga ytterligare ekonomiska bördor på löntagarna i syfte att tillförsäkra dem högre pensioner. Även om vissa löntagargrupper har det så ekonomiskt ställt, att de utan större svårigheter utöver folkpensionsavgiften skulle kunna avsätta en ytterligare del av sin inkomst för pensionsändamål, är förhållandet det motsatta för många andra grupper. Det finns för styrelsen särskild anledning att här erinra om de allvarliga försörjningsbekymmer som de dryga barnkostnaderna utgör för många löntagarfamiljer. Att det blir fråga om stora ekonomiska bördor för löntagarna, om den obligatoriska tilläggsförsäkringen genomförs, följer därav, att arbetsgivarna för försäkringens finansiering skulle betala cirka 10 procent av bruttolönerna, då denna har utbyggts. Såsom ovan har framhållits måste resultatet härav bli att löntagarna själva kommer att få vidkännas minskning av den löneinkomst som de vid varje tillfälle eljes skulle ha kunnat erhålla.

I syfte att göra det möjligt för löntagarna att avstå från en viss del av den kommande pensionen för att i stället tillgodose mera aktuella behov har under debatten i pensionsfrågan framförts ett förslag, som styrelsen finner anledning att i detta sammanhang närmare beröra. Enligt detta förslag skulle en löntagare, som uppfyller vissa villkor, hos obligatoriets fondförvaltare äga få ut så mycket, som motsvarar spardelen av de för hans räkning inbetalade premierna. Härigenom skulle tydligen en allvarlig invändning mot den obligatoriska påbyggnaden av folkpensioneringen undanröjas. Socialstyrelsen anser sig likväl icke kunna förorda, att pensionsfrågan löses genom en sådan kompromiss. Förslaget komplicerar obligatoriets förvaltning och kan förutsättas komma att väcka missnöje hos alla dem som önskar att i förtid ta ut sina andelar utan att uppfylla villkoren härför. Därtill kommer, att förslagets genomförande i själva verket skulle innebära att den sociala motiveringen för den obligatoriska tilläggsförsäkringen helt uppges.

Man måste vidare hålla i sikte, att den obligatoriska påbyggnaden av folkpensioneringen indirekt kommer att påverka statsbudgeten i begränsande riktning. Avgifterna för denna måste nämligen under en övergångstid leda till minskade skatteintäkter för staten och på längre sikt minskade möjligheter att även vid en produktionsökning erhålla ökade sådana intäkter. Styrelsen har tidigare icke ansett sig kunna bortse från möjligheten av att redan statens kostnader för folkpensioneringen kan leda till icke önskvärda begränsningar av andra lika angelägna sociala uppgifter. Dit hör i främsta rummet olika familjestödjande åtgärder. Om den föreslagna obligatoriska

tilläggspensioneringen genomförs, ökar risken för att den antydda möjligheten blir en allvarlig realitet. Mot bakgrunden av vad tidigare har anförts rörande folkpensioneringens avgörande betydelse för de sämst ställda medborgarna vill socialstyrelsen dessutom varna för en utveckling, varigenom ytterligare skäliga förbättringar av folkpensioneringen hindras till följd av obligatoriets belastning på samhällsekonomin.

Socialstyrelsen vill slutligen framhålla, att det ligger i obligatoriets natur, att det icke medger anpassning i erforderlig utsträckning till de skiftande förhållandena inom olika yrken. Även om man bortser från de i det föregående anförda ekonomiska synpunkterna, utgör det en betydande olägenhet hos den obligatoriska linjen, att den icke tillåter valfrihet beträffande pensionsnivån och att den icke medger tidigare pensionsålder än 67 år. Det må framhållas, att denna omständighet leder till att den obligatoriska tilläggsförsäkringen behöver kompletteras med frivilliga pensionsanordningar.

Av anförda skäl anser sig socialstyrelsen böra avstyrka principbeslut om obligatorisk påbyggnad av folkpensioneringen. Denna ståndpunkt innebär emellertid icke, att styrelsen ansluter sig till den i pensionsberedningens betänkande angivna frivilliglinjen. Styrelsen har icke haft möjlighet att närmare studera konsekvenserna av denna. Enligt styrelsens mening bör olika lösningar av frågan om tilläggspensionernas utformning kunna komma i fråga med hänsyn till de skiftande önskemål som härvidlag kan bli aktuella från löntagarnas sida. Avskaffas inkomstprövningen inom folkpensioneringen — till denna fråga avser styrelsen att återkomma i det följande — lär säkerligen med det nu demonstrerade stora intresset för förbättrade pensioner en ändamålsenlig tjänstepensionering även för de i sådant hänseende eftersatta löntagarna komma till stånd intill de gränser som de själva inom de olika yrkesgrupperna finner rimliga.

Socialstyrelsens synpunkter i vissa speciella frågor. Socialstyrelsen övergår härefter till att beröra några mera speciella frågor i anslutning till de av pensionsberedningen framlagda förslagen om folkpensioneringens förbättring och den obligatoriska tilläggsförsäkringen.

Folkpensioneringen. Ovan har framhållits, att inkomstprövningen inom folkpensioneringens ålderspensionering har visat sig utgöra ett allvarligt hinder för tillkomsten av frivilliga tilläggsförsäkringar. Den är även hindrande i ett annat, inledningsvis berört avseende, nämligen för gamla människors intresse att efter förmåga fortsätta med inkomstbringande sysselsättning. Socialstyrelsen anser sig med hänsyn till sakens ofta förbisedda betydelse böra ånyo erinra om att det särskilt ur hälsosynpunkt är utomordentligt viktigt, att gamla personer stimuleras till sådan fortsatt verksamhet. Såväl uppmuntrandet av detta sysselsättningsintresse som anslutning till frivilliglinjen förutsätter därför att inkomstprövningen slopas. Pensionsberedningen föreslår också, att inkomstprövningen skall avvecklas. Som ett led i denna avveckling förordas, att de kommunala bostadstilläggen minskas med halva beloppet av de föreslagna pensionshöjningarna år 1960 och senare.

På de kvarvarande bostadstilläggen skall emellertid i huvudsak tillämpas samma inkomstprövningsregler som nu. Till följd härav kommer tilläggspensioner att minska bostadstilläggen i samma omfattning som inkomst i allmänhet. I anslutning härtill föreslås därjämte, att maximigränsen för kommunernas bidrag till dessa förmåner höjs från 60 till 80 procent. Höjningen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1960.

Ehuru socialstyrelsen är medveten om att det möter svårigheter att helt slopa inkomstprövningen, hade styrelsen likväl helst sett, att den kunde avvecklas i raskare takt. Enligt styrelsens mening bör man i vart fall tillse, att inkomstprövningen slopas helt beträffande sådana höjningar av redan utgående bostadstillägg som framdeles kan bli aktuella genom kommunala beslut. Vidare bör maximigränsen för kommunernas bidragsskyldighet kunna höjas på en gång till 100 procent. Att kommunerna får betala bostadstilläggen i deras helhet måste anses skäligt i betraktande av att kommunernas kostnader för socialhjälp kan väntas minska i ungefär samma mån som folkpensionerna förbättras.

Enligt pensionsberedningens förslag skall rätten till ålderspension från folkpensioneringen även framdeles inträda vid 67 års ålder. Den pensionsberättigade skall dock beredas rätt att uppskjuta pensionsuttaget till 72 år mot det att han i gengäld erhåller en viss pensionsförhöjning. Däremot anser sig beredningen icke kunna förorda, att möjlighet införs att utta en reducerad ålderspension från tidigare tidpunkt.

Eftersom ett förtida pensionsuttag medför reducering av ålderspensionen och detta i sin tur kan leda till att pensionären vid högre ålder behöver samhällelig hjälp i annan form, har styrelsen hittills hyst den uppfattningen, att ett sådant förtida uttag icke bör medges. Å andra sidan har många människor ett fullt legitimt behov av att kunna disponera över sin ålderspension tidigare än vid 67 års ålder, som bör kunna tillgodoses. Invändningarna mot förtida pensionering avtar också i styrka, om den föreslagna förbättringen av folkpensioneringen genomförs. Enligt styrelsens mening behöver det under angiven förutsättning ej möta hinder mot en ordning, varigenom förtida pensionsuttag medges. Tidpunkten kan förslagsvis sättas till högst 63 års ålder med hänsyn till sådana kategorier av inkomsttagare, som pensioneras vid denna ålder med små pensioner.

Den obligatoriska tilläggsförsäkringen. I förhållande till 1951 års pensionsutrednings förslag måste det av pensionsberedningens flertal framlagda förslaget om en obligatorisk tilläggsförsäkring anses utgöra en förbättring. Styrelsen har tidigare i denna fråga framhållit, att det utgör en förtjänst hos pensionsberedningens förslag, att tilläggsförsäkringen har samordnats med folkpensioneringen.

På vissa betydelsefulla punkter kan emellertid allvarliga erinringar riktas även mot det nu föreslagna obligatoriet, som styrelsen finner det vara av vikt att framhålla, därest statsmakterna skulle fatta principbeslut för den obligatoriska linjen.

Enligt socialstyrelsens mening måste pensionsberedningens förslag om obligatoriet anses vara för långtgående. Detta gäller i främsta rummet den del därav, som innefattar full försäkringsplikt med däremot svarande höga pensionsförmåner för löntagare med så höga inkomster som 30 000 kronor om året. Här får styrelsen hänvisa till vad ovan anförts i principfrågan, nämligen att det icke under några förhållanden kan vara en socialpolitisk uppgift att tvinga medborgare att under sin aktiva del avstå från så stor del av lönen, att de såsom pensionerade skulle få en inkomst som för de högre löntagarna ligger vida över vad folkets stora flertal förtjänar under sitt aktiva liv.

Med hänsyn till de sammanlagda stora kostnaderna för folkpensioneringen och den obligatoriska påbyggnaden av denna vill styrelsen ifrågasätta nödvändigheten av att överlag sänka påbyggnadens förhållandevis höga pensionsnivå. Sådan den bestämts av pensionsberedningens flertal synes den icke sällan kunna leda till högre standard än den nivå varpå den försäkrade genomsnittligt sett har kunnat leva under sin produktiva tid. Så torde i vart fall kunna bli resultatet för många barnförsörjare, om hänsyn tas till barnkostnaderna.

Slutligen må framhållas, att pensionsberedningen i likhet med 1951 års pensionsutredning icke har ansett sig kunna föreslå, att de förhållandevis stora grupper av anställda, som redan har fått sin tjänstepensionering tillfredsställande ordnad, ställs utanför den obligatoriska tilläggsförsäkringen. Pensionsberedningen har visserligen framlagt en utförlig redogörelse för de problem som här möter, men styrelsen har därav icke blivit övertygad om att den obligatoriska linjen är oförenlig med undantag för dessa grupper. I vart fall bör det vara en framkomlig väg att begränsa obligatoriet till dem som är i behov därav, om man i fråga om pensionsnivån sätter målsättningen lägre och i bättre överensstämmelse med de ekonomiska möjligheterna för samhället att genomföra en obligatorisk påbyggnad av folkpensioneringen.

Socialstyrelsens yrkanden. På grund av vad sålunda anförts får socialstyrelsen *tillstyrka,* att folkpensioneringen förbättras enligt beredningens förslag med beaktande dock av vad styrelsen har anfört i fråga om folkpensionsavgiften, inkomstprövningen och förtida pensionsuttag men *avstyrka* principbeslut till förmån för en obligatorisk tilläggsförsäkring för löntagare.

Särskilda yttranden

Byråchefen v. Hofsten och tf. byråchefen Björk. Enligt vår mening borde socialstyrelsen i sitt yttrande över allmänna pensionsberedningens betänkande »förbättrad pensionering» (SOU 1957: 7) ha framhållit följande synpunkter.

Frågan om försörjningen på ålderdomen utgör en del av den större frågan om försörjningen av skilda kategorier av den icke förvärvsarbetande delen av befolkningen. För en bedömning av de föreliggande förslagen är det

följaktligen naturligt att även betrakta frågan om principerna för försörjningen av andra dylika kategorier än åldringarna samt på vad sätt dessa gruppers ekonomiska läge påverkas av förslagen.

I varje samhälle finner man vid sidan om den förvärvsverksamma befolkningen betydande grupper av icke förvärvsverksamma. De viktigaste kategorierna av de senare utgörs av barn, studerande, arbetslösa, sjuka, invalider och åldringar. Försörjningen av denna del av befolkningen måste realt sett alltid åstadkommas av den produktiva befolkningen. I ett tidigare skede vilade denna försörjningsbörda så gott som uteslutande på de anhöriga med komplettering genom fattigvården och i någon mån välgörenhet för de sämst ställda. Detta medförde en nedpressning av standarden såväl för de försörjningspliktiga som för de försörjningsbehövande.

När de stora socialpolitiska reformerna började utformas på 1930-talet, karakteriserades utgångsläget av massfattigdom och ekonomisk otrygghet. I denna situation var det naturligt att det primära målet blev att förebygga nöd, att garantera en »minimistandard». Detta kunde endast åstadkommas genom betydande insatser från samhällets sida.

Den under de senaste årtiondena snabbt stigande standarden har kommit även den icke förvärvsverksamma befolkningen till del. Delvis har detta skett genom en sådan utjämning mellan den produktiva och den improduktiva befolkningen, som samhället icke behöver medverka till. Till en betydande del har emellertid en fortsatt utbyggnad av samhällets socialpolitiska verksamhet varit en förutsättning för att det ökade produktionsresultatet också skulle komma den icke förvärvsarbetande befolkningen till del.

Problemen gestaltar sig väsentligt olika för skilda kategorier av den icke förvärvsarbetande befolkningen. I fråga om samtliga grupper är det numera allmänt accepterat, att en tillfredsställande lösning av försörjningsproblemen inte kan åstadkommas utan betydande insatser från samhällets sida. Omfattningen och utformningen av dessa åtgärder blir emellertid beroende av vilka grupper det rör sig om — barn, studerande ungdom, arbetslösa, sjuka, invalider eller åldringar.

Vad gäller försörjningsmöjligheterna för de olika grupperna av icke förvärvsverksamma, så kan man först, när det gäller de arbetslösa, konstatera att det numera är en allmänt godtagen grundsats, att därest samhället inte kan organiseras på ett sådant sätt, att arbetslöshet kan undvikas, så måste samhället ansvara för att den som drabbas av arbetslöshet erhåller en tillfredsställande försörjning. Även när det gäller sjukdom, är det numera en allmänt accepterad grundsats, att samhället måste bära ansvaret för att tillfredsställande och tillräckliga sjukvårdsresurser står till människornas förfogande och att det blir möjligt för de sjuka att utnyttja dem utan alltför stora ekonomiska påfrestningar. Den allmänna sjukförsäkringen åstadkommer detta och ger därjämte ett skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom.

När det gäller barn, studerande och åldringar är förhållandena något annorlunda. Det rör sig ej som i fråga om sjukdom och arbetslöshet om

undantagstillstånd, som blott drabbar vissa individer och vilkas uppkomst är svår att förutse. Här är det i stället fråga om normala skeden i människornas liv.

Försörjningen under barndomen vilar i princip och i huvudsak på föräldrarna, men även när det gäller barnförsörjningen lämnar samhället sitt bidrag. Det hittills mest påtagliga uttrycket härför är att samhället ansvarar för och nästan helt bär kostnaderna för skolundervisningen och vad därmed sammanhänger, men även när det gäller barnens vård och fostran i hemmet har den uppfattningen numera blivit allmänt accepterad, att samhället måste lämna ett avsevärt bidrag. Ett visst bistånd förekommer också i form av barnbidrag och hyresrabatter samt vissa andra åtgärder.

När det gäller högre studier, har med vissa undantag den principen sedan länge upprätthållits, att samhället svarat för själva undervisningskostnaderna. Den uppfattningen har numera allt mera börjat tränga igenom, att samhället i en helt annan omfattning än vad som hittills varit fallet också måste svara för kostnaderna för de studerandes uppehälle under studietiden.

Alla upplever inte den period i ålderdomen, då människan till följd av bristande kroppskrafter inte längre kan utföra produktivt arbete till sin försörjning. Den minskade dödligheten har emellertid fört med sig att ett starkt stigande antal personer numera uppnår denna ålder och att antalet genomlevda år efter uppnådd pensionsålder blir allt större. Även om denna tendens motverkas av att minskad sjuklighet leder till att kropps- och själskrafterna bibehålls upp mot en högre ålder, så blir dock åldersförsörjningsproblemet allt mera betydelsefullt. Härtill bidrar även det minskade barnantalet; antalet åldringar i relation till totalbefolkningen blir på grund härav allt större.

I princip kan försörjningen på ålderdomen ske genom individuella insatser, antingen inom familjens ram därigenom att de barn som de gamla uppfostrat övertar ansvaret för deras försörjning, eller på annat sätt, dvs. genom sparande eller genom individuellt tecknade pensionsförsäkringar. Erfarenheten visar emellertid, att dessa utvägar inte i praktiken fungerar på ett tillfredsställande sätt. Känslan av att ett ansvar för försörjningen av gamla föräldrar bör åvila dem som befinner sig i aktiv ålder är numera i rätt stor utsträckning utplånad. Det individuella sparandet och tecknandet av pensionsförsäkringar blir erfarenhetsmässigt aldrig tillräckligt omfattande för att säkerställa försörjningen på ålderdomen för mera än ett fåtal.

På grund härav måste samhällets åtgärder för ålderdomsförsörjningen bli betydelsefulla. Det stigande antalet åldringar gör det naturligt att hithörande problem blir föremål för ett ökat intresse. Detta får emellertid inte leda till att andra kategorier av den icke förvärvsarbetande befolkningen blir bortglömda; en avvägning måste ske mellan de insatser som görs till förmån för de gamla och de som ägnas andra improduktiva grupper. Till denna avvägning finns det anledning att återkomma.

När det gäller insatserna för de icke förvärvsarbetande grupperna, bör

det understrykas, att målsättningarna för samhällets insatser tenderar att förskjutas med den stigande standarden. Uppgiften blir då inte längre blott att förebygga nöd, även om det alltjämt finns vissa minoritetsgrupper, som är starkt missgynnade. Om man säger att socialpolitikens uppgift är att skapa trygghet, så är det sålunda inte enbart en fråga om trygghet mot nöd, utan en trygghet mot sådana variationer i den ekonomiska standarden under den enskilda människans liv, som framstår som alltför stora och orättvisa, även om de inte skulle innebära en pressning av standarden ner till en nöd- eller miniminivå. Begreppet minimistandard kan för övrigt ges en mera allmän och av bland annat sociala konventioner betingad innebörd, så att detta minimum successivt stiger med en stigande allmän standard.

Denna förskjutning i målsättningarna för samhällets socialpolitiska verksamhet har fått sitt hittills tydligaste uttryck i utformningen av den allmänna sjukförsäkringen. Utöver garanterandet av en given och lika minimistandard innehåller nämligen denna försäkring som bekant även ett mera individuellt utjämningsinslag därigenom att sjukpenningen inom vissa gränser varierar med inkomsten. I konsekvens härmed varierar även avgifterna till sjukförsäkringen med inkomsten.

Redan härav framgår att det inte kan anses vara en för staten främmande uppgift att reglera pensionsförhållandena på ett sådant sätt, att pensionerna blir större för dem som haft en högre inkomst än om inkomsten varit lägre.

Debatten i pensionsfrågan har kommit att i hög grad röra sig om frågan huruvida samhället bör begränsa sig till att genom folkpensioneringen garantera en miniminivå för försörjningen på ålderdomen eller huruvida samhället bör medverka till att genom den s. k. obligatorielinjen i varje fall för löntagarna åstadkomma ålderspensioner, som bättre ansluter sig till vederbörandes inkomster under den produktiva delen av livet. Av den förut lämnade skildringen av behovet av samhälleliga insatser för olika grupper av den icke förvärvsarbetande befolkningen och av den förskjutning, som dessa insatser successivt erhållit, framgår att det ligger helt i linje med den hittillsvarande utvecklingen att söka åstadkomma ett system av ålderspensioner, varigenom man undviker att inkomstminskningen vid inträdet i pensionsåldern blir helt olika för skilda grupper. Därest samhället inskränker sig till att genom folkpensioneringen garantera en miniminivå, så kommer även i fortsättningen detta att bli fallet.

Det viktigaste och i den förda diskussionen mycket förbisedda argumentet för någon form av obligatorielinje ligger emellertid på arbetsmarknadsplanet. Därest man väljer avtalslinjen och överlåter åt parterna på arbetsmarknaden att besluta om pensionering utöver folkpensioneringen, så kommer detta att leda till ett flertal skilda system. Samordningsproblemen mellan dessa system kommer med all sannolikhet inte att kunna lösas på ett tillfredsställande sätt, och följden blir svårigheter vid ombyte av anställning. I framtiden kommer dessa svårigheter att öka i betydelse, såvida inte den föreslagna avtalslinjen mot förmodan skulle leda till ett mer eller

mindre generellt system av liknande art som det föreslagna obligatoriet. En relativ ökning av antalet personer i den övre delen av den arbetsföra åldern kommer småningom att inträda. Detta får till följd, att allt flera befinner sig i åldrar, där ett åstadkommande av en tillfredsställande pension framstår som betydelsefull. Det måste vara en uppgift för samhället att undanröja hindren för en önskvärd rörlighet på arbetsmarknaden, icke minst vad gäller den äldre arbetskraften.

Därest avtalslinjen väljs kan det också befaras att åtskilliga arbetsgivare kommer att söka profitera på att det särskilt för den yngre arbetskraften är frestande att hellre acceptera en högre lön i nuet än ett löfte om en tillfredsställande pensionering på ålderdomen. Inom vissa arbetsområden kan sådana tendenser bli vanliga. Eftersom en arbetsgivare, som inte är med i något pensionssystem, härigenom kan erhålla fördelar i konkurrenshänseende, kan detta försvåra att avtalslinjen verkligen slår igenom. Det kan också framhållas att en lösning av pensionsfrågan enligt avtalslinjen kommer att innebära en mycket dyrbar administration.

På grund av här ovan anförda skäl bör en lösning av löntagarnas pensionsfråga enligt en obligatorielinje eftersträvas. Därav följer emellertid inte att den av pensionsberedningen föreslagna obligatorielinjen bör följas. Även denna linje synes i sin föreslagna utformning vara förenad med betydande olägenheter.

Den viktigaste invändningen mot pensionsberedningens förslag består däri, att förslaget i många fall skulle komma att innebära en alltför stark inkomstomfördelning till förmån för åldringarna. Förslaget innebär att pensionen skall uppgå till 65 procent av medellönen under de 15 bästa inkomståren. Folkpensionsavgiften på 5 eller 6 procent har därvid inte dragits av; sker detta, blir procenttalet i stället cirka 69. Om det rör sig om en gift manlig pensionstagare, så ökas beloppet med hustruns folkpension, 2 700 kronor. Procenttalet blir då vid en inkomst av 12 000 kronor 92. Om hustrun har haft egen inkomst under ett antal år, så kommer även hon att få egen pension, och härigenom kommer i många fall procenttalet 100 att uppnås. Ett gift par kommer följaktligen att vid sin pensionering många gånger få en större inkomst än under åren dessförinnan.

Häremot kan invändas att en fortskridande reallönehöjning kan medföra att de aktuella lönerna blir åtskilligt högre än lönen under den period, då den högsta inkomsten åtnjöts. Det bör emellertid å andra sidan ihågkommas att åtskilliga konsumtionsutgifter automatiskt bortfaller i samband med pensioneringen. Detta gäller exempelvis utgifter för resor till och från arbetet, för luncher på arbetsplatsen, för kläder m. m. Man kan även peka på att näringsbehovet är väsentligt nedsatt på ålderdomen. Samtidigt växer visserligen behovet av vård och tillsyn, men härvidlag gestaltar sig behovet mycket olika för skilda personer.

Även om det i och för sig kan synas tilltalande att gamla människor kan få leva mera ekonomiskt bekymmerslöst än tidigare i livet, så måste dock en avvägning ske mellan storleken av de resurser, som förbrukas av åldring-

arna och av andra kategorier bland de icke förvärvsarbetande. Särskilt kommer därvid barn och studerande ungdom in i bilden. Det kan i varje fall inte vara rimligt att barnfamiljerna och föräldrar till studerande ungdom genom avgiftsbelastningen erhåller ett försämrat läge, samtidigt som åldringarna erhåller ett kraftigt förbättrat.

En annan viktig kritik mot det föreslagna obligatoriet består däri att kvinnorna har erhållit en i vissa hänseenden missgynnad ställning. Bland dem är det vanligt med åtskilliga års arbetsanställning i unga år. Bland annat genom den föreslagna reduktionsregeln för dem som ej haft pensionsgivande inkomst efter 40 års ålder, skulle de enligt obligatorieförslaget i stor utsträckning gå miste om vad som för deras räkning inbetalts i pensionsavgifter.

I detta sammanhang finns det anledning att också något beröra att kvinnorna i förslaget till en utbyggnad av folkpensioneringen har erhållit en egenartad behandling. Detta har bland annat tagit sig uttryck i att man förändrat relationen mellan de pensionsbelopp, som erhålls av två makar och av en ensamstående. Denna relation, som för närvarande utgör 1,6, föreslås skola sänkas till 1,5, och beredningen uttalar i detta sammanhang att denna förändring kan ske »utan att de giftas standard kan antagas bli lägre än den ogiftes». Detta är ett ogrundat påstående. I själva verket är det förbilligande utan sänkt standard som kan ske vid delat hushåll mycket obetydligt. Det hade funnits mera skäl att i likhet med reservanten Broberg gå i motsatt riktning och sträva efter att pensionen för gifta närmar sig pensionen för ogifta.

Även i övrigt företer folkpensionsförslaget egenheter som sammanhänger med att man inte har lyckats frigöra sig från den gamla föreställningen om mannen som försörjare och om kvinnorna och barnen som försörjda. Man kan också peka på att barnpensionen höjts så obetydligt i jämförelse med ålderspensionen.

I den aktuella situationen kan obligatoriet sägas innebära, att man inför ett slags tvångssparande samtidigt med ett löfte om en framtida förbättring av pensionerna. På kort sikt ter det sig tilltalande om man på så sätt kan räkna med att få ett större utrymme för angelägna och under senare tid eftersatta investeringsbehov, såsom för skolor, sjukhus, ålderdomshem, bostadsbyggande osv., vilka i sin tur skapar realekonomiska förutsättningar för den förbättrade ålderdomsförsörjningen. På goda grunder kan dock förmodas att vinsterna med förslaget i detta hänseende även på kort sikt är små, bland annat beroende på den minskade avsättning till pensioner, som kommer att ske bland dem som redan nu har sin pensionering ordnad. När de högre pensionsbeloppen skall börja betalas ut, kommer ökningen av fondbildningen att bli långsammare och på grund av befolkningens förskjutning mot högre åldrar att så småningom måhända helt upphöra.

Det här ovan förda resonemanget leder fram till följande reviderade obligatorielinje.

Obligatorieprincipen godtas, men pensionsbeloppen reduceras, så att den levnadsnivå, som uppnås vid pensionering i varje fall inte blir högre än som den som uppnåddes under den förvärvsverksamma perioden i livet. Vid denna revision av pensionsbeloppen bör särskilt kvinnornas ställning i pensionshänseende beaktas; det kan inte finnas skäl att i så hög grad som skett låta dem inta en särställning.

Det minskade medelsbehov, som genom en sådan revision uppkommer, bör enligt vår mening i första hand utnyttjas för lindring av avgiftsbelastningen på barnfamiljerna. Detta kan ske genom en minskning eller ett borttagande av pensionsavgifterna för deras del, samtidigt som tilläggspensionen blir mera försäkringsmässigt underbyggd.

Det bör emellertid även öppnas en viss möjlighet för den enskilde att efter eget val reglera graden av inkomstöverflyttning mellan å ena sidan de år då förvärvsförmågan är relativt hög men hans ekonomi belastas av barnförsörjning och å andra sidan de år då försörjningen måste baseras på pensionering. Detta mål kan enklast vinnas genom att ge barnfamiljerna rätt att inom vissa gränser göra kontantuttag ur sina genom arbetsgivarnas inbetalningar upplagda tillgodohavanden i pensionsfonden, i gengäld mot avstående från motsvarande pensionspoäng. En motsvarighet härtill finns för övrigt i flera av de nu existerande pensionssystemen, i det att kvinnor vid ingående av äktenskap har rätt att helt eller delvis uppbära sina tillgodohavanden. En sådan anordning kan visserligen synas möta betänkligheter i administrativt hänseende men under förutsättning att bestämmelserna utformas på ett schematiskt sätt bör det inte vara omöjligt att övervinna svårigheterna. Genom att medge en sådan rätt uppnår man två väsentliga fördelar, nämligen dels att man undviker att barnfamiljerna behöver få sin standard nedpressad och dels att man inför ett betydelsefullt moment av individuell valfrihet. En sådan individuell frihet i fråga om den s. k. livslönens fördelning på olika åldersskeden kommer nämligen ej att uppnås genom det av pensionsberedningens minoritet föreslagna »frivilliga» systemet. Huruvida en tillräcklig pensionsförsäkring i betryggande och effektiva former skulle erhållas, bleve där beroende av inställningen dels hos majoriteten av de på varje avtalsområde arbetande löntagarna, dels hos motparten på arbetsgivarsidan, varvid konkurrensen från de arbetsgivare som på förut antytt sätt kunde erhålla yngre arbetskraft billigare genom ren kontantbetalning måste väntas begränsa möjligheterna att uppnå effektiva pensionsavtal. En helt individuellt varierad pensionsförsäkring med enbart individuellt bestämda avgifter och förmåner, sådan som föreslagits i reservation av herr Carlsson, bleve å andra sidan om möjligt ännu mera krånglig och dyrbar i administration, alldeles oavsett det förhållandet att det av lätt insedda psykologiska skäl ej heller kunde väntas bli praktiskt tillämpat i mera avsevärd omfattning. Den enklaste administrationen av ett system med individuell valfrihet i fråga om inkomsternas fördelning mellan närande och tärande livsperioder bör kunna uppnås, om arbetsgivarna generellt inbetalar likformiga avgifter, varefter den enskilde själv

får bestämma huruvida den på så sätt förvärvade rättigheten skall begagnas under ålderdomen eller under de tidigare skeden, då standarden av andra skäl — nämligen familjeförsörjningsbördan — är svår att upprätthålla.

Rätten för barnfamiljerna att i förväg utnyttja sina tillgodohavanden bör icke vara behovsprövad, utan enda kriteriet bör vara att vederbörande har minderåriga eller eventuellt studerande barn. Den som utnyttjat denna rätt skulle principiellt erhålla en lägre ålderspension än eljest, men man kan tänka sig att modifiera eller begränsa den reduktion av pensionen, som härigenom skulle uppkomma, detta för att härigenom i systemet direkt bygga in ett moment av förmåner för barnfamiljerna. Någonting dylikt synes så mycket mer motiverat, som det är på barnfamiljernas insatser för försörjning och fostran av nya generationer infriandet av utfästelsen om en i framtiden förbättrad ålderdomsförsörjning i sista hand beror. Barnfamiljerna borde också gynnas därigenom att man läte dem på gynnsamma villkor erhålla lån ur pensionsfonden för byggande av egnahem m. m.

Genom en komplettering av obligatorieförslaget på angivet sätt får pensionssystemet ett inslag av ungdomssparande. För ungdomar kommer det att vara mycket mera tilltalande om de för deras räkning inbetalade medlen kan av dem utnyttjas redan inom ett eller annat årtionde, när de står mitt uppe i familjebildnings- och barnförsörjningsproblemen, än om de skall behöva vänta till en ålderdom, som de inte vet om de kommer att uppleva, innan de får någon glädje av de inbetalade avgifterna.

Under hänvisning till det ovan anförda får vi anföra att enligt vår mening löntagarnas pensionsfråga bör lösas i enlighet med en på ovan angivet sätt reviderad och kompletterad obligatorielinje.

Generaldirektörens ställföreträdare, byråchefen Rosén. Jag ansluter mig till vad byråchefen v. Hofsten och tf. byråchefen Björk anfört i deras särskilda utlåtande till och med det stycke på sid. 12 som slutar med meningen: »Vid denna revision av pensionsbeloppen bör särskilt kvinnornas ställning i pensionshänseende beaktas; det kan inte finnas skäl att i så hög grad som skett låta dem intaga en särställning.» I det efterföljande resonemanget anser jag mig däremot inte kunna instämma. För min del vill jag icke sträcka mig längre än till att föreslå, att man undersöker möjligheterna för barnfamiljerna att på gynnsamma villkor få låna ur pensionsfonden för byggande av egna hem.

Meddelanden

De ungerska flyktingarnas antal och geografiska fördelning. Enligt föreliggande underrättelser befann sig den 5 april 1957 42 580 ungerska flyktingar i Österrike, medan 128 496 hade vidaretransporterats till andra länder. Minimisiffrorna för antalet ungerska flyktingar i dessa länder var följande: Argentina 475, Australien 5 619, Belgien 3 193, Brasilien 415, Canada 16 075, Columbia 78, Costa Rica 3, Cuba 2, Danmark 1 105, Frankrike 9 033, Tyskland 11 586, Holland 1 531, Island 52, Irland 541, Israel 1 727, Italien 3 811, Luxemburg 203, Nya Zeeland 617, Norge 1 034, Spanien 14, Sydafrikanska unionen 1 163, Sverige 4 925, Schweiz 10 334, Turkiet 443, Storbritannien 20 530, Uruguay 3, USA 30 783, Venezuela 68.

Bidrag motsvarande allmänna barnbidrag till vissa ungerska barn i Sverige. Genom beslut den 9 och 23 november och den 7 december 1956 samt den 15 februari 1957 har Kungl. Maj:t bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att till *de ungerska flyktingar,* som från flyktingläger i Österrike mottagits i Sverige — intill dess de bli i vanlig ordning berättigade till förmånerna — utgiva dels *bidrag motsvarande allmänna barnbidrag* dels ock ersättning motsvarande vad som skulle ha utgått i sjukhjälp från allmän sjukkassa, om vederbörande varit obligatoriskt försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring.

Utbetalning av dessa ersättningar ombesörjes av länsarbetsnämnden i det län, där vederbörande flykting vistas. Vid handläggning av frågor rörande bidrag motsvarande allmänna barnbidrag gäller i tillämpliga delar barnbidragslagens bestämmelser.

Ifrågavarande ungerska flyktingar inkom till Sverige efter den 1 november 1956. De har därför icke blivit mantalsskrivna i riket för år 1957, och såsom en följd härav uppfyller de icke det i barnbidragslagen föreskrivna villkoret för rätt till barnbidrag. Allmänna barnbidrag enligt lagen kan sålunda icke utgå för deras barn under år 1957.

Under förutsättning att bosättningen blir stadigvarande i Sverige och familjemedlemmarna blivit i vederbörlig ordning kyrkobokförda och mantalsskrivna i riket för år 1958, kan barnbidrag enligt lagen börja utgå från och med den 1 januari 1958.

Svensk och norsk sommarkurs i internationella frågor. Svenska FN-föreningen, Svenska freds- och skiljedomsföreningen och Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet anordnar den 14—20 juli i Gripsholms folkhögskola, Mariefred, kursen »Världen och vi — vårt ansvar som nation och individer». Bland föredragsämnena märks olika internationella och utrikespolitiska översikter, Sveriges hjälp till underutvecklade länder samt folkrörelserna och det internationella samarbetet. Föreläsare är professor Hilding Eek, förste sekreterare Sixten Heppling, fil. kand. Erik Nyblom, redaktör Göran Byttner, fru Signe Höjer och fru Ingrid Segerstedt Wiberg.

Anmälan till kursen skall senast den 20 juni inges till Svenska freds- och skiljedomsföreningen, Jungfrugatan 30, Stockholm Ö. Kursavgiften inklusive vivre och studiematerial är 95 kr. Ett antal stipendier till kursen kan sökas hos den förutnämnda organisationen.

De norska och svenska FN-föreningarna anordnar den 14—20 juli en kurs i nordiska och internationella frågor i Gjövik, Norge. De planerade kursföredragen behandlar bl. a. ämnena »Norden i FN», »Norden och det europeiska frihandelsområdet», »Nordiskt ekonomiskt samarbete», »Atombomber eller fredlig användning av atomkraften». I övrigt behandlas hjälpen till underutvecklade länder, speciellt med hänsyn till svenska och norska insatser, samt internationella frågor i skolundervisningen. Kursföreläsare är ambassadör Rolf Edberg, ordföranden i den norska FN-föreningen, cand. mag. Bjarne Gran, expeditionschef Knut Getz Wold, fil. lic. Ulrich Herz och sekreterarna i norska utrikesdepartementet Knut Hedeman och Håkon Storhaug.

Kursanmälan skall inges senast den 20 juni till Svenska FN-föreningen, Lilla Nygatan 4, Stockholm C. Kurskostnaden är inklusive vivre och kurslitteratur 110 kr. Stipendier till kursen kan sökas hos Svenska FN-föreningen.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	7, 1956
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1957
Sociala frågor vid årets riksdag	10, 1956
Socialutgifterna i Sverige, årligen	2, 1957
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	1, 1957
Arbetsmarknaden:	
Frånvarofrekvens vid vissa industriföretag, i regel två gånger per år	detta nr
Kollektivavtal	1, 1956
Sysselsättning och arbetslöshet, månatligen	
Sysselsättning och löner inom industrin, varje kvartal	3, 1957
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	9, 1956
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	3, 1957
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1956
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1957
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	detta nr
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning, varje kvartal	2, 1957
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	5, 1956
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	2, 1957
Barnavård, samhällets, årligen	3, 1956
Fattigvården, årligen	3, 1957
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	3, 1956
Mödrahjälpen, årligen	7, 1956
Social hemhjälp, årligen	8, 1956
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	5, 1956
Ålderdomshemmen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1956
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1956

Nykterhetsvårdsklientelet under år 1955

I Sociala Meddelanden 1957: 2 har redovisats samtliga personer, som nykterhetsnämnderna tagit befattning med under år 1955, till antalet 48 731. Bland dessa räknas 14 136 som svårare missbrukare, dvs. 1 § alkoholistlagen eller (efter den 1 oktober 1955) 15 § nykterhetsvårdslagen har varit tillämplig. För dessa har vissa individuella uppgifter infordrats, och resultaten av den statistiska bearbetningen härav redovisas i det följande.

Nykterhetsnämnderna redovisade 6 742 personer som kvarstående från 1954 och 7 004 som nytillkomna. Ärenden för 390 personer har överförts från annan nämnd och för 514 personer till annan nämnd. De flesta av fallen, 7 769, redovisades som kvarstående till 1956, medan 5 853 fall avslutats under 1955. Den totala omsättningen fördelad på landsbygd och städer samt på kön och civilstånd redovisas i tab. 1.

Tab. 1. Omsättningen inom olika kön och civilstånd

	Kvarstående den 31/12 1954	Nytillkomna under år 1955	Överförda från annan nykterhetsnämnd	Överförda till annan nykterhetsnämnd	Ärendet avslutat under år 1955	Kvarstående den 31/12 1955	Kol. 6 i % av kol. 1
	1	2	3	4	5	6	7
Män	**6 527**	**6 778**	**383**	**497**	**5 641**	**7 550**	**115,7**
därav: ogifta	2 306	2 568	192	242	2 087	2 737	118,7
gifta	2 995	3 244	96	132	2 762	3 441	114,9
änklingar	168	214	9	11	159	221	131,5
frånskilda	1 058	752	86	112	633	1 151	108,8
Kvinnor	**215**	**226**	**7**	**17**	**212**	**219**	**101,9**
därav: ogifta	44	40	3	3	50	34	77,3
gifta	106	120	1	7	99	121	114,2
änkor	20	22	1	2	20	21	105,0
frånskilda	45	44	2	5	43	43	95,6
Summa	**6 742**	**7 004**	**390**	**514**	**5 853**	**7 769**	**115,2**
därav: landsbygd	1 419	1 865	137	191	1 526	1 704	120,1
städer	5 323	5 139	253	323	4 327	6 065	113,9

Antalet fall fördelade på kön, civilstånd och ålder. Kvinnorna utgör blott en ringa del av samtliga, 3,2 % (till antalet 448). De är relativt talrikare i städerna än på landsbygden. Endast 49 av de redovisade kvinnorna hör hemma på landsbygden.

De gifta (män och kvinnor tillhopa) upptar i städerna en något större andel av hela klientelet än på landsbygden, men denna skillnad är ej alls lika utpräglad nu som under tidigare år. De frånskildas andel har alltsedan 1947 ständigt ökat, men denna ökningstendens har nu upphört och den relativa andelen frånskilda år 1955 var exakt densamma som ett år tidigare, nämligen 14,1 %. Antalet fall inom olika civilstånd på landsbygden och i städerna framgår av följande sammanställning.

	Landsbygd		Städer		Hela riket		
	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	1955 %	1954 %
Ogifta	1 514	44,3	3 639	34,0	5 153	36,4	36,3
Gifta	1 548	45,2	5 014	46,8	6 562	46,4	46,8
Änkor o. änklingar	98	2,9	336	3,1	434	3,1	2,8
Frånskilda	261	7,6	1 726	16,1	1 987	14,1	14,1
Summa	**3 421**	**100**	**10 715**	**100**	**14 136**	**100**	**100**
därav: män	3 372	98,6	10 316	96,3	13 688	96,8	96,8
kvinnor	49	1,4	399	3,7	448	3,2	3,2

I genomsnitt var frekvensen svårare alkoholmissbrukare 0,9 fall på landsbygden och 3,0 fall i städerna, allt räknat på 1 000 invånare. Att en person blir rubricerad som alkoholmissbrukare beror på vederbörande nykterhetsnämnds bedömande och delvis torde denna skillnad mellan landsbygd och städer kunna förklaras av olikheter vid denna bedömning. Detta framgick även av den tidigare redogörelsen om nykterhetsnämndernas verksamhet,

Tab. 2. Klientelets åldersfördelning

Ålder	Landsbygd		Städer		Hela riket		Därav			
							Män		Kvinnor	
	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%
—19 år	31	0,9	49	0,5	80	0,6	78	0,6	2	0,4
20—24 »	189	5,5	471	4,4	660	4,7	640	4,7	20	4,5
25—29 »	311	9,1	936	8,7	1 247	8,8	1 218	8,9	29	6,5
30—34 »	383	11,2	1 333	12,4	1 716	12,1	1 668	12,2	48	10,7
35—39 »	391	11,4	1 442	13,5	1 833	13,0	1 764	12,9	69	15,4
40—44 »	509	14,9	1 752	16,3	2 261	16,0	2 176	15,9	85	19,0
45—49 »	527	15,4	1 667	15,6	2 194	15,5	2 114	15,4	80	17,9
50—54 »	433	12,7	1 283	12,0	1 716	12,1	1 658	12,1	58	12,9
55—59 »	319	9,3	864	8,1	1 183	8,4	1 152	8,4	31	6,9
60—64 »	186	5,4	506	4,7	692	4,9	677	4,9	15	3,3
65— »	142	4,2	412	3,8	554	3,9	543	4,0	11	2,5
Totalt	**3 421**	**100**	**10 715**	**100**	**14 136**	**100**	**13 688**	**100**	**448**	**100**
Medelålder	43,2		42,9		42,9		43,0		42,7	

enligt vilken av samtliga fall 33 % i städerna, men blott 21 % på landsbygden ansågs vara av den svårighetsgraden att 1 § Al eller 15 § Nvl varit tillämplig. Denna skillnad mellan landsbygd och städer är emellertid ej alls lika stor som tidigare år. Efter den nya nykterhetsvårdslagens tillkomst och nykterhetsnämndernas upprustning är det sannolikt, att den kommer att ytterligare minska.

I tab. 2 redovisas klientelet uppdelat efter åldersklasser. Man observerar särskilt den höga frekvensen i de mellersta åldersgrupperna; ca 45 % av samtliga är mellan 35 och 50 år. Någon mer påtaglig skillnad mellan landsbygd och städer föreligger inte, dock är spridningen något större på landsbygden.

Den relativa frekvensen ingripanden är i alla åldersklasser större mot de ogifta än mot de gifta. Särskilt stor är denna skillnad i de mellersta åldrarna i städerna. Det största talet redovisas, som framgår av tab. 3, för ogifta

Tab. 3. Antal alkoholistvårdsfall per 1 000 invånare inom olika åldersklasser

Ålder	Män						Kvinnor
	Landsbygd			Städer			Hela riket
	Ogifta	Gifta	Totalt	Ogifta	Gifta	Totalt	
20—24 år	1,5	1,3	1,5	4,3	3,5	4,2	0,1
25—29 »	3,1	1,3	2,4	8,7	4,1	6,5	0,1
30—34 »	4,6	1,7	2,9	17,7	5,4	9,1	0,2
35—39 »	4,8	1,8	2,8	23,1	6,1	10,1	0,3
40—44 »	6,3	2,3	3,5	27,4	8,2	12,9	0,3
45—49 »	5,7	3,0	3,9	31,5	9,2	14,5	0,3
50—54 »	5,8	2,7	3,6	31,6	8,1	13,0	0,3
55—59 »	6,4	1,8	3,0	30,1	6,1	10,5	0,2
60—64 »	4,5	1,4	2,1	20,1	4,0	7,3	0,1
65— »	2,1	0,4	0,8	10,0	2,0	3,6	0,0
Totalt	**3,7**	**1,9**	**2,6**	**13,5**	**6,1**	**9,2**	**0,2**

män i städerna i åldern 50—54 år med 31,6 per 1 000 män i dessa åldrar, vilket är ungefär fyra gånger större än för gifta män i samma ålder och 5 à 6 gånger större än för ogifta män på landsbygden i samma åldersklass. För kvinnorna är frekvensen obetydlig i alla åldersklasser. Totalfrekvensen för männen uppgick i städerna till 9,2 och på landsbygden till 2,6.

Antal fall fördelade efter olika indikationer. För att alkoholistlagen skulle vara tillämplig på en person fordrades dels att han var hemfallen åt alkoholmissbruk, dels att minst en av de i 1 § i denna lag omnämnda specialindikationerna var för handen. Efter den 1 oktober 1955 är enligt 15 § i den nya nykterhetsvårdslagen förutsättningarna i stort sett desamma för vidtagande av övervakningsåtgärd eller tvångsintagning på vårdanstalt. De i nyssnämnda paragraf omnämnda specialindikationerna överensstämmer alltså i huvudsak med de tidigare i 1 § alkoholistlagen angivna. Formuleringarna har emellertid i några fall ändrats, och indikation 6 (återfallsfyllerister) har utvidgats till att omfatta även brott enligt 26 kap., 13 eller 14 § strafflagen, om vederbörande vid brottets begående varit berusad, eller brott enligt 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, i de fall brottet varit en följd av förtäring av starka drycker. I redovisningen har ingen åtskillnad gjorts mellan de fall då åtgärd föranletts av alkoholistlagen (dvs. tiden före 1 oktober) och de fall som hänförts till den nya nykterhetsvårdslagen. Vilka de olika indikationerna är framgår av tab. 4, där indikationerna 1—7 är hänförliga till 1 § Al resp. 15 § Nvl.

Den vanligaste indikationen är nr 4 (ur stånd att ta vård om sig själv). För en tredjedel av samtliga personer har denna indikation angetts. Den

Tab. 4. Antal fall med olika indikationer på landsbygd och i städer

Indikationer	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1955	1954
1. Vara farlig för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv	449	743	1 192	13,1	6,9	8,4	7,4
2. Utsätta någon som han är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brista i sina plikter mot sådan person	801	2 943	3 744	23,4	27,5	26,5	26,6
3. Ligga det allmänna, sin familj eller annan till last	359	892	1 251	10,5	8,3	8,8	8,9
4. Vara ur stånd att ta vård om sig själv	1 208	3 546	4 754	35,3	33,1	33,6	31,8
5. Föra ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt	489	1 208	1 697	14,3	11,3	12,0	12,7
6. Under de två senaste åren vara tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri	943	2 858	3 801	27,6	26,7	26,9	27,4
7. Föra ett kringflackande liv	89	148	237	2,6	1,4	1,7	1,7
8. Brott mot utskrivningsbestämmelserna (55 § Nvl)	104	872	976	3,0	8,1	6,9	7,1
9. Enligt 19 § 2 mom. Nvl (straffriförklarade)	3	2	5	0,1	0,0	0,0	0,0
10. Frivillig intagning på anstalt	93	504	597	2,7	4,7	4,2	4,7

Tab. 5. Antal fall med olika indikationer fördelade på civilstånd

Indikationer	Civilstånd				Procent			
	Ogifta	Gifta	Änkl. o. änkor	Frånskilda	Ogifta	Gifta	Änkl. o. änkor	Frånskilda
Farliga	239	814	17	122	4,6	12,4	3,9	6,1
Dåliga försörjare	207	3 179	37	321	4,0	48,4	8,5	16,2
Fattigvårdsfall	395	603	36	217	7,7	9,2	8,3	10,9
Hjälplösa	1 826	1 913	219	796	35,4	29,2	50,5	40,1
Grovt störande	587	760	80	270	11,4	11,6	18,4	13,6
Återfallsfyllerister	2 313	913	83	492	44,9	13,9	19,1	24,8
Kringflackande	189	13	5	30	3,7	0,2	1,2	1,5
Brott mot utskrivningsbestämmelserna	421	271	28	256	8,2	4,1	6,5	12,9
Straffriförklarade	2	1	1	1	0,0	0,0	0,2	0,1
Frivilliga	186	242	25	144	3,6	3,7	5,8	7,2

är något vanligare i de högre åldrarna. Av dem som är över 60 år, har sålunda över 40 % betecknats som hjälplösa. De näst vanligaste indikationerna är återfallsfylleristerna (ind. 6) och de dåliga försörjarna (ind. 2); vardera av dessa grupper upptar något över en fjärdedel av samtliga fall. Den relativa andelen farliga alkoholmissbrukare, som under många år visat en tendens att minska, har nu åter ökat något, från 7,4 % år 1954 till 8,4 % år 1955. Mellan landsbygd och städer föreligger en viss skillnad, framför allt för dem som betecknats som störande för närboende, där landsbygdens andel är större än städernas (14 resp. 11 %), samt för dem som återtagits till anstalt för brott mot utskrivningsbestämmelserna, där städerna har 8 % och landsbygden 3 %. De farliga är betydligt vanligare på landsbygden, där 13 % fått detta epitet, mot 7 % i städerna.

För en och samma person kan ibland anges flera indikationer och i dessa fall har samtliga räknats. Härigenom blir totalantalet fall inte lika med summan av de olika indikationerna, och summan av den relativa fördelningen blir större än 100.

Det ligger i de olika indikationernas karaktär att en del av dem blir mer dominerande inom vissa civilstånd än andra. Så är exempelvis de gifta alkoholmissbrukarna antingen våldsamma och misshandlar sin familj eller försummar de att underhålla den. I förstnämnda fallet betecknas vederbörande som farlig, i sistnämnda som dålig försörjare. Bägge dessa indikationer är betydligt mer sällsynta bland de icke gifta alkoholmissbrukarna, vilka oftare är ute och blir tagna för fylleri, varför ett betydligt större antal av dem blir rubricerade som återfallsfyllerister. De hjälplösa har den högsta frekvensen bland änklingarna, vilket givetvis sammanhänger med dessas högre genomsnittliga ålder.

Olika slag av åtgärder. Vissa siffror, som belyser klientelets fördelning efter de olika åtgärder som vidtagits, har sammanställts i tab. 6. En redovisning av sådant slag för 1955 är förenad med vissa svårigheter till följd av

Tab. 6. Klientelets fördelning på olika åtgärder

Personer hänförliga till 1 § Al resp. 15 § Nvl	Antal			Procent		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
Hela antalet personer	3 421	10 715	14 136	100	100	100
därav föremål för						
1. hjälpåtgärder						
a) erinran	1 225	2 992	4 217	35,8	27,9	29,8
b) poliklinikbehandling	480	2 717	3 197	14,0	25,4	22,6
c) sjukhusvård	301	1 286	1 587	8,8	12,0	11,2
d) avstängning, inköpsförbud	388	680	1 068	11,3	6,3	7,6
e) övriga hjälpåtgärder	334	1 712	2 046	9,8	16,0	14,5
2. övervakning						
a) övervakning enl. 13 § Al resp. 15 § Nvl	1 519	4 609	6 128	44,4	43,0	43,4
b) övervakning under anstånd	125	631	756	3,7	5,9	5,3
c) » av bägge ovannämnda slagen	124	584	708	3,6	5,5	5,0
3. förordnande om intagning på vårdanstalt sökt men ej verkställt	307	1 044	1 351	9,0	9,7	9,6
4. anstaltsvård						
a) samtliga inskrivna på vårdanstalt	783	3 253	4 036	22,9	30,4	28,6
b) intagning påbörjad under 1955	372	1 324	1 696	10,9	12,4	12,0
5. eftervård (ej försökspermission)						
a) samtliga	303	1 072	1 375	8,9	10,0	9,7
b) med enbart eftervårdande åtgärder	83	290	373	2,4	2,7	2,6

den under året ikraftträdda lagändringen. Genom denna har t. ex. den »vanliga» övervakningen bortfallit som hjälpåtgärd och fått karaktären av tvångsåtgärd, avstängning har efterträtts av förbud att köpa rusdrycker, allvarlig erinran har utmönstrats som hjälpåtgärd etc. Med hänsyn härtill har det varit nödvändigt att omgruppera siffermaterialet i tab. 6 på ett sätt, som begränsar möjligheterna till jämförelser med förhållandena under föregående år. I de fall då mer än en åtgärd under året vidtagits mot en och samma person, är vederbörande redovisad under var och en av dessa. Vanligen söker nykterhetsnämnderna i första hand uppnå avsett resultat med andra åtgärder än anstaltsvård. Av redovisade 14 136 personer har sålunda 11 798, dvs. över 80 % av samtliga varit föremål för sådana åtgärder som ej syftat till anstaltsvård. De flesta av dessa hade inte fått några ytterligare åtgärder, men mot 3 420 eller 29 % hade även strängare åtgärder innebärande eller syftande till intagning på vårdanstalt måst vidtas. Sammanlagt hade hjälpåtgärder och övervakning förekommit beträffande 11 798 personer (föregående år 10 888). Av dessa har 3 420 dessutom varit föremål för andra slag av åtgärder.

Varning eller erinran har tilldelats 4 217 personer. Denna form av åtgärder kommer i fortsättningen att utgå som särskild punkt i den årliga statistiken, enär erinran inte återfinns bland de i Nvl uppräknade åtgärderna. Därtill kommer att i enlighet med den nya lagens intentioner denna åtgärd inte kan väntas få någon större betydelse såsom fristående åtgärd. Över-

vakning som hjälpåtgärd enl. 13 § Al resp. 16 § Nvl har vidtagits mot 6 128 personer. I samband med att resolution för intagning på vårdanstalt har sökts, har 756 personer stått under övervakning (enl. 28 § Al resp. 36 § Nvl), vartill kommer 708 personer som under redovisningsåret haft bägge dessa slag av övervakningar. I efterföljande sammanställning redovisas den tid som övervakningen varat. Här har endast medtagits de fall för vilka övervakningen avslutats under året, antingen genom att ärendet avförts eller genom att vederbörande intagits på vårdanstalt. För de flesta, inemot tre fjärdedelar, hade övervakningen varat högst ett år. Endast ca 10 % har varit övervakade i två år eller längre. Den genomsnittliga övervakningslängden var för »vanliga» övervakade 11,8 månader och för dem som stått under övervakning i samband med intagningsbeslut 8,1 månader. De som haft båda dessa slag av övervakning har i genomsnitt stått under övervakning i 17,4 månader. För dessa personer torde gången i allmänhet ha varit den, att nykterhetsnämnden börjat med en vanlig övervakning, men på grund av att den visat sig otillräcklig, har förordnande om intagning på vårdanstalt befunnits påkallat.

Övervakningens längd (i månader)	Vanlig övervakning		Övervakning under anstånd		Vanlig övervakning och övervakning under anstånd		Samtliga	
	Landsbygd	Städer	Landsbygd	Städer	Landsbygd	Städer	Totalt	I %
1— 5	84	215	17	116	—	17	449	13,6
6	82	214	8	16	2	5	327	9,9
7—11	121	361	10	56	11	32	591	17,9
12	195	692	15	147	3	29	1 081	32,8
13—17	52	176	—	2	13	56	299	9,1
18	12	20	—	—	1	12	45	1,4
19—23	29	102	—	1	7	45	184	5,6
24	22	82	—	—	1	14	119	3,6
25—	48	85	—	—	10	59	202	6,1
Summa	**645**	**1 947**	**50**	**338**	**48**	**269**	**3 297**	**100**
Övervakningen i genomsnitt, månader	11,9	11,8	7,4	8,2	16,9	17,5	11,9	—

Hur den medicinska alkoholistvården kraftigt utvecklats under senare år belyses av att år 1955 vårdades 1 587 personer på sjukhus mot 766 år 1954. Poliklinikbehandling har 3 197 personer varit föremål för under 1955; ett år tidigare var motsvarande siffra 3 370. För år 1953, då poliklinikbehandling och sjukhusvård ej särredovisades, hade 2 338 personer haft endera av dessa slag av åtgärder.

Avstängningsåtgärd (inköpsförbud) har drabbat 1 068 personer, vilket innebär en kraftig minskning sedan föregående år. Anledningen är givetvis att inköpsförbud inte förekommer enl. 15 § Nvl efter den 1 oktober 1955, varför även dessa åtgärder i fortsättningen ej längre kommer att särredovisas i årsstatistiken. Slutligen kan nämnas, att 2 046 personer varit föremål för något annat slag av åtgärder. Det har här rört sig om hjälp till ombyte av arbete eller vistelseort, anskaffande av ny bostad, omskolning eller dylikt.

Den procentuella fördelningen av olika slag av hjälpåtgärder företer vissa

skillnader mellan landsbygd och städer. Sjukhusvård och poliklinikbehandling är vanligare i städerna, medan man på landsbygden oftare tillgriper en erinran eller avstängning (inköpsförbud). Av samtliga personer som blivit föremål för annan åtgärd än sådan som syftat till intagning på vårdanstalt hade, som framgår av nedanstående tablå, på landsbygden 43 % och i städerna 33 % fått varning eller allvarlig erinran. Sjukhusvård hade förekommit i 11 % på landsbygden och 14 % i städerna samt poliklinikbehandling i 17 % på landsbygden och 30 % i städerna.

Åtgärd	Landsbygd	Städer
	%	%
Erinran	43,1	33,4
Vanlig övervakning	53,4	51,5
Övervakning under anstånd	4,4	7,0
Vanlig övervakning och övervakning under anstånd	4,4	6,5
Sjukhusvård	10,6	14,4
Poliklinikbehandling	16,9	30,3
Avstängning (inköpsförbud)	13,7	7,6
Annan åtgärd	11,8	19,1

Hur olika åtgärder fördelade sig efter klientelets ålder, framgår av tab. 7. Erinran (varning) var vanligast mot de yngre missbrukarna; inemot 50 % av dem som var under 25 år hade sålunda fått en dylik. Beträffande övervakningen förefaller det som om den relativa andelen skulle avta något med högre ålder. Poliklinikbehandling och sjukhusvård var vanligast i de mellersta åldrarna. Medelåldern för dem som fått erinran var 41,7 år, för dem som övervakats 42,2 år, för dem som fått sjukhusvård 44,2 år, för dem som fått poliklinikbehandling 42,3 år, för dem som varit föremål för inköpsförbud 43,4 år, samt för dem som blivit föremål för övriga åtgärder 42,4 år.

För 1 351 personer hade förordnande om intagning på vårdanstalt meddelats eller sökts, utan att intagningen vid årets slut hade kommit till stånd.

4 036 personer har under år 1955 varit inskrivna på vårdanstalt för alkoholmissbrukare, de flesta på länsstyrelses resolution. Endast 25 % hade på

Tab. 7. Antal fall med olika åtgärder uppdelade efter ålder

Ålder	Erinran	Övervakning	Sjukhusvård	Poliklinikbehandling	Inköpsförbud	Annan åtgärd
Antal						
—24 år	343	486	41	107	56	108
25—34 »	997	1 690	295	706	221	464
35—44 »	1 156	2 208	467	1 044	290	623
45—54 »	1 024	2 035	497	937	296	516
55—64 »	506	906	228	336	152	251
65— »	191	267	59	67	53	84
I %						
—24 »	48,2	68,3	5,8	15,0	7,9	15,2
25—34 »	39,1	66,3	11,6	27,7	8,7	18,2
35—44 »	33,9	64,8	13,7	30,6	8,5	18,3
45—54 »	32,1	63,8	15,6	29,4	9,3	16,2
55—64 »	34,1	61,1	15,4	22,7	10,2	16,9
65— »	42,0	58,7	13,0	14,7	11,6	18,5

egen ansökan vårdats på anstalt. Frivillig intagning är betydligt vanligare bland de gifta än bland de ogifta och vanligare bland män än bland kvinnor. Däremot föreligger inga större skillnader i detta avseende mellan landsbygd och städer. Skillnaden mellan olika civilstånd på landsbygden och i städerna framgår av denna tablå.

	Samtliga intagna	Därav på egen ansökan	
		Totalt	I %
Landsbygd			
Ogifta	354	68	19,2
Gifta	297	93	31,3
Änklingar o. änkor	23	5	21,7
Frånskilda	109	32	29,4
Summa	**783**	**198**	**25,3**
Städer			
Ogifta	1 167	252	21,6
Gifta	1 229	317	25,8
Änklingar o. änkor	82	32	39,0
Frånskilda	775	213	27,5
Summa	**3 253**	**814**	**25,0**
Hela riket	**4 036**	**1 012**	**25,1**
därav: män	3 952	993	25,1
kvinnor	84	19	22,6

Av dem som vårdats på anstalt hade 1 622 nyinskrivits under år 1955. Under samma år hade 1 482 personer utskrivits (här har ej inräknats de som endast försökspermitterats). Den genomsnittliga vårdtiden för dem som utskrivits under redovisningsåret uppgick till 19,3 månader (i städerna 19,9 samt på landsbygden 17,0 månader). Vårdtiden var avsevärt längre för dem som intagits på länsstyrelses resolution (22,8 månader), än för dem som intagits på egen ansökan (12,6 månader). Detta sammanhänger främst med det förhållandet att tvångsintagna i åtskilliga fall kan kvarhållas betydligt längre än de frivilligt intagna, för vilka maximitiden är ett år. De redovisade vårdtiderna har som regel ej fullgjorts i en följd, utan vården på anstalt har avbrutits av försökspermissioner.

Slutligen kan nämnas, att eftervård, dvs. övervakning eller annan åtgärd i anslutning till utskrivning från vårdanstalt, vidtagits mot 1 375 personer. Av dessa hade 373 inte varit föremål för några andra slag av åtgärder under 1955, då de utskrivits under ett tidigare år.

T. G.

Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i november 1956

Sedan hösten 1947 har socialstyrelsen med undantag för våren 1948, hösten 1952 och våren 1956 två gånger om året (höst och vår) utfört undersökningar angående frånvaron från arbetet under en vecka vid vissa industriföretag.

Den senaste undersökningen avser veckan 18—24 november 1956 och omfattar ett urval av företag inom de i tab. 1 och 2 angivna industrigrupperna. Som ram för urvalet har man använt en förteckning över de företag, som insänt uppgifter till socialstyrelsens månatliga sysselsättningsstatistik för augusti 1956. Blanketten utsändes till samtliga i denna förteckning upptagna företag inom porslins-, kakel- och lergodsindustri, pappersmasseindustri samt tändsticksindustri. Beträffande övriga berörda branscher utsändes blanketter till samtliga företag med över 100 arbetare och till vart tionde av övriga företag. Vid bearbetningen företogs en »uppräkning» av uppgifterna från de sistnämnda företagen, i det varje sådant företag räknades 10 gånger.

Sammanlagt utsändes blanketter till 1 189 företag, av vilka 1 122 insände bearbetningsbara svar.

Redovisningen på blanketterna skulle avse arbetare, inberäknat lagerarbetare, chaufförer samt förmän, som regelmässigt själva deltog i arbetet. I redovisningen skulle icke medtas ingenjörer, verkmästare och andra arbetsledare, kontors- och butikspersonal, lagerföreståndare, hemarbetare, städerskor och servitriser, skogs- och jordbruksarbetare samt ej heller deltidsarbetare, dvs. arbetare som efter överenskommelse med arbetsgivaren hade förkortad arbetstid på grund av personliga skäl. Inkallade till militärtjänstgöring, lediga i samband med barnsbörd och semesterlediga arbetare skulle icke heller ingå i redovisningen.

På blanketterna skulle för varje dag under veckan lämnas uppgifter om antalet manliga och kvinnliga arbetare fördelade på följande sju grupper: 1) i arbete hela dagen, 2) skiftarbetare som ej varit i arbete på grund av friskift, 3) frånvarande hela dagen på grund av att femdagarsvecka e. d. tillämpats, 4) permitterade hela eller del av arbetsdagen, 5) permitterade för viss tid eller tills vidare, 6) frånvarande hela arbetsdagen på grund av personliga skäl, 7) frånvarande del av arbetsdagen på grund av personliga skäl. Dessutom skulle gruppen 6 fördelas på dels (a) arbetare som varit frånvarande på grund av sjukdom och dels (b) arbetare som varit frånvarande på grund av andra orsaker. Då vid nattskiftsarbete skiftet påbörjats på kvällen den ena dagen och avslutats på morgonen dagen därpå, skulle vederbörande arbetare redovisas i grupp 1 eller 7 för den dag, då nattskiftet avslutats. Arbetare, som en viss veckodag påbörjat nattskiftsarbete på kvällen men icke utfört något arbete tidigare under dagen, skulle för denna dag redovisas som frånvarande (i grupp 2, 3, 4 eller 6).

Tab. 1. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag inom metall- och verkstadsindustrin samt inom textil- och beklädnadsindustrin åren 1954—1956

Industrigrupp	Kön	Måndag—fredag (genomsnitt per dag)				Lördag			
		Hösten 1954	Våren 1955	Hösten 1955	Hösten 1956	Hösten 1954	Våren 1955	Hösten 1955	Hösten 1956
Metall- och verkstadsindustri	Män	5,5	6,2	6,1	6,2	8,1	8,8	8,7	8,7
	Kvinnor	8,0	10,0	10,8	11,2	13,8	15,6	17,0	17,6
Textil- och beklädnadsindustri	Män	4,8	5,1	4,4	4,8	6,6	6,5	6,3	6,3
	Kvinnor	7,8	7,9	8,2	8,9	13,7	14,0	14,7	15,7

Vid bearbetningen har de »uppräknade» antalen arbetare inom grupperna 6 (a + b), 6a och 7 — dels i medeltal för perioden måndag—fredag, dels för lördagen — uttryckts i procent av motsvarande antal arbetare inom grupperna 1, 2, 3, 6 och 7 tillsammantagna.

I tab. 1 återges uppgifter om frånvarofrekvensen inom metall- och verkstadsindustrin samt inom textil- och beklädnadsindustrin enligt socialstyrelsens undersökningar hösten 1954—hösten 1956. Det bör framhållas, att man vid de tidigare undersökningarna tillämpat andra urvalsmetoder än vid 1956 års undersökning samt att anvisningarna på blanketterna undergått vissa smärre ändringar.

Tab. 2. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag inom metall- och verkstadsindustrin samt textil- och beklädnadsindustrin hösten 1956

Industrigrupp	Uppräknat antal arbetare i 1 000-tal *		Frånvarande av personliga skäl (inkl. sjukdom)				Frånvarande på grund av sjukdom			
	Män	Kvinnor	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
			Måndag—fredag	Lördag	Måndag—fredag	Lördag	Måndag—fredag	Lördag	Måndag—fredag	Lördag
Metall- och verkstadsind. .	201	16	6,2	8,7	11,2	17,6	5,0	5,8	9,3	11,1
Järn-, stål- och kopparverk	34	1	6,4	7,6	12,7	18,8	5,4	5,8	11,5	13,9
Järn- och stålmanufaktur	20	2	5,4	7,7	10,5	20,1	4,7	5,6	8,6	10,1
Mek. verkstäder o. gjuterier	83	4	6,0	8,8	11,9	18,8	5,0	6,0	9,8	11,9
Reparationsverkstäder . .	11	0	4,5	6,1	—	—	3,9	4,5	—	—
Skeppsvarv	22	0	8,9	13,6	—	—	5,8	6,7	—	—
Elektroteknisk industri .	22	7	5,7	7,8	11,7	17,3	4,7	5,4	9,7	11,4
Annan metallindustri . .	9	2	4,5	6,9	8,3	13,0	3,7	4,3	6,8	8,6
Textil- och beklädnadsind. .	23	36	4,8	6,3	8,9	15,7	4,3	4,5	7,0	8,8
Ylleindustri	4	4	3,8	5,3	11,3	17,7	3,1	3,6	8,1	9,3
Bomullsindustri	7	5	4,8	6,1	8,4	14,7	4,3	4,5	6,9	8,0
Linne- och juteindustri .	1	1	5,5	8,4	16,6	21,0	4,8	5,2	14,2	14,8
Trikåfabriker	2	5	6,0	9,1	8,7	20,6	5,7	6,2	7,3	11,3
Sömnadsindustri	5	17	3,6	4,7	8,3	14,1	3,4	3,8	6,5	7,8
Hatt- och mössfabriker .	0	1	3,9	6,0	8,8	12,5	3,9	4,3	8,2	8,5
Annan hithörande industri	4	3	6,6	7,6	6,8	11,2	5,6	5,5	4,6	6,2

* Genomsnitt per dag under perioden den 18—23 november 1956.

Tab. 8. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag inom vissa industrigrupper hösten 1956 och hösten 1955

Industrigrupp	Uppräknat antal arbetare i 1 000-tal*		Hösten 1956								Hösten 1955			
			Frånvarande av personliga skäl (inkl. sjukdom)				Frånvarande på grund av sjukdom				Frånvarande av personliga skäl (inkl. sjukdom)			
	Män	Kvinnor	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
			Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Porslins-, kakel- o. lergodsindustri . . .	3	1	4,9	8,1	9,2	15,4	4,0	4,4	6,7	7,5	6,3	8,4	11,6	17,5
Sågverk och hyvlerier	18	0	5,3	8,1	8,8	16,6	4,1	5,2	6,7	9,5	5,3	8,2	5,2	8,8
Byggnadssnickerier .	7	0	4,2	6,3	11,6	17,4	3,3	3,7	10,1	8,7	5,8	9,3	3,4	4,2
Pappersmassefabriker	18	0	5,1	6,7	8,7	19,4	4,2	4,6	5,8	6,0	4,9	6,6	7,2	12,7
Grafisk industri . .	18	4	4,7	5,9	7,8	10,3	4,1	5,1	7,2	8,8	4,5	5,3	7,0	12,8
Choklad- och konfektindustri	1	2	6,7	7,9	9,5	19,2	5,4	5,5	7,3	12,5	3,9	5,7	9,8	17,2
Skoindustri	3	2	2,5	4,2	4,5	8,3	2,2	3,0	4,3	6,1	2,0	2,5	8,3	19,1
Tändsticksfabriker .	0	0	5,6	6,0	11,1	14,9	4,8	5,2	9,0	10,2	6,5	7,9	9,4	13,2

* Se noten till tab. 2.

Av de i tab. 1 redovisade procenttalen framgår bl. a. att frånvarofrekvensen på lördagar var betydligt högre än genomsnittet för övriga veckodagar. Enligt undersökningen i november 1956 uppgick frånvarofrekvensen under lördagar för kvinnor till ca 18 % inom metall- och verkstadsindustrin och till ca 16 % inom textil- och beklädnadsindustrin. Motsvarande procenttal i genomsnitt för övriga veckodagar (måndag—fredag) var för metall- och verkstadsindustrin 11 och för textil- och beklädnadsindustrin 9.

I tab. 2 redovisas för metall- och verkstadsindustrin samt textil- och beklädnadsindustrin och i tab. 3 för övriga industrigrupper det procentuella antalet arbetare, som varit frånvarande hel dag på grund av personliga skäl (grupp 6 a + b) liksom sådana arbetare, som varit frånvarande enbart på grund av sjukdom (grupp 6 a). I tab. 3 återges dessutom jämförelsetal (avseende grupp 6 a + b) från undersökningen hösten 1955. Både för män och för kvinnor dominerar sjukdom bland personliga skäl till frånvaro.

Tab. 4. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag på grund av personliga skäl (inkl. sjukdom) hösten 1956 inom olika storleksgrupper av företag

Storleksgrupp	Män		Kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Företag med 1— 25 arbetare	3,3	4,8	4,7	11,0
» » 26— 200 »	5,1	7,5	9,0	16,0
» » 201—1 000 »	6,0	8,3	10,3	16,4
» » över 1 000 »	6,7	9,2	10,8	15,6

Tab. 5. Procentuella antalet gifta kvinnor respektive övriga kvinnor, som var frånvarande från arbetet hel dag eller del av dagen hösten 1956

	Gifta kvinnor		Övriga kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Frånvarande *hela dagen* av personliga skäl . .	10,7	19,3	8,1	12,5
Därav på grund av sjukdom	8,5	11,0	6,7	8,1
Frånvarande *del av dagen* av personliga skäl	5,1	6,2	4,0	5,6

Av de i tab. 4 återgivna siffrorna för frånvarofrekvensen vid företag av olika storlek framgår, att frånvarofrekvensen såväl under perioden måndag—fredag som på lördagar var avsevärt mindre vid företag med högst 25 arbetare än vid större företag.

I tab. 5 återges uppgifter om det procentuella antalet gifta, resp. icke gifta kvinnor, som varit frånvarande hela dagen eller del av dagen av personliga skäl. Procenttalen låg genomgående högre för gifta kvinnor än för övriga kvinnor.

A. O.

Konsumentprisindex för februari 1957

Konsumentprisindex för februari 1957 har av socialstyrelsen beräknats till 144 eller samma tal som för januari.

Indextalen för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster är oförändrade utom för bränsle och lyse samt för inventarier och husgeråd, vilka båda poster stigit med vardera en enhet.

Trots att indextalen för huvudgrupperna inte uppvisar några större förändringar, har dock åtskilliga prisförskjutningar ägt rum mellan januari och februari. Beträffande livsmedelsposten kan nämnas, att fläskkotlett och vissa brödsorter ökat i pris, vilket emellertid motvägts av sänkta priser på bland annat charkuterivaror, nötkött och vissa fisksorter. För huvudposten kläder och skor har likaledes prisförändringar i båda riktningarna lett till ett oförändrat indextal för hela gruppen. Inom bränsleposten är det eldningsoljan som har ökat något i pris. Indextalet för gruppen inventarier och husgeråd har stigit med en enhet på grund av höjda priser bland annat på möbler samt järn- och porslinsvaror. Prisstegringar på bland annat bilreparationer, bilreservdelar och bussresor har lett till en ökning med ungefär en halv enhet av diverseposten. På grund av avrundningen till helt tal har dock denna stegring inte gett utslag i indextalet för gruppen.

Översikten i tabellform över prisutvecklingen sedan 1950 som brukar ingå i den månatliga redogörelsen för konsumentprisindex återfinns denna gång i artikeln om detaljprisutvecklingen under år 1956, se sid. 253 i detta nummer av tidskriften.

L. J.

Tab. 1. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1954—februari 1957

Huvudgrupper och undergrupper (1957 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)					Vägningstal 1957	Procentuell förändring dec. 1956–febr. 1957*
	1954	1955	1956	1957 jan.	1957 febr.		
Livsmedel	**137**	**144**	**154**	**156**	**156**	**327**	**+ 1**
Mjöl, gryn o. bröd	139	144	149	152	153	37	+ 1
Mejeriprodukter	125	133	149	149	149	53	0
Matfett utom smör	139	143	138	126	126	9	0
Ägg	105	115	127	116	121	9	+ 5
Kött	164	176	198	199	197	20	— 1
Fläsk	144	163	189	197	197	23	+ 1
Charkuterivaror o. köttkonserver	128	138	158	163	162	22	— 1
Fisk och fiskkonserver	137	144	151	158	158	12	+ 2
Rotfrukter och grönsaker	142	181	168	148	146	16	— 6
Frukt och bär	112	115	128	138	139	33	+ 6
Specerier	184	179	182	184	184	52	0
Läskedrycker och svagdricka	121	123	126	128	128	8	0
Förtäring utom hemmet	142	149	159	164	164	33	0
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**129**	**132**	**135**	**150**	**150**	**95**	**—**
Spritdrycker och vin	134	143	150	180	180	55	—
Öl	122	122	126	128	128	10	—
Tobak	128	127	126	126	126	30	—
Bostad, bränsle och lyse	**122**	**126**	**139**	**147**	**147**	**145**	**+ 2**
Bostad utan bränsle och lyse	120	124	135	138	138	89	—
Bränsle och lyse	125	130	147	164	165	56	+ 4
Kläder och skor	**123**	**120**	**120**	**121**	**121**	**126**	**0**
Kläder	122	118	118	119	118	105	0
Konfektion o. skrädderiarb.	121	120	121	122	121	61	— 1
Underkläder och strumpor	121	103	101	100	99	15	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	113	113	112	110	11	— 2
Tyger, garner o. sybehör	129	128	128	128	131	18	+ 2
Skor	132	132	135	136	135	21	—
Inventarier och husgeråd	**126**	**127**	**129**	**131**	**132**	**90**	**+ 1**
Möbler	134	135	133	131	132	11	+ 1
Radio och musikinstrument	109	111	115	118	118	7	0
Armatur, husgeråd o. verktyg	129	130	132	136	137	30	+ 3
Hushållstextilier	119	121	123	124	125	17	+ 1
Mopeder, cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	135	135	134	136	16	+ 1
Personliga effekter	116	112	117	119	119	9	0
Diverse	**126**	**129**	**134**	**139**	**139**	**217**	**+ 1**
Sjukvård	122	119	122	122	122	17	0
Kroppsvård	119	120	128	134	134	15	0
Rengöringsmedel och tvätt	102	98	96	97	97	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	140	149	160	168	168	21	+ 1
Post och tele	144	147	154	156	156	12	0
Nöjen och rekreation	127	129	134	138	139	17	+ 1
Resor	127	130	137	143	144	41	+ 1
Motorfordon	..	126	128	134	134	61	+ 1
Hemhjälp	142	150	161	168	168	10	—
Blommor m. m.	126	130	130	130	129	12	0
Totalindex	**129**	**133**	**139**	**144**	**144**	**1 000**	**+ 1**

* Beräknad på indextal med två decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Sysselsättning inom industrin i februari 1957 jämfört med januari 1957 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i februari 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade) [2]			Indextal för februari 1957 (januari 1957 = 100)[1]				Antal arbetare (%), frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)[2]			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	64	14 412	174	14 586	100,7	..	100,7	100,6	6,5
Malmgruvor	55	13 631	173	13 804	100,7	..	100,7	100,7	6,1
Kolgruvor	9	781	1	782	101,6	..	101,6	100,1	13,0
Metall- o. verkstadsindustri	2 587	215 614	16 862	232 476	100,5	100,5	100,5	100,0	7,7
Järn-, stål- o. kopparverk	55	35 908	1 241	37 149	100,3	101,7	100,3	100,2	7,6
Järn- o. stålmanufaktur	469	20 693	2 523	23 216	99,6	99,4	99,5	98,9	6,8
Mekaniska verkstäder	948	92 968	4 006	96 974	100,6	99,6	100,6	100,1	6,9
Reparationsverkstäder	527	10 686	30	10 716	100,4	..	100,4	99,5	6,1
Skeppsvarv	79	24 418	2	24 420	101,9	..	101,9	100,3	11,4
Elektroteknisk industri	196	21 368	6 977	28 345	100,4	101,0	100,5	99,9	8,6
Annan metallindustri	313	9 573	2 083	11 656	99,9	101,2	100,1	99,9	6,8
Jord- o. stenindustri	650	23 915	2 811	26 726	99,6	99,7	99,6	99,3	6,2
Torvindustri	41	370	8	378	93,9	..	94,0	95,1	7,7
Stenindustri	117	3 102	6	3 108	99,9	..	99,9	101,1	4,5
Kalk- o. kritbruk	34	1 324	19	1 343	101,0	..	100,9	101,0	6,3
Cementfabriker	8	1 952	49	2 001	99,5	..	99,5	97,7	7,4
Cementvarufabriker	150	3 535	57	3 592	100,1	..	100,1	100,6	4,9
Tegelbruk	143	4 253	116	4 369	98,1	..	98,1	97,0	6,9
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	24	3 628	1 791	5 419	99,9	98,8	99,5	98,7	6,9
Glasindustri	68	4 490	727	5 217	100,1	102,4	100,4	100,4	6,2
Annan jord- o. stenindustri	65	1 261	38	1 299	99,8	..	99,8	99,7	6,8
Träindustri	1 340	36 772	1 089	37 861	101,7	98,6	101,6	101,4	5,1
Sågverk o. hyvlerier	466	16 127	235	16 362	102,9	86,7	102,6	102,3	6,0
Lådfabriker	34	584	6	590	98,2	..	98,2	100,0	2,9
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 088	114	1 202	100,9	..	101,0	99,3	5,7
Byggnadssnickerifabriker	266	7 770	101	7 871	100,8	..	100,8	100,7	5,0
Möbelfabriker	345	6 648	265	6 913	100,5	100,8	100,6	100,5	3,7
Svarveri- o. skidfabriker	117	2 721	179	2 900	101,2	..	101,1	101,0	4,9
Annan trävaruindustri	99	1 834	189	2 023	102,6	..	103,2	103,3	3,5
Massa- o. pappersindustri	251	41 225	4 675	45 900	100,2	98,8	100,0	99,8	7,4
Massafabriker	67	19 186	311	19 497	100,0	96,9	99,9	99,7	7,3
Pappersbruk o. pappfabr.	61	17 470	2 596	20 066	100,6	100,0	100,5	100,6	7,7
Wallboardfabriker	8	1 689	68	1 757	99,4	..	99,1	98,1	6,4
Papp- o. pappersvaruind.	115	2 880	1 700	4 580	99,2	97,8	98,7	97,9	6,9
Grafisk industri	521	17 274	3 882	21 156	100,1	100,5	100,2	99,2	7,4
Bokbinderier	70	1 757	1 782	3 539	100,3	100,3	100,3	98,8	7,9
Bok- o. accidenstryckerier	260	6 777	1 257	8 034	99,9	100,8	100,1	99,0	7,3
Tidningstryckerier	120	6 733	556	7 289	100,1	101,3	100,2	99,7	7,4
Annan grafisk industri	71	2 007	287	2 294	100,5	99,0	100,3	98,8	7,4
Livsmedelsindustri	772	21 079	9 365	30 444	99,6	100,2	99,8	99,2	7,5
Kvarnar	35	1 095	192	1 287	97,7	..	98,8	97,9	7,1
Bageriindustri	247	4 374	2 094	6 468	101,2	103,6	101,9	101,4	6,8
Sockerindustri	19	2 116	363	2 479	97,8	104,0	98,6	98,7	8,3
Choklad- o. konfektind.	61	1 283	2 283	3 566	100,1	98,1	98,8	99,2	8,5
Mejeriindustri	88	3 327	483	3 810	100,2	103,2	100,6	99,9	6,8
Slakterier o. charkuterier	178	6 193	1 488	7 681	99,5	99,7	99,6	99,0	7,9
Fiskkonservfabriker	44	648	1 201	1 849	99,7	97,5	98,2	95,4	9,3
Fruktkonservindustri	25	568	844	1 412	98,1	97,7	97,9	97,0	5,7
Margarinindustri	9	370	89	459	97,4	..	100,0	97,9	8,1
Annan livsmedelsindustri	66	1 105	328	1 433	98,8	99,4	99,0	98,3	5,9

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare. — [2] I arbete eller frånvarande av personliga skäl (jfr Soc. Medd. 1957: 1, s. 34).

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING INOM INDUSTRIN I FEBRUARI 1957

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i februari 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal för februari 1957 (januari 1957 = 100)				Antal arbetare (%) frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	167	5 245	1 881	7 126	99,5	98,8	99,3	98,3	9,2
Dryckesvaruindustri . . .	158	4 822	880	5 702	99,5	97,9	99,2	98,0	8,4
Tobaksfabriker	9	423	1 001	1 424	100,2	99,7	99,9	99,9	12,5
Textil- o. beklädnadsind. .	936	24 269	44 379	68 648	100,7	101,2	101,0	100,4	7,4
Ylleindustri	73	3 895	3 929	7 824	100,2	99,6	99,9	99,2	8,1
Bomullsindustri	58	6 150	5 002	11 152	100,5	101,8	101,1	100,5	7,5
Linne- o. juteindustri . .	11	1 176	1 264	2 442	100,1	100,8	100,5	100,9	11,4
Trikåfabriker	150	1 874	5 887	7 761	101,0	101 6	101,4	101,1	7,1
Sömnadsindustri . . .	419	5 837	23 037	28 874	101,6	101,2	101,3	100,7	7,3
Hatt- o. mössfabriker . .	38	369	1 285	1 654	100,8	105,2	104,2	103,4	5,8
Annan textil- o. beklädn.ind.	187	4 966	3 975	8 941	100,5	99,8	100,2	99.3	6,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	347	13 436	7 086	20 522	100,6	100,9	100,7	100,5	5,5
Garverier	27	2 156	225	2 381	101,3	96,2	100,8	100.1	6,0
Päls- o. skinnvarufabr. .	77	974	889	1 863	99,8	99,2	99,5	98,9	4.3
Skoindustri	118	3 419	2 652	6 071	100.2	101.7	100,9	100,3	4,8
Andra lädervarufabriker .	48	756	616	1 372	102,3	102,2	102.2	101,9	6,3
Gummivarufabriker . . .	15	5 312	2 472	7 784	100,6	101,0	100,7	101,2	6,1
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	62	819	232	1 051	99,3	100,4	99,5	98,9	6,0
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	302	15 935	3 692	19 627	100,1	101,0	100,3	99,8	8,3
Rent kemisk industri . .	30	4 945	127	5 072	99,8	..	99,8	98,7	9,8
Färg-, olje- o. parfymfabr.	99	4 276	995	5 271	100.0	99,3	99,9	100,0	7,2
Sprängämnesfabriker . .	8	1 412	632	2 044	100,4	101.1	100,6	99.8	8,0
Tändsticksfabriker . . .	7	971	734	1 705	100,6	100.8	100.7	99.6	10,7
Annan kemisk-tekn. ind. .	158	4 331	1 204	5 535	100,3	103,1	100,9	100,8	7,4
Samtl. industrigrupper	**7 937**	**429 176**	**95 896**	**525 072**	**100,5**	**100,7**	**100,5**	**100,0**	**7,3**
Statl. verk o. byggnadsarb.	252	42 014	1 503	43 517	99,9	99,5	99.9	100,2	7.8
Mek. o. elektr. verkstäder	94	12 349	443	12 792	100,3	101,6	100,4	99.2	8,3
Skeppsvarv	3	3 131	25	3 156	99,7	..	99,7	100,7	11,6
Beklädn. verkst., förråd o. d.	57	749	410	1 159	101,2	96,7	99,6	99,2	7,2
Sprängämnesfabriker . .	3	659	393	1 052	101,2	98,7	100,3	100,1	3,8
Byggnads- o. anläggn.-arb.	95	25 126	232	25 358	99,6	102,2	99,6	100,7	7,3

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, februari 1956 = 100) för antal anställda arbetare* inom industrin mars 1956—februari 1957

Bransch	1956										1957	
	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
Gruvindustri	100,5	100,9	100,8	102,5	104,8	103.8	102,7	102,9	103,1	103,0	103,5	104,2
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	100,3	99,7	100,6	99.5	99,8	100,2	100,7	100,9	100.1	100,3	100,8
Jord- o. stenindustri . . .	102,0	104,2	106,6	109,6	110,6	109,6	108,0	106,6	105,0	101,3	100,4	100,0
Träindustri	101,7	101,8	102,6	103,8	102,3	101,1	99,4	97,6	95,6	93,1	93,5	95,0
Massa- o. pappersindustri .	100,2	100,5	100,6	102,9	103,1	102,2	101,8	102,4	102.2	101,5	101,2	101,2
Grafisk industri	100,4	100,3	100,0	101,1	100.9	100,8	101.4	101,7	101,9	101,3	100,6	100,8
Livsmedelsindustri	100,2	100,6	101,5	105,3	107,2	105,4	105,2	107,8	107,0	101,5	99.0	98,8
Dryckesvaru- o. tobaksind.	101,6	103'6	106,9	113,0	113,0	103,7	97.2	95,2	94,8	99,2	93,4	92,7
Textil- o. beklädnadsind. .	100,4	99.3	97,7	96,7	95,8	96,3	97,2	97,2	97,1	95.6	96,3	97,3
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,4	98,2	96,8	96,0	94,8	95,3	96,3	97,0	98.3	97,8	99,1	99,8
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	100,5	100,3	100,0	102,1	102,4	101,7	101,3	101.3	101,5	100.6	100,0	100,3
Samtliga industrigrupper	**100,6**	**100,5**	**100,3**	**101,5**	**101,0**	**100,7**	**100,6**	**100,8**	**100,6**	**99.3**	**99,2**	**99,7**

* Se not 2 till tab. 1.

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under februari 1957

	Arbetssökande personer		Lediga platser	Tillsatta platser			Därav 1-dagsplatser
	Hela antalet	Därav manliga		Manliga	Kvinnliga	Summa	
Summa febr. 1954	139 699	101 567	101 441	48 402	24 930	73 332	21 943
» » 1955	130 059	91 193	116 863	57 274	24 372	81 646	25 972
» » 1956	155 119	115 789	108 810	54 511	23 698	78 209	21 823
» jan. 1957	166 079	115 603	99 348	50 341	26 401	76 742	19 943
» febr. 1957	150 311	104 773	93 938	47 502	22 905	70 407	20 335
Därav							
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 244	4 744	1 741	771	52	823	13
Skogsbruk	3 798	3 770	2 406	1 962	—	1 962	25
Malmbrytn. o. metallind.	11 689	11 051	6 642	2 915	305	3 220	5
Trä-, graf. o. pappersind.	5 777	5 180	1 950	1 312	164	1 476	26
Byggnadsverksamhet	37 265	37 265	9 029	8 616	1	8 617	182
Övriga industrigrupper	14 125	7 686	4 739	1 461	1 553	3 014	35
Samfärdsel	9 796	9 348	19 103	17 976	122	18 098	7 937
Handel	13 127	4 769	10 639	2 408	5 243	7 651	2 602
Förvaltning o. fria yrken	13 044	7 171	10 451	3 307	2 855	6 162	1 890
Sjukvård o. husligt arbete	12 277	212	18 221	135	11 431	11 566	4 081
Därav under 18 år	14 809	6 900	7 678	2 409	2 668	5 077	60

Tab. 4. Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa mars 1956—mars 1957

År Månad	Män	Kvinnor	Summa	I % av medlemsantalet		
				Samtliga	Industriarbetare	Byggnadsarbetare
1956						
Mars	27 386	2 338	29 724	2,4	1,3	9,3
April	23 716	2 316	26 032	2,1	1,0	7,8
Maj	14 181	1 833	16 014	1,3	0,7	4,1
Juni	6 913	1 578	8 491	0,7	0,6	1,7
Juli	5 381	1 450	6 831	0,5	0,7	0,8
Augusti	6 486	1 692	8 178	0,7	0,7	1,2
September	6 977	1 739	8 716	0,7	0,7	1,4
Oktober	8 387	2 325	10 712	0,9	0,8	1,9
November	13 348	2 681	16 029	1,3	1,0	3,7
December	20 957	3 127	24 084	1,9	1,3	6,6
1957						
Januari	32 518	3 895	36 413	2,9	1,9	10,3
Februari	29 642	3 333	32 975	2,6	1,6	9,5
Mars *	—	—	32 924	2,6	—	9,7

* Preliminära uppgifter.

Litteraturöversikt

(11 februari—10 mars 1957)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen *

Allmänna sociala frågor

BOALT, G. & JANSON, CARL-GUNNAR. Distance and social relations. Acta sociologica 1957, nr 2.

ERIKSSON, TORSTEN. Sexualfrågan i fängelset. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1957, nr 1.

GRÖNFORS, K. Om konventionstolkning. Sv. juristtidning 1957, nr 1.

LIE, T. Fra administrasjonen i de forente nasjoner. Nordisk administrativt tidsskrift 1956, nr 4.

SEIB, F. G. Die Zusammenarbeit der Internationalen Arbeitsorganisation mit internationalen Organisationen in Europa. Koordination internationaler Sozialpolitik. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 4.

STEWART, C. D. Social implications of technological progress. Monthly labor review 1956, nr 12.

STRAND, S. G. Kriminalmagasinen som gangsterskola. Byggnadsarbetaren 1957, nr 3.

Kriminalitetens uppkomst? Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1957, nr 1.

Littérature et grand public. Informations sociales 1957, nr 1.

Nordiska rådets 5:e session i Helsingfors. Nordisk kontakt 1957, nr 3.

Sverige

BRUNIUS, TH. Tvångssparande — men bara för ungdom. TCO-tidningen 1957, nr 4.

FÜRST, P.-E. Får man bjuda ämbetsman på lunch? Ekonomen 1957, nr 3.

GUSTAFSSON, ÅKE. Lagstiftningsfrågor vid 1956 års riksdags höstsession. Sv. juristtidning 1957, nr 1.

HANSEN, B. Inflationen och den solidariska lönepolitiken. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 10.

HOLMBERG, C. Skyddstillsyn — nyhet i reformerad strafflag. TCO-tidningen 1957, nr 4.

NYCANDER, G. Måste vi skiljas? (Föredrag.) Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1957, nr 1.

NYSTRÖM, S. Den villkorliga domen i Sverige 50 år. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1957, nr 1.

ODHNER, C.-E. Vad kostar stabiliteten? Fackföreningsrörelsen 1957, nr 9.

[SYDOW, CH. v.] Spela inte om välståndet! (Intervju.) Industria 1957, nr 2.

ÖSTERGREN, B. Inkomstpolitik och framstegspolitik. Svensk tidskrift 1957, nr 2.

Amerikas förenta stater

HENRIKSSON, A. Automationen vinner — men inte på knock out. Ekonomen 1957, nr 4.

Frankrike

Les compléments sociaux du salaire pour l'année 1954 dans l'industrie et le commerce. Etudes statistiques. Suppl. du Bulletin mensuel de statistique 1956, nr 4.

Norge

KJÖLSTAD, TH. Psykopatene og samfunnet. Sosialt arbeid 1957, nr 1.

Storbritannien

HOVE, O. The British civil service. Nordisk administrativt tidsskrift 1956, nr 4.

Who takes care of the 'key children'? Labour 1957, nr 2.

Arbetarskydd

Sverige

NYSTRÖM, Å. Yrkesallergiska sjukdomstillstånd bland typografer i Stockholm. Sv. typografitidning 1957, nr 5.

SWENSSON, SVEN. Försvar för nattarbete. Arbetsmarknaden 1957, nr 2.

Finland

Arbetsrådet har fyllt 10 år. Industritidningen 1957, nr 1.

Olycksfall i arbete. Industritidningen 1957, nr 1.

Frankrike

VAYSSIERES. Le rôle de l'inspection du travail en matière de sécurité. Revue française du travail 1956, nr 2.

Tyskland

SCHULTE LANGFORTH, MARIE. Das Ladenschlussgesetz. Recht der Arbeit 1957, nr 2.

* I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

[KUGELBERG, B.] La ungdommen få stigende lönn med stigende alder. (Intervju.) Norsk handel 1957, nr 3.

OHLIN, H. Pensioner eller lön? Ekonomen 1957, nr 3.

WELINDER, C. Valutakurser och löner — några synpunkter i anslutning till »Recept mot inflation». Ekonomisk revy 1957, nr 2.

Frankrike

LAPIERRE, C. Les formules de rémunération comportant un système d'intéressement du personnel à l'accroissement de la productivité. Revue française du travail 1956, nr 1.

MAUFROY. Les salaires en France en 1955. Journal de la Société de statistique de Paris 1956, nr 10/12.

Les gains des ouvriers en septembre 1954. Revue française du travail 1956, nr 2.

Quelques aspects de la structure des salaires horaires ouvriers dans l'industrie et le commerce en 1954. Revue française du travail 1956, nr 3.

Salaires et main-d'œuvre dans l'agriculture en 1956. Etudes statistiques. Suppl. du Bulletin mensuel de statistique 1956, nr 4.

Nederländerna

LEVENBACH, M. G. Lönebildningen i Holland. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 2.

Norge

TORSVIK, HJ. Diskussion om arbejdstidsforkortelse og aldersrente i Norge. Arbejdsgiveren (Danmark) 1957, nr 4.

Arbeidstiden. Arbeidsgiveren 1957, nr 5.

Tyskland

BOHN, H. Tariflicher Akkordrichtsatz und Geldfaktor. Recht der Arbeit 1957, nr 2.

GÜNTNER, H. Die gesetzliche Verwirkung der Feiertagsvergütung und die terminologische Erweiterung des Verwirkungsbegriffs im Sinne unzulässiger Rechtsausübung. Arbeit und Recht 1957, nr 2.

NIEMANN, URSULA. Die betriebsübliche Wochenarbeitszeit in der westdeutschen Industrie. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 2.

SPIEGELHALTER, F. Zur Arbeitszeiterhebung in der Industrie. Der Arbeitgeber 1957, nr 3.

Erholungszeiten und Sichtarbeit. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 2.

Frühzeitige Invalidität aus Arbeitsüberbeanspruchung. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 2.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

HERTZBERG, ALFHILD. Den yrkesarbetande gifta kvinnans problem. Husmodersförbundets tidskrift 1957, nr 2.

LANCASTER, K. The Heckscher-Ohlin trade model: A geometric treatment. Economica febr. 1957.

LIPSEY, R. G. The theory of customs unions: Trade diversion and welfare. Economica febr. 1957.

Sverige

HANSEN, B. Det svenska konjunkturinstitutet. Nordisk kontakt 1957, nr 2.

LEMNE, L. Kontinuerlig drift — ett arbetsmarknadsproblem. Arbetsmarknaden 1957, nr 2.

OLSSON, GUNNAR. Rekrytering av personal i statens tjänst. Statsanställd 1957, nr 4.

PERSSON, KONRAD. Vilka möjligheter finns i vårt land för rehabilitering (återställande av arbetsförmåga och återinpassning i arbete) av partiellt arbetsföra? Folkpensioneringen 1957, nr 1.

Centrala uppgörelsen. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 9.

Amerikas förenta stater

COHANY, H. P. Employment and age in union contracts. Monthly labor review 1956, nr 12.

MARK, J. A. Measurement of job performance and age. Monthly labor review 1956, nr 12.

Les grandes entreprises des Etats-Unis. Journal des associations patronales 1957, nr 6.

Canada

Occupations of university women. The labour gazette 1957, nr 1.

Frankrike

TOUBLANC, P. Les perspectives d'emploi dans les carrières scientifiques et techniques en France. Revue française du travail 1956, nr 3.

Le bilan des statistiques du travail pour l'année 1955. Revue française du travail 1956, nr 2.

L'enquête »emploi» de février 1956. Etudes statistiques. Suppl. du Bulletin mensuel de statistique 1956, nr 4.

Enquête sur l'activité économique et les conditions d'emploi de la main-d'œuvre au 1er janvier 1956. Revue française du travail 1956, nr 2.

Etude globale des cadres supérieurs scientifiques et des techniciens dans l'économie. Revue française du travail 1956, nr 3.

L'évolution du travail feminin en France. Revue du travail 1956, nr 11/12.

Storbritannien

PLEASE, S. Structural unemployment and government policy. International labour review febr. 1957.

Tyskland

KAPITAIN, A. Auslandvermittlung für Frauen. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 4.

Befolkningsfrågor

Demographic trends in Western Europe and their implications for the employment market. International labour review febr. 1957.

Sverige

PETERSSON, OLOF. Vad sker i Mellan-Sverige? Arbetsmarknaden 1957, nr 2.

Ungrarna i Sverige. Arbetsmarknaden 1957, nr 2.

Frankrike

La situation démographique en 1955. Etudes statistiques. Suppl. du Bulletin mensuel de statistique 1956, nr 4.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

JARLE, P.-O. Bostadsfastigheters värdeminskning. Byggnadsvärlden 1957, nr 6.

MUMFORD, L. A new approach to workers' housing. International labour review febr. 1957.

Tvårummaren är ingen sund familjebostad. Vår bostad 1957, nr 3.

Sverige

BERNHARD, H. Fastighetsägaren fördelar själv hyrorna i vissa statsbelånade fastigheter. Sv. fastighetstidning 1957, nr 5.

JOHANSSON, ALF. Bostadsbyggandet under senare år. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 2.

LANGENFELT, G. Förort — en administrativ term? Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 3.

Geschäft som måste kontrolleras. [Försäljning av bostadslägenheter.] Vår bostad 1957, nr 3.

Schweiz

BRUNIUS, TH. En schweizisk bostadsutredning. Sv. fastighetstidning 1957, nr 5.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

LARSSON, ELSA. Varsel vid permittering inom jordbruket. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1957, nr 2.

LUNDSTRÖM, A. Sverige mest LO-organiserat. Byggnadsindustrin 1957, nr 3.

WERMELIN, P. G. To års arbejdsfred i Sverige. Arbejdsgiveren (Danmark) 1957, nr 5.

Krav på uppsägningsskydd stöds av riksdagsmotioner. Industritjänstemannen 1957, nr 3.

Danmark

KOCIK, A. Dansk fackföreningsrörelse vid årsskiftet. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 7.

Nya förhandlingsregler för dansk arbetsmarknad. Byggnadsarbetaren 1957, nr 3.

Frankrike

Les conflits du travail en 1955. Revue française du travail 1956, nr 2.

Norge

WALLE, Å. Konflikt eller samarbeide. Norges industri 1957, nr 4.

Tyskland

Die Entartung des Arbeitskampfes. Der Arbeitgeber 1957, nr 4.

Tysk krav om statlig megling. Arbeidsgiveren (Norge) 1957, nr 5.

Hälso- och sjukvård

JANSSON, WILLY. Om små anläggningar för avloppsvattenbehandling. Hygienisk revy 1957, nr 2.

KIVIMÄKI, J. Fluorens andel i bekämpandet av tandröta. Hygienisk revy 1957, nr 2.

Accidental death among children and adolescents. Chronicle of the world health organization 1957, nr 1.

Sverige

BERGSTRAND, H. Kritisk granskning av ett remissutlåtande angående kvacksalveriutredningens betänkande. Sv. läkartidningen 1957, nr 8.

FORSSMAN, S. Kötthygien — ett ständigt aktuellt problem. Hygienisk revy 1957, nr 2.

HUSMARK, E. Sjukhuslagen, läkarna och läkarbristen. Sv. läkartidningen 1957, nr 10.

LINDH, E. Erfarenheter av sjukkassereformen. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 2.

NILAND, G. Undersökning rörande sysselsättningsterapi och skolundervisning vid vissa sjukvårdsinrättningar. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 2.

RISINGER, W. Om rehabilitering. Sjukhuset 1957, nr 2.

SELANDER, P. Kvacksalveri och barn. Reflexioner med anledning av utredning om och förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten. Sv. läkartidningen 1957, nr 8.

SVERIGES LÄKARFÖRBUND. Förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten. Remissyttrande över kvacksalveriutredningens betänkande. Sv. läkartidningen 1957, nr 8.

Amerikas förenta stater

Disasters and disaster relief. The annals jan. 1957.

Norge

EVANG, K. Sykehusenes driftsutgifter. Kommunalt tidsskrift 1957, nr 1.

Tyskland

LANGE, G. Kosten- und Ertragslage der ärztlichen und zahnärztlichen Praxen im Jahr 1954. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 2.

Jordbruksfrågor

Tyskland

DRAHEIM, G. Ergebnisse der Bodenbenutzungserhebung 1956. Statistische Praxis 1957, nr 2.

Kooperation

Sverige

MARCUS, L. Kooperativa självbetjäningsproblem. Kooperatören 1957, nr 3.

Finland

TANNER, V. Das genossenschaftliche Finnland. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 8.

Schweiz

MÜHLEMANN, H. E. Die menschlichen Beziehungen in der Konsumgenossenschaft. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 9. (Beilage.)

Nykterhetsfrågor

EEG-OLOFSSON, R. Psykoterapi vid alkoholism. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 2.

GOLDBERG, L. & ISAKSSON, D. Beräkning av totala intoxikationseffekten hos olika alkoholhaltiga drycker. Alkoholfrågan 1957, nr 2.

Sverige

ISAKSSON, D. Förslag till progressivt beskattningssystem för alkoholhaltiga drycker baserat på dryckernas relativa intoxikationseffekt. Alkoholfrågan 1957, nr 2.

PETRÉN, A. Reflexioner rörande läkartvisten om alkoholism är sjukdom eller icke. Sv. läkartidningen 1957, nr 9.

RUDEBECK, J. Läkare, socialvårdare, länkar — tre punkter eller en triangel? Sv. läkartidningen 1957, nr 9.

SIMM, U. Det första samtalet med alkoholmissbrukaren. Alkoholfrågan 1957, nr 2.

SOHLBERG, H. Ingen sprit i arbetet — LO- och SAF-paroll. Alkoholfrågan 1957, nr 2.

ÅMAN, A. De begärda anslagen till nykterhetsvården för budgetåret 1957/58. Nykterhetsvården 1957, nr 2.

— Beläggningen på vårdanstalterna för alkoholmissbrukare år 1956. Nykterhetsvården 1957, nr 2.

— Fördelning av nykterhetsnämndernas utgifter under år 1955. Nykterhetsvården 1957, nr 2.

— Några synpunkter på lagen om nykterhetsvård. Förvaltningsrättslig tidskrift 1956, nr 5/6.

Danmark

RÖGIND, S. Alkoholfrågan på Grönland. Alkoholfrågan 1957, nr 2.

Norge

INDREHUS, KJ. Monopoltanken og norsk alkoholovgjeving. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1956, nr 4.

MIDBÖE, F. B. Alkoholbruk eller alkoholmisbruk. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1956, nr 4.

RÖGIND, S. Alkoholbeskatning og ædruelighed. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1956, nr 4.

Misbruk av alkohol m. v. i samferdsel. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1956, nr 4.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

ERONN, L. Reflexioner om levnadsstandard. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 2.

PETERSEN, ERLING. Resept mot inflasjon. [Anmälan.] Norsk handel 1957, nr 3.

Upturn in consumer prices. International labour review febr. 1957.

Sverige

ALBINSSON, G. Troliga tendenser i den framtida konsumtionsutvecklingen. Svensk handel 1957, nr 3.

ASPLUND, S. Hemköp, snabbköp, kedjor — rabattkriget och fabrikanten. Ekonomen 1957, nr 3.

RÖSSEL, J. Prispolitik kontra inflationsfara? Kooperatören 1957, nr 3.

SEVERIN, F. Lönestegringar och inflation. Finanstidningen 1957, nr 9.

WALLENTIN, H. »Rea» året runt fatalt för textil. Industria 1957, nr 2.

Mordet på sparviljan. Finanstidningen 1957, nr 8.

Oroande skattesänkning. Saco-tidningen 1957, nr 1.

Amerikas förenta stater

BRUNIUS, TH. Rabattsystem till det absurda. Kooperatören 1957, nr 3.

Danmark

Opbygningen af detailpristallet. Statistikken. Bil. till Arbejdsgiveren 1956, nr 3.

Socialförsäkring

Sverige

GRANQVIST, L. Pensionsfrågan i ny belysning. Från departement och nämnder 1957, nr 3.

HOLMBERG, P. Pensionsfrågans innebörd. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 9.

— Pensionsskyddet i brännpunkten. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 8.

— En tjänstepensionerings konsekvenser. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 10.

[LANDSORGANISATIONEN.] Socialvård och socialpolitik. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1957, nr 8.

PERSSON, KONRAD. Principerna för invaliditetsbedömningen. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1957, nr 1.

— Svenska statens frivilliga pensionsförsäkring. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 1.

SV. ARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Socialpolitiken bör omprövas i takt med stigande välstånd. (Yttrande.) Arbetsgivaren 1957, nr 4.

WELINDER, C. Har vår socialpolitik blivit en växelkassa? Ekonomen 1957, nr 4.

VIRGIN, EBBA. Skolmåltidsverksamheten. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 2.

Olycklig forcering av pensionsfrågan. Industritjänstemannen 1957, nr 3.

Pensionsfrågans senaste etapp. Nordisk kontakt 1957, nr 3.

Riktlinjer för åldringsvården. Nordisk kontakt 1957, nr 3.

Samhällsekonomiska aspekter på pensionssystemet. Kommunaltjänstemannen 1957, nr 2.

Sveriges första träningsläger för handikappade husmödrar. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 1.

TCO:s Nordenskiöld vill ha rättvisare finansiering av folkpensionsutgifterna. TCO-tidningen 1957, nr 3.

Ändringar i barnavårdslagen med anledning av lagen om socialhjälp. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1957, nr 98.

Danmark

SKALTS, VERA. Svangerskabslov og mödrehjælpslov. Socialt tidsskrift 1957, nr 1/2.

Frankrike

Les problèmes posés par l'institution d'un fonds national de la vieillesse. Revue française du travail 1956, nr 2.

Norge

ALEXANDER, F. Ny norsk syketrygdlovgivning. Nordisk kontakt 1957, nr 3.

JOHNSEN, H. Den nye syketrygdloven av 2. mars 1956. Sosialt arbeid 1957, nr 1.

Den norska sjukförsäkringen. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 2.

Svakheter ved den nye syketrygdordning. Sosial trygd 1957, nr 2.

Tyskland

AUERBACH, W. Nur Ansatz zur Rentenreform. Soziale Sicherheit 1957, nr 2.

KRIEGER, EVA. Ist die Rentenreform Beginn oder Hemmschuh der Sozialreform. Soziale Arbeit 1957, nr 3.

Alters- und Krankenversicherung der Betriebsinhaber und ihrer Familienangehörigen in der Landwirtschaft 1956. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 2.

Reform der knappschaftlichen Rentenversicherung. Soziale Sicherheit 1957, nr 2.

Rentenversicherungsgesetze brachten Verbesserungen. Soziale Sicherheit 1957, nr 2.

Socialvård

KAMPHUIS, MARIE. Sozialschwierige Familien. Versuche zur Hilfe in den USA und in den Niederlanden. Soziale Arbeit 1957, nr 3.

Sverige

DAHLSTRÖM, H. Fritidsverksamhet för åldringar. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1957, nr 1.

Turkiet

KARABUDA & HUMANN. Le développement de la protection de la mère et de l'enfant en Turquie. Courrier [du centre international de l'enfance] 1956, nr 9.

Tyskland

BECKER, W. Soziales Geheimnis und gerichtliches Verfahren. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1957, nr 2.

HESS, W. Streit über den zuständigen Kostenträger der Fürsorgeerziehung. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1957, nr 2.

Statistisk teori

ŽARKOVIĆ, S. S. Sampling methods and censuses. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1957, nr 1.

Discussion sur la définition du mot »statistique». Journal de la société de statistique de Paris 1956, nr 10/12.

Undervisning och yrkesutbildning

ERICSON, R. B. Yrkesutbildning i Västtyskland och Schweiz. Verkstäderna 1957, nr 2.

Sverige

DÖÖS, S.-O. Begåvningarna — på stat och i reserven. Arbetsmarknaden 1957, nr 2.

LUNDBERG, B. Hur utreder man utbildningsbehov. Arbetsmarknaden 1957, nr 2.

NILSSON, L. GOTH. Yrkesutbildningen och landstingen. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 1.

NÄSSTRÖM, E. Yrkesutbildningen — ett stort program. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 1.

Redogörelse för försöksverksamhet med enhetsskola. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1957, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ALLARDT, E. Miljöbetingade differenser i skilsmässofrekvensen. Olika normsystems och andra sociala faktorers inverkan på skilsmässofrekvenserna i Finland 1891—1950. Hfors 1952. (Akad. avh.)

AMERIKAS FÖRENTA STATER.
Economic report of the President. Transmitted to the congress Jan. 23, 1957. Wash. 1957.

BERG, M. & ÅSTRAND, H. Svenskt jordbruk av idag. Sthlm 1956.

BJURLING, O. Stadens fattiga. En studie över fattigdom och fattigvård i Malmö. [Omsl. tit.: Malmö stads fattigvårds 150-åriga historia 1806—1956.] Malmö 1956.

[BÅÅW, HJ.] Männen på bryggan. Några anteckningar angående deras fackliga strävanden 1907—1957 inom Sveriges fartygsbefälsförening och dessförinnan under två sekler inom lokala sammanslutningar, sällskap och gillen. Sthlm 1957.

CANADA 1956. The official handbook of present conditions and recent progress. Ottawa 1956. (Dominion bureau of statistics.)

DALENIUS, T. Sampling in Sweden. Contributions to the methods and theories of sample survey practice. Sthlm 1957. (Akad. avh., Upps.)

DANMARK. Forsikringsrådet.
Beretning 1955. I. Khvn 1957.

Det DANSKE SAMFUND. Red. af *P. Nyboe Andersen & P. Dam.* Medarbejdere ... [Ny uppl.] Khvn 1957. (Nyt socialt bibliotek.)

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs.
First United nations congress on the prevention of crime and the treatment of offenders, Geneva, 22 Aug.—3 Sept. 1955. New York 1956. (Publ. 1956. 4. 4.)
Housing building planning. An international film catalogue. New York 1956. (Publ. 1956. 4. 8.)

INDIEN. Indian statistical institute.
Report on the survey into the economic conditions of middle class families in Bombay city. Bombay 1955.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Systems of social security. Great Britain. Geneva 1957.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
40th session, Geneva, 1957.
Report. Geneva 1957.
4 (2). Forced labour.
5 (2). Weekly rest in commerce and offices.
7 (2). Discrimination in the field of employment and occupation.

JANSSON, INGVAR, HOLMQVIST, N. & HENRIKSSON, R. Isolering av golv och liggplatser i djurstallar. Lund 1957. (Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. Meddelande. 38.)

[KAPFERER, C.] Market research methods in Europe. Publ. by ... the Organization for European economic co-operation. Paris 1956.

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Ser. B. Sthlm 1957.
21. Nationalbudget för år 1957.

KRISTERSSON, H. Brist eller överskott. Världens livsmedelsförsörjning som fördelningsproblem. Sthlm 1956.

LAGERGREN, B. & LINDQUIST, N. G. Familjebeskattningen. Äkta makars samt föräldrars och barns inkomst- och förmögenhetsbeskattning. Falun 1957. (Skattenytts skriftserie. 4.)

LAGERGREN, B. & WESTMAN, E. G., [utg.] Förhandlingsrätt för statens och kommunernas tjänstemän. Sthlm 1957.

MALMÖ STADS ÅRSBOK. Utg. av Malmö stads årsboksnämnd. Årg. 42 (1954). Malmö 1956.

NORDISK KRIMINALISTISK ÅRSBOK 1955. Sthlm 1957.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1957.
238. Norges jernbaner 1952/53.

NYA ZEALAND. Department of statistics.
Consumers' price index. 1955 revision. Including a review of the course of retail prices in New Zealand. Wellington 1956.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1956.
281. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 27. Berufstätige nach Arbeits- und Wohnort.
288. — Bd 24. Schweiz. Tabellenteil 1.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1957. Sthlm 1957.
1. Nordiskt samarbete inom näringsforskningen. [Avg. i dec. 1956.] (H.)
2. JO och kommunerna. Betänkande med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän. [Avg. d. 16 jan. 1957.] (Ju.)
3. Fullföljdsbegränsning i skattemål. Förslag avg. [d. 28 dec. 1956] av Utredningen om fullföljdsrätt i skattemål. (Fi.)
4. Oljelagring. Betänkande avg. [d. 21 dec. 1956] av 1955 års oljelagringskommitté. (H.)
5. Krigsskada å egendom. Betänkande avg. [i jan. 1957] av försäkringsinspektionen. (H.)
6. Statens instituts för folkhälsan arbetsuppgifter och organisation. Betänkande avg. [d. 26 okt. 1956] av folkhälsoinstitutsutredningen. (I.)
7. Förbättrad pensionering. Betänkande avg. [d. 1 febr. 1957] av Allmänna pensionsberedningen. (S.)
8. Jordbruks förstärkande med skog. Förslag avg. [d. 16 jan. 1957] av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning. (Jo.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1957.
Ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser.
Kooperativ verksamhet 1955. (Kommerskollegium.)
Skogshushållning.
Skogsstatistisk årsbok 1954. (Skogsstyrelsen.)
Socialvård.
Ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden år 1955. (Socialstyrelsen.)

UNGDOM i dag. Synpunkter på dagens ungdomsproblem. Av *Anna-Lisa Kälvesten* [m. fl.] Utg. av Riksförbundet för sexuell upplysning. Sthlm 1956.

WEIBULL, C. G. Vilka förmåner har jag rätt till? Uppslagsbok över medborgarens sociala rättigheter. Malmö 1957.

Recension

Gerle, Bo: Personlighetsanalys och psykopatikliché. Stockholm: Svenska Bokförlaget, 1955. 130 sid. Kr 8,75.

Överläkaren vid S:t Lars sjukhus i Lund, docent Bo Gerle, utgav 1947 ett arbete om 43 sidor, »Psykopatibegreppets bankrutt», vilket han nu omarbetat och utvidgat till föreliggande 130-sidiga volym. I en utmärkt historisk översikt, som i stort sett överensstämmer med den i det förra arbetet, leds psykopatibegreppet tillbaka till de stora franska psykiaterna Pinel och Esquirol vid 1800-talets början (inte 1880-talets som det genom ett feltryck råkar stå på sid. 1), till Platner i Tyskland och — framför allt — James Prichard i England. Kurt Schneiders kända indelning av psykopatierna från 1923 återges, och i ett kapitel refereras nyare bidrag till psykopatibegreppets avgränsning och beskrivning, bl. a. den av professor Langfeldt i Oslo återgivna typindelning, som används inom amerikansk militärpsykiatri.

Redan innan man i tredje kapitlet, Psykopatidiagnosens ohållbarhet, möter författarens avrättning av begreppet psykopati, har man av den historiska översikten blivit övertygad om att vi här står inför en av de inom medicinen ej så sällsynta samlingsdiagnoserna eller klichéerna, som mera avser att dölja vår okunnighet än att beteckna väl avgränsade sjukdomsbilder. Några exempel är neuros, psykopati och reumatism. För en barnpsykiater (som recensenten) förefaller det dock som om Gerle slog in öppna dörrar. Inom barnpsykiatrin har vi ingen användning av psykopatibegreppet. Det förefaller mig som om Gerle underskattade betydelsen av vid vilken ålder en hjärnskada drabbat ett barn. De många hjärnskadorna med deras följdsymtom, som även utanför de sjöbringorienterade psykiaternas krets ägnas den största uppmärksamhet, får ju av bl. a. utvecklingspsykologiska skäl högst olikartat förlopp beroende på när skadan drabbar individen.

Vad beträffar psykopatiklichén inom vuxenpsykiatrin, så är »sjöbringianer» och »freudianer» för ovanlighetens skull helt överens om att en sådan enhetlig beteckning för resttillstånd efter hjärnskador, stelnade karaktärsneuroser, extrema varianter av konstitutionstyper och diverse beteenderubbningar, särskilt om de har något antisocialt drag, är ganska intetsägande. Jules Masserman menar t. o. m. att alla diagnoser inom psykiatrin lätt leder till klichétänkande och att man hellre bör tala om mekanismer eller tendenser, så även Laughlin i sin utmärkta handbok: The neuroses in clinical practice.

Något »enten-eller» borde väl inte längre behöva förekomma inom psykiatrin på det diagnostiska området: vi borde väl självfallet vara skyldiga att i varje fall söka utreda den relativa betydelsen av ärftliga och konstitutionella moment, mekaniska, kemiska eller infektiösa hjärnskador, psykologiska faktorer av typen emotionella konflikter, stress etc. och mångahanda klimatologiska coh sociala faktorer och inte ställa upp mot varandra konstitutionsteorier eller miljöteorier. Det säger förf. också på sid. 47. Men något större intresse för utvecklingspsykologiska eller sociala faktorer, för betingning och avbetingning, för attitydforskning, för genom djurförsök säkerställda bevis på neurotiska mekanismers uppkomst i konfliktsituationer etc. märker man inte i förf:s personlighetsanalys. Den utgörs helt av Sjöbrings konstitutionslära, som behandlas i bokens senare del, och som enligt författarens mening bör ersätta det gamla psykopatibegreppet.

Från dem som huvudsakligen intresserar sig för patienternas konstitutionella särdrag — vilket intresse ur forskningssynpunkt naturligtvis är högst legitimt — försäkras ofta att behandlingssynpunkten icke blir lidande på grund härav. Jag tvivlar på att detta är riktigt. Det förefaller mig vara signifikativt, att bokens sista kapitel: »Behandlingen av s. k. psykopater», endast omfattar 4 sidor.

I denna bok om personlighetsanalys berörs knappast sådana centrala områden som ångestens psykologi, samvetsutvecklingen hos individen och skuldkänslornas roll vid asocialt beteende (inte bara efter utan

även före brotts begående), ej heller aggressivitetens stora betydelse i annat avseende än ur konstitutionell synpunkt. Denna synpunkt är givetvis nödvändig, om man skall förstå, varför den ene får aggressiva utbrott av den typ, som ingår i den s. k. ixoida bilden, den andre icke. Men någon fullständig bild av patientens beteende får man ju inte, om man inte berör motivationen till vreden. Kanske är det ångest, som utlöst aggressionen. Nervcentra för dessa olika beteenden står ju i nära nervfysiologiskt samband med varandra. De fall där betydande skuldkänsla leder till brottslighet — ett i varje fall inom barn- och ungdomspsykiatrin ej okänt fenomen — kan helt säkert påverkas inom psykoterapi riktad mot skuldupplevelsen. Visst är det riktigt, att sättet att tala med individen får varieras efter hans uppfattningsförmåga, sensibilitet, ombytlighet eller uthållighet, känslokyla eller känslovärme; men nog måtte väl den inre dynamiken i ett urverk vara viktigare för urmakaren än frågan om klockan är stor eller liten, även om han vid sina ingrepp måste gå försiktigare till väga på ett litet armbandsur än på en stor supervalid väckarklocka!

Bortsett från dessa anmärkningar har Bo Gerles bok stort intresse för var och en som vill sätta sig in i en del av de aktuella frågor, som debatteras inom psykiatrin, vilken sakta men säkert försöker bli en vetenskap.

Gösta Harding

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1957, No. 4

CONTENTS

Page

The Refugee Question — an international social problem. By *James Rössel* . 219
Refugees in Sweden. By *Bertil Olsson* 231
The Swedish Save The Children Association's relief to Hungarian children. By *Margit Levinson* 237
The Swedish Red Cross Aid to Hungary. By *Tolle Ramstedt* 241
Hungarian refugees in Sweden. By *László Hámori* 247
Retail price trends during 1956. By *Ejnar Olsson* 253
Old age pensions and universal retirement pensions. A statement of the Royal Social Welfare Board on the Pensions Committee's report: »An Improved Pensions Scheme» (SOU 1957: 7) 262
Notices:
The number of Hungarian refugees and their distribution in different countries . . . 278
A resolution on the granting of allowances, corresponding to the general children's allowances to certain Hungarian children in Sweden 278
A Swedish and a Norwegian summer course on international questions 278

Periodical surveys

Register 279
The clientele of the temperance boards in 1955 279
Absenteeism in Swedish industries during November 1956 288
The consumer price index for February 1957 291
Employment and unemployment 293
Literary survey 296
Book notices 302

The Issue in Brief

The present issue of Sociala Meddelanden has mainly been devoted to a discussion of the problems associated with the international refugee question and attempts at their solution in Sweden and other countries.

Retail price trends during 1956. The Social Welfare Board now draws up only one retail price index, the monthly consumer price index, that is published in this Journal. This index series was commenced in July 1954 and has 1949 as its base year. A compilation of the changes in the price level within the past year, and their effect on the index calculations, are recorded in the article.

The price level has risen in all fields of consumption during 1956. Of the main groups, *Alcoholic Drink and Tobacco* show the greatest rise, by 14 %. Then comes the item *Housing* including *Fuel and Light*, by 8 %. The *Miscellaneous* item has risen by 5 % and *Food* and *Durable Household Goods* by about 2 %. The smallest increase is in *Clothing and Footwear*, by scarcely 0.5 %. The majority af articles of food rose in price during the year. The largest price increases during the year were for pork and sugar by 12 %, for meat products by 8 % and coffee by 6 %. Among the price reductions, mention can be made of those for butter and eggs, by 12 % during the year. The most pronounced increase in prices for the index group *Alcoholic Drink and Tobacco* is primarily due to the raising of the price of strong spirits by 28 % on 1st November of last year. The rise in the housing item mainly depends on the rise in fuel prices during the year, by 19 %, the greatest being that of firing oil on account of the Suez conflict. In addition there was an increase in railway fares by 11 %, and in hair cuts, newspapers and cinema tickets by 30 %, 10 % and 12 % respectively.

The article ends with a summary of the index series that preceded the consumer price index and of their recalculation down to the present date. P. 253.

The clientele of the temperance boards in 1955. During this year the temperance boards dealt with 48 731 cases, 14 136 of the being inebriates. Women formed but an insignificant proportion (3.2 %); they were 448 in number and only 49

of them lived in rural areas. The ratio of divorced persons to alcoholics has increased continuously since 1947, but this tendency to increase has now ceased to be apparent, and the proportion of divorced persons among alcoholics was the same in 1955 as in 1954: 14.1 %. On the average the frequency of inebriates was 0.9 cases per thousand inhabitants in rural areas and 3.0 cases in the towns.

The relative frequency of intervention by the temperance boards in all age groups is greater for single than for married persons, and less on the whole in the rural areas. Thus 31.6 cases of intervention per thousand have been recorded for single men in the towns between the ages of 50—54, which is approximately four times more than for married men of the same age and 5—6 times more than for single men in the rural areas of the same age group.

Certain differences are to be found between the rural areas and the towns in respect of the action taken against inebriates. Treatment by hospitals or out-patients' departments is more usual in the towns, while use is more often made of warnings or serious admonitions in the rural areas. During 1955 there were 4 036 persons registered at homes for inebriates, 25 % of them having applied for admittance and the remainder having been sent there by resolution of the County Administrative Boards. The average institutional stay was considerably longer for persons admitted after a resolution of the County Administrative Boards, 22.8 months, than for those admitted on application, 12.6 months. P. 279.

The consumer price index for February 1957 has been estimated by the Social Welfare Board as 144 or the same figure as for January of this year. P. 291.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1957, No. 4

INDEX

Page

La question des réfugiés — un problème social international. Par *James Rössel* 219
Les réfugiés en Suède. Par *Bertil Olsson* 231
L'action de l'organisation suédoise »Sauvez les enfants» pour la Hongrie. Par *Margit Levinson* 237
L'aide de la Croix Rouge Suédoise à la Hongrie. Par *Tolle Ramstedt* 241
Réfugiés hongrois en Suède. Par *László Hámori* 247
Mouvement des prix de détail pendant l'année 1956. Par *Ejnar Olsson* . . 253
Les pensions nationales de vieillesse et les pensions de retraite générales. Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport du comité d'étude de la pension de retraite (SOU 1957: 7) 262
Notices:
Nombre des réfugiés hongrois et leur distribution dans les différents pays 278
Décision sur des allocations familiales spéciales pour certains enfants hongrois 278
Cours d'été suédois et norvégien sur des questions internationales 278

Aperçus périodiques

Répertoire 279
Clientèle des comités de tempérance pendant 1955 279
Absentéisme dans certaines entreprises industrielles en novembre 1956 . . . 288
L'indice des prix à la consommation pour février 1957 291
Emploi et chômage 293
Bibliographie 296
Comptes rendus de livres 302

Résumé

Ce bulletin de »Sociala Meddelanden» est consacré principalement à la question internationale des réfugiés et aux essais de sa solution en Suède et dans les autres pays.

Le mouvement des prix de détail pendant l'année 1956. La Direction générale de la Prévoyance sociale ne calcule plus à présent qu'un indice des prix de détail, l'indice mensuel des prix à la consommation, que publie ce Bulletin. Cette série d'indices a débuté en juillet 1954 et elle a 1949 comme année de base. L'article rend compte d'un relevé des variations du niveau des prix dans le commerce de détail durant l'année précédente et leur incidence sur les calculs de l'indice.

Dans tous les domaines de consommation, le niveau des prix a monté pendant 1956. Des groupes principaux, les *boissons spiritueeses* et le *tabac* accusent la hausse la plus forte, 14 %. Vient ensuite le poste *habitation*, y compris *chauffage* et *éclairage*, 8 %. Le poste *divers* a augmenté de 5 % et *l'alimentation*, ainsi que les *effets mobiliers* et *ustensiles de ménage* autour de 2 %. La plus faible augmentation a été enregistrée pour le poste *habillement et chaussures*, en hausse d'à peine 0,5 %. La plupart des denrées alimentaires ont renchéri pendant l'année. Les augmentations les plus fortes parmi ces denrées ont été notées pour la viande de porc ainsi que pour le sucre, 12 %; pour la charcuterie, 8 % et le café, 6 %. Parmi les baisses de prix on peut citer celles du beurre et des œufs, 12 %. La forte augmentation du groupe spiritueux et tabac dépend en majeure partie de la hausse de 28 % sur les spiritueux décidée le 1er novembre de l'année dernière. L'augmentation du poste habitation est due principalement à la majoration des prix de 19 % des combustibles pendant l'année, la hausse la plus forte portant sur les fuel-oils lourds par suite du conflit de Suez. On remarque, en outre, que le prix des billets de chemin de fer a été augmenté de 11 % et le prix de la coupe de cheveux, des journaux, des billets de cinéma, respectivement de 30, 10 et 12 %.

L'article se termine par un aperçu sur les séries d'indices qui ont précédé l'indice des prix à la consommation et par un ajustement de celles-ci à la date actuelle. P. 253.

La clientèle des comités de tempérance pendant l'année 1956. Pendant l'année 1956, 48 731 personnes ont fait l'objet de mesures de la part des comités de tempérance, dont 14 136 étaient des cas graves d'alcoolisme. Les femmes étaient en très faible proportion (3,2 %) et en nombre 448; de celles-ci, 49 appartenaient à la population de la campagne. Depuis 1947, la proportion des divorcés parmi les alcooliques avait augmenté d'une manière continue, mais la tendance à l'augmentation a cessé et cette proportion s'est arrêtée en 1955 comme en 1954 à 14,1 %. La fréquence de cas graves d'alcoolisme était en moyenne de 0,9 par 1 000 habitants à la campagne et de 3,0 dans le villes.

La fréquence relative des interventions des comités de tempérance est dans toutes les classes d'âge plus élevée parmi les célibataires que parmi les personnes mariées et, d'une manière générale, elle est moindre à la campagne. Ainsi, il est rendu compte de 31,6 interventions par 1 000 hommes célibataires dans les villes et dans les âges de 50 à 54 ans, ce qui est environ quatre fois plus que pour les hommes mariés dans les mêmes âges et cinq à six fois plus que pour les hommes célibataires à la campagne dans les mêmes classes d'âge.

Quant aux mesures prises à l'égard des alcooliques, on trouve certaines différences entre les villes et la campagne. On a recours plus fréquemment dans les villes aux soins hospitaliers et au traitement dans une polyclinique, tandis qu'à la campagne, les comités de tempérance usent plus souvent d'observations ou de sévères avertissements. Pendant l'année 1955, 4 036 personnes étaient soignées dans des établissements pour alcooliques, dont 25 % sur leur propre demande et les autres par décision de l'administration préfectorale. La durée moyenne du traitement dans les établissements était sensiblement plus longue pour ceux qui avaient été internés sur décision de l'administration préfectorale: 22,8 mois, que pour ceux qui l'avaient été sur leur propre demande: 12,6 mois. P. 279.

L'indice des prix à la consommation pour février 1957 sur la base 100 en 1949, a été calculé par la D.G.P.S. s'établir à 144, soit au même chiffre que pour janvier de cette année.

SOCIALA MEDDELANDEN

1957 · Nr 5

Folkpensionärerna i Eslöv år 1955

En intervjuundersökning

Av fil. lic. *Åke Elmér,* Lund

Som ett led i en större undersökning om folkpensionernas verkningar har undertecknad låtit intervjua de manliga folkpensionärerna i Eslöv under våren 1955. Intervjuerna verkställdes av Statistiska centralbyråns utredningsinstitut och bekostades av Samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Eslöv valdes som undersökningsort enbart av praktiska skäl och inte för att staden ansågs representativ för landet i övrigt eller ens för dess städer.

Avsikten med intervjuundersökningen har varit att få en bild av folkpensionärernas levnadsförhållanden. Det har gällt att konstatera dels den nivå, på vilken pensionärerna lever, dels vilken roll folkpensionen spelar för deras försörjning. Vidare har syftet varit att utröna i vilken omfattning folkpensionärerna har förvärvsarbete, vad som var orsaken till att de icke förvärvsarbetande slutade arbeta och vilken roll folkpensionen spelade i detta sammanhang. Slutligen har också sparandets omfattning och former studerats, även här med tanken att försöka utröna folkpensionernas eventuella betydelse.

Flera av de nu nämnda förhållandena har studerats även av 1952 års åldringsvårdsutredning (SOU 1956: 1). Vad som skiljer den här refererade undersökningen från denna är framför allt att intresset speciellt inriktats på folkpensionernas verkningar, medan åldringsvårdsutredningen i första hand undersökte åldringarnas bostads- och vårdbehov.

Eslövsundersökningen är ännu inte färdigbearbetad. Vad som framför allt återstår är att samordna resultaten från intervjuundersökningen med data över inkomster m. m. för de 10 föregående åren, vilka inhämtats från taxeringslängder och andra register. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för vissa av de vunna resultaten.

Materialets omfattning och demografiska fördelning. Materialet utgörs av samtliga män, födda 1887 eller tidigare, vilka var bosatta i Eslöv (området före 1952 års inkorporering) vid årsskiftet 1954/55 och var mantalsskrivna där för år 1954. Antalet sådana män var 392. Av dessa avled 12 innan de hann intervjuas, 4 vistades permanent på anstalt på annan ort och 7 avflyttade från staden. De återstående 369 intervjuades, varav 6 dock endast indirekt genom utfrågning av anhörig eller socialvårdspersonal. Ingen av pensionärerna vägrade intervju, men i åtskilliga fall vägrades svar på enstaka frågor. Någon nämnvärd snedvridning av materialet på grund av bortfall torde man knappast behöva räkna med.

Åldersfördelningen synes något så när överensstämma med den genomsnittliga i landet inom dessa åldersgrupper: 25 % var mellan 67 och 70 år (födda 1885—1887), 35 % mellan 70 och 75 år (födda 1880—1884) och 40 % 75 år eller mera. Medianåldern var 72,3 år.

Civilståndsfördelningen var följande. 91 % var eller hade varit gifta. Vid intervjutillfället var 56 % fortfarande gifta, medan 35 % var änklingar eller frånskilda (det senare endast 5 personer). Endast 9 % hade aldrig varit gifta.

En uppdelning på valstatistikens *socialgrupper* visar 6 % i grupp I, 43 % i grupp II och 51 % i grupp III, vilket torde innebära någon underrepresentation för socialgrupp I i jämförelse med övriga städer. Pensionärer ur denna grupp synes sällan flytta till Eslöv men ganska ofta därifrån, medan socialgrupp II får ett stort tillskott av inflyttade f. d. bönder.

Fördelningen på *näringsgrenar och ställning i yrket* framgår av tab. 1.

Tab. 1. Näringsgren och ställning i yrket (under aktiv tid)

Ställning i yrket	Jordbruk	Industri, hantverk, byggnadsverksamhet	Samfärdsel	Handel	Allmän förvaltningstjänst, fria yrken	Övriga	Summa
Företagare	64	44	1	19	3	3	134
Tjänstemän	1	7	10	17	19	—	54
Arbetare	16	94	44	17	4	8	181
Summa	81	145	55	53	26	11	369
%	22	39	15	14	7	3	100

Av tabellen framgår tydligt Eslövs karaktär av järnvägsknut och pensionärsstad för bönder. I jämförelse med andra städer är jordbruk och samfärdsel överrepresenterade. Av enskilda industrier var skoindustrin talrikast företrädd (7 skomakare, 29 skoarbetare, 1 direktör). Av de 19 företagarna inom gruppen handel var 4 gårdfarihandlare o. dyl., vilka vid socialgruppsindelningen räknats till grupp III.

Åldersfördelningen inom olika yrkesgrupper varierade starkt. Bönderna var betydligt äldre än genomsnittet, medan tjänstemännen var betydligt yngre. Även de arbetare, som varit anställda hos stat och kommun, var yngre än genomsnittet. Det visade sig för övrigt lämpligt att i en rad avseenden skilja på arbetare i allmän tjänst (ej enbart förvaltningstjänst utan även t. ex. samfärdsel) och övriga arbetare. Förekomsten av tjänstepension var härvidlag den dominerande orsaken.

Förvärvsarbete. Med förvärvsarbete avses i det följande arbete som ger penninginkomst. Arbete på egen fastighet o. dyl. har inte medräknats.

Det är självklart att frekvensen förvärvsarbetande minskar med åldern. Medan nära hälften av pensionärerna under 70 år hade arbete, var detta fallet med bara en tiondel av dem som var 75 år eller äldre. Bland dem som arbetade hade emellertid flertalet lämnat sitt gamla yrke och tagit ett nytt, i de flesta fall på deltid. De i allmän tjänst anställda arbetarna och tjänstemännen hade samtliga avgått med pension och de från landet inflyttade bönderna hade självfallet också alla slutat sitt gamla yrke. Bland andra företagare än bönder (»stadsföretagarna») stod däremot en tredjedel kvar i den gamla sysslan — åtminstone formellt — och bland arbetare och tjänstemän i enskild tjänst var det också några (men bara en tiondel) som arbetade som förut.

Tab. 2. Nuvarande förvärvsarbete

	Tjänstemän	Arbetare		Bönder	Övriga företagare	Samtliga
		allmän tjänst	enskild tjänst			
Gamla arbetet, heltid	11	—	11	2	30	11
» » , deltid	6	2	5	—	7	4
Nytt arbete, heltid	9	—	1	5	1	3
» » , deltid	28	15	11	5	9	13
Ej arbete	46	83	73	89	53	70
Summa %	100	100	100	100	100	100
100 % =	54	59	122	64	70	369

Av samtliga 369 intervjuade var 257 (70 %) utan arbete, medan 41 (11 %) stod kvar i den gamla sysselsättningen. Dessutom hade 15 deltidsarbete i det gamla yrket. Endast 10 hade nytt heltidsarbete, medan 46 tagit nytt deltidsarbete. Av dem som inte arbetade uppgav 6 att de sökt arbete men inget lämpligt fått. Se vidare tab. 2.

Tjänstemännen är i påfallande hög grad förvärvsarbetande, vilket delvis förklaras av att de genomsnittligt är yngre. Men även om man inskränker jämförelsen till enbart de yngre eller enbart de äldre årsgrupperna, är det större procent av tjänstemännen som arbetar. Detta förklaras säkerligen av att de har lättare än övriga grupper att få mindre ansträngande deltidssysselsättningar. Bland arbetarna är det däremot flera av de tjänstepensionsberättigade arbetarna i allmän tjänst, som har slutat arbetet, än av arbetarna i enskild tjänst. Detta trots att arbetarna i allmän tjänst är genomsnittligt yngre.

En betydande del av pensionärerna hade slutat sitt huvudsakliga förvärvsarbete före 67 års ålder. Detta gäller för ca 40 % av samtliga men med stora variationer för olika yrken och åldrar. Av tjänstemännen hade 63 % slutat tidigare och av arbetarna i allmän tjänst 73 %. Båda dessa grupper avgår i regel med pension i 60—65-årsåldern, arbetarna genomsnittligt något tidigare än tjänstemännen. Av arbetarna i enskild tjänst hade endast 21 % slutat före 67 år och av stadsföretagarna endast 19 %. De bönder, som flyttat in till staden, har helt naturligt en överrepresentation av sådana som slutat tidigt, t. ex. på grund av sjukdom. Av dem hade hälften slutat före 67 år och så många som 17 % redan före 60 år.

Det finns en tydlig tendens till att man slutar tidigare bland de yngre åldersklasserna. Av dem som 1955 var 75 år eller mera hade 35 % slutat arbetet före 67 år, medan motsvarande andel av övriga pensionärer var 44 %. Denna tendens att sluta tidigare är ännu mera märkbar bland dem som slutar vid 67 år eller senare. Medan hälften av de nu kvarlevande pensionärerna över 75 år hade haft sitt gamla yrke kvar minst till 70-årsåldern, var detta fallet med endast 36 % av dem som 1955 var 70—74 år. Av dem som 1955 var under 70 år hade inte mer än 25 % kvar sitt gamla arbete vid 68 års ålder och en ytterligare lägre andel kommer således att vara kvar vid 70 år.

En antydan om att folkpensionen kan ha haft en viss betydelse i detta sammanhang ges i nedanstående tablå, där pensionärerna delats i två åldersgrupper, av vilka den yngre nått 67 års ålder efter den nya pensionslagens ikraftträdande 1948. Man får då följande siffror för medianåldern vid det huvudsakliga förvärvsarbetets upphörande.

	Födda senast 1880	Födda 1881 eller senare
Tjänstemän, allmän tjänst	63,0	64,6
» , enskild tjänst	66,5	67,3
Arbetare, allmän tjänst	62,5	62,9
» , enskild tjänst	70,1	68,3
Företagare	69,7	66,7

Bland de tre förstnämnda grupperna, som regelmässigt har tjänstepension, har medianåldern förblivit oförändrad eller stigit en aning, medan i de två grupperna utan tjänstepension, där folkpensionen kunnat spela in på ett annat sätt, medianåldern påtagligt sjunkit.

Pensionärerna tillfrågades om orsaken till att de slutat med sitt huvudsakliga förvärvsarbete. Någon närmare analys av dessa svar skall inte göras här. För dem som har tjänstepension var givetvis uppnådd pensionsålder det avgörande. För de övriga är sjukdom eller ålderdomssvaghet den dominerande orsaken. Omkring 30 % har emellertid uppgett andra skäl. Åtskilliga av de äldre fick sluta sitt arbete under lågkonjunkturen på 1930-talet och har sedan aldrig fått något stadigvarande arbete. Ingen av de intervjuade säger sig ha slutat därför att folkpensionen gav tillräcklig försörjning. Ett par arbetare uppger dock att arbetskamraterna ser snett på den som stannar kvar i arbetet, när han fått folkpension. Att pensionen även i övrigt troligen spelar viss roll för beslutet att upphöra med arbetet har nyss antytts. 12 pensionärer — de flesta bönder — anger hustruns sjukdom som orsak till att de måste sluta sitt förvärvsarbete.

Åtskilliga av dem som slutat sitt huvudsakliga arbete har, som redan nämnts, börjat ny sysselsättning på gamla dar. De som inte arbetar alls tillfrågades om orsaken därtill. De flesta uppgav givetvis sjukdom eller ålderdom. Av de övriga svarade några att det var svårt att få lämpligt arbete, vilket emellertid lika gärna kan betyda att de inte orkar med de arbeten som står att få. Man kan då inte veta, om de verkligen skulle kunna uträtta något. De flesta, som inte skyllde på sjukdom eller klenhet, ansåg att de »gjort sitt» eller inte »behöver» arbeta. Detta gäller naturligtvis främst dem som har tjänstepension (20 % av arbetarna i allmän tjänst mot 8 % av övriga arbetare). Men en del av tjänstepensionärerna skyller också på att det blir så höga skatter om man arbetar. Märkvärdigt nog har ingen av företagarna nämnt detta skäl.

Inkomstförhållanden. *Folkpensionen.* Folkpensionärerna i Eslöv har i förhållandevis stor utsträckning inkomster utöver folkpensionen, om än i flertalet fall ganska små. Av de 369 intervjuade var det bara 30 eller 8 % som saknade andra registrerade inkomster än folkpensionen mot 23 % av de manliga folkpensionärerna i hela landet enligt åldringsvårdsutredningens undersökning.

Men inte ens så många som 30 var i praktiken hänvisade till att klara sig på folkpensionen. 12 var på ålderdomshemmet, där de fick betydligt mer än de betalade för (om än under ganska primitiva förhållanden). 8 fick enligt intervjun hjälp av barnen mer eller mindre regelbundet. 4 bodde i pensionärslägenheter och fick alltså en viss subvention av bostaden vid sidan om folkpensionen. En fick då och då understöd av fattigvården. Endast 5 pensionärer klarade sig faktiskt (såvitt kunnat utrönas) på enbart folkpensionen. Samtliga dessa var ogifta eller änklingar, som bodde ensamma i källarlokaler eller på annat sätt undermåliga bostäder.

För att få en rättvis bild av folkpensionernas betydelse bör man dock till gruppen folkpensionärer utan andra inkomster även lägga dem som har endast obetydliga inkomster vid sidan av folkpensionen, t. ex. ränta på ett litet sparkapital eller låg hyresinkomst av ett tvåfamiljshus. I så fall kan man säga att ytterligare 19 klarar sig på folkpensionen. Av de 30 som formellt lever på enbart folkpension, bör väl också nästan alla (utom möjligen ett par av dem som får understöd av barnen) räknas till samma kategori. Man får då ca 45 (12 %) som i stort sett är hänvisade till folkpensionen. Även denna siffra är emellertid påfallande låg.

Tab. 3 visar folkpensionernas storlek i mars 1955, räknat på helt år. Pensionsbeloppet var då 1 800 kr per år (två makar 2 880 kr) + kommunalt bostadstillägg. Detta senare var i Eslöv högst 560 kr för ensamstående och 720 kr för två makar. Den totala pensionen kunde alltså uppgå till högst 2 360 resp. 3 600 kr per år. Bostadstilläggets storlek berodde i första hand på den faktiska bostadskostnaden, om denna var lägre än maximibeloppet, och i andra hand på inkomsten. Vid ca 2 040 kr (2 880 kr för två makar) i årsinkomst utöver folkpensionen (mindre vid kapital över en viss gräns) kunde inget bostadstillägg utgå.

Tab. 3. Folkpensionens storlek, kr

	Ej gifta	Gifta, hustrun under 67 år	Gifta, båda ålderspension	Samtliga
1 800	101	60	—	161
1 801—2 359	39	3	—	42
2 360	23	1	—	24
2 361—2 879	—	1	—	1
2 880	—	—	97	97
2 881—3 599	—	7	23	30
3 600	—	—	14	14
Summa	**163**	**72**	**134**	**369**
Därav med bostadstillägg	62	12	37	111

Det framgår av tabellen att det stora flertalet pensionärer inte hade bostadstillägg (258 eller 70 %). 38 pensionärer hade maximalt bostadstillägg. 73 hade mindre bostadstillägg än det maximala, i 56 fall på grund av att bostadskostnaden inte uppgått till det maximala tilläggets nivå och i 17 fall på grund av för hög inkomst. Det tycks framgå av materialet att åtskilliga pensionärer inte sökt bostadstillägg trots låga inkomster. Å andra sidan är det också en och annan (men endast enstaka) som har så stora inkomster att de enligt gällande regler inte skulle ha något bostadstillägg.

Inkomster utöver folkpensionen. Den vanligaste inkomstformen utom folkpensionen är inkomst av kapital. Om man dit även räknar inkomst av fastighet, är det nära 2/3 av samtliga, som uppger sådan inkomst. Som nummer två kommer tjänstepension, som uppbärs av 2/5 om även små pensionsbelopp medräknas. Arbetsinkomst har ungefär 1/3. I några fall har makan arbetsinkomst och bidrar till försörjningen. Rörelseinkomster har räknats som arbetsinkomst, men gränsen till kapitalinkomst är här flytan-

de. Det bör redan nu framhållas, att ett stort antal kapitalinkomster och åtskilliga tjänstepensioner är mycket obetydliga.

Förekomsten av *tjänstepension* framgår av tab. 4.

Tab. 4. Tjänstepension

	Tjänstemän		Arbetare		Samtliga
	allmän tjänst	enskild tjänst	allmän tjänst	enskild tjänst	
Ingen tjänstepension	—	41	5	67	62
Högst 599 kr/år	—	4 (1 st)	2 (1 st)	16	5
600—2 399 kr	7 (2 st)	—	9	11	7
2 400—5 999 kr	26	26	83	6	19
Minst 6 000 kr	67	30	2 (1 st)	—	7
Summa %	100	100	100	100	100
100 % =	27	27	59	122	369

Av dem som hade varit sysselsatta i statens eller kommunens tjänst hade alla tjänstemän och 93 % av arbetarna en tjänstepension på minst 600 kr per år (50 kr i månaden). Bland tjänstemän i enskild tjänst gällde detsamma för något över hälften medan endast 17 % av arbetarna hade samma förmån. Minst 200 kr i månaden hade 93 % av tjänstemännen och 85 % av arbetarna i allmän tjänst men endast 56 % av tjänstemännen och 6 % av arbetarna i enskild tjänst.

Kapitalinkomsterna är som redan nämnts till övervägande del ganska små. Enligt taxeringslängden hade 253 pensionärer inkomst av kapital 1954. Av dessa hade 116 minst 400 kr i inkomst (ca 10 000 kr i förmögenhet) och endast 49 minst 1 000 kr (motsvarande ca 25 000 kr i förmögenhet). Till kapitalinkomsterna bör dock läggas vissa rörelse- och fastighetsinkomster. Bönder och tjänstemän hade i störst utsträckning förmögenhet och arbetarna minst, medan stadsföretagarna intog en mellanställning. Många av de senare var hantverkare i små omständigheter. 63 % av bönderna, 50 % av tjänstemännen, 36 % av stadsföretagarna och 13 % av arbetarna hade minst 400 kr i årsinkomst av kapital. Mellan arbetare i allmän och arbetare i enskild tjänst var det i detta avseende ingen skillnad. Endast ett fåtal hade så stor kapitalinkomst att den hade någon väsentlig betydelse för inkomstnivån. Se vidare tab. 5.

Tab. 5. Inkomst av kapital 1954 (enligt taxeringslängden)

	Tjänstemän	Arbetare	Bönder	Övriga företagare	Samtliga
Ingen kapitalinkomst och ej fastighetsägare	15	29	13	30	24
Fastighetsägare utan kapitalinkomst	4	10	5	6	7
Högst 399 kr kapitalinkomst	32	48	20	29	37
400—999 kr »	22	11	36	17	18
1 000—3 999 kr »	19	2	20	16	10
Minst 4 000 kr »	9	—	6	3	3
Summa %	100	100	100	100	100
100 % =	54	181	64	70	369
Därav i % med kapitalinkomst	81	61	82	64	69
D:o med minst 400 kr i kapitalinkomst	50	13	62	36	31

I detta sammanhang kan noteras att pensionärerna i Eslöv i relativt stor utsträckning bor i eget hus om man jämför med åldringsvårdsutredningens siffror för städerna i hela landet. Eget hus eller egen insatslägenhet hade 67 % av bönderna, 49 % av arbetarna i allmän tjänst, 43 % av tjänstemännen, 41 % av stadsföretagarna och 34 % av arbetarna i enskild tjänst. Av de 155 fastigheter, som ägdes av pensionärer, var 59 enfamiljshus, 72 tvåfamiljshus och 24 hyreshus med 3 eller flera lägenheter. Många av husen var dock ganska små och förfallna, särskilt de som ägdes av arbetare.

Total inkomst. Den totala bruttoinkomsten framgår av tab. 6. Denna är emellertid för husägare med en eller flera uthyrda lägenheter ofta svår att fastställa, då nettoinkomsten av bostadsuthyrningen inte alltid har kunnat beräknas. I tabellen har därför räknats med bruttoinkomsten av uthyrningen utan avdrag för omkostnader. För att få en mera rättvisande jämförelse har i tab. 7 angetts fördelningen av den disponibla inkomsten sedan bostadskostnaden avdragits.

Tab. 6. Total bruttoinkomst enligt intervjun

Inkomst, kr/månad	Tjänstemän	Arbetare		Bönder	Övriga företagare	Samtliga
		allmän tjänst	enskild tjänst			
149—299	—	5	42	35	26	26
300—599	7	63	43	47	50	43
600—899	35	27	12	16	6	17
Minst 900	58	5	3	3	19	14
Summa %	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
100 % =	54	59	122	64	70	369

Tab. 7. Inkomst utöver bostadskostnad

Inkomst, kr/månad	Tjänstemän	Arbetare		Bönder	Övriga företagare	Samtliga
		allmän tjänst	enskild tjänst			
Högst 299	—	9	59	58	51	41
300—599	20	75	30	33	32	36
600—899	30	17	12	8	3	13
Minst 900	50	—	—	2	14	10
Summa %	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
100 % =	54	59	122	64	70	369

Om man från de i tab. 6 och 7 angivna beloppen drar skatten, sker en viss utjämning mellan grupperna. Dels verkar progressiviteten utjämnande i de högre inkomstgrupperna, dels får gruppen arbetare i enskild tjänst betydligt oftare än de övriga extra skatteavdrag på grund av nedsatt skatteförmåga. För 1955 har uppgifter om skatterna inte inhämtats, men siffrorna från 1954 visar tydligt i vilken riktning utjämningen sker. Tab. 8 visar de extra skatteavdragens fördelning.

Tab. 8. Extra skatteavdrag för 1954 års inkomst

	Tjänstemän	Arbetare allmän tjänst	Arbetare enskild tjänst	Bönder	Övriga företagare	Samtliga
Hela skatten	1	—	51	8	15	75
Del av »	—	4	6	1	2	13
Ej avdrag	53	55	65	55	53	281
Summa	**54**	**59**	**122**	**64**	**70**	**369**
% med avdrag	2	7	47	14	24	24

Utjämningen mellan grupperna genom beskattningen framgår också av följande sammanställning av medianinkomsterna före och efter skatt 1954.

	Tjänstemän	Arbetare allmän tjänst	Arbetare enskild tjänst	Bönder	Övriga företagare	Summa
Före skatt	10 080	6 830	4 220	4 020	4 660	5 470
Efter »	7 920	6 160	4 050	3 470	4 080	4 820

En del av skillnaderna mellan grupperna kan återföras på olika åldersfördelning. Bönderna är genomsnittligt äldre än de övriga och har bl. a. därför i mindre utsträckning arbetsinkomst. Det är dock påfallande hur låg inkomstnivå de har, om man får döma av taxeringarna. De låga inkomsterna kompenseras för åtskilliga genom låga utgiftsbehov (skuldfri villa etc.) och möjligheter att ta av kapitalet, men detta gäller långt ifrån alla.

Frivilliga försäkringar. För att belysa graden av ekonomisk omtänksamhet frågades vid intervjuerna efter förekomsten av livförsäkring. Vidare inhämtades från Eslövsortens allmänna sjukkassa uppgifter om vilka som var frivilligt försäkrade före den obligatoriska försäkringens ikraftträdande.

Livförsäkring. Livförsäkring förekom bland nästan exakt hälften av pensionärerna. Härvid har medräknats även redan utfallna försäkringar och även sådana på små belopp. Frekvensen är tydligt olika inom olika grupper. Yngre har i större utsträckning livförsäkring än äldre och de mera välsituerade grupperna oftare än de fattigare.

Av intresse är att grupperna med tjänstepension har större frekvens livförsäkringar än övriga. Pensionen har tydligen inte tagit bort incitamenten till privat försäkring. Detta gäller inte bara vid jämförelse mellan tjänstemän och arbetare, där andra faktorer — bl. a. åldersfördelningen — kan ha spelat in, utan också om man jämför olika arbetargrupper. Som framgår av tab. 9 är skillnaden stor mellan allmän och enskild tjänst, men den blir ännu större om man renodlar pensionsfaktorn, oberoende av arbetsgivare.

Tab. 9. Livförsäkring bland arbetare

	Allmän tjänst	Enskild tjänst	Tjänstepension, kr/år över 600	Tjänstepension, kr/år högst 600
Antal	59	122	75	106
Därav med livförsäkring	41	45	54	32
% med försäkring	70	37	72	30

Frivillig sjukförsäkring. Av samtliga pensionärer tillhörde nära hälften (47 %) den erkända sjukkassan 1954, de yngre årsklasserna i något större utsträckning än de äldre. Mellan socialklasserna var skillnaden betydande. Bland tjänstemän och bönder var de sjukförsäkrade endast en minoritet (28 resp. 20 %) medan majoriteten av arbetarna och nära hälften av stadsföretagarna var med i sjukkassan. Liksom i fråga om livförsäkring visar sig arbetare i allmän tjänst vara mer försäkringssinnade än de övriga arbetarna, trots att de förra i regel har sjuklön genom sin anställning. Anslutningsprocenten var resp. 71 och 59.

Pensionärernas åsikter om folkpensioner och åldringsvård. *Pensionens storlek.* Pensionärerna tillfrågades om de tyckte att folkpensionen var lagom stor eller om den borde höjas eller sänkas. Endast 2 pensionärer ansåg att folkpensionen var för stor, 155 (42 %) att den var lagom och 171 (46 %) att den borde höjas, medan 41 (11 %) inte gav uttryck för någon mening. Det finns alltså en stark opinion för högre pensioner, men det är onekligen anmärkningsvärt att de som har en bestämd uppfattning härom inte är majoriteten av pensionärerna. Många är tydligen nöjda och åtskilliga gav spontant uttryck för den åsikten.

Vid närmare analys visar det sig att de som bara har folkpension eller endast en mycket låg inkomst därbredvid, i större utsträckning är nöjda med pensionen än de som har högre inkomster. Detta förefaller i förstone paradoxalt men kan förklaras av att de som har lägst inkomster nu även har haft de minsta inkomsterna under sin aktiva tid och därför aldrig varit vana vid någon högre levnadsnivå än den nuvarande. I en del fall har säkerligen den reala levnadsnivån under aktiv tid varit lägre än med nuvarande folkpensioner, liksom ju fallet ofta är med dem som har statlig eller kommunal tjänstepension. Särskilt för dem som haft många barn att försörja måste detta relativt ofta ha varit fallet. »Har aldrig haft det så bra» var ett ganska vanligt uttryck bland de fattigaste pensionärerna, medan de som hade större inkomster ofta förklarade att folkpensionen ensam skulle vara absolut otillräcklig att leva på. De som har tjänstepension ansåg i avgjort större utsträckning än de övriga att folkpensionen borde höjas. Bland i synnerhet bönderna var många motståndare till höjning av rädsla för ökade skatter.

De som ansåg att folkpensionen borde höjas, tillfrågades också hur de tänkte sig att en höjning av pensionen skulle finansieras (men först sedan de gett uttryck för sin åsikt om storleken). Nära hälften kunde inte ange någon finansieringsmetod. Av de övriga röstade de flesta på höjda skatter eller sänkta förmåner till barnfamiljerna, medan ett par mindre grupper pekade på försvarskostnaderna och bostadssubventionerna. Det är intressant att se hur många som tycker att familjepolitiken är överdimensionerad, i synnerhet som alla utom två av dessa hade barn själva. Förmodligen är detta en naturlig följd av att pensionärerna är så gamla att de inte fått något med av de familjepolitiska förmånerna men ändå i viss utsträckning fått vara med om att betala skatt till dem.

Pensionsåldern. På frågan om lämpligaste pensionsåldern svarade hälften av pensionärerna att den nuvarande åldern är bäst. En kraftig opinion för lägre pensionsålder kom emellertid tydligt till uttryck (30 %) medan endast 7 pensionärer (2 %) ville att pensionen skulle komma senare, i samtliga fall vid 70 år. Ungefär lika många ansåg att pensionsåldern borde vara valfri. Flertalet av dem som röstade på lägre pensionsålder tänkte sig 65 år, men ett 30-tal tyckte att ännu lägre ålder kunde vara lämplig.

Andelen som önskade lägre pensionsålder minskade helt naturligt med tilltagande ålder. Den var även ganska liten bland tjänstemännen (15 %) och stadsföretagarna (23 %). Bönderna visade störst sympati för lägre pensionsålder (38 %) trots sin höga medelålder, men arbetarna kom inte långt efter (34 %).

Skälen för sänkning av pensionsåldern rörde till övervägande del hälsotillståndet (65 %): »De flesta orkar inte till 67 år.» En del (9 %) ansåg att man borde få något längre tid att njuta av pensionen, medan andra (6 %) påpekade att många dör före 67 års ålder och alltså inte får någon valuta för pensionsavgifterna. (Procentsiffrorna räknade på dem som ville ha lägre pensionsålder.)

Pensionärernas beroende av barnen. Flera frågor syftade till att utröna i vilken grad pensionärerna hade någon form av ekonomisk gemenskap med sina barn. 308 eller 85 % hade barn i livet. Av dem hade 104 eller knappt 30 % antingen bostadsgemenskap med barnen eller fick mer eller mindre regelbundna bidrag från dem. Endast 6 % fick regelbundet ekonomisk hjälp av barnen kontant eller in natura. Ibland var det barnen som fick ekonomisk hjälp, t. ex. i form av fri bostad hos föräldrarna.

Pensionärerna tillfrågades också om de hade hjälpt sina egna föräldrar en gång i tiden. Svaren på denna fråga måste givetvis tas med stor reservation, men det förefaller som om man kunde utläsa att den föregående generationen fick hjälp i större utsträckning. Bland bönderna är dock skillnaden mycket liten.

En fråga hänvisade till det faktum att folkpensionen för många gjort behovet av hjälp från barnen mindre och vederbörande tillfrågades om han tyckte att detta var en god utveckling. På denna fråga svarade 77 % jakande i olika varianter och endast 8 % nekande. De senare nämnde ibland riskerna för upplösning av banden mellan föräldrar och barn. Mellan barnlösa och andra var det en tydlig skillnad, i det att endast 66 % av de barnlösa gillade att de gamla blivit mera oberoende av barnen mot 80 % bland dem som själva hade barn. I övrigt var det inga påtagliga skillnader mellan olika grupper.

Allmänna önskemål. Den sista av åsiktsfrågorna lydde så här: »Om vi inte bara tänker på folkpensionen, är det något annat som Ni tycker stat eller kommun borde göra för folkpensionärerna?» Det vanligaste svaret blev att vederbörande inte kunde hitta på något önskemål eller att allt var så bra man kunde önska sig. Nära hälften hade dock mer eller mindre preciserade

önskningar. Dessa redovisas i tab. 10, där de som angett mer än ett önskemål är dubbelräknade, varför procentsumman överstiger 100.

Tab. 10. Allmänna önskemål

	Tjänstemän	Arbetare med tjänstepension	Arbetare utan tjänstepension	Bönder	Övriga företagare	Samtliga
Inga önskemål	43	40	49	53	49	47
Bättre eller billigare bostäder	11	17	20	5	13	14
Lägre skatter	4	17	6	13	7	9
Fria resor	7	8	9	5	9	8
Bättre sjukförmåner	7	7	4	8	6	6
Mera hemhjälp	6	3	1	3	4	3
Mera fritidssysselsättning	6	1	—	2	—	1
Flera arbetsmöjligheter	—	1	3	—	—	1
Annat	7	3	2	2	—	2
Ej svar	11	7	9	14	17	11
Summa %	102	104	108	103	104	103
100 % =	54	75	106	64	70	369

Det vanligaste önskemålet var bättre bostadsförhållanden (bostadsförbättring, flera pensionärslägenheter, större bostadstillägg etc.). Men det var inte mer än 52 eller 14 % som nämnde detta. Därnäst kom skatterna. Lägre skatter önskade 34 (9 %), självfallet mest bland dem som hade andra inkomster än folkpensionen, eftersom de som bara har denna redan är skattefria. Bland arbetarna med tjänstepension (över 600 kr/år) bredvid folkpensionen nämnde 17 % skatterna (lika många som de som nämnde bostadsfrågan) mot endast 6 % bland övriga arbetare (bland vilka 20 % nämnde bostäderna). Även bönderna klagade i rätt stor utsträckning på skatterna (13 %) medan tjänstemännen mera sällan berörde den frågan, trots att de hade de största inkomsterna.

Övriga relativt ofta återkommande önskemål var fria järnvägsresor (8 %) samt bättre sjukvårds- och sjukförsäkringsförmåner (6 %). Den nya sjukförsäkringslagen hade trätt i kraft på nyåret 1955 och var aktuell. Missnöje med att pensionärerna inte skulle få sjukpenning och med att medicinrabatten blivit sämre än tidigare hördes i flera fall. I förvånansvärt få fall nämndes bättre möjligheter till hemhjälp (11 fall, 3 %) och bättre sysselsättningsmöjligheter (4 personer, alla arbetare). Ökade möjligheter till fritidssysselsättning nämndes av 5 pensionärer, därav 3 tjänstemän. Övriga önskemål fick endast stänkröster (bland dem en som gick ut på att folkpensionärer skulle förbjudas köpa sprit).

Det bör erinras om att frågan ställdes helt öppen och utan ledning. Om pensionärerna direkt tillfrågats om de olika möjligheterna till förbättringar, hade med säkerhet betydligt flera instämt. Svaren får alltså endast ses som ett tecken på vad pensionärerna går och tänker på. Möjligen kan man förutsätta att de önskemål som nämndes uppfattas som mest brännande.

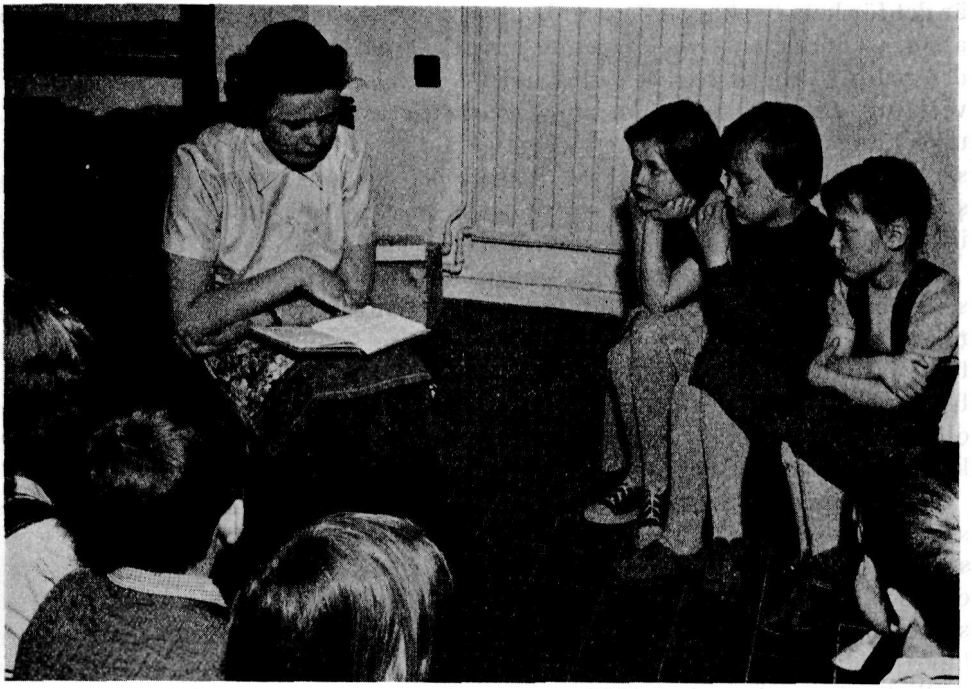

Förskoleseminarierna och behovet av förskollärare

Av fil. dr *Stina Sandels*, Stockholm

I medio av mars 1957 överlämnade socialstyrelsen till socialdepartementet en omfångsrik promemoria angående förskoleseminarierna och behovet av förskollärare (barnträdgårdslärarinnor). Därmed redovisas den första mera uttömmande undersökning rörande dessa problemkomplex, som gjorts i vårt land, och på grundval därav ställer socialstyrelsen en rad förslag rörande förskollärarutbildningen och det statliga stödet därtill. Nedanstående framställning ger ett referat av väsentliga punkter i promemorian, men kan icke göra anspråk på fullständighet.

Historik. Promemorian inleds med en historik över utbildningen av förskollärare i Sverige. Det visas där hur kraven på utbildning av personalen i småbarnsinstitutioner har växt med kunskaperna om förskolålderns betydelse. Så länge denna åldersperiod betraktades som ett tämligen betydelselöst genomgångsstadium, ansåg man sig inte behöva utbildad personal. Sedan man under 1900-talet genom vetenskapliga upptäckter av psykologer, läkare, tandläkare, näringsfysiologer m. fl. övertygats om att förskolåldern

[1] Artikelns fotografier är tagna i förskolor i Stockholm och Uppsala.

är det för hela livet grundläggande utvecklingsskedet, har man också tvingats att dra konsekvenserna av denna insikt. Man förstår nu vikten av att vården och fostran av barn i denna ålder verkligen främjar deras allsidiga utveckling. Likaså inser man angelägenheten av att bristfälligheter och felutvecklingar hos barn upptäcks i tidiga åldrar, då man ännu har goda chanser att korrigera eller motverka fysiska och psykiska skador. Ett samhälle, som accepterat dessa fakta, måste också inse betydelsen av att i småbarnsinstitutionerna ha personal med fullgod utbildning.

De första svenska förskoleseminarierna tillkom på initiativ av privatpersoner och sköttes helt av initiativtagarna. Längre fram startades och drevs några av föreningar. Ytterligare något längre fram i tiden har kommuner tagit initiativet och åtagit sig driften av seminarier, och slutligen har staten lämnat bidrag till seminariernas drift. Det statliga stödet är dock ännu otillräckligt; socialstyrelsen begär i sin här refererade promemoria en kraftig utökning därav.

Nu existerande svenska förskoleseminarier är följande: Fröbelinstitutets seminarium i Norrköping (1902), Örebro förskoleseminarium (1903), Uppsala förskoleseminarium (1912), Södra KFUK:s pedagogiska institut (1934) och Socialpedagogiska seminariet (1936), båda i Stockholm, Göteborgs förskoleseminarium (1944) och Luleå förskoleseminarium (1950). Tidigare har funnits ännu ett seminarium vid Margaretaskolan i Stockholm, vilket nedlade sin verksamhet 1939. Sammanlagt utexamineras årligen omkring 230 förskollärare från de 7 seminarierna.

Den första framställningen om statsbidrag till ett förskoleseminarium lämnades år 1936, då Fröbelföreningen i Norrköping begärde ett årligt anslag av 15 000 kronor, en ansökan som lämnades utan åtgärd. Sedermera upptogs frågan om statsunderstöd åt förskoleseminarierna av Centralförbundet för socialt arbete (1937), av befolkningskommissionen (1938), i en promemoria av undervisningsrådet J. Weijne (1939), av befolkningsutredningen (1943) och av dess delegation för den halvöppna barnavården (1943). 1944 fick förskoleseminarierna för första gången ett blygsamt anslag till s. k. kompletteringskurser för ofullständigt utbildad personal. Året efteråt kom anslaget till den reguljära utbildningen. Sedermera har frågan om statsunderstödet till förskoleseminarierna behandlats bl. a. av 1946 års kommitté för den halvöppna barnavården (1951) och av 1954 års familjeutredning (1955). Tab. 1 ger en överblick över statsanslagen till utbildningen av personal inom den halvöppna barnavården under perioden 1944/55—1956/57.

Det framgår av denna tabell, att det totala statsanslaget till samtliga förskoleseminarier under budgetåret 1945/46 var 170 000 kronor och att det under innevarande budgetår uppgår till 384 500 kronor. Nominellt har alltså statsanslaget stigit avsevärt. Man måste emellertid i detta sammanhang ta hänsyn till *dels* att levnadskostnadsindex stigit med 57 % från december 1945 till december 1956, *dels* att sedan 1945 tillkommit ett nytt enkelseminarium i Luleå, varjämte enkelseminariet i Göteborg utökats med en parallellavdelning till dubbelseminarium. Om statsbidraget på 170 000 kronor för

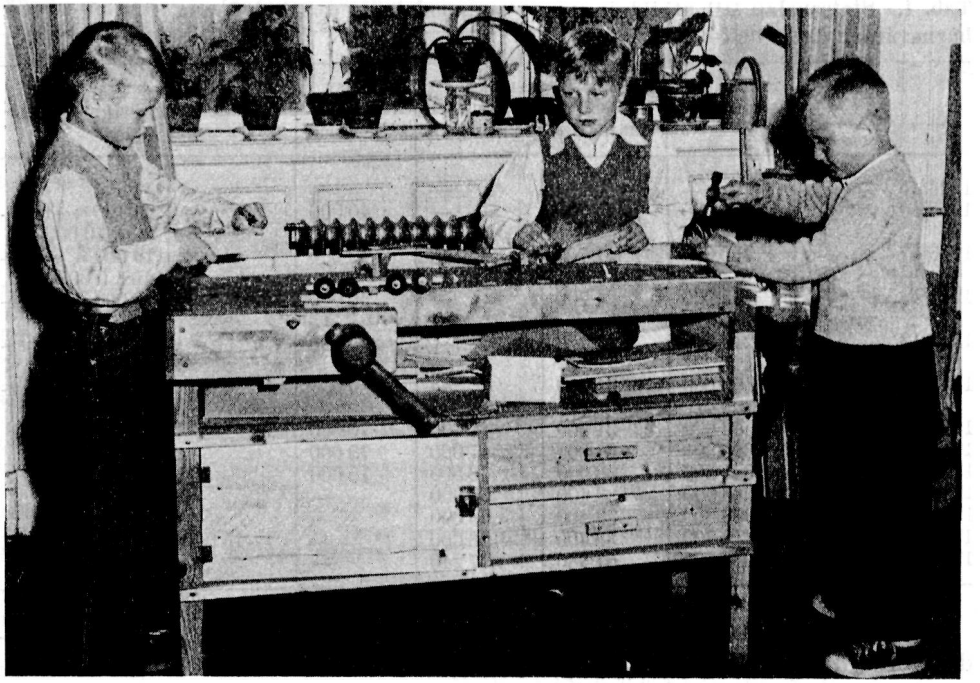

budgetåret 1945/46 uppräknas med ändringen i levnadskostnadsindex, erhålls för budgetåret 1956/57 en summa på 266 900 kronor. Statsanslagets ökning i dagens penningvärde utgör alltså 117 600 kronor. Om man från sistnämnda summa drar *dels* statsbidraget för 1956/57 på 51 280 kronor till det år 1950 inrättade seminariet i Luleå, *dels* statsbidraget till parallellavdelningen i Göteborg för 1956/57 på 25 960 kronor, finner man, att den sammanlagda nettoökningen under den gångna elvaårsperioden utgör blott 40 360 kronor.

Över hela vårt land planeras för närvarande en utvidgning av den halvöppna barnavården. Ständigt flera mödrar med små barn går ut i förvärvsarbete utanför hemmet; för andra mödrar utgör trångboddhet, bostadslöshet och de ökande trafikriskerna m. m. svårigheter vid småbarnens fostran. För en stor mängd mödrar är det alltså önskvärt och för andra helt nödvändigt, att samhället tillhandahåller förskolinstitutioner för kompletterande tillsyn, vård och fostran av deras förskolebarn. Samtidigt föreslår familjeberedningen nya former av personalkrävande försöksverksamhet inom halvöppen barnavård, och under de senaste åren efterfrågas förskollärare allt oftare inom de institutioner, som i allt hastigare takt växer fram för att tillgodose vården av handikappade småbarn av skilda kategorier. Socialstyrelsen hävdar, att en tillfredsställande tillgång på kvalificerad personal är en förutsättning både för försöksverksamheten och för den önskvärda ökningen av antalet institutioner för friska och handikappade småbarn. Det är mot denna bakgrund, dess promemoria lagts fram.

Tab. 1. Statsanslag till utbildningen av personal inom den halvöppna barnavården åren 1944—1956

År	Samtliga seminarier	Anslag till enkelseminarier	Anslag till dubbelseminarier	Anslag till stipendier	Anslag till fortbildningskurser	Anslag till kompletteringskurser
1944/45	—	—	—	—	—	14 800
1945/46	170 000	21 700	—	40 000	—	24 100 + stipendier 10 000
1946/47	195 000	21 700	—	40 000	1 000	19 000 + stipendier 5 000
1947/48	195 000	21 700	—	40 000	—	20 000 + stipendier 5 000
1948/49	210 000	21 700	—	55 000	—	20 000 + stipendier 5 000
1949/50	300 000	31 000	—	60 000	14 400	20 000 + stipendier 5 000
1950/51	303 000	31 000	47 000	70 000	—	—
1951/52	308 000	31 000	47 000	75 000	—	—
1952/53	321 500	33 000	48 500	75 000	—	—
1953/54	288 600	38 400	58 000	—	—	—
1954/55	288 600	38 400	58 000	—	—	—
1955/56	288 600	38 400	58 000	—	16 000	—
1956/57	384 500	51 280	77 240	—	—	—

Behovet av förskollärare. 1954 års familjeutredning gjorde i sitt betänkande Samhället och barnfamiljerna (SOU 1955: 29) vissa beräkningar rörande det framtida behovet av förskollärare. Man utgick då från den förutsättningen, att utbyggnaden av de statsunderstödda förskoleinstitutionerna i framtiden skulle ske i ungefär samma takt som under åren 1950—1955 och att den relativa personalåtgången skulle komma att vara densamma som då. Enligt dessa beräkningar skulle behovet av förskollärare år 1965 vara 2 700.

Till denna siffra lägger socialstyrelsen i sin PM det av familjeberedningen år 1956 beräknade behovet av ytterligare 90 förskollärare för försöks- och konsulentverksamhet. Det totala behovet år 1965 skulle sålunda uppgå till *lägst* 2 790 förskollärare.

Vid årsskiftet 1956/57 fanns det cirka 1 500 förskollärare vid de statsunderstödda institutionerna. Därtill kom ett beräknat antal av 150 förskollärare vid icke statsunderstödda institutioner. I allt hade man alltså ungefär 1 650 förskollärare.

Avgången från yrket var enligt av socialstyrelsen sammanställda uppgifter 13 % mellan verksamhetsåren 1953/54 och 1954/55. Med nuvarande utbildningskapacitet av 230 förskollärare per år och med ovannämnda avgångsprocent skulle det år 1965 finnas 1 755 förskollärare. Skillnaden mellan det framräknade behovet och tillgången på förskollärare blir alltså för perioden 1955—1965 inalles 1 035. Man skulle sålunda behöva utöka utbildningskapaciteten med minst 100 förskollärare årligen för att fylla det kalkylerade minimibehovet år 1965.

Bristen på personal inom halvöppen barnavård har varit mycket kännbar framför allt sedan årsskiftet 1956/57. För att häva den föreslår socialstyrelsen, att ett par förslag av 1946 års kommitté (SOU 1951: 15) genom-

Tab. 2. Anslag till enkelseminarium i ortsgrupp 3

Bidragsposter	Budgetåret 1956/57	Enligt socialstyrelsens förslag	Vid förstatligande
Rektorsarvode	3 000	—	—
Rektorslön, 78 %	—	18 954	—
» , 100 %	—	—	23 292
Föreståndarinnearvode	3 000	—	—
2 seminarielärare, 78 %	—	29 839	—
2 » , 100 %	—	—	38 256
Handledarearvoden	9 800	18 000	18 000
Lektioner och föreläsningar[1]	24 000	14 677	14 677
Hyresbidrag	6 000	8 000	—
Böcker och undervisningsmateriel	2 000	3 000	3 000
Kompensation för slopade terminsavgifter	3 000	28 200	28 200
Hälsokontroll, psykologiska prov	—	2 500	2 500
Procenttillägg på timlärararvoden	480	—	—
Sekreterare	—	—	8 500
Städerskor, tvätterskor, gårdskarlar, vaktmästare	—	—	7 500
Semester- och vikariatsarvoden	—	—	1 000
Bibliotekariearvoden	—	—	500
Skrivmateriel, trycksaker, telefon, porto, annonser	—	—	3 500
Hyra, värme, vatten, ljus, gas, el.kraft, rengöringsmedel, reparationer, underhåll av fastigheter	—	—	20 000
Underhåll av inventarier	—	—	500
Diverse och oförutsedda utgifter	—	—	5 000
Summa kronor	51 280	123 170	174 425

[1] Utom dem som ingår i rektors och seminarielärares löner.

De bidragsposter, som endast förekommer i kolumn 4, är hämtade ur *Norrköpings stads utgifts- och inkomststat för år 1957, 16 C 4. Halvöppen barnavård, Nämnden för Fröbelinstitutet, Seminariet.* Siffrorna är något avrundade. — Inberäknas kostnaderna för pensioner och understöd m. m. måste årskostnaden för enkelseminarium vid förstatligande beräknas till lägst 200 000 kronor. Härtill kommer vissa engångskostnader vid övertagandet, för vilka dock en särskild värdering måste göras.

förs från och med år 1958, nämligen *dels* utvidgandet av Fröbelinstitutets seminarium till dubbelseminarium, *dels* inrättandet av ett seminarium i Skåne. Det senare föreslås förlagt till antingen Lund eller Malmö och avses från början bli dubbelseminarium. Vidare föreslår socialstyrelsen, att en kompletteringskurs för ofullständigt utbildad personal anordnas vid Uppsala förskoleseminarium under tiden augusti 1958—april 1959; på så vis skulle man få ett välbehövligt tillskott av förskollärare ett år tidigare än eleverna vid de föreslagna nya kurserna i Skåne och Norrköping kan utexamineras.

Vidare föreslår socialstyrelsen, att principbeslut fattas om förstatligande av förskoleseminarierna från och med budgetåret 1960/61. Till dess förstatligandet kan genomföras, föreslås de ganska vittgående ekonomiska lättnader för seminarierna, som framgår av tab. 2.

Undervisningen vid förskoleseminarierna. Utbildningsmålet för den 2-åriga grundkursen vid förskoleseminarierna föreslås i socialstyrelsens promemoria begränsat därhän, att kursen ger kompetens att som förskollärare handha en grupp barn i åldern 2—7 år i förskolinstitution (»normalinstitution») enligt av socialstyrelsen föreskrivna normer. För övriga arbetsuppgifter skall

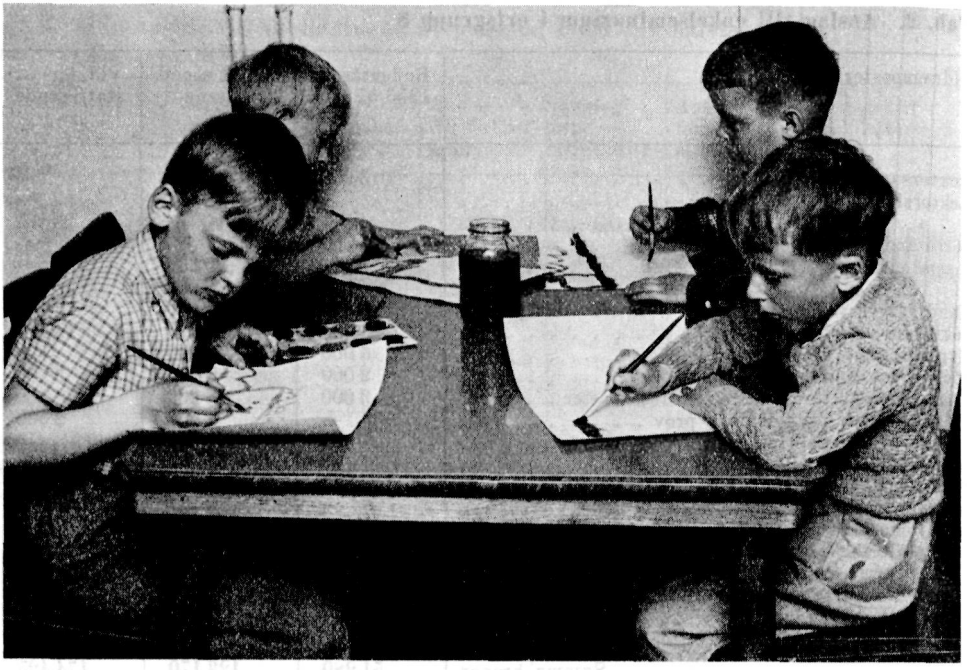

erfordras specialutbildning utöver den 2-åriga grundutbildningen, även om man naturligtvis under åtskilliga år framåt måste kunna medge dispens från detta krav.

Både kvinnliga och manliga elever bör liksom hittills kunna mottas vid förskoleseminarierna. Utbildningen där bör även i fortsättningen vara tillgänglig för utländska medborgare.

Inträdesåldern vid dessa seminarier har hittills varit 20—30 år. Som framgår av tab. 3 har den genomsnittliga inträdesåldern varit omkring 22 år under den senaste 5-årsperioden (småskoleseminarium: 17—28 år).

Socialstyrelsen föreslår nu, att minimiåldern sänks så att bestämmelsen i fortsättningen blir att vederbörande under inträdesterminen uppnår lägst 19 år. Dispens bör undantagsvis kunna medges både uppåt och nedåt. Med den föreslagna bestämmelsen skulle förskollärarna uppnå myndig ålder före

Tab. 3. Elevernas inträdesålder vid förskoleseminarierna under åren 1952—1956

År	Antal elever	Ålder (medelvärde)
1952	239	22,14
1953	240	21,67
1954	234	21,81
1955	236	21,86
1956	237	21,71

Tab. 4. Vid förskoleseminarierna åren 1952—1956 intagna elevers skolutbildning

Skolutbildning	År					Summa
	1952	1953	1954	1955	1956	
Hela antalet intagna elever . . .	239	240	234	236	237	1 186
Därav i % med						
studentexamen	2,1	2,1	1,7	1,3	1,7	1,8
normalskolekompetens	26,8	30,4	31,6	29,7	25,7	28,8
realexamen	30,9	37,9	32,5	30,5	40,9	34,6
folkhögskola (2 vinterkurser). .	40,2	29,6	34,2	38,5	31,7	34,8

eller kort efter avslutandet av grundkursen, vilket måste anses vara tillräckligt.

Enligt nuvarande statsbidragsbestämmelser skall inträdessökande för att antas som elev vid förskoleseminarium uppvisa betyg över undergången realexamen eller högre examen, avgångsbetyg från högre folkskola, intyg om bevistad andra årskurs vid folkhögskola eller bevis om på annat sätt inhämtade motsvarande kunskaper. Några inträdesprov förutsätts däremot ej.

Med dessa bestämmelser får man mycket ojämna elevgrupper (se tab. 4), vilket utgör en svårighet vid undervisningen. Socialstyrelsen föreslår därför, att i fortsättningen de inträdessökande, som icke har realexamen eller högre examen, skall undergå skriftliga och muntliga inträdesprov i vissa grundläggande ämnen och därvid lämna bevis om med realexamen jämförliga kunskaper i dessa ämnen.

Nuvarande statsbidragsvillkor föreskriver även, att den inträdessökande skall uppvisa *dels* intyg om tillfredsställande förutbildning i barnavård, *dels ock* bevis om praktik vid institution för halvöppen eller sluten barnavård.

Tab. 5. Vid förskoleseminarierna åren 1952—1956 intagna elevers förpraktik

Förpraktikens art	År					Summa
	1952	1953	1954	1955	1956	
Hela antalet intagna elever . . .	239	240	234	236	237	1 186
därav i % med						
barnsköterskeutbildning	88,3	80,8	88,5	91,9	91,6	88,2
praktik på B.B.-avdelning	5,9	7,5	10,3	6,8	5,9	7,3
praktik inom inst. för halvöppen barnavård:						
daghem	51,9	53,3	48,7	50,8	57,0	52,4
barnträdgård	48,5	60,4	66,2	63,6	67,1	61,1
e.m.-hem	1,3	2,1	4,3	8,1	4,6	4,0
praktik på barnhem	28,0	21,7	26,9	33,5	27,8	27,6
» på koloni	46,4	46,7	49,6	48,7	53,2	48,9
» inom sjukvårdsanstalt . .	47,7	45,8	44,4	61,4	56,1	51,1
» i familj	65,3	59,6	68,8	76,3	75,1	69,0
hushållskurs	42,3	43,3	42,3	47,9	59,9	47,1
övrigt *	66,1	67,1	59,4	56,4	48,9	59,6

* Såsom sömnad, kontorsplatser, utlandsvistelser, preparandkurser, m. m.

Dessa bestämmelser tolkas vanligen så, att den sökande för att bli antagen som elev vid förskoleseminarium skall ha genomgått barnsköterskekurs och dessutom ha praktiserat minst en termin vid daghem, barnträdgård eller barnhem. I praxis har de inträdessökande emellertid haft en avsevärt mer omfattande förpraktik; se tab. 5. Kraven på tillfredsställande förpraktik har alltså kommit att bli betungande för de sökande. Barnsköterskekursen är tidskrävande, ibland upp till 1 år. Den medför också en del dubbelläsning: vissa ämnen läses på såväl barnsköterskekursen som förskoleseminariet. På så vis blir utbildningen ur samhällets synpunkt onödigt dyrbar. Socialstyrelsen söker i sin PM att finna en väg att begränsa barnavårdskursen till 4 månader och eliminera dubbelläsningen. I övrigt anses blott en termins praktik vid statsunderstödd institution för halvöppen eller sluten barnavård erforderlig.

Hittills har det icke funnits möjlighet att från förskoleseminariernas undervisning avstänga en intagen, men som olämplig befunnen elev. Den enda möjligheten att avlägsna en sådan elev är att avråda henne från att fortsätta utbildningen. Socialstyrelsen begär nu med tanke på de många barn, en förskollärare skall handha, en uttrycklig möjlighet för seminariets rektor att efter hörande av seminariets läkare och kollegium besluta om en icke lämplig elevs avstängning från undervisningen; beslutet skall för att äga giltighet underställas socialstyrelsens prövning.

Eftersom de olika förskoleseminarierna grundats av olika initiativtagare och hittills haft ett mycket knappt statsunderstöd, har tillsynsmyndigheten hittills icke varit benägen att alltför mycket förenhetliga undervisningen.

Med föreslagen utvidgning av statsunderstödet, respektive förstatligande av seminarierna, finner socialstyrelsen dock nu tiden mogen för genomförande av större enhetlighet i fråga om undervisningsplaner, kursplaner och timplaner likaväl som beträffande betygsformulär m. m. Arbetet för att utarbeta dylika planer och formulär pågår under vårterminen 1957 i samverkan mellan socialstyrelsen och representanter för förskoleseminarierna.

Fortbildning. Promemorian behandlar utförligt behovet av fortbildning för förskollärare. Som ovan nämnts föreslås ju att den 2-åriga seminarieutbildningen i framtiden endast skall ge kompetens att handha en grupp barn i åldern 2—7 år och att för övriga uppgifter skall erfordras specialutbildning. Socialstyrelsen föreslår nu, att ett statligt speciallärarseminarium för förskollärare skall inrättas i Stockholm. Därvid bör det ena av de nu befintliga förskoleseminarierna därstädes omdanas för denna uppgift, medan det andra utvidgas till dubbelseminarium. Intill dess speciallärarseminariet kan börja sin verksamhet, föreslås årliga statliga fortbildningskurser.

I detta sammanhang visar socialstyrelsen resultaten av sin i oktober 1956 gjorda enquête bland landets förskollärare angående behovet av fortbildningskurser; se tab. 6 och 7.

För budgetåret 1958/59 föreslås i promemorian tre 4-veckorskurser, varav en för daghemsföreståndarinnor, en för kommunala konsulenter för halvöppen barnavård och en för förskollärare, som mottar elever av annat slag än seminarieelever för teoretisk och/eller praktisk undervisning. Dessutom begärs för samma budgetår en 16-veckorskurs för förskollärare, verksamma bland handikappade barn, samt medel för anordnandet av konferenser med seminariernas personal, kommunala konsulenter för halvöppen barnavård samt huvudmän för seminarier och förskolinstitutioner i landet. Sammanlagt uppgår det begärda anslaget till fortbildning under budgetåret 1958/59 till 101 000 kronor.

Tab. 6. Behovet av fortbildningskurser för förskollärare enligt svaren på socialstyrelsens enkät i oktober 1956 *

Utbildningsalternativ	Antal svar	Fördelning i %
Antal anmälningar	1 794	100
Därav till kurs för förskollärare rörande:		
1. mottagande av elever, hospitanter, praktikanter (ej seminarieelever) i praktik	392	22
2. meddelande av teoretisk undervisning åt elever	157	9
3. verksamhet bland handikappade förskolebarn	284	16
4. » som sysselsättningsterapeut bland förskolebarn på sjukhus	256	14
5. » som avdelningslärare vid eftermiddags-(fritids-)hem	150	8
6. » som daghemsföreståndarinna	278	15
7. » som kommunal konsulent för halvöppen barnavård	121	7
8. » som praktikhandledare vid förskoleseminarier	134	8
9. » som seminarierektor eller -föreståndarinna	22	1

* Frågeformulär utsändes till 1 600 förskollärare. Av dessa hade inom utsatt tid 958 besvarat detsamma. 922 (96 %) av dessa anmälde sig till en eller flera av kurserna. 36 (4 %) angav att de icke önskade delta i någon kurs. Dessa senare angav vanligen också skälen härtill: ingång i pensionsåldern, graviditet etc.

Tab. 7. Utbildningsalternativ för arbete bland handikappade förskolebarn

(284 förskollärare, som enligt tab. 6 önskar delta i kurser rörande handikappade barn, har ofta lämnat flera alternativ. Det föreligger därför 384 anmälningar till de olika kurserna enligt nedanstående fördelning.)

Utbildningsalternativ	Antal svar	Fördelning i %
Antal anmälningar	**384**	**100**
Därav till kurs för verksamhet bland:		
1. psykiskt efterblivna barn	109	27
2. barn med talrubbningar	100	26
3. spastiska barn	77	21
4. hörselskadade barn	76	20
5. blinda barn	22	6

Tillsynsmyndighet. Frågan huruvida tillsynen över förskoleseminarierna bör åvila socialstyrelsen eller flyttas till annan myndighet har diskuterats av tidigare utredningar på området och upptas även i här refererade promemoria. Socialstyrelsen hävdar att det nu ännu mindre än tidigare föreligger några skäl att flytta tillsynen. Styrelsen har ju tillsynen över daghem, barnträdgårdar och eftermiddagshem, och seminariernas hela verksamhet är intimt förknippad med dessa institutioner: utbyggnaden av den halvöppna barnavården är sålunda helt beroende av utbildnings- och fortbildningsmöjligheterna vid förskoleseminarierna och vice versa. Styrelsen har numera ett decenniums erfarenhet som central tillsynsmyndighet över såväl institutioner som seminarier.

En utökning av socialstyrelsens personal är emellertid erforderlig. Socialstyrelsen föreslår därför att vid styrelsens avdelning för halvöppen barnavård inrättas en befattning för statens inspektör för förskoleseminarierna. Förutom tillsynen över dessa seminarier skulle planerandet och i viss mån även ledandet av fortbildningsverksamheten åvila denna tjänsteman, som också skulle kunna påräknas för forskningsarbete inom den halvöppna barnavården och som psykologisk-pedagogisk rådgivare vid den försöksverksamhet, som planeras i enlighet med förslag av familjeberedningen. Samtidigt med inrättandet av denna befattning kan en byråsekreterartjänst i befordringsgången indras. Därjämte föreslår socialstyrelsen, att en tjänst som kanslibiträde nyinrättas på avdelningen för halvöppen barnavård.

Den nya spritlagstiftningen och nykterhetsnämndernas verksamhet

Av aktuarie *Thore Grönqvist*, socialstyrelsen

År 1956 var som bekant det första hela kalenderåret sedan motboken avskaffats och den nya nykterhetsvårdslagen trätt i kraft. För att så snabbt som möjligt få en uppfattning av nykterhetsnämndernas verksamhet under detta år har socialstyrelsen genom länsnykterhetsnämndernas försorg infordrat vissa summariska och preliminära uppgifter. En sammanställning av dessa redovisas i följande tabeller.

Jämförelsen sker med år 1955. I tab. 1 redovisas antalet ingripanden av olika slag på landsbygden och i städerna. Ökningen från 1955 till 1956 av hela antalet personer mot vilka ingripande skett av nykterhetsnämnd, utgjorde för hela riket 46 %. Uppgången var större i städerna (51 %) än på landsbygden (37 %). Som framgår av tab. 2 var uppgången mycket olika i skilda delar av riket.

Det bör kommas ihåg, att den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 oktober 1955 och att följaktligen redan siffrorna för detta år bör ha hunnit

Tab. 1. Nykterhetsnämndernas verksamhet åren 1955 och 1956

	Antal ingripanden av vidstående slag				Ökning i %
	Totalt		Per 1 000 av folkmängden		
	1955	1956	1955	1956	
Landsbygden					
Endast undersökta fall	6 798	10 539	1,8	2,9	55,0
Lindriga förebyggande åtgärder	6 372	8 205	1,7	2,2	28,8
Strängare åtgärder	3 421	4 047	0,9	1,1	18,3
Hela antalet ingripanden	**16 591**	**22 791**	**4,5**	**6,2**	**37,4**
Städerna					
Endast undersökta fall	7 369	15 049	2,1	4,2	104,2
Lindriga förebyggande åtgärder	14 056	21 766	4,0	6,0	54,9
Strängare åtgärder	10 715	11 757	3,0	3,3	9,7
Hela antalet ingripanden	**32 140**	**48 572**	**9,1**	**13,5**	**51,1**
Hela riket					
Endast undersökta fall	14 167	25 588	2,0	3.5	80,6
Lindriga förebyggande åtgärder	20 428	29 971	2,8	4,1	46,7
Strängare åtgärder	14 136	15 804	2,0	2,2	11,8
Hela antalet ingripanden	**48 731**	**71 363**	**6,7**	**9,8**	**46,4**

Tab. 2. Nykterhetsnämndernas verksamhet år 1956 länsvis, hela riket*

Län	Antal ingripanden av nedanstående slag			Hela antalet ingripanden		Ökning sedan 1955	
	Endast undersökning	Lindriga förebyggande åtgärder	Strängare åtgärder	Totalt	Per 1 000 av folkmängden	Totalt	i %
Stockholms stad	3 267	4 351	2 530	10 148	12,9	4 847	91,4
Stockholms	2 154	1 137	916	4 207	10,6	1 352	47,4
Uppsala	284	683	254	1 221	7,6	129	11,8
Södermanlands	982	1 054	273	2 309	10,5	722	45,5
Östergötlands	1 376	2 385	886	4 647	13,1	1 597	52,4
Jönköpings	589	896	359	1 844	6,6	436	31,0
Kronobergs	708	310	195	1 213	7,6	457	60,4
Kalmar	688	561	379	1 628	6,9	555	51,7
Gotlands	225	97	60	382	6,7	68	21,7
Blekinge	317	659	354	1 330	9,1	423	46,6
Kristianstads	584	516	286	1 386	5,4	455	48,9
Malmöhus	3 042	2 323	2 042	7 407	12,3	2 371	47,1
Hallands	614	527	282	1 423	8,5	175	14,0
Göteborgs o. Bohus	1 453	3 114	1 313	5 880	10,0	1 727	41,6
Älvsborgs	429	2 549	636	3 614	9,8	919	34,1
Skaraborgs	582	674	305	1 561	6,3	403	34,8
Värmlands	1 588	1 468	738	3 794	12,1	1 315	53,0
Örebro	691	1 208	759	2 658	10,4	731	37,9
Västmanlands	388	1 249	438	2 075	9,5	535	34,7
Kopparbergs	1 160	727	400	2 287	8,2	945	70,4
Gävleborgs	1 103	1 151	706	2 960	10,1	278	10,4
Västernorrlands	1 188	712	528	2 428	8,4	778	47,2
Jämtlands	354	302	221	777	5,4	231	42,3
Västerbottens	747	816	388	1 951	8,2	545	38,8
Norrbottens	1 075	602	556	2 233	8,9	638	40,0
Summa	**25 588**	**29 971**	**15 804**	**71 363**	**9,8**	**22 632**	**46,4**

* Motsvarande tabell för landsbygden resp. städerna kan erhållas i stencil hos socialstyrelsens statistiska byrå.

i viss mån påverkas av de nya förhållandena. I själva verket ökade antalet fall med 25 % från 1954 till 1955. Från 1954 till 1956 utgjorde ökningen inte mindre än 83 %.

Det bör starkt understrykas, att omfattningen av nykterhetsnämndernas verksamhet i allmänhet bestäms av två faktorer, nämligen dels nykterhetstillståndet, dels intensiteten av den av nykterhetsnämnderna bedrivna verksamheten. För fjärde kvartalet av 1955 samt hela 1956 tillkommer ytterligare en omständighet, nämligen nykterhetsvårdslagens vidgade ingreppsområde i jämförelse med alkoholistlagens. Det är alltså inte enbart försämringar i nykterhetstillståndet som avspeglas i de här publicerade siffrorna. Den nya lagstiftningen har ju åsyftat och även lett till en ökad verksamhet hos nykterhetsnämnderna, som skulle ha resulterat i ett ökat antal fall, även om nykterhetstillståndet varit oförändrat.

Nyanordnade ålderdomshem 1947—1956

Av byråsekreterare *Marja Lundquist*, socialstyrelsen

I Sociala Meddelanden 1955: 5 lämnades upplysningar rörande nybyggda samt om- och tillbyggda ålderdomshem, vilka tagits i bruk under tiden 1947 —november 1954. I anslutning därtill följer här en sammanställning angående det totala antalet nyanordnade ålderdomshem, som tagits i bruk under de första tio år, varunder de av riksdagen år 1947 antagna riktlinjerna för anordnande av ålderdomshem tillämpats.

Diagram 1

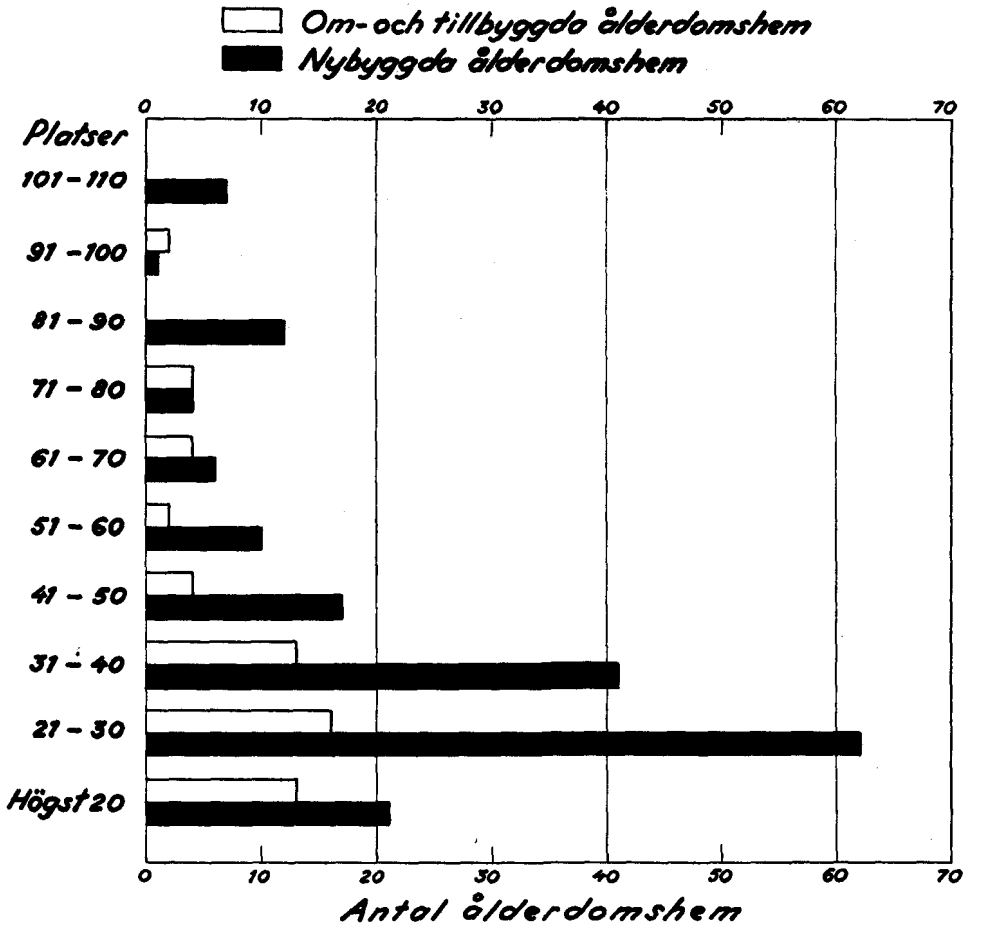

Härutöver finns tre nybyggda ålderdomshem med respektive 111, 126 och 207 vårdplatser.

Diagram II

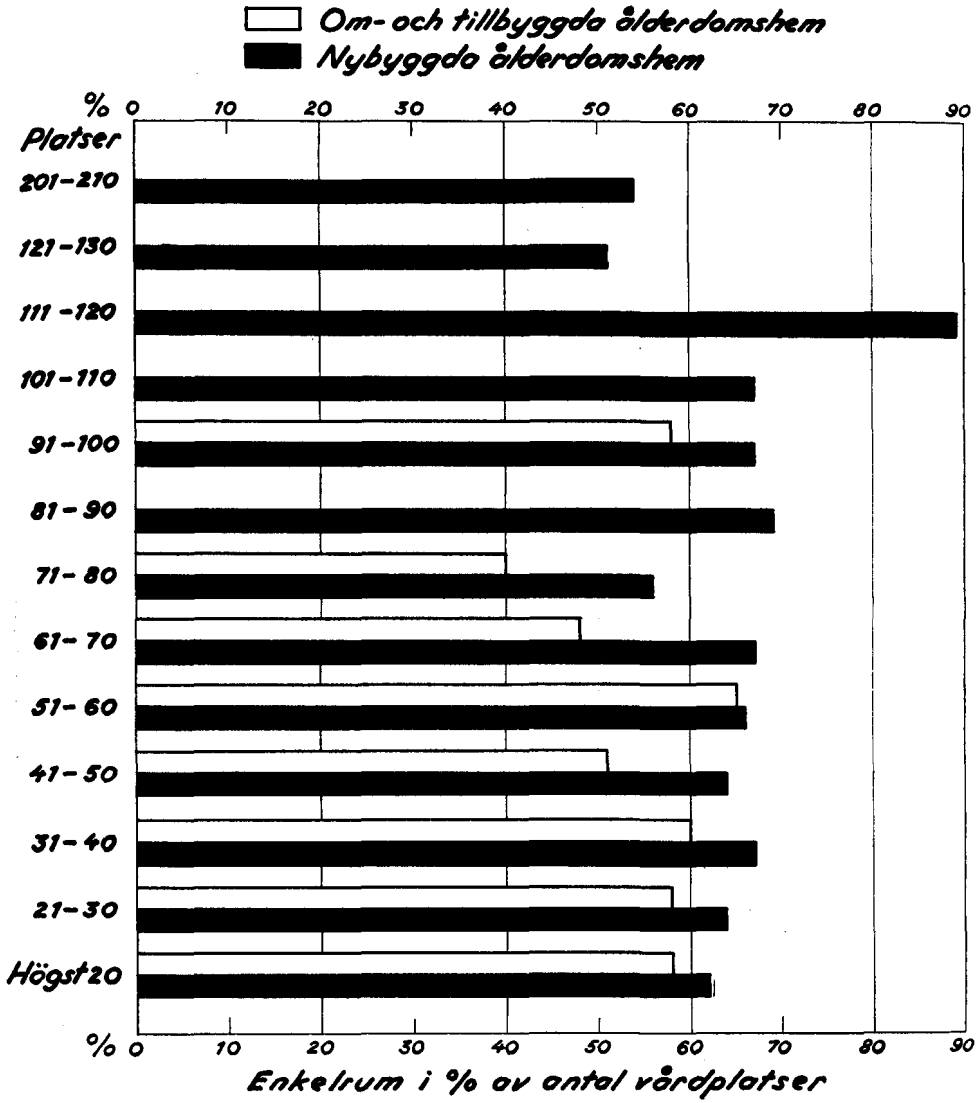

Det totala antalet under åren 1947—1956 i enlighet med 1947 års riktlinjer färdigställda ålderdomshem var 242 med sammanlagt 9 848 vårdplatser. Av dessa hem har 54 % 21—40 vårdplatser och 77 % högst 50 vårdplatser; 55 % av vårdplatserna är anordnade i ålderdomshem med högst 50 vårdplatser. Fördelningen av hemmen på olika storleksgrupper framgår av följande tabell, som även anger antalet vårdplatser och antalet enkelrum.

Av de 242 nyanordnade ålderdomshemmen är 184 hem (76 %) helt nybyggda och 58 (24 %) om- och tillbyggda. I de helt nybyggda hemmen återfinns 79 % av de nyanordnade vårdplatserna.

Antal nyanordnade ålderdomshem fr. o. m. 1947 t. o. m. 1956 efter platsantal samt antal vårdplatser och enkelrum

Antal platser	Ålderdomshem		Vårdplatser			
	Antal	%	Antal	%	Därav i enkelrum	
					Antal	% *
högst 20	34	14	575	6	349	61
21— 30	78	32	2 019	20	1 271	63
31— 40	54	22,3	1 898	19	1 238	65
41— 50	21	9	955	10	586	61
51— 60	12	5	654	7	428	65
61— 70	10	4	650	7	382	59
71— 80	8	3,3	599	6	287	48
81— 90	12	5	1 036	11	716	69
91—100	3	1,2	289	3	177	61
101—110	7	3	729	7	489	67
111—120	1	0,4	111	1	99	89
121—130	1	0,4	126	1	64	51
201—210	1	0,4	207	2	111	54
Samtliga	**242**	**100**	**9 848**	**100**	**6 197**	**63**

* Av samtliga vårdplatser i storleksgruppen.

I diagram I redovisas fördelningen på de olika storleksgrupperna av de nybyggda samt de om- och tillbyggda hemmen med högst 110 vårdplatser.

Av det totala vårdplatsantalet är 63 % anordnade i enkelrum; motsvarande procentsiffra är 65 för de nybyggda hemmen och 54 för de om- och tillbyggda. Diagram II utvisar antalet enkelrum i procent av antalet vårdplatser i de olika storleksgrupperna av de nybyggda samt de om- och tillbyggda hemmen.

Meddelanden

LO, TCO och SAF upprättar stipendiefond för arbetsrättsforskning. Bland företrädare för arbetsmarknadens organisationer har visat sig ett växande intresse för en intensivare forskning på arbetsrättens område, särskilt i fråga om grundläggande frågeställningar rörande praktiska arbetsrättsliga arbetsmarknadsproblem. För att möjliggöra sådan forskning har från olika håll aktualiserats tanken på en särskild arbetsmarknadens stipendiefond för arbetsrättslig forskning, vilken skulle administreras av arbetsmarknadens topporganisationer.

Ifrågavarande ändamål har nu tillgodosetts genom skapandet av en dylik stipendiefond till vilken Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation vardera förbundit sig att tillskjuta 5 000 kronor årligen under minst tre år. För fördelningen av stipendiemedlen har utsetts en styrelse bestående av arbetsdomstolens ordförande, de fyra ordinarie arbetsgivar- och arbetarrepresentanterna samt den särskilda tjänstemannarepresentanten i nämnda domstol.

Konstitutionsutskottet om utlänningar i svensk statstjänst. Förberedande åtgärder har vidtagits inom justitiedepartementet för utredning av frågan om en mera tidsenlig och konsekvent utformning av bestämmelserna i regeringsformens 28 § om svenskt medborgarskap såsom villkor för erhållande av offentlig tjänst i Sverige. Vid sådant förhållande anser konstitutionsutskottet en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, såsom begärts i motion, vara obehövlig. Emellertid har själva utredningsarbetet ännu ej kunnat igångsättas. I anledning härav framhåller utskottet betydelsen — bland annat för det nordiska samarbetet — av att utredningsarbetet igångsätts och bedrivs på sådant sätt, att resultatet härav kan föreläggas riksdagen under nuvarande valperiod till andra kammaren. Utskottet anser önskvärt att denna uppfattning delges Kungl. Maj:t.

Vetenskapsakademien utdelar resestipendium för studier av alkoholistvården i USA och Canada. För studier av olika behandlingsmetoder vid alkoholism i USA och Canada har Vetenskapsakademien tilldelat förste byråinspektören Daniel Wiklund ett stipendium på 7 500 kr ur Hierta-Retzius' stipendiefond.

Expertutnämningar i nykterhetsvårdsutredningen. Socialministern har som experter åt nykterhetsvårdsutredningen för frågor om den öppna vården av alkoholmissbrukare tillkallat nykterhetsvårdskonsulent Christina Bengtsson, överläkare H. A. Forssman, socialvårdschef K. G. A. Gullberg, förste provinsialläkare G. T. W. Lundin, rektor H. E. Törnquist och förste byråinspektör D. Wiklund, samt som expert för statsbidragsfrågor tf. förste kanslisekreterare A. B. Carlsson.

Arbetsmarknadsparterna tillsätter kommitté för studium av alkoholfrågan i arbetslivet. Svenska arbetsgivareföreningens och Landsorganisationens gemensamma arbetarskyddsnämnd har tillsatt en kommitté med uppgift att behandla alkoholfrågan ur arbetslivets och arbetarskyddets synpunkt. Kommittén skall samla in och studera de utredningar, som utförts i alkoholfrågan i Sverige och utlandet, samt verka för utbyte av erfarenheter inom företagen rörande redan vidtagna åtgärder mot bruk av alkohol under arbetstid. Kommittén skall ej bedriva egna forskningar utan främst fungera som ett clearingorgan. Därutöver skall den kunna biträda med rådgivning åt företag och organisationer samt på begäran lämna anvisning om expertis i alkoholfrågor.

Till ledamöter i kommittén har utsetts professor Sven Forssman, ordförande, professor Leonard Goldberg, docent Gunnar Lundquist, ombudsman Ture Flyboo, förbundsordförande Sune Eriksson och kanslichef Erik Thörnberg, vilken sistnämnde även skall vara kommitténs sekreterare.

Socialstyrelsens utlåtande över förslag till konvention mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande social trygghet. Utbytet av arbetskraft mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland (i det följande benämnd Tyskland) är betydande. För närvarande är Sverige till övervägande delen mottagande. Enligt vad socialstyrelsen inhämtat från arbetsmarknadsstyrelsen fanns den 1 april 1957 omkring 20 000 arbetsanmälda tyska medborgare i Sverige, därav hälften män och hälften kvinnor. Antalet i Tyskland arbetande svenskar torde kunna beräknas till omkring 2 000. En stor del av dessa senare torde vara anställda i svenska företag.

Utvecklingen på den västeuropeiska inklusive den nordiska handels- och arbetsmarknaden kan medföra att utbytet av arbetskraft länderna emellan kommer att öka under de kommande åren. Med hänsyn till att utbytet av arbetskraft sålunda är och kan förväntas förbli livligt anser socialstyrelsen det vara angeläget att sociala förmåner för tyskar i Sverige och svenskar i Tyskland i görligaste mån kan utgå i enlighet med principen om likställighet med vistelselandets medborgare. Från dessa synpunkter hälsar socialstyrelsen det föreliggande konventionsförslaget med tillfredsställelse.

Vid sin granskning av förslaget har socialstyrelsen ansett sig böra beakta *dels* att utlänningar, som mera stadigvarande vistas här i landet, enligt den svenska sociallagstiftningen i många fall är tillförsäkrade samma förmåner som svenska medborgare och på enahanda villkor som dessa, och *dels* att vissa avtal på ifrågavarande område redan träffats med Tyskland, nämligen tre avtal rörande social trygghet samt social och medicinsk hjälp. Dessa har undertecknats av Europarådets medlemsstater och för Sveriges del trätt i kraft i förhållande till Tyskland den 1 september 1956. Avtalen omfattar praktiskt taget hela socialvårdsområdet. I samtliga dessa avtal har stadgats att avtalsbestämmelserna icke skall medföra någon inskränkning i de bestämmelser i internationella konventioner, som är fördelaktigare för förmånstagaren. Å andra sidan är det givet att i den mån Europarådets avtal skulle omfatta områden som icke regleras i förevarande konventionsförslag de förstnämnda avtalen skall äga giltighet. Huruvida ett sådant förhållande är för handen i något större antal fall undandrar sig socialstyrelsens bedömande. Ett exempel härpå utgör emellertid bestämmelserna rörande hemsändning i artiklarna 6—10 i Europakonventionen om social och medicinsk hjälp, vilka saknar motsvarighet i förevarande konventionsförslag. Här äger alltså Europakonventionens bestämmelser giltighet. Ur praktiska synpunkter är det givetvis önskvärt, att de tillämpande myndigheterna och tjänstemännen i frågor rörande rättigheter och skyldigheter på det sociala området endast har att — för varje stat — ta hänsyn till bestämmelser i en enda konvention. Det vore därför fördelaktigt, om konventionsförslagets bestämmelser kunde kompletteras med sådana bestämmelser i Europarådskonventionerna, som icke omfattas av förslaget.

Enligt de berörda bestämmelserna i artiklarna 2 och 3 av konventionsförslaget skall tyska medborgare vara likställda med svenska med avseende på bland annat rättigheter som följer av »lagstiftningen om allmän sjukförsäkring». Socialstyrelsen förutsätter att även förmånen av kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel skall tillkomma förbundsrepublikens medborgare som vistas i Sverige.

I slutprotokollet till konventionen den 15 september 1955 mellan de nordiska länderna har, till belysning av konventionens omfattning, intagits en förteckning över de vid tidpunkten för dess undertecknande gällande förmåner, som åsyftas i konventionen. Under rubriken »Förmåner vid havandeskap och barnsbörd» har sålunda i nämnda konvention intagits nio sådana förmåner. Måhända bör det övervägas att i slutprotokollet till konventionen beträffande den nu berörda rubriken inta en motsvarande förteckning.

Bestämmelsen i artikel 4 mom. 1 utsäger att vid genomförandet av socialförsäkring-

en skall lagstiftningen i det fördragsslutande land tillämpas, inom vars område den sysselsättning utövas, som utgör förutsättning för försäkringen. Åsyftas härmed för Sveriges del endast yrkesskadeförsäkringen torde detta på något sätt böra komma till uttryck.

I artikel 28 a, som reglerar lagstiftningen om barnbidrag, har — beträffande barn, som icke är svensk medborgare — intagits det i lagen om allmänna barnbidrag stadgade kravet på att barnet skall uppfostras av person som är bosatt och mantalsskriven i Sverige, varför hinder enligt svensk lagstiftning mot bestämmelsens genomförande icke föreligger. Motsvarande bestämmelser gäller enligt särskilt förbehåll i överenskommelser enligt Europarådsavtalet. Mödrahjälp skall enligt huvudregeln i artikel 2 och i konventionsförslaget utgå jämlikt bestämmelserna i den svenska lagstiftningen dvs. till kvinna, som författningsenligt skall vara mantalsskriven i Sverige. Enligt Europarådsavtalet krävs däremot att vederbörande skall ha uppehållit sig sex månader i landet samt vara stadigvarande bosatt därstädes. Även bestämmelsen i artikel 27, mom. 2, som ger tysk medborgare, som är bosatt i Sverige rätt till särskilt barnbidrag på samma villkor som svensk medborgare synes innebära en ändring av gällande bestämmelser. I Europarådsavtalet stadgas nämligen att vederbörande skall ha uppehållit sig i förmånslandet minst 15 år efter fyllda 20 år, samt att ha varit stadigvarande bosatt där oavbrutet minst 5 år omedelbart före ansökan om förmån och alltjämt är det. Den nya bestämmelsen kräver ingen lagändring med hänsyn till avtalsklausulen i 3 § i lagen om särskilda barnbidrag. Socialstyrelsen har intet att erinra mot vad som sålunda föreslagits rörande allmänna barnbidrag, mödrahjälp och särskilda barnbidrag.

I protokollet över de svensk-tyska förhandlingarna i Bonn den 22 november—3 december 1955 (Bil. A) har under punkten 3 framhållits att enligt den tyska delegationens uppfattning även försäkringsperioder inom den tyska sjukförsäkringen borde tillgodoräknas vid uppfyllandet av det inom den svenska lagstiftningen angående moderskapshjälp uppställda villkoret om en försäkringstid av 270 dagar före förlossningen. Den svenska delegationen förklarade sig komma att uppta denna fråga till förnyad prövning. Socialstyrelsen ställer sig på denna punkt ytterst tveksam till det tyska förslaget.

I olika sammanhang — se exempelvis artiklarna 31, 33 och 38 — förekommer sådana uttryck som »socialförsäkringens myndigheter», »socialförsäkringens område» etc. Med hänsyn till att ifrågavarande bestämmelser i viss utsträckning torde böra tillämpas även för annan verksamhet än socialförsäkring synes en vidsträcktare beteckning böra användas.

I utkastet till arbetslöshetsförsäkringskonventionen synes icke ha intagits några bestämmelser som begränsar hithörande rättigheter och skyldigheter till att avse personer, som vistats viss tid i landet eller som utfört arbete under viss tid, vilket senare är ett oeftergivligt krav inom arbetslöshetsförsäkringen. Styrelsen anser att man i förevarande avseende bör uppställa vissa krav även beträffande hjälpverksamheten. Det kan erinras om, att medborgare i sådan stat med vilken icke träffats någon överenskommelse om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet, jämlikt bestämmelser som arbetsmarknadsstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utfärdat, icke erhåller arbetslöshetshjälp förrän han arbetat i Sverige under ett år. Motsvarande tidsfrist gäller även enligt särskilt förbehåll från svensk sida vid överenskommelser mellan Sverige och Europarådets övriga medlemsstater. Vid överenskommelser Europarådets övriga medlemsstater emellan krävs att den hjälpsökande stadigvarande bosatt sig i den fördragsslutande staten före arbetslöshetens början och att han uppehållit sig sex månader inom statens område. Socialstyrelsen som anser att någon tidsfrist bör uppställas även i förevarande konvention, vill ifrågasätta om icke sistnämnda begränsning lämpligen borde införas där.

Ny ungdomsvårdsskoleutredning. Socialministern, statsrådet Torsten Nilsson har tillkallat sex utredningsmän för att utreda frågor rörande ungdomsvårdsskolor. De tillkallade är ledamöterna av riksdagens andra kammare Gösta Netzén, ordförande, Sigrid Ekendahl och Edvin Jacobsson, ledamöterna

av första kammaren Carl Eskilsson och Margret Nilsson samt kanslirådet Lars-Åke Åström. Till sekreterare har förordnats förste byråsekreteraren i socialstyrelsen Christina Ellwyn.

Ärendet har beretts av statsrådets ledamöter gemensamt. Till konseljprotokollet den 5 april anmälde statsrådet *Nilsson*, att platsantalet på statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården tidigare av olika skäl kunnat minskas icke obetydligt. Under de senaste åren har emellertid inträtt en avsevärd stegring i behovet av vårdplatser. Tillgången på vårdplatser har ånyo ökats men inte i motsvarande utsträckning. Platsbehovet, beräknat såsom summan av antalet intagna elever och antalet exspektanter, utgjorde den 1 januari 1955: 676. Vid samma tidpunkt fanns totalt 769 platser vid skolorna, dvs. ett platsöverskott av 93. Den 1 januari 1956 var platsbehovet 729 och platstillgången 743, den 1 juli 1956 var motsvarande siffror 791 och 738, den 1 januari 1957: 831 och 770 samt den 1 mars 1957: 910 och 770. Såsom framgår av de anförda siffrorna har platsbehovet ökats i alltmer stegrad takt under det senaste året. Underskottet på platser är helt koncentrerat till specialskolan vid Lövsta och yrkesskolorna, medan platserna på skolhemmen och hemskolan inte är fullt utnyttjade. Det totala platsunderskottet vid Lövsta och yrkesskolorna den 1 mars 1957 beräknades till omkring 180, varav 33 vid Lövsta, 69 vid yrkesskolorna för pojkar och 78 vid yrkesskolorna för flickor.

Genom olika beslutade åtgärder kommer ungdomsvårdsskoleorganisationen att efter hand tillföras 57 nya platser. Därjämte beräknas ett 20-tal platser kunna frigöras på skolorna genom förstärkning av eftervårdsresurserna. Men även om behovet av platser vid Lövsta och yrkesskolorna inte skulle öka inom den närmaste tiden, kommer dock ett avsevärt underskott på platser att föreligga också efter genomförandet av redan beslutade åtgärder.

Det möter stora svårigheter att bedöma behovet på längre sikt av platser vid ungdomsvårdsskolorna. Då antalet ungdomar i åldrarna 15—20 år beräknas komma att kraftigt öka under de närmaste åren, finns det anledning anta, att behovet av platser kan komma att öka ytterligare. Den nuvarande stora ungdomskriminaliteten bör givetvis föranleda insatser också av mera utpräglat förebyggande art. Det är möjligt att sådana åtgärder kan komma att motverka en stegring av platsbehovet vid ungdomsvårdsskolorna i takt med ökningen av de nämnda ungdomskullarna. Detta kan emellertid inte nu avgöras med någon säkerhet. Det synes nödvändigt att utgå ifrån den nu rådande situationen, vilken innebär, att ungdomsvårdsskoleorganisationen f. n. är otillräckligt dimensionerad för att motsvara behovet.

Socialministern erinrar vidare om att statsutskottet i sitt utlåtande nr 5 till innevarande års riksdag uttalat, att det nuvarande läget i fråga om platstillgången vid ungdomsvårdsskolorna synes tillräckligt oroande för att inge allvarliga betänkligheter. Frågan om vilka åtgärder som bör vidtas fordrar, anför utskottet, ytterligare överväganden. Den verksamhet, som bedrivs inom ungdomsvårdsskoleorganisationens ram, kan, även bortsett från den konstaterade totala platsbristen, icke anses tillfredsställande tillgodosedd.

Statsrådet Nilsson understryker speciellt, att en utökning av vårdresurserna för vissa grupper av klientelet inom ungdomsvårdsskolorna är påkallad, och finner det nödvändigt att frågan om en dylik utbyggnad och därmed sammanhängande spörsmål görs till föremål för utredning.

Såsom en allmän riktpunkt för en dylik utredning bör gälla, att organisationen skall vara så avpassad, att den kan ta hand om och effektivt behandla de ungdomar, som är i behov av vård inom barna- och ungdomsvårdens ram och som befinns inte kunna lämpligen tas om hand i annan ordning. Härvid måste bl. a. beaktas nödvändigheten av att platsresurserna förslår för omhändertagande av de ungdomar, som på grund av 1952 års lagstiftning om unga lagöverträdare hänvisas till ungdomsvårdsskolorna. Utredningsmännen bör i första hand undersöka vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att snabbt avveckla den akuta platsbristen. Förslag till åtgärder härför bör framläggas utan dröjsmål. Härvid synes främst omdispositioner inom skolorganisationen, utnyttjande av platsöverskott inom angrän-

sande vårdområden samt avlastning av skolorna genom förbättring av eftervården böra övervägas. I andra hand bör utredningsmännen — med utgångspunkt från det nuvarande läget och den bedömning av det framtida platsbehovet som utredningsmännen finner sig kunna göra — utarbeta ett program för organisationens utbyggnad under de närmaste åren, varvid provisoriska åtgärder genom förhyrning av lokaler o. dyl. synes kunna komma i fråga.

Stipendieanslag till rehabiliteringsforskning. Folksam lämnar årligen ett anslag av ca 100 000 kr till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet. Ansökningar om anslag från det belopp, som kommer att fördelas år 1957, skall insändas före den 1 september 1957 till Folksams sekretariat, Stockholm 7.

Till ansökan bör fogas en plan över den forsknings- eller experimentverksamhet, för vilken anslag söks, ett specificerat kostnadsförslag, samt övriga handlingar, som sökanden önskar åberopa.

Inkomna ansökningar kommer att behandlas av Folksams rehabiliteringsråd, i vilket ingår medicinska sakkunniga och arbetsmarknadsrepresentanter.

Närmare upplysningar kan erhållas vid förfrågan hos sekreterare Knut Lindberg, Folksam.

FN-seminarier och studiegrupper 1957. Inom ramen för Förenta nationernas program för utbyte av europeiska socialarbetare anordnas under 1957 följande seminarier och studiegrupper enligt hittills tillgängliga uppgifter från Svenska institutet.

I Sèvres, Frankrike, den 7—16 oktober med ämnet: *Social Aspects of Housing.* I Haag, Nederländerna, den 27 oktober—3 november, ämne: *The Relation between Research, Planning and Social Welfare Policy.* I Italien (närmare uppgift om tidpunkt och ort saknas) över ämnet: *Community Development and Family Welfare in European Problem Areas.* I Belgien (närmare uppgift om tidpunkt och ort saknas) över ämnet: *Social Aspects of the accelerated Vocational Training of Adults and the Rehabilitation of the Unemployed.* Arbetsspråk är för de tre förstnämnda arrangemangen engelska och franska och för studiegruppen i Belgien enbart franska.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	7, 1956
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1957
Sociala frågor vid årets riksdag	10, 1956
Socialutgifterna i Sverige, årligen	2, 1957
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	1, 1957
Arbetsmarknaden:	
Frånvarofrekvens vid vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1957
Kollektivavtal	1, 1956
Sysselsättning och arbetslöshet, månatligen	
Sysselsättning och löner inom industrin, varje kvartal	3, 1957
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	9, 1956
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	3, 1957
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1956
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1957
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1957
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning, varje kvartal	detta nr
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	5, 1956
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	2, 1957
Barnavård, samhällets, årligen	3, 1956
Fattigvården, årligen	3, 1957
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	3, 1956
Mödrahjälpen, årligen	7, 1956
Social hemhjälp, årligen	8, 1956
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	detta nr
Ålderdomshemmen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1956
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1956

Ungdomsvårdsskolornas elever år 1956

Antalet ungdomsvårdsskolor samt antalet elever och platser vid dessa vid slutet av åren 1952—1956 framgår av nedanstående tablå.

År ($^{31}/_{12}$)	Antal skolor	platser	elever	därav på skolorna	villkorligt utskrivna	utackorderade
1952	23	809	1 515	663	809	43
1953	23	809	1 440	601	788	51
1954	22	806	1 404	586	725	93
1955	22	763	1 368	649	646	73
1956	22	758	1 452	698	661	93

Under år 1956 har antalet platser vid skolorna varit ungefär detsamma som föregående år. Elevantalet, som vid slutet av år 1952 var 1 515, har för varje år minskat, bortsett från att mellan åren 1955—1956 en ökning ägt

rum från 1 368 till 1 452 på grund av en ökad omsättning av elever vid skolorna. Som framgår av tablån har såväl de villkorligt utskrivna som de utackorderade eleverna ökat i antal. Vid slutet av år 1956 befann sig ca 48 % av eleverna på skolorna mot ca 47 % vid motsvarande tidpunkt år 1955.

De förändringar i antalet nyintagna, återintagna, utackorderade och utskrivna, som inträffat under år 1956, framgår av nedanstående tablå, där motsvarande tal avseende år 1955 står inom parentes:

Antal elever som under år 1956 (1955)	
nyintagits	495 (450)
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	427 (431)
utackorderats	110 (86)
villkorligt utskrivits	699 (659)
slutligt utskrivits	309 (369)
utskrivits för avtjänande av straff	107 (98)
» för vård på annan anstalt m. m.	12 (17)

Elevernas fördelning efter ålder och kön var vid slutet av år 1956 följande:

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhopa	Pojkar	Flickor	Tillhopa
Antal elever	490	208	698	517	237	754
därav, i %, i åldern						
9—15 år	26,3	8,7	21,1	5,6	1,7	4,4
15—18 »	54,5	49,5	53,0	61,7	38,0	54,2
18 år och däröver	19,2	41,8	25,9	32,7	60,3	41,4

Pojkarna, som utgör ca 70 % av samtliga, var som synes yngre än flickorna. Flertalet elever befann sig i åldern 15—18 år.

Eleverna har av barnavårdsnämnderna omhändertagits för skyddsuppfostran på grund av visad vanart. På vilket sätt denna vanart tagit sig uttryck framgår av nedanstående tablå, där eleverna fördelats efter orsak till omhändertagande.

	Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%
Antal elever	1 300		581	
därav omhändertagna på grund av				
allmän svårfostran	321	24,5	195	33,6
skolkning, skolrubbning	183	14,1	63	10,8
billån	221	17,0	9	1,5
andra egendomsbrott	931	71,6	175	30,1
misshandel	55	4,2	4	0,7
sexuell vanart	67	5,2	286	49,2
vagabondering	43	3,3	37	6,4
alkoholmissbruk	83	6,4	34	5,9
annan vanart	29	2,2	3	0,5

Beträffande redovisningen i tablån är att anföra följande. Tablån omfattar samtliga elever på skolorna under året och sålunda icke såsom tidigare endast eleverna vid årets slut. Vidare har eleverna fördelats efter samtliga angivna vanartsfaktorer och förekommer sålunda i vissa fall under

flera av de i förspalten som orsaker angivna faktorerna. Under tidigare år har fördelningen skett på basis av *en* intagningsanledning, nämligen den som bedömts vara den huvudsakliga. Fr. o. m. år 1956 har dessutom en ny vanartsfaktor medtagits, nämligen alkoholmissbruk. Med anledning härav är 1956 års siffror icke jämförbara med föregående års.

Till följd av omläggningen av redovisningen har procentsiffran för allmän svårfostran sjunkit avsevärt jämfört med föregående år, medan däremot procentsiffrorna för samtliga andra intagningsanledningar med undantag för andra egendomsbrott än tillgrepp av bilar (pojkar) stigit avsevärt.

Den vanligaste orsaken till omhändertagandet av pojkarna är egendomsbrott (72 %), under det att sexuell vanart är den viktigaste orsaken till omhändertagandet av flickorna (49 %). I gruppen »annan vanart» ingår bland annat eldsanläggning, ligabrott m. m.

De slutligt utskrivna elevernas fördelning efter den sammanlagda tid, som de vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna, framgår av nedanstående tablå, där även beräknats den genomsnittliga vårdtiden per elev för olika vårdsätt.

	Vårdsätt		
	I skola	Utackorderade	Villkorligt utskrivna
Antal slutligt utskrivna elever	309	60	303
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 300	98	31	47
300— 500	99	16	79
500—1 000	72	9	108
1 000—1 500	26	1	55
1 500—2 000	10	2	12
mer än 2 000	4	1	2
Vårdtid, medelantal dagar per elev	557	394	688

På skolan hade eleverna i genomsnitt tillbringat ca 18 månader samt varit villkorligt utskrivna under en tid av ca 23 månader, vilket tillsammans utgör ca 3 1/2 år.

S. J-r

Omsättningen inom detaljhandel m. m. under fjärde kvartalet 1956

Socialstyrelsens periodiska omsättningsstatistik baseras på uppgifter både från företag inom enskild detaljhandel m. m. och från konsumtionsföreningar; från ett antal företag inom enskild detaljhandel m. m. inhämtar socialstyrelsen, efter utgången av varje kvartal, uppgifter om värdet av försäljningen under kvartalet och från ett antal konsumtionsföreningar, anslutna till Kooperativa förbundet, en gång varje månad uppgifter rörande försäljningens värde under senast förflutna månad.

För statistiken beträffande enskild detaljhandel uttogs år 1955 ett nytt urval av uppgiftslämnare. Därvid utvidgades urvalet till att omfatta några branscher som tidigare inte varit med, nämligen »betjäningsställen» (frisersalonger, skönhetsinstitut, badinrättningar m. m.) samt restauranger och kaféer. Vidare utarbetades nya blanketter. Till det nya urvalet av uppgiftslämnare utsändes blanketter första gången i juli 1955. Uppgifterna skulle avse omsättningen under andra kvartalet 1955. Även för statistiken beträffande konsumtionsföreningarna uttogs år 1955 ett nytt urval och nya blanketter utarbetades; från det nya urvalet av konsumtionsföreningar erhöll socialstyrelsen första gången uppgifter för juli månad 1955. En redogörelse för statistikens omläggning år 1955 och för statistikens nuvarande utformning och de numera använda beräkningsmetoderna m. m. har lämnats i Soc. Medd. 1956: 2, s. 115. Redovisningsenheterna i statistiken är dels lokala arbetsställen (butiker m. m.), dels firmor som lämnar uppgifter för samtliga berörda arbetsställen. I det följande betecknas båda slagen av redovisningsenheter som »företag».

Uppgifter angående omsättningen under fjärde kvartalet 1956 har erhållits från 3 250 företag inom enskild detaljhandel m. m. Antalet företag i det register som användes vid insamlingen av uppgifterna uppgick till 4 529. Detta antal är lika med det antal företag, som från början ingick i det nya urvalet av företag plus det antal företag som erhölls vid kompletteringen av urvalet från och med första kvartalet 1956 (jämför Soc. Medd. 1956: 8, s. 542) och minus det antal företag som av olika skäl borttagits ur urvalet (t. ex. därför att företaget nedlagts eller befunnits tillhöra en bransch som ej skulle beröras av statistiken). Svar erhölls från 72 % av antalet tillskrivna företag inom enskild detaljhandel m. m. För den egentliga detaljhandeln var svarsfrekvensen 71 %, för betjäningsställen 64 % samt för restauranger och kaféer 79 %. Vid beräkningarna av indextalen för omsättningens förändringar från tredje till fjärde kvartalet 1956 har endast medtagits företag, som lämnat uppgifter för båda kvartalen (sammanlagt 3 159 företag).

I tab. 1 och 2 redovisas indextal utvisande omsättningens förändringar inom enskild detaljhandel m. m. I tab. 1 har materialet grupperats enligt

Tab. 1. Indextal för försäljningens förändringar inom enskild detaljhandel 4:e kvartalet 1954—4:e kvartalet 1956

	Indextal (1:a kvartalet 1954 = 100) för									Indextal för 4:e kv. 1956 (4:e kv. 1955 = 100)	Indextal för 1:a–4:e kv. 1956 (1:a–4:e kv. 1955 = 100)
	4:e kv. 1954	1:a kv. 1955	2:a kv. 1955	3:e kv. 1955	4:e kv. 1955	1:a kv. 1956	2:a kv. 1956	3:e kv. 1956	4:e kv. 1956		
Livsmedel	115	102	114	114	121	117	123	119	124	102	107
Kött och charkuterier	121	104	117	110	125	117	121	119	128	102	106
Fisk	112	102	120	118	112	113	119	115	111	98	101
Mjölk och bagerier m. m.[1]	110	102	111	116	116	116	118	117	116	100	105
Specerier	115	101	110	110	121	116	120	116	126	104	108
Frukt och konfektyrer	114	99	119	115	112	110	128	117	113	101	105
Lanthandel	125	102	115	126	127	114	123	133	136	107	108
Textil och beklädnad[2]	159	102	142	97	159	99	139	103	166	104	101
Vävnader och sybehör	144	103	114	96	146	98	115	98	150	103	101
Herr- och damkonfektion samt skrädderier	164	101	162	100	167	100	156	109	174	104	102
Modister	199	101	189	108	192	98	196	106	235	122	108
Skor	192	103	187	137	218	112	197	154	235	107	108
Inventarier	145	105	117	117	157	120	130	127	170	108	110
Bosättningsaffärer	179	101	104	122	211	125	120	135	227	107	113
Möbler och mattor	144	99	98	93	131	103	106	94	126	96	101
Elektriska artiklar	153	109	92	95	143	117	108	105	156	110	111
Järnhandel	140	108	130	131	140	101	135	143	162	116[3]	106
Guldsmeder, urmakare	181	110	134	140	180	122	129	141	188	104	103
Musik, konst, blommor, antikviteter	124	99	87	64	103	89	88	71	110	106	101
Böcker och papper	177	114	94	124	174	115	95	117	188	108	102
Färger, sjukvårdsartiklar, parfym	152	107	140	140	159	114	140	136	165	104	102
Fotoaffärer	144	110	130	150	151	..	..	..	..	..	..
Varuhus, basarer, postorderfirmor	198	109	158	149	228	141	181	168	253	111	115
Samtliga branscher	136	104	123	116	142	115	130	122	150	105	107

[1] Omfattar grupperna: mjölk och mejerivaror, mjölk och specerier, bagerier och konditorier. — [2] Inkl. päls- och skinnvaror. — [3] Ett indextal beräknat på grundval av uppgifter för företag, som lämnat uppgifter för såväl 4:e kvartalet 1955 som 4:e kvartalet 1956, visar en ökning av försäljningssumman med 11 %.

samma branschindelning som användes före statistikens omläggning år 1955. Jämsides med denna branschindelning har från och med jämförelsen mellan andra och tredje kvartalet 1955 även använts en reviderad branschindelning, enligt vilken materialet grupperats i tab. 2. Grupperna »Livsmedel», »Skor» och »Inventarier» i tab. 2 omfattar sålunda ej exakt samma kategorier av företag som grupperna med samma beteckningar i tab. 1. Gruppen

Tab. 2. Indextal (4:e kvartalet 1955 och 3:e kvartalet 1956 = 100) för försäljningen inom enskild detaljhandel m. m. under 4:e kvartalet 1956 samt försäljningen (milj. kronor) under 4:e kvartalet 1956

	Indextal för 4:e kv. 1956				Uppräknade försäljningssummor milj. kr 4:e kv. 1956 [3]
	(4:e kv. 1955 = 100)	(3:e kv. 1956 = 100)			
		a	b [1]	c [2]	
Livsmedel	103	105	105	130	1 908,8
Textil och beklädnad	104	160	159	150	825,4
Herrkonfektion	105	169	—	—	183,1
Damkonfektion	101	134	—	—	135,0
Herr- och damkonfektion i kombination samt barnekipering	105	170	—	—	201,3
Hatt- och mössbutiker, modebutiker	122	221	—	—	17,8
Manufakturbutiker och textila varuhus	103	152	—	—	257,0
Päls- och skinn- samt andra specialbutiker	108	307	—	—	31,2
Skor	105	146	146	144	117,2
Skobutiker	106	155	—	—	103,9
Skomakerier	100	99	—	—	13,3
Inventarier	102	144	146	158	412,7
Möbler och heminredningsartiklar	96	138	—	—	193,8
Bosättning	104	140	—	—	32,1
Radio- och belysningsbutiker	107	149	—	—	158,9
Hemslöjds- och andra specialbutiker	113	170	—	—	27,9
Järnvaror, cyklar och sportartiklar	104	96	96	89	193,5
Övriga specialbutiker	106	121	123	154	729,7
Blommor	102	191	—	—	61,4
Färg, parfymer och sjukvårdsartiklar	104	122	—	—	92,3
Juvelerare	101	145	—	—	34,1
Ur och optik	108	128	—	—	45,7
Fotografiska artiklar och fotoateljéer	..	103	—	—	..
Bok-, pappers- och musikhandel, tidningskiosker	107	112	—	—	293,4
Tobaksbutiker	105	123	—	—	128,4
Antikvitets-, konst-, andra specialbutiker	96	119	—	—	28,4
Lanthandel, skeppshandel (huvudsakligen ej livsmedel)	118	104	—	—	29,7
Varuhus, basarer, postorderfirmor	111	150	—	—	271,1
Summa detaljhandel	105	121	—	—	4 488,1
Restauranger och kaféer	99	86	86	86	268,9
Restauranger	98	85	—	—	174,5
Kaféer	100	88	—	—	94,4
Betjäningsställen	115	115	—	—	154,2
Frisersalonger, hygieniska institut	108	111	—	—	59,2
Bad- och tvättinrättningar, begravningsbyråer	120	118	—	—	95,0
Samtliga branscher	**105**	**118**	—	—	**4 911,2**

[1] Inklusive försäljningen vid större varuhus för vilka specificerade uppgifter begärts.
[2] Enbart försäljningen vid större varuhus för vilka specificerade uppgifter begärts.
[3] Varuhusens försäljning redovisas i sin helhet under gruppen »varuhus, basarer, postorderfirmor».

Tab. 3. Indextal för detaljförsäljningen och antalet försäljningsställen inom konsumtionsföreningarna under 4:e kvartalet 1956 (4:e kvartalet 1955 = 100) samt under 1:a—4:e kvartalen 1956 (1:a—4:e kvartalen 1955 = 100)

	Indextal för			
	4:e kv. 1956 (4:e kv. 1955 = 100)		1:a—4:e kv. 1956 (1:a—4:e kv. 1955 = 100)	
	Detaljförsäljning	Antal försäljningsställen	Detaljförsäljning	Antal försäljningsställen
Livsmedel	104	97	107	97
Charkuteri	90	84	99	87
Fisk	102	99	105	99
Mjölk och bröd	91	89	97	90
Speceri och diverse samt snabbköp	107	100	110	100
Specialbutiker, varuhus	105	99	105	101
Skor	102	101	108	97
Serveringar	102	100	104	104
Samtliga avdelningar	**104**	**97**	**107**	**97**

»Summa detaljhandel» i tab. 2 är ej heller fullt identisk med »Samtliga branscher» i tab. 1; »Samtliga branscher» i tab. 2 omfattar utöver de i tab. 1 redovisade branscherna även de branscher som tillkom vid omläggningen 1955. I tab. 1 återges indextal (första kvartalet 1954 = 100) för fjärde kvartalet 1954—fjärde kvartalet 1956, vilka enligt den s. k. kedjemetoden uträknats med användande av de för varje kvartal beräknade indextalen med närmast föregående kvartal som bas. De i tabellen återgivna indextalen för första—fjärde kvartalet 1956 (första—fjärde kvartalet 1955 = 100) och för fjärde kvartalet 1956 (fjärde kvartalet 1955 = 100) har beräknats med utgångspunkt från de nyssnämnda indextalen med första kvartalet 1954 som bas. Indextalen för fjärde kvartalet 1956 (fjärde kvartalet 1955 = 100) i tab. 2 har beräknats enligt samma metod som motsvarande indextal i tab. 1. Det bör framhållas att den tillämpade beräkningsmetoden icke gör det möjligt att ta hänsyn till sådana förändringar i omsättningen, som sammanhänger med företagsbeståndets förändringar.

Enligt tab. 1 hade omsättningen för samtliga branscher tillhopa undergått en värdemässig stegring med 7 % från år 1955 till år 1956. Under fjärde kvartalet 1956 var omsättningen 5 % högre än under motsvarande kvartal 1955. Från 1955 till 1956 steg omsättningen i alla de branscher som redovisas i tab. 1. För livsmedelsbranschen var ökningen 7 %, för textil- och beklädnadsbranschen 1 % och för skobranschen 8 %. För »Inventarier» redovisas en ökning av 10 % och för »Varuhus, basarer, postorderfirmor» 15 %.

I tab. 2 återges indextal för omsättningens förändringar från tredje till fjärde kvartalet 1956 och från fjärde kvartalet 1955 till fjärde kvartalet 1956 samt »uppräknade» totalsummor för försäljningen under fjärde kvartalet

Tab. 4. Indextal för försäljningen och antalet försäljningsställen inom konsumtionsföreningarna under febr. 1957 (febr. 1956 = 100) samt försäljningen under febr. 1957 och under 4:e kvartalet 1956 i milj. kronor

	Indextal för febr. 1957 (febr. 1956 = 100)		Uppräknade försäljningssummor milj. kr	
	Försäljning	Antalet försäljningsställen	febr. 1957	4:e kv. 1956
Detaljförsäljning	96	97	188,2	736,2
Livsmedel	96	97	161,6	585,3
Snabbköp (livsmedel)	114	124	72,8	252,2
Speceri och diverse (inkl. butiksbussar)	85	91	60,6	233,2
Charkuteri	81	83	11,7	44,6
Mjölk och bröd	85	88	15,1	51,1
Fisk	107	98	1,4	4,2
Specialbutiker, varuhus	101	98	18,1	114,7
Skor	110	97	1,5	11,0
Övriga avdelningar	83	107	2,2	9,5
Restauranger, serveringar	101	99	4,8	15,7
Partiförsäljning	83	—	10,7	38,3
Total försäljning	96	97	198,9	774,5

1956. Beträffande förändringarna från tredje till fjärde kvartalet 1956 redovisas dessutom indextal som beräknats med speciell hänsyn till omsättningen vid större varuhus. Förfarandet vid beräkningen av totalsummorna har beskrivits i Soc. Medd. 1956: 11, s. 716.

Beträffande indextalen för omsättningen vid större varuhus må följande framhållas. Från och med första kvartalet 1956 har socialstyrelsen från vissa större varuhus inom enskild detaljhandel inhämtat uppgifter om detaljförsäljningens fördelning på olika varugrupper. På basis av uppgifter från större varuhus, som lämnat uppgifter om försäljningens fördelning på olika varugrupper, samt från företag inom andra branscher än gruppen »Varuhus, basarer, postorderfirmor» har försäljningens förändringar inom olika branschgrupper beräknats såväl exklusive som inklusive den för närmast motsvarande varugrupper redovisade försäljningen vid de större varuhusen. I tab. 2 redovisas sålunda tre slags indextal för omsättningens förändringar från tredje till fjärde kvartalet 1956. Vid beräkning av indextalen a har all försäljning vid varuhusen etc. hänförts till gruppen »Varuhus, basarer, postorderfirmor», under det man vid beräkning av indextalen b fördelat de nyss nämnda uppgifterna från större varuhus på de branschgrupper som närmast motsvarar de redovisade varugrupperna. Indextalen c avser enbart denna av de större varuhusen redovisade försäljning för respektive varugrupper.

Beträffande den konsumentkooperativa handeln har blanketter utsänts till 205 föreningar. Besvarade blanketter har inkommit från samtliga tillskrivna föreningar.

I tab. 3 och 4 lämnas uppgifter angående omsättningen inom konsumtionsföreningarna. Indextalen i tab. 3 har uträknats med användande av indextal med januari 1954 som bas. Dessa indextal har enligt kedjemetoden beräknats med utgångspunkt från indextal för varje månad med närmast föregående månad som bas. För tiden januari—juni 1955 är beräkningarna baserade på uppgifter från det äldre urvalet av konsumtionsföreningar. Beräkningarna har för denna tid gjorts enligt de metoder som tillämpades före statistikens omläggning 1955. Branschindelningen är i tab. 3 den som användes även före statistikens omläggning men i tab. 4 den som tillämpats först från och med juli 1955. De »uppräknade» försäljningssummorna i tab. 4 har erhållits genom att de försäljningssummor som redovisats för varje urvalsgrupp inom respektive branscher multiplicerats med urvalskvotens inverterade värde. Eftersom samtliga i urvalet ingående föreningar lämnat uppgifter har någon korrektion med hänsyn till bortfall ej behövt ifrågakomma.

Av tab. 3 framgår att den sammanlagda försäljningen under år 1956 vid samtliga avdelningar tillhopa var 7 % högre än under år 1955. Det bör observeras att »Övriga avdelningar» och »Partiförsäljning» ingår i redovisningen i tab. 4 men icke i tab. 3. För livsmedel var omsättningsökningen 7 %, för specialbutiker och varuhus 5 % och för skor 8 %.

C. H—n

Konsumentprisindex för mars 1957

Konsumentprisindex för mars 1957 har av socialstyrelsen beräknats till 143 eller en enhet lägre än för februari i år. Med två decimaler är indextalet 143,47 för mars mot 143,82 för februari.

Av indextalen för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster har livsmedel sjunkit med två enheter, medan bostad, bränsle och lyse samt diverseposten har stigit med vardera en enhet. Övriga delindextal är oförändrade.

I fråga om prisrörelserna mellan februari och mars kan nämnas prissänkningar bland annat på kalvkött, fläsk, charkuterier, ägg, citroner, sötmandel och kakao. Stegringen med en enhet av bostad, bränsle och lyse sammanhänger med ökade priser på hushållskol. Beträffande kläder har prisrörelser förekommit i båda riktningarna, medan skopriserna legat oförändrade. Inom inventarieposten har priserna praktiskt taget stått stilla. Ökade priser på pensionatsvistelse samt på motorfordon har medverkat till en uppgång med en enhet på diverseposten.

I. T.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—mars 1957 (År 1949 = 100) [1]

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex	Kommerskollegii partiprisindex [2] (år 1949 = 100)
				bostad	bränsle o. lyse					
1950 årsm.	102	102	99	100	96	102	101	100	**101**	105
1951 »	119	116	110	102	130	124	118	112	**117**	134
1952 »	134	120	117	108	139	127	127	121	**126**	142
1953 »	137	122	120	116	129	123	127	124	**128**	134
1954 »	137	129	122	120	125	123	126	126	**129**	133
1955 »	144	132	126	124	130	120	127	129	**133**	138
1956 »	154	135	139	135	147	120	129	134	**139**	145
1956 mars	154	132	138	135	144	120	128	132	**138**	145
april	155	132	137	135	142	120	129	132	**138**	145
maj	156	132	137	135	143	120	129	133	**139**	145
juni	156	132	138	135	143	121	129	133	**139**	146
juli	155	133	138	135	145	120	130	134	**139**	145
aug.	155	133	139	135	147	120	129	135	**140**	145
sept.	153	133	139	135	148	120	129	136	**139**	145
okt.	153	133	140	135	150	121	129	136	**139**	145
nov.	153	149	141	135	152	121	130	137	**141**	146
dec.	154	149	143	135	159	121	130	138	**142**	147
1957 jan.	156	150	147	138	164	121	131	139	**144**	148
febr.	156	150	147	138	165	121	132	139	**144**	147
mars	154	150	148	138	165	121	132	140	**143**	147

[1] Konsumentprisindex jämte äldre serier avseende detaljprisernas utveckling, t. o. m. år 1956, återfinns i Soc. Medd. 1957: 4, sid. 253. — [2] Reviderad serie. Tidigare här reviderad serie byggde på 1935 som basår (omräknad till 1949 = 100). Se vidare Komm. Medd. 1957: 4.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar år 1956 och januari—mars 1957

Huvudgrupper och undergrupper (1957 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)				Vägningstal 1957	Procentuell förändring dec. 1956–mars 1957[1]
	1956	Jan. 1957	Febr. 1957	Mars 1957		
Livsmedel	**154**	**156**	**156**	**154**	**327**	**0**
Mjöl, gryn o. bröd	149	152	153	153	37	+ 1
Mejeriprodukter	149	149	149	149	53	0
Matfett utom smör	138	126	126	126	9	--
Ägg	127	116	121	110	9	— 5
Kött	198	199	197	193	20	— 3
Fläsk	189	197	197	185	23	— 5
Charkuterivaror o. köttkonserver	158	163	162	159	22	— 3
Fisk och fiskkonserver	151	158	158	158	12	+ 2
Rotfrukter och grönsaker	168	148	146	142	16	— 9
Frukt och bär	128	138	139	138	33	+ 5
Specerier	182	184	184	184	52	0
Läskedrycker och svagdricka	126	128	128	128	8	0
Förtäring utom hemmet	159	164	164	166	33	+ 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**135**	**150**	**150**	**150**	**95**	—
Spritdrycker och vin	150	180	180	180	55	—
Öl	126	128	128	128	10	—
Tobak	126	126	126	126	30	—
Bostad, bränsle och lyse	**139**	**147**	**147**	**148**	**145**	+ **2**
Bostad utan bränsle och lyse	135	138	138	138	89	—
Bränsle och lyse	147	164	165	165	56	+ 4
Kläder och skor	**120**	**121**	**121**	**121**	**126**	**0**
Kläder	118	119	118	119	105	0
Konfektion o. skrädderiarb.	121	122	121	121	61	— 1
Underkläder och strumpor	101	100	99	99	15	— 1
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	113	112	110	113	11	0
Tyger, garner o. sybehör	128	128	131	132	18	+ 3
Skor	135	136	135	136	21	0
Inventarier och husgeråd	**129**	**131**	**132**	**132**	**90**	+ **1**
Möbler	133	131	132	132	11	+ 1
Radio och musikinstrument	115	118	118	118	7	0
Armatur, husgeråd o. verktyg	132	136	137	137	30	+ 3
Hushållstextilier	123	124	125	125	17	+ 1
Mopeder, cyklar, sportartiklar o. leksaker	135	134	136	136	16	+ 1
Personliga effekter	117	119	119	119	9	0
Diverse	**134**	**139**	**139**	**140**	**217**	+ **1**
Sjukvård	122	122	122	122	17	0
Kroppsvård	128	134	134	134	15	0
Rengöringsmedel och tvätt	96	97	97	97	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	160	168	168	168	21	+ 1
Post och tele	154	156	156	157	12	+ 1
Nöjen och rekreation	134	138	139	141	17	+ 2
Resor	137	143	144	144	41	+ 1
Motorfordon	128	134	134	136	61	+ 3
Hemhjälp	161	168	168	168	10	—
Blommor m. m.	130	130	129	128	12	0
Totalindex	**139**	**144**	**144**	**143**	**1 000**	**0**

[1] Beräknad på indextal med två decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Sysselsättning inom industrin i mars 1957 jämfört med februari 1957 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i mars 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade) [2]			Indextal för mars 1957 (februari 1957 = 100)[1]				Antal arbetare (%) frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)[2]			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	61	14 075	167	14 242	100,1	..	100,1	100,6	6,0
Malmgruvor	52	13 312	166	13 478	100,2	..	100,2	100,8	5,6
Kolgruvor	9	763	1	764	97,7	..	97,7	97,4	13,4
Metall- o. verkstadsindustri	2 449	203 348	15 653	219 001	100,4	99,6	100,3	100,9	7,2
Järn-, stål- o. kopparverk	52	35 781	1 211	36 992	100,3	98,4	100,2	100,2	7,8
Järn- o. stålmanufaktur	450	19 626	2 380	22 006	99,9	100,7	100,0	100,5	6,4
Mekaniska verkstäder	911	84 104	3 612	87 716	100,2	100,0	100,2	100,7	6,7
Reparationsverkstäder	480	9 910	33	9 943	101,5	..	101,5	102,5	5,2
Skeppsvarv	72	24 849	2	24 851	101,9	..	101,9	104,1	9,5
Elektroteknisk industri	179	19 282	6 388	25 670	99,3	99,2	99,2	99,8	8,3
Annan metallindustri	305	9 796	2 027	11 823	99,7	99,2	99,6	100,0	6,4
Jord- o. stenindustri	624	23 441	2 744	26 185	101,1	100,3	101,0	101,3	5,9
Torvindustri	39	390	5	395	103,2	..	102,3	102,8	7,1
Stenindustri	113	3 315	5	3 320	103,6	..	103,6	104,8	3,3
Kalk- o. kritbruk	31	1 220	17	1 237	101,0	..	100,9	102,3	5,2
Cementfabriker	8	1 961	49	2 010	100,5	..	100,4	100,9	7,0
Cementvarufabriker	146	3 278	57	3 335	101,3	..	101,3	102,2	4,6
Tegelbruk	140	4 143	120	4 263	101,3	..	101,4	101,4	6,8
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	21	3 511	1 711	5 222	100,1	99,7	100,0	100,3	6,8
Glasindustri	63	4 317	742	5 059	99,5	101,5	99,8	99,5	6,2
Annan jord- o. stenindustri	63	1 306	38	1 344	101,6	..	101,5	100,5	7,7
Träindustri	1 295	36 573	1 140	37 713	102,4	102,2	102,4	102,7	4,8
Sågverk o. hyvlerier	465	17 060	251	17 311	104,4	100,8	104,3	104,9	5,4
Lådfabriker	34	521	6	527	103,4	..	103,3	102,4	4,0
Fanér- o. plywoodfabriker	10	819	113	932	100,5	..	100,9	99,5	6,1
Byggnadssnickerifabriker	255	7 495	101	7 596	100,9	..	101,0	101,5	4,6
Möbelfabriker	323	6 319	255	6 574	100,1	102,4	100,2	100,0	3,7
Svarveri- o. skidfabriker	113	2 694	158	2 852	101,7	..	101,4	101,3	5,3
Annan trävaruindustri	95	1 665	256	1 921	100,8	105,3	101,4	101,8	3,7
Massa- o. pappersindustri	244	39 766	4 395	44 161	100,3	99,9	100,2	99,9	7,8
Massafabriker	65	19 000	325	19 325	100,7	99,4	100,7	99,9	8,1
Pappersbruk o. pappfabr.	59	16 858	2 509	19 367	99,9	100,8	100 0	100,0	7,6
Wallboardfabriker	7	1 167	39	1 206	101,4	..	101,3	99,3	11,3
Papp- o. pappersvaruind.	113	2 741	1 522	4 263	99,4	98,6	99,1	99,8	6,3
Grafisk industri	496	16 560	3 646	20 206	100,1	99,1	99,9	101,0	6,4
Bokbinderier	62	1 340	1 558	2 898	98,9	97,7	98,3	99,0	7,2
Bok- o. accidenstryckerier	249	6 761	1 265	8 026	100,4	99,9	100,3	101,7	6,1
Tidningstryckerier	116	6 487	563	7 050	100,1	101,8	100,2	100,5	6,8
Annan grafisk industri	69	1 972	260	2 232	100,2	97,7	99,9	102,3	5,3
Livsmedelsindustri	738	20 041	9 160	29 201	100,2	97,0	99,2	93,9	7,8
Kvarnar	35	972	162	1 134	100,0	..	101.2	98,6	9,6
Bageriindustri	233	4 215	2 192	6 407	99,6	104,8	101,3	101,3	6,9
Sockerindustri	17	1 999	344	2 343	100,2	94,8	99,3	100,0	7,9
Choklad- o. konfektind.	58	1 288	2 287	3 575	100,8	100,8	100,8	101,0	8,3
Mejeriindustri	79	2 586	364	2 950	101,5	102,5	101,6	101,8	5,7
Slakterier o. charkuterier	178	6 304	1 496	7 800	100,4	98,1	99,9	99,7	8,4
Fiskkonservfabriker	41	622	984	1 606	96,7	82,3	87,4	86,8	10.1
Fruktkonservindustri	25	703	912	1 615	100,3	84,7	90,8	88,1	8,7
Margarinindustri	8	270	86	356	100,7	..	102,0	101,5	7,6
Annan livsmedelsindustri	64	1 082	333	1 415	100,0	99,7	99,9	100,0	5,8

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare. — [2] I arbete eller frånvarande av personliga skäl (jfr Soc. Medd. 1957: 1, s. 34).

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING INOM INDUSTRIN I MARS 1957

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i mars 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal för mars 1957 (februari 1957 = 100)				Antal arbetare (%), frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind.	169	5 320	1 909	7 229	100,6	101,5	100,9	99,8	10,2
Dryckesvaruindustri	160	4 904	918	5 822	100,8	104,4	101,4	100,9	8,8
Tobaksfabriker	9	416	991	1 407	98,3	99,0	98,8	94,9	15,9
Textil- o. beklädnadsind.	892	22 284	40 783	63 067	100,5	100,0	100,2	100,1	7,3
Ylleindustri	69	3 179	3 294	6 473	100,4	100,4	100,4	100,2	8,4
Bomullsindustri	57	5 806	4 294	10 100	100,0	99,6	99,8	99,5	7,7
Linne- o. juteindustri	11	920	1 178	2 098	99,6	100,4	100,0	99,5	11,6
Trikåfabriker	147	1 821	5 709	7 530	99,9	101,3	101,0	100,8	7,3
Sömnadsindustri	397	5 673	21 606	27 279	100,5	99,7	99,9	100,0	7,1
Hatt- o. mössfabriker	36	351	1 094	1 445	102,0	96,2	97,6	97,3	6,0
Annan textil- o. beklädn.ind.	175	4 534	3 608	8 142	101,5	101,3	101,4	101,7	5,9
Läder-, hår- o. gummivaruind.	338	11 408	6 390	17 798	100,1	100,4	100,2	99,8	5,9
Garverier	28	2 152	226	2 378	98,6	97,4	98,5	98,5	5,8
Päls- o. skinnvarufabr.	80	976	909	1 885	100,1	100,2	100,2	99,6	4,9
Skoindustri	114	3 379	2 597	5 976	100,3	99,9	100,1	99,4	5,6
Andra lädervarufabriker	47	781	677	1 458	104,1	109,0	106,3	106,3	6,2
Gummivarufabriker	13	3 340	1 754	5 094	100,4	98,8	99,8	99,1	6,8
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	56	780	227	1 007	98,7	98,7	98,7	99,4	5,3
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	298	15 650	3 351	19 001	100,1	100,4	100,2	100,4	8,1
Rent kemisk industri	29	4 933	127	5 060	100,1	..	100,1	100,7	9,3
Färg-, olje- o. parfymfabr.	100	4 660	883	5 543	100,2	98,4	99,9	100,0	7,0
Sprängämnesfabriker	7	1 085	444	1 529	102,9	99,3	101,9	102,1	9,1
Tändsticksfabriker	7	966	735	1 701	99,5	100,1	99,8	99,1	11,3
Annan kemisk-tekn. ind.	155	4 006	1 162	5 168	99,6	102,6	100,3	100,6	6,6
Samtl. industrigrupper	**7 604**	**408 466**	**89 338**	**497 804**	**100,5**	**99,7**	**100,4**	**100,7**	**7,0**
Statl. verk o. byggnadsarb.	242	40 422	1 487	41 909	99,8	99,1	99,8	99,6	8,0
Mek. o. elektr. verkstäder	90	12 039	442	12 481	99,7	99,8	99,7	100,0	8,1
Skeppsvarv	3	3 123	25	3 148	99,7	..	99,7	100,7	10,7
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	711	405	1 116	100,6	99,3	100,1	99,8	7,5
Sprängämnesfabriker	3	649	388	1 037	98,5	98,7	98,6	98,0	4,3
Byggnads- o. anläggn.-arb.	91	23 900	227	24 127	99,8	97,8	99,8	99,3	7,8

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, mars 1956 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin april 1956—mars 1957

Bransch	1956									1957		
	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars
Gruvindustri	100,4	100,3	102,0	104,2	103,2	102,1	102,3	102,5	102,4	102,9	103,6	103,7
Metall- o. verkstadsindustri	99,8	99,2	100,1	99,0	99,3	99,7	100,2	100,4	99,6	99,8	100,3	100,6
Jord- o. stenindustri	102,2	104,6	107,5	108,5	107,5	105,9	104,5	102,9	99,3	98,4	98,0	99,0
Träindustri	100,1	100,9	102,1	100,7	99,5	97,8	96,0	94,1	91,7	92,1	93,6	95,8
Massa- o. pappersindustri	100,3	100,4	102,7	102,9	102,0	101,6	102,2	102,0	101,3	101,0	101,0	101,2
Grafisk industri	99,9	99,6	100,7	100,5	100,4	101,0	101,3	101,5	100,9	100,2	100,4	100,3
Livsmedelsindustri	100,4	101,3	105,0	106,9	105,1	104,9	107,5	106,7	101,3	98,8	98,6	97,8
Dryckesvaru- o. tobaksind.	102,0	105,3	111,3	111,3	102,2	95,8	93,8	93,4	97,7	92,0	91,4	92,2
Textil- o. beklädnadsind.	98,9	97,3	96,3	95,4	95,9	96,8	96,8	96,7	95,2	95,9	96,9	97,1
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,8	97,4	96,6	95,4	95,9	97,0	97,7	99,0	98,5	99,8	100,5	100,7
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	99,8	99,5	101,6	101,9	101,2	100,8	100,8	101,0	100,1	99,5	99,8	100,0
Samtliga industrigrupper	**99,9**	**99,7**	**100,9**	**100,4**	**100,1**	**100,0**	**100,2**	**100,0**	**98,7**	**98,6**	**99,1**	**99,5**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under mars 1957

	Arbetssökande personer		Lediga platser	Tillsatta platser			Därav 1-dagsplatser
	Hela antalet	Därav manliga		Manliga	Kvinnliga	Summa	
Summa mars 1954	144 668	104 201	129 307	64 746	29 648	94 394	28 378
» » 1955	134 813	94 342	131 623	61 190	29 036	90 226	28 723
» » 1956	142 717	103 337	117 508	58 201	26 245	84 446	27 661
» febr. 1957	150 311	104 773	93 938	47 502	22 905	70 407	20 335
» mars 1957	156 742	110 035	103 998	49 687	25 799	75 486	22 026
Därav							
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 373	5 005	2 706	1 348	113	1 461	40
Skogsbruk	5 260	5 231	2 069	1 731	11	1 742	23
Malmbrytn. o. metallind.	11 000	10 314	6 958	3 141	275	3 416	17
Trä-, graf. o. pappersind.	5 390	4 890	2 214	1 472	170	1 642	32
Byggnadsverksamhet	39 007	39 007	9 616	9 121	—	9 121	196
Övriga industrigrupper	14 645	7 680	5 143	1 612	1 561	3 173	72
Samfärdsel	9 678	9 234	18 190	16 519	109	16 628	6 897
Handel	13 583	5 115	13 398	3 176	6 069	9 245	3 499
Förvaltning o. fria yrken	13 893	7 880	12 130	4 297	3 207	7 504	2 490
Sjukvård o. husligt arbete	12 351	238	21 040	137	12 841	12 978	5 097
Därav under 18 år	15 461	7 096	8 911	2 455	2 859	5 314	57

Tab. 4. Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa april 1956—april 1957

År Månad	Män	Kvinnor	Summa	I % av medlemsantalet		
				Samtliga	Industriarbetare	Byggnadsarbetare
1956						
April	23 716	2 316	26 032	2,1	1,0	7,8
Maj	14 181	1 833	16 014	1,3	0,7	4,1
Juni	6 913	1 578	8 491	0,7	0,6	1,7
Juli	5 381	1 450	6 831	0,5	0,7	0,8
Augusti	6 486	1 692	8 178	0,7	0,7	1,2
September	6 977	1 739	8 716	0,7	0,7	1,4
Oktober	8 387	2 325	10 712	0,9	0,8	1,9
November	13 348	2 681	16 029	1,3	1,0	3,7
December	20 957	3 127	24 084	1,9	1,3	6,6
1957						
Januari	32 518	3 895	36 413	2,9	1,9	10,3
Februari	29 642	3 333	32 975	2,6	1,6	9,5
Mars	29 709	3 213	32 922	2,6	1,5	9,7
April *	—	—	33 611	2,7	—	10,4

* Preliminära uppgifter.

Litteraturöversikt

(11 mars—10 april 1957)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen*

Allmänt sociala frågor

BROWALDH, T. Stabiliseringspolitik och kapitalbildning. Index 1957, nr 3 (bilaga).

CEDERBERG, TH. Arbetet inom OEEC:s jordbruksorgan. Jordbruksekonomiska meddelanden 1957, nr 2.

FAFCHAMPS, J. L'Organisation Internationale du Travail et le travail forcé. Revue du travail 1957, nr 1.

FEIFEL, H. Judgment of time in younger and older persons. Journal of gerontology 1957, nr 1.

FÜRSTENAU, J. Die Bedeutung der deutschen Maschinenindustrie für die wirtschaftliche Entwicklung der arabischen Länder. Wirtschaftsdienst 1957, nr 3.

HOLM, H. Västeuropa och atomkraften. Svensk export 1957, nr 6.

KAMIN, L. J. Differential changes in mental abilities in old age. Journal of gerontology 1957, nr 1.

MARSH, R. M. Education for leisure. Social service mars/maj 1957.

MATHSSON, B. Reklam och konsumentupplysning. Kooperatören 1957, nr 4/5.

PAUES, W. Norden — jolle eller bogserbåt i den europeiska marknaden? Nordens tidning 1957, nr 1.

RÖSSEL, J. Från bränslekris till energipolitik? Fackföreningsrörelsen 1957, nr 11.

SMITH, W. L. Monetary-fiscal policy and economic growth. The quarterly journal of economics febr. 1957.

STRAND, S. G. Internationella valutafondens första 10 år. Kooperatören 1957, nr 4/5.

STRÖM-ELIASSON, T. Tullunion — frihandelsområde i Europa. Statsanställd 1957, nr 7.

Är automatisering en välsignelse eller en fara? Grafia 1957, nr 3.

Sverige

ANDERSSON, SVEN. Kompletterande undersökningar i flygplatsfrågan. Från departement och nämnder 1957, nr 5.

BENGTSSON, INGEMUND. Samhällets ansvar för fritidsinnehållet. Fönstret 1957, nr 1.

BESKOW, I. Konstitutionella och kommunala förslag framlagda för 1957 års riksdag. Statsvetenskaplig tidskrift 1957, nr 1.

BREDAL-BAUER, J. Ändringar i rikets indelningar under år 1956. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 2.

CLAESSON, M. Reklamen i rampljuset. Lanternan 1957, nr 7.

DANIELSEN, N. Näringslivet och vägtransporterna. Sv. vägföreningens tidskrift 1957, nr 2.

ERIKSSON, TORSTEN. Från strafflag till skyddslag. Tiden 1957, nr 3.

FAXÉN, K.-O. Pensionsfonder och förmögenhetsbildning. Ekonomisk revy 1957, nr 3.

FOLKE, E. I. Sweden's shirtsleeve conservative. (Int. with Jarl Hjalmarson.) The American Swedish monthly 1957, nr 3.

FREDÉN, E. Katastrof på väg. Industria 1957, nr 3.

FÜRST, P.-E. Dålig asyl. Sv. juristtidning 1957, nr 2.

GUSTAFSSON, AGNE. Kommittéer och reformer. Tiden 1957, nr 3.

HOLMBERG, P. Ekonomiskt långtidsprogram 1956—1960. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 2.

HULT, B. Strafflagberedningens slutbetänkande. Sv. juristtidning 1957, nr 2.

JACOBSSON, M. Vägbyggandet ett viktigt led i produktionsökningen. Sv. vägföreningens tidskrift 1957, nr 2.

LANDSTRÖM, S.-S. JO och kommunerna. Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 4.

— Kommunallagens regler om beslutmässighet. Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 5.

LAURITZEN, ELIN. Nutida samhällsutveckling — dess inverkan på hem och arbetsliv. Hertha 1957, nr 2.

LINDAHL, C. E. Om fri rättegång vid offentligt försvar. Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1957, nr 1.

LINDBERG, K. G. Om muta och otillbörlig belöning. Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1957, nr 1.

[LUNDGREN, S.] Hur ska vi hinna, hur ska vi orka, hur ska det gå för barnen? Detta är förvärvsarbetande husmödrars problem. Metallarbetaren 1957, nr 9.

MALMSTRÖM, Å. TT och riksdagen. Nordisk kontakt 1957, nr 5.

PALM, B. Vem betalar tv-räkningarna? Fönstret 1957, nr 1.

RÖSSEL, J. Investeringarna och näringslivets struktur. Metallarbetaren 1957, nr 9.

* I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

SIMSON, G. Om äktenskapsskillnad mellan utländska makar. Sv. juristtidning 1957, nr 2.
SJÖLUND, E. O. När vänder man sig till lantbruksnämnden? Lantmannen 1957, nr 14.
SUNDBERG, H. G. F. Rättssäkerheten i förvaltningen. Statsvetenskaplig tidskrift 1957, nr 1.
SUNDBOM, I. Vid svenska kronans sjukbädd. Ekonomisk revy 1957, nr 3.
WETTERBERG, Ö. Konstitutionella och kommunala frågor vid 1956 års riksdag. Statsvetenskaplig tidskrift 1957, nr 1.
ÅKERMAN, G. Automatisering och automation. Affärsekonomi 1957, nr 5.
ÖGREN, A. Vad händer på börsen? Industritjänstemannen 1957, nr 4.
Aktiesparande — inflationsförsäkring. Finanstidningen 1957, nr 12.
Befälsbrist, utbildning, beskattning dominerande frågor i årsberättelsen. [Fartygsbefälsföreningen]. Nautisk tidskrift 1957, nr 2/3.
Borgarrådet Hjalmar Mehrs svar på herr Knut Olssons interpellation angående nyårsnattens gatuuppträden. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 3.
Kommunikationerna motiverar större länsenheter. Sv. trafiktidning 1957, nr 14.
Niohundra kommer att dödas i år ... (Trafikdöden.) Byggnadsarbetaren 1957, nr 6.
Till tolkningen av begreppet god advokatsed. Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1957, nr 1.

Amerikas förenta stater

COWGILL, D. O. Trends in the ecology of the aged in American cities. Journal of gerontology 1957, nr 1.
DOWNING, J. Factors affecting the selective use of a social club for the aged. Journal of gerontology 1957, nr 1.
PALYI, M. Betrachtungen zur Konjunkturlage in den Vereinigten Staaten. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1957, nr 13.

Finland

ERKKILÄ, S. Abortfrågan i Finland. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 3.
SIPILÄ, A. Om försäkringsbegreppet och rätt till försäkringsverksamhet enligt Finlands lag. Nordisk försäkringstidskrift 1957, nr 2.
A review of the economic development in Finland in 1956. Economic review 1957, nr 1.

Indien

PRAKASH, O. Industrial development corporations in India and Pakistan. The economic journal mars 1957.

Irak

KINCH, E. A. Social effects of the oil industry in Iraq. International labour review mars 1957.

Nya Zeeland

BILLING, G. C. The industrial pattern and New Zealand's future. The economic journal mars 1957.

Sovjetunionen

KASER, M. C. Estimating the Soviet national income. The economic journal mars 1957.

Tyskland

BOLIN, B. Automationsproblem i Tyskland. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 11.
KRATZSCH, K. Soziale Umschichtungstendenzen in Westdeutschland. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 3.

Arbetarskydd

Recent developments in Asia in the field of occupational safety and health. Occupational safety and health 1957, nr 1.

Sverige

LUNDGREN, N. & OLSON, TORSTEN. Några praktiska arbetsfysiologiska problem. Arbetarskyddet 1957, nr 2.

Tyskland

BECKER, R. Zum Entwurf eines Seemannsgesetzes. Arbeit und Recht 1957, nr 1.
WIESE, G. Die Verfassungswidrigkeit der nachkonstitutionellen Urlaubsgesetze der Länder. Recht der Arbeit 1957, nr 3.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

FELDT, K.-O. Statlig löneförhandlingspraxis och riksdagen. Statsvetenskaplig tidskrift 1957, nr 1.
HÖGLUND, TH. Nollställning och likaläondebatt. Beklädnadsfolket 1957, nr 4.
LUNDBERG, A. Lönerna upp — och priserna? Industria 1957, nr 3.
SÖDERBERG, E. Näringsliv och lönepolitik. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 14.
Statspension får ej försämras. [Statstjänarkartellen.] Signalen 1957, nr 12.

Amerikas förenta stater

DAVID, LILY MARY & HELM, D. L. Deferred wage increases in 1957 and wage escalator clauses. Monthly labor review 1957, nr 1.

Norge

AARVIG, L. Lönnsutvikling og lönnspolitikk i Norge etter krigen. Arbeidsgiveren 1957, nr 8.

Schweiz

Produktivität und Volkseinkommen. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1957, nr 11.

Tyskland

SPIEGELHALTER, F. Zum Vergleich zwischen Lohn und Produktivität. Der Arbeitgeber 1957, nr 5.
STICH, H. Landwirtschaftliche und industrielle Löhne. Der Arbeitgeber 1957, nr 5.
TRABALSKI, K. Die bisher entwickelten Formen der »Gewinnbeteiligung». Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 3.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

BERGSTRÖM, Å. Produktionsplanering i modern industri. Ekonomiska samfundets tidskrift 1957, nr 1.
KÜNG, H. Aufgaben und Grenzen der Konjunkturpolitik. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 7.
LEHMUSTO, H. T. Turismens ekonomiska betydelse. Finsk kommunaltidskrift 1957, nr 3.
MARKNERTH, H. Probleme der Verteidigungswirtschaft. Wirtschaftsdienst 1957, nr 3.
SELAND, J. Verdens skipsfart — og Norges. Statsökonomisk tidsskrift 1957, nr 1.

Sverige

EKSTRÖM, T. Recept för full sysselsättning. (Recension.) Tiden 1957, nr 2.
FORSELIUS, H. Kommunalt anställda. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 3.
HELLE, V. Arbetsledaren modell 57 — ordergivare och samarbetsman. Fönstret 1957, nr 2.
HINTZE, O. Byggnadsindustrins utveckling. Byggnadsindustrin 1957, nr 5.
KLING, H. Domänverket och AB Statens Skogsindustrier. Från departement och nämnder 1957, nr 5.
[LAHNHAGEN, R.] Personaladministrativa Rådet forskar kring information, utbildning och urval med tonvikt på det mänskliga. Industria 1957, nr 3.
LARSON, ELSA. Jordbrukets arbetsmarknad. Lantmannen 1957, nr 11.
LINDSTRÖM, I. Jordbrukets inkomstlikställighet. Meddelande från jordbrukets utredningsinstitut 1956, nr 7.
ODHNER, C.-E. Skogskompletteringen och jordbrukets framtid. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 14.
SANDSTRÖM, C. Handeln speglar vår standard. Ekonomen 1957, nr 6.
Den handelspolitiska utvecklingen. Från departement och nämnder 1957, nr 5.
Den svenske landbrugsproduktion. Udenrigsministeriets tidsskrift 1957, nr 13.
Teknikerkommitténs utredning. Industriförbundets meddelanden 1957, nr 3.
Tobakshandlarnas ekonomiska förhållanden. Tobakshandlaren 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

HANSSON, SIGURD. Hur man expanderar utan pengar — i USA. Ekonomen 1957, nr 6.
SAKS, J. I. Status in the labor market. [For the older worker.] Monthly labor review 1957, nr 1.
STAHLER, A. Job problems and their solution. [For the older worker.] Monthly labor review 1957, nr 1.

Finland

LUTHER, G. Några strukturdrag i vårt näringsliv. Ekonomiska samfundets tidskrift 1957, nr 1.

Tyskland

NIEMANN, URSULA. Beschäftigung und Arbeitslosigkeit in Westdeutschland im Jahre 1956. Wirtschaftswissenschaftliche Mitteilungen 1957, nr 3.

Befolkningsfrågor

ENKE, S. Speculations on population growth and economic development. The quarterly journal of economics febr. 1957.

Sverige

OLSSON, BERTIL. Svensk flyktingpolitik efter kriget. Utlandssvenskarna 1957, nr 3.
PÖHL, HJ. Flyktingfamiljen. Om ester och estlandssvenskar i Sverige. Allsvensk samling 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

NELSON, H. Invandrarna i USA och deras barn. Statistisk tidskrift 1957, nr 3.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

GRUEN, V. Staden i automobiltidsåldern. Byggforum 1957, nr 2.
HAMRIN, EVA. Utbildningen i stadsbyggnad i USA och Sverige. Plan 1957, nr 1.
Den bostadspolitiska cynismen. Sv. fastighetstidning 1957, nr 7.

Sverige

BORG, E. Fritidsbebyggelse. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 3.
[LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND.] Kommunala, allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag. (Yttrande.) Landskommunernas tidskrift 1957, nr 3.
OOM, R. Trafikprognosen för Stockholm. Plan 1957, nr 1.
THORSSON, INGA. Flera bostäder. Morgonbris 1957, nr 3.
WESTERMARK, G. Lider våra städer av elefantiasis? SNS-Orientering 1957, nr 2.
Bebyggelseplaneringen. Statsrevisorerna förordar koncentration av planeringsarbetet. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 2.
Den framtida bostadspolitiken. Byggnadsarbetaren 1957, nr 6.
Kollektivhus för vetenskapare. Byggmästaren 1957, nr A 3.
Vad gör rådet för överskådlig planläggning? Plan 1957, nr 1.

Tyskland

ZIMMERMANN, W. Der industrielle Arbeiterwohnungsbau. Der Arbeitgeber 1957, nr 5.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

EKBLOM, E. Samarbetsnämnd blir företagsnämnd. Kommunalarbetaren 1957, nr 7.
Tvåårigt verkstadsavtal. Verkstäderna 1957, nr 4.

Amerikas förenta stater

TOFFLER, A. USA: Kampen hårdnar mot LO:s parasiter. Industria 1957, nr 3.
TRIESCHMANN, G. Gesamtarbeitsstreitigkeiten und Arbeitskampfrecht in den USA. Arbeit und Recht 1957, nr 3.
— Schlichtung von Kollektivarbeitsstreitigkeiten in den USA. Recht und Arbeit 1957, nr 3.

Storbritannien

HART, P. E. & PHELPS BROWN, E. H. The sizes of trade unions: A study in the laws of aggregation. The economic journal mars 1957.

Tyskland

FREY, E. Die vorsätzliche, rechtswidrige, schuldhafte Nichtanhörung des Betriebsrates. Arbeit und Recht 1957, nr 3.

PRASSE, H. Die Bedeutung der Vorstrafe im Arbeitsrecht. Arbeit und Recht 1957, nr 3.

REUSS, W. Die Arbeitsgerichtsbarkeit und der Entwurf eines Richtergesetzes. Arbeit und Recht 1957, nr 3.

Hälso- och sjukvård

LINDENCRONA, F. Angloamerikansk mentalsjukvård. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 2.

ÅKERMAN, G. Freuds driftslära. Sv. läkartidningen 1957, nr 14.

Hygiene and public health teaching in Europe. Chronicle of the world health organization 1957, nr 2.

Sverige

BIÖRCK, G. En orientering om ämnet socialmedicin. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 3.

BUVE, M. Kvacksalveriutredningen och glasögonoptikerna. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 3.

GOLDSCHMIDT, A. Vattenvårdens organisation. Byggnadsvärlden 1957, nr 14.

NIELSEN, N. Specialistutbildningen i psykiatri. Sv. läkartidningen 1957, nr 14.

OLLÉN, LILLIAN. Health insurance plan. The American Swedish monthly 1957, nr 3.

SUNDELL, C. G. & JOHANSSON, EVALD. Lek med siffror. Sjuklighetsstatistik från ett lokalsjukkasseområde. Sv. läkartidningen 1957, nr 11.

THALÉN, E. Sjukvårdscentralen i Kortedala. Sjukhuset 1957, nr 3.

Socialmedicinen i läkarutbildningen. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 3.

Vattenvårdens organisation. Hygienisk revy 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

SHAW, J. R. Health services for America's Indians. Social security bulletin 1957, nr 2.

Finland

Ny sjukhuslagstiftning i Finland. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 2.

Norge

Norska sjukhusens finansiering. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 2.

Kooperation

Sverige

MARCUS, L. Consumers' cooperation and urban development. Review of international cooperation 1957, nr 3.

Indien

Cooperative policy in India. Review of international cooperation 1957, nr 3.

Turkiet

SPAULL, H. The cooperative movement in Turkey. Review of international cooperation 1957, nr 3.

Tyskland

HENZLER, R. Die »Mittbestimmung» in den deutschen Genossenschaften. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 11—12.

Nykterhetsfrågor

DUCHENE. L'alcoolisme: son aspect médico-social. Informations sociales 1957, nr 2.

ERIKSSON, AXEL. Till diskussionen i alkoholfrågan. Sv. läkartidningen 1957, nr 11.

FOREY, MLLE. Service social et alcoolisme. Informations sociales 1957, nr 2.

FREY, T. S:SON. Om »lögner och sanningar om alkoholismen». Sv. läkartidningen 1957, nr 11.

RYDÉN, H. Nykterhetsproblemet i Norden. Husmodersförbundets tidskrift 1957, nr 3.

Sverige

LUBLIN, H. Personligt om dagens alkoholproblem. Sv. läkartidningen 1957, nr 11.

MATTISSON, D. Nykterhetsnämnderna och lagen om nykterhetsvård. Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 4.

NORDSTRÖM, G. Hjälpåtgärderna i nykterhetsvården. Nykterhetsvården 1957, nr 3.

Frankrike

BOLANDER, ANNE MARIE. Alkoholfrågan i Frankrike. Statistisk tidskrift 1957, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

FOUGSTEDT, G. Pris- och volymindexar för samfärdseln. Ekonomiska samfundets tidskrift 1957, nr 1.

A comparison of fruit consumption trends in the United Kingdom and other countries. Monthly bulletin of agricultural economics & statistics 1957, nr 2.

Sverige

HENRIKSON, A. Inflation, investeringar och företagsbeskattning. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 13.

PAULSSON, V. Budgetpolitiken och samhällsekonomin. Kooperatören 1957, nr 4/5.

WEHTJE, E. & VRETHEM, Å. T. M. FL. Föga lockande byta investeringsavgift, nuvarande el-skatt mot energiskatt. Arbetsgivaren 1957, nr 7.

Avdragsrätt och skatteplikt för periodiskt understöd m. m. Förslag av skattelagssakkunniga jämte yttrande av advokatsamfundets styrelse. Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1957, nr 1.

Socialförsäkring och socialvård

CANNAT. Le service social et l'action judiciaire. Informations sociales 1957, nr 2.

CLOUPET, MLLE. Service social et structure sociale. Informations sociales 1957, nr 2.

DARY. Participation du service social. Informations sociales 1957, nr 2.
DUCHENE. Le service social et la médecine. Informations sociales 1957, nr 2.
HEILPERIN, M. A. Freer trade and social welfare. Some marginal comments on the »Ohlin report». International labour review mars 1957.
HYDÉN, S. Så här har ett antal västeuropeiska länder sökt ordna sin pensionsfråga. Arbetsgivaren 1957, nr 6.
The legal obligation to employ the disabled. International labour review mars 1957.

Sverige

ALMRYD, H. Pensionsfrågan ur tjänstemannasynpunkt. Svensk tidskrift 1957, nr 3.
BROBERG, R. Pensionsreformen. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 3.
BUTLER, P. De gamlas hälsa och vård. Landskommunernas tidskrift 1957, nr 2 — 3.
BYLANDER, Å. Kriminalvård eller socialvård? Sv. socialvårds tidning 1957, nr 3.
COHN, H. Pensionärskonsultation. Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 4.
ENGSTRÖM, M. Bedömning av nedsatt arbetsförmåga. [Vid sjukförsäkring.] Arbetarskyddet 1957, nr 2.
HOLMBERG, P. Vad du kan få i pension — och vad det kostar. Metallarbetaren 1957, nr 9.
JALAKAS, R. Pensionsförsäkringen och kapitalmarknaden. SNS-Orientering 1957, nr 2.
KELLGREN, N. Arbetsgivarlinjen i pensionsfrågan. Tiden 1957, nr 2.
KINELL, E. Barn och ungdom i förslaget till skyddslag. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 3.
LAGERCRANTZ, R. Sommarkolonivistelse för barn. Socialmedicinsk tidskrift 1957, nr 3.
MURRAY, U. Pensioner och ekonomi. Svensk tidskrift 1957, nr 3.
NATT OCH DAG, Å. Sjukförsäkring för utlandssvenskarna. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 3.
OLENIUS, E. Varför skall barn spela teater? Barnavård och ungdomsskydd 1957, nr 1.
RILTON, ANNASTINA. Psykologi och familjerådgivning. Sv. läkartidningen 1957, nr 13.
RYMAN, S.-H. Om tystnadsplikten inom socialvården. Barnavård och ungdomsskydd 1957, nr 1.
SAMBERGS, Å. Vad får vi betala för folkpensionerna? SACO-tidningen 1957, nr 2.
WÅHLSTRAND, A. Sekretesslagstiftningen och socialvården. DSI-nytt 1957, nr 4.
ÅKERRÉN, B. Underhållsbidrag från utlandet. Barnavård och ungdomsskydd 1957, nr 1.
ÅMARK, C. Psykiatri och familjerådgivning. Sv. läkartidningen 1957, nr 13.
Bidragsförskott åt barn från de övriga nordiska länderna. Barnavård och ungdomsskydd 1957, nr 1.
Fosterbarnsvården och kommunernas inbördes ersättningsskyldighet. Svenska socialvårdsförbundet gör framställning till konungen om en översyn. Barnavård och ungdomsskydd 1957, nr 1.

Amerikas förenta stater

HAWKINS, CH. E. Recipients of old-age assistance: Their requirements. Social security bulletin 1957, nr 2.
ROWE, E. K. Insurance and pension plans. [For the older worker.] Monthly labor review 1957, nr 1.
ZISMAN, J. Private employee-benefit planes today. Social security bulletin 1957, nr 1.
The growth in protection against income loss from shortterm sickness: 1948—1955. Social security bulletin 1957, nr 1.

Canada

WILLARD, J. W. Family allowances in Canada. International labour review mars 1957.

Frankrike

Le budget social de la nation de 1955 à 1957. Statistiques & études financières mars 1957.

Schweiz

Die Familienzulagen für landwirtschaftliche Arbeitnehmer. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1957, nr 12.
Vers une assurance vieillesse et survivants complémentaire dans les métiers. Journal des associations patronales 1957, nr 10.

Sovjetunionen

Reform of the national pensions scheme in the Union of Soviet Socialist Republics. Industry and labour 15 dec. 1956.

Storbritannien

TOWNSEND, G. H. W. Help from the local authority. Social service mars/maj 1957.

Turkiet

Development of maternal and child welfare in Turkey. Chronicle of the world health organization 1957, nr 2.

Tyskland

GAYER, H. Die Novelle zum Gesetz über Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung (AVAVG). Soziale Arbeit 1957, nr 4.
JANTZ, K. Grundsätzliche Bemerkungen zur Rentenreform. Soziale Arbeit 1957, nr 4.
KLÜBER, F. Kristna principer i Västtysklands socialpolitik. Svensk tidskrift 1957, nr 3.
KOLTER, W. Voraussetzungen für Berufs- und Erwerbsunfähigkeitsrenten. Soziale Sicherheit 1957, nr 3.
MUNZINGER, A. Das Altersruhegeld nach den Rentenreformgesetzen. Soziale Sicherheit 1957, nr 3.
STOLT, E. Die Heilbehandlung nach den Neuregelungsgesetzen. Soziale Sicherheit 1957, nr 3.
ZEWE, H. Hinterbliebenenrenten nach den Rentenreformgesetzen. Soziale Sicherheit 1957, nr 3.
Gesetz zur Neuregelung des Rechts der Rentenversicherung der Arbeiter. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 5.
Die Sozialgesetzgebung des Bundes 1956. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1957, nr 3.
Sozialreform und Rentenreform. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 6.

Österrike

TUTSCHKA, W. Der Sozialaufwand der österreichischen Industrie 1955. Der Arbeitgeber 1957, nr 6.

Statistisk teori

KOSLOW, T. I. Einige Fragen der Theorie der Mittelwerte in der Statistik. Statistische Praxis 1957, nr 3.

NÄSLUND, E. B. TCO-nomenklaturen. Nyckel till ny lönestatistik. Lanternan 1957, nr 7.

SEIDENWURM, J. & TRILLER, J. In welchem Alter und in welchem Monat wird geheiratet? Statistische Praxis 1957, nr 3.

Die Verantwortung der Statistik. Statistische Praxis 1957, nr 3.

Egypten

SARHAN, A. E. Teaching of statistics in Egypt. The American Statistician 1957, nr 1.

Norge

DRAGVOLL, R. Statistisk sentralbyrå (Norge). Virksomhet og organisasjon. Statistisk tidskrift 1957, nr 3.

Tyskland

BARTELS, HILDEGARD, RAABE, K.-H. & SCHÖRRY, O. M. FL. Die Neuberechnung des Sozialprodukts für die Bundesrepublik Deutschland. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 3.

Undervisning och yrkesutbildning

BESKOW, B. Planering för yrkesutbildning inom enhetsskolan. Lärartidningen 1957, nr 13.

International exchanges of trainees. International labour review mars 1957.

Sverige

FJELLANDER, INGRID. Skolungdomens yrkesplaner. Nordisk yrkesvägledning 1956, nr 4.

KULLANDER, T. Medicinsk högskola i Norrland. Sveriges landstings tidskrift 1957, nr 2.

LARSSON, ELSA. Kurser bra sysselsättning för friställd arbetskraft. Hushållningssällskapens tidskrift 1957, nr 2.

MATTSSON, MARGARETA. Tro inte att den fria skolan är fri! Barn i hem—skola—samhälle 1957, nr 2.

REGNÉR, E. Att lämna skolan utan bitterhet. Barn i hem—skola—samhälle 1957, nr 2.

Ecklesiastikministern uttalar sig för en medicinsk läroanstalt i Umeå. Nordisk kontakt 1957, nr 5.

Enhetsskolans högstadium får nya anvisningar för betygsättning. Tidning för Sveriges läroverk 1957, nr 11.

Folkbildningen och samhällets förändringar. Fönstret 1957, nr 2.

Skatterättvisa och studieavdrag. SACO-tidningen 1957, nr 2.

TV — vår nye uppfostrare? Barn i hem—skola—samhälle 1957, nr 2.

Är lärarutbildningen ett lämpligt besparingsobjekt. Lärartidningen 1957, nr 14.

Amerikas förenta stater

POST, MARGARET E. Informal education with American youngsters. Social service mars/maj 1957.

Danmark

CHRISTIANSEN, ARNE. De store födselsårgange i Danmark og den nye lærlingelov. Kommunalt tidsskrift 1957, nr 2.

LINDSTRÖM, F. Kofoedskolan i Köpenhamn. Barnavård och ungdomsskydd 1957, nr 1.

Finland

MIETTINEN, A. Förutsägelse av framgång i förberedande yrkesskola på basis av psykometriska prov. Nordisk yrkesvägledning 1956, nr 4.

Jugoslavien

DELEON, A. Arbetarbildningsverksamhet i Jugoslavien. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 13.

Norge

SLAATTO, E. Yrkesorientering i den forsöksordna, linjedelte ungdomsskolen. Nordisk yrkesvägledning 1956, nr 4.

Storbritannien

FLOUD, J. & HALSEY, A. H. Intelligence tests, social class and selection for secondary schools. The British journal of sociology 1957, nr 1.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ALLARDT, E., MARKKANEN, T. & TAKALA, M. Drinking and drinkers. Three papers in behavioral sciences. Hki 1957. (The Finnish foundation for alcohol studies. Vol. 6.)

AMBJÖRN, E. Tullar och välstånd. Sthlm 1957. (Samhällsdebatten. 9.)

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor.
The American workers' fact book 1956. Wash. 1956.

ARNTZ, H. Tatsachen über Deutschland. Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. Wiesbaden 1957.

ARPI, G. Sveriges järnhantering. Sthlm 1957. (Industriens upplysningstjänsts skriftserie. Ser. A:10.)

CARLSSON, Bo. Hur jag får stipendier. Stipendiemöjligheter inom folkrörelserna. Sthlm 1956.

DANMARK. Det landökonomiske driftsbureau.
Undersögelser over landbrugets maskiner og bygningstekniske udstyr. Khvn 1957.

ERHARD, L. Välstånd för alla. Bearb. av W. LANGER. Till svenska [fr. tyskan] av L. Thureson. Sthlm 1957.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1957.
6. Befolkningsstatistik.
C 102. *1950 års allmänna folkräkning.* Del 6. Fastighets- och byggnadsbeståndet.
—Statistiska centralbyrån.
Statistisk årsbok. Årg. 52 (1956). Hki 1957.
FÖRENTA NATIONERNA.
Proceedings of the World population conference, Rome, 31 Aug.—10 Sept. 1954. Vol. 3—5. New York 1956—1957. (Publ. 1956. 13.8: Vol. 3—5.)
—Department of economic and social affairs.
Economic survey of Europe in 1956 including studies of European transport problems and income distribution in Western Europe. Geneva 1957. (Publ. 1957. 2. E. 1.)
Progress in land reform. 2nd report. New York 1956. (Publ. 1956. 2. B. 3.)
GLICK, P. C. American families. For the Social science research council in cooperation with the U. S. Department of commerce, Bureau of the census. New York & Lond. 1957. (Census monograph series.)
HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hki 1956.
1. Hälso- och sjukvård. 40 (1955).
INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
39th session, Geneva, 1956.
Record of proceedings. Geneva 1956.
40th session, Geneva, 1957.
Report. Geneva 1957.
6 (2). Protection and integration of indigenous and other tribal and semi-tribal populations in independent countries.
KELLGREN, N. Bättre pensioner. Sthlm 1957. (Aktuella frågor. 22.)
KENDALL, M. G. & BUCKLAND, W. R. A dictionary of statistical terms. Prep. for the International statistical institute with the assistance of the United nations educational, scientific and cultural organization. Edinb. & Lond. 1957.
LINDAHL, E. Spelet om penningvärdet. Sthlm 1957. (Ekonomisk debatt.)
LINDER, E. HJ. Den återupptäckta alkoholfrågan. Utg. av Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran. Sthlm 1957.
NAGEL, E., [m. fl.] Automationens tidsålder. Den andra industriella revolutionen. Till svenska [fr. engelskan] av L. Edberg. Sthlm 1957.
NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1957.
249. Sinnssykehusenes virksomhet 1954.
253. Folketellingen 1. des. 1950. H. 10. Boligstatistikk.
NORRKÖPING. Statistiska kontoret.
Statistisk årsbok. Årg. 21 (1956). Norrköping 1957.
RADCLIFFE-BROWN, A. R. A natural science of society. Glencoe, Ill. 1957.
SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1957.
287. Schweizerische Forststatistik. 1954.
291. Steuerbelastung in der Schweiz. 1956.
SHAWVER, D. L. The development of theories of retail price determination in England and the United States. Urbana 1956. (Illinois studies in the social sciences. Vol. 39.)
SILVER, D. M. Lincoln's supreme court. Urbana 1956. (Illinois studies in the social sciences. Vol. 38.)
SOCIALSTYRELSEN.
Promemoria angående utbildningen av personal inom halvöppen barnavård. Avg. d. 7 mars 1957. [Stencil.] Sthlm 1957.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1957. Sthlm 1957.
9. Örlogsvarvens organisation m. m. Betänkande med förslag avg. [i dec. 1956] av 1953 års örlogsvarvsutredning. (Fö.))
STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1957.
4. Fattigvård.
Stockholms stads fattigvård 84 (1955).
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1957.
Bankväsen.
Allmän sparbanksstatistik 1955. (Statistiska centralbyrån.)
Försäkringsväsen.
Erkända sjukkassor 1953. (Riksförsäkringsanstalten.)
Riksförsäkringsanstalten 1955.
SVENSKA SJUKHUSFÖRENINGEN.
Årsbok 1956. Halmstad 1957.
TEGNER, G. Die soziale Sicherheit in Schweden. Sthlm 1956. (Schwedisches Institut.)
UTRIKESDEPARTEMENTET.
Aktstycken. Ny serie. Sthlm 1957.
I: C: 6. Utrikesfrågor. Offentliga dokument m. m. rörande viktigare svenska utrikespolitiska frågor 1956.
II: 9. Raoul Wallenberg. Dokumentsamling jämte kommentarer rörande hans fångenskap i Sovjetunionen.
WINNICOTT, D. W. The child and the outside world. Studies in developing relationships. Ed. by *Janet Hardenberg.* Lond. 1957

Nytillkomna tidskrifter

Näringsforskning. Referattidskrift i näringsforskningsfrågor. Utg. av AB Findus Årg. 1 (1957). Sthlm.

Pris- och kartellfrågor. Utg. av Statens pris- och kartellnämnd i samarbete med ombudsmannaämbetet för näringsfrågor och näringsfrihetsrådet. Årg. 1. (1957). Sthlm.

Recension

Blücher, Viggo Graf: Freizeit in der Industriellen Gesellschaft. Dargestellt an der jüngeren Generation. Stuttgart: Ferdinand Enke Verlag, 1956. 138 + XII sid. DM 15.

De socialvetenskapliga institutionerna vid våra högskolor lider ofta brist på »råmaterial» för sina undersökningar. Det har därför blivit vanligt, att man bearbetar frågeformulär och frågekort, som insamlats av organisationer och företag utanför de rent akademiska kretsarna. På detta sätt preciseras materialets värde, vilket måste vara till gagn för såväl dem, som organiserat utfrågningen, som de sociologer vilka »filtrerar» fram det hållbara och väsentliga.

Liknande förhållanden tycks råda utanför Sverige, åtminstone i Tyskland. Från *Seminar für Sozialwissenschaften* (vid Hamburgs universitet) föreligger ett arbete *»Freizeit in der industriellen Gesellschaft»*, vars grundmaterial ställts till förfogande av *Norddeutscher Rundfunk*. Detta radioföretag håller sig med en egen avdelning för opinionsfrågor *(Abteilung Hörerforschung)*, som närmast skapats med tanke på programmens utformning. Dess tillkomst måste anses vara ett gott tecken på att opinionsforskningen är på frammarsch i Centraleuropa, där den tidigare mött starkt motstånd från allmänhetens sida.

När *Norddeutscher Rundfunk* år 1953 sände ut sina intervjuare för att tillfråga ett tusental ungdomar mellan 15 och 24 år om deras intressen och personliga förhållanden, kom ett formulär med inte mindre än 82 frågor till användning. Naturligt nog ställdes bokens författare, *dr. phil. Viggo Graf Blücher* till en början inför uppgiften att med sikte på hållbara sociologiska rön skära ned antalet delresultat till det rimliga och användbara. För sin undersökning kunde han använda 32 frågor. Själva materialet visade sig i övrigt vara representativt och tillförlitligt, vilket Blücher bevisar medelst ett antal övertygande tabeller.

Målsättningen för sin undersökning anger Blücher i fyra punkter:

1. att utforska »de objektiva betingelserna» för ungdomens fritid (därmed avses graderna av »självbestämmanderätt», de ekonomiska förutsättningarna samt fritidens längd),
2. att kartlägga ungdomens fritidsintressen och deras fördelning på olika grupper,
3. att få en översikt över de ungas relationer till familjen, föreningar m. fl. grupper,
4. att utpeka vissa växelverkningar mellan grupptillhörighet (»bindningstendenser») och fritidsintressen.

Mot dessa fyra mål svarar bokens fyra huvudkapitel. De tre första sysslar i stort sett med enkla data. Först det fjärde kapitlet (i boken nr 6 på grund av ett par inledande, resp. historiska avsnitt) tycks sikta på korrelationer. För alla dem som av en sociologisk utredning framför allt väntar uppdagandet av en rad inbördes sammanhang mellan olika attityder, måste detta förhållande (3:1 till de enkla datas förmån) bli en besvikelse. Och denna besvikelse blir bara större, när man upptäcker att korrelationskapitlet är det kortaste i hela boken — bara tio sidor.

Detta kapitel belyser kontaktförhållandenas och fritidsintressenas samband med varandra. I fem tabeller »korsas» olika fritidsintressen (stundom uppdelade i intensitetsgrader) med de tre »kontaktgrupperna»: enstöringar, parvis »sällskapande» och medlemmar av större (primär- eller sekundär-) grupper. Vi får där veta, att t. ex. läsning är något mera omhuldad bland de ensamma än bland flockungdomarna, medan idrotten varierar mycket starkare mellan nämnda grupper — flockungdomen idrottar dubbelt så mycket som enstöringarna. Var det någon som trodde något annat?

Fogar man till dessa ganska självklara konstateranden alla de slutsatser, som — i spärrat tryck — »kröner» varje kapitel i Blüchers arbete, så får man en nätt samling fakta, som de flesta känner till men som likväl här med sobra statistiska medel letts i bevis: Den »friare» kontakten mellan könen — på tjugotalet karakteristisk enbart

för arbetarungdomen — kännetecknar numera alla samhällsklasser... Familjekretsen håller på att förlora sin betydelse som fritidsmiljö... Bland fritidsintressena är idrotten starkast samt praktiskt taget oberoende av socialgrupp, ortsstorlek m. m.... Medlemskapet i ideella föreningar är ingen avgörande faktor för det stora flertalets val av sällskap... Och så vidare.

Naturligtvis vore det orimligt att med hänvisning till vissa röns »självklarhet» antyda eller påstå en undersöknings avsaknad av existensberättigande. Kravet på överraskningar i samband med enkäter har ju blivit något av ett oskick bland vissa kritiker, och det vare oss fjärran att inför Blüchers arbete begå samma fel. Av många citat och kommentarer framgår att betydande kretsar i Tyskland alltjämt dras med fördomar, som helt enkelt nödvändiggör en grundlig kartläggning av ungdomens intressen. Till sådana fördomar kan räknas alla de åsikter om familjens dominans, det ideella föreningsarbetets betydelse m. m., som går stick i stäv mot ovan citerade, för oss svenskar evidenta fakta, men framför allt den — minst sagt föråldrade — uppfattning, enligt vilken ungdomsåren i allmänhet karakteriseras av en fullt medveten upplevelse av omvärlden, som i sin tur leder till en aktiv och självständig disposition av fritiden. I vederläggandet av denna fördom ligger Blüchers största förtjänst.

Denna blåögda syn på ungdomen utformades på sin tid vid prof. Eduard Sprangers skrivbord i Berlin. Ehuru Sprangers »iakttagelser» varit begränsade till hans »närmaste omgivning» samt dagböcker (!) och professorn själv framhåller, att hans beskrivning gäller »övervägande bildade ungdomar» (»... jag skulle kalla dem borgerliga, om icke detta uttryck hade blivit ett ytligt slagord...»), slog hans tjugotalsteser rot inom den »legitima» ungdomspsykologin och blev till en nära nog generell syn på ungdomen, som t. o. m. överlevde andra världskriget.

Det är framför allt två sociologiska arbeten, som synes ha gett nådastöten åt denna ungdomssyn, som så länge hallucinerat »filosofisk begrundan... naturupplevelse... konstnärligt skapande» osv. hos tonåringarna. I »Der junge Arbeiter von heute» (på svenska: »Hur arbetarklassen avidealiserats», Natur och Kultur, 1954) beskriver Karl Bednarik en ungdomstyp, som blivit föremål för en andlig förslumning och som utan reflexion viljelöst accepterar nöjesindustrins primitiva produkter. Det andra arbetet är Blüchers. Denne finner i sitt undersökningsmaterial Bednariks tes bekräftad, enligt vilken ungdomen på sin fritid passivt låter sig drivas av de förlustelser, som den råkar bli bjuden på. Däremot föranleder enkätresultaten Blücher till ett avståndstagande från Bednariks mera extrema slutsatser, t. ex. den att ungdomen i kvalitativt avseende tenderar till ett »engagemang vid nollpunkten». Därmed menas att ungdomen instinktivt söker sig till det sämsta, enär just detta utgör det effektivaste skyddet mot alla slags ideologiska eller kulturella »anfäktelser». — Vi förstår, att Bednariks »iakttagelser» måste ha varit lika ensidiga som på sin tid Sprangers: medan denne ägnat sig åt inåtvända grubblare av intellektuell typ, tycks Bednarik ha stirrat sig blind på den centraleuropeiska motsvarigheten till våra ytligaste »pjattar».

Den »graderade» skala mellan intensivt, hobbyaktigt engagemang (»hårda» intressen) och passiv drift utan förankring i medvetandet (»mjuka» intressen), som Blücher på ett märkligt sätt kommit fram till, utgör kärnan i hans arbete. Blücher tillämpar denna aktivitetsskala på de olika fritidssysslorna, som därigenom får värderingsfria indexsiffror, motsvarande sin olika grad av »medvetenhet» hos utövarna. Genom en slump råkade frågeschemat ta upp två spörsmål, som — ehuru tillkomna i helt olika syften — fick snarlika ordalydelser och borde »täcka» varandra i sak, nämligen: »Vad är det som intresserar Er mest?» samt »Vad brukar Ni syssla med på fritiden?» Intervjuarna ställde den förstnämnda frågan tämligen i början av sitt besök, den andra följde efter någon halvtimme. Nu menar Blücher, att ett intressegebit, som präglas av aktivitet och djupare engagemang från den tillfrågades sida, rimligen borde ingå i svaren både första och andra gången. Den verklige bokälskaren t. ex. bör räkna litteraturen till såväl sina »intressen» som sina »fritidssysslor». I så fall är bokläsningen — för hans del — en »hård» vana. En mera splittrad och ytlig person däremot kan lätt nämna »läsning»

bland sina »intressen», men glömma bort att nämna den igen när frågan kommer in på det faktiska fritidsbeteendet. I så fall sitter »läsintresset» inte djupt, det är »mjukt» ur vederbörandes synpunkt.

Till en mera objektiv »hårdhetsskala» når Blücher fram genom att ordna de olika fritidsintressena efter den grad av överensstämmelse, dvs. upprepning av svaren i ovannämnda »andra omgången», som vederbörliga jämförelser ger vid handen. När exempelvis drygt 300 ungdomar uppger sig vara »intresserade av idrott», och lika många ungdomar en halvtimme senare förklarar, att de på fritiden »sysslar med idrott», är dessa båda grupper inte helt identiska. Men de täcker varandra till 70 %, vilket stämplar idrotten till en »hård» intresseriktning. I motsats därtill får biointresset anses vara »mjukt»: överensstämmelsen är här endast 19 %. Mellan dessa båda extrem ligger bl. a. slöjd och handarbeten (63 %), läsning (54 %), föreningsliv (35 %) och promenader (22 %).

Att Blüchers »hårdhetsskala» motsvarar psykiska och sociala fakta, kan det inte råda något tvivel om. Frågan är bara om överensstämmelsen utgör ett fullt tillförlitligt kriterium, när det gäller att ordna fritidsvanorna efter deras »hårdhet». Denna egenskap, av Blücher på ett ställe satt i relation till »förankringen i medvetandet», på ett annat till »sysselsättningarnas inneboende mått av aktivitet» (beroende på om man ser den ur individens eller ur sysselsättningens synvinkel), behöver ingalunda ta sig uttryck i sådana »dubbelsvar», som ovan beskrivits. Ta t. ex. »promenaderna», som här även innefattar vandringar och cykelturer! Antalet dubbelsvar (22 %) låter dem framstå som en »mjuk» vana, ehuru våra kunskaper om cykling, orientering o. dyl. samt — inte minst — vår människokännedom beträffande cyklister och orienterare pekar på motsatsen. Tittar vi närmare på Blüchers siffror, får vi förklaringen. Antalet »vandrings»-svar på den andra frågan (efter fritidsbeteendet) var mer än 2 1/2 ggr så stort som motsvarande antal svar på frågan efter »intressena». Under sådana omständigheter kan (då överensstämmelsen av praktiska skäl räknas i procent av svar på 2:a frågan) hårdhetsgraden teoretiskt aldrig bli mer än 40! Och att inte antalet vandringsbetonade svar blev tillräckligt stort i första omgången, kan — åtminstone delvis — bero på frågans formulering. Orden »Vad är det som intresserar Er mest?» skapar inte utan vidare associationer till söndagens aktiva friluftsliv.

Förresten är det ingalunda säkert att »borttappandet» av tidigare nämnda »intressen» vid uppräkningen av fritidssysselsättningarna behöver vara orsakat av glömska, vilket här alltså betyder: svag förankring i medvetandet = »mjuk» attityd. När den andra frågan ställs (efter fritidssysselsättningen alltså), fattas den säkert av en stor grupp som en fortsättning av den första frågan. Medvetet eller omedvetet tyder denna grupp den nya frågans syfte som en komplettering, en önskan alltså att få fram en fullständigare hobby-lista, än den första frågan kunnat ge. I sin iver att tillmötesgå denna önskan undviker de upprepningar och blir sålunda oförskyllt rubricerade såsom »mjuka» typer!

Nå, detta sistnämnda uttryck använder Blücher inte. Ty det nordtyska »Radiotjänsts» material räcker, som han betonar, inte till att filtrera fram några som helst »aktivitetsgrupper». Men han framhåller önskvärdheten av framtida undersökningar, som målmedvetet eftersträvar en sådan kartläggning av ungdomens olika sätt att tillvarata fritidens möjligheter — alldeles särskilt med tanke på den fulla medvetenhetens, aktivitetens och självständighetens betingelser.

Just när dessa rader skrivs, meddelar vår egen Radiotjänst, att den inom kort sätter i gång med en liknande enkät, som den ovan refererade, bland ett urval av svenska lyssnare. Man får hoppas att det svenska materialet, när det föreligger, kan bidra till en fördjupning av de aspekter, som Viggo Graf Blücher lyckats utvinna ur en brokig samling frågor och svar, vars utformning han inte haft möjlighet att påverka. Att han likväl nått väsentliga resultat och framför allt gett impulser till ett fortsatt arbete på fritidsforskningens område, bör alla sociologiskt och pedagogiskt intresserade notera med stor tacksamhet.

Ludwig Schnabl

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1957, No. 5

CONTENTS

Page

The national pensioners at Eslöv in 1955. By *Åke Elmér* 307
The kindergarten seminaries and the need for more kindergarten teachers. By *Stina Sandels* 319
The new legislation on intoxicants and the work of the temperance boards. By *Thore Grönqvist* 329
Newly designed modern homes for old people 1947—1956 331
Notices:
The Trade Union Federation, The Central Organization of Salaried Employees and The Swedish Employers Association establish a stipendiary fund for research into labour rights 334
The Standing Committee on Constitutional Reforms regarding aliens in Swedish Government service 334
The Academy of Science awards travelling scholarships for studies on the care of alcoholics in the United States and Canada 334
Appointment of experts on the Committee of Inquiry into the care of inebriates . . . 334
The parties on the Labour Market set up a committee for studying the problem of alcoholism in working hours 334
The Social Welfare Boards expression of opinion on the proposal for a Convention between Sweden and Western Germany regarding social security 335
A new inquiry into the approved schools 336
A stipendiary grant for research into rehabilitation 338
UN seminaries and study groups in 1957 338

Periodical surveys

Register 339
Pupils at the approved schools in 1956 339
The retail trade turnover in the last quarter of 1956 342
The consumer price index for March 1957 348
Employment and unemployment 350
Literary survey 353
Book notices 360

The Issue in Brief

The national pensioners at Eslöv in 1955. As a link in a major investigation into the effects of national pensions, Åke Elmér with the assistance of the Research Institute of the Royal Central Bureau of Statistics carried out an inquiry by interviews in the spring of 1955 into the living conditions of the men in receipt of national pensions in the town of Eslöv. The main purpose of the inquiry was to ascertain what part the national pension plays in providing a livelihood for the pensioners concerned. A further aim was to find out to what extent the national pensioners have a gainful occupation and the reasons why those among them who have no gainful occupation gave up their jobs, and what part the national pension played in inducing them to do so. Finally, the scope and forms of saving in the category concerned have also been studied — here too with a view to trying to ascertain what significance national pensions may possibly have. These circumstances have likewise been studied in part by the 1952 Committee of Inquiry into the Care of the Aged, though that Committee was mainly concerned with aged persons' need of housing and care, while the investigation under discussion concentrated its attention particularly on the effects of national pensions. The Eslöv inquiry's results are not yet fully compiled, but the article gives an account of some of those that have been gained so far. P. 307.

The kindergarten seminaries and the need for more kindergarten teachers. Plans are being made throughout the country for an extension of the system of child care "half in the open", the reasons being the higher frequency of women engaged in

gainful occupations, overcrowding, the housing shortage, the ever-increasing risk of accidents on the roads in the growing urban communities, and other factors. To put into effect the plans for extending the institutions concerned with child care of this type a larger supply of qualified staffs in this field is essential. Accordingly the Social Welfare Board has submitted to the Ministry for Social Affairs a memorandum on kindergarten schools and the need for kindergarten teachers. The memorandum gives an account of the first more or less exhaustive inquiry into this complexity of problems to be undertaken in this country, and on the basis thereof the Social Welfare Board makes a number of recommendations regarding the training of kindergarten teachers and State support for the scheme.

The Social Welfare Board estimates that the minimum total requirement in 1965 will be 2 790 kindergarten teachers. At the turn of the year 1956/57 there were about 1 500 teachers in this category at the State-supported institutions. In addition, there were an estimated 150 kindergarten teachers at non-State-supported institutions, so that altogether there were approximately 1 650 kindergarteners.

According to data compiled by the Social Welfare Board about 13 % retired from the profession. With the present training capacity of 230 kindergarten teachers per annum and taking into account the above-mentioned retirement percentage, there would be 1 755 teachers in 1965. The difference between the estimated demand and the supply would thus be 1 035, so that it would be necessary to increase the training capacity by at least 100 kindergarteners per annum in order to meet the calculated requirements in 1965.

In order to remedy this serious shortage of staff the Social Welfare Board suggests that as from 1958 the Fröbel Institute's seminary should be converted into a double seminary and that a seminary should be established in Skåne. It is proposed that the latter, which is intended to be a double seminary from the outset, should be located either at Lund or in Malmö. Moreover, the Social Welfare Board recommends that a supplementary course for not fully trained staff members be arranged at the Uppsala kindergarten seminary during the period August 1958—April 1959. As to the minimum age limit for admission to the kindergarten seminaries, the Social Welfare Board would like to see it lowered from 20, as at present, to 19 years of age. Further, the Board proposes that a decision in principle be taken on the question of nationalizing the kindergarten seminaries as from the Budget year 1960/61. P. 319.

Pupils at the Approved Schools in 1956. During the year 1956 the number of places at the approved schools was approximately the same as in the preceding year. The number of pupils, which at the end of 1952 was 1 515, subsequently declined year by year. Between the years 1955 and 1956, however, it went up from 1 368 to 1 452. The reason for this was a higher turnover of pupils at the schools. Both the conditionally discharged and the pupils who were boarded out increased in numbers. At the end of 1956 about 48 % of the pupils were living at the schools as against about 47 % at the corresponding period of 1955. Of the school pupils, 490 were boys and 208 were girls. The pupils at the approved schools have been taken charge of by the child care committees for protective upbringing on account of some proved vicious habit. The boys taken care of, who represented about 70 % of all pupils, were generally younger than the girls. The majority of the pupils were between 15 and 18 years of age. The most common cause of the boys being taken charge of was an offence against property rights (72 %), while sexual vice was the most important cause of the girls being taken charge of (49 %). As to the period during which they were taken in hand, the pupils had spent on an average 18 months at the approved school concerned and had been conditionally discharged for a period of about 23 months, making altogether about 3 1/2 years. P. 339.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1957, No. 5

INDEX

Page

Les bénéficiaires de la pension nationale de vieillesse de la ville d'Eslöv en 1955. Par *Åke Elmér* 307

Les séminaires de jardinières d'enfants et les besoins en jardinières d'enfants. Par *Stina Sandels* 319

La nouvelle législation antialcoolique et l'activité des comités de tempérance Par *Thore Grönqvist* 329

Asiles de vieillards nouvellement aménagés 1947—1956 331

Notices:

La Confédération du Travail de Suède (LO), l'Organisaton Centrale des Employés (TCO) et l'Union Patronale Suédoise (SAF) créent un fonds de bourses pour recherches sur les questions de droit relatives au travail 334

Page

Commission parlementaire relative aux étrangers au service de l'Etat 334
L'Académie des Sciences alloue des bourses de voyages d'étude sur le soin des alcooliques aux Etats-Unis et au Canada 334
Nominations d'experts pour le rapport sur les comités de tempérance 334
Les parties du marché du travail constituent un comité pour l'étude du problème de l'alcool dans la vie ouvrière 334
Avis émis par la D.G.P.S. sur un projet de convention entre la Suède et la République Fédérale Allemands touchant la sécurité sociale 335
Nouveau rapport sur les écoles d'éducation préventive 336
Crédits en faveur de bourses pour des études sur le reclassement 338
Séminaires des Nations Unies et groupes d'études en 1957 338

Aperçus périodiques

Répertoire 339
Les élèves des écoles d'éducation préventive en 1956 339
Le chiffre d'affaires du commerce de détail pendant le 4e trimestre 1956 . . 342
L'indice des prix à la consommation pour mars 1957 348
Emploi et chômage 350
Bibliographie 353
Comptes rendus de livres 360

Résumé

Les bénéficiaires de la pension nationale de vieillesse de la ville d'Eslöv en 1955. Une enquête partielle par interviews, faisant partie d'une grande enquête sur l'action exercée par les pensions nationales de vieillesse, a été effectuée durant le printemps de 1955 par M. Åke Elmér, avec le concours de l'Institut de Recherches du Bureau Central de Statistique, sur les conditions de vie des pensionnés hommes de la ville d'Eslöv. Le but spécial de l'enquête a été de constater le rôle que joue la pension de vieillesse dans la subsistance des pensionnés. Son but a été, en outre, de connaître dans quelle mesure les pensionnés exercent un métier, pourquoi ceux qui n'en exercent aucun ont cessé de travailleret quel rôle la pension de vieillesse a joué à cet égard. Finalement, la grandeur de l'épargne et ses formes chez les pensionnés a aussi été étudiée, en vue d'apprécier l'importance éventuelle des pensions. Ces divers points avaient été étudiés en partie par l'enquête de 1952 sur l'assistance aux vieillards, mais cette enquête avait surtout examiné les besoins en logement et en soins des vieillards, tandis que l'enquête actuelle s'est occupée spécialement de l'action exercée par les pensions de vieillesse. Les données rassemblées par l'enquête d'Eslöv ne sont pas encore complètement coordonnées, mais l'article rend compte de certains des résultats acquis jusqu'à présent. P. 307.

Les séminaires de jardinières d'enfants et les besoins en jardinières d'enfants. La Suède projette actuellement un développement dans tout le pays des institutions de jour de la protection de l'enfance en raison de la grande fréquence des mères travaillant hors de leur foyer, du surpeuplement des logis, de la pénurie des logements, des risques accrus de la circulation dans les agglomérations urbaines en extension continue et autres facteurs. Un tel développement des institutions de la protection de l'enfance exige une forte augmentation de personnel qualifié. La D.G.P.S. a, en conséquence, présenté au département des Affaires Sociales un mémorandum touchant les séminaires de jardinières d'enfants et les besoins en jardinières d'enfants. Il y est rendu compte de la première enquête un peu complète qui ait eu lieu en Suède sur cet ensemble de problèmes et c'est sur la base de cette enquête que la D.G.P.S. soumet une série de projets relatifs à la formation des jardinières d'enfants et à l'appui que l'Etat y apporterait.

La D.G.P.S. estime que les besoins totaux en jardinières d'enfants s' élèveront en 1965 à 2 790. Au 1er janvier 1957, il y avait environ 1 500 jardinières d'enfants dans les institutions subventionnées par l'Etat. A celles-ci s'ajoutaient 150 dans des institutions non subventionnées par l'Etat. On avait donc au total 1 650 jardinières d'enfants.

L'abandon de la profession était selon les données réunies par la D.G.P.S. d'environ 13 %. Avec la capacité actuelle de formation des séminaires qui est de 230 jardinières d'enfants par an, et en comptant avec le pourcentage d'abandon de la profession cité plus haut, il y aurait 1 755 jardinières d'enfants en 1965. La différence entre les besoins calculés et le nombre de jardinières dont on disposerait serait donc de 1 035. Il serait ainsi nécessaire d'accroître la capacité de formation des séminaires de 100 jardinières d'enfants par an pour faire face aux besoins calculés de l'année 1965.

Pour remédier à cette pénurie grave de personnel, la D.G.P.S. propose qu'à partir de l'année 1958 le séminaire de l'Institut Fröbel soit agrandi en un double séminaire et qu'un séminaire soit créé en Scanie. Celui-ci serait situé soit à Lund, soit à Malmö. et serait dès le début un double séminaire. La D.G.P.S. propose en outre un cours

complémentaire pour le personnel de formation incomplète au séminaire d'Uppsala pendant la période août 1958—avril 1959. En ce qui regarde l'âge minimum pour l'admission dans les séminaires de jardinières d'enfants la D.G.P.S. demande que cet âge soit abaissé de 20 à 19 ans. De plus, la D.G.P.S. propose que la décision de principe sur l'étatisation des séminaires soit prise à partir de l'année budgétaire 1960/61. P. 319.

Les élèves des écoles d'éducation préventive en 1956. Le nombre des places dans les écoles d'éducation préventive a été en 1956 à peu près le même que l'année précédente. Le nombre des élèves, qui était de 1 515 à la fin de l'année 1952, a diminué ensuite pour chaque année. Entre les années 1955 et 1956, une augmentation a cependant eu lieu, de 1 368 à 1 452, qu' explique une circulation accrue des élèves dans les écoles. Aussi bien les élèves libérés à l'essai que les élèves placés en pension dans des familles ont augmenté en nombre. A la fin de l'année 1956, il y avait environ 48 % des élèves internes dans les écoles, contre 47 % à une époque correspondante de 1955. Des élèves internes, 490 étaient des garçons et 208 des filles. Les élèves des écoles d'éducation préventive ont été pris en charge par les comités de protection de l'enfance en raison de leur inconduite et de leur caractère vicieux. Les garçons pris en charge, qui représentent 70 % du total des élèves, étaient en général plus jeunes que les filles. La majorité des élèves étaient dans les âges de 15 à 18 ans. La cause la plus fréquente du placement des garçons dans une école d'éducation préventive était des délits contre la propriété (72 %), tandis que l'inconduite sexuelle était le principal motif du placement des filles (49 %). La durée du séjour dans une école d'éducation préventive avait été en moyenne de 18 mois et les élèves libérés à l'essai l'avaient été pendant une période d'environ 23 mois, ce qui faisait en tout trois ans et demi. P 339.

SOCIALA MEDDELANDEN

1957 · Nr 6

Socialpolitiken och den europeiska integrationen

Av redaktör *Thor Brunius*

Den 9 maj 1950 framlade dåvarande franske utrikesministern Robert Schuman ett förslag om skapandet av en övernationell europeisk myndighet, vars befogenheter skulle sträcka sig över en bestämd näringssektor. I december året före hade en speciell fransk underkommitté pekat på kol- och stålindustrierna såsom lämpliga integrationsobjekt; man hade redan före kriget haft ett gott samarbete inom ramen för den s. k. IREG (Internationale Rohstahl Export Gemeinschaft) som eliminerades kort efter Hitlers inmarsch i Tjeckoslovakien. En internationell samverkan måste dock föras på det ekonomiska planet för att bli verklig och varaktig.

Den 3 juni 1950 utfärdade Schuman en kommuniké, enligt vilken de franska, västtyska, belgiska, italienska, luxemburgska och holländska regeringarna beslutat genomföra en ekonomisk integration inom nämnda industrier, »décidés à poursuivre une action commune de paix, de solidarité européenne et de progrès économique et social». Mellan juni 1951 och juni 1952 ratificerades unionstraktaten av de sex medlemsstaterna (man talar nu om sexmaktsgruppen). Förste ordföranden i presidiet, fransmannen Jean Monnet, telegraferade till Adenauer på dagen för den västtyska ratifikationen: Europa är fött. Länge leve Europa.

Det är skäl att påminna om dessa ord och dessa data. Den europeiska kol- och stålunionen (Montanunionen i bekväm tysk terminologi) dementerade mycket snabbt tidskriften Economists skeptiska uttalande om unionen som ett kortlivat offer för »europeiska jalousier». I stället för att förvandlas till en lekboll för nationella intressen har Montanunionen träget och målmedvetet byggt ut sin verksamhet och tagit sig befogenheter, som förut varit okända i internationell praxis under fredliga förhållanden. Man kan i sistnämnda hänseende påpeka att Montanunionens Höga myndighet kan förvägra ett företag i något av de sex ländernas kol- och stålindustrier vissa investeringskrediter (ur en gemensam fond) om företaget vansköter sin arbetskraft. Det är en indirekt form av påverkan som får sin styrka genom att högst få företag önskar bli stämplade som osociala.

I hägnet av denna överstatliga auktoritet har Montanunionen strävat efter att integrera även sådana näringar som transporter till lands, till sjöss och i luften, »klassisk» och atomenergi (Euratom) samt vissa merkantila funktioner, därmed ställande framför allt Storbritannien i ett brydsamt läge.

Andra länder utanför sexmaktsgruppen har störts av det politiska inslaget i integrationen, men det är värt att notera att Schweiz, som av tradition håller sig undan internationella engagemang inom politiken, i år har ingått ett avtal med Montanunionen om viss trygghet för leveranser av kol och järnprodukter mot beviljandet av rabatter vid transitering genom landet av sådana varor.

Detta visar att Montanunionen har möjligheter att bryta mot en internationell politisk konvenans, men unionen har det även i ekonomiska och socialpolitiska sammanhang. Artikel 46 i unionstraktaten ger Höga myndigheten befogenhet att »införskaffa upplysningar, vilka behövs för bedömningen av möjligheterna att förbättra livs- och arbetsvillkoren för arbetstagarna inom de till dess befogenhetsområde hörande industrierna». Denna i och för sig ganska vida ram för verksamheten har sannerligen blivit sprängd, först och främst genom att utredningarna inte längre gäller bara kol och stål utan även näringslivet och dess villkor i övrigt. För jämnt ett år sedan startades en utredning rörande teknikens allmänna verkningar, under ledning av professorerna Hoffman, Parenti, Dupriez och Fourastié (namnen anger ungefär nationaliteterna), varvid utredningsmännen sade sig ämna helt bortse från de »ofta barnsliga föreställningar som råder angående fabrikationshemligheter». Det var en för många chockerande utgångspunkt, men avsikten var att påvisa att teknikens vinningar måste vara en tillgång för alla och att dess nackdelar måste bäras av alla.

Montanunionen har som social målsättning att höja levnadsstandarden för arbetskraften med fem procent om året, under förutsättning av en betydligt större ökning av produktiviteten. I dessa strävanden ligger det också en önskan att likrikta löne- och arbetsvillkoren, en utveckling som dåvarande franske konseljpresidenten Mendès-France för några år sedan kallade för en »social harmonisering» inom sexmaktsgruppen. Vad man alltså med tyvärr icke särskilt gynnsamma resultat under snart fyra decennier har bedrivit och åsyftat inom ramen för den internationella arbetsorganisationen, tänkte man här i »Lilla Europa» ordna nästan i en handvändning. Det är nämligen så, att enligt beslut i Paris i början av innevarande år, bekräftade i Rom den 25 mars, tullarna inom sexmaktsgruppen skall avvecklas för varuområdet som helhet och en gemensam marknad skapas för de sex länderna under loppet av 12 à 15 år. Dessa beslut skall ratificeras av vederbörande länders lagstiftande myndigheter före utgången av 1957.

Med raseringen av tullarna inställer sig de mest delikata problem och pockar på sin lösning: strukturfrågor och handläggandet av den allmänna ekonomiska politiken. Av omedelbar betydelse blir sådana ting som produktiviteten och produktionens kostnader. Det är då icke nog med att harmonisera den sociala lagstiftningen inom det utvidgade marknadsområdet, utan man måste ställa arbetsvillkoren som helhet under en gemensam nämnare för att få klarhet om möjligheterna att åstadkomma en utjämning även för dem. Det var intressant att iaktta vid den preliminära diskussionen om dessa frågor i Montanunionens Höga myndighet, att den västtyska regeringen sam-

tidigt som den stödde de allmänna integrationssträvandena så ivrigt underkände möjligheten och nyttan av en likriktning av arbetsvillkoren. (Ekonominister Ludwig Erhard har nyligen utvecklat dessa synpunkter i en skrift, i svensk upplaga utgiven av Natur och Kultur till vilken jag nedan skall återkomma.)

För att bereda grunden för en kostnadsutjämning inom sexmaktsgruppens kol- och stålindustrier, med nyss angiven industriell expansionstendens, har Montanunionen verkställt en serie utredningar som avser att jämföra reallönerna och arbetsvillkoren i övrigt. Den som under en följd av år har tagit del av liknande undersökningar inom den internationella arbetsorganisationen är säkerligen klar över att denna uppgift är nästan överväldigande. Det räcker inte med att presentera vederhäftiga siffror utan man måste avgöra, huruvida problemet skall skärskådas från produktiv synpunkt, alltså produktivitetens, eller från inkomsttagarens synpunkt, dvs. lönen som köpkraft. En kombination av dessa bägge aspekter har man ännu inte lyckats åstadkomma, helt enkelt därför att produktiviteten är en faktor som i hög grad saknar bestämning; framför allt är den internationella terminologin synnerligen vacklande.

Icke desto mindre är de reallönejämförelser, som Montanunionen hittills gjort, något av en statistisk bragd, och det har sagts av sakkunniga på området att man har kommit en god bit på vägen till en internationell reallöneöversikt som bär sannolikhetens prägel. Så mycket mer kan det inte begäras av den statistiska vetenskapen.

Redan vid den första presentationen av lönestatistiken för två år sedan framfördes starka reservationer rörande uppgifternas verklighet, men anledningen till kritiken var väsentligen att materialet inte var tillräckligt. Emellertid anser sig utredarna av den reallönestatistik, som publicerades i december 1956 och som grundade sig på löneuppgifter från år 1954, ha kommit verkligheten närmare tack vare ett mångfaldigande av de primära observationerna, tack vare större noggrannhet i uppgifterna och tack vare förfinandet av de statistiska metoderna.

Detta kan inte bedömas här, och det har ej heller någon mening att gå in på konstruktionen av »den första europeiska livsmedelskorgen», en statistisk vikt som sägs ha fått en större precision och ett rikligare innehåll än de kända »korgarna» hos ILO. Vad som är av intresse i detta speciella sammanhang är den påtagliga ungefärligheten i de redovisade tabellerna. Man kan ur mängden välja blott en enda som anger vad arbetare inom järn- och stålindustrin hade för realinkomster i de sex unionsländerna (år 1954; inkomstnivån i Luxemburg = 100):

Gift arbetare utan barn:		*Gift arbetare med två barn:*	
Luxemburg	100	Luxemburg	100
Belgien	87–90	Belgien	85–88
Västtyskland	71–77	Västtyskland	65–69
Frankrike	68–76	Frankrike	75–85
Saar	68–74	Saar	66–71
Holland	68–75	Holland	63–71
Italien	60–73	Italien	58–70

I denna löneundersökning har man försökt att utröna varje arbetstagares *nettoinkomst:* i summan ingår följaktligen även sociala förmåner av legislativ och avtalsmässig art, och dessa förmåner är mycket olikartade länderna emellan. Man ser exempelvis av tabellen att Frankrikes position förbättras och Västtysklands försämras, om man går från gifta arbetare utan barn till arbetare med två barn. Ett annat exempel: nettoinkomsten (av nämnda konstruktion) var år 1954 för en gift stålarbetare med två barn i Västtyskland blott 6,7 % högre än för gifta utan barn, men i Holland 11,3 % högre, i Italien 16,8 %, i Belgien 16,9 % och i Frankrike 28,6 % högre.

Dessa exempel visar vilka enorma problem som möter vid en europeisk integration på arbetsmarknaden till följd av den olikartade socialekonomiska strukturen. Men de ansvariga myndigheterna inom sexmaktsgruppen har ställt sig själva och andra statsorgan inför nödvändigheten att åstadkomma en harmonisering av arbetsvillkoren. Och tidsfristen är ganska kort.

Enligt besluten i Paris och Rom, vilka ännu ej har godkänts av vederbörande lagstiftande församlingar i de sex länderna (det bör återigen understrykas), uttrycker signatärmakterna den förhoppningen att i fråga om löner och sociala förmåner »ännu bestående skiljaktigheter skall jämnas ut». I samma mån som den gemensamma marknaden blir till, förvandlas emellertid denna förhoppning till ett tvång. De underklausuler som är knutna till traktaten ger klarhet på den punkten.

Det råder ingen meningsskillnad mellan länderna eller mellan deras industrier eller arbetsgrupper därom, att arbetsvillkoren så mycket som möjligt bör likriktas på den gemensamma europeiska marknaden (ekonominister Erhards reservation skall beröras i det följande). Sålunda har Frankrike tillförsäkrat sig vissa garantier med hänsyn till sin avancerade socialpolitik och därav följande kostnadsbelastning. Arbetstiden i Frankrike är i princip 40 timmar i veckan och ligger i realiteten mellan 36 och 52 timmar. För den 41:a till 48:e timmen skall erläggas ett övertidstillägg på 25 % och för mer än 48 timmar 50 %. Vidare har Frankrike ratificerat ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor vid likartade arbeten.

Frankrike har därför fått en utfästelse från de fem andra staterna, att dessa skall införa likalönsprincipen, och har därtill utverkat ett visst skydd, därest dessa makter ej tillämpar den franska regeln om övertidstillägg på respektive 25 och 50 %. (För de nordiska länderna har det ett visst intresse att den franska nationalförsamlingen i januari 1957 antog en resolution, enligt vilken man kräver att den sociala harmoniseringen skall utsträckas till hela frihandelsområdet.)

Det finns i denna svävande utveckling mångt och mycket som man har svårt att få ett klart belägg för. Men om man tar del av olika utländska kommentarer till de franska kraven — vilka i och för sig verkar rimliga — så möter man påståendet att det franska näringslivet har anpassat sig efter exempelvis likalönsprincipen på ett behändigt sätt. En kommentator i den danska tidskriften Arbejdsgiveren (nr 7/1957) förklarar att anpassningen till likalönsreformen i Frankrike sker på det sättet, att de lägre betalda ar-

betena ges åt kvinnor medan de högre betalda reserveras för män. Denna »utväg» måste emellertid vara ganska tvivelaktig, eftersom de låglönade arbetsuppgifterna ofta är tunga och därför mindre lämpade för kvinnor. Vad angår övertidsbetalningen finns det naturligtvis ett visst utrymme för sådana arbetsorganisatoriska dispositioner, att övertidstilläggen kan göras mindre belastande på kostnaderna, men ett sådant förfarande måste anses ligga inom ramen för ett företags normala rationalisering.

Det finns många betydligt mera angelägna arbetsuppgifter som ett företag på den gemensamma europeiska marknaden kommer att ställas inför och nödgas lösa.

Till slut något om ekonomiminister Ludwig Erhards deklaration rörande önskvärdheten av en social harmonisering av de europeiska industrierna. Enligt tidskriften Industria (nr 5/1957) har han bevisat omöjligheten av att »till en gemensam nämnare reducera de enskilda människornas och folkens föreställningar i fråga om spar- och konsumtionsvilja, prestationsförmåga och flit ens på en gemensam marknad». En sådan utveckling är ej ens eftersträvansvärd, ty

> om alla kan erbjuda alla varor till samma kostnader, *varför skulle man då köpa dem på annat håll?* (Kurs. av Industria.) Då skulle ju det mellanfolkliga varuutbytet förlora sin sista och egentliga mening, ty poängen är just att alla länder arbetar under olika betingelser, att övertaget hos den ene ligger på ett håll, hos den andre på ett annat.

Detta uttalande är dubiöst från två synpunkter. För det första har avsikten aldrig varit att genomföra en fullständig likriktning på det sociala och lönepolitiska området utan endast att släta ut ojämnheterna genom att fylla igen de största luckorna. Det är uppenbart att Frankrike inte skulle kunna hålla sina nya socialreformer intakta, om tullskyddet eliminerades och de franska industrierna utsattes för konkurrensen från länder med lägre socialkostnader. Det kan anföras ett liknande exempel från jordbruksområdet: det finns länder i vilka intet agrarstöd skulle kunna hålla stånd inför den öppna konkurrensen från effektivare jordbruk.

Av ekonomiminister Erhards uttalande får man slutligen det intrycket att den internationella handeln är ett självändamål, ein Ding an sich. Men vad arrangörerna av den gemensamma marknaden avser med sina socialpolitiska åtgärder är att skapa förutsättningar för en konkurrens på lika villkor länderna emellan. Det är en liberalistisk, icke reaktionär tanke.

Åtskillig men tyvärr ej full klarhet om det tilltänkta socialpolitiska arbetet inom ramen för tullunionen får man vid en granskning av några protokollsanteckningar till traktaten.

Man får veta att unionens verkställande organ — om traktaten blir vederbörligen ratificerad — får befogenhet att utfärda direkt bindande föreskrifter för medlemsstaterna. Detta är en fullständig novitet inom den internationella socialpolitiken, det är sant, men traktaten innehåller inga bestämmelser om sanktioner gentemot länder eller näringsgrenar som väg-

rar att följa de centrala direktiven eller av slapphet underlåter att iaktta dem.

Beträffande den sociala harmoniseringen innehåller traktaten (art. 119) en enda konkret förpliktelse: principen om likalön för män och kvinnor skall vara införd och tillämpad i hela unionsområdet under den första etappen av unionens tillblivelse. Däremot innehåller traktaten ingen förpliktelse rörande arbetstiden, men ett tillägg har ett stort allmänt intresse. I traktaten uttrycks en *förväntan* att verksamheten på den gemensamma marknaden vid slutet av den första övergångsperioden skall leda till förhållanden, vilka motsvarar de genomsnittliga i Frankrike under år 1956 (det gäller huvudsakligen övertidsersättningen). Om detta icke blir fallet har Frankrike rätt att till sin industris skydd tillgripa vissa åtgärder för att skapa en kostnadsmässig utjämning. Skyddsåtgärderna kan bestå i varukontingentering eller i höjning av de franska tullsatserna. Skulle den allmänna lönenivån i något av de andra fem länderna höjas över den franska, bortfaller rätten till franska skyddsåtgärder gentemot detta land med anledning av den förmånligare övertidsersättningen.

Det bör tilläggas att ryssarna inom ramen för FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) har skärpt sitt krav på att tullunionen skall gälla för Europa som helhet. Därmed har såväl den här behandlade tullunionen som planeringen av den gemensamma marknadens utvidgning till hela OEEC-området råkat i ett visst bryderi. Det ryska förslaget förefaller onekligen konstruktivt och kan vinna nya förespråkare när de olika ländernas parlament går att rösta om traktatens ratificering.

Invaliden och samhället

Av riksdagsman *Ingemund Bengtsson*

Vanförevården i vårt land har från början byggts upp av enskilda människor med socialt intresse. Ortopediska kliniker och vanförevårdsskolor drevs från början uteslutande med donationsmedel. Medan samhället helt tagit ansvaret för det stora flertalets sjukvård och utbildning har vanföreanstalterna med deras kliniker, folk- och yrkesskolor drivits av vanförevårdsföreningarna. Statsbidrag har visserligen en lång tid utgått till driften, men denna särprägling har utan tvekan medfört en viss eftersläpning av gruppens omvårdnad samtidigt som den vanföre isolerats från andra människor i samhället.

Under det senaste årtiondet har dock en markant förändring inträtt. Samhället har nu direkt engagerat sig för att lösa invaliditetsproblemen. Stat och landsting har beslutat att helt överta den ortopediska vården och samordna denna med den övriga sjukvården. De vanföras skol- och yrkesutbildning skall i största möjliga utsträckning ske vid hemortens skolor. Härtill kommer den medicinska och arbetsvårdande rehabiliteringsverksamhet, som byggs upp av stat, landsting och större kommuner.

Det är flera orsaker, som drivit fram denna utveckling. I det arbetsmarknadsläge med full sysselsättning, som rått under och efter kriget, har samhället sökt utnyttja den arbetskraftsreserv, som de grupper utgjort, vilka av en eller annan orsak tidigare icke kunnat beredas arbete. En statlig utredning tillsattes 1943 för utredning av åtgärder i syfte att ge de s. k. partiellt arbetsföra — vanföra, blinda, hörsel- och tbc-skadade — möjligheter att göra en arbetsinsats. Bakom denna strävan att bereda de invalidiserade arbetsmöjligheter ligger också den åsikten, att i ett samhälle, där man räknar rätten till arbete till de medborgerliga rättigheterna, skall även de som av skilda orsaker drabbats av handikapp få vara med i arbetsgemenskapen. Erfarenheter både inom och utom landet visade också, att det lönade sig för samhället att satsa på rehabiliteringsåtgärder.

En ny syn på de handikappade har nu slagit igenom. Man har funnit att vanföra människor inte bara är lämpade till skräddare, skomakare och sömmerskor, utan de kan utföra fullvärdiga arbetsinsatser inom de mest skilda arbetsområden om man bara ställer riktiga hjälpmedel till deras förfogande. Inom vanförevården arbetas nu efter den s. k. normaliseringsprincipen, dvs. den vanföre skall i största möjliga utsträckning få sin skol- och yrkesutbildning inom ramen för det ordinarie skolväsendet. Denna princip blev fastställd genom principbeslutet om vanförevårdens organisation vid 1954 års riksdag.

Bildmaterialet till denna artikel har välvilligt ställts till förfogande av Svensk Vanföretidskrift, organ för de Vanföras Riksförbund.

till vänster: Artikelförfattaren besöker kustsanatoriet i Vejbystrand

nedan: Förflyttning från rullstol till gångstol. Kryckorna kan genom sin katapultverkan resa en fullvuxen person från sittande till stående ställning

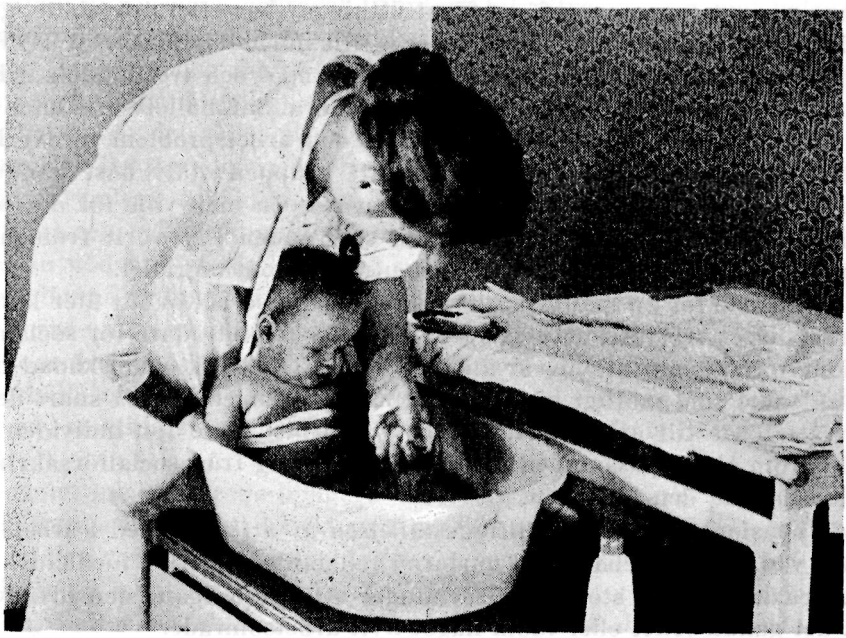

Att sköta ett spädbarn med en arm går, om man har hjälpmedel som skötbord i lagom höjd, en slinga för att hålla barnet i rätt läge m. m.

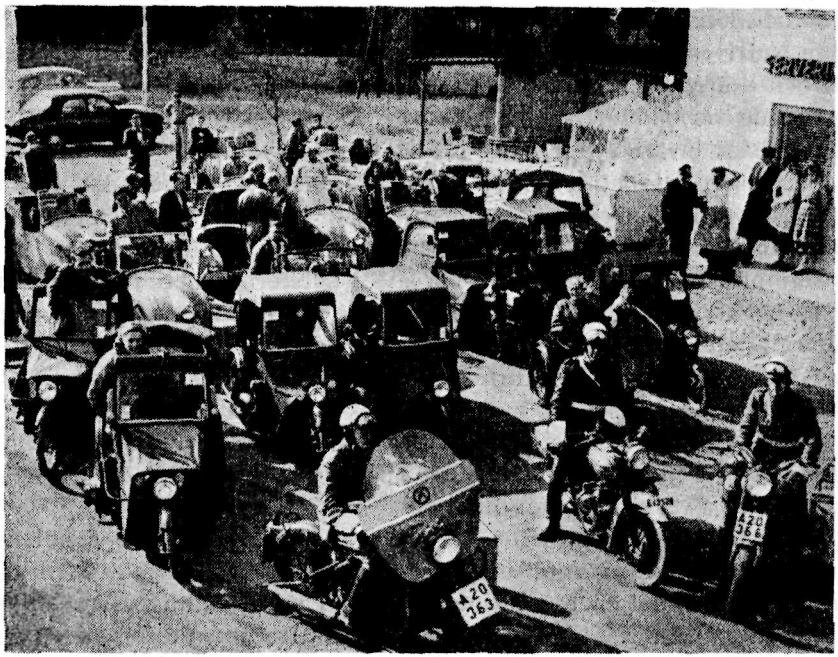

Medlemmar i The Invalid Tricycle Association, England, på resa genom Sverige

Denna nya syn på den vanföres förutsättningar har eftersträvats av gruppens intresseorganisation — De Vanföras Riksförbund, förkortat DVR — alltsedan dess bildande i början av 20-talet. Tjugo- och trettiotalets arbetslöshetsperioder drabbade särskilt hårt de vanföra. Samhällets bristande förutsättningar att lösa gruppens utbildnings- och arbetsproblem medverkade till att förbundet kom till: man ansåg att gruppen själv bäst kände de lämpligaste vägarna för en effektiv vanförevård och man ville för den skull vara med och forma denna. Förbundets strävanden har varit framgångsrika även om ännu mycket återstår att uträtta inom området.

Det viktigaste för en människa, som blir invalidiserad, är att åter komma ut i arbetslivet. Arbetare, arbetsgivare, läkare och företrädare för sociala institutioner och organisationer är alla ense om att en sjuk eller skadad människa så snart som möjligt bör få något att syssla med och så snart det är görligt återföras till arbetslivet. Det är en förlust både för individen och samhället om återanpassningen fördröjs. Ersättning från socialförsäkringen kan aldrig täcka den förlusten.

Ingen pension kan ersätta tillfredsställelsen av att vara med i arbetslivet med allt vad detta innebär. Den moderna rehabiliteringen — medicinsk och arbetsvårdande — har stora förutsättningar att hjälpa igång den invalidiserade i det gamla yrket eller inom något nytt arbetsområde.

Man kan säga att grunden till en modern rehabiliteringsverksamhet i Sverige lades 1950 genom inrättandet av arbetsklinikerna i Stockholm och Göteborg, där man prövar svårt arbetshindrade och ur sysselsättningssynpunkt svårbedömbara personers förutsättningar för olika arbeten jämsides som man bedriver arbetsfysiologisk och arbetspsykologisk forskning. I landstingens och större kommuners regi drivs numera arbetsträningsverkstäder och skyddade verkstäder.

Vid engelska lasarett har man erfarit att om lämpliga åtgärder insätts redan under sjukvårdstiden kan mycket vinnas, både när det gäller att minska sjukvårdstiden och att återföra den skadade till arbetslivet. Vid lasaretten inrättas därför speciella rehabiliteringsavdelningar, där patienterna får lämplig rörelseträning i form av arbetsterapi och idrottsövningar. Även vid de svenska länslasaretten kommer att inrättas rehabiliteringsavdelningar. Medicinalstyrelsen utarbetade 1954 en PM rörande den medicinska rehabiliteringen och i linje därmed inrättas nu avdelningar i Borås, Stockholm och Västerås.

Det räcker dock inte bara med att ge den invalidiserade en riktig vård och utbildning. I många fall erfordras speciella hjälpmedel utöver de ortopediska för att överbrygga handikappet.

För den rörelsehindrade erfordras ett transportmedel. Den tekniska utvecklingen inom motorfordonsområdet har under de senaste åren för de vanföras del inneburit en revolution. När DVR vid sin kongress 1948 anslog medel för att stimulera konstruktionen av bättre invalidmotorfordon, var det fortfarande den trehjuliga invalidmotorcykeln man hade i tankarna. Idag är det tekniskt möjligt även för mycket höggradigt invalidiserade att

med hjälp av speciella aggregat framföra bil. Utvecklingen mot helautomatiska växellådor på småbilar gör snart även dessa specialaggregat överflödiga. Tekniskt har man således löst den rörelsehindrades transportproblem på ett ändamålsenligt sätt. Ekonomiskt möter dock den vanföre stora svårigheter, när det gäller att klara av köpet och driftskostnaderna för detta hjälpmedel. De statliga anslagen till anskaffande av bilar, som utgår genom pensionsstyrelsen och allmänna arvsfonden, har under senaste åren höjts väsentligt och många kommuner och landsting bidrar också. Trots detta är det ännu nödvändigt för DVR och andra enskilda invalidorganisationer att årligen lämna fyllnadsbidrag med väsentliga belopp. Härtill kommer de invalidiserade, som icke kan åberopa behov av fordonet i anslutning till arbetet, men som är i oundgängligt behov av detta för sin förflyttning. Dessa kan inte erhålla bidrag av staten utan måste helt stödja sig på enskilda hjälpåtgärder, samtidigt som denna grupp måste betala accis och motorfordonsskatt.

Flertalet invalidiserade bilägare får räkna med en sänkt levnadsstandard för att kunna ha råd att ha ett av samhället accepterat tekniskt hjälpmedel, som i själva verket motsvarar den friskes ben. Ett krav från de vanföras sida är därför att invalidfordon icke skall belastas med fordons- och bensinskatt. Sådana skatter betraktas som skatt på invaliditeten. Befrielse från fordonsskatt har beviljats invalidbilar, som används i anslutning till förvärvsarbete, medan önskemålet om restitution från bensinskatt ännu kvarstår.

En del ortopediska hjälpmedel av nyare material, exempelvis naturtrogna händer av plastmaterial, är belagda med tull. Likaså utgår icke statliga bidrag till alla de ortopediska hjälpmedel, som numera finns. Detta är problem, som man hoppas skall finna sin lösning i en nära framtid inom den nya tulltaxan och genom pågående utredning inom medicinalstyrelsen.

Bostadsfrågan är ett annat vitalt problem för gruppen. Normallägenheten är olämplig för invalidiserade i rullstol på grund av bl. a. trappor, trösklar och smala dörrar. Men även för invalidiserade med kryckor och käppar erfordras specialinredning för att de själva skall klara de dagliga sysslorna i lägenheten. Genom en utredning under medverkan av DVR uppfördes i Stockholm 1951 tre försökslägenheter: två för rullstolsinvalidiserade och en för käppinvalidiserad. På basis av erfarenheten härav har sedan uppförts ett 100-tal lägenheter på 10-talet orter. Detta får närmast räknas som en början. Behovet av specialinredda lägenheter är ofantligt mycket större. I Malmö genomfördes 1954 av DVR:s lokalavdelning och Malmö kommunala bostadsbolag en utredning rörande behovet av speciallägenheter samt merkostnaden för sådana. Av utredningen framgår att 2 1/2 % av de invalidiserade i Malmö är i behov av lägenhet inredd för rullstol och 6 % inredd för hyresgäst med kryckor och liknande. Antalet invalidiserade beräknas till 1 % av befolkningen.

Merkostnaderna i Malmö var med 1954 års byggnadskostnader för tvårumslägenheter följande:

	Kapitalbidrag kronor	Motsvarande en årlig bostadsrabatt av kronor
Husmodern rullstolsinvalid	7 930	297
Annan familjemedlem än husmodern rullstolsinvalid	6 735	252
Husmodern käppinvalid	4 315	162
Annan familjemedlem än husmodern käppinvalid	3 195	120

Denna merkostnad har täckts på skilda sätt av kommunerna. På en del håll har kostnaderna slagits ut på den totala byggnadskostnaden för ett bostadsområde, medan man på andra håll täckt den genom kommunala subventioner.

Efter uppvaktning av DVR har Kungl. Maj:t uppdragit åt den bostadspolitiska utredningen att undersöka förutsättningarna att finansiera merkostnader för bl. a. invalidlägenheter.

Den invalidiserade husmodern behöver ett ändamålsenligt inrett kök och tillgång till skilda hjälpredskap för att vara i stånd att sköta hemmet. Husmoderns invaliditet kan annars splittra en tidigare harmonisk familj genom belastning på de övrigas krafter och på familjens ekonomi.

Fördelen av en insats på detta område har stått klart för ansvariga kommunala instanser. Det är dock endast på ett fåtal orter man idag lämnar bidrag till hjälpredskap åt invalidiserade husmödrar men utvecklingen går i rätt riktning. Här är ännu så länge ett arbetsfält för enskilda invalidorganisationer som DVR.

Vårt samhälle är inte byggt för de invalidiserade. Våra allmänna byggnader — skolor, teatrar, bibliotek, ungdomsgårdar och administrationslokaler — har oftast höga trappor utan räcken och saknar lättåtkomliga hissar. Trapporna är svåröverkomliga hinder, som stänger ute många handikappade från sådant som andra medborgare självklart kan ta i besittning. Vilken hjälp ger inte ett rätt placerat och utformat räcke vid en trappa. För många vanföra är ett sådant nödvändigt för att de skall kunna ta sig upp för en trappa utan hjälp. Och ett genomförande av 1954 års riksdagsbeslut att vanföra barn eller ungdomar i största möjliga utsträckning skall placeras i vanliga skolor fordrar att man planerar skolorna med tanke på de handikappade.

För att orka med arbetet fordrar vi alla avkoppling och rekreation. Många vanföra måste satsa mer av kraft och uthållighet än deras arbetskamrater för att fullgöra sitt arbete. De behöver i ännu högre grad bli i tillfälle att vila under sin semester. Även den vanföre, som sitter sysslolös i sitt hem, är i behov av den stimulans som några veckors bortovaro från vardagsmiljön ger. De vanföra har ofta behov av att kunna ta av sig sina proteser och bandage vid en badstrand utan att väcka uppmärksamhet. Det är därför ett starkt behov, som DVR och dess lokalavdelningar sökt täcka genom de rekreationshem, som skapats av förbundet.

Även för de vanföra barnen har förbundet ett sommarhem. DVR:s barnkoloni i Vejbystrand, som öppnades 1953 och är specialbyggd, ger de invalidiserade barnen en möjlighet till kolonivistelse, som inte tidigare stod öppen för dem. Även för barnens föräldrar har kolonin stor betydelse genom

att de under en tid befrias från en ofta betungande vårduppgift. Vid kolonin står barnen under läkarkontroll och erhåller efter ordination behandling av sjukgymnaster. Specialutbildad personal tar sig an barnen och ser till att de får en riktig vård och tillsyn under vistelsen på kolonin.

Litet här och var i landet sitter höggradigt vanföra ungdomar på vårdhem utan nämnvärd kontakt med jämnåriga. De är ofta dömda att hela sitt liv sitta på vårdhem, trots att de inte är i behov av någon vård utan i stor utsträckning klarar sig själva. Ett inackorderingshem med tillgång till personlig hjälp och möjlighet till sysselsättning skulle lösa deras problem. Dessa ungdomars antal är inte så stort att man kan räkna med att kommunerna skall kunna bygga ett speciellt hem enbart för dem. Även landstingsområdena är för små för att bilda underlag för ett hem, även om till ett sådant hem skulle komma ungdomar, som nu sitter isolerade i sina föräldrahem. Det kommer säkerligen att bli så, att denna fråga löses av enskilda organisationer. Sveriges flickors scoutförbund genomför årets treklöveraktion i syfte att få fram ett sådant hem. De Vanföras Riksförbund har sedan länge haft frågan aktuell och har medel reserverade för ändamålet.

Den verksamhet, som DVR bedriver och som här glimtvis presenterats, betalas helt av medel, som förbundet får in genom lotterier, försäljning och insamlingar. Just nu pågår en riksinsamling över postgiro 900 553 för att ge förbundet resurser att möta det ökande behov, som gör sig gällande för att få fram tekniska hjälpmedel, hem för höggradigt vanföra och platser för rekreationsvård.

Den medicinska forskningen har nått mycket långt, när det gäller att förebygga eller förhindra invaliditet. Mot polio har man funnit verksamt vaccin. Den kirurgiska tuberkulosen har gått tillbaka och behandlingstiden för den sänkts väsentligt. Ortopeder opererar idag sådana medfödda fysiska defekter, som man tidigare fick dras med genom hela livet.

Men många invaliditetsorsaker kvarstår mot vilka man ännu inte kunnat finna verksamma medel, och nya orsaker har tillkommit. Spastiska barn kan ännu inte erhålla den regelbundna behandling, som är nödvändig för att man skall nå ett gott resultat. Multipel-skleros och reumatism härjar ännu obesegrade. Antalet invalidiserade efter trafikolyckor ökar starkt. Många av dem som tidigare dog av skador, räddas nu till livet — men blir svårt invalidiserade.

Vetenskapen lägger år till människoliv. För samhällets sociala och arbetsvårdande organ gäller det att ge liv och innehåll åt de åren.

Ambassadör Alva Myrdal hälsar på premiärminister Nehru

De självständiga kvinnorna

Av fil. lic. *Brita Åkerman*

Kvinnans två roller är titeln på Alva Myrdals och Viola Kleins bekanta bok som i dagarna utkommer även på svenska. De två rollerna, det är rollen som yrkesarbetande och som mor. Dessa två kan förenas, säger författarinnorna. En mängd kvinnor i alla länder och i alla sorters yrken har redan visat att giftermål och barn inte behöver hindra kvinnorna att ha ett eget förvärvsarbete och på så sätt få en tillvaro, där de fungerar som självständiga individer och inte har sin existens helt knuten till familjen.

Modersrollen. Alla diskussioner om de gifta kvinnornas arbete kommer ju förr eller senare in på frågan om barnen. Kan en mor gå ifrån sina småbarn, mister inte barnen något väsentligt om de inte har den oavlåtliga, trygga kontakten med modern, det är den fråga som alltid först och främst kommer upp. John Bowlbys bok, Modern och barnets själsliga hälsa, där

han visar upp betydelsen av småbarnens moderskontakt, begagnas ofta som ett oemotsägligt argument *mot* mödrarnas förvärvsarbete.

Myrdal—Klein visar upp att Bowlbys bok — som ju inte innehåller några egna forskningsresultat utan är ett rent kompilat — inte ger något som helst svar på frågan om hur barn i familjemiljö reagerar för mödrarnas frånvaro för förvärvsarbete. De undersökningar som Bowlby citerar sysslar med övergivna, adopterade eller utackorderade barn, och deras skilsmässa från modern är i allmänhet en följd av någon olycka som ofta resulterat i en plötslig chock som redan i och för sig räcker till för att rubba barnens känslo- och sinnesjämvikt. »Det vore vetenskapligt otillåtligt att tillämpa de slutsatser man dragit av sådana fall av moderslöshet som uppkommit genom extrema nödlägen på sådana fall där modern är borta på bestämda tider men återvänder till barnet varje dag och ger det ett hem», säger författarinnorna. De påpekar hur önskvärt det vore med en vederhäftig forskning rörande problemen om barnmiljön vid normala familjeförhållanden då modern förvärvsarbetar och citerar Margaret Meads uttalande om den förvirrande samblandning som sker mellan kraven på att ett barn skall få en god vård och att det inte får utsättas för någon aldrig så kort skilsmässa från sin mor. »I själva verket», skriver Mead »finns det inte något etnologiskt bevismaterial som talar för att banden mellan mor och barn ska betonas så starkt. Tvärtom tyder undersökningar från olika kulturområden på att barnets anpassning underlättas allra bäst om barnet tas om hand av många olika vänliga och varmhjärtade människor.»

Något ovillkorligt krav på en mor att uppehålla en ständig kontakt med sitt barn har man alltså ingen anledning att uppställa, säger Myrdal-Klein. »Man kan inte nog starkt understryka att den avgörande faktorn består i moderns inställning och personlighet snarare än i antalet timmar hon är tillsammans med barnen. Den nevrotiska, vårdslösa eller tanklösa modern är sannolikt inte en mindre fara för barnen om hon ägnar dem hela sin tid än om hon inte gör det. Å andra sidan kan den intelligenta och kärleksfulla modern som känner för och med barnen ge dem en känsla av trygghet som inte rubbas av att hon regelbundet, eller t. o. m. mindre regelbundet, är borta från hemmet.

De rent praktiska svårigheterna i vårt samhälle för en mor med spädbarn att ordna sitt arbete så att hon kan orka med att ägna det tillräcklig tid och att ordna så att det får en god tillsyn när hon är borta, gör emellertid att författarinnorna dock klart säger ifrån att de anser att i regel »mödrarna bör ta vård om barnen själva under deras första år». För moderns del innebär detta »en djup och ojämförlig personlig upplevelse».

På detta utförliga och nyanserade sätt resonerar författarinnorna sig igenom problemen kring mor och barn och hem och yrke. Samhället skall inrättas så att det ger utrymme för det aktiva moderskapet utan att kvinnorna fördenskull tvingas att klamra sig fast vid moderskapet som sitt enda livsinnehåll. De understryker med skärpa att det är utomordentligt viktigt även för barnen att mödrarna har andra mål i livet. Och därför lägger

de fram sin vältaliga och ingående argumentation för att rejäla insatser skall göras för att jämna vägen för mödrarna ute i arbetslivet. Som bakgrund till kraven ger de en utförlig exposé över kvinnornas nuvarande ställning i yrkeslivet i den västliga världen.

Förvärvsarbetande kvinnor i fyra länder. De fyra länder från vilka författarinnorna hämtat sitt huvudsakliga material är England, USA, Frankrike och Sverige. De data rörande kvinnornas förhållanden som finns tillgängliga från dessa länder är inte lätta att jämföra. I en del sammanhang redovisas yrkesarbetande kvinnor som en del av alla varelser av kvinnligt kön från babies till åldringar, i andra sammanhang görs jämförelsen med kvinnor mellan 15 och 60 år, 15 och 65 år eller 20 och 60 år etc. Kvinnor i jordbruksarbete och medhjälpande familjemedlemmar vållar andra oklarheter liksom fastställandet av hur lång arbetsdag en kvinna skall ha för att betraktas som yrkesverksam. Trots att alltså många svårigheter ligger i vägen för internationella jämförelser, får dock författarinnorna fram intressanta likheter och olikheter i den kvinnliga arbetsmarknaden i de jämförda länderna.

De franska kvinnornas solida traditioner som yrkesverksamma framhålls. Sedan 1860-talet har kvinnorna i Frankrike utgjort ungefär en tredjedel av den arbetande befolkningen (jordbrukets kvinnor inte medräknade). Proportionen av gifta kvinnor har också varit tämligen konstant, 20 procent av alla gifta kvinnor hade förvärvsarbete såväl 1906 som 1946. Om även de talrika i jordbruksarbete sysselsatta kvinnorna medräknas innebär detta, säger författarinnorna, att kvinnornas deltagande i landets ekonomiska liv är av större betydelse i Frankrike än i något annat land inom den västliga kulturkretsen. Detta hänger samman med den talrika förekomsten av små familjeföretag och med att fransk industri och handel i stor utsträckning gäller feminina områden, möjligen också med att i den franska familjen generationerna fortfarande i tämligen stor utsträckning bor tillsammans, och mormödrar och farmödrar därför kan se efter barnbarnen medan modern är i arbete.

De engelska kvinnorna gick under andra världskriget ut i förvärvsarbete i större omfattning än i något annat land med undantag möjligen för Sovjetryssland. Av gifta kvinnor utan småbarn var 80 procent i åldersgruppen 18—40 år i förvärvsarbete under kriget. Efter kriget kom en återgång till hemmen; sedan åstadkom brist på arbetskraft och förnyade rustningar en ny våg av kvinnligt förvärvsarbete. För närvarande beräknas att kvinnorna i England som i Frankrike utgör ungefär en tredjedel av arbetsstyrkan och att ungefär 25 procent av de gifta kvinnorna har arbete.

Även i USA beräknas kvinnorna utgöra nära en tredjedel av den förvärvsarbetande befolkningen. En mycket kraftig ökning har under de senaste decennierna skett av de gifta yrkesverksamma kvinnorna. 1930 var det bara 11,5 procent av de gifta amerikanskorna som hade arbete utanför hemmet, 1940 var det 17 procent och 1950 24 procent. Ett egendomligt förhållande

är att siffrorna för ogifta yrkesarbetande är lägre i USA än annorstädes, endast omkring 50 procent av alla ogifta vuxna kvinnor anges vara yrkesverksamma, medan motsvarande siffror för t. ex. England ligger omkring 80 procent. En förklaring härtill är den längre skolplikten samt att collegeuppfostran är så vanlig i USA.

I Sverige, framhåller författarinnorna, ligger siffran för det kvinnliga förvärvsarbetet inte särskilt högt. Nu är det ju så att folkräkningarnas metoder att redovisa kvinnoarbetet är oklara och att genomsnittssiffror i Sverige med dess stora regionala olikheter säger mycket litet. Enligt 1945 års folkräkning hade 65 % av ogifta kvinnor mellan 15 och 60 år heltidsarbete och av gifta 11 %. Detta gäller hela landet. I Stockholm var motsvarande siffra för de gifta kvinnorna 41 procent. Enligt 1950 års folkräkning utgör kvinnorna 26 procent av den totala arbetsstyrkan utanför jordbruket.

Men om också några riktigt säkra siffror inte går att få om de svenska kvinnornas arbete är dock helhetsomdömet giltigt: Vi svenskar som talar så mycket om kvinnornas förvärvsarbete och speciellt de gifta kvinnornas, har knappast högre frekvens därav än ett land som Frankrike, där så stor vikt läggs på familjelivet och där hushållsarbetet är så föga rationaliserat, och säkerligen lägre än USA, där så mycket romantik vävs kring husmoderns och moderns uppgifter. Motsvarande inkonsekvenser finns för övrigt — som författarinnorna framhåller — i andra sammanhang. I Schweiz spelar kvinnorna en stor ekonomisk roll, och Schweiz har varit ett föregångsland när det gällt att ge kvinnorna tillgång till universitetsutbildning, samtidigt som man där stöter på den största efterblivenheten när det gäller kvinnornas medborgerliga rättigheter.

Gemensamma drag i utvecklingen i de fyra länderna är att ökningen av kvinnoarbetet faller inom kontors- och distributionsyrkena samt inom fria yrken, »professions». Antalet hushållsanställda har minskat överallt, och även det kvinnliga industriarbetet visar en minskning i förhållande till hela antalet sysselsatta kvinnor. Det nya tillskottet av kvinnlig arbetskraft har alltså huvudsakligen gått till service-områden. De utbildade kvinnorna arbetar som lärare, sjuksköterskor, socialarbetare etc. och de med mera begränsad eller ingen utbildning flockar sig som sekreterare, maskinskriverskor och butiksbiträden.

Intressanta olikheter mellan länderna finns dock när det gäller kvinnornas yrkesval. I USA är t. ex. kvinnorna i mycket ringa utsträckning jurister och läkare eller teologer — mindre än en procent kvinnor finns i dessa yrken. I England rekryteras läkaryrket med kvinnor till 16 procent, i Frankrike till 5 och i Sverige till 7 procent. Affärsverksamhet, försäkrings- och fastighetsförmedling är däremot ett stort kvinnoyrke i USA med 44 procent kvinnor, medan på motsvarande områden i England kvinnorna endast utgör 5 procent. Sådana olikheter visar, säger författarinnorna, att arbetsfördelningen mellan män och kvinnor inte beror på några reella olikheter mellan könen utan helt enkelt på att traditionerna och den sociala organisationen

har varit olika på olika håll. Som nykomlingar i arbetslivet har kvinnorna gett sig till sådana arbetsområden där motståndet varit minst.

I alla fyra länderna ökar de gifta kvinnornas förvärvsarbete. Detta sker samtidigt med att tillgången på arbetshjälp i hemmen stadigt minskar och därmed skapar ökade behov av kollektiva åtgärder för att underlätta hushållsarbetet. Sammanhängande med det förhållandet att nyrekryteringen på arbetsmarknaden i så stor utsträckning sker från gifta kvinnor är att de yrkesarbetande kvinnornas genomsnittsålder stiger. Detta förhållande är särskilt framträdande i USA varifrån det rapporteras ha varit »en överraskning och en chock» för många när folkräkningssiffrorna från 1950 visade att det fanns fem och en halv miljon yrkesarbetande kvinnor över 45 år i USA och att genomsnittsåldern för förvärvsarbetande kvinnor var 36,6 år. För ogifta var genomsnittsåldern 25 år och för gifta 47,7 år.

Kvinnornas livsrytm. Mot bakgrunden av dylika fakta om kvinnornas ställning i arbetslivet diskuteras deras läge och framtidsutsikter. Efter slutad utbildning tar de unga flickorna som regel ett förvärvsarbete och prövar på den självständiga tillvaron som löntagare. Men deras ambitioner att fullfölja en utbildning och att skaffa sig underlaget för en karriär är mindre än pojkarnas, därför att de vet att framtiden kanske tämligen snart skall inkludera familjebildning. De gifter sig numera i större antal än förr och i yngre år och finner att småbarn och familjeomvårdnad ger mycket att göra. Men de får i allmänhet inte så många barn, kanske två eller tre, och när den yngsta kommit i skolan minskar den akuta arbetspressen inom hemmet. Den som gifter sig vid 25 år och får tre barn är när den yngsta är 9 år kanske inte mer än fyrtio år gammal och har, med den ökade medellivslängden, ytterligare 35 år kvar att leva. Räknar hon sina modersplikter bestå tills den yngsta är 15 år, har hon själv ändå inte hunnit bli mer än 46 år och har 29 år framför sig. Även om man inrymmer en period av arbete som enbart mor i kvinnornas tillvaro får de ju ingalunda, såsom i äldre tider, i och med giftermål en livstidssysselsättning i hemmet.

Praktiska krav. Ovan återgivna synpunkter hör ju till de i Sverige flitigt debatterade. I många sammanhang framförs här de krav som blir kontentan av Myrdal-Kleins framställning: kraven på att flickorna vid val av utbildning och första yrke skall planera mer långsiktigt än de nu ofta gör, och på att de unga mödrar som vill hålla fast sitt yrke skall få hjälp dels genom deltidsmöjligheter och dels genom att hemarbetet görs lättare. Den svenska diskussionen har ju också flitigt uppehållit sig vid frågan om att ge ökade sysselsättningsmöjligheter åt de medelålders kvinnor som i allt större omfattning söker sig tillbaka till arbetsmarknaden.

Det svåraste anpassningsproblemet. När författarinnorna säger att det råder mycken oklarhet i diskussionen om kvinnornas roller, kan de inte få detta påstående bättre belagt än om de tar del av den reaktion som deras

bok väckt på sina håll i Sverige. Varje fråga de berör är välbekant för oss — nästan till banalitet tycker man ibland. Men många har ändå inte kunnat smälta försöken till en samlad framställning utan har i stor utsträckning reagerat negativt mot den påstått alltför rationalistiska synen på problemen. Alva Myrdal vill tvinga alla medelålders kvinnor ut på arbetsmarknaden, säger en recensent. Hon vill tvinga alla kvinnor att sluta arbeta och stanna hemma hos småbarnen, säger en annan.

Alva Myrdal förbiser att den hemarbetande hustrun behövs för att sköta den höga levnadsstandarden säger sociologen Börje Hanssen i en artikel i Svenska Dagbladet den 4 november 1956. »Låg spädbarnsdödlighet, komfortabel och representativ hemmiljö, goda middagar och parties för släkt och vänner och möjlighet att isolera sig från grannarna utgör mål att sträva för i moderna västerländska samhällen. — För närvarande önskar sig stora folkgrupper i alla händelser familj och hem i en bemärkelse som inte kan förverkligas utan att en av familjemedlemmarna bortser från sina privata karriärmöjligheter — och i varje fall inte sätter dem i första rummet.»

Det sista yttrandet borde föranleda författarinnorna att skriva ytterligare ett kapitel i sin bok. Säkerligen är det Börje Hanssen bekant, att goda middagar nu för tiden inte nödvändigt fordrar ett mycket omfattande förberedelsearbete i hemmen, utan att även yrkesarbetande kan servera sådana för släkt och vänner. Men han kommer in på en komplicerad fråga, som kanske i grunden mer än diskussionen om hur barnen skall få vård ligger bakom irritationen mot boken, nämligen männens svårigheter att anpassa sig till förändringen av hushållsorganisationen och av hustruns ställning överhuvudtaget. Man kan jämföra dessa svårigheter med de välställda fruarnas när de upptäckte att det inte längre fanns hembiträden som för en billig penning stod till förfogande för oavbruten uppassning. Det är en likadan chock för många män att upptäcka att de inte i och med giftermålet kan få sin kontinuerliga uppassning säkrad. Men männens anpassningssvårigheter har djupare rötter, för den bottnar även i oron över att kvinnorna i och med att de får självständighet också förändras som sexualpartner. Den mjuka ömma kvinnan, som alltid är redo att uppfylla mannens önskningar antingen det gäller erotik eller rena skjortor är ett ideal som den västerländska mannen alltmera sällan finner i sin egen miljö. Under krig och ockupation har de som soldater trott sig hitta henne hos andra folk. Konflikten mellan de vitt skilda idealen är svår att överbrygga både för männen och kvinnorna.

Meddelanden

Löner, priser, alkoholkonsumtion och fylleriförseelser åren 1920—1956

(Uppgifterna har sammanställts av Nya systemaktiebolaget)

	1920	1938	1941	1/10-54–30/9-55	1/10-55–30/9-56	1956	%-skillnad kol. 4 o. 5
Spritdrycksförsäljning . . 1 000-lit.	37 843	35 084	28 691	44 448	59 222	57 671	+ 33
» . . milj. kr	232	206	298	995	1 263	1 273	+ 27
» . . lit./inv.	6,44	5 57	4,49	6,13	8,11	7,91	+ 32
» . . kr/inv.	39	33	46	137	173	175	+ 26
i utminutering . . . . 1 000-lit.	33 639	31 962	25 501	39 220	55 795	54 331	+ 42
» . . . . milj.kr	171	163	239	793	1 126	1 136	+ 42
» . . . . lit./inv.	5 73	5,07	3,99	5,41	7,64	7,45	+ 41
» . . . . kr/inv.	29	26	37	109	154	156	+ 41
i utskänkning . . . . . 1 000-lit.	4 203	3 122	3 190	5 228	3 427	3 339	— 34
» . . . . . milj.kr	61	43	59	202	137	137	— 32
» . . . . . lit./inv.	0,71	0,50	0,50	0,72	0,47	0,46	— 35
» . . . . . kr/inv.	10	7	9	28	19	19	— 33
Brännvinsförsäljning . . . 1 000-lit.	22 678	28 067	23 539	34 719	46 120	44 304	+ 33
i utminutering . . . . 1 000-lit.	21 276	26 113	21 572	31 306	44 106	42 358	+ 41
i utskänkning . . . . . 1 000-lit.	1 402	1 954	1 967	3 413	2 014	1 946	— 41
				1954	1955		
Priset på renat brännvin 40 % . . .	3,34	4,47	8,64	17,14	17,81	18,83	
Timförtjänst för manlig industriarbetare	1,62	1,29	1,57	4,29	4,64	5,01	
Realpris på renat brännvin 40 % i utminutering (1914 = 100) . . .	83	179	264	324	327	329	
Reallön per timme för manlig industriarbetare (1914 = 100) . . .	128	165	153	259	271	280	
Arbetstimmar för manlig industriarbetare per liter renat brännvin 40 %	2,1	3,5	5,5	4,0	3,8	3,8	
				1/10-54–30/9-55	1/10-55–30/9-56		
Vinförsäljning . . . . . 1 000-lit.	4 127	7 134	3 576	16 452	13 344	14 449	— 19
» . . . . . milj. kr	49	40	38	163	128	135	— 21
» . . . . . lit./inv.	0,70	1,13	0,56	2,27	1,83	1,98	— 19
» . . . . . kr/inv.	8	6	6	22	18	18	— 22
i utminutering . . . . . 1 000-lit.	2 786	5 690	2 478	14 611	11 830	12 910	— 19
» . . . . . milj. kr	22	25	20	126	96	102	— 24
i utskänkning . . . . . 1 000-lit.	1 341	1 444	1 098	1 841	1 514	1 539	— 18
» . . . . . milj. kr	27	15	18	37	32	33	— 13
Starkölsförsäljning . . . . 1 000-lit.	—	—	—	—	15 571	9 541	—
» . . . . milj. kr	—	—	—	—	47	28	—
				1954	1955		
Statens intäkter av alkoholförsäljningen . . . . . milj. kr	92	204	289	934	1 030	1 290	+ 13

	1920	1938	1941	1954	1955	1956	%-skillnad kol. 4 o. 5
Konsumtion av spritdrycker, vin samt maltdrycker klass II o. III omräknad i ren alkohol lit./inv.							
Sverige	3,9	3,5	2,6	3,7	4,1	4,4	+ 11
Danmark	2,58	2,24	2,31	3,27	3,14	—	— 4
Finland	—	1,43	1,09	1,88	1,97	1,84	+ 5
Norge	1,90	2,19	1,48	2,14	2,30	—	+ 7
Storbritannien	6,61	4,41	4,44	—	—	—	
Frankrike	20,1	20,5	19,0	—	—	—	
Olika varugruppers andel i totalkonsumtionen (%)							
livsmedel	—	—	—	—	34,2	—	
spritdrycker och vin	—	—	—	—	4,4	—	
öl	—	—	—	—	0,9	—	
tobak	—	—	—	—	3,4	—	
beklädnad	—	—	—	—	13,4	—	
bostad, bränsle, lyse	—	—	—	—	13,5	—	
inventarier och husgeråd	—	—	—	—	9,3	—	
diverse	—	—	—	—	20,9	—	
Fyllerifall per 1 000 inv.							
Sverige[1]	7,82	4,94	5,97	5,81	6,89	11,1	
Fyllerifall bland ungdom per 1 000 ungdomar (15—25 år)	—	6,56	8,39	9,76	..	16,90	
Fyllerifall bland kvinnor per 1 000 kvinnor	—	0,13	0,16	0,26	0,25	0,31	
Danmark	—	3.3	3,0	3,4	3,4	—	
Finland	—	31,8	19,8	30,8	31,1	—	
Norge	13,1	12,8	6,4	9,8	9,4	—	
Storbritannien[1]	2,9	1,4	1,0	—	—	—	
Fyllerifall i städerna per 1 000 inv.							
Sverige[1]	24 60	9,80	10,45	10,15	11,9	19,0	
Danmark	—	6,3	5,7	6,6	6,5	—	
Finland	54,2	90,2	57,9	79,6	77,8	—	
Norge	40,0	38,5	18,9	26,3	25,2	—	
Antal spritrestauranger med årsutskänkning (inkl. säsong- samt klubbutskänkning)	612	680	668	780	777	797	
i städerna	537	531	504	545	—	—	
på landsbygden	75	149	164	235	—	—	
Antal vinrestauranger med årsutskänkning (inkl. säsong- samt klubbutskänkning)	445	505	495	427	420	479	
i städerna	—	319	295	244	—	—	
på landsbygden	—	186	200	183	—	—	

[1] Avdömda fylleriförseelser.

Verksamheten i samarbetsnämnden i alkoholfrågan. Den 27 mars 1957 hölls konstituerande sammanträde med den *samarbetsnämnd i alkoholfrågan,* vilken bildats på inbjudan av kontrollstyrelsen i dess egenskap av centralt ämbetsverk för den allmänna nykterhetspolitiken. Nämnden består av representanter för statliga myndigheter och riksorganisationer, som sysslar med, berörs eller är speciellt intresserade av nykterhetspolitiska problem. 1944 års nykterhetskommitté föreslog, att en rådgivande nämnd skulle inrättas hos socialstyrelsen. Detta förslag föranledde dock icke någon statsmakternas åtgärd. Den nu bildade samarbetsnämnden har en något annan karaktär än den av nykterhetskommittén föreslagna nämnden. Samarbetsnämnden är sålunda enbart ett forum för ömsesidig information avseende statistiskt och annat material. Syftet är att på detta sätt erhålla en allsidig och samlad bild av nykterhetsförhållandenas utveckling i landet. Därest anledning därtill befinns före-

ligga, kan spörsmål om särskilda undersökningar eller åtgärder upptas av nämnden. Härvid eventuellt fattade beslut må endast innebära, att framställning i ämnet görs till vederbörande myndighet.

Nämnden består av representanter för kontrollstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, Nya systemaktiebolaget, Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, Centralförbundet för nykterhetsundervisning, Svenska nykterhetsvårdsförbundet, Landsorganisationen och Riksidrottsförbundet.

Som ordinarie ledamöter ingår i nämnden överdirektör E. Cardelius — tillika ordförande — byråchef A. Åman, professor C. W. Herlitz, förste revisor Inga-Britta Ytterman, överdirektör H. Älmeby, förste byråinspektör Daniel Wiklund, direktör Nils Sundberg, landshövding Gustaf Andersson, ombudsman P. Petterson och överste T. Wiklund. Som nämndens föredragande tjänstgör byråchef A. Hillbo och som expert förste aktuarie J. Collett. Nämndens arbetsutskott består av Cardelius, Åman, Älmeby, Wiklund och Sundberg.

Nämnden har hittills endast haft tillfälle att föra vissa preliminära överläggningar. Arbetsutskottet har varit samlat till ett par sammanträden. Vid ett av dessa hade utskottet två experter — professorerna Leonard Goldberg och Gunnar Boalt — inkallade för inhämtande av vissa informationer.

Utredning om hyresgästs besittningsskydd. Justitieministern har tillkallat sju sakkunniga för att verkställa en översyn av allmänna hyreslagen och i samband därmed utarbeta definitiva bestämmelser om besittningsskydd. Till ordförande i kommittén har utsetts justitierådet Nils Beckman. Övriga ledamöter är vice verkställande direktören i Stockholms fastighetsägareförening jur. kand. Hans Wiman, advokaten Gösta Järtelius, borgarrådssekreteraren jur. kand. Yngve Holmberg samt riksdagsledamöterna Fritiof Boo, Borås, Henning Gustafsson, Skellefteå, och Sven Persson, Appuna.

I direktiven till de sakkunniga framhålls, att allmänna hyreslagen »endast i mycket begränsad utsträckning tillgodoser hyresgästens intresse att kvarsitta i den förhyrda lägenheten även efter den avtalade hyrestidens utgång». Det måste därför vara »en viktig social angelägenhet att införa effektiva lagbestämmelser», som även efter hyresregleringens avveckling bereder hyresgästen motsvarande skydd mot uppsägning, som hyresregleringslagen nu ger. Den provisoriska lag om besittningsskydd, som antogs av riksdagen förra året, bör tas till utgångspunkt, när definitiva bestämmelser nu utarbetas och infogas i allmänna hyreslagen. Den provisoriska lagens »bärande princip, att en i lag reglerad rätt att kvarbo skall tillförsäkras hyresgästen, innefattar enligt min mening ett framsteg och bör icke frångås», framhåller justitieministern vidare i utredningsdirektiven. Allmänna hyreslagens bestämmelser bör av kommittén översees i belysning av de erfarenheter, som kan vinnas vid bestämmelsernas tillämpning. Därutöver har de sakkunniga att beakta de följdändringar i lagstiftningen, som kan erfordras, när de nya reglerna om besittningsskydd kommer in i allmänna hyreslagen. Särskilt bör uppmärksammas vilka regler, som bör gälla i fråga om rätt för hyresgäst eller dennes dödsbo att sätta annan i sitt ställe, en fråga som är av speciell betydelse för rörelseidkare, som önskar överlåta den förhyrda lokalen i samband med rörelsen.

Social Tidskrift 50 år. Sosiaalinen Aikakauskirja, Social Tidskrift — republiken Finlands till sin organisatoriska ställning och publikationsuppgifter direkta motsvarighet till Sociala Meddelanden i Sverige — passerar detta år halvsekelgränsen av sin verksamhet. För sin läsekrets i Finland och utlandet synes Social Tidskrift i sin nuvarande utformning främst karakteriseras av sin för en officiell publikation ej helt vanliga förening av högklassig publicistisk kompetens och redigeringsteknik å ena sidan med kvalificerad socialpolitisk sakkunskap och överblick inom redaktionen. Sociala Meddelanden finner det vara av berättigat intresse för sin läsekrets att i det följande in extenso trycka av Social Tidskrifts egen redaktionella återblick på fem decenniers verksamhet med däri framförda synpunkter på redigeringen av publikationer av detta slag:

»Det av staten ledda socialstatistiska

forskningsarbetet inleddes i vårt land vid sekelskiftet inom den dåvarande industristyrelsens ram. De arbetsstatistiska undersökningar, som under de första åren såg dagen som ett resultat av denna forskningsverksamhet, ingick i en speciell för ändamålet upplagd publikationsserie.

Det visade sig dock rätt snart, att det utöver dessa engångsundersökningar förefanns ett behov av regelbunden information om förhållandena och utvecklingen på det sociala området. Bland de företeelser, som vid denna tidpunkt ansågs erfordra en mer aktuell redovisning än vad specialundersökningar kunde ge, kan nämnas arbetskonflikterna, organisationsväsendet, arbetsförhållandena på olika områden, yrkesinspektionen, den allmänna lönerörelsen, arbetsmarknaden, speciellt arbetslösheten och arbetsförmedlingen, livsmedelspriserna samt bostadsförhållandena, detta för att nämna några exempel. Ytterligare ansågs en regelbunden information om den sociala lagstiftningens utveckling av behovet påkallad.

Detta ledde till att åt industristyrelsen uppdrogs att utgiva en »Arbetsstatistisk tidskrift», i vilken regelbundet skulle publiceras material belysande de sociala förhållandena. Beslutet om utgivandet av tidskriften fattades av senaten i slutet av maj 1906, och tidskriften begynte utkomma fr. o. m. början av år 1907, alltså för femtio år sedan.

Till en början utkom tidskriften med fyra häften per år. Då de arbetsstatistiska forskningsuppgifterna jämte vissa andra av industristyrelsens statistiska arbeten i slutet av år 1917 överfördes till den då inrättade socialstyrelsen, ändrades tidskriftens namn från början av år 1918 till »Social Tidskrift». Fr. o. m. år 1920 t. o. m. år 1939 utkom tidskriften med 12 nummer om året. Under åren 1940—1941 sammanslogs några nummer, så att antalet häften blev 9, och fr. o. m. år 1942 har detta antal varit 6 per år.

Under sitt första halvsekel har tidskriften i många avseenden ändrat karaktär. Från att ursprungligen till stor del ha innehållit, utom statistiska tabeller, offentliga aktstycken från sociallagstiftningens och socialförvaltningens område, har tidskriften senare blivit ett forum för denna lagstiftning och socialpolitiken över huvud. Ehuru Social Tidskrift närmast bör betraktas som specialorgan för den statliga socialförvaltningen, utgör den därjämte språkrör för vissa delar av förvaltningen, vilka numera administrativt hänförts till andra områden, såsom arbetsförmedlingen och behandlingen av arbetslöshetsfrågor samt delar av bostadspolitiken. För de alkoholpolitiska frågorna, vilka i slutet av år 1917 hade upptagits på tidskriftens program, har, då en specialtidskrift för dem för ett antal år sedan begynt utges, sedan dess i regeln inte beretts utrymme i Social Tidskrift.

Sin måhända största betydelse torde Social Tidskrift likväl ha som socialstatistisk kunskapskälla. Speciellt må härvid nämnas den fortlöpande redovisningen av detaljpriserna och levnadskostnadernas förändringar, av arbetslönerna på olika områden, bostadsproduktionen, bostadsläget och hyresnivån, vägtrafikolyckorna, de sociala utgifterna m. m. Enär man av kostnadsskäl varit tvungen att inskränka publicerandet av socialstatistiska specialundersökningar i vederbörande publikationsserie, har resultaten av mindre omfattande specialundersökningar offentliggjorts enbart i Social Tidskrift. Slutligen har sedan ett tjugutal år tillbaka i tidskriften ingått en regelbunden internationell översikt av tidskriftsartiklar i sociala ämnen samt en förteckning över till socialministeriet och riksdagsbiblioteket inkommen socialpolitisk litteratur.

Tidskriften har strävat att ge en så mångsidig och aktuell information som möjligt om den sociala utvecklingen och i sammanhang härmed stående företeelser. Denna information har skett i rätt så koncentrerad form. Ett önskemål för framtiden vore att få textframställningen i tidskriften kompletterad och uppluckrad genom illustrationer i grafisk form och genom belysande bildmaterial över huvud, då detta utan tvivel skulle öka värdet och användbarheten av tidskriften som informationskälla». (Social Tidskrift nr 1/2, 1957.)

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	7, 1956
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1957
Sociala frågor vid årets riksdag	10, 1956
Socialutgifterna i Sverige, årligen	detta nr
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Arbetsmarknaden:	
Frånvarofrekvens vid vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1957
Kollektivavtal	1, 1956
Sysselsättning och arbetslöshet, månatligen	
Sysselsättning och löner inom industrin, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	9, 1956
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1956
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1957
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1957
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning, varje kvartal	5, 1957
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	5, 1956
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	2, 1957
Barnavård, samhällets, årligen	3, 1956
Fattigvården, årligen	3, 1957
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	3, 1956
Mödrahjälpen, årligen	7, 1956
Social hemhjälp, årligen	8, 1956
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	5, 1957
Ålderdomshemmen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1956
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1956

Socialvårdens kostnader och finansiering år 1955

Socialvårdens kostnader. En översikt av utgifterna för olika sociala ändamål i Sverige under 1955 lämnas i tab. 1. Sammanställningen är uppgjord i enlighet med de principer som uppdragits av en nordisk expertkommitté.*

Översikten omfattar utgifterna för de fyra socialförsäkringsgrenarna, nämligen sjukförsäkringen, olycksfallsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och folkpensioneringen, varjämte redovisas den huvudsakliga delen av de statliga och kommunala utgifterna (inkl. landstingens) till sociala välfärdsanordningar. De medtagna utgiftsändamålen framgår av den specifikation som lämnas i tabellens förspalt.

De skilda verksamhetsgrenarna har i tab. 1 uppdelats på olika huvud-

* Nordisk statistisk skriftserie nr 2. Samordning af de nordiske landes statistik vedrørende den sociale lovgivning. København 1955.

grupper efter de väsentligaste anledningarna till behovet av stöd eller hjälp. Efter de fyra huvudgrupperna sjukdom (I), olycksfall i arbete (II), arbetslöshet (III), ålderdom och invaliditet (IV) har införts en särskild grupp för de familjesociala åtgärderna (V). För sistnämnda grupp är motiven av befolkningspolitisk natur, men verkningarna av samma art som inom den allmänna hjälpverksamheten. Därefter följer en grupp (VI) för den allmänna socialhjälpen, fattigvården, den äldsta av Sveriges nuvarande hjälp- och understödsformer. Även bland kostnaderna för försvaret ingår stora utgifter av social karaktär. Störst av dessa är ersättningarna till de inkallades familjer (familjebidrag); dessa har emellertid ej medtagits här, då de mer kan betraktas som lön till de inkallade. Däremot har medtagits olycksfallsförsäkringens kostnader för personskador vid militär- och krigsolyckor (VII). De sociala ämbetsverkens förvaltningskostnader redovisas nederst i tabellen. En uppdelning på olika socialvårdsgrenar är här svår att göra, enär resp. myndigheter ofta handlägger flera olika sociala verksamhetsgrenar. De lokala socialvårdsorganens förvaltningskostnader däremot ingår i utgifterna för den förvaltningsgren som utgör deras huvudsakliga verksamhetsområde.

Inom varje utgiftsgrupp redovisas såväl statens och kommunernas utgifter till respektive förvaltningsgrenar som de avgifter och premier som arbetsgivare och befolkning erlägger. För arbetsgivarnas del är dock endast medräknade deras författningsenliga bidrag. Däremot har deras frivilliga eller avtalsenliga bidrag till sociala ändamål utelämnats. I fråga om den enskilda hjälpverksamhet, som på olika områden bedrivs av bl. a. föreningar och stiftelser, redovisas inga andra kostnader än de offentliga bidrag, som eventuellt lämnats. I redovisningen ingår också ränte- och andra inkomster, som socialförsäkringsorganen har av fonder o. dyl.

Utgiftsbeloppen är redovisade netto, vilket innebär att inkomster i form av ersättningar från de hjälpta frånräknats. Beträffande anstalterna innefattar utgiftsbeloppen icke deras anläggningskostnader utan endast kostnaderna för driften.

Tab. 1 belyser såväl kostnaderna för dem som lämnat ekonomiska bidrag som värdet för mottagaren av erhållen hjälp. I kol. 2—6 anges de belopp som socialvården erhållit av skattemedel från staten (kol. 2), av kommuner och landsting (kol. 3), i form av avgifter från arbetsgivare (kol. 4) och från enskilda försäkringstagare (kol. 5). Ökas summan av dessa bidrag (kol. 6) med ränte- och andra inkomster som socialförsäkringsorganen har av fonder o. dyl. (kol. 7) och minskas med de belopp som dessa organ överfört till fonder (kol. 8), får man fram de totala belopp som under året utbetalts i sociala utgifter och tjänster (kol. 9).

De totala socialutgifterna uppgick år 1955 till 4 911 milj. kr. Detta innebär en ökning sedan 1954 med 728 milj. kr (från 4 183) eller med drygt 17 %.

Försörjningen av åldringar och invalider har under många år varit den mest kostnadskrävande sociala verksamhetsgrenen. På grund av den all-

männa sjukförsäkringens genomförande har emellertid för år 1955 kostnaderna för sjukdom överskridit kostnaderna för ålderdom och invaliditet. Efter dessa bägge grenar kommer de barna- och familjevårdande åtgärderna; här är de allmänna barnbidragen den största posten. Kostnaderna för folkpensioneringen och barnbidragen (de allmänna och de särskilda) uppgick tillsammans år 1955 till 2 136 milj. kr eller omkring 45 % av totala socialutgifterna.

En översikt av socialutgifternas storlek (i milj. kr) för de olika huvudgrupperna av utgiftsändamål under de senaste åren lämnas i nedanstående sammanställning.

	Socialutgifter i milj. kr				
	1948	1950	1952	1954	1955
I. Sjukdom	580	728	1 068	1 183	1 835
II. Olycksfall i arbete	85	130	157	146	110
III. Arbetslöshet m. m.	72	75	76	130	131
IV. Ålderdom, invaliditet	826	864	1 131	1 562	1 627
V. Familjer och barn	601	655	803	910	955
VI. Allmän socialhjälp	116	125	160	188	188
VII. Personskador vid militär- o. krigsolyckor	11	12	12	14	13
Summa I—VII	2 291	2 589	3 407	4 133	4 859
Centrala förvaltningskostnader	31	33	45	50	52
Barnavdrag vid beskattning	44	46	—	—	—
Summa socialutgifter	2 366	2 668	3 452	4 183	4 911
I % av nationalinkomsten (netto)	10,5	10,5	10,2	10,8	11,9

Vid jämförelse med tidigare år måste givetvis hänsyn tas till penningvärdets förändringar. Sätter man utgifterna i relation till nationalinkomsten, som skett på sista raden i tablån, får man ett av penningvärdets och försörjningslägets förändringar oberoende mått på socialpolitikens omfattning under olika år. År 1955 utgjorde socialutgifterna ca 11,9 % av nettonationalinkomsten mot 10,8 % ett år tidigare och 10,2 % år 1952. Åren 1948—1950 var motsvarande tal 10,5—10,7 % samt år 1939 ca 7 %. I medeltal uppgick socialutgifterna år 1955 till 676 kr per invånare (580 kr ett år tidigare). För en familj om två vuxna och två barn utgör detta ca 2 700 kr.

Socialutgifternas finansiering. Kostnaderna för socialvården bestrids huvudsakligen av stat, landsting och primärkommuner genom skattemedel. Av de totala socialutgifterna under 1955, 4 911 milj. kr, kom 49 % på staten (2 421 milj. kr), och 27 % på primärkommuner och landsting (1 347 milj. kr). Resten utgjordes av avgifter till socialförsäkringsorganen, nämligen 6 % av arbetsgivarnas avgifter till sjuk- och olycksfallsförsäkringarna (272 milj. kr) och sammanlagt 18 % av de försäkrades avgifter till sjukförsäkringen (438 milj. kr), arbetslöshetsförsäkringen (53 milj. kr) och folkpensioneringen (381 milj. kr). Sedan 1954 har en förändring ägt rum i fördelningen efter vem som finansierar de sociala utgifterna i så måtto att statens och primärkommunernas (inkl. landstingens) relativa andel sjunkit från 57 resp. 30 % av totalutgiften till 49 resp. 27 %, medan arbetsgi-

Tab. 1. Utgifter för sociala ändamål, i tusental kr, under år 1955

Utgiftsändamål	Utgifter täckta genom tillskott från					Inkomster av fonder (netto)	Överföring från (+) till (−) fond	Summa sociala utgifter (inkl. adm.)
	staten	kommuner och landsting	arbetsgivare	befolkning	summa			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. *Sjukdom*	513 204	716 610	167 300	437 662	1 834 776	473	−110 220	1 725 029
Sjukförsäkring o. motsvarande hjälp	209 812	—	167 300	437 662	814 774	473	−110 220	705 027
Allm. hälso- o. sjukvård, sjukhusväsendet, barnmorskeväsendet	276 052	665 470	—	—	941 522	—	—	941 522
Sinnesslövård	17 890	15 920	—	—	33 810	—	—	33 810
Folktandvård	9 450	35 220	—	—	44 670	—	—	44 670
II. *Olycksfall i arbete och arbetarskydd*	9 583	—	100 007	120	109 710	18 284	− 53 469	74 525
Yrkesskadeförsäkring	6 479	—	100 007	120	106 606	18 284	− 53 469	71 421
Arbetarskydd	3 104	—	—	—	3 104	—	—	3 104
III. *Arbetslöshet*	76 166	2 345	—	52 915	131 426	6 846	− 23 588	114 684
Arbetslöshetsförsäkring och -understöd	35 885	126	—	52 915	88 926	6 846	− 23 588	72 184
Arbetsförmedling o. yrkesvägledning	26 316	—	—	—	26 316	—	—	26 316
Omskolning av arbetslösa m. m.	258	—	—	—	258	—	—	258
Offentliga arbeten	13 707	2 219	—	—	15 926	—	—	15 926
IV. *Ålderdom, invaliditet m. m.*	1 007 236	239 323	—	380 800	1 627 359	27 194	—	1 654 553
Ålders- o. invalidpensioner	970 226	238 821	—	380 800	1 589 847	27 194	—	1 617 041
Vård av vanföra	28 431	502	—	—	28 933	—	—	28 933
Pensionärshem	8 579	..	—	—	8 579	—	—	8 579
V. *Familjer med barn*	737 625	217 273	—	—	954 898	—	—	954 898
Mödra- och spädbarnsvård	10 187	5 130	—	—	15 317	—	—	15 317
Halvöppen barnavård	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmänna barnbidrag	528 002	—	—	—	528 002	—	—	528 002
Särskilda barnbidrag	10 583	7 731	—	—	18 314	—	—	18 314
Bidragsförskott	7 313	4 059	—	—	11 372	—	—	11 372
Offentlig barnavård	19 556	75 441	—	—	94 997	—	—	94 997
Skolmåltider	27 163	98 551	—	—	125 714	—	—	125 714
Skolhälsovård	1 836	..	—	—	1 836	—	—	1 836
Hemhjälpsverksamhet	3 795	26 361	—	—	30 156	—	—	30 156
Omkostn. vid bosättningslån	724	—	—	—	724	—	—	724
Hyresrabatter till barnrika familjer	91 553	..	—	—	91 553	—	—	91 553
Annat	36 913	—	—	—	36 913	—	—	36 913
VI. *Allmän och specificerad hjälp*	17 191	171 000	—	—	188 191	—	—	188 191
VII. *Utg. f. personskador vid militär- och krigsolyckor*	12 826	—	—	—	12 826	—	—	12 826
Summa I—VII	**2 373 831**	**1 346 551**	**267 307**	**871 497**	**4 859 186**	**52 797**	**−187 277**	**4 724 706**
Centrala administrationsutg.	47 392	—	4 518	—	51 910	—	—	51 910
Tillsammans	**2 421 223**	**1 346 551**	**271 825**	**871 497**	**4 911 096**	**52 797**	**−187 277**	**4 776 616**

Tab. 2. Kostnadsfördelningen inom de fyra socialförsäkringsgrenarna 1955

Inkomstslag	Sjukförsäkringen	Yrkesskadeförsäkringen[1]	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen[2]	Sjukförsäkringen	Yrkesskadeförsäkringen	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen
	1 000-tal kr				Fördelning i %			
Statsbidrag	209 812	6 479	35 840	970 226	25,7	5,2	37,5	60,0
Kommunbidrag . . .	—	—	—	238 821	—	—	—	14,8
Arbetsgivarbidrag . .	167 300	100 007	—	—	20,5	80,1	—	—
Försäkrades avgifter .	437 662	120	52 915	380 800	53,7	0,1	55,3	23,5
Räntor, fonder o. dyl.	473	18 284	6 846	27 194	0,1	14,6	7,2	1,7
Summa	815 247	124 890	95 601	1 617 041	100	100	100	100

[1] Inkl. arbetsgivarnas förvaltningsbidrag.
[2] Inkl. kommunala pensionstillskott.

varnas relativa andel fördubblats (från 3 till 6 %) och befolkningens andel ökat från 10 % till 18 %. Den främsta anledningen härtill är sjukförsäkringsreformen, men även höjningen av folkpensionsavgiften från 1,0 till 1,8 % av det taxerade beloppet har bidragit.

Kostnadsfördelningen mellan olika huvudmän är mycket varierande för olika grenar av socialvården. Vissa verksamhetsgrenar finansieras helt av statliga medel, exempelvis allmänna barnbidragen, mödrahjälpen och arbetsförmedlingen. På en del områden såsom inom sinnessjuk- och sinnesslövården, alkoholistvården och ungdomsvården, drivs vissa anstalter i statlig regi, men i de flesta fall handhas verksamheten av lokala organ, landsting eller primärkommuner som efter vissa regler erhåller statliga bidrag till kostnaderna. Storleken av dessa bidrag är mycket växlande för olika verksamhetsgrenar. På vissa områden bedriver därjämte enskilda föreningar och stiftelser, understödda av staten, en livlig verksamhet, exempelvis inom barnavård, vanförevård och sjukvård.

Största delen av statens utgifter går till folkpensioneringen (970 milj. kr), barnbidragen (539 milj. kr) samt hälso- och sjukvården (513 milj. kr). Huvudparten av landstingens och primärkommunernas socialvårdskostnader kommer på hälso- och sjukvård (717 milj. kr), folkpensioner (239 milj. kr), fattigvården (171 milj. kr), skolmåltider (99 milj. kr) samt offentlig barnavård (75 milj. kr).

De sociala utgifterna har den största relativa betydelsen i landstingens budget där drygt 90 % av deras nettoutgifter går till sociala ändamål. I statens budget hänför sig drygt en tredjedel och i primärkommunernas omkring en fjärdedel av de totala nettoutgifterna till socialvården.

Beträffande de fyra socialförsäkringsgrenarna lämnas i tab. 2 en översikt över kostnadernas fördelning på olika huvudmän.

Inom sjukförsäkringen och inom arbetslöshetsförsäkringen finansieras över hälften av kostnaderna genom de försäkrades avgifter. Dessa kassors verksamhet understöds av betydande statsbidrag. Den övervägande delen (ca 80 %) av yrkesskadeförsäkringens kostnader bestrids av arbetsgivarna.

Staten står för kostnaden för yrkesskadeförsäkringen av sina egna arbetare samt dessutom utgifterna för vissa dyrtidstillägg, förvaltningskostnader m. m. Kostnaden för folkpensioneringen bestrids till 60 % av staten, till omkring en fjärdedel av folkpensionsavgifter samt i övrigt av kommunala bidrag och ränteavkastning ur folkpensioneringsfonden.

Sedan 1954 har vissa förskjutningar ägt rum i fördelningen mellan olika huvudmän vid finansieringen av dessa socialförsäkringsgrenar. Sålunda har statens andel sjunkit i fråga om sjukförsäkringen från 29 till 26 %, för arbetslöshetsförsäkringen från 41 till 38 % samt för folkpensioneringen från 72 till 60 %. Arbetsgivarbidrag, som tidigare inte lämnats till sjukförsäkringen, finansierade nu — efter samordningen av sjuk- och yrkesskadeförsäkringen — över 20 % av sjukförsäkringens kostnader.

Arbetsgivarnas avgifter till sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna samt arbetarskydd utgör endast en del av deras bidrag till de sociala välfärdsanordningarna i landet. Härtill kommer nämligen en del andra utgifter, som inte redovisas i detta sammanhang, men som i utlandet ofta brukar räknas med i »social charges». De betalar t. ex. oavkortad lön till sina arbetare och anställda under den lagstadgade semestern. De har också betydande utgifter för hygieniska inrättningar vid företagen. Dessa olika utgifter är emellertid ej kända till sin storlek. Därtill kommer att många företag nedlagt ett betydande arbete och stora kostnader på att bereda sina anställda goda bostäder. Slutligen kan man peka på att de svenska arbetsgivarna har avsevärda utgifter för sociala ändamål i form av kapitalinvesteringar för att öka trivseln hos sina arbetare.

G. H—dt

Utlänningar i Sverige

En översikt för år 1956 och läget den 1 januari 1957

Utlänningar med uppehållstillstånd. Som numera torde vara allmänt bekant är danska, finska, isländska och norska medborgare befriade från tillståndsskyldighet. Därför omfattar antalet uppehållstillstånd endast en mindre del av alla utlänningar i landet. Den 1 januari 1957 var antalet gällande uppehållstillstånd 55 040, av vilka 29 386 avsåg män och 25 654 kvinnor. Detta innebär en ökning med 3 007 (5,78 %) sedan den 1 januari 1956, vilken till övervägande delen gäller männen (2 583). Av tab. 1 framgår förändringarna i övrigt kvartalsvis.

Sedan passfriheten för nordbor genomförts, kan totalantalet utlänningar i Sverige ej exakt anges. Enligt uppskattningsvis gjorda beräkningar torde det utgöra omkring 260 000 vid 1957 års början. I siffran ingår minderåriga samt utlänningar som tillfälligt vistas här.

Naturaliserade utlänningar. Under år 1956 har 9 450 förutvarande utlänningar blivit svenska medborgare. I denna siffra, som är den näst 1955 års högsta, ingår såväl barn som svenskfödda utländska medborgare, vilka se-

Tab. 1. Uppehållstillstånd för utlänningar

Nationalitet	1946	1956				1957		
	1 januari	1 januari	1 april	1 juli	1 oktober	1 januari	därav män	kvinnor
Dansk	2 729	..	..	..	..	..	..	..
Finsk	6 293	..	..	..	..	..	..	..
Isländsk	179	..	..	..	..	..	..	..
Norsk	4 537	..	..	..	..	..	..	..
Baltisk	25 977	10 720	10 345	9 717	9 498	9 174	5 594	3 580
Belgisk	82	100	95	94	98	95	45	50
Brittisk	901	1 025	1 070	1 052	1 033	1 067	544	523
Fransk	509	664	682	661	663	680	414	266
Italiensk	332	2 696	2 970	3 116	3 208	3 285	2 137	1 148
Nederländsk	679	1 378	1 366	1 345	1 353	1 303	834	469
Polsk	3 822	2 799	2 715	2 530	2 517	2 448	1 538	910
Schweizisk	316	1 166	1 192	1 226	1 302	1 296	861	435
Tjeckoslovakisk	—	434	435	422	458	411	293	118
Tysk	6 250	21 718	21 790	21 852	22 581	22 106	8 870	13 236
Ungersk	805	846	869	851	842	4 192	2 921	1 271
USA-medborgare	669	1 372	1 454	1 470	1 394	1 498	869	629
Österrikisk	—	2 628	2 833	2 920	2 875	2 965	1 613	1 352
Övriga	4 565	4 487	4 609	4 512	4 711	4 520	2 853	1 667
Samtliga	**58 645**	**52 033**	**52 425**	**51 768**	**52 533**	**55 040**	**29 386**	**25 654**

Tab. 2. Utlänningar, som enligt uppgifter till statens utlänningskommission erhållit svenskt medborgarskap under år 1956

Förutvarande nationalitet	Enligt Kungl. Maj:ts beslut	Övriga	Samtliga	Förutvarande nationalitet	Enligt Kungl. Maj:ts beslut	Övriga	Samtliga
Argentinsk	3	—	3	Koreansk	1	—	1
Australiensisk	1	1	2	Lettländsk	387	—	387
Belgisk	7	—	7	Litauisk	34	—	34
Bulgarisk	1	—	1	Mexikansk	1	—	1
Burmansk	1	—	1	Nederländsk	87	4	91
Canadensisk	6	4	10	Norsk	405	46	451
Dansk	418	62	480	Polsk	587	—	587
Statslös f. d. dansk	1	—	1	Rumänsk	38	—	38
Danzigsk	13	—	13	Schweizisk	12	6	18
Ecuadoriansk	1	—	1	Spansk	8	—	8
Egyptisk	2	—	2	Statslös	38	6	44
Engelsk	26	1	27	Statslös f. d. rysk	169	1	170
Estländsk	1 476	—	1 476	Sudet-tysk	621	—	621
Etiopisk	1	—	1	Tjeckoslovakisk	85	—	85
Filippinsk	1	—	1	Turkisk	11	—	11
Finsk	2 324	7	2 331	Tysk	1 305	10	1 315
Statslös f. d. finsk	2	—	2	Ungersk	205	—	205
Fransk	32	2	34	USA-medborgare	70	112	182
Grekisk	6	—	6	Venezoelansk	1	—	1
»Ingermanländsk»	510	—	510	Österrikisk	178	1	179
Israelsk	5	—	5	Samtliga	**9 186**	**264**	**9 450**
Italiensk	82	1	83				
Jugoslavisk	16	—	16				
Karpato-Ukrainsk	2	—	2				
Kinesisk	6	—	6				

nare i föreskriven ordning återtagit svenskt medborgarskap. Av de under året naturaliserade har 9 186 upptagits till svenska medborgare enligt Kungl. Maj:ts beslut. Av tab. 2 framgår de svenskblivnas fördelning efter förutvarande nationalitet.

Födda och avlidna utlänningar. Utlänningsstockens minskning till följd av naturalisation är av betydligt större omfattning än minskningen genom dödsfall bland de härvarande utlänningarna. Enligt de uppgifter, som inkommit till utlänningskommissionen, var de senares antal 324 under år 1956, vilket är 16 färre än under 1955. Av utländska kvinnor föddes i Sverige 3 588 barn under år 1956 mot 3 198 år 1955 och 3 072 år 1954. Fördelningen efter nationalitet av födda och avlidna utlänningar redovisas i tab. 3 och 4.

In- och utresor. Den mest väsentliga kvantitativa förändringen av utlänningspopulationen sker till följd av in- och utresor, av vilka de förra något överväger. Efter den nordiska passfrihetens genomförande registreras endast den icke-nordiska resandeströmmen. Denna har efter kriget tilltagit år från år. Under år 1956 inreste 470 044 icke-nordbor i Sverige (tab. 5), vilket är 62 494 eller 15,3 % fler än under 1955.

Tab. 3. Av utländska kvinnor i Sverige födda barn enligt uppgifter till utlänningskommissionen år 1956

Hemland	Antal barn	Hemland	Antal barn
Argentina	4	Nederländerna	71
Belgien	3	Norge	366
Bulgarien	2	Pakistan	2
Canada	2	Persien	1
Chile	2	Peru	1
Columbia	3	Polen	90
Danmark	640	Portugal	1
Egypten	1	Rumänien	4
Eire	1	Schweiz	40
England	46	Sovjetunionen	1
Estland	95	Spanien	10
Filippinerna	1	Statslös	14
Finland	1 253	Statslösa ryssar	16
Frankrike	29	Sudet	9
Grekland	8	Tjeckoslovakien	20
Indien	2	Turkiet	6
Indonesien	2	Tyskland	523
»Ingermanland»	42	Ungern	22
Island	5	USA	36
Israel	3	Venezuela	1
Italien	83	Österrike	83
Jugoslavien	12	Summa	3 588
Lettland	27		
Liberia	1		
Litauen	4		

Turiststatistik. Den utländska turismen i Sverige under år 1956 — även denna med undantag av nordbor — redovisas i tab. 6. Totalsumman av turisters inresor visar likaså en stark ökning 1956 i jämförelse med 1955 eller

Tab. 4. I Sverige avlidna utlänningar enligt till utlänningskommissionen inkomna uppgifter år 1956

Hemland	Avlidna	Hemland	Avlidna
Canada	2	Schweiz	3
Danmark	42	Spanien	3
England	10	Statslös	5
Estland	30	Statslösa ryssar	10
Finland	70	Sudet	2
Frankrike	4	Sydafrika	2
Grekland	2	Tjeckoslovakien	1
»Ingermanland»	6	Turkiet	1
Italien	13	Tyskland	46
Jugoslavien	2	Ungern	2
Lettland	6	USA	25
Nederländerna	2	Österrike	4
Norge	24	Tillhopa	324
Polen	5		
Rumänien	2		

Tab. 5. Av icke-nordbor företagna inresor till Sverige månadsvis under år 1956

Hemland	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Hela året
Australien . .	64	54	59	185	403	1 025	1 297	1 281	588	221	71	45	**5 293**
Belgien . . .	123	100	139	218	386	628	1 913	1 441	634	236	174	139	**6 131**
Canada . . .	129	114	192	253	345	794	1 390	1 051	546	361	166	193	**5 534**
Eire	24	7	13	25	57	103	124	169	103	25	27	18	**695**
Frankrike . .	531	394	613	923	1 338	2 636	7 866	9 253	2 147	868	464	608	**27 641**
Grekland . . .	82	99	54	64	65	153	246	222	159	117	62	93	**1 416**
Indien	86	24	34	60	109	246	240	314	194	115	31	44	**1 497**
Italien	583	355	497	609	766	1 421	3 521	6 588	1 657	762	537	493	**17 789**
Latinamerika .	125	82	107	197	382	585	791	830	368	244	158	110	**3 979**
Luxemburg . .	3	2	1	5	11	64	55	86	12	9	1	3	**252**
Nederländerna	1 093	645	753	1 219	1 704	2 782	5 396	5 625	1 791	1 189	867	908	**23 972**
Nya Zeeland	14	5	15	26	95	183	253	318	150	63	9	3	**1 134**
Portugal . . .	24	10	24	26	65	90	103	229	110	47	17	20	**765**
Schweiz . . .	490	369	436	683	1 056	2 889	5 455	3 792	1 085	657	408	368	**17 688**
Spanien . . .	104	55	90	98	220	339	662	503	264	159	81	101	**2 676**
Storbritannien	1 606	1 073	1 780	2 501	4 215	8 712	11 191	16 477	6 407	2 577	1 523	1 414	**59 476**
Sydafrika . .	29	36	65	86	310	711	766	732	279	123	33	41	**3 211**
Turkiet . . .	47	28	51	63	79	149	138	149	138	59	45	46	**992**
USA	1 393	1 290	1 966	3 993	7 580	15 299	20 907	17 361	8 234	3 863	1 966	1 830	**85 682**
Västtyskland .	6 298	3 039	5 053	6 881	10 238	18 077	41 940	39 758	12 848	7 813	4 277	5 809	**162 031**
Österrike . .	400	269	291	502	743	1 630	4 078	2 641	1 147	669	404	358	**13 182**
Övriga	1 111	906	973	1 539	1 823	2 569	4 023	4 593	2 751	2 051	2 081	4 638	**29 058**
Samtliga	**14 359**	**8 956**	**13206**	**20 156**	**31 990**	**61 085**	**112355**	**113413**	**41 612**	**22 228**	**13 402**	**17 282**	**470 044**

49 964 inresor (18,6 %). Turisternas vistelsetid i landet har ökat till 4 166 059 dagar eller med 13,7 % sedan 1955. Turismens tendens till kortare uppehåll har förmärkts under de senaste åren.

Utlänningar på den svenska arbetsmarknaden. Den 1 januari 1957 var (som visas i tab. 7 och 8) antalet arbetsanmälda utlänningar i riket 135 087. Ökningen under året är betydande (10 759 eller 8,7 %) i synnerhet i betraktande av det förhållandet att från siffran över arbetsanmälda under år 1956 omkring 6 500 formellt avförts efter naturalisering, ehuru de kvarstår i svenskt arbetsliv.

Av de arbetsanmälda var 85 817 män och 49 270 kvinnor, vilket innebär att männen under året ökat med 7 918 (10,2 %) och kvinnorna med 2 841 (6,1 %). Finnarna utgjorde den största gruppen med 50 032 (+ 7,2 %). I storleksordning kommer därnäst danskarna med 25 779 (+ 19,2 %), tyskarna med 20 760 (+ 8,5 %), norrmännen med 13 200 (+ 8,3 %), balterna med 7 328 (— 11,8 %), italienarna med 2 974 (+ 17,9 %) och polackerna med 2 273 (— 11,1 %).

Beträffande fördelningen inom landet förekom de arbetsanmälda utlänningarna talrikast i Stockholms stad med 28 914 (+ 8,1 %), i Göteborgs och Bohus län med 15 598 (+ 13 %), i Malmöhus län med 13 351 (+ 13 %), i Stockholms län med 10 703 (+ 7,4 %), i Västmanlands län med 8 445 (+ 8,7 %) och i Älvsborgs län med 7 135 (+ 3,2 %).

Tab. 6. Av icke-nordiska turister företagna in- och utresor samt tillbragt vistelsetid i Sverige under år 1956

Hemland	Inresor	Utresor	Vistelse-dagar	Medeltal vistelse-dagar
Australien	4 289	4 279	27 694	6,5
Belgien	4 369	4 353	37 047	8,5
Canada	4 088	4 034	43 915	10,9
Eire	582	586	6 241	10,7
Frankrike	19 235	19 234	155 241	8,1
Grekland	859	852	13 240	15,5
Indien	1 144	1 144	12 727	11,1
Italien	11 243	11 206	115 480	10,3
Jugoslavien	679	678	11 252	16,6
Luxemburg	151	150	928	6,1
Mellanamerika utom Mexico	313	308	3 083	10,0
Mexico	399	390	4 479	11,5
Nederländerna	16 958	16 967	169 734	10,0
Nya Zeeland	902	897	7 847	8,7
Pakistan	295	292	2 821	9,7
Polen	1 200	1 186	27 936	23,6
Portugal	580	574	4 806	8,4
Rumänien	140	139	1 874	13,5
Schweiz	12 088	12 079	117 916	9,8
Sovjetunionen	1 453	1 448	27 840	19,2
Spanien	1 689	1 681	29 786	17,7
Storbritannien	47 298	47 232	406 484	8,6
Sydafrika	2 564	2 560	18 420	7,2
Sydamerika	2 334	2 328	34 770	14,9
Tjeckoslovakien	874	872	17 570	20,1
Turkiet	721	721	8 933	12,4
Västtyskland	97 324	97 299	1 702 304	17,5
Östtyskland	1 959	1 963	40 734	20,8
Ungern	431	424	7 651	18,0
USA	69 169	69 178	880 664	12,7
Österrike	6 691	6 673	132 330	19,8
Övriga	6 080	6 093	94 312	15,5
Samtliga	**318 101**	**317 820**	**4 166 059**	**13,1**

Med hänsyn till yrkesfördelningen sysselsattes 59 153 inom industri och hantverk (+ 6,5 %), 17 780 inom handel m. m. (+ 7 %); 17 135 ägnade sig åt jordbruk, fiske och skogsbruk (+ 12 %), 10 222 åt husligt arbete (+ 3,3 %), 10 009 åt samfärdsel (+ 14,5 %), 8 515 åt förvaltning, arbetsledning och fria yrken (+ 16 %) samt 6 650 åt hälso- och sjukvård (+ 11,1 %).

Tab. 7. Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 januari 1957, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	*norrmän*	*finnar*
I. Jordbruk	4 151	2 134	191	962
Trädgårdsskötsel	1 210	303	63	383
Fiske	66	38	1	10
Skogsbruk	11 708	1 449	1 558	7 931
Tillhopa	17 135	3 924	1 813	9 286
II. Malmbrytning och metallindustri	28 860	5 209	1 801	10 281
Jord- och stenindustri	2 120	833	79	561
Träindustri	2 558	467	246	1 158
Pappers- och grafisk industri	3 467	776	313	1 438
Livsmedelsindustri	3 429	1 304	293	972
Textilindustri	5 563	1 199	326	1 707
Beklädnadsindustri	6 480	686	666	3 070
Läder-, hår- och gummiindustri	2 303	837	197	503
Kemisk-teknisk industri	1 111	284	108	390
Byggnadsverksamhet	3 237	1 118	490	959
Kraft-, belysnings- och vattenverk	25	5	4	3
Tillhopa	59 153	12 718	4 523	21 042
III. Landtransport	1 345	335	240	421
Luftfart	115	32	65	6
Sjöfart	8 549	2 488	662	2 127
Tillhopa	10 009	2 855	967	2 554
IV. Försäljning, reklam- o. affärsverksamhet	2 396	405	478	757
Lagerarbete	1 914	317	265	796
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	418	17	33	147
Hotell, restauranger o. storhushåll	13 052	1 353	1 660	6 671
Tillhopa	17 780	2 092	2 436	8 371
V. Allmän tjänst	85	25	14	21
Socialvård	85	11	14	20
Tekniska arbetsområden	3 217	419	658	449
Kontorsarbete	3 338	275	355	1 036
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	478	33	56	51
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	13	1	5	2
Konstnärlig verksamhet	1 299	477	60	40
Tillhopa	8 515	1 241	1 162	1 619
VI. Hälsovård och sjukvård; hygien	6 650	1 051	941	2 632
VII. Husligt arbete	10 222	876	872	2 451
VIII. Genomgående yrken	3 184	624	283	1 335
Diverse arbeten	1 139	305	95	473
Tillhopa	4 323	929	378	1 808
IX. Extra skördehjälp m. m.	18	2	1	2
Elevpraktikarbete	1 165	89	107	266
Tillhopa	1 183	91	108	268
X. Beredskaps- och reservarbete	117	2	—	1
Summa	**135 087**	**25 779**	**13 200**	**50 032**

Tab. 8. Arbetsanmälda utlänningar i Sverige, fördelade efter län och nationalitet, per den 1 januari 1957

Nationalitet / Län	Dansk	Norsk	Finsk	Baltisk	Polsk	Tysk	Italiensk	Övriga	Tillhopa
Stockholms stad	3 022	2 725	12 048	1 758	389	4 993	645	3 334	28 914
Stockholms län	1 049	691	4 453	603	131	2 378	426	972	10 703
Uppsala	250	108	997	182	28	339	15	199	2 118
Södermanlands	824	237	2 069	439	83	537	73	439	4 701
Östergötlands	745	291	1 122	437	123	713	169	349	3 949
Jönköpings	561	166	578	157	115	477	3	213	2 270
Kronobergs	344	63	128	24	39	189	3	57	847
Kalmar	203	82	236	77	30	197	17	95	937
Gotlands	122	9	93	7	—	42	1	8	282
Blekinge	170	25	113	73	18	91	—	62	552
Kristianstads	535	52	212	25	36	313	8	67	1 248
Malmöhus	7 006	490	1 284	376	330	2 444	266	1 155	13 351
Hallands	501	104	268	123	75	305	7	167	1 550
Göteborgs och Bohus	3 814	2 574	2 972	1 518	244	2 169	576	1 731	15 598
Älvsborgs	1 055	681	2 809	708	199	991	10	682	7 135
Skaraborgs	323	166	570	65	17	373	8	203	1 725
Värmlands	1 495	1 127	1 996	117	43	648	12	692	6 130
Örebro	873	368	1 969	184	60	773	60	473	4 760
Västmanlands	820	507	4 094	255	143	1 182	592	852	8 445
Kopparbergs	953	527	2 677	55	104	588	42	439	5 385
Gävleborgs	557	287	1 839	97	44	463	12	255	3 554
Västernorrlands	148	261	2 176	33	7	203	5	113	2 946
Jämtlands	106	1 025	1 520	4	5	84	9	52	2 805
Västerbottens	56	180	681	3	3	116	5	35	1 079
Norrbottens	247	454	3 128	8	7	152	10	97	4 103
Tillhopa	25 779	18 200	50 032	7 828	2 273	20 760	2 974	12 741	135 087

G. M.

Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1957

Primärmaterialet. *Månadsstatistiken.* Socialstyrelsen erhåller *varje månad* från företag inom industrin uppgifter om antalet manliga resp. kvinnliga arbetare, som en viss (valfri) dag under en angiven period i slutet av månaden varit a) i arbete, b) anställda i företaget men ej sysselsatta på grund av arbetsbrist, maskinfel, materialbrist, reparationer o. dyl., c) frånvarande av personliga skäl (sjukdom, semester, tillfällig ledighet — »permission» — militärtjänstgöring m. m.). För män och kvinnor tillhopa erhålls dessutom uppgifter om antalet frånvarande på grund av arbetskonflikt. I tab. 1 och 2 avses med »anställda arbetare (exkl. permitterade)» summan av antalen i grupperna a och c.

Kvartalsstatistiken. Varje kvartal erhålls från i stort sett samma industriföretag som beträffande månadsstatistiken uppgifter om a) av arbetare under en avlöningsperiod (som regel i kvartalets mellersta månad) uppburen lönesumma och utförda arbetstimmar (med fördelning på vuxna manliga resp. vuxna kvinnliga arbetare samt minderåriga arbetare och lärlingar), b) antal arbetare, som varit i arbete under hela eller del av avlöningsperioden, c) antal arbetare, som under avlöningsperioden lämnat företaget (efter uppsägning från arbetsgivaren eller på egen begäran), anställts vid företaget, haft deltidsanställning eller haft förkortad arbetstid. I de redovisade lönesummorna skall enligt anvisningarna ej ingå semesterlön eller semesterersättning, helgdagslön eller helgdagsersättning (dvs. lön som enligt avtal utgår till timavlönade arbetare för vissa bestämda helgdagar) samt ersättningar vid sjukdom eller olycksfall o. dyl.

Uppgifter till de båda slagen av undersökningar erhålls i allmänhet för varje fristående arbetsställe. I vissa fall avser redovisningen dock flera arbetsställen tillhopa. Redovisningsenheterna betecknas i denna redogörelse som »företag». De beräkningar som görs på grundval av dessa undersökningar avser endast företag, för vilka uppgifter lämnats vid båda de redovisningstillfällen som jämförelsen avser.

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av månadsstatistikens uppgifter beräknas för den mellersta månaden i varje kvartal förändringarna i antalet anställda arbetare sedan motsvarande tidpunkt föregående år. Jämförelsen mellan februari 1956 och februari 1957 grundar sig på uppgifter från ca 7 300 företag med omkring 509 000 arbetare.

Tab. 1 (kol. 2—4) anger de procentuella förändringarna mellan februari 1956 och februari 1957 i antalet anställda manliga och kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen visar, att antalet anställda (män och kvinnor tillhopa) i genomsnitt för samtliga industrigrupper minskat med 0,1 %. För männen noteras en ökning med 0,2 % och

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i februari 1957 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i februari 1957[1]			Genomsnittlig timförtjänst i februari 1957[2]		Genomsnittlig timförtjänst i februari 1957, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp[1]				
	Indextal (februari 1956 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	104.4	104,3	..	108,4	..	4,83	5,44	5,49	6,87	6,05
Malmgruvor	104,8	104,7	..	108,5	..	—	5,44	5,49	6,87	6,12
Kolgruvor	93,4	98,4	..	108,6	—	4,83	—	—	—	4,83
Metall- o. verkstadsind.	100.9	101,0	100,3	108,7	107,9	4,35	4,77	5,56	5,63	4,99
Järn-, stål- o. kopparverk	102,2	102,1	104,0	109,6	109,0	..	4,86	..	..	4,99
Järn- o. stålmanufaktur	97,2	97,2	97,1	108,9	109,7	4,35	4,64	5,14	6,80	4,79
Mekaniska verkstäder	100,5	100,5	98,3	107,5	110,1	4,39	4,80	5,34	5,71	4,97
Reparationsverkstäder	98,7	98,6	..	108,0	..	3,84	4,43	5,04	5,61	4,88
Skeppsvarv	109,8	109,8	..	112,3	..	..	4,96	5,96	..	5,46
Elektroteknisk industri	101,4	100,3	105,1	107,9	105,6	4,56	4,61	5,12	5,22	4,87
Annan metallindustri	91,8	92,3	89,8	107,2	107,5	4,08	4,61	5,17	5,46	4,75
Jord- o. stenindustri	99,4	99,8	96,0	109,1	107,0	4,12	4,48	5,29	6,28	4,45
Torvindustri	100,5	101,3	..	107,3	..	..	..	—	—	3,81
Stenindustri	97,8	97,8	..	107,5	..	4,17	4,32	..	..	4,30
Kalk- och kritbruk	95,3	95,1	..	107,3	..	3,90	4,56	..	..	4,40
Cementfabriker	94,6	94,3	..	109,3	..	..	..	—	—	4,69
Cementvarufabriker	113,6	114,2	..	111,1	..	4,41	4,98	5,67	7,10	5,16
Tegelbruk	96,9	97,0	..	108,2	..	4,07	4,18	..	..	4,15
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	96,4	96,7	95,6	108,5	106,8	3,93	4,26	..	—	4,33
Glasindustri	99,4	99,8	96,5	109,0	106,5	4,15	4,58	..	..	4,25
Annan jord- o. stenindustri	105,6	105,4	..	109,8	..	..	4,80	..	..	4,81
Träindustri	95,6	95,6	96,2	106,7	109,0	4,00	4,22	4,46	4,57	4,20
Sågverk o. hyvlerier	93,8	93,8	93,5	107,0	..	3,79	4,17	4,38	4,30	4,17
Lådfabriker	89,8	89,7	..	108,2	..	..	4,09	..	..	4,03
Fanér- o. plywoodfabriker	98,5	97,2	..	105,5	..	..	..	..	—	4,50
Byggnadssnickerifabriker	99,4	99,3	..	107,1	..	4,13	4,27	4,69	..	4,23
Möbelfabriker	96,4	96,3	100,0	105,3	..	3,99	4,29	..	..	4,16
Svarveri- o. skidfabriker	97,0	97,1	..	107,1	..	3,98	4,19	..	..	4,21
Annan trävaruindustri	93,9	95,3	84,6	107,0	..	3,93	4,29	..	..	4,23
Massa- o. pappersindustri	101,5	101,6	100,0	107,4	106,9	4,35	4,76	5,02	5,09	4,76
Massafabriker	100,3	100,3	100,9	106,8	..	4,69	4,84	5,16	..	4,96
Pappersbruk o. pappfabr.	102,9	103,0	102,4	107,7	106,2	4,27	4,71	..	..	4,57
Wallboardfabriker	104,0	103,7	..	112,0	..	—	..	..	..	4,93
Papp- o. pappersvaruind.	99,0	100,9	95,8	106,5	107,2	4,33	4,36	..	4,88	4,37
Grafisk industri	100.8	101,1	99,5	105,9	107.8	4,13	4,79	5,09	5,61	5,21
Bokbinderier	99,5	100,1	99,0	103,2	106,4	..	..	..	5,21	4,87
Bok- o. accidenstryckerier	102.0	102,5	99,6	105,8	108,1	..	4,53	4,89	5,21	4,90
Tidningstryckerier	99,5	99,4	100,6	106,5	107,9	..	5.07	..	6,36	5.65
Annan grafisk industri	102,4	102,8	100,0	107,2	111,3	—	4,59	..	5,42	5,16
Livsmedelsindustri	100,1	100,2	99,8	106,2	108,3	3,94	4.17	4,44	4,88	4,30
Kvarnar	102,3	102,3	..	106.0	..	..	3,89	..	..	4,05
Bageriindustri	102,6	101,3	105,1	106,8	110,1	..	4,33	4,47	4,71	4,42
Sockerindustri	108,7	105,1	136,0	108,7	109,5	3,86	..	..	—	4.11
Choklad- o. konfektind.	97,7	100,1	96.4	106,4	109,0	—	3,96	..	5,52	4,45
Mejeriindustri	99.4	98,8	103,9	103,5	102,5	3,91	3,99	..	..	4,26
Slakterier o. charkuterier	96,7	97.0	95,4	106.6	107,3	4,02	4,25	4,31	5,18	4,40
Fiskkonservfabriker	100,0	102,0	99,0	106,2	105,8	..	3,86	..	..	3,99
Fruktkonservindustri	93,8	103,4	88,4	106,3	108,6	3,99	..	—	..	3,96
Margarinindustri	98.8	98,2	..	111,1	..	—	..	..	..	4,68
Annan livsmedelsindustri	106,3	105,8	107,9	103.6	108,7	..	4,02	..	..	4,08

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej helgdagslön, helgdagsersättning, semesterlön, semesterersättning eller sjuklön.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I FEBRUARI 1957 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i februari 1957			Genomsnittlig timförtjänst i februari 1957		Genomsnittlig timförtjänst i februari 1957, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (februari 1956 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	93,0	94,7	88,2	105,9	106,2	3,76	3,93	4,41	4,68	4,23
Dryckesvaruindustri . .	93,9	94,4	91,2	105,9	105,9	3,77	3,92	4,41	4,70	4,21
Tobaksfabriker	89,2	99,2	85,5	105,8	106,5	..	..	..	..	4,33
Textil- o. beklädnadsind. .	97,7	97,0	98,1	107,6	107,9	3,75	4,03	4,28	4,95	3,99
Ylleindustri	91,1	89,6	92,6	107,6	108,5	3,72	3,89	..	..	3,85
Bomullsindustri	97,0	96,6	97,5	107,4	108,8	3,75	3,90	..	—	3,86
Linne- o. juteindustri . .	93,9	93,4	94,3	109,6	107,7	..	..	..	—	3,75
Trikåfabriker	103,5	100,9	104,3	107,7	108,1	3,82	4,20	..	..	4,15
Sömnadsindustri	98,8	101,6	98,1	107,4	107,8	3,84	4,11	4,40	4,85	4,16
Hatt- o. mössfabriker . .	92,3	92,3	92,4	111,3	104,6	..	4,36	..	..	4,41
Annan textil-o. beklädn.ind.	98,6	98,2	99,0	106,7	107,4	3,78	4,10	..	5,13	4,08
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,6	98,3	99,3	107,6	108,3	4,41	4,43	4,83	5,34	4,48
Garverier	103,4	103,4	..	105,6	..	..	4,19	—	—	4,23
Päls- o. skinnvarufabriker	100,2	101,6	98,6	106,8	110,1	..	4,36	..	..	4,50
Skoindustri	99,7	97,8	102,3	109,5	109,9	4,32	4,41	..	..	4,41
Andra lädervarufabriker .	97,6	98,6	96,4	105,7	103,6	4,20	3,92	..	..	4,27
Gummivarufabriker . . .	96,8	96,6	97,3	107,7	106,7	..	..	..	..	4,69
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	92,9	92,3	95,0	107,0	..	..	4,12	..	..	4,40
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	99,9	100,0	99,7	106,3	109,3	4,45	4,69	4,84	4,93	4,72
Rent kemisk industri . .	98,0	98,5	..	106,0	..	..	4,61	..	..	4,71
Färg-, olje- o. parfymfabr.	100,7	101,8	97,0	106,2	111,5	..	4,91	4,95	4,92	4,89
Sprängämnesfabriker . .	103,7	101,4	109,2	105,4	109,5	..	..	..	..	5,33
Tändsticksfabriker . . .	99,8	98,6	101,5	107,8	108,2	3,99	4,05	—	—	4,04
Annan kemisk-tekn. ind.	99,7	100,0	98,8	106,8	107,9	4,37	4,28	4,64	4,89	4,47
Samtl. industrigrupper	**99,9**	**100,2**	**98,7**	**108,1**	**108,0**	**4,16**	**4,64**	**5,23**	**5,61**	**4,78**

Tab. 2. Indextal (februari 1956 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i februari 1957 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1956 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	96,3	102,0	103,4	100,7	..	..	104,4
Metall- o. verkstadsindustri .	95,6	97,6	98,3	97,3	99,4	100,4	98,6	104,0	100,9
Jord- och stenindustri . . .	101,0	103,8	101,0	101,0	99,5	97,5	..	..	99,4
Träindustri	96,0	95,8	96,9	95,7	98,7	91,5	..	—	95,6
Massa- o. pappersindustri . .	101,9	98,6	99,6	100,6	101,7	100,6	102,4	..	101,5
Grafisk industri	..	100,8	100,3	102,0	100,9	102,1	100,8	..	100.8
Livsmedelsindustri	100,0	99,4	96,3	102,8	101.2	101,1	97.3	—	100,1
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	91.1	91,8	101,0	94,0	91,0	89,8	—	—	93,0
Textil- o. beklädnadsindustri	92,9	98,9	98.3	96,9	98.8	94,7	96,6	107,8	97,7
Läder-, hår- o. gummivaruind.	100,7	93,6	102,7	96,4	101.7	98,0	..	..	98,6
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	100,8	100,1	98,2	99,2	104,2	97,6	99,4	..	99,9
Samtliga industrigrupper	**96,9**	**98,2**	**98,5**	**98,3**	**99,9**	**98,4**	**99,1**	**104,0**	**99,9**

Tab. 3. Antal under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	febr. 1956	maj 1956	aug. 1956	nov. 1956	febr. 1957	febr. 1956	maj 1956	aug. 1956	nov. 1956	febr. 1957
Samtliga industrigrupper	0,5	0,7	0,8	0,6	0,4	0,6	0,7	0,8	0,5	0,5
Därav:										
Trikåfabriker	0,9	1,3	0,8	0,8	0,9	1,2	0,8	1,3	0,8	1,4
Sömnadsindustri	0,7	1,2	1,1	0,5	0,8	0,9	0,7	1,3	0,7	0,9
Elektroteknisk industri . . .	0,6	0,9	1,2	0,5	0,6	0,9	0,8	1,7	0,4	0,5
Sågverk och hyvlerier	0,4	1,0	1,1	0,9	0,5	0,6	1,1	0,6	0,4	0,6
Ylleindustri	0,7	0,6	0,7	0,6	0,5	0,9	0,4	0,7	0,7	0,7
Bomullsindustri	0,5	0,9	0,9	0,6	0,5	0,5	0,4	0,8	0,5	0,5
Järn- och stålmanufaktur . . .	0,5	0,7	0,7	1,7	0,4	0,5	0,7	0,7	0,4	0,3
Skeppsvarv	0,6	0,8	1,0	0,5	0,4	0,7	0,8	1,2	0,7	0,8
Mekaniska verkstäder	0,4	0,6	0,8	0,6	0,3	0,5	0,6	0,7	0,5	0,5
Järn-, stål- o. kopparverk . .	0,3	0,6	0,8	0,3	0,2	0,7	0,7	0,7	0,4	0,3

för kvinnorna en minskning med 1,3 %. Som jämförelse lämnas i följande tablå uppgifter om de procentuella förändringar i antalet anställda som fr. o. m. februari 1956 erhållits vid jämförelser mellan motsvarande månader under två på varandra följande år.

Jämförelsen avser	Procentuell förändring i antalet anställda		
	män	kvinnor	män och kvinnor
Februari 1955—Februari 1956	+ 1,4	+ 2,3	+ 1,6
Maj 1955—Maj 1956	+ 1,3	+ 1,9	+ 1,4
Augusti 1955—Augusti 1956	+ 0,8	+ 0,8	+ 0,8
November 1955—November 1956	+ 0,1	— 1,8	— 0,3
Februari 1956—Februari 1957	+ 0,2	— 1,3	— 0,1

Tab. 2 visar hur antalet arbetare under samma tid förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Företagen har storleksgrupperats efter medelantalet arbetare under år 1956.

Uppgifterna i tab. 3 och 4 har hämtats från kvartalsstatistiken.

Tab. 3 visar antalet avgångna och nyanställda arbetare i procent av antalet i arbete varande arbetare. I februari 1957 utgjorde antalet avgångna arbetare 0,4 % och antalet nyanställda 0,5 %; motsvarande tal i februari 1956 var 0,5 % för antalet avgångna arbetare och 0,6 % för antalet nyanställda arbetare. Av de arbetare, som lämnat företaget, redovisades 14 % som uppsagda av arbetsgivaren.

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i februari 1956 och i februari 1957 inom olika industrigrupper. Antalet arbetare med korttidsarbete var 1,0 % av hela antalet i arbete varande arbetare i februari 1957 mot 0,8 % i februari 1956.

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	Februari 1956		Februari 1957	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,0	0.9	0,1	1,1
Metall- o. verkstadsindustri	0,3	0,9	0,3	1,0
Jord- o. stenindustri	2,5	1,6	2,4	1,7
Träindustri	0,2	1,1	0,2	0,7
Massa- och pappersindustri	0,5	0,1	0,5	0,1
Grafisk industri	0,6	0,1	0,5	0,1
Livsmedelsindustri	2,8	0,3	2,4	0,6
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	1,0	1,2	1,0	1,5
Textil- o. beklädnadsindustri	5,3	0,8	5,7	2,0
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,9	1,3	2,8	0,3
Kemisk och kemisk-teknisk industri	2,2	0,1	2,2	0,2
Samtliga industrigrupper	1,5	0,8	1,5	1,0

Löneförhållanden. På grundval av kvartalsstatistikens uppgifter om uppburen lönesumma och utgjorda arbetstimmar under en avlöningsperiod i februari lämnas i tab. 1 samt 5—7 uppgifter om löneläget i februari 1957 samt om löneutvecklingen sedan februari 1956. Det bör framhållas, att vid undersökningen av löneläget i februari 1957 någon hänsyn ej kunnat tas till verkningarna av de nya kollektivavtal som slutits 1957.

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från februari 1956 till februari 1957 samt (i kol. 7—11) den genomsnittliga timförtjänsten i februari 1957 för vuxna manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper. Beräkningarna grundar sig på uppgifter från ca 6 400 företag med 21,3 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i februari 1956 som i februari 1957 ingår i redovisningen.

De i tabellen redovisade timförtjänsterna och motsvarande indextal inkluderar all ersättning för arbetad tid, såsom ackordsöverskott, övertidsersättning, skifttillägg etc. Däremot ingår icke semesterlön eller semesterersättning, helgdagslön eller helgdagsersättning samt ej heller ersättning vid sjukdom eller olycksfall. Inom vissa industrigrupper förekommer ackordsarbete, som sträcker sig över flera avlöningsperioder. I sådana fall kan å ena sidan ackordsöverskott, som helt eller delvis intjänats under tidigare avlöningsperioder, komma att utbetalas under redovisningsperioden, och å andra sidan ackordsöverskott, som intjänats under denna period, komma att utbetalas först senare. Denna omständighet bör beaktas vid bedömningen av de här redovisade genomsnittliga timförtjänsterna.

Tabellen visar, att den genomsnittliga timförtjänsten mellan februari 1956 och februari 1957 stigit med 8,1 % för vuxna män och med 8,0 % för vuxna kvinnor.

Tab. 5 belyser förändringarna i genomsnittliga timförtjänster mellan november 1956 och februari 1957. Endast företag, som redovisat lönesummor

Tab. 5. Indextal (november 1956 = 100) för genomsnittlig timförtjänst för arbetare inom industrin i februari 1957

Industrigrupper	Indextal (november 1956 = 100) för			Industrigrupper	Indextal (november 1956 = 100) för		
	vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]		vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]
Gruvindustri	101,0	..	101,1	Livsmedelsindustri	98,7	101,0	99,3
Malmgruvor	101,2	..	101,2	Kvarnar	97,7	..	97,9
Kolgruvor	101,7	—	101,8	Bageriindustri	100,7	101,1	100,8
Metall- o. verkstadsindustri	100,7	100,1	100,9	Sockerindustri	91,7	94,2	90,8
Järn-, stål- o. kopparverk	101,0	100,4	100,9	Choklad- o. konfektind.	101,1	101,4	102,7
Järn- o. stålmanufaktur	100,5	101,0	100,7	Mejeriindustri	100,5	100,5	100,4
Mekaniska verkstäder	100,1	100,5	100,4	Slakterier o. charkuterier	99,7	100,8	100,1
Reparationsverkstäder	102,0	..	103,4	Fiskkonservfabriker	99,2	100,4	101,0
Skeppsvarv	101,8	..	102,0	Fruktkonservindustri	102,1	100,0	99,8
Elektroteknisk industri	100,8	99,2	100,6	Margarinindustri	101,2	..	100,4
Annan metallindustri	100,5	100,3	101,2	Annan livsmedelsindustri	97,8	100,4	99,1
Jord- o. stenindustri	100,3	99,8	100,3	Dryckesvaru- o. tobaksind.	100,1	98,5	99,9
Torvindustri	91,5	..	91,4	Dryckesvaruindustri	100,2	99,1	100,2
Stenindustri	99,3	..	99,3	Tobaksfabriker	99,6	98,3	99,2
Kalk- o. kritbruk	99,3	..	99,3	Textil- o. beklädnadsind.	100,5	100,6	100,8
Cementfabriker	..	..	..	Ylleindustri	100,0	99,6	99,9
Cementvarufabriker	102,0	..	102,1	Bomullsindustri	100,4	100,5	100,7
Tegelbruk	100,1	..	100,0	Linne- o. juteindustri	101,4	101,1	101,4
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	100,7	100,4	101,1	Trikåfabriker	101,2	100,9	101,1
Glasindustri	101,5	98,6	101,3	Sömnadsindustri	100,9	100,7	101,2
Annan jord- o. stenindustri	98,3	..	98,1	Hatt- o. mössfabriker	97,0	97,1	97,7
Träindustri	99,8	101,9	100,1	Annan textil- o. beklädn.ind.	100,0	101,1	100,6
Sågverk o. hyvlerier	99,2	..	99,7	Läder-, hår- o. gummivaruind.	101,0	101,7	101,4
Lådfabriker	101,6	..	101,7	Garverier	100,3	..	100,7
Fanér- o. plywoodfabriker	100,7	..	101,4	Päls- o. skinnvarufabr.	101,5	101,9	102,5
Byggnadssnickerifabriker	100,4	..	100,4	Skoindustri	101,8	103,0	102,1
Möbelfabriker	99,5	..	99,7	Andra lädervarufabriker	98,1	98,6	98,8
Svarveri- o. skidfabriker	100,6	..	100,7	Gummivarufabriker	101,0	100,8	101,1
Annan trävaruindustri	101,0	..	102,1	Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	101,3	..	101,8
Massa- o. pappersindustri	99,9	99,8	99,9	Kemisk o. kemisk-teknisk ind.	99,3	100,4	99,6
Massafabriker	100,1	..	100,1	Rent kemisk industri	100,1	..	100,1
Pappersbruk- o. pappfabr.	99,5	99,1	99,5	Färg-, olje- o. parfymfabr.	98,5	102,0	99,5
Wallboardfabriker	102,2	..	102,6	Sprängämnesfabriker	100,3	100,4	100,7
Papp- o. pappersvaruind.	98,9	100,4	99,5	Tändsticksfabriker	100,6	100,3	100,4
Grafisk industri	100,2	100,0	100,6	Annan kemisk-tekn. ind.	98,9	99,3	98,7
Bokbinderier	97,6	99,2	98,8	Samtl. industrigrupper	**100,5**	**100,4**	**100,6**
Bok- o. accidenstryckerier	99,8	99,0	100,0				
Tidningstryckerier	100,9	106,1	101,6				
Annan grafisk industri	101,7	98,0	101,6				

[1] Inkl. minderåriga.

och arbetstimmar vid båda dessa undersökningar, har medtagits i denna jämförelse. För vuxna män redovisas en ökning av den genomsnittliga timförtjänsten med 0,5 % och för vuxna kvinnor en ökning med 0,4 %. För samtliga arbetare (vuxna män och kvinnor samt minderåriga) redovisas en ökning med 0,6 %.

Tab. 6 belyser förändringarna i de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrigrupper i Stockholm mellan februari 1956 och februari 1957.

Tab. 6. Indextal (februari 1956 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i februari 1957

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	107,7	107,5	Textil- o. beklädnadsindustri	109,1	107,5
Jord- o. stenindustri	112,0	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	107,7	..
Träindustri	106,1	..	Kemisk o. kemisk-teknisk ind.	107,3	110,2
Grafisk industri	106,0	108,0	Samtliga industrigrupper	**107,3**	**107,6**
Livsmedelsindustri	106,0	106,2			

Tab. 7 visar löneutvecklingen sedan februari 1947 för samtliga arbetare (vuxna män och kvinnor samt minderåriga). Det bör framhållas, att dessa indextal ej återspeglar den ökning av timförtjänsten, som den utökade semestern eller införande av helgdagsersättningar medfört. Vid beräkningen av indextalen för februari 1957 har hänsyn ej kunnat tas till de kollektivavtal som slutits 1957 och härav föranledda retroaktiva lönetillägg.

Tab. 7. Indextal (febr. 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	febr. 1955	maj 1955	aug. 1955	nov. 1955	febr.[2] 1956	maj 1956	aug. 1956	nov. 1956	febr.[3] 1957
Gruvindustri	214,4	222,8	217,9	226,6	224,6	236,7	229,6	240,6	243.2
Metall- o. verkstadsindustri . . .	208,0	212,4	212,6	215,8	218,0	230,6	230,8	234,5	236,6
därav: verkstadsindustri m. m.[1] .	205,3	209,4	210,0	212,9	215,2	226,8	227,7	231,3	233,4
Jord- o. stenindustri	219,8	232,3	234,9	237,0	236,3	254,0	254,5	256,0	256,8
Träindustri	205,6	220,0	219,6	222,0	220,0	235,4	234,7	237,5	237,7
Massa- o. pappersindustri	218,1	238,2	238,0	240,9	240,7	258,5	255,9	260,0	259,7
Grafisk industri	183,6	196,5	195,5	196,7	198,3	209,0	209,4	211,3	212,6
Livsmedelsindustri	188,8	209,2	207,7	210,6	209,5	222,9	220,9	226,2	224,6
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	186,6	197,4	198,8	200,4	200,2	211,6	209,7	212,6	212,4
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	193,2	204,8	204,2	205,2	206,0	219,8	219,8	220,7	222,5
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	201,7	208,6	209,2	211,1	212,4	223,0	223,9	225,2	228,4
Kemisk och kemisk-teknisk industri	205,9	215,2	216,3	219,8	222,2	236,6	234,7	237,8	236,8
Samtliga industrigrupper	**206,5**	**216,2**	**215,6**	**219,0**	**220,1**	**234,2**	**233,0**	**237,2**	**238,6**

[1] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metalliudustri (utom järn-, stål- och kopparverk).

[2] Vid beräkningen av indextalen för februari 1956 har någon hänsyn till senare utbetalda retroaktiva lönetillägg ej kunnat tas. För gruppen verkstadsindustri m. m. har en approximativ beräkning av de retroaktiva lönetilläggens storlek företagits. Med utgångspunkt från denna beräkning erhölls indextalet 223,3 för den genomsnittliga timförtjänsten i februari inklusive retroaktiva lönetillägg.

[3] Vid beräkningen av indextalen för februari 1957 har någon hänsyn ej kunnat tas till senare utbetalda retroaktiva lönetillägg.

A. O.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under första kvartalet 1957

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i sju av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1947—1956 samt under första kvartalet år 1957 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, städer med mindre än 10 000 invånare samt i köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1947—mars 1957

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Hela året .	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 096	30 115	29 162	
1:a kvartalet	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250	6 944	8 831	10 237
2:a »	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 368	7 625	5 340	
3:e »	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 593	6 344	5 328	
4:e »	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	11 885	9 202	9 663	
Januari . .	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 806	1 436	1 906	2 459
Februari . .	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421	2 008	2 570	2 475
Mars . . .	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023	3 500	4 355	5 303
April . . .	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441	2 555	1 442	
Maj	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451	2 776	1 918	
Juni	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 476	2 294	1 980	
Juli	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800	1 540	1 316	
Augusti . .	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040	1 582	1 347	
September .	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753	3 222	2 665	
Oktober . .	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 213	2 576	3 083	
November .	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 118	2 922	2 728	
December . .	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 554	3 704	3 852	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar*

	1956		1957
	1 kv.	Hela året	1 kv
Städer med mer än 30 000 invånare	6 739	20 390	7 725
Städer med 10 000—30 000 invånare	3 319	12 663	3 902
Städer med mindre än 10 000 invånare	946	3 342	1 195
Köpingar	1 947	5 145	1 963
Summa	**12 951**	**41 540**	**14 785**

* Enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1957.

Antalet under första kvartalet 1957 inflyttningsfärdiga lägenheter i de 53 städer, för vilka uppgifter redovisas i tab. 1 har i förhållande till första kvartalet 1956 ökat med 16 % och i förhållande till närmast föregående kvartal med 6 %. Sålunda blev i nybyggnader i dessa städer 10 237 lägenheter inflyttningsfärdiga under första kvartalet 1957, under det att motsvarande antal för första till fjärde kvartalet 1956 var 8 831, 5 340, 5 328 och 9 663.

I samtliga städer och köpingar tillhopa blev 14 785 lägenheter i nybyggnader inflyttningsfärdiga under första kvartalet 1957, vilket i förhållande till första kvartalet 1956 innebär en ökning med 14 %.

En jämförelse med första kvartalet 1956 visar att antalet inflyttningsfärdiga lägenheter ökat under första kvartalet 1957 inom alla redovisade kommungrupper. I städer med mer än 30 000 invånare ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter med 15 %, i städer med 10 000—30 000 invånare med 18 %, i städer med mindre än 10 000 invånare med 26 % och i köpingar med 1 %.

Bostadsproduktionen i städer och köpingar under första kvartalet 1957 utgör 36 % av produktionen år 1956. För städer med mer än 30 000 invånare och för köpingar är motsvarande procenttal 38, för städer med 10 000—30 000 invånare 31 och för städer med mindre än 10 000 invånare 36.

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1956		1957	Städer	1956		1957
	1 kv.	Hela året	1 kv.		1 kv.	Hela året	1 kv.
Stockholm	1 919	5 380	2 024	Karlskrona	104	231	23
Göteborg	985	3 628	1 712	Karlstad	98	398	81
Malmö	676	2 135	602	Linköping	262	507	328
Borås	363	891	273	Lund	216	443	201
Eskilstuna	75	420	216	Norrköping	117	545	354
Gävle	105	633	263	Solna	103	518	82
Halmstad	189	397	190	Uppsala	476	1 158	395
Hälsingborg	160	465	253	Västerås	558	1 043	394
Jönköping	101	479	54	Örebro	203	825	149
Karlskoga	29	294	131	Tillhopa	**6 739**	**20 390**	**7 725**

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1947—mars 1957

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Hela året	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200	31 900	30 300	31 600	
1:a kvartalet	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800	4 200	6 000	5 000
2:a »	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400	7 100	9 900	
3:e »	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 500	8 200	6 500	
4:e »	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900	8 200	10 800	9 200	

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1947 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under första kvartalet 1957, uppgick till 5 000, vilket understiger antalet under närmast föregående kvartal med 4 200 eller 46 %. I förhållande till första kvartalet 1956 har antalet påbörjade lägenheter minskat med 1 000 lägenheter eller 17 %. Antalet påbörjade lägenheter fördelar sig med ungefär 1 400 på januari, 1 700 på februari och 1 900 på mars månad.

Antalet lägenheter i hus under byggnad var 33 400 vid slutet av första kvartalet 1957, vilket innebär en minskning med 5 200 lägenheter i förhållande till slutet av närmast föregående kvartal och en ökning med 100 lägenheter i förhållande till motsvarande tidpunkt år 1956.

Lokaler för andra än bostadsändamål. Vissa uppgifter om fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål avseende första kvartalet åren 1956 och 1957 resp. hela året 1956 återfinns i tab. 6 och 7.

Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår icke byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1947—31 mars 1957

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
1:a kvartalet	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700	33 100	33 300	33 400
2:a »	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800	32 600	37 900	
3:e »	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 700	34 500	39 000	
4:e »	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	36 000	36 100	38 600	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1956		1957
	1 kv.	Hela året	1 kv.
Stockholm	63 286	181 814	74 757
Göteborg	45 825	153 225	45 885
Malmö	29 686	99 018	14 167
Norrköping	9 511	27 414	30 509
Hälsingborg	35 291	77 977	7 113
Örebro	17 078	49 759	2 150
Borås	4 677	25 704	4 392
Tillhopa	**205 354**	**614 911**	**178 973**

Under första kvartalet 1957 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 179 000 m². Motsvarande areal under första kvartalet föregående år var 205 400 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 1:a kvartalet 1957 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- och påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	64 663	1 123	8 971	13 429	12 836	48 492	74 757
Göteborg	41 305	520	4 060	14 080	4 555	27 250	45 885
Malmö	10 545	2 787	835	4 567	2 826	6 774	14 167
Norrköping	15 476	14 472	561	10 489	7 870	12 150	30 509
Hälsingborg	6 644	248	221	4 007	1 346	1 760	7 113
Örebro	1 782	169	199	444	44	1 662	2 150
Borås	3 187	417	788	1 319	335	2 738	4 392
Tillhopa	**143 602**	**19 736**	**15 635**	**48 335**	**29 812**	**100 826**	**178 973**

G. Ö.

Konsumentprisindex för april 1957

Konsumentprisindex för april 1957 har av socialstyrelsen beräknats till 144 mot 143 för mars. Med två decimaler är indextalet för april 143,54 mot 143,47 för mars.

Av indextalen för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster är talen för livsmedel samt alkoholhaltiga drycker och tobak oförändrade. Kläder och skor har stigit från 121 till 122 och diverse från 140 till 141, medan bostad, bränsle och lyse sjunkit från 148 till 146 samt inventarier och husgeråd från 132 till 131.

Av prisrörelserna mellan mars och april kan nämnas prisstegringar bl. a. på mjöl, bröd, oxstek, kalvkött och fläskkotlett samt prissänkningar på skinka, sidfläsk, citroner och sötmandel. Vidare har priserna på hushållskol och eldningsolja sjunkit medan tele- och drosktaxorna höjts.

B. D.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—april 1957 (År 1949 = 100) [1]

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex	Kommerskollegii partiprisindex [2] (år 1949 = 100)
				bostad	bränsle o. lyse					
1950 årsm.	102	102	99	100	96	102	101	100	**101**	105
1951 »	119	116	110	102	130	124	118	112	**117**	134
1952 »	134	120	117	108	139	127	127	121	**126**	142
1953 »	137	122	120	116	129	123	127	124	**128**	134
1954 »	137	129	122	120	125	123	126	126	**129**	133
1955 »	144	132	126	124	130	120	127	129	**133**	138
1956 »	154	135	139	135	147	120	129	134	**139**	145
1956 april	155	132	137	135	142	120	129	132	**138**	145
maj	156	132	137	135	143	120	129	133	**139**	145
juni	156	132	138	135	143	121	129	133	**139**	146
juli	155	133	138	135	145	120	130	134	**139**	145
aug.	155	133	139	135	147	120	129	135	**140**	145
sept.	153	133	139	135	148	120	129	136	**139**	145
okt.	153	133	140	135	150	121	129	136	**139**	145
nov.	153	149	141	135	152	121	130	137	**141**	146
dec.	154	149	143	135	159	121	130	138	**142**	147
1957 jan.	156	150	147	138	164	121	131	139	**144**	148
febr.	156	150	147	138	165	121	132	139	**144**	147
mars	154	150	148	138	165	121	132	140	**143**	147
april	154	150	146	138	161	122	131	141	**144**	147

[1] Konsumentprisindex jämte äldre serier avseende detaljprisernas utveckling t. o. m. år 1956, återfinns i Soc. Medd. 1957: 4 (sid. 253). — [2] Reviderad serie. Tidigare här redovisad serie byggde på 1935 som basår (omräknad till 1949 = 100). Se vidare Komm. Medd. 1957: 4.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1954–april 1957

Huvudgrupper och undergrupper (1957 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1957	Procentuell förändring dec. 1956–april 1957[1]
	1954	1955	1956	Febr. 1957	Mars 1957	April 1957		
Livsmedel	**137**	**144**	**154**	**156**	**154**	**154**	**327**	**0**
Mjöl, gryn o. bröd	139	144	149	153	153	156	37	+ 3
Mejeriprodukter	125	133	149	149	149	149	53	0
Matfett utom smör	139	143	138	126	126	126	9	0
Ägg	105	115	127	121	110	115	9	0
Kött	164	176	198	197	193	199	20	0
Fläsk	144	163	189	197	185	180	23	— 8
Charkuterivaror o. köttkonserver	128	138	158	162	159	159	22	— 2
Fisk och fiskkonserver	137	144	151	158	158	157	12	+ 2
Rotfrukter och grönsaker	142	181	168	146	142	140	16	— 10
Frukt och bär	112	115	128	139	138	133	33	+ 1
Specerier	184	179	182	184	184	185	52	0
Läskedrycker och svagdricka	121	123	126	128	128	129	8	+ 1
Förtäring utom hemmet	142	149	159	164	166	166	33	+ 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**129**	**132**	**135**	**150**	**150**	**150**	**95**	**0**
Spritdrycker och vin	134	143	150	180	180	180	55	—
Öl	122	122	126	128	128	129	10	0
Tobak	128	127	126	126	126	126	30	—
Bostad, bränsle och lyse	**122**	**126**	**139**	**147**	**148**	**146**	**145**	**0**
Bostad utan bränsle och lyse	120	124	135	138	138	138	89	—
Bränsle och lyse	125	130	147	165	165	161	56	+ 1
Kläder och skor	**123**	**120**	**120**	**121**	**121**	**122**	**126**	**0**
Kläder	122	118	118	118	119	119	105	0
Konfektion o. skrädderiarb.	121	120	121	121	121	123	61	0
Underkläder och strumpor	121	103	101	99	99	99	15	— 1
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	113	113	110	113	113	11	0
Tyger, garner o. sybehör	129	128	128	131	132	132	18	+ 3
Skor	132	132	135	135	136	137	21	+ 1
Inventarier och husgeråd	**126**	**127**	**129**	**132**	**132**	**131**	**90**	**+ 1**
Möbler	134	135	133	132	132	132	11	+ 1
Radio och musikinstrument	109	111	115	118	118	118	7	0
Armatur, husgeråd o. verktyg	129	130	132	137	137	137	30	+ 3
Hushållstextilier	119	121	123	125	125	125	17	0
Mopeder, cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	135	135	136	136	134	16	0
Personliga effekter	116	112	117	119	119	119	9	0
Diverse	**126**	**129**	**134**	**139**	**140**	**141**	**217**	**+ 2**
Sjukvård	122	119	122	122	122	122	17	0
Kroppsvård	119	120	128	134	134	134	15	0
Rengöringsmedel och tvätt	102	98	96	97	97	97	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	140	149	160	168	168	168	21	+ 1
Post och tele	144	147	154	156	157	167	12	+ 7
Nöjen och rekreation	127	129	134	139	141	141	17	+ 2
Resor	127	130	137	144	144	147	41	+ 3
Motorfordon	..	126	128	134	136	136	61	+ 2
Hemhjälp	142	150	161	168	168	168	10	—
Blommor m. m.	126	130	130	129	128	129	12	0
Totalindex	**129**	**133**	**139**	**144**	**143**	**144**	**1 000**	**+ 1**

[1] Beräknad på indextal med två decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Sysselsättning inom industrin i april 1957 jämfört med mars 1957 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i april 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade)[2]			Indextal för april 1957 (mars 1957 = 100)[1]				Antal arbetare (%), frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)[2]			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	14 438	175	14 613	100,2	..	100,2	99,8	6,3
Malmgruvor	56	13 657	174	13 831	100,1	..	100,1	99,8	5,9
Kolgruvor	9	781	1	782	102,4	..	102,4	100,9	14,6
Metall- o. verkstadsindustri	2 475	210 476	15 898	226 374	99,9	99,5	99,9	100,5	6,7
Järn-, stål- o. kopparverk	54	35 552	1 264	36 816	99,9	105,7	100,1	101,3	6,7
Järn- o. stålmanufaktur	463	21 768	2 555	24 323	99,4	98,9	99,4	99,7	5,8
Mekaniska verkstäder	915	87 930	3 766	91 696	99,9	99,9	99,9	100,4	6,0
Reparationsverkstäder	473	10 159	31	10 190	101,5	..	101,5	101,9	4,8
Skeppsvarv	73	25 013	2	25 015	100,2	..	100,2	101,0	8,7
Elektroteknisk industri	197	20 982	6 471	27 453	99,4	99,2	99,4	99,7	7,8
Annan metallindustri	300	9 072	1 809	10 881	100,0	96,6	99,4	99,7	6,0
Jord- o. stenindustri	613	22 776	2 687	25 463	101,5	99,3	101,2	101,2	6,1
Torvindustri	41	489	8	497	126,0	..	126,5	129,7	4,2
Stenindustri	106	2 851	7	2 858	100,1	..	100,2	98,6	5,0
Kalk- o. kritbruk	35	1 309	22	1 331	100,4	..	100,7	101,7	4,1
Cementfabriker	7	1 795	48	1 843	100,4	..	100,4	100,3	7,2
Cementvarufabriker	143	3 152	52	3 204	100,9	..	100,8	100,1	5,0
Tegelbruk	138	4 339	116	4 455	105,0	..	104,7	105,6	6,2
Porslins-, kakel- o. lerg.-ind.	20	3 466	1 706	5 172	100,2	99,7	100,0	99,9	6,9
Glasindustri	63	4 082	691	4 773	99,1	98,4	99,0	99,0	6,7
Annan jord- o. stenindustri	60	1 293	37	1 330	100,9	..	100,8	101,6	7,0
Träindustri	1 279	36 295	1 103	37 398	101,1	99,6	101,1	101,6	4,4
Sågverk o. hyvlerier	457	17 197	260	17 457	102,7	104,8	102,7	103,3	4,9
Lådfabriker	30	455	5	460	97,4	..	97,3	97,0	2,4
Fanér- o. plywoodfabriker	10	780	112	892	100,9	..	100,5	101,9	4,3
Byggnadssnickerifabriker	249	7 320	109	7 429	100,1	..	100,2	100,6	4,3
Möbelfabriker	326	6 195	234	6 429	99,8	96,7	99,6	99,7	3,5
Svarveri- o. skidfabriker	109	2 526	128	2 654	99,0	..	98,9	100,7	3,4
Annan trävaruindustri	98	1 822	255	2 077	99,8	97,0	99,4	98,7	4,5
Massa- o. pappersindustri	238	37 741	4 767	42 508	99,6	100,2	99,7	100,4	7,1
Massafabriker	60	15 662	279	15 941	99,8	102,6	99,8	101,1	7,0
Pappersbruk o. papptabr.	61	17 992	2 870	20 862	99,4	99,4	99,4	99,5	7,4
Wallboardfabriker	9	1 489	55	1 544	100,5	..	100,3	99,9	7,6
Papp- o. pappersvarunind.	108	2 598	1 563	4 161	100,3	101,7	100,8	101,9	5,6
Grafisk industri	499	16 747	3 747	20 494	99,4	98,5	99,2	99,5	6,1
Bokbinderier	63	1 668	1 646	3 314	99,2	97,8	98,5	99,3	6,6
Bok- o. accidenstryckerier	249	6 522	1 241	7 763	99,1	98,9	99,1	99,0	6,1
Tidningstryckerier	117	6 606	558	7 164	99,8	98,4	99,7	100,4	6,1
Annan grafisk industri	70	1 951	302	2 253	98,9	101,0	99,2	99,1	5,3
Livsmedelsindustri	728	21 059	9 327	30 386	100,2	99,4	100,0	100,2	7,5
Kvarnar	33	985	186	1 171	100,0	..	98,9	99,4	7,0
Bageriindustri	239	4 614	2 435	7 049	100,2	98,3	99,6	100,1	6,6
Sockerindustri	17	1 921	341	2 262	99,8	102,1	100,2	100,0	8,3
Choklad- o. konfektind.	58	1 282	2 226	3 508	101,4	99,2	100,0	99,2	9,0
Mejeriindustri	76	3 358	463	3 821	102,4	105,7	102,8	102,7	6,8
Slakterier o. charkuterier	172	6 242	1 496	7 738	99,8	100,9	100,0	100,9	7,5
Fiskkonservfabriker	38	456	889	1 345	94,2	99,4	97,6	96,3	10,0
Fruktkonservindustri	22	647	826	1 473	97,0	96,4	96,7	94,7	11,1
Margarinindustri	8	368	95	463	100,8	..	101,3	101,7	7,8
Annan livsmedelsindustri	65	1 186	370	1 556	100,7	101,4	100,8	102,3	4,2

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare. — [2] I arbete eller frånvarande av personliga skäl (jfr Soc. Medd. 1957: 1, s. 34).

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING INOM INDUSTRIN I APRIL 1957

Bransch	Antal redovisade företag	Antal i april 1957 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal för april 1957 (mars 1957 = 100)				Antal arbetare (%), frånvarande av personliga skäl
					Antal anst. arbetare (exkl. permitterade)			Antal i arbete varande arbetare	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind.	160	5 163	1 785	6 948	102,2	101,1	101,9	104,9	7,5
Dryckesvaruindustri	152	4 797	915	5 712	102,5	103,7	102,7	105,2	6,6
Tobaksfabriker	8	366	870	1 236	97,3	98,5	98,2	103,1	12,1
Textil- o. beklädnadsind.	878	23 261	41 098	64 359	99,5	99,8	99,7	100,3	6,9
Ylleindustri	70	3 747	3 821	7 568	99,8	100,6	100,2	101,1	7,8
Bomullsindustri	61	6 252	4 870	11 122	99,6	100,1	99,8	101,0	7,2
Linne- o. juteindustri	11	916	1 166	2 082	99,6	99,0	99,2	100,1	10,9
Trikåfabriker	131	1 652	5 320	6 972	93,9	100,1	99,8	99,8	7,3
Sömnadsindustri	391	5 568	21 254	26 822	98,8	99,4	99,2	100,0	6,4
Hatt- o. mössfabriker	37	340	1 050	1 390	98,6	99,7	99,4	100,2	5,1
Annan textil- o. beklädn.ind.	177	4 786	3 617	8 403	100,2	100,7	100,4	100,4	6,0
Läder-, hår- o. gummivaruind.	336	13 312	7 054	20 366	99,9	99,6	99,8	100,4	5,4
Garverier	27	1 970	226	2 196	99,8	100,0	99,8	101,6	4,5
Päls- o. skinnvarufabr.	78	984	890	1 874	100,3	99,1	99,7	99,6	4,9
Skoindustri	115	3 375	2 533	5 908	100,0	99,8	99,9	100,3	5,0
Andra lädervarufabriker	46	785	703	1 488	99,0	99,9	99,4	100,7	4,8
Gummivarufabriker	16	5 447	2 498	7 945	99,9	99,7	99,8	100,3	6,5
Annan läder-, hår- o. gummiv.-industri	54	751	204	955	99,2	97,1	98,8	101,0	3,4
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	290	15 671	3 484	19 155	99,4	99,9	99,5	99,6	7,9
Rent kemisk industri	25	4 718	133	4 851	99,6	..	99,8	99,6	9,4
Färg-, olje- o. parfymfabr.	99	4 614	854	5 468	99,4	96,9	99,0	99,5	6,6
Sprängämnesfabriker	6	1 393	555	1 948	100,1	100,5	100,2	101,9	6,4
Tändsticksfabriker	8	965	746	1 711	99,8	100,0	99,9	99,5	11,6
Annan kemisk-tekn. ind.	152	3 981	1 196	5 177	98,9	101,2	99,4	98,9	7,3
Samtl. industrigrupper	**7 561**	**416 939**	**91 125**	**508 064**	**100,1**	**99,7**	**100,0**	**100,5**	**6,5**
Statl. verk o. byggnadsarb.	242	40 341	1 455	41 796	100,5	99,6	100,5	101,2	7,3
Mek. o. elektr. verkstäder	90	12 064	443	12 507	99,8	100,2	99,8	99,8	8,1
Skeppsvarv	3	3 104	25	3 129	99,4	..	99,4	99,5	10,6
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	700	402	1 102	98,5	99,3	98,7	100,9	5,5
Sprängämnesfabriker	3	646	386	1 032	99,5	99,5	99,5	100,2	3,7
Byggnads- o. anläggn.-arb.	91	23 827	199	24 026	101,1	..	101,1	102,3	6,8

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, april 1956 = 100) för antal anställda arbetare[1] inom industrin maj 1956—april 1957

Bransch	1956								1957			
	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april
Gruvindustri	99,9	101,6	103,8	102,8	101,7	101,9	102,1	102,0	102,5	103,2	103,3	103,5
Metall- o. verkstadsindustri	99,4	100,3	99,2	99,5	99,9	100,4	100,6	99,8	100,0	100,5	100,8	100,7
Jord- o. stenindustri	102,3	105,2	106,1	105,1	103,5	102,2	100,7	97,2	96,3	95,9	96,9	98,1
Träindustri	100,8	102,0	100,6	99,4	97,7	95,9	94,0	91,6	92,0	93,5	95,7	96,8
Massa- o. pappersindustri	100,1	102,4	102,6	101,7	101,3	101,9	101,7	101,0	100,7	100,7	100,9	100,6
Grafisk industri	99,7	100,8	100,6	100,5	101,1	101,4	101,6	101,0	100,3	100,5	100,4	99,6
Livsmedelsindustri	100,9	104,6	106,5	104,7	104,5	107,1	106,4	101,0	98,5	98,3	97,5	97,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	103,2	109,1	109,1	100,2	93,9	91,9	91,5	95,7	90,1	89,5	90,3	92,0
Textil- o. beklädnadsind.	98,4	97,4	96,5	97,0	97,9	97,9	97,8	96,3	97,0	98,0	98,2	97,9
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,6	97,8	96,6	97,1	98,2	98,9	100,2	99,7	101,0	101,7	101,9	101,7
Kemisk o. kemisk-tekn. ind.	99,7	101,8	102,1	101,4	101,0	101,0	101,2	100,3	99,7	100,0	100,2	99,7
Samtliga industrigrupper	**99,8**	**101,0**	**100,5**	**100,2**	**100,1**	**100,3**	**100,1**	**98,8**	**98,7**	**99,2**	**99,6**	**99,6**

[1] Se not 2, s. 00.

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under april 1957

	Arbetssökande personer		Lediga platser	Tillsatta platser			Därav 1-dagsplatser
	Hela antalet	Därav manliga		Manliga	Kvinnliga	Summa	
Summa april 1954	128 437	87 406	128 214	55 941	28 565	84 506	24 576
» » 1955	120 676	81 327	133 018	57 146	27 603	84 749	25 528
» » 1956	138 874	96 220	125 694	60 391	27 358	87 749	23 644
» mars 1957	156 742	110 035	103 998	49 687	25 799	75 486	22 026
» april 1957	149 362	104 155	108 258	47 938	26 649	74 587	19 620
Därav							
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 431	4 033	4 074	2 322	404	2 726	111
Skogsbruk	6 579	6 569	2 483	1 732	94	1 826	62
Malmbrytn. o. metallind.	9 812	9 196	7 051	3 008	250	3 258	29
Trä-, graf. o. pappersind.	4 980	4 461	2 319	1 488	129	1 617	36
Byggnadsverksamhet	36 292	36 291	11 666	10 818	4	10 822	264
Övriga industrigrupper	12 496	6 177	5 998	1 933	1 484	3 417	24
Samfärdsel	9 447	9 068	14 779	13 039	145	13 184	5 141
Handel	12 569	4 677	16 641	3 844	6 830	10 674	4 083
Förvaltning o. fria yrken	13 361	7 856	11 942	4 339	2 676	7 015	2 480
Sjukvård o. husligt arbete	11 884	242	22 405	219	13 125	13 344	5 528
Därav under 18 år	15 549	7 209	9 619	2 667	2 817	5 484	98

Tab. 4. Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa maj 1956—maj 1957

År Månad	Män	Kvinnor	Summa	I % av medlemsantalet		
				Samtliga	Industriarbetare	Byggnadsarbetare
1956						
Maj	14 181	1 833	16 014	1,3	0,7	4,1
Juni	6 913	1 578	8 491	0,7	0,6	1,7
Juli	5 381	1 450	6 831	0,5	0,7	0,8
Augusti	6 486	1 692	8 178	0,7	0,7	1,2
September	6 977	1 739	8 716	0,7	0,7	1,4
Oktober	8 387	2 325	10 712	0,9	0,8	1,9
November	13 348	2 681	16 029	1,3	1,0	3,7
December	20 957	3 127	24 084	1,9	1,3	6,6
1957						
Januari	32 518	3 895	36 413	2,9	1,9	10,3
Februari	29 642	3 333	32 975	2,6	1,6	9,5
Mars	29 709	3 213	32 922	2,6	1,5	9,7
April	30 814	2 793	33 607	2,7	1,3	10,4
Maj*	—	—	24 188	1,9	—	6,9

* Preliminära uppgifter.

Litteraturöversikt

(11 april—10 maj 1957)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen *

Allmänna sociala frågor

ALBERT, H. Theorie und Prognose in den Sozialwissenschaften. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1957, nr 1.

ANDRÉN, N. Nordiska kulturkommissionen 1947—1957. Nordisk kontakt 1957, nr 7.

ARVIDSSON, G. Om varaktighetens betydelse för investeringars räntekänslighet. Ekonomisk tidskrift 1957, nr 1.

BRATT, S. I. Automatiseringsteknikens anpassning till produktionsprocessen. Affärsekonomi 1957, nr 7.

CEDERWALL, G. Politik och frihandel. Tiden 1957, nr 4.

DIEBOLD, J. Automationen — en uppfordran till företagsledningen. Affärsekonomi 1957, nr 7.

DREES, B. Quelques aspects du problème familial ouvrier. Familles dans le monde 1957, nr 1.

DUVÅ, V. Velfærdsstaten — det nye mönster. Lön og virke 1957, nr 9.

ERLANDER, T. Har vi råd vara egoister? Morgonbris 1957, nr 5.

[FRIESEN, B. v.] »Länk»-bevegelsen — et nytt tiltak innen arbeidet for alkoholister. [Ref.] Sosialt arbeid 1957, nr 2.

LANGE, RUTH. Et indlæg om kvinden i hjem og erhverv. Mentalhygiejne 1957, nr 1.

LINDBERG, P. G. Ekonomisk integration i Europa. Kontorsvärlden 1957, nr 3.

MACK, LOUISE J. & ROSAKRANS, RUTH I. Automobile and new appliance purchases in six cities, 1953—56. Monthly labor review 1957, nr 3.

MEIER, G. M. The poverty of nations. Weltwirtschaftliches Archiv. B. 78, s. 74.

[MELIN, K. A. & ÖGREN, L.] Almenhetens innstilling overfor visse sykdommer. [Ref.] Sosialt arbeid 1957, nr 2.

MEYERHÖFFER, A. Sverige och Englands nya giv i försvarsfrågan. Finanstidningen 1957, nr 19.

NEHRU, J. Menneskehedens problemer. Mentalhygiejne 1957, nr 1.

RASMUSSEN, BIRTE L. Den ideelle familie. Mentalhygiejne 1957, nr 1.

ROOTH, I. Den internationella valutafonden. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1957, nr 2.

SCHEEL THOMSEN, O. Mentalhygiejniske problemer omkring vanförhed. Mentalhygiejne 1957, nr 1.

THALBERG, B. Om renteendringers virkninger for »langsiktige» og »kortsiktige» investeringer. Ekonomisk tidskrift 1957, nr 1.

THORE, S. A. O. Hushållens sparande. Inkomstvariabilitetens inverkan på gränssparkvoten i s. k. tvärsnitt och längdsnitt. Ekonomisk tidskrift 1957, nr 1.

THORSSON, INGA. Människan och tekniken. Morgonbris 1957, nr 5.

TRAAGSTAD, J. S. Internasjonalt produktivitetsarbeide. Norges industri 1957, nr 7.

WAFFENSCHMIDT, W. G. Forschung tut not — Forschung kostet Geld. Ein Gespräch zwischen Experten aus Wissenschaft, Wirtschaft und Verwaltung. Wirtschaftsdienst 1957, nr 4.

ZETTERBERG, Å. Partier med kristligt förtecken. Tiden 1957, nr 4.

Fremdenverkehr in Westeuropa. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1957, nr 3.

Från tullunion till Europas förenta stater. Transportarbetaren 1957, nr 5.

Reklamen på gott eller ont. Morgonbris 1957, nr 5.

The United States and the International Labour Organization. The annals mars 1957.

United States participation in the International Labour Organization, Monthly labor review 1957, nr 3.

Vest-Europas store årganger. [Ref.] Sosialt arbeid 1957, nr 2.

Sverige

[CENTRALA NÄMNDEN.] Tullverkets uppbörd nu 1,2 miljarder. Lanternan 1957, nr 9.

BRANDELIUS, E. Mutmålen i Sundsvall. TCO-tidningen 1957, nr 6.

DAVIDSSON, G. Till uppfinnares hjälp. [Sv. uppfinnarkontoret.] Metallarbetaren 1957, nr 19.

FAXÉN, K.-O. Personligt sparande och inkomst utjämning. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 3.

FORSSTRÖM, I. Psykologien i näringslivets tjänst. Arbetarskyddet 1957, nr 3.

GUNNARSSON, GUNNAR. Hur vill man ha polisen? Polisnytt 1957, nr 2.

KINELL, E. Polis eller barnavårdsnämnd? Polisnytt 1957, nr 2.

* I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

LARSSON, FOLKE. Omsättningen av jordbruksfastigheter. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1957, nr 4.
MOBERG, R. Gränsdragningen mellan allmänna och sociala arrenden. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1957, nr 4.
NYSTRÖM, P. Tidens egna möjligheter måste tillvaratagas vid samhälls- och näringsproblemens lösning. Kontorsvärlden 1957, nr 3.
[ROMANUS, H.] Vad är förslag och vad är uppfinning? (Var går gränsen mellan förslag, som företaget uteslutande kan exploatera som sitt eget, och förslag, som kan ge uppfinnaren-förslagsställaren patenträtt?) [Intervju.] Metallarbetaren 1957, nr 19.
ROOTH, I. Den svenska kapitalmarknaden. Ekonomisk revy 1957, nr 4.
— Värdebeständigt sparande. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 3.
RUSCK, Å. *m. fl.* Våra älvars öde. Vi 1957, nr 19.
RYTTERBRANT, O. Hästen försvinner — kan motorn ersätta? Skogsindustriarbetaren 1957, nr 8.
SKOGLUND, E. Den svenska filmcensuren. Från departement och nämnder 1957, nr 6.
[STOCKHOLMS HANDELSKAMMARE.] Oljelagring. [Yttrande.] Meddelanden från Stockholms handelskammare 1957, nr 1/2.
— Storflygplatsens förläggning. [Yttrande.] Meddelanden från Stockholms handelskammare 1957, nr 1/2.
— Trafiksvårigheterna i Stockholm. [Framställning.] Meddelanden från Stockholms handelskammare 1957, nr 1/2.
SÖDERLING, T. & WESTLUND, L. Tio tusen krav kan ställas på en rationell brädgård. Skogsindustriarbetaren 1957, nr 9.
Bilregistreringarna mot nytt rekord. Finanstidningen 1957, nr 19.
Bostadssparandet. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 3.
Bytescentral i Blackeberg. Husmodersförbundets tidskrift 1957, nr 4.
Kvinnliga poliser. Polisnytt 1957, nr 2.
Metallarbetaren. Specialnummer om bilismen. Metallarbetaren 1957, nr 16/17.
Om yrkesvalet. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1957, nr 4.
Reso 20 år. Tobaksarbetaren 1957, nr 1.

Amerikas förenta stater

LEDERER, W. Developments in the U. S. balance of international payments. Survey of current business 1957, nr 3.
WHITTLESEY, Ch. R. Central bank policy in the light of recent American experience. Weltwirtschaftliches Archiv. B. 78, s. 17.
— Monetary policy and economic change. The review of economics and statistics 1957, nr 1.
En amerikansk bilarbetares liv och leverne. Transportarbetaren 1957, nr 5.

Danmark

HANSEN, CHARLES. Teknisk forskning. Vejen til højere levestandard. Lön og virke 1957, nr 9.
Statens udlånsvirksomhed i Danmark. Ekonomisk revy 1957, nr 4.

Finland

SUVIRANTA, B. Finland som »välfärdsstat». Ekonomisk revy 1957, nr 4.

Frankrike

BOUTEILLE, F. Les lectures enfantines. Informations sociales 1957, nr 3.

Indien

HELLSTRÖM, S. Undslipper Indien svälten? Signalen 1957, nr 19.

Norge

BERGGRAV, J. Kontaktproblemet i bedriften. Norges industri 1957, nr 7.
HOLMSEN, R. D. Indeksregulerte lån vil stimulere sparingen — og motvirke inflasjon. [Intervju.] Norsk handel 1957, nr 8.
LIPPESTAD, A. Kraftutbyggingen. Norges industri 1957, nr 8.
VETLESEN, A. Norges arbeid for ungarske flyktninger. Sosial trygd 1957, nr 4.

Tyskland

WISTINGHAUSEN, J. Die betriebliche Urlaubshilfe. Der Arbeitgeber 1957, nr 8.
Die Strafverfol-gung 1955. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 4.

Sovjetunionen

Die Dezentralisierung des sowjetischen Wirtschaftssystems. Der Arbeitgeber 1957, nr 8.
Planning in the Union of Soviet Socialist Republics. Industry and labour 15 april 1957.

Arbetarskydd

GRUT, A. Beskyttelse mod radioaktivitet i industrien. Socialt tidsskrift 1957, nr 3.
HOLMQUIST, C.-E. Industrihygienen vid atomlaboratorierna och i industrien — en jämförelse. Sv. läkartidningen 1957, nr 18.
Nyt initiativ i kampen mod ulykkerne. Tidsskrift for industri 1957, nr 7.

Sverige

AHLMARK, A. Något om silikos i gjuterier. Gjutaren 1957, nr 4.
FREDRIKSSON, KARIN. Husmorssemester på nytt sätt. Skogsindustriarbetaren 1957, nr 9.
ISAKSSON, VILHELM. Fyra veckors semester. Gruvarbetaren 1957, nr 4.
LINGEN, MARIE-LOUISE. Lungförändringar efter inandning av oljedimma. Arbetarskyddet 1957, nr 3.
NORDIN, B. Filmen och arbetarskyddet. Arbetarskyddet 1957, nr 3.

Norge

HERGEL, F. Glimtar från norsk säkerhetstjänst. Arbetarskyddet 1957, nr 3.

Schweiz

La prévention des accidents. Journal des associations patronales 1957, nr 18.

Arbetslön och arbetstid

STRAND, S. G. Västeuropa från löntagarsynpunkt. Signalen 1957, nr 17/18.

Sverige

EKSTRÖM, T. Löner och produktion 1957. Företagsnämnderna 1957, nr 2.

OHLSSON, K. BÖRJE. Fortsatta studier över lantarbetarlöner. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1956, nr 8.

PETTERSSON, TORSTEN. »Liten men säker» räcker inte längre. (Några funderingar kring statstjänstemännens anställningsform och löneutveckling.) Lanternan 1957, nr 9.

REHN, G. Swedish wages and wage policies. The annals mars 1957.

WALLÉN. TH. Löneglidningens orsaker. Lanternan 1957, nr 9.

Löneglidning och arbetstidsproblem försvårade statstjänstemännens avtal. Kommunaltjänstemannen 1957, nr 4.

Löneuppgörelsen — de nya lönebeloppen. Civila försvarstjänstemannen 1957, nr 4.

Statstjänstemännens månadslöner. Signalen 1957, nr 17/18.

Amerikas förenta stater

SAMUELS, N. Effects of the $ 1 minimum wage in seven industries. Monthly labor review 1957, nr 3.

Australien

PERLMAN, M. Economic growth and government wage regulation: The Australian problem. The annals mars 1957.

Frankrike

GIRARD, A. & BASTIDE, H. Niveau de vie et répartition professionnelle: Enquête sur l'information et les attitudes du public. Population 1957, nr 1.

Nederländerna

RYDENFELT, S. Central lönedirigering à la Holland. Randanteckningar till professor M. G. Levenbachs artikel. Sv. sparbankstidskrift 1957, nr 3.

WINDMULLER, J. P. Postwar wage determination in the Netherlands. The annals mars 1957.

Norge

BERLI, R. Lönsvilkåra i staten og kommunene. Fri fagbevegelse 1957, nr 4.

RIBU, K. Arbeidstid og industrialisering. Fri fagbevegelse 1957, nr 4.

Schweiz

GIROD, R. & SOLARI, L. Le niveau de vie de la population salariée. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1957, nr 1.

Kortare arbetstid i Schweiz. Metallarbetaren 1957, nr 19.

Storbritannien

FLANDERS, A. Wage movements and wage policy in postwar Britain. The annals mars 1957.

Tyskland

HERMELINK, M. U. Vergleich der Reallöhne in der Montanunion. Der Arbeitgeber 1957, nr 8.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

FRIEDLAND, S. Turnover and growth of the largest industrial firms, 1906—1950. The review of economics and statistics 1957, nr 1.

HUTT, ROSEMARY. British exports to the United States, 1948—1955. The review of economics and statistics 1957, nr 1.

LARSEN, VERNER. Fremtidens kontor. Kontorsvärlden 1957, nr 3.

LINDBERG, P. G. Den moderna konjunkturforskningen. Kontorsvärlden 1957, nr 3.

MEHTA, F. A. Price-competition between India, Japan, and the U. K. in Indian cotton textile market during the nineteen-thirties. The review of economics and statistics 1957, nr 1.

REDLICH, F. A program for entrepreneurial research. Weltwirtschaftliches Archiv. B. 78, s. 47.

RIKVOLD, J. Vest-europeisk frihandel? Fri fagbevegelse 1957, nr 4.

Europamarknaden och handeln. Svensk handel 1957, nr 5.

The influx of young people into the employment market in western and northern Europe. International labour review april 1957.

Report of the expert working party on agricultural support measures. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1957, nr 3.

Skall småföretagen rensas bort? Kontorsvärlden 1957, nr 3.

Sverige

BOHLINDER, E. Arbetsmarknaden i siffror. Arbetsmarknaden 1957, nr 4.

DÖÖS, S.-O. Begåvningarnas marknad. Ekonomen 1957, nr 7.

GELLERSTEDT, E. Låt ej kvinnan gifta bort sig ur arbetslivet. Ekonomen 1957, nr 7.

HANSSON, BERTIL. Företagens kapitalanskaffning. Kontorsvärlden 1957, nr 3.

KAHLIN, T. Lokaliseringsutvecklingen inom industrin och den statliga lokaliseringspolitiken. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1957, nr 2.

LARSSON, ELSA. Nyetableringen inom livsmedelsindustrin i jordbruksbygderna. Arbetsmarknaden 1957, nr 3.

— Permitteringarna inom jordbruket minskar. Arbetsmarknaden 1957, nr 4.

LUNDBERG, H. Bilar och bilmekaniker. Arbetsmarknaden 1957, nr 3.

OTTERSTRÖM, N. Aktiespararen måste ha riskvilja och tålamod. Ekonomen 1957, nr 8.

SVENSSON, SAM. Sveriges handelsflotta förr och nu. Utlandssvenskarna 1957, nr 4.

STRÖM, H. MTM gör 173 mans jobb på PV 444-motorn. Ekonomen 1957, nr 8.

WETTERHALL, H. Jordbruket och skogen. Plan 1957, nr 2.

VOLLERT, W. Den svenska varvsindustrin utvecklas snabbt och effektivt. Kontorsvärlden 1957, nr 3.

Företagsnämnderna — framgång eller fiasko. Civila försvarstjänstemannen 1957, nr 4.

Staten och de partiellt arbetsföra. Arbetsmarknaden 1957, nr 4.

Amerikas förenta stater

HEDMAN, G. Full sysselsättning i USA. Arbetsmarknaden 1957, nr 3.

Finland

VARTIOVAARA, K. Hantverket och småindustrin i Finland. Industritidningen 1957, nr 2.

Industrins storleksförhållanden enligt företagsräkningen 1953. Industritidningen 1957, nr 2.

Italien

NEUFELD, M. F. The Italian labor movement in 1956: The structure of crisis. The annals mars 1957.

Schweiz

L'évolution actuelle des foires et expositions en Suisse. Journal des associations patronales 1957, nr 18.

Sovjetunionen

FRANK, A. G. The organization of economic activity in the Soviet Union. Weltwirtschaftliches Archiv. B. 78, s. 104.

Storbritannien

BALDWIN, G. B. Nationalization in Britain: A sobering decade. The annals mars 1957.

Employment and unemployment in 1956. Ministry of labour gazette 1957, nr 2.

Women in part-time employment in manufacturing industries. Ministry of labour gazette 1957, nr 2.

Tyskland

ACHTEN, J. Das Gesetz zur Bekämpfung der Schwarzarbeit. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 8.

MC PHERSON, W. H. Labor relations in postwar Germany. The annals mars 1957.

STETS, W. Vocational guidance in the federal republic of Germany. International labour review april 1957.

Österrike

Der technische und naturwissenschaftliche Nachwuchs in Österreich. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1957, nr 3. Beilage nr 45.

Die wirtschaftliche Lage in Österreich. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1957, nr 3.

Befolkningsfrågor

Frankrike

SAUVY, A. Évolution récente en France et dans le monde. Population 1957, nr 1.

Spanien

DUCCASTELLA, R. Problèmes d'adaptation dans le cas de migrations intérieures. Un example en Espagne. Population 1957, nr 1.

Storbritannien

Census 1951: Occupation tables. Ministry of labour gazette 1957, nr 2.

Turkiet

CILLOV, H. La population totale et la population active de la Turquie d'après les recensements. Population 1957, nr 1.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

BOHMAN, G. & TYNELIUS, S. Shoppingcenters och sanering. Kommunalteknisk tidskrift 1957, nr 2.

Sverige

EKDAHL, G. Aktuella planer beträffande bostadsbyggandet. Arbetsmarknaden 1957, nr 4.

HOLMBERG, Y. Önskemål och verklighet — något om Stockholms stads investeringsproblem. Ekonomisk revy 1957, nr 4.

LILLIEHÖÖK, B. Jordbruksplanering i bolagsregi. Plan 1957, nr 2.

RÖSSEL, J. Vi måste bygga mera bostäder. Metallarbetaren 1957, nr 19.

SIDENBLADH, G. Hus och skådespel. Plan 1957, nr 2.

VELIN, I. & HEDSTRÖM, F. Grundundersökningar vid bebyggelseplanering. Plan 1957, nr 2.

VINGEDAL, S. E. Bättre bostäder. Metallarbetaren 1957, nr 19.

Bostaden för barnfamiljen ännu i centrum. Signalen 1957, nr 19.

Ljusning för bostadspolitiken. Plan 1957, nr 2.

Lokaliseringen av statliga ämbetsverk. Arbetsmarknaden 1957, nr 3.

Mot fortsatt avveckling av hyresregleringen. Sv. fastighetstidning 1957, nr 8.

Många bud om bostadspolitiken och de statliga subventionerna. Sv. fastighetstidning 1957, nr 8.

Frankrike

FEBVAY, M. & HENRY, L. La situation du logement dans la région parisienne. Population 1957, nr 1.

Norge

KIELLAND, J. C. I hvilken utstrekning er boligmangelen avhjulpet siden frigjöringen, og hva kan sies om fremtiden? Sosialt arbeid 1957, nr 3.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

BRAUNTHAL, A. Economic and social aspects of international trade union work. The annals mars 1957.

LORWIN, L. L. The structure of international labor activities. The annals mars 1957.

MORSE, D. A. The International labor organization in a changing world. The annals mars 1957.

ROCH, R. An ILO experiment in labour administration. International labour review april 1957.

STEINBACH, A. L. Regional organizations of international labor. The annals mars 1957.

SÖLVÉN, A. Internationella arbetsorganisationen och den fackliga föreningsfriheten. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 15.

Sverige

[LAGBY, ANNA-LISA.] Arbetsmarknadens kvinnonämnd står inför många stora uppgifter. [Intervju.] Tobaksarbetaren 1957, nr 1.
RAMSTÉN, N. Vidareinformation — kommunikation med problem. Företagsnämnderna 1957, nr 2.
De nya avtalen. Transportarbetaren 1957, nr 5.
Nytt nämndavtal. Företagsnämnderna 1957, nr 2.
TCO:s representantskap ville ej ta ställning till lag eller avtal i pensionsfrågan. Kommunaltjänstemannen 1957, nr 4.
Tvåårigt statstjänstemannaavtal — men begränsad fredsplikt. Lanternan 1957, nr 9.
Tvåårsavtal under tvång. Kommunaltjänstemannen 1957, nr 4.
Överenskommelsen mellan SAF och SIF. Industritjänstemannen 1957, nr 5.

Amerikas förenta stater

SJÖBERG, S. Gangsters i amerikansk fackföreningsrörelse. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 15.
Codes of ethical practices of the labor movement. Monthly labor review 1957, nr 3.

Frankrike

LORWIN, V. R. Collective bargaining in postwar France. The annals mars 1957.

Ghana

DAVISON, R. B. Labor relations in Ghana. The annals mars 1957.

Indien

ORNATI, O. A. Problems of Indian trade unionism. The annals mars 1957.

Israel

HALEVI, N. The Israeli labor movement. The annals mars 1957.

Malaya

PARMER, J. N. Trade unions in Malaya. The annals mars 1957.

Norge

BRUVIK, O. Fagorganisasjonen og forsvaret. [Föredrag vid konferens.] Fri fagbevegelse 1957, nr 4.
Fredsplikten i offentlig og privat arbeidsliv. Fri fagbevegelse 1957, nr 4.

Storbritannien

BOLIN, B. Rättsregler på engelsk arbetsmarknad. Fackföreningsrörelsen 1957, nr 15.
DANIEL, G. T. Labor and nationalism in the British Carribbean. The annals mars 1957.
WRAY, J. V. C. Trade unions and young workers in Great Britain. International labour review april 1957.

Tyskland

Die Streiks im Jahr 1956. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 4.

Hälso- och sjukvård

BLIX, G. Näringsforskningen, dess mål och medel. Näringsforskning 1957, nr 1.
FORSGREN, E. Bidragande orsaker till lungtuberkulos. Sv. läkartidningen 1957, nr 18.
ROSENGREN, E. Psykiatriska mirakelmediciner med en nypa salt. Sv. läkartidningen 1957, nr 18.
STERKY, G. Tobaksvanor och tobaksavvänjning på ett lungsjukhus. Sv. läkartidningen 1957, nr 18.

Sverige

BJÖRCK, G. 100 hjärtneuroser. Sv. läkartidningen 1957, nr 17.
FRANZÉN, B. Vilken betydelse har Sjöbrings psykologi haft för personlighetsforskningen och den psykiatriska terapien? Några reflexioner i anslutning till Gerles skrift »Personlighetsanalys och psykopatkliché». Sv. läkartidningen 1957, nr 15.
PONTÉN, B. Fotskador hos barn vid cykeltransport. Sv. läkartidningen 1957, nr 17.

Sovjetunionen

ENGEL, A. Allmän orientering om Sovjetunionen. Hälso- och sjukvårdens målsättning och organisation. Sv. läkartidningen 1957, nr 17.
STRÖM, J. Mödra- och barnavården samt infektionssjukvården i Sovjetunionen. Sv. läkartidningen 1957, nr 18.

Jordbruksfrågor

Sverige

Jordbrukets förstärkande med skog. Lantbrukstidskrift för Dalarna 1957, nr 2.

Frankrike

Calcul d'un indice de prix agricoles pour la période 1949—1956. Etudes statistiques 1957, nr 1.

Kooperation

BROT, M. Women in international cooperation. Review of international cooperation 1957, nr 4.
POLLEY, G. F. International cooperative seminars for women. Review of international cooperation 1957, nr 4.
WARNE, C. E. Consumer organisations — an international conference? Cartel 1957, nr 1.
Women and cooperation. Review of international cooperation 1957, nr 4.

Indien

KAJI, JAYAVATI A. Indian women and cooperation. Review of international cooperation 1957, nr 4.

Italien

TEDESCO, GIGLIA. Training women for cooperative leadership. Review of international cooperation 1957, nr 4.

Nykterhetsfrågor

Sverige

COLLET, J. Fylleriförseelserna under år 1956. Alkoholfrågan 1957, nr 3.

COLLET, J. Rusdrycksförsäljningen under år 1956. Alkoholfrågan 1957, nr 3.
DAVIDSSON, GUNNAR. Tjänar staten på spriten? Metallarbetaren 1957, nr 7.
EDSTRAND, K.-I. Proposition om ekonomiska villkor för rusdrycksutskänkningen. Alkoholfrågan 1957, nr 3.
ERBACKE, K. G. Proposition om ändrade riktlinjer för rusdrycksförsäljningen. Alkoholfrågan 1957, nr 3.
LUNDQUIST, G. & WALLIN, MARIANNE. Individuella och sociala betingelser för uppkomsten av alkoholskador. Alkoholfrågan 1957, nr 3.
Systembolagets realisation. Frågan uppe i riksdagen. Alkoholfrågan 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

CARPENTER, J. A. Effects of alcoholic beverages on skin conductance. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.
FALKEY, D. B. & SCHNEYER, S. Characteristics of male alcoholics admitted to the medical ward of a general hospital. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.
SELZER, M. L. & HOLLOWAY, W. H. A follow-up of alcoholics committed to a state hospital. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.
SESSIONS, P. M. Ego religion and superego religion in alcoholics. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.
TOBACH, ETHEL. Individual differences in behavior and alcohol consumption in the rat. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.
TRICE, H. M. A study of the process of affiliation with alcoholics anonymous. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.
TYLER, D. E. The effect of alcohol on urethritis. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.

Frankrike

WARSTEDT, N. Något om alkoholproblemet i Frankrike. Sv. läkartidningen 1957, nr 16.

Sydamerika

MANGIN, W. Drinking among Andean Indians. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1957.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

KNOX, F. A note on advertising expenditure. Cartel 1957, nr 1.
RIEBEN, H. ECSC and cartels. Cartel 1957, nr 1.
Credit and fraud. Cartel 1957, nr 1.

Sverige

EKSTRÖM, R. Hästkurer mot inflation. Civila försvarstjänstemannen 1957, nr 4.
HULTING, G. Oljeväxter och margarin. Jordbruksekonomiska meddelanden 1957, nr 3.
LARSSON, FOLKE. Produktion och konsumtion av potatis. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1956, nr 9.
LINDBERGER, L. Översikt över den aktuella prisutvecklingen. Pris- och kartellfrågor 1957, nr 1.
LINDSTRÖM, ULLA. Tankar kring en hushållsbok. Morgonbris 1957, nr 5.
NILSSON, HENRY. Price and performance in Swedish trade. Cartel 1957, nr 1.
RUDLING, ANNA. Var kritisk vid möbelköpet. Morgonbris 1957, nr 5.
SKIÖLD, E. Ifrågasatta ändringar i den indirekta beskattningen. Svensk handel 1957, nr 6.
SÖDERSTRÖM, O. Samverkan mellan stat och näringsliv i jordbruksprisregleringen. Jordbruksekonomiska meddelanden 1957, nr 3.
VIKBLADH, I. Om oms — bländverk eller läkedom. Ekonomen 1957, nr 8.
Energiskatten pro et contra. Finanstidningen 1957, nr 16.
Konkurrensförhållanden inom begravningsbranschen. Pris- och kartellfrågor 1957, nr 2.
Olje- och bensinpriserna i blickpunkten. Finanstidningen 1957, nr 19.

Amerikas förenta stater

BACH, G. L. & ANDO, A. The redistributional effects of inflation. The review of economics and statistics 1957, nr 1.
KREININ, M. E., LANSING, J. B. & MORGAN, J. N. Analysis of life insurance premiums. The review of economics and statistics 1957, nr 1.
MAYNES, E. S. & MORGAN, J. N. The effective rate of real estate taxation: an empirical investigation. The review of economics and statistics 1957, nr 1.

Belgien

Les mesures contre les tendances inflatoires. Revue du travail 1957, nr 2.

Schweiz

Investitionstaumel und Inflation. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 16.

Storbritannien

New index of rates of wages. Ministry of labour gazette 1957, nr 2.

Socialförsäkring och socialvård

BORRIES, M. v. Die vorläufigen europäischen Abkommen über soziale Sicherheit. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 8.
FARMAN, C. H. Die Entwicklung der Leistungen der soizalen Sicherheit von 1935 bis 1955 in der Welt. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1957, nr 11.
HAGSTRÖM, ANNA. Åldringsvården i Norden. (En sammanställning av de nordiska ländernas rapporter till NHF-mötet 1956.) Husmodersförbundets tidskrift 1957, nr 4.
PRAAG, PH. H. v. Les principes de base du travail social. Informations sociales 1957, nr 3.
PETROVIĆ, Z. Koordinierung und Zusammenarbeit der Zweige der sozialen Sicherheit. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1957, nr 11.
WATILLON, L. L'élaboration d'un code européen de sécurité sociale. Revue du travail 1957, nr 2.

Sverige

APELQVIST, GERDA. Invalidiserade husmödrars problem. Sv. vanföretidskrift 1957, nr 4.

BESKOW, B. Läkaren och fosterbarnsvården. Sv. socialvårds tidning 1957, nr 4.

GISSLER, T. Blinda barn i förskolor för seende barn. De blindas tidskrift 1957, nr 1.

HOFSTEN, E. v. Vem ska försörja oss när vi blir gamla? Vi 1957, nr 19.

KOCK, KARIN & ENGSTRÖM, STINA. Den hemarbetande kvinnan och pensionsfrågan. Husmodersförbundets tidskrift 1957, nr 4.

[KOOPERATIVA FÖRBUNDET.] Har vi råd med pensionsreformen? [Yttrande.] Kooperatören 1957, nr 6.

LINDBERGER, L. Pensionsreformen och sparandet. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1957, nr 2.

NYMAN, R. Betänkande angående ny barnavårdslag. Sv. stadsförbundets tidskrift 1957, nr 6.

STRANDBERG, S. E. Om utlänningars rätt till svensk folkpension och därmed samordnade förmåner. Sv. sjukkassetidning 1957, nr 4.

Om hemlösa barns rätt till ett hem. Sunt förnuft 1957, nr 4.

Socialvården kvävs i byråkrati. SR-nytt 1957, nr 1/2.

Vad betyder konventionerna på folkpensioneringens område för i Sverige bosatta utlänningar? Folkpensioneringen 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

Old-age and survivors insurance beneficiaries: Survey of their continuing eligibility. Social security bulletin 1957, nr 3.

1956 in review. Social security bulletin 1957, nr 3.

Danmark

CHRISTIANSEN, A. Det sociale lovgivningsarbejde i Danmark 1955—56. Sosialt arbeid 1957, nr 2.

Alderdomshjemmene og deres beboere. Socialt tidsskrift 1957, nr 4/5.

Alderdomsopsparing — pristalsreguleret. Lön og virke 1957, nr 9.

Report of a commission on national pensions in Denmark. International labour review april 1957.

Finland

Ny folkpensionslag i Finland. Folkpensioneringen 1957, nr 3.

Frankrike

VIALATTE, MME. Le service social du travail en France et la formation spécialisée correspondante. Informations sociales 1957, nr 3.

Deux initiatives en faveur des personnes agées. Informations sociales 1957, nr 3.

Norge

AARVIG, L. Avtale om dagpenger under sykdom. Sosialt arbeid 1957, nr 3.

ALVIK, I. Behandlingsmåter, opplæringsproblemer og arbeidsmuligheter for vanföre. Sosialt arbeid 1957, nr 2.

ARVNES, G. Husmorforsikringen. Sosialt arbeid 1957, nr 2.

KJÖLSTAD, TH. Alkoholistforsorg og syketrygd. Sosial trygd 1957, nr 3.

Tyskland

SABEL, B. Der Gesamtsozialversicherungsbeitrag. Soziale Sicherheit 1957, nr 4.

WICKENHAGEN, E. Bemerkungen zum neuen Regierungsentwurf eines Unfallversicherungsgesetzes. Soziale Sicherheit 1957, nr 4.

Statistisk teori

Sverige

HOFSTEN, E. v. Att leta rätt på statistik. Info 1957, nr 3.

HOFSTEN, E. v. & GUSTAVSSON, MARIANNE. Le nouvel indice suédois des prix à la consommation. Revue économique et sociale 1956, nr 4.

Arbetsgivarnas yrkesskadestatistik. Arbetarskyddet 1957, nr 3.

Amerikas förenta stater

KATONA, G. Federal reserve board committee reports on consumer expectations and savings statistics. The review of economics and statistics 1957, nr 1.

Tyskland

FÜRST, G. & SPILKER, H. Störungen der kurzfristigen Wirtschaftsbeobachtung durch jahreszeitliche und andere wiederkehrende Einflüsse. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 4.

HERBERGER, L. Der Mikrozensus als neues Instrument zur Erfassung sozial-ökonomischer Tatbestände. Wirtschaft und Statistik 1957, nr 4.

Undervisning och yrkesutbildning

HEDEMANN, C. Kvindernes uddannelses-aldre. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.

KRAUSE, E. Neue Perspektiven der Berufsausbildung. Der Arbeitgeber 1957, nr 8.

Den internationella yrkesvägledningsorganisationen (AIOP) och de nordiska länderna. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.

Sverige

BERGE, G. 9 y i yrkesskola, experiment i Norrköping. Tidskrift för praktiska yrkesskolor 1957, nr 4.

BOLIN, L. Ungdomsvårdsskolornas personalutbildning. Information för ungdomsvårdsskolorna 1957, nr 2.

EKENSTAM, G. A. AF. Enhetsskolans jordbruksundervisning. Lantmannen 1957, nr 17.

ELLWYN, CHRISTINA. Studielån och stipendier. Information för ungdomsvårdsskolorna 1957, nr 2.

ERIKSSON, NILS. Enhetsskolans högstadium och klass 9 y. Fackläraren 1957, nr 2.

FJELLANDER, INGRID. Folkhögskoleelevernas yrkesplaner. Arbetsmarknaden 1957, nr 3.

FRÄNKEL, F. Se inte annorlunda på barn som är annorlunda. Barn i hem — skola — samhälle 1957, nr 3.

JOHNSSON, INGA BRITT, LUNDQVIST, L. & MOSSBERG, H.-O. Nervösa beteenderubbningar och skolprestationer hos underåriga skolbarn i Solna folkskolor. Sv. läkartidningen 1957, nr 15.

LINDBERG, G. Utbildningen vid TGO i Grängesberg. Gruvarbetaren 1957, nr 4.
REGNÉR, E. Svåra barn och svåra skolor. Barn i hem — skola — samhälle 1957, nr 3.
SVENSSON, G. Folkhögskolans betydelse. Metallarbetaren 1957, nr 19.
WÆRN, K.-G. En blick på yrkespraktiken i folkskolan. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.
VESTIN, MARGARETA. Föräldrarna och yrkesvalet. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.
Nära 200 000 deltagare i hushållningssällskapens kursverksamhet. Hushållningssällskapens tidskrift 1957, nr 3.
Yrkesvägledningen i dagens läge. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.
Är den svenska yrkesvägledningen ineffektiv? Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.

Finland

MIETTINEN, A. Yrkesvägledarnas utbildning i Finland. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.

Frankrike

FLEURY, M. & VALMARY, P. Les progrès de l'instruction élémentaire de Louis XIV à Napoléon III, d'après l'enquête de Louis Maggiolo. Population 1957, nr 1.
Commission d'étude sur le matériel d'enseignement destiné aux écoles de service social. Informations sociales 1957, nr 3.

Norge

KORPERUD, H. Praktisk yrkesorientering. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.
Yrkesorienterende undervisning i norsk skole. Nordisk yrkesvägledning 1957, nr 1.

Schweiz

Nachwuchschulung — einmal etwas anders. Schweiz. Konsum-Verein 1957, nr 18.

Storbritannien

NICOLAYSEN, K. Utdannelse av teknisk-vitenskapelig arbeidskraft i Storbritannia. Sosialt arbeid 1957, nr 2.

Tyskland

HOFFMANN, E. Berufsausbildung in der Sowjetzone. Der Arbeitgeber 1957, nr 8.
SCHMIDT, R. Sechs Jahre betriebsgebundene Berufsausbildung. Bundesarbeitsblatt 1957, nr 8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ARBETETS SÖNER. Text och bilder ur den svenska arbetarrörelsens saga. Del 4. Nydaningens tid. Red.: *T. Lindfors* i samarbete med . . . Örebro 1956.
BELLAH, R. N. Tokugawa religion. The values of pre-industrial Japan. Glencoe, Ill. 1957.
BERGSTEN, N. Sveriges textilindustriförbund 1907—1950 jämte inledande historik rörande företagsformer och arbetsförhållanden inom textilnäringen i äldre tider. Sthlm 1957.
DANMARK. Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1957.
Bd. 162: H. 3. Erhverv, fag og arbejdsstilling ved folketællingen 1950.
EISENSTEIN, V. W. [utg.] Neurotic interaction in marriage. Lond. 1956.
FORD, D. The delinquent child and the community. Lond. 1957.
FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs. — Departement des affaires économiques et sociales.
Étude économique sur l'Asie et l'Extreme-Orient 1954. Bangkok 1955. (Publ. 1955. 2. F. 3.)
Economic survey of Asia and the Far East 1956. Bangkok 1957. (Publ. 1957. 2. F. 1.)
Financing of housing and community improvement programmes. New York 1957. (Publ. 1957. 4. 1.)
HJERN, H. Historik över Västergötlands distrikt av Svenska lantarbetareförbundet 25 år 1932—1957. Gbg 1957.
INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
40th session, Geneva 1957.
Report. Geneva 1957.
1:P. 1—2. Report of the Director-General.
1. Automation and other technilogical developments. Labour and social implications.
2. Activities of the I.L.O. 1956—57.
2. Financial and budgetary questions.
JÄGERSKIÖLD, S. Svensk tjänstemannarätt. 1. Upps. 1956.
KOMAROVSKY, MIRRA. [utg.] Common frontiers of social sciences. Glencoe, Ill. 1957.
KUUSI, P. Alcohol sales experiment in rural Finland. Translated by A. Westphalen. Hki 1957. (The Finnish foundation for alcohol studies. Vol. 3 a.)
LÖNEGLIDNING. Rapport från expertgrupp tillsatt av SAF [Svenska arbetsgivareföreningen] och LO [Landsorganisationen]. Sthlm 1957.
MISES, L. v. Den antikapitalistiska mentaliteten. Till svenska [fr. engelskan] av L. Thureson. Sthlm 1957.
NORGE
Norges offisielle statistikk. Rekke 11 Oslo 1956—57.
241. Bankstatistikk 1954.

245. Norges industri. Produksjonsstatistikk 1954.
252. Kommunevalgene og ordförervalgene 1955.
254. Folkemengdens bevegelse 1954.

RIKSFÖRENINGEN FÖR KRÄFTSJUKDOMARNAS BEKÄMPANDE. RIKSFÖRENINGEN MOT CANCER. Årsbok 1952—56. Utg. av *H. Bergstrand*. Sthlm 1957.

SCHWEIZ. Eidg. Volkswirtschaftsdepartement.
Die Volkswirtschaft. Sonderheft. Bern 1957.
64. Die Beziehungen zwischem Bund und Wirtschaftsverbänden.

SHENFIELD, B. E. Social policies for old age. A review of social provision for old age in Great Britain. Lond. 1957.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1957. Sthlm 1957.
10. Balanserad expansion. Bilagor: Särskilda utredningar. (Fi.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1957.
Arbetsmarknad samt arbets- och löneförhållanden.
Löner 1955. Del. 1. Industritjänstemän, handelsanställda m. fl. (Socialstyrelsen.)
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen år 1954. (Statistiska centralbyrån.)
Försäkringsväsen.
Enskilda försäkringsanstalter 1955. (Försäkringsinspektionen.)
Olycksfall i arbete år 1953. (Riksförsäkringsanstalten.)
Jordbruk med binäringar.
Fiske 1955. (Statistiska centralbyrån.)

TAKALA, M., PIHKANEN, T. A., & MARKKANEN, T. The effects of distilled and brewed beverages. A physiological, neurological, and psychological study. Hki 1957. (The Finnish foundation for alcohol studies. Vol 4.)

UTTERSTRÖM, G. Jordbrukets arbetare. Levnadsvillkor och arbetsliv på landsbygden från frihetstiden till mitten av 1800-talet. Del 1—2. Sthlm 1957. (Akad. avh.)

WOLFENSTEIN, MARTHA. Disaster. A psychological essay. Glencoe, Ill. 1957.

Recensioner

Charnley, Jean: The Art of Child Placement. University of Minnesota Press, Minneapolis, 1955. 265 sid. $ 4,50.

Två delar väte och en del syre ger vatten. Resultatet av den blandningen kan alltid med säkerhet förutsägas. Det är vetenskap. Men vad händer, om man bringar samman en familj, som vill ha ett fosterbarn, och ett barn, som behöver en fosterfamilj? Resultatet kan lika gärna bli salpetersyra som vatten.

Fosterhemsplacering är ingen vetenskap, säger Jean Charnley, den är konst. Hennes bok om placering av barn är grundad på aderton års erfarenhet av sådant arbete, den innehåller en rikedom av iakttagelser av de behov, som kan utmärka olika åldersgrupper av från föräldrahemmet skilda barn, och råd om hur dessa behov bäst skall tillgodoses, den talar om de särskilda svårigheter, som fosterföräldrarna har att komma till rätta med, och vilka typer av hem, som är bäst lämpade för olika sorters barn, men slutsatsen blir ändå denna: placering av barn är ingen vetenskap, som följer givna lagar, den är en konst. Socialarbetaren måste givetvis i sitt handlande följa ett visst rättesnöre. Hon får dock gång på gång erfara, att placeringar, som trotsar alla godtagna regler men tvingats fram av ett nödläge, sådana placeringar kan lyckas alldeles utomordentligt väl.

Fosterhemsvården kan handhas på olika sätt. Den metod, som Jean Charnley valt och som tydligen är den i Förenta staterna vanliga, är ett intensivt arbete från socialarbetarens sida med alla tre parter i det triangeldrama, som en fosterhemsplacering alltid utgör: barnet, de naturliga föräldrarna och fosterföräldrarna. Helst, säger Charnley, bör socialarbetaren ha knutit en god kontakt med barnet, innan förflyttningen från föräldrahemmet företas. Socialarbetaren är för barnet länken mellan det förgångna och framtiden, den som skall lotsa barnet igenom alla skrämmande upplevelser på vägen från ett föräldrahem i upplösning till tryggheten hos goda fosterföräldrar, och barnet bör på förhand fått känna förtroende för denna viktiga person. Hos Charnley diskuteras inte ens möjligheten av att olika personer sköter olika etapper av omplaceringen, det är för henne självklart, att en och samma socialarbetare skall handleda barnet från det behovet av placering uppstått och så länge fosterhemsvården varar.

Charnley lägger stor vikt vid hänsynen till barnets egna föräldrar och framhåller hur mycket större utsikterna är att placeringen skall lyckas väl, om föräldrarna medverkar vid planeringen för barnets framtid och accepterar fosterhemsvården. Hon betonar gång på gång, att det svåra, det verkligt svåra, med fosterhemsvården, det är inte barnen — vem som helst kan lära sig att tycka om barn — och det är inte fosterföräldrarna, som ju är socialarbetarens medarbetare mer än hennes klienter, utan det är föräldrarna och barnets känsloanknytning till dem. Man måste ta dem med i arbetet, hjälpa dem och stödja dem, aldrig förlora tron på deras förmåga att utvecklas och förbättras och aldrig överge dem. Hon säger till och med, att fosterföräldrarna inte skall vara ett substitut för de egna föräldrarna utan ett komplement. Man måste också räkna med och ta hänsyn till barnets känslobindning till de egna föräldrarna. Åtminstone i de fall planen går ut på ett återförande av barnet till föräldrahemmet, bör en regelbunden kontakt mellan barn och föräldrar uppehållas.

Samma varma medkänsla och förståelse som Charnley visar för barnen och för deras föräldrar har hon också, då hon skriver om fosterföräldrarna. Hon vet, att det är svårt att vårda ett barn, som man inte får betrakta som sin egendom, ett barn som vistas i familjen men ändå inte riktigt hör till familjen, och hon vet hur litet tacksamhet fosterföräldrarna har att vänta från barnet självt. Fosterföräldrar måste vara människor som är beredda att ge mycket mer än vad de kan tänka på att få. Och även för fosterföräldrarna är barnets egna föräldrar ofta ett mycket större problem än

även det mest missanpassade barns egenartade beteende. Charnley förutsätter också, att socialarbetaren lägger ner mycken tid på att hjälpa och stödja fosterföräldrarna och har en livlig kontakt både med dem och med fosterbarnet.

Ett kapitel ägnas frågan fosterhems- eller anstaltsvård, och typiskt för författarinnan är att det fått rubriken »Fosterhem *och* anstalter». De två vårdformerna skall arbeta hand i hand och inte konkurrera med varandra. Författarinnan klarlägger de egenskaper, som utmärker den ena och den andra vårdformen, och försöker reda upp vilka barn som kan ha nytta av anstaltsvård och vilka som far bäst i ett fosterhem.

Jean Charnleys bok ger så många stimulerande synpunkter på konsten att placera barn, att den borde läsas och begrundas av var och en som arbetar inom fosterhemsvården. Den ger inte bara nyttig kunskap och goda råd, den är lätt och trevligt skriven, författarinnan drar fram mängder av exempel ur sin rika erfarenhet och varje kapitel avslutas med ett utförligt beskrivet och oftast av författarinnan kritiskt granskat »fall». Boken rekommenderas.

Kerstin Widén

Nordland, Eva: Sammenheng mellom sosial atferd og oppdragelse. [Akademisk avhandling.] Akademisk forlag, Oslo, 1955. 285 sid. Nkr 12,40.

I Sverige har de kausala relationerna mellan barns hemförhållanden och deras beteendemönster i samhällsmiljön utanför hemmet varit föremål för olika publicerade undersökningar, såsom på senare tid Dick Blombergs analys av ungdomsvårdsskoleklientelet i ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande och Torsten och Lennart Huséns utredning om sambandet mellan folkskoleelevers hemmiljö och deras anpassning till skolförhållandena. En liknande men utförligare norsk undersökning redovisas i Eva Nordlands avhandling: »*Sammenheng mellom sosial atferd og oppdragelse*».

Avhandlingen ger resultaten av en analys av egenskaper och beteenden hos dels 105 förskolebarn och deras mödrar, dels en motsvarande undersökning av ett femtiotal elever vid ett förskoleseminarium.

Som skala för värderingen av de undersökta barnens hemmiljö har använts Horace Champneys skala med 30 faktorer och olika grader av dessa: den psykiska »atmosfären» i hemmet, graden av aktivitet och av inbördes harmoni eller oenighet i hemmet, familjemedlemmarnas intresse för sociala kontakter utanför familjekretsen, förmågan att hålla ordning i hemmet, graden av föräldrarnas hänsynstagande till barnet, omfattningen och intensitetsgraden av föräldrarnas samvaro med barnet, graden av frihet och frihetsinskränkningar i hemmet, tendensen hos föräldrarna att genomföra uppfostringsnormer med tvång, att ge stränga straff, att ge barnet skäl, motiveringar och förklaringar, att ge det medbestämmanderätt och att ge barnet klara förhållningsregler, graden av barnens följsamhet till föräldrarnas önskningar och påbud, förekomsten av disciplinära konflikter mellan föräldrar och barn, graden av föräldrarnas tendens att vilja leda barnet, av beskyddande hållning gentemot barnet, deras tendens att ge positiv eller negativ kritik av barnet, visa det förståelse, bekymra sig för dess trivsel, ge det öppna uttryck för sympati, föräldrarnas tendenser att reagera övervägande emotionellt eller sakligt på barnets uppförande, samt graden av förtrolighet mellan föräldrar och barn.

Den i avhandlingen redovisade bearbetningen av undersökningsmaterialet ger värdefulla dokumenterade bekräftelser på olika iakttagelser och värderingar, som framförts av enskilda pedagoger och psykologer i uppfostringsdebatten. I en kort recension är det endast möjligt att sammanfattningsvis återge några av författarinnans allmänna slutsatser. Hon framhåller bl. a. att undersökningsmaterialet synes ge vid handen ett signifikativt positivt samband mellan å ena sidan tendenser i uppfostran att ge barn medbestämmanderätt, skäl, klara förhållningsregler och värdeomdömen om dess uppförande och å andra sidan påtagliga ledaregenskaper hos barnet.

De »socialt negativa» individerna i undersökningsmaterialet visade sig ha fått en oelastisk behandling med föga av positiv uppmuntran. Vederbörandes mödrar hade mestadels ådagalagt en negativt värderande hållning till sina barn, medan fäderna varit passiva som uppfostrare. Starka sam-

band visade sig mellan föräldrars negativa kritik av barn och aggressivitet hos dessa, liksom mellan en dominerande föräldraattityd och »social osäkerhet» hos barnet. En märkbar korrelation framgick även mellan stränghet hos fadern och passivitet och bristande intresse och förmåga till social kontakt hos barnet.

De välanpassade, »socialt positiva» individerna i undersökningsmaterialet visade sig komma från harmoniska hem med ett barnaccepterande, elastiskt uppfostringsmönster, präglat av positiv ledning och kritik och med en påfallande hög grad av medbestämmanderätt för barnen.

Eva Nordland understryker starkt, med hänvisning till egna och andras empiriska forskningsresultat, barnets behov av auktoritet i uppfostran — en auktoritet inte för auktoritetens egen eller den äldre generationens skull utan i den renodlade sakliga funktionen av oumbärlig förebild och vägledning. Det krävs enligt författarinnan dylik auktoritet — ett i och för sig oskönt och missbrukat ord — för att hos barnet bygga upp en socialt positiv hållning kombinerad med realistiskt självförtroende och emotionell trygghet, med andra ord: Eva Nordland intar härvidlag nästan exakt samma ståndpunkt som Burt, Valentine eller makarna Glueck i deras amerikanska ungdomskriminologiska jätteundersökning för några år sedan, nämligen att det viktigaste gemensamma draget hos olika unga lagöverträdare synes vara att de från sina föräldrars sida saknat ledning och auktoritet men däremot ej slapphet, likgiltighet och mycket stryk.

Eva Nordlands avhandling torde vara av intresse ej endast för barnavårdsspecialister av olika kategorier utan med sin skickliga disposition och stilistiska redigering även för av uppfostringsfrågor intresserade fäder och mödrar i allmänhet.

Per-Eric Bosæus

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1957, No. 6

CONTENTS

Page

Social policy and European integration. By *Thor Brunius* 367
The invalid and the community. By *Ingemund Bengtsson* 373
The independent women. By *Brita Åkerman* 380
Notices:
Wages, prices, the consumption of alcohol and offences committed while under the influence of drink during the period 1920—1956 386
The activities of the joint board dealing with alcoholist problems 387
Report on an inquiry into the safeguarding of a tenant's right of possession 388
50th anniversary of »Social Tidskrift» 388

Periodical surveys

Register 390
The costs and financing of social welfare in 1955 390
Aliens in Sweden. A survey covering 1956 and the situation in January 1957 396
Employment and wages in industry in February 1957 403
Building operations in cities and urban districts in the 1st qr. of 1957 . . . 410
The consumer price index for April 1957 414
Employment and unemployment 416
Literary survey 419
Book notices 428

The Issue in Brief

Social Policy and European Integration. In 1950 the then French Foreign Minister Robert Schuman presented a proposal for the setting-up of a supernational economic authority for a number of European countries, and in the same year this project was realized through France, Western Germany, Italy, Belgium, The Netherlands and Luxembourg resolving upon a joint economic integration of their coal and steel industries. According to a decision this year this group of six nations is to establish a Customs Union — a scheme which, it is estimated, will come into full operation in 12—15 years' time. One of the far-reaching consequences of this agreement as affecting various fields is the necessity of reforming the social policy of the different countries concerned into what must become in its essentials a uniform socio-political system. Thor Brunius gives an account of the extremely radical legislative measures that will have to be adopted in consequence of this development. P. 367.

The Invalid and the Community. Whereas the community has since olden times assumed the entire responsibility for the medical care and the education of the majority of the population, the institutions for cripples and the disabled, with their clinics and schools, were for a long time run by the societies for the care of cripples, the activities at the clinics and schools for the care of cripples being originally financed exclusively by donations. During the past decade, however, a marked change has taken place, the State and the County Councils having decided to take over altogether the care of orthopedic cases and to co-ordinate this work with that of medical care in general. A new view of handicapped persons and invalids and their possibilities of taking part in the working life of the country has resulted from the achievements won in the field of present-day research into rehabilitation, and it is a matter of urgency that this fresh way of looking at things should be accepted in as wide circles as possible. The writer of the article describes the revolutionary development in this field in recent years and gives a survey of various projects that have been suggested — inter alia on the basis of experiences gained in Great Britain and elsewhere — with a view to making the situation easier for cripples and enhancing their possibilities of leading an active life on the

labour market and in the community: *e. g.* Government grants for procuring, and also lower Customs duty and tax relief in connection with, various means of transport essentially useful to persons of the category concerned, also planning public buildings and homes with special regard to the needs of handicapped persons. At various places in the country severely crippled young people are living in homes for the disabled without the benefit of any contact to speak of with boys and girls of their own age. A »living-in» home with available staff assistance and the possibilities of the cripples' occupying themselves with employment of some kind would solve their problem. P. 373.

The Independent Woman. Brita Åkerman reviews Alva Myrdal's and Viola Klein's »Kvinnans två roller» (Woman's double rôle). P. 380.

The Costs and Financing of Social Welfare in 1955. In that year the community's total expenditure, according to a statement of account now complete, was as follows: on sickness 1 725 029 kronor, on accidents arising out of and in the course of employment and on workers' protection 74 525 kr., on unemployment 114 684 kr., on care of the aged, care of cripples and the disabled, and national pensions 1 654 553 kr. and on purposes connected with family policy 954 898 kr. P. 390.

Employment and Wages in Industry in February 1957. In regard to the number of those employed in industry an increase of 0.2 % was registered in the case of the male labour force in February 1957, while the number of employed women fell by 1.3 % as compared with the same month of last year. During the same period the average hourly earnings of adult male and female workers rose by about 8 %. P. 403.

Building operations in cities and urban districts in the 1st qr. of 1957. During the first quarter of 1957, according to preliminary figures issued by the Housing Board, 14 785 apartments in new buildings were ready for occupation in all cities and urban districts in Sweden. This represents by comparison with the 1st qr. of 1956 an increase of 14 %. A comparison with the 1st qr. of 1956 shows that the number of apartments ready for occupation went up during the 1st qr. of 1957 in all the municipal groups accounted for. In cities with more than 30 000 inhabitants the number of such apartments increased by 15 %, in cities with 10 000—30 000 inhabitants by 18 %, in cities with less than 10 000 inhabitants by 26 % and in urban districts by 1 %.

The number of apartments in houses the building of which was begun during the 1st qr. of 1957 was 5 000, which falls short of that in the immediately preceding quarter by 4 200 or 46 %. By comparison with the 1st qr. of 1956 the number of apartments started to be built has declined by 1 000 units, *i. e.* by 17 %. The monthly figures for apartments under this heading are approximately: 1 400 in January, 1 700 in February and 1 900 in March.

In the cities of Stockholm, Gothenburg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro and Borås premises for purposes other than for housing which were completed during the 1st qr. of 1957 had a combined area of 179 000 sq. metres. The corresponding area in the 1st qr. of 1956 was 205 400 sq. metres. P. 410.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1957, No. 6

INDEX

Page

La politique sociale et l'intégration européenne. Par *Thor Brunius* 367
L'infirme et la société. Par *Ingemund Bengtsson* 373
Les femmes indépendantes. Par *Brita Åkerman* 380
Notices:
Salaires, prix, consommation de l'alcool et délits d'ivresse pendant les années 1920—1956 386
L'activité du comité de coopération dans la question de l'alcoolisme 387
Rapport sur la protection du droit de jouissance du locataire 388
»Social Tidskrift» a 50 ans 388

Aperçus périodiques

Répertoire 390
Dépenses de la protection sociale et leur financement en 1955. 390

Page

Etrangers en Suède. Un operçu pour l'année 1956 et la situation au 1er janvier 1957 396
Emploi et salaires dans l'industrie en février 1957 403
Activité du bâtiment dans les villes et agglomérations urbaines pendant le 1er trimestre 1957 410
L'indice des prix à la consommation pour avril 1957 414
Emploi et chômage 416
Bibliographie 419
Comptes rendus de livres 428

Résumé

La politique sociale et l'intégration européenne. En 1950, Robert Schuman, alors ministre des Affaires Etrangères de la France, présenta un projet de création d'une autorité économique supranationale pour un certain nombre de pays européens. Ce projet fut réalisé la même année lorsque la France, l'Allemagne de l'Ouest, l'Italie, la Belgique, les Pays-Bas et le Luxembourg décidèrent une intégration économique de leurs industries du charbon et de l'acier. Selon une décision prise cette année, ce groupe de six nations va former une union douanière dont on compte que l'application deviendra pleinement effective d'ici une période de 12 à 15 ans. Parmi les conséquences de vaste portée qu' implique cette convention est la nécessité de remodeler la politique sociale des différents pays intéressés en un système uniforme en ses parties essentielles. M. Thor Brunius rend compte des mesures législatives singulièrement radicales qui devront être prises à cet effet. P. 367.

L'infirme et la société. Tandis que la société a depuis longtemps pris l'entière responsabilité du soin des malades et de l'instruction de la majeure partie de la population, les établissements pour infirmes, leurs cliniques et leurs écoles ont été longtemps entretenus par des sociétés pour le soin des infirmes et l'activité de celles-ci a été exclusivement financée à l'origine par des donations de personnes et de sociétés privées. Au cours de ces dix dernières années, un changement notoire s'est produit en ce que l'Etat et les conseils généraux ont décidé de se charger entièrement des soins orthopédiques et de les coordonner avec les autres services médicaux. Une nouvelle manière de voir est apparue à l'égard des personnes handicapées et infirmes et de leurs possibilités de se livrer à un travail, grâce aux résultats acquis par les recherches sur la rééducation et le reclassement. Il est de toute nécessité que cette nouvelle manière de voir réaliste se répande aussi largement que possible. L'auteur de l'article expose l'évolution proprement révolutionnaire de ces dernières années dans ce domaine et donne un aperçu des différents projets présentés — sur la base, notamment, de l'expérience acquise en Angleterre et dans d'autres pays — afin d'améliorer le sort des infirmes, d'accroître leurs possibilités sur le marché du travail, de les mettre en contact plus étroit avec la société. Parmi ces projets, on peut citer des subventions de l'Etat pour l'achat de différents moyens de transport, autos ou autres, importants pour certaines catégories d'infirmes, ainsi que la réduction des frais de douane et des impôts sur ces véhicules. Des arrangements pourraient être faits pour faciliter l'accès des infirmes dans les bâtiments publics, des logements pourraient être adaptés à certaines infirmités.

Dans différents endroits de la campagne, des jeunes gens atteints d'une grave infirmité sont pensionnaires dans des hospices, sans contact appréciable avec des personnes de leur âge. Le séjour dans un foyer disposant d'un personnel auxiliaire et de possibilités d'occupation résoudrait leur problème. P. 373.

Les femmes indépendantes. Mme Brita Åkerman fait la critique du livre d'Alva Myrdal et de Viola Klein, »Les deux rôles de la femme». P. 380.

Les dépenses de la société en faveur de la protection sociale et leur financement pendant l'année 1955. Les dépenses totales de la société, selon un compte rendu définitif, ont été comme suit: pour la maladie 1 725 029 couronnes; pour les accidents du travail et pour la protection contre les risques professionnels, 74 525 couronnes; pour le chômage, 114 684 couronnes; pour le soin des vieillards, celui des infirmes et pour les pensions nationales de vieillesse, 1 654 553 couronnes et pour des buts de la politique de la famille, 954 898 couronnes. P. 390.

Emploi et salaires dans l'industrie en février 1957. Concernant le nombre d'ouvriers employés dans l'industrie en février 1957, une augmentation de 0,2 % a été enregistrée pour la main-d'œuvre masculine, tandis que le nombre des femmes avait diminué de 1,3 %, par rapport au même mois de l'année précédente. Pendant la même période, le salaire horaire moyen a augmenté pour les hommes et les ouvrières d'environ 8 %. P. 403.

Activité du bâtiment dans les villes et agglomérations urbaines pendant le premier trimestre 1957. Pendant le 1er trimestre 1957, selon les données fournies par la Direction générale de l'Habitation, 14 785 logements dans des constructions nouvelles ont été prêts à être occupés dans l'ensemble des villes et des agglomérations urbaines de la Suède, ce qui, par rapport au 1er trimestre de 1956 représente une augmentation de 14 %. Une comparaison avec le 1er trimestre 1956 montre que le nombre des logements prêts à être occupés a aug-

menté pendant le 1er trimestre 1957 dans tous les groupes de communes sur lesquels porte la statistique. Dans les villes de plus de 30 000 habitants, le nombre des logements prêts à être occupés s'est accru de 15 %; dans les villes de 10 000 à 30 000 habitants, de 18 %; dans les villes de moins de 10 000 habitants, de 26 % et dans les bourgs (köpingar), de 1 %.

Le nombre des logements dans les maisons dont la construction a été entreprise pendant le 1er trimestre s'est élevé à 5 000, ce qui est inférieur au nombre correspondant du trimestre immédiatement précédent de 4 200, soit de 46 %. Par rapport au 1er trimestre 1956, le nombre des logements dont la construction a commencé a diminué de 1 000, soit de 17 %. Le nombre des logements commencés se répartit environ ainsi: 1 400 en janvier, 1 700 en février et 1 900 en mars.

Dans les villes de Stockholm, Gothembourg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro et Borås ont été construits pendant le 1er trimestre 1957 des locaux pour emplois autres que locatifs d'une superficie totale de 179 000 m². La superficie correspondante pendant le 1er trimestre 1956 avait été 205 400 m². P. 410.